

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

*МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ*

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

22-23 листопада 2018 року

Харків – 2018

Редакційна колегія:

Сухонос М. К., д-р техн. наук, проф., проректор з наукової роботи ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, проф., начальник науково-дослідної частини ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Вершиніна Д. М., голова ради молодих вчених ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Несен А. А., заступник голови ради молодих вчених ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Перспективи розвитку територій: теорія і практика: матеріали П27 Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених, Харків, 22-23 листопада 2018 р. / Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [та ін.]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 416 с.

Розглядаються проблемні аспекти розвитку територій та актуальні шляхи їх вирішення. Освітлюються актуальні питання міського та регіонального розвитку у системі державного управління та місцевого самоврядування; економічні, інформаційні, екологічні та соціальні аспекти розвитку територій; сучасні напрями розвитку архітектури та містобудування; альтернативні джерела енергії; транспортні системи та технології; управління проектами та програмами розвитку територій.

УДК 378 (06)
П27

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова:

Бабаєв В. М. д-р наук держ. упр., проф., ректор ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Заступники голови:

Сухонос М. К. д-р техн. наук, проф., проректор з наукової роботи ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Старостіна А. Ю. канд. техн. наук, доц., начальник науково-дослідної частини ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Вершиніна Д. М. аспірант каф. Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, голова Ради молодих вчених ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Склад оргкомітету:

Куфтеріна Н. С. канд. мед. наук, Радник Голови ХОДА, голова Ради молодих вчених при ХОДА

Дорошенко О. В. канд. наук держ. упр., доц., голова Ради молодих вчених ХарРІ НАДУ, заступник голови ради молодих вчених при ХОДА

Мамонов К. А. д-р екон. наук, проф., декан Будівельного ф-ту ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Немерцалов В. В. канд. біол. наук, доц., голова Наукового товариства студентів та аспірантів ОНУ ім. І. І. Мечникова

Поліщук В. М. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Електропостачання та освітлення міст ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Писаревський І. М. д-р екон. наук, проф., декан ф-ту Менеджменту ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Рищенко Т. Д. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Соловійов О. В. канд. екон. наук, проф., декан ф-ту Економіки і підприємництва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Ткачов В. О. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Інженерних мереж та екології міст ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Харченко В. Ф. д-р техн. наук, проф., директор Навчально-наукового інституту підготовки кадрів вищої кваліфікації ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Шпіка М. І. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Транспортних систем та технологій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

СЕКЦІЯ №1

Міський та регіональний розвиток у системі державного управління та місцевого самоврядування

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ МАРКЕТИНГУ У РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Агаєва В. А., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О. І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах підвищеної конкуренції на ринку туристських послуг особливої уваги набувають питання забезпечення конкурентних переваг та презентація їх для потенційних споживачів. Одним із аспектів ефективної діяльності на ринку туристських послуг, що може забезпечити конкурентні переваги, є побудова ефективної системи маркетингових комунікацій.

Системність концепції маркетингової комунікації, а також забезпечення раціонального управління нею на підприємствах туристського господарства набуває підвищеної ролі в умовах зниження потоків туристів та кризових явищах, що спостерігаються у вітчизняній економіці.

Головною метою будь-якого суб'єкту туристської діяльності є забезпечення комерційних цілей. Ринок туризму розвивається в умовах жорсткої конкуренції. Отже, для забезпечення конкурентоспроможності, а також досягнення комерційних цілей, необхідно враховувати вимоги споживачів послуг: якість надання туристських послуг, строки, технічні та технологічні характеристики, смаки та вподобання тощо. Забезпечення комерційних цілей та конкурентних переваг можливе лише за умови застосування інноваційних технологічних та технічних підходів, збутових новацій та інших удосконалень. Саме маркетингова комунікація пов'язана із забезпеченням ефективної системи збуту шляхом задоволення потреб споживачів та ринкового попиту в цілому, налагодження виробничо-збутової діяльності, а також забезпечення якісного сервісу.

Отже, маркетинг туризму – це наука та система практичних заходів, пов'язана із налагодженням виробничо-збутової діяльності суб'єктами господарювання, що включає процеси аналізу попиту на ринку готельних послуг з метою виявлення основних потреб споживачів та формування системи задоволення цих потреб на послугу розміщення з метою отримання прибутку [1].

Класик теорії маркетингу, П. Друкер, називав основою ціллю маркетингу, позбавити збут від зусиль щодо продажу товару. Науковець зазначав, що ефективний маркетинг передбачає, «що товар буде продавати сам

себе». Для цього не потрібні будуть зусилля продавців чи промоутерів, адже маркетологи мають настільки точно зрозуміти психологію та потреби покупця, щоб той уже свідомо йшов за покупкою саме цього товару [2].

Аналіз теоретичних підходів до визначення поняття маркетингу та принципів побудови ефективної системи маркетингових комунікацій, дозволив виділити наступні принципи маркетингу [3-4]:

1. Аналіз потреб споживачів, кон'юнктури ринку, попиту на певні види послуг, тенденцій та трендів ринку туристських послуг.

2. Наближення умов виробництва продукції до потреб, які ставить перед туризмом ринок, врахування структури попиту у довготривалій перспективі, аналіз стратегічних напрямів розвитку маркетингових комунікацій та вимог споживачів.

3. Доведення інформації про послугу та його презентація за допомогою усіх можливих засобів впливу на ринок покупця, застосування різних видів реклами з урахуванням вимог споживачів до якості, кількості послуг, що надаються та інших їх характеристик з метою забезпечення комерційних цілей туризму.

4. Забезпечення конкурентоспроможності на ринку шляхом ефективних маркетингових комунікацій через налагодження системи збуту та пошуку шляхів щодо використання інноваційних технологій для забезпечення відповідності послуг, що надаються туристичним ринком, до сучасних вимог ринку та споживачів.

Основним задаванням маркетингових комунікацій є налагодження інформаційно-аналітичних маркетингових комунікацій та постійне удосконалення якості надання туристських послуг з метою підвищення ефективності функціонування туристської сфери через підвищення якості надання послуг, удосконалення структури послуг, забезпечення різноманітного асортименту надання послуг для отримання належного рівня прибутків.

Отже, проаналізувавши теоретичні підходи до визначення поняття маркетингу, доцільно використовувати наступне визначення: маркетинг – це виробничо-комерційна діяльність підприємства, спрямована на виявлення і задоволення потреб споживачів у його продукції (послугах) через продаж її на ринку з метою одержання прибутку та задоволення соціальних потреб.

Список використаних джерел:

1. Адамова О. С. Співвідношення понять "послуга" і "обслуговування" у сфері туризму [Електронний ресурс] / О. С. Адамова // Актуальні проблеми держави і права . - 2010. - Вип. 56. - С. 225-231. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2010_56_36.pdf
2. Степанович Д. Г. Послуга як об'єкт цивільних прав [Електронний ресурс] / Д. Г. Степанович // Актуальні проблеми держави і права . - 2011. - Вип. 59. - С. 558-564. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2011_59_78.pdf
3. Плакида С. І. Сутність поняття "послуга": теоретичні аспекти [Електронний ресурс] / С. І. Плакида // Інноваційна економіка . - 2013. - № 6. - С. 241-243. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_58.pdf
4. Каурова А.Д. Организация сферы туризма / А. Д. Каурова: учеб. пособие. - СПб.: Герда, 2010.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОГО РИНКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Барбан А.С., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н.М., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Туристська галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету та сприяє активізації і стимулюванню роботи цілої мережі галузей народного господарства: будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів народного споживання, транспорту та зв'язку тощо. Індустрія туризму має найбільш сильний ефект мультиплікатора, ніж більшість інших економічних галузей.

У Харківській області існують вагомі передумови для того, щоб увійти до найбільш розвинутих у туристському відношенні регіонів України та Європи. Харківщина має вигідне геополітичне розташування, комфортні мікрокліматичні умови, різноманітний ландшафт, унікальну флору і фауну, історико-культурну спадщину, розвинуту мережу транспортного сполучення, достатні людські, матеріальні ресурси. На сьогоднішній час ринок туристських послуг України, в т.ч. Харківської області, знаходиться у стані кризи.

Значна роль туризму в господарських процесах на регіональному рівні пов'язана з самим характером туристської діяльності, яка включає безліч елементів. До основних складових (елементів) туризму як великої економічної системи можна віднести виробництво туристських послуг, формування, реалізацію і споживання туристського продукту. Споживання туристського продукту здійснюється кінцевими споживачами (туристами), а його виробництво, формування і реалізація здійснюються в рамках туристської індустрії – міжгалузевого комплексу організацій по виробництву товарів і послуг для туризму, до складу якого входять наступні господарюючі суб'єкти:

- організації-виробники туристських послуг (санаторії, лікарні, бази відпочинку, здравниці і ін.);
- організації-туроператори, тобто фірми по розробці і реалізації туристського продукту переважно на оптовій основі;
- організації-турагенти, виступаючі як продавці туристського продукту, сформованого туроператорами;
- спеціалізовані організації, що надають послуги з розміщення (готелі, мотелі, пансіонати, готелі і ін.);
- спеціалізовані підприємства громадського харчування (ресторани, бари, кафе, їдальні і т.д.);
- спеціалізовані транспортні підприємства (авіаційні, автомобільні, підприємства залізничного, морського і річкового транспорту і ін.);
- організації сфери дозвілля (кіноконцертні зали, розважальні центри);

– рекламно-інформаційні туристські установи (рекламні агентства і бюро, інформаційно-туристські центри і т.д.);

– торгові організації, що спеціалізуються на туристських товарах [1].

Найбільшого розвитку в Харківському регіоні набули:

– історико-культурний туризм, що ґрунтується на екскурсійній зацікавленості до пам'яток історії та культури на території міста як з боку внутрішньо-українських споживачів (в основному у форматах освітнього туризму, поїздок вихідного дня тощо), так і з боку іноземних гостей;

– сільський та зелений туризм;

– спортивний туризм;

– діловий туризм;

– міський туризм (шопінг, дозвілля й розваги), у першу чергу для жителів Харківського регіону.

Аналіз ресурсного забезпечення розвитку туризму в Харківській області та результати попередніх досліджень дозволяють стверджувати, що для регіону пріоритетними є: діловий туризм; історико-культурний туризм; сільський та зелений туризм; мисливський та рибальський туризм.

Харківська область, володіючи великим туристським потенціалом, може запропонувати в контексті євро-інтеграційних перспектив та розвитку туристського потенціалу об'єкти природно-заповідного фонду, історико-культурні об'єкти, пам'ятки архітектури та інше.

Але в даний час область має порівнянно нерозвинену туристську інфраструктуру, що не дозволяє істотно збільшити розвиток іноземного туризму і залучити туристів з інших регіонів України. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, потрібне істотне розширення мережі туристських об'єктів та послуг [2].

Певні складнощі в наданні якісних туристичних послуг в регіоні створюють:

1. Матеріально-технічна база. У готелях області якість наданих послуг не відповідає ціні, тобто ціна на послуги перевищена. Низька доступність і незадовільний технічний та естетичний стан основної маси найбільш важливих об'єктів туристського показу в регіоні. Низький рівень розвитку туристської і допоміжної інфраструктури у поєднанні з низьким ступенем задоволення вимог міжнародних галузевих стандартів у туризмі;

2. Рекламно-інформаційне забезпечення та маркетинг туристської діяльності регіону дуже низькі (мало хто знає про туристські об'єкти регіону; не проводяться маркетингові дослідження; не відслідковуються попит на маршрути). Недостатня ефективність використовуються маркетингові інструменти і відсутність сильних і конкурентоспроможних туристських брендів регіону, відсутність системи їх підтримки та просування з використанням каналів міжнародних та міжрегіональних корпоративних мереж;

3. Туроператори мало займаються розробкою нових туристських маршрутів, так як вони вимагають створення інфраструктури туризму, багато визначних місць в районах області взагалі не представляються туристам;

4. Підготовка кадрів. Нестача кваліфікованих трудових ресурсів у сфері

туризму та недостатньо висока якість підготовки фахівців для туристського сектора [3].

Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року розглядає туризм як один з пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону. «Метою розвитку туризму в Харківській області до 2020 року є інтенсифікація галузі, передусім, зростання її ролі в соціально-економічному житті регіону шляхом ефективного використання наявного туристичного потенціалу на основі принципів сталого розвитку. Створення на цій основі умов для розвитку людського капіталу, забезпечення зайнятості населення, зростання доходів, формування національної та регіональної конкурентоспроможності» [3].

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року має такі пріоритетні цілі:

- підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів полягає у створенні оптимальних умов для розкриття регіонами власного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки;
- територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток;
- ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Таким чином, регіональна туристська політика в Харківському регіоні повинна бути спрямована на розвиток внутрішнього і в'їзного туризму, підвищення значущості районів області у розвитку туристичної галузі їх тісний зв'язок з економікою регіону. В її основу повинні входити:

- розвиток засобів розміщення, об'єктів відпочинку та дозвілля, громадського харчування;
- ефективне використання та розвиток матеріальної бази санаторних організацій, будинків мисливця і рибальства, сільських садіб, зон і баз відпочинку, туристсько-краєзнавчих центрів і станцій;
- просування туристських пропозицій області на внутрішній і міжнародний туристський ринок;
- удосконалення законодавства у сфері туризму та механізму державного регулювання;
- створення умов для інвестування та інших форм фінансування, кредитування суб'єктів туристичної індустрії;
- формування конкурентоспроможних турів при збереженні природного та історико-культурної спадщини;
- створення сприятливих умов для подорожей і відпочинку всіх груп населення;
- збереження традицій і звичаїв регіону (фестивалі, ярмарки, виставки, конкурси, міжнародні змагання) з метою пропаганди туристського потенціалу;
- удосконалення системи управління туризмом на місцевому рівні;
- вживання заходів щодо кадрового, науково-методичного, рекламно-інформаційного забезпечення туристичної галузі;
- формування привабливого туристичного іміджу регіону, забезпечення високої якості туристичних послуг [3].

Для туристського комплексу регіону найважливішим завданням є не

тільки утримання існуючої частки ринку, а й розширення ринкової ніші, вихід на інші цільові ринки. З метою просування регіональних турпродуктів на зовнішніх ринках потрібно створення і розвиток регіональної системи просування послуг.

Література:

1. Цьохла С.Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії / С. Ю. Цьохла [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.crimea.edu/zapiski/2010/econ/uch_22_2e/373-380.pdf
2. Офіційний сайт Світової туристичної організації UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org>
3. Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/assets/files/docs/zakon/strategy2411.pdf>

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТУРИНДУСТРІЇ РЕГІОНУ ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Блещук С. А., студент 6 курсу факультету Менеджменту

Сировий А. А., студент 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н. М., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Управління фінансово-економічною безпекою підприємств туризму є запорукою їх успішного розвитку та одним з чинників формування соціально-економічної безпеки зокрема галузі, і, загалом, держави. Діяльність підприємств туризму у сучасних умовах супроводжується постійним впливом негативних зовнішніх та внутрішніх загроз. Тому ефективність їх діяльності значно залежить від правильності вибору та реалізації стратегії управління фінансово-економічною безпекою, адже відомо, що ефективне управління нею може на 60% знизити його прямі та непрямі збитки.

Практика управління фінансово-економічною безпекою підприємств туризму повинна враховувати і потреби ринку та вимоги чинного законодавства.

Проблема управління фінансово-економічною безпекою підприємств досліджується у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких як: В. Вітлінський, В. Геєць, Я. Жаліло, В. Забродський, Г. Клейнер, Т. Клебанова, М. Кизим, В. Крутов, М. Куркін, О. Ляшенко, В. Лук'янова, В. Пономаренко, Л. Шемаєва та інші. Вагомий внесок у дослідження методичних підходів щодо управління фінансово-економічною безпекою підприємств зробили вчені Л. Корчевська, А. Мелихов, М. Рета, А. Сухоруков, К. Тимошенко, С. Кавун, М. Дорошко та інші.

Підприємства туристичної України працюють не лише у нестабільному зовнішньому середовищі, а й перебувають у взаємозалежності з іншими господарюючими суб'єктами. Це обмежує їх ділову активність при взаємовідносинах з підприємствами-конкурентами та державою.

При цьому фінансово-економічна безпека підприємств туристичної, як можливість забезпечення стійкого стану, стабільної результативної й ефективної діяльності підприємства під впливом зовнішнього середовища на фоні внутрішніх змін охоплює ієрархічно взаємопов'язані рівні: нанорівень (споживачів); мікрорівень (підприємство); макрорівень (безпека дестинацій), що дає можливість підвищувати ефективність превентивних управлінських заходів щодо запобігання можливим збиткам.

Практика вітчизняних підприємств туристичної показує, що у зв'язку із сильною залежністю туристичного бізнесу від чинників зовнішнього середовища, специфічністю послуг, особливостями складу і структури джерел фінансових ресурсів, сезонністю функціонування – особливе значення має стратегічне і тактичне планування їх діяльності як основних складових механізму управління фінансово-економічною безпекою.

Багаторівневий характер взаємодії підприємств туристичної із іншими господарюючими суб'єктами зумовлює широкий діапазон підходів до оцінки їх фінансово-економічної безпеки. Складність проблеми полягає у відкритості та реактивності підприємства туристичної як системи, що генерує та поставляє інформацію у внутрішнє та зовнішнє середовище.

При формуванні ефективної системи діагностики фінансово-економічної безпеки підприємства існують невирішені проблеми:

1. Як переборювати інформаційну невизначеність в оцінці погроз, викликів, нелінійності внутрішнього й зовнішнього середовища.

2. Які методологічні підходи найбільш ефективні в прогнозуванні погроз, викликів.

3. Не запропонований ефективний апарат діагностики, аналізу й оцінки ситуації для перехідних станів виробничих систем.

4. У пропозованих системах діагностики й оцінки погроз і викликів не враховані належною мірою дії всіх факторів розвитку, стадії розвитку підприємств, фазовий портрет зовнішнього середовища.

5. Залишається відкритим питання про формалізовані методи, моделі опису стану систем, границях і межах структурних і фазових переходів.

На рис. 1 представлена схема алгоритму діагностики стану фінансово-економічної безпеки підприємства.

Основні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств туристичної, що доступні в наукових джерелах, мають низку спільних недоліків: сукупність показників економічної безпеки велика у зв'язку з тим, що необхідно охопити всі сторони діяльності туристичного підприємства; необхідність градації рівнів економічної безпеки туристичного підприємства від величини відхилень фактичних і порогових значень показників; методики досить трудомісткі; потребують використання великого обсягу статистичних даних.

З урахуванням вищезазначеного, особливі труднощі виникають при оцінюванні рівня фінансово-економічної безпеки саме підприємств туристичної галузі через сезонність, тобто циклічність характеру їх діяльності.

Рис. 1. Схема алгоритму діагностики стану фінансово-економічної безпеки підприємства

Між моментом реалізації загрози системі фінансово-економічної безпеки підприємства та прийняттям управлінських рішень щодо покращення його фінансово-господарського стану може виникати певне запізнення. У цьому випадку час запізнення реакції на фінансово-економічну небезпеку повинен враховуватися в процесі побудови моделі прогнозування стану фінансово-економічної безпеки підприємства. Тоді ймовірність настання певного стану фінансово-економічної безпеки підприємства (наприклад: нормальний, передкризовий, кризовий, критичний) залежить від тривалості етапів ідентифікації та діагностики загроз.

Узагальнюючи вищенаведене, визначимо у контексті вдосконалення методики оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства:

- економічно необґрунтованим є розрахунок узагальнюючого показника рівня безпеки (оскільки за його використання надто високим є рівень суб'єктивності встановлення вагового значення як окремих показників-індикаторів, так і функціональних складових); більш прийнятним є визначення не інтегрального показника рівня безпеки, а узагальнюючого стану входження підприємства в економічно небезпечну зону;

- недостатньо обґрунтованим є використання однотипних показників для оцінки рівня безпеки різних (за розмірами, видами діяльності, рівнем безпеки) підприємств;

- недостатньо вдалим є принцип розрахунку рівня безпеки як міри

відхилення фактичних показників його фінансово-господарської діяльності від критичних (з огляду на безпеку) та від оптимальних.

Отже, лише за умови безперервного та регулярного моніторингу фінансово-економічного стану підприємства, формування системи забезпечення та підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства туриндустрії взмозі забезпечити ефективність своєї діяльності та конкурентоспроможність на ринку.

Література:

1. Щербан О.Я. Розробка методики управління зовнішніми небезпеками туристичних підприємств / О.Я. Щербан // Інноваційна економіка. – 2015. – № 5 (60). – С. 203 – 207.
2. Квасній Л.Г. Малий бізнес в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку фінансово-кредитних відносин / Л.Г. Квасній, З.В. Квасній, О.Я. Щербан // Проблеми і перспективи стійкого розвитку підприємств малого та середнього бізнесу України: колективна монографія : у 2 т. / за заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: ІМА-прес. – 2012. – Т.1. – С. 9 – 19.
3. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия – К. : М.П. «ИТЕМ», 1996. – 345 с.

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Гроза М.С., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О.І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова

Основний і найбільш цінний капітал будь-якої компанії – працівники. Саме вони визначають успішність і темп розвитку підприємства, будучи рушійною силою бізнесу. Тому для того, щоб їх робота в організації була по-справжньому ефективною, потрібно постійно стежити за рівнем мотивації та регулярно міняти методи стимулювання. Стандартні премії і надбавки, що сьогодні використовуються на туристичних підприємствах не завжди являються достатніми для стимулювання необхідного рівня мотивації, тому роботодавцям слід запроваджувати прогресивні та інноваційні засоби заохочення.

Мотивація є однією з провідних функцій управління, оскільки досягнення основної мети залежить від злагодженості роботи людей. Кожен ефективний керівник намагається переконати співробітників працювати краще, створити у них внутрішні спонуки до активної трудової діяльності, підтримувати зацікавленість у праці, ініціювати переживання задоволення від отриманих результатів. Важливо також, щоб працівники домагалися досягнення цілей організації добровільно і творчо.

Знаючи мотивацію працівників, можна достовірно спрогнозувати їхню реакцію на дії керівництва. Мотивація дає також змогу з'ясувати, чому так, а не інакше чинить людина. Це стосується і конкретного керівника: чим зумовлений його вибір тактики поведінки при розв'язанні управлінського завдання, стилю управління, манери ділового спілкування тощо. Саме тому мотиваційна функція є найважливішою в управлінні, викликає особливий інтерес у керівників.

Мотивація є динамічним процесом, який стимулює й підтримує на певному рівні поведінкову активність індивіда. Вона охоплює систему спонукальних чинників (потреби, мотиви, цілі, наміри тощо), здатних впливати на поведінку людини, сукупність причин психологічних чинників, що стимулюють, підтримують на певному рівні, а також пояснюють поведінку та активність людини, з іншого боку, вона є процесом спонукування себе та інших, активності, досягнення цілей.

Система стимулювання у підприємницькій діяльності здійснює сильний психологічний і моральний вплив на людей, вона покликана збуджувати в них стійке бажання працювати сумлінно, професійно та інноваційно. Непродумана система стимулювання ставлення до праці може дезорганізувати працівників, порушити ефективність їх діяльності. Тому високі досягнення в управлінні вимагають, в тому числі, і доброго знання психології людини [1].

Необхідно розробити таку систему мотивації, щоб співробітники захотіли вкласти більше сил і душі в справу, якою вони займаються. В ході вирішення цієї проблеми туристичній фірмі рекомендується застосовувати такі методи підвищення мотивації, стимулювання і поліпшення якості роботи працівників:

1. Керівництву необхідно виявляти цікавість не лише до роботи своїх співробітників, але і до них, як до особистостей.
2. При аналізі роботи кожного співробітника слід задавати підлеглому питання, націлені на те, щоб спонукати його замислитися про виконану роботу і розповісти про конкретні результати.
3. Необхідно відстежувати рівень мотивації.
4. У працівників туристичної фірми різні цілі і бажання, відповідно, їм необхідно надати різні можливості для роботи і професійного росту.
5. Потрібно бути обережним з грошовими заохоченнями.
6. Необхідно знати чи підходить працівнику його робота.
7. Завдання підлеглим повинні бути ясними.
8. Створити банк ідей.
9. Необхідно також усунути чинники, які заважають успішній мотивації.

Аналізуючи результати роботи своїх працівників, керівництво фірми буде бачити, які методи мотивації необхідні для успішної роботи персоналу, а також, які не впливають на ефективність роботи [2].

Отже, однією з головних задач на наступні роки для великих туристичних фірм є покращення якості та лояльності персоналу. Для цього туристичній фірмі рекомендується підвищити рівень лояльності співробітників за рахунок використання таких методів мотивації:

– організація урочистої процедури знайомства з компанією і співробітниками;

– нагородження співробітників поїздками (туристичними путівками) – для тих хто зробив значний внесок у діяльність туристичної фірми, запропонувати путівки під час їх відпустки;

– вручення спеціальних знаків і посвідчень працівникам фірми за їх внесок і досягнення;

– вручення подарунків працівникам з фірмовим логотипом (кружки, блокноти, ручки, зонти та інше).

Таким чином можна стверджувати, що мотивація може здійснюватися не тільки за рахунок грошової винагороди за роботу і кар'єрного зросту, а й за допомогою інших факторів впливу на працівника.

Список використаних джерел:

1. Афонін А.С. Основи мотивації праці: організаційно-економічні аспекти: Підручник. / А.С. Афонін. - К.: МАУП, 2008. - 340с.

2. Дідур К. М. Системний підхід до управління підприємством та персоналом підприємства / К. М. Дідур // Ефективна економіка.— 2012.— № 4.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Дегтяр І. О., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Стоян А. В., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н. М., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Протягом останніх десятиріч туристична сфера перетворилася на одну з найбільш прибуткових галузей світової економіки. Для регіонів України туризм відіграє істотну роль у соціально-економічному розвитку територій та стимулює збереження наявних у регіоні туристичних ресурсів. Метою розвитку туризму в Україні та її регіонах є створення сприятливого організаційно-правового та економічного середовища для розвитку цієї сфери на основі ефективного використання природних ресурсів та історико-культурного потенціалу України й забезпечення її соціально-економічних інтересів і екологічної безпеки. Розвиток туристичної галузі у регіонах України повинен мати цілеспрямований характер на основі розробки і реалізації регіональних цільових програм.

Формування стратегії розвитку туризму в регіоні сприятиме відтворенню духовних і фізичних сил людей, збереженню історичної спадщини, розвитку і зближенню культур, створенню нових робочих місць,

поліпшенню якості життя населення.

Наукова проблематика розвитку туризму на регіональному та місцевому рівнях висвітлюється у працях вітчизняних вчених, таких як: І. Бережна, І. Буднікевич, В. Гаворецький, Г. Голембський, В. Євдокименко, А. Єфремов, Н. Коніщева, В. Кравців, В. Мамутов, А. Новаковська, В. Павлов, А. Панасюк, І. Писаревський, О. Шаблій, Л. Шевчук та ін.

Вагомий внесок у дослідження теоретико-методичних засад стратегії розвитку туристичних ресурсів в регіонах зробили такі відомі автори, як: О. Александрова, О. Бейдик, З. Герасимчук, В. Гетьман, В. Грицевич, О. Дудкіна, В. Мацола, О. Марченко, С. Кузик та інші.

Включення туризму в ринкові відносини зажадало вивчення системи організаційних, економічних, соціальних аспектів господарського механізму управління ним, в також, проблем регіонального регулювання, що зумовило необхідність дослідження специфічних особливостей розвитку туризму.

Розвиток туризму обумовлений наступними чинниками:

- зміною зовнішнього середовища (економіка, політика, культура й т.і.);
- зміною внутрішнього середовища (поліпшення МТБ, перехід на нові технології, переміщення працівників та інше);
- потребами і інтересами людини і суспільства (потреба у відпочинку, потреба в саморозвитку та інше);
- старінням і зносом матеріальних елементів (ресурсів, людини, технологій);
- зміною екології;
- технічним прогресом;
- глобальним станом світової цивілізації тощо [1].

Усі ці чинники найбезпосереднішим і істотнішим чином впливають на сам факт існування туристської галузі, а значить, і на її розвиток. Причому, будь-який з цих чинників залежно від ситуації може грати в розвитку туризму визначальну роль.

Ефективне управління та створення в регіонах і в Україні в цілому сучасної та високоефективної туристичної та курортно-рекреаційної індустрії сприятиме економічному та соціальному розвитку багатьох регіонів, насамперед, депресивних, а також створенню в цих регіонах нових робочих місць та комплексному залученню інвестицій, відродженню та збереженню пам'яток культурної спадщини, відповідальному ставленню до навколишнього середовища, щонайкраще змінить стиль та якість життя наших громадян.

Отже, саме комплексний регіональний підхід до управління розвитком туристичної сфери може забезпечити необхідну охорону, збереження і використання історико-культурного та природного середовища та перетворення рекреаційно-туристичної сфери в один із пріоритетних напрямів регіонального розвитку та структурної розбудови національної економіки.

Формування стратегії розвитку туризму доцільно почати з визначення місії, яка повинна відображати специфіку регіону та виступати як пріоритетний орієнтир, що відображає спрямованість діяльності. Місія повинна спиратися на ключову ідею розвитку в цілому [1].

Місія надає визначення майбутнього стану туристської галузі регіону,

визначає дії, які можна сформулювати в такий спосіб:

- 1) оцінка рівня розвитку туризму на теперішній час;
- 2) формування цілей розвитку туризму, аналіз стратегічних альтернатив, визначення стратегії розвитку;
- 3) реалізація стратегії розвитку туризму для досягнення основних цілей і завдань.

Ці три етапи визначають модель формування і реалізації стратегії розвитку туризму, що зображені на рис. 1.

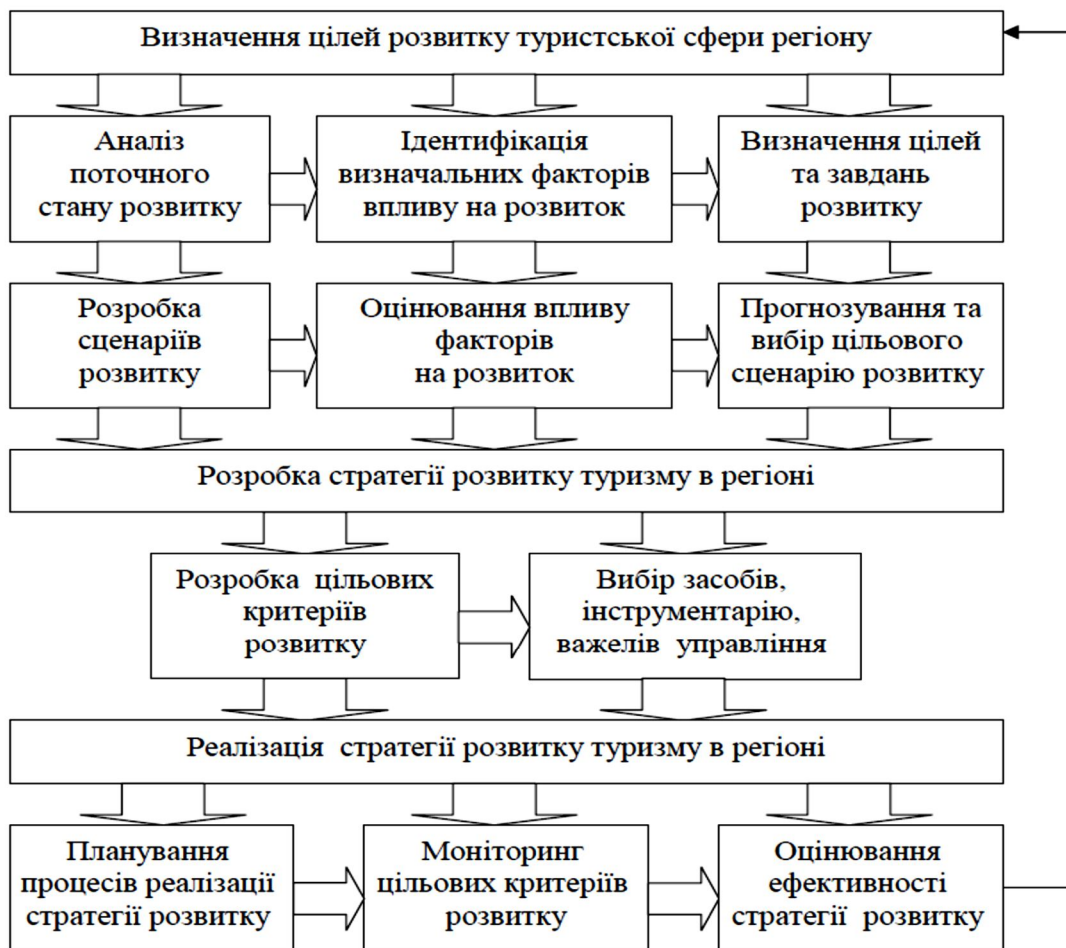

Рис. 1. Модель формування і реалізації стратегії розвитку туризму

Виходячи з положень стратегії розвитку туризму і курортів 2016–2020 рр., можна сформулювати місію регіонів, стосовно розвитку туристичних ресурсів як «Створення та розвиток інтегрованих та конкурентоспроможних туристичних ресурсів для забезпечення сталого розвитку сфери туризму і курортів та прискорення економічного зростання країни» і сформулювати цілі розвитку туристичних ресурсів України таким чином:

1. Підвищення (збереження) рівня розвитку туристичних ресурсів;
2. Підвищення ефективності управління туристичними ресурсами;
3. Підвищення рівня культурної привабливості й атрактивності ресурсів;
4. Розвиток регіональної та міжрегіональної інфраструктури;
5. Підвищення ефективності діяльності посередників і допоміжних служб у туристичній галузі;

6. Залучення нових відвідувачів, інвесторів, підприємців;
7. Збільшення ступеня ідентифікації громадян зі своєю територією;
8. Підвищення рівня популярності туристичних ресурсів вище регіонального (національного).

З одного боку, держава проголосила сталий розвиток туристичної сфери до 2026 року. З іншого, в умовах політичних реалій, коли КМУ змінюється кожні два роки, такі довгострокові стратегії ставлять під сумнів відповідальність тих людей, які їх приймають.

Стратегія має бути доступною для кожного українця. Однак, хоча КМУ оприлюднив новину про те, що стратегія затверджена, але досі у публічному доступі тексту документа немає, хоча сам факт його появи є великим позитивом.

Потрібно створити якісний туристичний продукт і для іноземних туристів, і для українських громадян, щоб якомога більше людей могли подорожувати, відпочивати і лікуватися всередині власної країни. Тому фахівці у туристичній сфері ініціюють доопрацювання документа, який затвердив Кабмін, для того, щоб це була дійсно стратегія, а не декларація про наміри [2].

Головною проблемою розвитку туристичної сфери Харківської області є відсутність системної підтримки та розбудови туристичної інфраструктури, кластерного та єдиного концептуального підходу в формуванні та просуванні туристичних продуктів регіону, а також відсутність розвитку наявного туристичного потенціалу, який безумовно є одним з найбагатших в Україні.

Література:

1. Писарева І.В. Стратегія розвитку туристських ресурсів як соціально-економічна категорія / І. В. Писарева // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк – 2017. – С. 220-228.
2. Стратегія розвитку туризму та курортів 2016–2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>

ФУНКЦІЯ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ

Демянчук Ю. С., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О. І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Особливе місце планування в розвитку підприємства пояснюється тим, що саме в рамках системного підходу, воно забезпечує інтеграцію усіх економічних, технологічних, соціальних та інших процесів на підприємстві, спрямованих на досягнення цілей, пов'язує в єдине ціле внутрішнє та зовнішнє

середовище, посилюючи адаптивність і конкурентоспроможність бізнесу, визначає можливі і найкращі шляхи виходу із кризових ситуацій. Підвищення ефективності планування та якості планів, впровадження здобутків теорії планування у практичну діяльність та їх поступове вдосконалення вимагає системного підходу до вирішення проблеми в контексті управління плануванням діяльності підприємства. Незважаючи на постійні спроби удосконалення методології планування, в силу об'єктивних та суб'єктивних причин, досі існують проблеми створення моделі планової діяльності вітчизняних підприємств, яка відповідала б сучасним умовам господарювання, необхідність розробки її концептуально-методологічних засад, формування якісно нової парадигми управління розвитком підприємств, розробки методичних рекомендацій та впровадження їх в практику господарювання.

Планування – це одна з головних функцій діяльності в керуванні підприємством. В сучасних умовах вільної ринкової економіки для підприємців функція «планування» є початком зародження існування підприємства на ринку та розвитку самого бізнесу в обраній сфері діяльності, воно є початковим і необхідним для проведення будь-якої діяльності підприємства до відповідності з вимогою конкурентного ринку.

Застосування методів планування, засобів та методик ведення обраної стратегії компанії розпочинається заздалегідь до процесу організації виробництва. Операційним плануванням називають планування на короткий проміжок часу. Ця функція називається тактичним планом, основною метою якого є розробка ефективних методів та інструментів для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Можна виділити основні специфічні умови в системі планування на підприємствах галузі туризму – рис.1.

Сезонність	Невідтворюваність послуги	Соціально-економічні та політичні фактори
<ul style="list-style-type: none"> • фактор сезонності суттєво впливає на систему планування та з його урахуванням проводяться відповідні корегуючі дії • раціоналізація пропозицій туристських пакетів призводить до зниження впливу фактору сезонності на процеси планування 	<ul style="list-style-type: none"> • невідтворюваність послуги впливає на процеси планування, оскільки унікальність кожного фактору, що впливає на задоволеність туриста та умови надання туристської послуги кожен раз є різними, отже необхідно враховувати фактори зміни, наприклад, кліматичні, погодні умови, технологічні та техношгенні фактори тощо, у системі планування 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток туризму суттєво залежить від зовнішніх факторів, зокрема, соціально-економічних (коливання курсів валют, рівень життя населення, рівень доходів тощо) та політичних (політична нестабільність, військові конфлікти, політичні кризи), що доволі складно врахувати при плануванні діяльності туристського підприємства, проте необхідно, оскільки ці фактори суттєво впливають на результативність діяльності в туризмі

Рис 1. Фактори, що впливають на систему планування у галузі туризму

Отже, провівши аналіз, можна дати наступне визначення процесу планування у туризмі - це цілеспрямована діяльність із забезпечення пропорційного й динамічного розвитку галузі туризму або діяльності туристського підприємства, визначення основних параметрів економічної діяльності та фінансово-господарських результатів в майбутньому періоді та досягнення їх з найменшими витратами суспільної праці.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / Бей-дик О. О. – К. : Київ, ун-т, 2001. – 395 с.
2. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. / Т. Г. Сокол. – К. : Музична Україна, 2002. – 256 с.

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ РАД

Дорошенко О. В., канд. наук держ. упр., доц. каф. регіонального розвитку та місцевого самоврядування

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

Україна на сучасному етапі сформувала ефективну модель функціонування місцевого самоврядування на принципах розподілу владних повноважень між центром та регіонами. Впровадження даної моделі має сприяти набуттю міськими радами ознак публічності та прозорості, сформувавши територіальну громаду дієвим політичним суб'єктом. Дослідження функціонування місцевих рад як одного з ключових інститутів локальної демократії потребує подальших ґрунтовних розвідок.

Специфіку спроможності забезпечення функціонування місцевих рад в Україні досліджують сьогодні М. Багмет, В. Гладій, І. Заверуха, І. Дробуш, М. Їжа, Ю. Куц, О. Скакун, В. Теплицька, А. Школик, Б. Шевчук та інші. У сучасних процесах можливості для ефективного функціонування та здійснення своїх функцій міськими радами обмежує відсутність розподілу повноважень між місцевими органами влади та органами державної влади на місцях. Дана проблема вирішується за допомогою принципу субсидіарності [4, с.76].

Принцип субсидіарності, викладений в Європейській хартії місцевого самоврядування, набуває ознак правового статусу європейського законодавства, визначаючи розподіл повноважень різних рівнів публічної влади. Одні автори розглядають його як принцип розподільчої (distributing) влади, тоді як інші – влади виконавчої (exercising).

В Європейській хартії місцевого самоврядування (ст. 4 ч. 3) визначено принцип субсидіарності як пріоритетний принцип у системі органів місцевого самоврядування Європейського Союзу. В хартії зазначено, що «муніципальні

функції здійснюються, як правило, тією владою, яка має найтісніший контакт з громадянином. Наділяючи тією чи іншою функцією інший орган, необхідно враховувати обсяг і характер завдання, а також вимоги досягнення ефективності й економії» [3]. Амстердамський договір додав до Договору про заснування Європейської Спільноти Протокол про застосування принципів субсидіарності та пропорційності, де викладені керівні настанови щодо субсидіарності.

Децентралізація повноважень має відбуватись із урахуванням принципу субсидіарності, тобто таким чином, щоб передавати повноваження на максимально близький до громадянина рівень управління, який при цьому здатний виконати це повноваження ефективніше, ніж інші органи.

Передаючи повноваження від органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування більш високого рівня адміністративно-територіального устрою на більш низький рівень, має бути забезпечено передачу необхідних для цього ресурсів і надано право органу місцевого самоврядування приймати рішення щодо переданих повноважень виходячи із місцевих особливостей [2].

Принцип субсидіарності означає також і зобов'язання влади діяти по відношенню до громади таким чином, щоб надати їй можливість вирішувати місцеві питання самостійно. З цього приводу однією з ключових проблем децентралізації є проблема міжбюджетних відносин. Стратегія вирішення цього питання також раціонально реалізується на підставі зазначеного принципу субсидіарності, хоча при цьому у багатьох країнах спостерігається тенденція концентрації значної частки коштів на центральному рівні. Це часто пов'язано з необхідністю збереження важелів державної влади для реалізації державних пріоритетів на місцевому рівні та з наявністю певного ризику децентралізації.

Незважаючи на те, що принцип субсидіарності знайшов своє відображення у Бюджетному кодексі, він і досі відсутній в чинному Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Так, ст. 143 Конституції України, ст. ст. 26-39, 41, 43, 52 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено повноваження існуючих в Україні органів місцевого самоврядування [6]. У ст. 4 зазначеного Закону викладені основні принципи місцевого самоврядування. Разом з тим, жоден із зазначених правових актів не містить положень, які б розкривали зміст принципу субсидіарності. Згідно з положеннями Закону України «Про органи самоорганізації населення» є тими найближчими до людини органами, які мають певні можливості для залучення жителів до розв'язання питань місцевого значення. Делегування відповідними місцевими радами окремих своїх повноважень органам самоорганізації населення може вважатися певною ознакою впровадження принципу субсидіарності в правову систему України.

Відповідно, у ст. 5 Закону України «Про органи самоорганізації населення», що визначає принципи організації та діяльності органу самоорганізації населення, також відсутні згадування про принцип субсидіарності [7]. У ст. 7 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 р. [1] закріплює як принцип бюджетної системи засаду субсидіарності, а Концепція

реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р., пропонує провадити розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності [8]. Незважаючи на те, що цей термін уживається в надзвичайно важливій сфері державотворення, усе ще існують прогалини в науково-теоретичному обґрунтуванні поняття та його закріпленні у законодавстві України і, як наслідок, – проблеми з його реалізацією.

Отже, наявність певних доказів втілення принципу субсидіарності у здійсненні органами місцевого самоврядування України своєї діяльності [5]. Внесені зміни до Податкового та Бюджетного кодексів започаткували процес децентралізації, а саме розширення права місцевої влади на власні адекватні фінансові ресурси. У той же час незавершеність процесу об'єднання громад, відсутність досвіду публічного адміністрування, домінування закритості та непрозорості місцевих органів гальмують здійснення перетворень.

Література:

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2010. - № 50-51. – Ст. 572.
2. Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. пер. з іноз. мов / Заг. ред. В. Б. Гройсмана. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. – 766 с.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. – С. 246 – 254.
4. Ляпіна К. Рада і депутат: робота в ім'я громади. Залучення громадськості до підготовки та ухвалення рішень органами місцевого самоврядування та розвитку громад / К. Ляпіна, Д. Ляпін. – Київ : Ін-т громадянського суспільства, 2005. – С. 131–143.
5. Мошак О. В. Концептуальні засади реалізації принципу субсидіарності в Україні / О. В. Мошак // Lex portus. – 2018. - № 2 (10). – С. 50-67.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
7. Про органи самоорганізації населення : Закон від 11.07.2001 №2625-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 48. - Ст. 254.
8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р // Офіційний вісник України. - 2014. - № 30. - Ст. 831.
9. Самостійність місцевих влад та розподіл повноважень між ними: організація місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування : матеріали міжн. конф., м. Київ, 11 – 12 червня 2002 р. / Упоряд.: В Кравченко, М. Пухтинський. – К.: Логос, 2002. – С. 246 – 254.

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Жихарь В. І., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О. І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Питання мотивації персоналу набуло актуальності, ще задовго до початку розуміння менеджменту як науки, і сьогодні, воно не менш актуальні. Складність мотивації персоналу, полягає в тому, що потреби людей – змінні, і необхідно постійно підлаштовуватися під їх потреби, аби система була ефективною, і виконувала свою функцію – стимулювання персоналу до праці. Якщо раніше головними для людини були фізіологічні потреби, то на сьогоднішній день зростає роль реалізації потреб у визнанні та самореалізації у зв'язку із розвитком суспільства, отже змінюють ся мотиви праці працівників. Вирішальним фактором високої результативності праці у сучасних умовах - виступає мотивація. Трудова мотивація – це процес стимулювання окремо взятого працівника, до виконання робіт орієнтованих на досягнення стратегічних цілей організації та забезпечення якості проведення робіт чи надання послуг. [1, с. 64 - 66].

Суттєве значення у процесі управління мотивація набула при змінах відношення економічної системи щодо особи працівника, як одного із головних ресурсу процесу праці. Цей чинник сприяв серйознішому ставленню та вивченню до потреб працівника та шляхів реалізації цих потреб на підприємстві, та вигоди від даної діяльності для підприємства. [2, с. 313].

На сьогоднішній день, мало задовольняти потреби матеріальними складовими, необхідно враховувати моральні та психологічні потреби працівника, аби сформувати у працівника співучасть у досягненні цілей організації, та високу задоволеність ним від процесу праці. Зневажливе ставлення до формування та застосування ефективної системи мотивації та стимулювання призводить до зниження показників продуктивності праці, рівня якості виконання своїх обов'язків персоналом, рівня дисциплінованості співробітника. Постійні зміни у політичному та економічному середовищі держави, створюють великі можливості та водночас серйозні перепони щодо кожного працівника, і вносять характерний стиль невизначеності та змінності умов. Саме тому, лише функціональний мотиваційний механізм, який буде відповідати вимогам сучасності, та буде гнучким до змін, забезпечить ефективне використання трудових ресурсів. [3].

Багато аспектів мотивації на сьогодні потребує уточнення, корегування, а також додаткового обґрунтування, для ефективного використання у практичній діяльності.

Розробка і реалізація на підприємствах систем мотивації, сприятиме

підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності, і як результат прибутковості туристичного підприємства, тому питання мотивації персоналу є дуже актуальним на сьогоднішній день, воно є одним з ключових компонентів побудови бізнесу та управління. Необхідно більш ґрунтовно вивчати питання мотивації, та пристосовувати класичні теорії до практичної діяльності певного підприємства. [4, с 44 - 46].

Система мотивації переглядалася, і дослідники шукали нові шляхи мотивації для працівників, які б працювали на практиці. Продовжувалося вивчення умов праці, і те, як вони впливають на продуктивність праці. Розглядалися клімат, освітленість робочого місця, та його організація. Після дослідження вище зазначених критеріїв, було винесено рішення, що працівникам необхідно відчувати свою значущість для підприємства та відчувати безпеку. За час свого історичного розвитку, мотивація, пройшла декілька етапів, які охарактеризовані в таблиці 1.

Таблиця 1. Ретроспективний аналіз розвитку підходів та теорій мотивації

Підходи	Характеристика	Наковці	Період
1	2	3	4
Традиційний підхід (застосування методу «батоба і пряника»).	Це класична схема мотивації праці. Виникла у період задовго до появи мотивації як теорії управління, і як науки. В певній мірі, застосування цього методу відбувалося на несвідомому рівні. Суть цього полягає у тому, що людина реагує на певні заохочення, як правило матеріальні. У концепції цього методу «батіг» - символізує страх, біль можливість вигнання з країни за невиконання вказівок, а «пряник» - матеріальні блага, заможність, можливість підвищення свого соціального стану. Мотивація «батоба і пряника» окреслюється простотою мотивів для досягнення цілей. Природною основою функціонування і дієвості цього методу були мінімальні фінансові та соціальні умови життя працівників у часи промислової революції.	Ф. Тейлор, Д. Мак-Грегор.	Середина XIX ст.

1	2	3	4
Теорія «людських відносин»	Широко вивчалася проблема мотивування працівників, велику увагу приділяли вивченню системи спонукання персоналу, виходячи з їх потреб, інтересів, цілей. Проводився аналіз трудової діяльності та психології праці. Напрямок «людських відносин», розглядав: рівень доходу, відсутність кар'єрного зросту, рутинність роботи, соціальні гарантії, неофіційне працевлаштування, стосунки з керівниками та відношення з колегами.	Мескон М., Хедоурі Ф., Мейо Е.	Цей етап розпочався у 40-х роках ХХ століття
Теорія «людських ресурсів» (визнання людини як багатогранної особистості).	Відповідно цієї теорії людина вважається багатогранною, і мотивується різноманітними факторами. Вчені, які розвивали цю теорію вважали, що він супроводжуються маніпуляцією працівника, на основі використання матеріального та нематеріального заохочення, а збільшення продуктивності праці може змінювати відношення керівника до персоналу, як до компетентних.	Абрахам Маслоу, Фредерік Герцберг, Девід Мак-Клелланд Альдерфер	ХХ століття.
Сучасний підхід «цілісна людина» (основу складає дослідження поведінки людей у процесі праці - «цілісна людина»).	Цей підхід сформувався під впливом наступних типів теорій: змістовні теорії – вивчають потреби працівника, що є основним підґрунтям для проведення досліджень; процесуальні теорії – вивчають суть розподілу праці, прикладених зусиль до роботи працівниками, а також вибір ними певної моделі поведінки, задля досягнення своїх цілей.	В. Врум, Портер-Лоулер, Адамс Стейсі.	ХХ – поч. ХХІ століття.

Таблиця сформована на основі джерел: [5, с. 223 – 227; 6, с. 158 – 161;].

Отже, провівши аналіз розвитку поняття мотивації, можна зробити висновок, що формування поглядів на мотивацію, вказує, що еволюція розвитку даного поняття відбувалася у тісній взаємодії з розвитком виробництва, промисловості, підвищенням якості виконання роботи, покращенням соціального стану людей, а також значне поліпшення організації робочого місця. Також мотивація пройшла, що з часом, мотивації персоналу приділялося все більше уваги, і проводилося ще більше досліджень. Розроблялися різні підходи, впроваджувалися соціальні гарантії, а пізніше створювалися соціальні пакети, які забезпечували безпеку на виробництві, а також бонуси за добре виконану роботу, також соціальні пакети включали в себе і пільговий відпочинок працівника від підприємства. Поступово власники підприємств намагалися покращувати умови праці, та запроваджували різноманітні заохочення для персоналу. На сьогодні, більшість власників підприємств вже розуміють, що мотивація, істотно підвищує продуктивність праці колективу, а це напряду впливає на прибутки підприємства. Зацікавлений у кінцевому результаті працівник, завжди принесе більше користі підприємству, аніж не з мотивований і байдужий до виконання своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Базаров Ю.Т. Управління персоналом / Ю.Т. Базаров, Б.Л. Єрьоміна. - М: ЮНИТИ, 2007.
2. Бенях В. В. Еволюція сутності мотивації праці / В. В. Бенях // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. - 2010. - № 4(3). - С. 223-227.
3. Бойко М. Г. Концептуальні основи розвитку корпорацій у туристичному та готельно-ресторанному бізнесі / М. Г. Бойко, А. Г. Охріменко, А. М. Расулова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Випуск 13. Частина 2.– 2015. – С. 35-38.
4. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди : монографія / Петрова І. Л., Шпильова Т. І., Сисоліна Н. П. ; за наук. ред. проф. Петрової І. Л. — К. : Дорадо, 2010.
5. Ліфінцев Д.С. Вплив корпоративної культури на мотивацію персоналу // Актуальні проблеми економіки, 2006. - №2. - С.154 - 158.
6. Управління персоналом: Навч. посіб. /Виноградський М.Д., Беляєва М.Д., Виноградська А.М., Шконова О.М. - К.: ЦНЛ, 2006. - 504 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ТА ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Загуменна Ю.О., канд. юрид. наук, доц., проф. каф. теорії та історії держави і права факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності на території Харківської області є однією із найбільш актуальних проблем, що

має вирішуватися державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Особливої уваги зазначені питання набувають з урахуванням демографічних, культурних, економічних, адміністративно-територіальних особливостей регіону, у тому числі наявності спільного кордону з Російською Федерацією, наближення до захоплених незаконними військовими формуваннями окремих районів Луганської та Донецької областей, де проводиться антитерористична операція.

Ефективність реалізації державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, територіальними правоохоронними органами та представниками громадського суспільства заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності на території Харківської області обумовлена системністю їх проведення на основі детального аналізу криміногенної ситуації та застосування комплексних підходів до вирішення проблемних питань шляхом планування дієвих превентивних та примусових заходів у рамках виконання попередніх регіональних програм. На регіональному рівні розробляються різні програми, спрямовані на реалізацію Стратегії національної безпеки України, а саме, такі як програми територіальної оборони регіону, регіональні програми забезпечення публічної безпеки і протидії злочинності, програми антитерористичної діяльності, програми військово-патріотичного виховання населення та інші.

Більш детально розглянемо Регіональну програму забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2018-2019 роки (далі регіональна Програма) [1]. В регіональній Програмі визначені проблеми, на розв'язання яких спрямована програма, мета і завдання Програми, обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблем, обсяги та джерела фінансування, строки виконання Програми, результати, очікувані від виконання програми та координація і контроль за ходом виконання Програми. На виконання Програми із обласного бюджету виділяється 26 млн. 480 грн.

Постійно вживаються заходи щодо удосконалення системи забезпечення публічної безпеки на вулицях та в інших громадських місцях шляхом збільшення нарядів поліції на вулицях, коригування планів їх розстановки, оперативного переміщення до місця вчинення правопорушень та надзвичайних подій.

Щодня до заходів охорони правопорядку залучається 1,7 тис. правоохоронців, крім того, у м. Харків цілодобово несуть службу наряди патрульної поліції (58 мобільний, 80 піший наряд). У районах області працює 87 груп патрульної поліції (ГРПП), які цілодобово реагують на повідомлення, з них 6 контролюють стан безпеки дорожнього руху.

Разом з тим в Програмі відмічені й наявні проблеми у сфері протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку, а саме:

- показник умисних тяжких тілесних ушкоджень, у порівнянні з минулим роком збільшився на 14,7% (187 проти 163). Також збільшився показник тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого -

на 33,3% (60 проти 45). На 44,5% збільшився показник кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин (1 647 проти 1 140).

- значно збільшилась (у 4,4 рази) кількість правопорушень щодо незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (із 77 до 338). Також збільшилась (+23,0%) кількість правопорушень щодо незаконного виробництва, виготовлення, перевезення чи пересилання наркотичних засобів або їх аналогів без мети збуту у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (1 092 проти 888).

- в області відмічається збільшення злочинів проти основ національної безпеки України (23 проти 19, або +21,1%) та злочинів проти громадської безпеки (523 проти 488 у минулому році). У порівнянні з минулим роком на 20,5% збільшився показник злочинів проти волі, честі та гідності особи (53 проти 44), кількість випадків незаконного позбавлення волі або викрадення людини також збільшилась (28 проти 18, або на 55,6%).

- значно збільшилась (у 3 рази) кількість злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (333 проти 104).

Правоохоронні органи регіону відмічають, що заходи щодо забезпечення публічної безпеки на вулицях потребують удосконалення шляхом упровадження новітніх технологій, обладнання вуличної мережі засобами відеоспостереження, оснащення патрульних нарядів планшетами з метою підключення до електронних баз, залучення до забезпечення публічної безпеки членів громадських формувань, перш за все в населених пунктах, де відсутні штатні працівники поліції (на сьогодні в області 1300 таких населених пунктів), передусім залучення осіб, які отримують дозволи на зброю у якості члена громадського формування.

На сьогодні рівень аварійності на автошляхах області залишається високим, що вимагає продовження заходів щодо капітального ремонту дорожнього покриття, встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху та інших заходів з метою ліквідації аварійно-небезпечних ділянок, а також проведення з використанням засобів масової інформації широкої роз'яснювальної роботи з учасниками дорожнього руху з питань дотримання Правил дорожнього руху заради власної безпеки; проведення додаткових заходів, спрямованих на засвоєння та дотримання дітьми правил поведінки на автошляхах, з метою забезпечення особистої безпеки.

Продовжуються негативні криміногенні процеси, у дитячому середовищі, що потребує удосконалення методів профілактичної роботи серед підлітків, попередження бездоглядності та безпритульності дітей, вжиття скоординованих заходів щодо соціального захисту дітей, їх охоплення заходами правового виховання та організованого дозвілля, засвоєння правил безпечної поведінки, більш активної пропаганди серед підлітків здорового способу життя.

З метою зниження рецидивної злочинності необхідно приділити увагу проблемі соціальної адаптації осіб, які повернулися з місць позбавлення волі,

та осіб, які раніше притягувалися до відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, якими сьогодні вчиняється кожний третій злочин в області. Потребує удосконалення робота з попередження правопорушень на побутовому ґрунті, фактів насильства та жорстокого поводження в сім'ї, впровадження та розвиток мобільних груп поліцейського проекту «Поліна».

Актуальним залишається питання координації зусиль з протидії наркотизації населення. Необхідно активізувати роботу з виявлення та припинення злочинної діяльності організаторів наркотрафіків, осіб, які збувають наркотики, організовують притони для їх вживання та виробництва, втягують у вживання наркотиків інших осіб, у тому числі дітей. Більш активними мають бути заходи щодо недопущення використання розважальних та навчальних закладів для розповсюдження наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Потребує продовження робота з установами засобів розгалуженої системи відеоспостереження, основним призначенням якої має стати постійний моніторинг обстановки, зокрема в місцях масових скупчень громадян, забезпечення негайного реагування на виявлені у ході моніторингу правопорушення.

Література:

1.Регіональна програма забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2018-2019 роки, затвердженням рішенням Обласної ради від 01 березня 2018 року № 656 -VII (XV сесії VII скликання).

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Катасонов Д. О., студент 6 курсу факультету Програмної інженерії та бізнесу
Клименко Т. А., ст. викл. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Підприємництво виступає сектором економіки, найбільш вразливим щодо таких несприятливих факторів, як циклічні коливання, фінансові обмеження, інфляційний тиск, надмірні податки, невизначеність багатьох нововведень через конкуренцію великих державних структур або корпорацій змішаного державно-приватного типу. Тому питання регулювання підприємницької діяльності нерозривно пов'язані з питаннями формування сприятливих умов для її розвитку.

Головним результатом переходу України до ринкової економіки є формування оптимального державного регулювання економічних процесів. Згідно з чинним законодавством держава гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності,

рівні права і створює рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів. Держава законодавчо забезпечує свободу конкуренції між підприємствами, захищає споживачів від проявів недобросовісної конкуренції та монополізму в будь-яких сферах підприємницької діяльності. Тобто процес регулювання здійснюється за об'єктивними вимогами ринкової економіки, здатної до саморегулювання.

На сьогоднішній день не встановлена оптимальна форма цілеспрямованого впливу держави через систему економічних, правових і адміністративних методів з метою забезпечення або підтримки тих чи інших економічних процесів, створення сприятливих умов діяльності суб'єктів господарювання. Будуючи свої відносини з підприємцями, органи державного управління використовують:

- податкову й фінансово-кредитну політику, в тому числі встановлення ставок податків і процентів із державних кредитів, податкових пільг, цін і правил ціноутворення, цільових дотацій, валютного курсу, розмірів економічних санкцій;

- державне майно і систему резервів, ліцензії, концесії, лізинг, соціальні, екологічні та інші норми і нормативи;

- науково-технічні, економічні та соціальні республіканські й регіональні програми;

- договори на виконання робіт і поставок для державних потреб.

Державне регулювання переслідує наступні цілі:

- запобігання зростанню цін;

- стримування або стимулювання виробництва певних товарів;

- вилучення додаткових коштів для державного бюджету;

- запобігання значній диференціації доходів.

Побудова сучасного механізму регулювання підприємницької діяльності базується на використанні двох принципів:

- ефективність дії механізму. Регулювання повинно сприяти зростанню добробуту населення, вирішенню на цій основі соціальних питань і не бути дорогим для держави;

- справедливість. Вона повинна сприяти забезпеченню рівноправності усіх без винятку суб'єктів підприємницької діяльності.

У поєднанні з відповідальністю за дотримання законодавства як органами державного регулювання, так і їх працівниками це дозволить зробити даний механізм послідовним, ввести такі принципи, як відповідальність і послідовність. Останнім принципом виступає простота. Правові акти мають бути зрозумілими за змістом, легкі у виконанні.

Наведені принципи знайшли правове відображення в Указі України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності». У ньому підкреслюється, що дерегулювання є одним з пріоритетних напрямків реформування державного управління економікою. Під дерегулюванням слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність, усунення правових,

адміністративних, економічних і організаційних перешкод у розвитку підприємництва. Тобто маються на увазі наступні перешкоди:

- перешкоди, пов'язані із початком господарської діяльності та доступом до основних ресурсів економічної активності;
- спрощення правил, пов'язаних із регулюванням господарських відносин з органами державної влади та місцевого самоврядування;
- забезпечення оптимальності, стабільності, гласності та відстеження результативності та перегляд регуляторних актів.

Питанням правового забезпечення державної регуляторної політики є створення правопорядку у сфері господарювання. Цей порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, з метою забезпечення нормальних умов для функціонування ринкового механізму, вирішення економічних і соціальних проблем.

В Україні правове забезпечення підприємницької діяльності гарантується, насамперед, законом України «Про підприємство». Ключовими його розділами є:

- 1) загальні положення щодо підприємництва (суб'єкти, свобода, обмеження, принципи та організаційні форми);
- 2) умови здійснення підприємництва (державна реєстрація, право наймання працівників і соціальні гарантії, відповідальність суб'єктів, припинення діяльності);
- 3) відносини підприємця та держави (гарантії прав, державні підтримка та регулювання, діяльність іноземних підприємств, міжнародні договори).

В механізмі правового регулювання регуляторну політику розглядають як напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади і місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюються в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

Підприємцям необхідно не тільки знати цілі державного регулювання, а й уміти аналізувати основні макроекономічні показники, їхню динаміку, визначати вплив кожного макроекономічного показника на формування загального економічного середовища.

До основних макроекономічних показників належать:

1. Валовий національний продукт (ВНП) – сукупна ринкова вартість усього обсягу кінцевого виробництва товарів і послуг в економіці за один рік. Цей показник може бути визначений двома способами: або підсумовуванням усіх витрат на купівлю всього обсягу виробленої в даному році продукції, або складанням усіх доходів, одержаних від виробництва всього обсягу продукції даного року, тобто за витратами й доходами.

2. Чистий національний продукт (ЧНП) – валовий національний продукт, скоригований на суму амортизаційних відрахувань чи обсягу капіталу, спожитого в процесі виробництва поточного року.

3. Раціональний дохід. Визначає рівень цін факторів виробництва або ресурсів, відображає ринкові ціни економічних ресурсів, направлених на створення обсягу виробництва даного періоду.

4. Особистий дохід (отриманий дохід) і дохід після сплати податків уособлюють дохід, яким людина оперує в кінцевому підсумку.

Отже, держава має потребу в підприємстві, оскільки ринкова система забезпечує її матеріальними ресурсами, послугами і товарами, фінансовою підтримкою державних програм і т.п., а підприємство має потребу в державі, оскільки йому необхідне законодавство, що регламентує правила економічної діяльності, її безпеки, захисту та стабільності, а також функціонування монетарної системи, стабільної економічної і соціальної інфраструктури. Підприємство покладається на конституційний захист і державну підтримку підприємства як основного інституту суспільства, що забезпечує одержання прибутку, зайнятість населення і підвищення його життєвого рівня.

Література:

1. Бойко-Бойчук О. Семантичний аналіз та визначення категорії «державне регулювання». *Вісник національної академії державного управління при Президентіві України*. Київ, 2007. №3. С. 46 – 58.

2. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І., Іжа М. М., Арабаджи Г. І. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навч. посіб. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 393 с.

3. Воротін В. Є., Жарая С. Б., Коваль О.М. Розвиток підприємництва в регіоні: навч. посіб. [для студ. вищ. навч.закл.] / за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ: НАДУ; вид-во «Фенікс», 2010. 214 с.

4. Соціально-економічні проблеми та перспективи розвитку підприємницької діяльності: монографія. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, ЛТД", 2006. 430 с.

5. Донець Л. І., Романенко Н. Г. Основи підприємництва: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 320 с.

6. Романова Л. В. Управління підприємницькою діяльністю: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 240 с.

7. Тирпак І. В., Тирпак В. І., Жуков С.А. Основи економіки та організації підприємництва: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: Кондор, 2011. 284 с. – URL:

https://pidruchniki.com/12590605/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya_pidpriyemnitskoyi_diyalnosti

СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Коритник О. О., студентка 7 курсу магістратури факультету Менеджменту
Дегтяр О. А., д-р наук з державного управління, доц.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Реформа місцевого самоврядування одна з головних цілей держави у сучасній Україні, якщо брати до уваги глобальні зміни які відбулися останнім часом, а саме – бажання інтегруватись у європейський політичний та соціально-економічний простір і побудувати ефективну модель публічної влади на загальнодержавному і регіональному рівнях [1].

Розвиток країни в цілому неможливий без розвитку окремих її складових – регіонів, тому теоретики та практики місцевого самоврядування Чернов С.І. [2], Бабаєв В.М. [3], Дегтяр О.А. [4], Бельська Т.В. [5] у своїх публікаціях аналізують перспективи розвитку місцевого самоврядування. Все ж існує необхідність вдосконалення теоретичних та практичних знань державотворення, зумовленого змінами в політичній системі, проведенням територіальних, адміністративних та регіональних реформ.

Уряд України вживає заходів щодо модернізації місцевого самоврядування. 1 квітня 2014 року розпочалась реформа місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні, першим кроком була ухвала нової концепції, головна ідея якої – децентралізація влади в країні і суттєве розширення повноважень територіальних громад. Реформа повинна вирішити ряд важливих питань, зокрема, подолати негативні процеси в соціально-економічному та культурному секторі територіальних громад і регіонів, забезпечити суттєве підвищення рівня та якості життя більшої частини громадян України. Цього результату можливо досягти послідовним проведенням реформ місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні, розширенням повноважень органів місцевого самоврядування та удосконаленням наявної системи управління на місцях [6].

Досвід розвинутих країн демонструє, що основною передумовою успішного розвитку громад є об'єднання територій та ресурсів. Така громада відповідатиме новим вимогам, одержуватиме значно більші ресурси та повноваження. На рівні потужної громади вирішуватимуться питання місцевого економічного розвитку, планування розвитку територій, утримання місцевої інфраструктури, забудови, благоустрою території, соціальної допомоги, культури, первинної охорони здоров'я, середньої, дошкільної та позашкільної освіти, муніципальної міліції, пасажирських перевезень на території громади, житлово-комунальних послуг, утримання об'єктів комунальної власності. А передача ресурсів, повноважень та відповідальності на базовий рівень – це і є децентралізація.

Головні принципи децентралізації – справедливість, доцільність та відповідальність. Це те, що зараз дуже потрібно нашій державі. Згідно зі

статтею 140 Конституції України, місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [7]. Формально територіальна громада має право самостійно, без створення спеціальних органів реалізовувати своє право на місцеве самоврядування. Органи місцевого самоврядування створюються з метою реалізації інтересів територіальної громади через надання їм відповідних повноважень. Таким чином, населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці, яке складає територіальну громаду, наділено владою, яку і реалізує безпосередньо або через сформовані ним органи місцевого самоврядування.

Наприклад, крихітне село не може собі дозволити утримувати сільраду з працівниками, яким ще треба платити заробітну платню! А як не в змозі утримувати самостійно, значить потрібні дотації з центрального бюджету. Оскільки таких сільрад в країні надзвичайно багато, грошей «згори» ледве вистачає на зарплату працівникам.

І в багатьох сільрадах керівництво сидить, склавши руки, виправдовуючись відсутністю коштів. Мовляв, грошей немає, тому ми нічого не робимо. Виходить, бідним бути вигідно? Але за чий рахунок? Такого не повинно бути.

Держава забезпечує прийняття всіх необхідних законів, передає ресурси та повноваження на місця. У результаті реформи держава створює необхідні умови для розвитку громад, а вже вони самі обирають пріоритети, чи потрібен громаді і місцевій молоді новий коледж чи училище, чи дати «зелене світло» інвестору з переробки відходів, чи запустити новий маршрут транспорту, чи побудувати додатковий медичний заклад.

Перший крок – бюджетна децентралізація – виявився успішним. Держава здійснює організаційну та методичну підтримку процесу об'єднання громад, яке відбувається на підставі Закону України «Про добровільне об'єднання громад».

Закон «Про добровільне об'єднання громад» визначає такий порядок дій:

- ініціювання об'єднання;
- підготовка рішення про об'єднання;
- громадське обговорення;
- утворення об'єднаної громади [8].

Що дасть об'єднання громади? По-перше, має покращитися управління громади. Громада матиме компетентну раду та кваліфікований виконком, бо з більшим населенням та територією буде більше кандидатів на посаду голови та депутатів місцевої ради, тож буде з кого обирати найбільш чесного та працьовитого. Крім того, штатна структура буде більш ефективною з точки зору доцільності посад. Наприклад, якщо сім сільрад об'єднуються в одну громаду, то замість семи голів, семи секретарів, семи бухгалтерів буде сім старост, один бухгалтер, декілька працівників планово-економічного відділу, які плануватимуть доходи та витрати бюджету, зокрема податкові надходження та напрями інвестицій. Також для громади працюватимуть юристи, декілька

співробітників відповідатимуть за архітектуру – благоустрій, планування, забудову і т. ін. Таким чином згадані вище спеціалісти працюватимуть на благо громади, а також надаватимуть необхідні адміністративні та соціальні послуги ближче і зручніше. За довідками та багатьма іншими послугами не потрібно буде їхати в район.

По-друге, завдяки новій бюджетній політиці об'єднані громади отримують додаткові фінансові ресурси для розвитку інфраструктури – доріг, освітлення, водопостачання, водовідведення, утилізації побутових відходів тощо.

По-третє, більш ефективне управління, наявність планів розвитку, прозорість рішень зроблять громади привабливими для інвесторів, що забезпечить економічний розвиток та нові робочі місця. У громадян,

особливо у молоді, нарешті з'явиться можливість для реалізації власного потенціалу в тому місці, де вони народились та вирости [9].

Інтереси жителів села у виконавчому органі місцевої ради об'єднаної територіальної громади представлятиме староста. Староста обирається в селах і селищах за рішенням місцевої ради і представляє інтереси мешканців села у виконавчому орган місцевої ради об'єднаної громади. Він також бере участь у підготовці бюджету громади в частині, що стосується фінансування програм на території свого села чи селища.

Отже, об'єднання громад – це шлях до сильної, успішної країни, до впевненого майбутнього для себе та своїх нащадків!

Література:

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z970280.html.
2. Чернов С. І. Впровадження моделі smart cities & smart communities у діяльність спроможних громад / Чернов С. І. // Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком : зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. присвяченої 95-річчю Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (5 березня 2018 року, м. Харків). – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова 2018. – С.161-163.
3. Бабаєв В. М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В. М. Бабаєв. – Х. : Магістр, 2004. – 204 с.
4. Дегтяр О. А. Інформаційна підтримка прийняття рішень в управлінні соціально-економічним розвитком регіону / О. А. Дегтяр, О. М. Непомнящий // Публічне урядування. – 2017. – № 2. – С. 108-118. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubm_2017_2_10.
5. Бельська Т. В. Проблеми становлення асиметричних об'єднаних територіальних громад: комунікативний аспект / Т. В. Бельська, М. В. Інкін // Публічне урядування : зб. наук. пр. – К. : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. – № 5 (15).
6. Інституції місцевого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cd-platform.org/publications/1372-instytutsiyi-mistsevoho-rozvytku>.
7. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
9. Гарантії місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/dergh_bud/82.php

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Кравченко Д. О., студент 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н. М., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Об'єктивна необхідність забезпечення відповідної якості в процесі проектування, постачання та здійснення послуги ініціює застосування у діяльності підприємств сфери гостинності системи показників якості, яка дає змогу визначати та контролювати рівень якості.

В сучасних умовах розвитку індустрії гостинності виникає необхідність дослідження та оцінки якості обслуговування, що досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема М. Босовська, А. Дурович, М. Кабушкін, П. Лоуренс, Дж. Лорш, М. Портер, Л. Шульгіна та ін. Разом із тим, на якість надання послуг підприємств сфери гостинності впливає низка чинників, що потребує постійного спостереження і аналізу.

Залежно від призначення певні види послуг мають специфічні показники якості, які поділяють на дві групи:

- поодинокі показники якості, які характеризують будь-яку одну властивість одиниці послуг;

- комплексні показники якості, які відображають сукупність декількох властивостей одиниці послуг; розраховуються на основі одиничних показників як зведений параметричний індекс методом середньозваженого або сумування [1, с.45].

За кількістю властивостей одиничні показники якості поділяються на відносні та базові, комплексні – на групові, визначальні та інтегральні (рис.1).

В сфері послуг, використовують наступні методи вимірювання якості.

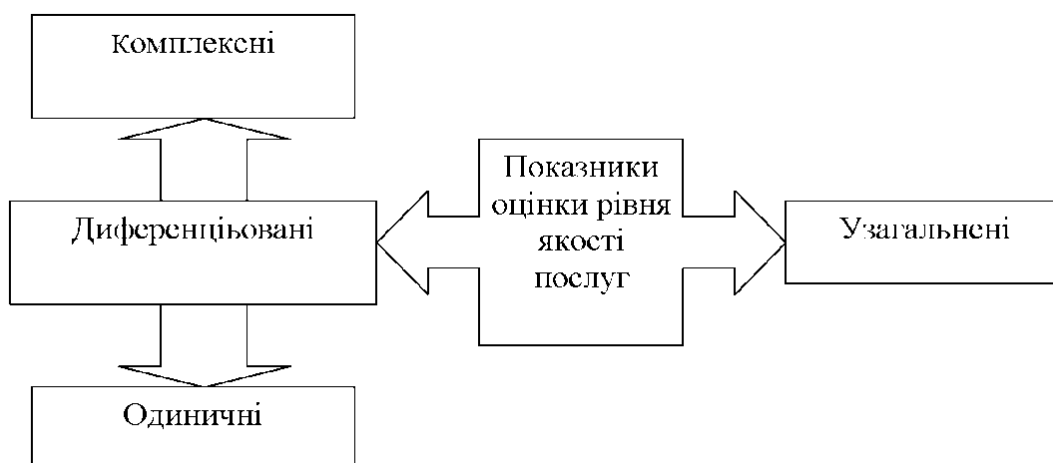

Рис. 1. Показники оцінювання рівня якості послуг

Органолептичний метод ґрунтується на сприйнятті властивостей послуг та її складових за допомогою органів чуття людини. Користуючись цим методом, застосовують бальну систему оцінки показників якості, виходячи із стандартного переліку ознак (властивостей), які найповніше охоплюють основні якісні характеристики. Точність і достовірність цих значень залежить від здібностей, кваліфікації та навичок осіб, що їх визначають [1, с. 53].

Виходячи із специфічних особливостей послуг підприємств індустрії гостинності, цей метод використовують лише для оцінки окремих складових комплексної послуги (наприклад, харчування).

Розрахунковий метод передбачає обчислення значень параметрів якості продукції, послуг, отриманих іншими методами. Числові значення показників якості розраховуються на основі встановлених теоретичних та емпіричних залежностей. Використовуються правила прикладної математичної статистики.

Залежно від джерела інформації методи оцінки якості поділяються на традиційний, експертний, соціологічний.

Традиційний метод передбачає отримання інформації про кількісну оцінку показників якості з традиційних джерел інформації.

Експертний метод передбачає використання експертних оцінок під час визначення значень показників якості. Метод базується на застосуванні досвіду та інтуїції спеціалістів-експертів та узагальненні їх думок. Група складається з 5-7 або більше експертів, об'єднаних у комісії, що діють постійно, періодично або епізодично, кожен член яких має право вирішального голосу. В якості експертів підприємства залучають своїх клієнтів, що дозволяє отримувати детальну інформацію про відповідність, часткову або повну невідповідність якості послуг очікуванням споживачів та ефективно корегувати усі проблеми в сфері якості туристських послуг [2, с.78].

Критеріями для оцінки якості послуг можуть бути: швидкість та якість обслуговування, безпека, привітність та зовнішній вигляд обслуговуючого персоналу, рівень володіння іноземною мовою, чітка взаємодія між співробітниками різних підрозділів, які приймають участь у обслуговуванні споживачів, ввічливість, оперативність, відповідність очікувань та реального обслуговування та інше.

Метод застосовується у тих випадках, коли ті чи інші показники якості не можуть бути визначені іншими, об'єктивнішими методами.

Соціологічний метод базується на визначенні якості послуг на основі вивчення думок реальних та/або потенційних споживачів про неї. Метод використовується проводиться шляхом усних опитувань, за допомогою анкетування, а також на нарадах, виставках, інших заходах. За умови досконалої організації системи опитування і правильно складеної анкети метод дає об'єктивну та необхідну інформацію. Результати опитування підлягають математико-статистичній обробці (може використовуватися розрахунковий метод). Соціологічний метод та експертний метод мають багато загального та можуть доповнювати один одного.

Комбінований метод включає декілька методів визначення показників якості.

Визначення характеристик показників якості є однією з найважливіших операцій оцінювання рівня якості і, як правило, вимагає використання статистичних методів. Необхідність їх використання зумовлена тим, що в більшості випадків характеристики показників якості є випадковими величинами, тому що в процесі надання й споживання послуги впливає значна кількість випадкових факторів [2, с.84].

Комплексний метод полягає у визначенні узагальненого показника якості. Одним з таких може бути інтегральний показник. Іноді для комплексної оцінки якості застосовують середньозважену арифметичну величину з використанням під час її обчислення коефіцієнтів вагомості всіх розрахункових показників.

Комплексний показник розраховується як звідний параметричний індекс за формулою:

$$Q_i = \sum a_i \times q_i \quad (1)$$

де a_i – вага i -того параметру.

Під час розрахунку зведеного параметричного індексу складним завданням є визначення ваги параметрів (коефіцієнтів). Найбільш розповсюджений експертний метод визначення вагових коефіцієнтів. Крім того, використовуються статистичні та математичні методи [3].

Змішаний метод оцінки рівня якості базується на спільному застосуванні одиничних та комплексних показників. За цим проводяться такі заходи:

- найбільш важливі показники використовуються як одиничні;
- інші одиничні показники поєднуються у групи, для кожної з яких визначаються групові показники;
- на основі отриманої сукупності групових та одиничних показників якості оцінюється рівень якості диференційним методом.

Інтегральний метод оцінки рівня якості базується на співвідношенні інтегральних показників рівня якості послуги, що оцінюється та базового зразка (еталонної оцінки).

Інтегральний показник рівня якості визначається за формулою:

$$Q_{int} = \frac{E_u}{P_c} \quad (2)$$

де E_u – корисний ефект;

P_c – ціна споживання послуги.

Під час оцінки рівня якості продукції у кваліметрії широко застосовуються також методи порівняння на основі експертних оцінок. Експертні методи порівняння базуються на шкаліруванні.

У зв'язку з цим виникають проблеми щодо визначення конкурентоспроможності послуг, а саме:

- як оцінити рівень якості та споживчі цінності послуг;
- як об'єктивно визначити ціну послуги;
- як визначити конкретні переваги послуги [3].

Отже, об'єктивна необхідність забезпечення відповідної якості в процесі проектування, постачання та здійснення послуги ініціює розроблення, формування та застосування у діяльності підприємств системи показників якості, яка дає змогу визначати та контролювати рівень якості.

Література:

1. Дурович А. Г. Маркетинг в туризме: уч. пособие. / А. Г. Дурович. – М.: Новое знание, 2004. – 432 с.
2. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма. Учебник. – Мн.: Новое знание, 2002. – 409 с.
3. Богдан Н. М. Критерії оцінки якості туристських послуг / Н. М. Богдан, Д. І. Мельник // Збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи». – С.33-35.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Лесюк В. С., здобувач вищої освіти 4 курсу факультету економіки та менеджменту

Калініченко О. В., канд. екон. наук., доц. каф. економіки підприємства

Полтавська державна аграрна академія

За нашими дослідженнями, особливо актуальне значення в наш час набуває проблема взаємодії держави та місцевого самоврядування, осмислення теоретичних і правових аспектів взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з позицій наукового аналізу, співвідношення держави та суспільства, правової держави та громадянського суспільства.

Останні 20 років засвідчують стрімке поширення децентралізації як політичного та інституційного феномену у більшості країн світу.

У вересні 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, задекларувавши відданість європейським стандартам управління. З того часу різними урядами було зроблено декілька спроб провести необхідні реформи, але в силу різних причин вони не увінчалися успіхом.

Згідно ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Важливими актами у створенні правової основи для децентралізації влади стали Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». Вагомим кроком на цьому шляху є прийняття Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

У Законі України «Про місцеве самоврядування» у ст. 2 подається дещо видозмінене визначення самоврядування від зазначеного в Конституції України. Так, згідно цього Закону, місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Таким чином, прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стимулювало розвиток самоврядної влади в сільській місцевості, запровадження новітніх моделей залучення громадян до розв'язання проблем територій.

В країнах Європейського Союзу вже великий проміжок часу практикується демократична форма взаємодії влади та населення. За допомогою цього здійснюється участь населення у системі управління країною на різних рівнях, а також забезпечується підвищення соціального потенціалу громадян, в сфері самоорганізації.

Необхідно зазначити, що місцеве самоврядування є об'єктивним явищем життя суспільства, однією з форм його самоорганізації. Держава, як і місцеве самоврядування, є однією із форм соціального життя суспільства та однією із форм самоорганізації.

На нашу думку, самоорганізація населення є важливою частиною дієвого залучення населення, в процес обговорення місцевого розвитку, планування, прийняття рішень з актуальних питань, моніторингу виконання рішень є основною характеристикою демократизації системи державного управління на всіх її рівнях і ключовою частиною розвитку громадянського суспільства в цілому.

Отже, органи самоорганізації населення, сприяють підвищенню активності населення до участі в місцевому управлінні та вирішенні соціальних питань громади. Самоорганізація створюється тільки від ініціативи жителів територіальної громади.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254 к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр (дата звернення: 7 листопада 2018 р.).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр (дата звернення: 7 листопада 2018 р.).

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МАЛОГО МІСТА

Мануйлов В. В., студент 1 курсу Будівельного факультету

Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасний етап розвитку місцевого самоврядування загострює важливість модернізації підходів до належного задоволення органами місцевого самоврядування потреб членів територіальних утворень в доступних і якісних публічних послуг, в тому числі муніципальних. Забезпечення доступності та якості муніципальних послуг органами місцевого самоврядування, комунальними установами та організаціями є однією з невід'ємних завдань реформування місцевого самоврядування і має реалізовуватися не тільки із застосуванням організаційно-правових та фінансово-економічних заходів, але і супроводжуватися формуванням адекватної системою управління.

Свій внесок у вирішення найважливіших соціально-економічних проблем країни можуть внести малі міста, які одночасно сприяли б зміцненню державності та розвивали б принципи місцевого самоврядування [1]. В даний час малі міста України знаходяться в ситуації виживання, яка обумовлена не тільки їх суто внутрішніми проблемами, а й процесами, що відбуваються на регіональному і глобальному рівнях. Така ситуація породжує потребу шукати нові способи адаптації малих міст до сучасних реалій, які дозволили б їм створити більш якісні умови життя для населення, залучити інвестиції та кваліфіковані кадри, модернізувати міську інфраструктуру. Нові виклики, що стоять сьогодні перед малими містами України, актуалізують проблему їх адаптації та розвитку до сучасних соціально-економічних умов.

Формування оптимальних форм взаємодії центральних, регіональних та місцевих органів управління може допомогти вирівняти стартові можливості для реалізації різних інноваційних проектів, здатних поліпшити економічну ситуацію в малих містах і відкрити нові перспективи їх розвитку.

Аналіз наукової літератури з дослідження малого міста дозволяє виділити кількісний, якісний і інтегративний підходи. З позиції кількісного підходу малим містом традиційно вважається тип поселенської спільності з чисельністю до 50 тис. чоловік. Але дана типологія є, по-перше, досить формальною, оскільки враховує виключно кількісні показники; по-друге, застарілою, оскільки розглядає малі міста переважно як індустріальні центри, що в даний час не завжди відповідає дійсності. Хоча останнім часом у вітчизняній науковій літературі при визначенні малого міста враховується і більший розмір (до 100 тис. чоловік).

На наш погляд, використання кількісних підходів засноване, перш за все, на уявленні малого міста як територіально поселенську спільність, яка має стабільну соціальну структуру, трудові ресурси та виробничу базу.

Якісний підхід у визначенні малого міста акцентує увагу переважно на економічних, політичних і культурних відмінностях малих міст від іншого роду територіальних поселень. З позиції цього підходу мале місто розглядається крізь призму різних показників: економічних, демографічних, інфраструктурних, соціокультурних і т.п. Якісний підхід в дослідженні малого міста є більш концептуальним, ніж кількісний, так як дозволяє виявити загальні закономірності формування малих міст, так і їх специфіку.

До основних ознак малого міста дослідники в першу чергу відносять «довготривалу значну концентрацію людей, їх жител, відносин на порівняно незначній території; статистичний і динамічний ріст поселення і його площі; наявність у поселення статусу міста; позначення адміністративних і територіальних кордонів; наявність органів адміністративного управління; наявність соціальної та професійно-статусної диференціації населення; формування міського способу життя і міської культури». До додаткових характеристик міста, які відображають специфіку конкретного типу міста, відносять переважно такі: наявність різноманітних видів економічної діяльності, архітектурний вигляд міського простору, міські символи (герб, прапор), міські легенди, а також наявність специфічних міських проблем.

Важливо відзначити, що виділені загальні та особливі ознаки малого міста не є абсолютними і незмінними, оскільки дослідження специфіки малих міст України представляється вкрай складним і найчастіше ситуативним.

На наш погляд, інтегративний підхід виступає найбільш ефективним. Інтегративний підхід до вивчення малого міста дозволяє враховувати як кількісні, так і якісні показники даного типу територіально поселенської спільності, звертаючи увагу переважно на ті функції, які виконують малі міста у відповідності зі своєю специфікою, .

В даний час дослідники звертаються не тільки до проблеми ідентифікації малого міста як елемента структури сучасного суспільства, а й до проблеми появи малого міста як специфічного типу територіально-поселенської спільності [2,3].

Аналіз наукової літератури, присвяченої появі малих міст в Україні, дозволив виділити ряд факторів, які вплинули на цей процес: природно-просторові; геополітичні; демографічні, політико-економічні, поселенські, особливості процесу урбанізації.

Всі вищезазвані фактори дійсно мали істотний вплив на появу малих міст в Україні та їх історичну специфіку.

Однак, на наш погляд, найважливішим фактором, що вплинув і продовжують впливати на стан і розвиток українських малих міст, є процес урбанізації, що відображає динаміку розселення людей і обумовлений серйозними соціальними трансформаціями, які відбувалися в країні протягом останніх 100 років.

У сучасної урбанізації в Україні можна виділити два основних періоди: радянський і пострадянський, кожен з яких вплинув на сучасний стан малих міст.

На думку дослідників, радянська урбанізація здійснювалася на основі

індустріалізації, яка передбачала нарощування і тиражування індустріальних виробництв, перекачування трудових ресурсів із сільського господарства в промисловість та інші міські галузі, а населення – з села в місто, де мала місце концентрація виробництв.

Ключовою особливістю радянської урбанізації, на думку дослідників, було те, що в даному процесі домінуючу роль відігравала держава. Більшість міст створювалися виключно зверху, перш за все, в якості військових укріплень, які обслуговували інтереси держави і забезпечували функцію державного управління територією.

В пострадянський період малі міста відчують на собі негативний вплив урбаністичних і демографічних процесів, пов'язаних з соціально-економічним неблагополуччям ряду українських регіонів.

Реформи, що проводяться в Україні вже близько 27 років, не створили для малих міст достатніх умов для їх розвитку ні в напрямку формування власної економічної основи, зокрема розвитку муніципальної власності; ні в напрямку стимулювання їх внутрішніх ресурсів, а саме підтримки розвитку малого підприємництва.

Незважаючи на достатню кількість досліджень, присвячених проблемам малого міста в Україні, у соціальному знанні відсутній системний підхід у вивченні ефективних стратегій управління розвитком малого міста, адекватних сучасним викликам, які пов'язані як з внутрішніми проблемами держави, так і з сучасними тенденціями світового розвитку.

Література

1. Радіонова Л. О. Партисипативна демократія як імператив залучення громадян до державно-управлінського процесу в Україні // Економіко-правові засади формування та розвитку регіональної інфраструктури в умовах децентралізації економіки України: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., присвяченої 100-річчю НАН України, Харків, 1–28 лютого 2018 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – С.55-57.

2. Радіонова Л. О. Публічний простір міста в соціально-філософській перспективі: до питання про методологію дослідження / «СХІД»: аналітично-інформаційний журнал.–2013.– №6 (126).– С. 273-277.

3. Радионова Л. А. Местное самоуправление как императив субъектности города в гражданском обществе / Гуманітарний часопис: Зб. наукових праць. Харків – ХАІ .– 2014.– №2.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТСЬКИХ ДЕСТИНАЦІЙ

Мірошнікова Ю. С., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Савіна А. С., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н. М., канд. екон. наук, доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Успішна діяльність будь-якого підприємства на ринку значною мірою залежить від привабливості товарів чи послуг, які воно пропонує. У туризмі, як і в будь-якій іншій галузі економіки, для забезпечення ефективної діяльності та привертання уваги потенційних споживачів, першою чергою, необхідно повною мірою поєднувати основні фактори виробництва: землю, капітал і трудові ресурси. Специфіка туристичної галузі зумовлена використанням туристичних ресурсів, наявність яких визначає профіль освоєння певної території (туристичного регіону).

Із розвитком туристичної галузі на ринку туристичних послуг України з'являється більше пропозицій для туристів, які бажають відпочити в межах України. З розширенням асортименту пропозиції туристичного продукту, зростає здорова конкуренція не лише серед туристичних фірм, а й серед туристичних дестинацій, які можуть реалізувати комплексний туристичний продукт на ринку. Все це в перспективі сприятиме підвищенню якості обслуговування, урізноманітненню пропозиції на ринку, покращенню інфраструктури, відновленню та збереженню туристичних об'єктів.

Саме на основі оцінки туристичної привабливості регіонів країни державні органи можуть регулювати та визначати пріоритетні види туризму для селективного стимулювання розвитку регіонів, що сприятиме формуванню та просуванню туристичного продукту на національному та міжнародному ринках.

Проблеми щодо підвищення конкурентоспроможності та туристичної привабливості регіонів досліджували у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні науковці: В. Гавран, О. Любіцеву, А. Мокляк, О. Музиченко-Козловська, М. Омуш та інші. Питаннями дослідження привабливості туристичних регіонів займались багато вчених, а саме М. Портер, С. І. Попович, Квартальнов В. О., Кабушкин М. И., Чудновський О.Д. та інші.

Україна має значні потенційні можливості для розвитку туристичної сфери – унікальні природно-кліматичні, історико-культурні та національно-етнографічні ресурси таких регіонів, як Крим, Карпати, культурні пам'ятки Києва, Львова, Чернівців тощо. Туристична діяльність в Україні сприяє розвитку територій з привабливими туристичними ресурси, створюючи нові робочі місця, підвищуючи рівень доходів населення, водночас забезпечуючи збереження історико-культурної спадщини.

Незважаючи на імідж України як політично нестабільної держави, інтерес до України постійно зростає, це сприяє стабільному нарощуванню обсягів виробництва туристичного продукту без залучення державних дотацій.

Аналіз динаміки розвитку туризму у світі засвідчив, що успішність туристичної галузі в одних країнах та невдачі – в інших, залежить, в основному, від наявності чи відсутності аттрактивних туристичних ресурсів, чистоти довкілля, розвиненості інфраструктури та сфери розваг, високого рівня сервісу. Аналіз розвитку туристичної індустрії у світі дасть змогу визначити основні напрями регулювання та управління туристичною діяльністю.

Відтак в контексті дослідження туристичної привабливості регіонів України необхідно визначити такі аспекти:

- розкриття проблем формування туристичної привабливості України в умовах відкритості економіки та процесів глобалізації;
- оцінка тенденцій та визначення передумов посилення туристичної привабливості держави на світовому ринку туристичних послуг.

У світових масштабах туризм є галуззю, що активно розвивається та має велике значення для розвитку багатьох країн світу. Підтвердженням є те, що темпи зростання туристичної індустрії випереджають більшість галузей національної економіки. За останнє десятиліття середньорічне збільшення попиту становить близько 4,6%. В обороті туристичної галузі близько 6 трлн дол. На сферу туризму припадає 7% світових інвестицій, кожне 8-ме робоче місце, 11% світових споживчих витрат. Так, згідно з даними ВТО, кількість подорожей у світі стала пропорційною з чисельністю жителів планети: майже 5 млрд. осіб, з них близько 1 млрд. подорожей з перетином кордонів і 4 млрд. – у межах своїх країн [1].

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, де експерти оцінювали конкурентоспроможність у сфері туризму 141 країни світу за 14 критеріями, перші позиції очолила Іспанія, Франція, Німеччина, США та Великобританія, а Україна не потрапила до цього рейтингу [2]. Розвиток туристичного бізнесу дозволив багатьом країнам з менш привабливими, ніж в Україні, природними та культурно-історичними передумовами підвищити рівень соціально-економічного розвитку. Отже, проведення якісної оцінки та регулювання туристичної привабливості регіонів і країни набувають значної актуальності.

Саме на основі оцінки туристичної привабливості регіонів країни державні органи можуть регулювати та визначати пріоритетні види туризму для селективного стимулювання розвитку регіонів, що сприятиме формуванню та просуванню туристичного продукту на національному та міжнародному ринках.

Привабливість – це властивість викликати захоплення, притягувати до себе особливими якостями, властивостями. У науковій літературі, присвяченій туристичній діяльності, зазначається, що поняття атрактивності є основним і визначальним під час дослідження потоків людей. У нашому розумінні територія тоді приваблива, якщо вона має туристичні ресурси – природні (насамперед – екологічно чисті), історико-культурні та соціально-економічні,

розвинуту матеріально-технічну базу, насичену інфраструктурою, зручним транспортно-географічним розташуванням і доступною про неї інформацією.

Туристична привабливість території формується передусім за наявності природних або історико-культурних туристичних ресурсів, а ще краще – за їх поєднання. Водночас такі ресурси ще не встановлюють рівень привабливості цієї чи іншої території. Туристична привабливість часто мінлива і може змінюватися залежно від багатьох чинників, котрі впливають на привабливість туристичної території. Саме до них належить наявність сучасної матеріально-технічної бази туризму, зокрема новітніх готельних комплексів, спеціалізованих закладів із відповідним асортиментом послуг, які вони продукують та ін.

Саме на основі оцінки туристичної привабливості регіонів країни державні органи можуть регулювати та визначати пріоритетні види туризму для селективного стимулювання розвитку регіонів, що сприятиме формуванню та просуванню туристичного продукту на національному та міжнародному ринках.

Література:

1. Офіційний сайт World Tourism Organization (UNWTO). Режим доступу: <http://www2.unwto.org/en/content/who-we-are-0>
2. Офіційний сайт World Economic Forum. Режим доступу: <https://www.weforum.org/system-initiatives/shaping-the-future-of-consumption>

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МІСТА СУМИ ДО 2027 РОКУ

Михайленко Д. Г., здобувач PhD СумДУ, начальник Регіонального відділення Фонду державного майна України по Сумській області.

Александров В. Т., канд. техн. наук, проф., доц. каф. фінансів і підприємництва.

Зайцев О. В., канд. екон. наук, доц. каф. фінансів і підприємництва.

Сумський державний університет, Суми. Україна

У Сумах впродовж 2017-2018 років активно ведеться робота із розробки Стратегії розвитку міста Суми до 2027 року. Розробка нової стратегії так зацікавила керівництво міської влади та громаду міста, що, навіть, міська влада відмінила свої нещодавно прийняті документи щодо програми розвитку міста, такі як: розпорядження міського голови від 29.12.2014 № 264-Р «Про робочу групу з підготовки концепції Стратегічного плану розвитку м. Суми на період 2015-2025 рр.», розпорядження міського голови від 19.07.2016 № 211-Р «Про створення Координаційної ради з розробки Стратегічного плану розвитку м. Суми на період 2017-2026 років», розпорядження міського голови від 19.01.2017 № 11-Р «Про внесення змін до розпорядження міського голови від 19.07.2016 № 211-Р «Про створення Координаційної ради з розробки

Стратегічного плану розвитку м. Суми на період 2017-2026 років» [1, 2]. Передбачається суттєво новий підхід до планування шляхів та розв'язання проблем розвитку міста. Скорочено сутність нового підходу можна охарактеризувати як «Smart City Sumy».

Розробка нової програми має фінансове євроінтеграційне підґрунтя. Впродовж 2018 року декількома траншами до України стали надходити з Євросоюзу грошові кошти на створення програмних продуктів стосовно створення систем цифрового управління інфраструктурою міст України, — близько 5 млрд євро. Міська влада долучилася до виконання цього проекту. Місто Суми взяло на себе обов'язки застосування пілотного проекту щодо цифрового розвитку управління життєзабезпеченням міста. Також, представники м. Сум мали плідні контакти з мерією м. Люблін (Польща) щодо ознайомлення з досвідом цифровізації комунальних служб польського міста. Лише впродовж перших дев'яти місяців 2018 року відбулося три поїздки до Любліна представників місцевої влади, науковців та громади міста, підписано ряд документів про співпрацю.

Розробка Стратегії розвитку міста Суми до 2027 року включає дванадцять ключових напрямків:

- освіта та наука;
- транспорт;
- соціальний захист;
- охорона здоров'я;
- архітектура та містобудування;
- ЖГГ та благоустрій;
- молодь та спорт;
- культура, промоція та туризм;
- безпека;
- екологія, енергозбереження та енергоефективність;
- економіка, промисловість та підприємництво;
- цифровізація.

Восени 2018 року в Сумах стартувало проведення секторальних стратегічних сесій із розробки Стратегії розвитку міста Суми до 2027 року [3]. Метою цих стратегічних сесій є залучення якомога більшої кількості людей до формування списку проблемних питань, які потребують вирішення. Такі стратегічні сесії уже було проведено у трьох галузях: освіта та наука, транспорт, соціальний захист населення та залучено більше 250 осіб із загалу громад та мешканців міста до процесу розробки Стратегії розвитку міста Суми до 2027 року.

Під час кожної стратегічної сесії учасники мають змогу заслухати презентацію відповідальних структурних підрозділів, задати питання міському голові, керівникам виконавчих органів, заступникам міського голови, а вже потім, поділившись на групи, написати основні проблеми галузі, які потребують вирішення. А вже потім відбувається голосування та ранжування напрацьованих проблем. Передбачається, що таких секторальних стратегічних сесій буде ще дев'ять [3].

З метою врахування думки максимальної кількості мешканців міста, визначення пріоритетів та підготовки якісної та об'єктивної Стратегії розвитку міста Суми, активно проводяться соціологічні дослідження: «Дослідження цінностей та життєвих пріоритетів мешканців міста Суми» та «Дослідження якості надання послуг для населення міста Суми» [3]. У цьому контексті участь у соціологічному опитуванні виступає одним з найбільш дієвих механізмів участі населення у розбудові громади та комунікації із місцевою владою, а також формування масиву об'єктивної інформації про стан справ та проблеми в місті. Опитування містить 101 питання та є анонімним (не передбачає введення персональних даних), що забезпечить отримання максимально достовірної інформації. Замовником вищезазначеного соціологічного дослідження є виконавчий комітет Сумської міської ради, виконавцем — Сумський державний університет. Після завершення анкетування зібрану інформацію буде опрацьовано та узагальнено, що дозволить отримати певну статистичну інформацію по стану кожної галузі життєдіяльності міста Суми. Отримані та оброблені набори даних будуть використані при розробці Стратегії розвитку міста Суми до 2027 року.

В якості прикладу щодо цілей цифровізації у сфері медичного обслуговування передбачається і є цілком практично можливим перевести всі особові медичні картки пацієнтів у цифровий режим. Зробити загальну базу даних. Лікарів (спочатку сімейних) забезпечити смартфонами та навчити їх використовувати їх при обслуговуванні хворих. При відвідуванні пацієнтів на дому у смартфоні для лікаря буде доступною вся інформація про пацієнта, тобто, доступ до його медичної картки. Це особливо стане у пригоді лікарям швидкої допомоги, що обов'язково значно підвищить якість медичної допомоги.

Прикладом щодо цілей цифровізації у сфері міського транспорту можна умовно назвати метою створення проекту «Communication Bus». Цілком можливим стає доступним для кожного мешканця міста оперативна інформація про місцезнаходження кожного транспортного засобу на певному маршруті. Оперативне корегування руху транспортних засобів з єдиного диспетчерського центру безпосередньо на маршруті. Обладнання зупинок інформативними табло про час підходу певного маршруту до цієї зупинки. Стає можливим оперативна оптимізація руху спеціального комунального транспорту, особливо за умов снігопаду та ожеледиці. Можна наводити безліч напрямів впровадження цифрової комунікації в будь якому із вказаних вище напрямків.

Але головне в іншому. Відповідно до сучасної моделі розвитку міста місцева влада у формуванні муніципальної стратегії розвитку будує свої дії з максимальним врахуванням побажань громадськості. Такий підхід у стратегічному розвитку міст з різного типу інноваціями широко використовується у багатьох містах світу, успішність яких підтверджується високими показниками в рейтингах EIU Global Liveability Rankin, Euromonitor Top 100 City Destinations Ranking. Максимальне залучення зовнішніх експертів, управлінців міської ради і представників громадськості дозволяє запобігти залишенню поза увагою нагальних проблем та потреб розвитку міста, дозволяє використати всі джерела інформації про стан та бачення його розвитку.

Література:

1. «Про створення Координаційної ради з розробки Стратегії розвитку міста Суми до 2025 року». Розпорядження міського голови м. Суми від 13.11.2017 № 393-Р. Режим доступу:

<https://docs.google.com/viewer?url=http://smr.gov.ua/images/documents/Rozporiadgennia/2017/11/393--13-11.doc&embedded=true>

2. «Про внесення змін до розпорядження міського голови від 13.11.2017 р. №393-Р «Про створення Координаційної ради з розробки Стратегії розвитку міста Суми до 2025 року»» Розпорядження міського голови м. Суми від 03.01.2018 № 4-Р. Режим доступу:

<https://docs.google.com/viewer?url=http://smr.gov.ua/images/documents/Rozporiadgennia/2018/01/4--03-01.doc&embedded=true>

3. Інформаційний портал Сумської міської ради. Режим доступу: <https://smr.gov.ua/uk/dokumenti/rozrobka-stratehii-rozvytku.html>

ЗНАЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Неділько А. І., ст. викл. секції державного управління і права каф. фінансів і банківської справи

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Під час проведення аналізу регіонального розвитку зарубіжних країн, особливо країн Європейського Союзу, в яких завдяки реалізації стратегічних проектів, виявлено, що саме в них уже на сьогодні зроблені значні успіхів щодо забезпечення свого сталого розвитку. Тому, слід зауважити, що управління в цих країнах будується на засадах сильного та розвинутого місцевого самоврядування, що є неодмінною складовою будь-якого сучасного демократичного суспільства розвинених країн світу. Зарубіжний досвід свідчить про важливість розвитку ефективного місцевого самоврядування для побудови розвиненої та ефективною системи управління. Розглянемо далі яку саме роль відіграє місцеве самоврядування для регіонального рівня, адже регіональний рівень не менш важливий ніж національний.

Дослідження та розгляд питань щодо значення та проблем розвитку місцевого самоврядування розглядається такими вченими, як В. Вакуленком, О. Васильєвою, В. Куйбідою, А. Лелеченко, А. Ткачуком, М. Орлатим та інші. Проблеми регіонального розвитку та управління досліджуються в роботах таких вітчизняних науковців, як О. Берданова, В. Бутова, О. Васильєва, З. Герасимчук, Л. Зайцевої, К. Зубкова, В. Керецмана, Ф. Кожуріна, А. Круглашова, В. Лісничого, Н. Межведєва, О. Оболенського, О. Радченка, С. Романюка, З. Тітенко, О. Топчієва, але питання значення органів місцевого самоврядування в регіональному розвитку на сьогодні залишається не достатньо розкритим.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність

територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. З даного визначення можемо виділити, що питання місцевого значення які мають можливість вирішувати органи місцевого самоврядування є складовою регіонального рівня. Тому для подальшого визначення значення місцевого самоврядування в регіональному розвитку необхідно визначити, що саме вважається регіональним рівнем та регіональним розвитком.

В науковій літературі існує широке коло визначень регіону, зокрема, це викликано різноманітними підходами до розуміння сутності поняття «регіон»: економічний, соціальний, просторовий, політичний, системний тощо. Для нас найбільш актуальний це територіальний підхід відповідно до якого регіон визначається як є певна територія в межах однієї чи декількох держав, яка є однорідною за певними критеріями (економічними, демографічними, екологічними, етнічними, соціальними, культурними) і за цими критеріями відрізняється від інших територій», при цьому ці ознаки мають характеризуватися єдністю і цілісністю, мають бути комплексуючими [3].

Пріоритетом ефективної регіональної політики має бути розвинене місцеве самоврядування і дієздатні територіальні громади як первинні суб'єкти самоврядування. Місцеві органи влади мають здійснювати регулятивно-контролюючу діяльність з врахуванням форм і методів організації такої діяльності; питань формування витрат місцевого бюджету; системи місцевих податків і дотацій держави та визначенням їх ролі в соціально-економічному розвитку регіонів.

Відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» [2] регіон визначається як обласний рівень адміністративно-територіального поділу. Тому в подальшому будемо розглядати значення місцевого самоврядування в регіональному розвитку, тобто на рівні області.

Під регіональним розвитком розуміють процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах, який здійснюється за допомогою регіональної політики та державної регіональної політики. Як регіональна політика так і державна регіональна політика здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, тобто місцеве самоврядування займає важливе місце в досягненні цілей регіональної політики, яка в свою чергу розвиває регіон.

Управління на регіональному рівні здійснюється обласними асоціаціями територіальних громад, органами місцевого самоврядування регіонального рівня — обласними радами та їх виконавчими органами, обласними державними адміністраціями, державними адміністраціями (префектурами) міст-регіонів.

Також важливість місцевого самоврядування полягає в тому, що саме місцеве самоврядування є ключовим елементом у взаємозв'язку народу, громадянського суспільства з державою, ця взаємодія відбувається на

місцевому рівні який є значною частиною регіону. Тобто на регіональному рівні відбувається максимальна взаємодія суспільства з державою, органами державної влади, що необхідно для ефективного розвитку як регіону та і в цілому для всієї країни.

Проаналізувавши вітчизняне законодавство, щодо місцевого самоврядування науковці наступні його основні риси:

- територіальний характер, воно здійснюється за територіальною ознакою, його територіальною основою є певний населений пункт (в інших адміністративно територіальних одиницях місцеве самоврядування може функціонувати у вигляді асоціацій його органів);

- децентралізм, органи місцевого самоврядування діють самостійно, їх відносини з державою регулюються законодавчо і на основі принципу невтручання ц сферу їхньої діяльності;

- демократизм, місцеве самоврядування реалізується у формах безпосередньої (вибори, референдуми) і представницької (ради) демократії;

- законність, діяльність органів місцевого самоврядування визначена Конституцією та законами України;

- множинність об'єктів, первинним суб'єктом місцевого самоврядування фактично виступає територіальний колектив села, селища чи міста, а серед інших суб'єктів самоврядування головна роль належить виконавчим органам рад;

- локальний характер, основним предметом діяльності органів місцевого самоврядування є питання місцевого життя відповідних населених пунктів; держава може розширювати чи звужувати коло цих питань залежно від політики, яку вона проводить, а також делегувати органам управління на місцях окремі повноваження виконавчої влади;

- власна економічна та фінансова база, органи місцевого самоврядування мають свій бюджет, отримують податки, володіють об'єктами комунальної власності; у відповідних випадках держава надає цим органам необхідну фінансово-економічну допомогу [4].

Тобто місцеве самоврядування є інститутом який зв'язує відносини держави та територіальних громад та за допомогою різноманітних важелів, фінансових, культурних, соціальних та інших впливає на реалізацію регіональної політики та на розвиток регіону. Регіональний рівень дозволяє поєднувати інтереси державної влади і суспільства, забезпечуючи реалізацію стратегії держави та ефективно розвивати регіон відповідно до його ресурсів та потенціалу.

Хоча на сьогодні залишається ряд невирішених проблем щодо повноважень та функцій місцевого самоврядування, які поступово зменшують з проведенням реформ в Україні, зокрема важливою реформою є децентралізація влади, на меті якої є врегулювання та розмежування функцій та повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчою владою. Зокрема за виконавчою владою залишаються функції контролю за органами місцевого самоврядування, а їх функції та повноваження максимально розширюються задля ефективного розвитку регіону та території на якій вони знаходяться.

Отже, реформування місцевого самоврядування на сьогодні є важливим складовою процесу реалізації потенціалу кожного з регіонів країни, реалізації регіональних стратегій розвитку, а також забезпечення умов їх стійкого розвитку на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання процесів централізації і децентралізації, які мають важливе значення для здійснення державної влади.

Література:

1. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 р. №2850-IV // Відомості Верховної Ради України. . – 2005. – №51. – Ст. 548.
3. Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів України : посібник / С. І. Дорогунцов, Л. Г. Чернюк, П. П. Борщевський та ін. – К. : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2002. – 364 с.
4. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою [Текст]: навчальний посібник / Т. О. Стеценко, О. П. Тищенко. – К.: КНЕУ, 2009. - 471 с.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМ І СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Новіков Д. А., канд. екон. наук, ст. викл. каф. економіки підприємств міського господарства центру заочно-дистанційного навчання

Онищенко Н. В., студентка 2 курсу магістратури центру заочно-дистанційного навчання

Новікова М. М., д-р екон. наук, проф., зав. каф. менеджменту і публічного адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року зазначено, що однією зі складових державної регіональної політики є управлінська складова, зміст якої полягає в застосуванні єдиних підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку, створенні єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізації системи територіальної організації влади [1, с. 3]. Використання системного підходу в управлінні економічним і соціальним розвитком регіону дає можливість представити регіон як систему, до якої входить економічна та соціальна підсистеми, взаємодія яких відбувається на основі певних зв'язків, а стан кожної з підсистем визначається на основі системного аналізу, за результатами якого приймаються певні управлінські рішення щодо розвитку кожної з підсистем і системи в цілому.

Державна політика, частинами якої є економічна і соціальна політики, розробляється органами державної влади для ефективного розвитку економіки та покращення соціальної сфери, в тому числі економіки і соціальної сфери регіонів, на основі раціонального використання їх ресурсного потенціалу. Це є підґрунтям для формування концепцій, стратегій, програм економічного і соціального розвитку як на рівні держави, так і на рівні кожного регіону [3]. Програма економічного і соціального розвитку регіону деталізує стратегію за роками і має таку структуру:

- аналіз ситуації, яка характеризує економічний і соціальний стан регіону, обґрунтування тенденцій;

- визначення ключових проблем регіонального економічного і соціального розвитку, які потребують поетапного рішення;

- формулювання головної й основних цілей, часткових цілей і конкретних завдань;

- розробка критеріїв досягнення головної, основних цілей, часткових цілей і виконання конкретних завдань;

- розробка заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей і виконання конкретних завдань, створення належних умов їх реалізації (формування ресурсного потенціалу);

- розробка організаційно-фінансового механізму реалізації поставлених цілей і завдань економічного і соціального розвитку регіону.

Економічний і соціальний розвиток регіону пов'язаний з аналізом і покращенням таких основних показників:

- валовий регіональний продукт загальний і на одну особу;

- обсяг продукції промисловості, будівництва, сільського господарства, що створено в регіоні за рік;

- обсяг послуг, що надані в регіоні за рік;

- споживання товарів і послуг на одну особу за рік;

- обсяг інвестицій в основний капітал і рівень їх освоєння;

- обсяг іноземних інвестицій і рівень їх освоєння;

- кількість створених нових робочих місць (при збереженні існуючих);

- рівень реальної заробітної плати за видами економічної діяльності та рівень соціального забезпечення за верстами населення;

- рівень інфляції в регіоні за рік.

Головною метою програми економічного і соціального розвитку регіону є створення підґрунтя для подальшого економічного розвитку регіону і забезпечення сучасних стандартів рівня життя населення на основі раціонального та ефективного використання сукупного ресурсного потенціалу регіону як основи підвищення його конкурентоспроможності шляхом інноваційного розвитку. В умовах дефіциту ресурсів необхідно формувати пріоритети регіонального економічного і соціального розвитку. На сучасному етапі до пріоритетних завдань економічного і соціального розвитку регіонів України належать такі:

розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування, в тому числі в формування фінансової основи регіонального економічного розвитку;

оптимізація господарської структури регіонів, яка полягає у використанні сучасних ефективних форм господарювання на основі раціонального використання ресурсів: матеріально-технічних, фінансових, людських, інформаційних;

удосконалення управління регіоном, що полягає в використанні сучасних форм і методів взаємодії місцевих органів виконавчої влади з системою місцевого самоврядування, прийняття та ефективна реалізація обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на економічний і соціальний розвиток регіонів.

Системний підхід до управління економічним і соціальним розвитком регіону передбачає вивчення економіки та соціального становища регіону як єдиного цілого з позицій системного аналізу. Системний аналіз – це методологія дослідження будь-яких об'єктів за допомогою представлення їх як системи, аналіз цієї системи та її складових [2]. Системний аналіз використовується для виявлення і чіткого формулювання проблеми в умовах невизначеності; обґрунтування вибору стратегії дослідження; точного визначення системи (її границь, входів, виходів і ін. складових); виявлення цілей розвитку і функціонування системи; виявлення та вивчення функцій, складових і зв'язків всередині системи між її складовими (підсистемами).

Економічну та соціальну підсистеми системи регіону можна визначити як системи нижчого рівня в порівнянні з системою регіону. Система регіону має цілеспрямований характер і визначаються сукупністю системних об'єктів, їх властивостями і зв'язками. До системних об'єктів відносять вхід до системи; процес, що відбувається усередині системи; вихід з системи; мета функціонування та розвитку системи; зв'язки між елементами системи; ресурсні обмеження.

Таким чином, вхід до системи регіону представляють сукупність ресурсів, технологій їх використання, заснованих на сучасних знаннях. Процес, що відбувається усередині системи регіону, представляє сукупність частинних процесів, що дозволяють перетворювати вхідні ресурси на кінцеву продукцію і послуги в широкому розумінні. Вихід з системи регіону представляє сукупність матеріальних благ і соціальних послуг, необхідних для задоволення потреб регіону і країни. Мета функціонування і розвитку системи регіону визначається досягнутим рівнем розвитку економіки регіону і країни станом соціальної сфери, а також перспективами розвитку та потенціалом ресурсів. Зв'язки між елементами системи регіону визначаються рівнем розвитку системи і мають прямий і зворотний характер. Обмеження системи регіону можуть бути зовнішніми і внутрішніми. До зовнішніх обмежень належать елементи зовнішнього середовища системи, а до внутрішніх – внутрішнього середовища системи. Система регіону є підсистемою системи вищого порядку – системи країни, яка, у свою чергу, є підсистемою світової системи, функціонування якої

формулює сучасні глобальні виклики, під впливом яких мають розвиватися системи нижчого порядку, в тому числі система країни і її регіонів.

Література:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. [Електронний режим доступу] <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

2. Системні аспекти управління складними виробничими структурами : монографія / [Жуков С.О., Афанасьєв Є. В., Куций Ю. М., Дроздов Г. М.]. – Кривий ріг : «Мінерал», 2005. – 156 с.

3. Чернов С. І. Модернізація системи державного управління регіональним розвитком в Україні: теорія, методологія та механізми реалізації : монографія / С. І. Чернов. – Донецьк : «Юго-Восток», 2012. – 374.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Осьмачко В. С., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О. І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На теперішній час у туристичній галузі зайнято понад 360 млн. населення світу, тобто кожний десятий працівник, а за прогнозом 2015 року кожна шоста працездатна людина у світі буде задіяна в цій сфері економіки. Частка туризму і готельно-ресторанного бізнесу складає приблизно 10 % світового валового національного продукту, 7 % загального обсягу інвестицій, 11 % світового споживання витрат, 8 % усіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послугами. На даний час, коли основним наповнювачем бюджету багатьох розвинутих країн світу, зокрема Іспанії, Греції, Франції, Швеції є сфера відпочинку, в Україні цей комплекс як окремий вид економічної діяльності, навіть не виділяють у державній статистиці.

Ефективність і якість управління людськими ресурсами в умовах ринкової економіки в Україні набувають все більш важливе значення як фактор розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Досвід розвинених країн показав економічні переваги використання організаторського, творчого та інтелектуального потенціалу робітників і службовців. За даними університетів Західної Європи в таких країнах, як США, Франція, Німеччина, Великобританія, Фінляндія, Італія та Сінгапур людський ресурс використовується більш ніж на 70%. В Іспанії, Австралії, Японії, Канаді, Чехії - не більше ніж на 50%. До групи з низьким показником (близько 25%) використання людських ресурсів входять Росія, Монголія, Україна, КНР, Польща і Мексика. Управління людськими ресурсами продовжує залишатися найбільш слабкою ланкою в системі підприємства. Керівники концентрують

основну увагу на управлінні виробництвом, фінансами, маркетингом, в той час як вдосконалення найважливішої сфери - управління людськими ресурсами - як і раніше недооцінюється. Проблеми з кадрами в більшості організацій опинилися в числі першочергових. Виняткове значення набувають питання регулювання найму та зайнятості, розвитку і винагороди працівників. Зростає актуальність пошуку та впровадження прогресивних підходів до організації та реалізації принципів сучасного кадрового менеджменту на українських підприємствах малого та середнього бізнесу.

У ХХ ст. теорія та практика управління персоналом інтенсивно розвиваються з найпростіших функцій контролю за діяльністю працівників як однією з основних конкурентних переваг організації до розвитку інтелектуального потенціалу працівників. У цей період теоретичні основи управління персоналом виникли і розвинулися як три теоретичні класи: класичні: людські відносини, теорії людських ресурсів. У цьому випадку клас теорій «людських відносин» виник за критикою основних положень класичних теорій як їх альтернативи. Теорії «людських ресурсів», засновані на теоріях «людських відносин», розробили та започаткували на практиці основні принципи управління людськими ресурсами.

Отже, управління персоналом — [1] комплексний цілеспрямований вплив на колектив з метою забезпечення оптимальних умов для творчої, ініціативної, свідомої праці окремих працівників, спрямованої на досягнення цілей підприємства.

Список використаних джерел:

1. Лазоренко Л. Особливості сучасного управління людськими ресурсами // Персонал. – 2010. - №1. – С. 53 – 56.

ОСНОВНІ ПОМИЛКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ПРИ РОБОТІ З КОМП'ЮТЕРОМ

Плотников С. А., студент 7 курсу групи спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" Центру заочно-дистанційного навчання
Бельська Т. В., д-р наук з держ. упр., доц. каф. менеджменту і публічного адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Раніше ми говорили тільки про безграмотність, коли це стосувалося граматичних помилок. Сьогодні ми маємо справу з комп'ютерною безграмотністю, від якої страждає суспільство. Все тому що, до цього часу має місце низька комп'ютерна грамотність серед державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Величезна кількість довідок виписана неправильно і людям доводиться їх переробляти, що забирає багато

сил, часу і "нервів". Скільки звітів прийняті і відправлені неправильно оформленими!

Наведу типові помилки, з якими часто доводиться зустрічатися: неправильний бланк, неправильне заповнення документа, невміння володіти комп'ютером на достатньому рівні, відсутність навичок шукати оновлену інформацію на сайтах.

Розглянемо по порядку:

Перша проблема – невірний бланк. При використанні MICROSOFT WORD користувачі роблять інтервал між рядками з «н-ним» натисненням клавіші ENTER, роблять табуляцію за допомогою різної кількості пропусків і, коли відкривати документ на іншому комп'ютері, то він розривається на частини, і його не тільки друкувати, а й навіть прочитати складно. Причина цього проста: в програмі є шаблон за замовчуванням (normal.dot) і стилі з однаковими назвами, відступи, поля, міжрядковий інтервали, а вони змінюються користувачем в процесі набору тексту. На додаток, при збереженні документа з розширенням *.DOC він також зберігає усі параметри стилів і форматування в самому цьому документі і при зміні цього документа на іншому комп'ютері змінюється форматування згідно з цим документом в інших документах користувача, який відкрив цей документ.

Друга проблема – неузгодженість між організаціями, які вимагають довідки і які їх видають. Якщо запитати звичайних відвідувачів що їх найбільше дратує, то ми отримаємо відповідь: «Ходіння по "інстанціях" і помилки в тих довідках, які виписують». Для цього треба уніфікувати бланки, види заяв і відповідей, створити єдину базу, доступну користувачам.

Третя проблема – пошук інформації в Інтернеті. Робота з ним створює відчутні складнощі для користувачів, різноманітність сайтів, платформ, методів реєстрації лякають користувачів. Вони не можуть знайти потрібну інформацію. Якщо перед словом поставити знак "+", це змусить пошуковий сервіс шукати інформацію з цим словом, а зі знаком "-" навпаки відсівати з такими словами.

Четверта проблема – невміння володіти комп'ютером на достатньому рівні. Зазвичай користувачі комп'ютера за будь-якої помилки починають панікувати. При запитанні, що ви бачите на екрані, – вони признаються, що "вискочило якесь віконце...". Давно введені стандарти для користувачів для полегшення користування програмами. Наприклад, при натисненні клавіші F1 з'являється довідка, або при наведенні курсора з'являється спливаюча підказка.

У світі інформаційних технологій переходять з локального використання програм на хмарні технології, що дозволяє мати доступ до своєї інформації з будь-якого місця і будь-якого пристрою.

Слід звернути увагу на сайти або сторінки організації. Вимоги до сайтів змінюються дуже часто, тому немає відносної стабільності по їх наповненню. Головна помилка, на мою думку, у багатьох установах, які створюють свої інтернет-сторінки – це мізерність інформації корисної самому читачеві. Також мають місце сайти з надмірним перенасиченням інформацією, часто з робочою і, навіть, конфіденційною інформацією, якою можуть скористатися зловмисники. Наприклад, садки і шкіли почали створювати свої інтернет-

сторінки. на безкоштовних порталах (UCOZ.COM) з великим обсягом реклами, або з обмеженим об'ємом (klasna.com). Якщо установа використовує платні хостинги, вона витрачає або бюджетні гроші, або батьківські гроші, сплачуючи за хостинг і створення сайту. Хоча для таких цілей простіше і вигідніше було б мати штатного фахівця або на обласному рівні створити один веб-портал з одним хостингом та роздати місце для сайтів шкіл, садків і інших бюджетних організацій області.

Відсутність комп'ютерної грамотності призводить до того, що організація закупає безліч принтерів для кожного користувача персональним комп'ютером. Наприклад, в кабінеті три комп'ютери купують до нього три принтери. І при цьому і збільшуються витрати на заправку в середньому 100-150 гривень до нього, заправка максимум до 5 000 сторінок, а середньому (зазвичай) 2 500 або 3 000 сторінок. Якщо використовувати мережевий принтер заправка коштуватиме 120-180 гривень для 5 000-7 500 сторінок. Відразу бачимо, що на обслуговуванні і економії електроенергії можна суттєво економити.

Проблемою є використання великих об'ємів графічних файлів, прикріплених в листах на e-mail. Останнім часом з'явилася вимога фотозвітів по електронній пошті. Але можливості сучасних смартфонів стали досить сильними і дозволами при фотографуванні, вони давно перевищують 8 мега пікселів. При фотографуванні з використанням максимальних розширень маємо великий об'єм фото. А фотографій треба відіслати більш ніж 10 шт. На багатьох поштових серверах введені обмеження листа на об'єм прикріплюваних файлів в середньому від 15 до 25 мб, тому листи не відправляються.

Отже, поскільки в країні триває адміністративна реформа, яка передбачає створення об'єднаних територіальних громад, то необхідно підготувати працівників віддалених сільських рад для роботи з центром громади за допомогою комп'ютерної техніки. Для цього необхідно:

- систематизувати помилки, які роблять користувачі;
- вивести перелік типових помилок та їх вирішення в окремий розділ сайту, обов'язково зробити мобільний додаток сайту;
- максимально розповсюдити через соціальні мережі, в засобах масової інформації про таку опцію;
- постійно підвищувати свою комп'ютерну грамотність, користуватись останніми технологіями для того, щоб бути більше сучаснішим, мобільнішим і продуктивнішим.

Література:

1. Настройка и создание стилей в Word [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://support.office.com/ru-ru/article/Настройка-и-создание-стилей-в-word-d38d6e47-f6fc-48eb-a607-1eb120dec563>

2. Облачные платформы для Украины – обзор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.livebusiness.com.ua/tags/oblachnye_platfomy/

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТСЬКОГО РИНКУ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ

Попушой О. Г., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Лукашенко В. С., студентка 6 курсу факультету Менеджменту

Богдан Н. М., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Ринкова економіка, бізнес і маркетинг останніми роками придбали в нашій країні цілком реальних рис. За рівнем розвитку ринкових відносин, інститутів технологій виробництва, якості життя основної маси населення Україна поки ще істотно відстає від країн Заходу. Однак реалії глобалізації ринків і бізнесу не залишають Україні вибору грати за правилами ринку, значить знайти на ринку своє місце і тільки тому, можливо, досягти успіху.

Особливо це стосується сфери туризму, тому, що особливість поведінки споживачів на туристському ринку володіє мінливим, чутливим характером та потребує ретельного вивчення та керування.

Поведінка споживачів – нова галузь знань не тільки в Україні, але і в США – на батьківщині менеджменту і маркетингу. Теоретичні передумови поведінки споживачів склалися досить давно. Так, вже на рубежі XIX і XX ст. досліджувалося престижне споживання і можливості використання психологічних принципів в рекламі. У 1950-х рр. ідеї Фрейда популяризувалися дослідниками мотивації і використовувалися рекламодавцями, отже, необхідність вивчення споживчої поведінки була визнана задовго до того, як в 1950-х рр. була викладена концепція маркетингу. За більш ніж тридцятирічну історію свого існування вивчення поведінки споживачів стало самостійною галуззю знань.

Споживання (consumption) – це набуття, використання продуктів, послуг ідей і позбавлення від них. Споживач (consumer) – індивідуум або група, що використовують товар, послугу, ідею для задоволення своїх потреб. Поведінка споживачів (consumer behavior) – це діяльність, безпосередньо залучена в набуття, споживання і позбавлення від продуктів, послуг, ідей, включаючи процеси рішень, що передують цій діяльності і наступні за нею [1].

Американські фахівці D. Hawkins, R. Best, K. Coney [2] пропонують концептуальну модель (рис. 1), навколо якої і будується зміст дослідження поведінки споживачів.

Ця модель споживацької поведінки представляє взаємозв'язок процесу рішення споживача про покупку і факторів, що його визначають, і виходить з ряду передумов:

– вихідною точкою споживчої поведінки є життєвий (організаційний) стиль, або спосіб життя;

– споживач має двоїсту сутність. З одного боку, член кількох соціальних

груп і тому схильний до впливу соціальних, або зовнішніх, чинників. З іншого боку, споживач індивідуальний, а тому його життєвий стиль відчуває вплив ряду внутрішніх, психологічних, чинників;

– прагнення зберегти або поліпшити свій життєвий стиль формує відносини і потреби споживача. У певній ситуації споживач усвідомлює проблему (необхідність або можливість поліпшення або підтримки свого життєвого стилю), тим самим запускається процес рішення про покупку [1].

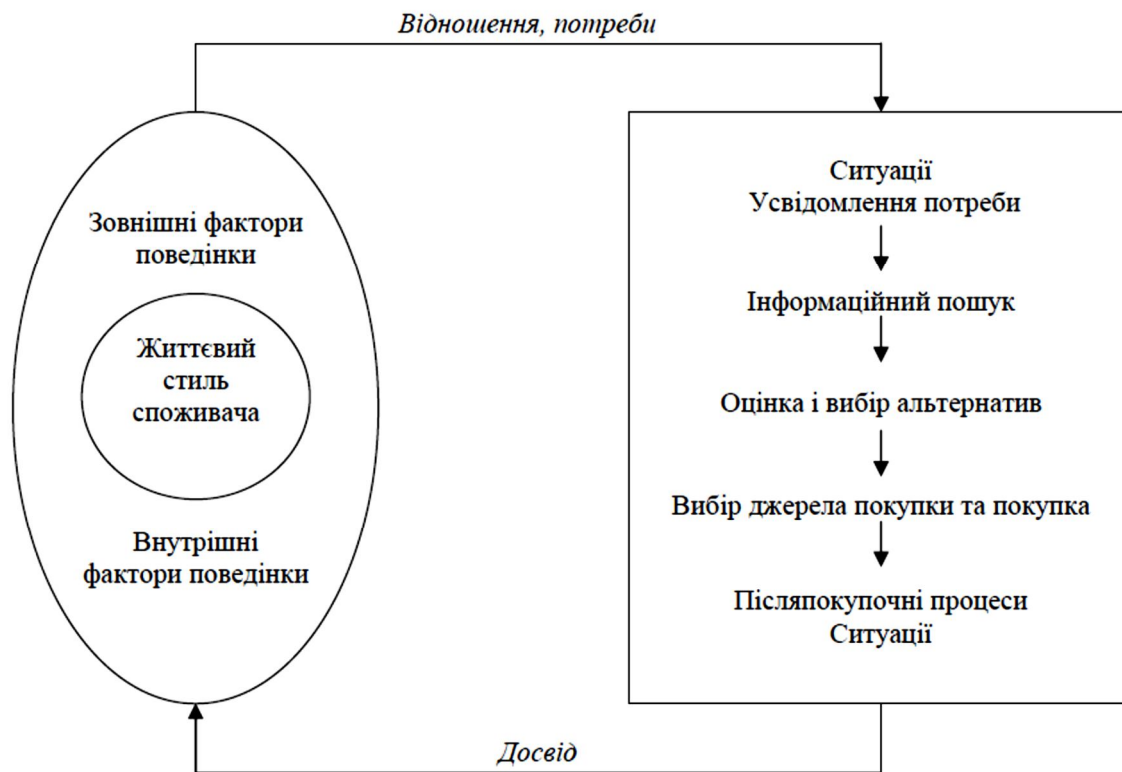

Рис.1. Концептуальна модель поведінки споживача

*Джерело: [2]

Отже, змістовну основу, або предмет дослідження поведінки споживачів, складають процес прийняття рішення споживачем про покупку і фактори, що його визначають. Процес прийняття рішень споживача розглядається, як правило, в складі наступних етапів: усвідомлення споживачем наявності проблеми, інформаційний пошук, оцінка та вибір альтернатив покупки, покупка, використання покупки і оцінка рішення. Фактори споживчої поведінки діляться на зовнішні (соціальні), тобто що представляють переважно зовнішній вплив на споживача, і внутрішні (психологічні).

Споживча поведінка туристів визначається всіма тими природними, психологічними, соціальними та іншими причинами, саме вони і примушують споживачів реагувати певним чином на рекламу. Це дуже важливий фактор ефективного функціонування туристського ринку. Він потребує розподілу туристського ринку на окремі сектори. Тільки за умов урахування всіх факторів впливу на поведінку споживачів туристичних послуг можливий розвиток туристичної галузі за рахунок зростання обсягів реалізації туристичних послуг.

Список літератури:

1. Алешина И.В. Управление поведением потребителей : учебник. – М.: Экономист. 2006 – 525 с.
2. Hawkins, D., Coney, K. and Best, R. (2008). Consumer behavior. 1st ed. Dallas, Tex.: Business Publications.

КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ З АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ МІСТА

Терновський С. В., Платухін О. Г. студенти 6 курсу факультету Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

Швець Л. М., канд. арх., ст. викл. каф. Основ архітектурного проектування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах безповоротної глобалізації майбутнє міст залежить від регіональних концепцій з використання різноманітних інформаційних технологій задля більш ефективного функціонування та відповідності потребам його мешканців.

Комп'ютерна технологія з автоматизації управління житлово-комунальним господарством міста (КТ) - комп'ютерна технологія, що дозволяє поєднати детальне модельне зображення території міста (карт, схем, план-схем, планів, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (статистичних даних, реєстрів, списків, технічних станів об'єктів, економічних показників тощо).

Передумовою розробки КТ стало прийняття Харківською міською радою Програми обслуговування та розвитку територій садибної забудови м. Харкова, затвердженої рішенням 19 сесії Харківської міської ради 7 скликання № 1096/18 від 18.04.2018. Розробка КТ здійснюється на базі громадської організації «Інтерактивний простір» та інформаційно-аналітичного відділу комунального підприємства «Благоустрій» м. Харкова» Харківської міської ради. КТ дозволить спростити процедуру формування і контролю за виконанням завдань та заходів бюджетної програми департаментами, комунальними підприємствами, адміністраціями районів Харківської міської ради.

КТ складається з чотирьох блоків: бази та реєстрів, візуалізації території міста, системи масового оповіщення, додатку з масової комунікації. Взаємодія користувачів із програмним комплексом реалізовується за допомогою веб-інтерфейсів.

Основна мета КТ полягає у наданні платформи з формування сукупності даних у сфері благоустрою міста, їх систематизації за певними правилами, що встановлюють загальні принципи опису, збереження і маніпулювання даними.

Передана, систематизована та узагальнена інформація з заданого переліку реєстрів для отримання комплексного уявлення про стан, зміни та потреби у межах визначених територій формує зведені таблиці інформації.

Позиційні дані описують просторові характеристики різних об'єктів (автомобільні дороги, будівлі, водойми, лісові масиви). Будинки, елементи благоустрою, територіальні зони в КТ являють собою дискретні об'єкти. Полілінією відображаються дороги, залізничні колії, річки, вулиці, водопровід.

Захист інформації від несанкціонованого доступу забезпечується такими засобами програмного комплексу, як формування різних рівнів доступу із переліком доступних прав, авторизацією користувачів, контролем та протоколюванням дій авторизованих користувачів. Дані, необхідні для функціонування програмного комплексу зберігаються на сервері.

Ефективне функціонування КТ забезпечується за умови замученості та її використання у роботі структурними підрозділами (департаментами) міської ради, комунальними підприємствами, депутатами усіх рівнів, уповноваженими організаціями на здійснення контролю у сфері благоустрою та громадськими об'єднаннями.

Комп'ютерна технологія забезпечує суспільний інтерес в наданні платформи для публічного контролю за роботами та витратами у сфері благоустрою, а також ефективного використання необхідних ресурсів, системної та змістовної взаємодії мешканців зі структурними підрозділами та комунальними підприємствами муніципалітетів.

Структурам житлово-комунального господарства цінність КТ полягає в оптимізації процесів організації та контролю за виконанням робіт з благоустрою населених пунктів.

Література та посилання:

1. Програма обслуговування та розвитку територій садибної забудови м. Харкова на 2018-2022 роки. URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/668225> (дата звернення: 10.11.2018)

2. 10 ознак «Розумного міста». URL: <http://thefuture.news/smart-city/> (дата звернення: 10.11.2018)

3. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології. / за ред. Пушкаря О.І. ВЦ «Акадкмія», 2003, 704 стр. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/997/I%ED%F4%EE%F0%EC%E0%F2%E8%EA%E0.%20%CA%EE%EC%EF%FE%F2%E5%F0%ED%E0%20%F2%E5%F5%EDi%EA%E0.%20%CA%E%EC%EF%FE%F2%E5%F0%EDi%20%F2%E5%F5%ED%EE%EB%EE%E3i%BF.pdf (дата звернення: 8.11.2018) ISBN 966580135X

4. Громадська організація "Інтерактивний простір" URL: <https://online.minjust.gov.ua/edr-search/> (дата звернення: 12.11.2018)

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Тищенко В. О., студентка 5 курсу фінансового факультету
Міщенко Д. А., д-р наук держ. упр., проф. каф. фінансів

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)

Бюджетна політика – найважливіший інструмент управління державою. Без проведення реформ щодо її удосконалення країна не матиме можливості розвиватися та бути конкурентоспроможною. Саме тому це питання є доволі актуальним для дослідників.

Дослідженням різноманітних теоретичних та практичних аспектів функціонування та становлення бюджетної політики займалися такі науковці, як Є. О. Балацький, О. Д. Василик, К. В. Павлюк, С. В. Мочерний, В. М. Федосов, С. І. Юрій та ін. Авторами було досить комплексно охарактеризовано теоретико-методологічні аспекти бюджетної політики, однак справедливо зауважити, що попри існування низки розроблених на теоретичному рівні пропозицій щодо підвищення ефективності сфери державних фінансів даний сектор все ще залишається однією з найслабших ланок фінансової системи, що обумовлює необхідність перманентного моніторингу ключових показників бюджетної політики та на основі аналітичної інформації виявлення найбільш актуальних проблем і подальших перспектив її розвитку, що і визначає актуальність обраної тематики [2].

Бюджетна політика держави – це система пріоритетів і конкретних заходів цілеспрямованої діяльності держави щодо формування, збалансування та розподілу бюджету з метою виконання економічних і соціальних завдань країни. Основна мета яку має виконати бюджетна політика – це реалізація та забезпечення розвитку національної економіки, покращенні рівня життя населення, створення умов конкурентоспроможності країни, збільшення виробництва товарів і послуг, контроль на покращення екологічної сфери країни та інше [1].

Об'єктивними особливостями проведення бюджетної політики в Україні є: незначні (за обсягами) суми бюджетних коштів та їх хронічний дефіцит; нераціональна структура витрат і неефективне використання бюджетних коштів; надмірна централізація фінансових ресурсів, що не стимулює місцеві органи влади та місцевого самоврядування до максимальної мобілізації власних регіонів. Через бюджет як головний інструмент державної політики та фінансовий план країни здійснюється реалізація бюджетної політики. Важливим завданням бюджетної політики на сучасному етапі є вирішення проблеми удосконалення міжбюджетного регулювання з позиції досягнення узгодженості інтересів органів центральної влади та місцевого самоврядування в частині розподілу повноважень і закріплення фінансових ресурсів на здійснення державних повноважень [5]. У таблиці 1 розглянемо динаміку доходів Зведеного бюджету України без врахування міжбюджетних трансфертів.

Таблиця 1 Динаміка доходів Зведеного бюджету України (без міжбюджетних трансфертів), млрд. грн.

	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення 2017 р. від 2013 р. (+,-)
Податкові надходження	341,1	355,4	507,6	650,7	828,1	487
Неподаткові надходження	84,9	80,6	140,1	125,3	154,3	69,4
Інше	3,8	7,9	4,2	6,5	34,2	30,4
Всього	429,9	443,9	652,03	782,7	1016,7	586,8

Джерело [4]

Вивчення даних таблиці 1 показує, що зростання загальної суми надходжень Зведеного бюджету України було забезпечено, головним чином, за рахунок збільшення податкових надходжень. У 2014 та 2013 роках їх сума відрізнялася не досить суттєво (на 14,3 млрд. грн.). Але вже у 2015 році за рахунок податкових надходжень до Зведеного бюджету надійшло на 152,2 млрд. грн. більше, ніж у попередньому році. У 2016 році податкові надходження підвищилися у порівнянні з попереднім роком на 143,1 млрд. грн. та на 309,6 млрд. грн. в порівнянні з 2013 роком. У 2017 році вони збільшилися у порівнянні з 2013 роком на 487 млрд. грн. та на 177,4 млрд. грн. в співставленні з 2016 роком.

З причин об'єктивного і суб'єктивного характеру держава в процесі свого функціонування витрачає все більше коштів. Це, у свою чергу, викликає необхідність зростання доходної частини бюджету за рахунок додаткових надходжень, зокрема податків. Але збільшення податкового тягаря призводить до зниження ефективності виробництва, скорочення робочих місць, зростання рівня безробіття. Як наслідок, з одного боку, ускладняється наповнення доходної частини бюджету (у зв'язку зі зниженням ділової активності), а з іншого боку, — зростає його видаткова частина (у зв'язку зі зростанням соціальних виплат). У такому випадку утворюється зворотня ситуація: бажання уряду підвищити доходи бюджету за рахунок підвищення податкового тиску в середньо- і довгостроковій перспективі призводять до їх зменшення та зростання витрат [3].

Необхідною умовою розвитку та покращення економічної ситуації в країні є ефективна бюджетна політика, яка розробляється з метою збалансування бюджетних параметрів з урахуванням бюджетних пріоритетів, розвитку бюджетної сфери. Звідси головним пріоритетним напрямком бюджетної політики має стати фінансове оздоровлення підприємств, підтримка сприятливого валютного курсу та використання програмно-цільового методу складання бюджету, що в подальшому дає можливість скоротити відсотки недовиконання бюджету в Україні, а як наслідок — покращить економічну, фінансову та інвестиційну могутність України.

Література:

1. Mishchenko, D.A. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions / D.A. Mishchenko, L.O. Mishchenko // Науковий вісник Полісся. – 2018. - № 2. – С. 179-185.
2. Міронова Л.О. Фінансовий потенціал регіону: теоретичний аспект / Л.О. Міронова, О.В. Моїсеєнко // Вісник ДДФА. – 2013. - №2. – С. 141-149.
3. Міронова Л.О. Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І. Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ.: 2012. – №2 (28). – с 127-133
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
5. Ривак О.С. Бюджетно-податкова політика в Україні за роки економічного зростання та в період кризи / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 238-248.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Хірна А. Р., студентка 5 курсу ЦЗН

Угоднікова О. І., канд. екон. наук., ст. викл. каф. Туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Ефективність управлінської діяльності залежить від того, наскільки якісно сформована організаційна структура і управління, наскільки відповідає цілям організації

В даний час організаційна структура відноситься до певної групи елементів, що забезпечують функціонування і розвиток організації в цілому. Структура управління визначається також як форма поділу і кооперації діяльності управління. Можна сказати, що структура управління - це не що інше, як розподіл оптимальної роботи, прав і обов'язків, порядок і форми взаємодії між членами колективу організації.

Метою організаційної структури управління є забезпечення сталого розвитку системи через формування, збереження та вдосконалення способів взаємозв'язку та взаємодії системи із зовнішнім середовищем та взаємодії внутрішніх елементів системи.

Структура організації визначає не тільки розподіл обов'язків в організації, а й стиль управління: адміністративне управління-організаційне-передбачає створення структури організації і взаємозв'язок, розподіл функцій між усіма підрозділами, надання прав і покладання обов'язків між працівниками Управління допомогою;

Оперативне управління-забезпечує функціонування організації відповідно до прийнятого плану і полягає в зіставленні періодичних або

безперервних результатів поточних, отриманих з результатами, описаними планом, і їх коригуванні в подальшому. Управління операційної тісно пов'язане з текущими планами.

Компонентами організаційних структур є:

- елементи організаційних структур управління-служби і органи управління обладнанням, а також окремі працівники цих служб (органів);

- взаємозв'язок організаційних відносин (комунікації) між підрозділами організації, рівнями управління, персоналом, за допомогою яких реалізуються функції управління;

- рівні управління-сукупність прав, обов'язків і обов'язків, які характеризуються однією з посадових осіб, що займають певний рівень в ієрархічній структурі організації.

Компетенції діляться на три типи:

- 1) повноваження керівників лінії входить право вирішувати всі питання розвитку організації або підрозділу, якому довіряють, а також віддавати накази, які зобов'язують інших членів організації (підрозділів) виконувати всі функції, тобто це компетенції з планування, організації, контролю, мотивації діяльності персоналу;

- 2) компетенції персоналу персоналу - право планувати, рекомендувати, радити або допомагати, але не приказувати іншим членам організації, вивоняти їх завдання.

- 3) повноваження функціонально-право працівника управлінського апарату приймати рішення та вчиняти дії, що зазвичай виконуються лінійні менеджери.

Складові організаційної структури взаємозалежні: зміни в кожній з них (числа елементів і рівнів, кількість і характер зв'язків і повноважень робітників), роблять необхідним перегляд всіх інших. Тому встановлення задачі нової організації (наприклад, робота з сегментом нового туриста, шляхом розширення рекламної діяльності, розвиток регіону як нового туриста) передбачає вирішення низки питань: чи потрібно створювати відділ для нового, щоб його вирішити, хто буде його керівником; якою має бути чисельність персоналу Департаменту; які функції виконуватиме, кому підкорятися, і яке місце займе в ієрархічній структурі; якими будуть відносини його з іншими частинами організації.

Збільшення кількості елементів і рівнів в структурі управління, неминуче призводить до збільшення кратного числа і складності відносин, що виникають в процесі прийняття управлінських рішень, часто призводять до уповільнення процесу управління, що в сучасних умовах ідентично погіршення якості функціонування управління організацією.

Організаційна структура поїздок агентства представлена підрозділами їх взаємозв'язком. Відповідно до завдань та розподілом функцій між департаментами Агентства подорожей, створена посада спеціального голосового відділу по роботі з клієнтами. Це посилення на центральне агентство подорожей, для роботи якого робота розділена на інші. Таким чином,

в організаційній структурі, цей відділ взаємопов'язані з усіма іншими департаментами.

Визначено ряд вимог, об'єктивних та універсальних, що пред'являються до структур сучасного організаційного управління, обумовлених факторами і умовами загальноекономічного та організаційного характеру, дотримання яких дозволяє організаціям ефективно функціонувати:

- дотримання цілей і завдань організації, отже, узгодження продукту і його потреб;

- оптимальний розподіл праці між державою і працівниками в індивідуальному порядку, забезпечення спеціалізації, характеру творчої роботи та завантаженості нормальною роботою;

- відносини з кожним працівником, наділеним повноваженнями і відповідальністю, і органом управління зі створенням системи зв'язків, вертикальних і горизонтальних зв'язків між ними;

- відповідність між функціями і обов'язками, з одного боку, і повноваженнями і відповідальністю з іншого (порушення цієї вимоги призводить до дисфункції системи управління в цілому);

- адекватність екологічного, соціального та культурного розвитку організації;

- Надійність, тобто структура приладу, управління повинна забезпечити точність передачі інформації, запобігти спотворення команд управління, забезпечує повідомлення безперервної системи управління;

- адаптивність і гнучкість відповідно до зміненими умовами зовнішнього середовища (розширення зони обслуговування курорту, вивчення зміни у смаках і потребах клієнтів і т. д.);

- допомога, тобто досягнення впливу планованої функції структури з мінімальними витратами.

Список використаних джерел:

1. Управління персоналом: Навч. посіб. /Виноградський М. Д., Беляєва М. Д., Виноградська А. М., Шконова О. М. - К.: ЦНЛ, 2006. - 504 с.

РЕАЛІЇ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Хомайко К. О., аспірант спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування”

Бельська Т. В., д-р наук з держ. упр., доц. каф. менеджменту і публічного адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Виходячи з закону який був прийнятий в 2015 році щодо об'єднання територіальних громад Верховною Радою України, який є частиною державної

політики щодо децентралізації влади. Цей закон був призваний поліпшити якість управління на місцях та надати можливість місцевим територіальним громадам більш раціонально розпоряджатися існуючими коштами та ресурсами.

З тогу часу існувало багато думок щодо становлення та розвитку цієї реформи, а саме:

По-перше, що ця реформа може провести та закріпити центральну владу, а питання які викликають фінансування державою деяких не прибуткових фірм які знаходяться на балансі сільської ради.

По-друге, мешканці об'єднуючих територій можуть оказувати протидію бо в нашій країні мешканці не дуже хочуть якихсь глобальних зміню.

Але з тогу часу, вже пройшло понад 2 роки і процес об'єднання територіальних громад вже втілюється в реалії.

На сьогоднішній день об'єдналися або відбулися перші вибори загалом складає 669 громад. Кількість утворених громад складає: міських – 90, селищ – 200, сільських – 379 [1]. До 2020 року планується завершити об'єднання усіх ОТГ.

Дослідження проведене методом телефонного опитування. Участь у ньому взяли 254 голови сільських, селищних та міських об'єднаних громад з усіх регіонів країни. Нагадаємо, що на сьогоднішній день в Україні діє 413 об'єднаних територіальних громад.

Цікавою є відмінність у сприйнятті реформи серед голів громад залежно від року об'єднання ОТГ. Так, майже всі голови громад, які утворилися 2015 року, оцінюють результати об'єднання як «позитивні» і «швидше позитивні» (сумарно – 98%). У громадах, що утворилися 2016 року, відсоток позитивних відповідей спадає до 89 пунктів. А в громадах, які утворилися поточного року, позитивну оцінку сумарно виказують лише 56% опитаних.

Досягнуті позитивні результати в реалізації реформи децентралізації значною мірою обумовлені особливою увагою до неї з боку найвищих посадових осіб та органів влади в державі.

Проаналізовано динаміку формування об'єднаних територіальних громад, розвиток законодавчо-нормативного та інституційного забезпечення реалізації реформи територіальної організації влади на засадах децентралізації. Встановлено, що впродовж 2016 - першої половини 2017 рр. прийнято низку законодавчих та нормативних актів, що врегулювали проблемні питання процесу формування та розвитку спроможних територіальних громад. Ці кроки надали суттєвої динаміки практичній складовій реформи – формуванню об'єднаних територіальних громад. Водночас існує низка проблемних питань, які потребують вирішення для успішного продовження реформи. Визначено основні напрями та заходи щодо удосконалення законодавчого забезпечення процесу формування спроможних територіальних громад, посилення надання їм експертно- методичної та ресурсної підтримки.

Водночас, існує низка невирішених проблем, як стратегічного, так і оперативного характеру, що формують ризики для успішної подальшої реалізації реформи. Зокрема, відзначимо наступні проблемні питання:

– не завершено розробку перспективних планів формування територій громад регіонів, до них «постфактум» постійно вносяться зміни щодо тих ОТГ, які пройшли процедуру об'єднання, хочуть провести перші *місцеві вибори та отримати додаткові фінансові ресурси і управлінські повноваження*.

– потребує опрацювання питання стабільного забезпечення державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад.

– процес створення об'єднаних територіальних громад переважно не має підтримки, а подекуди стикається зі спротивом з боку районних адміністрацій, місцевих рад та місцевих еліт.

– не врегульоване питання оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом та, зокрема, розподілу функцій та повноважень між місцевими радами ОТГ та районними адміністраціями й районними радами районів, на території яких створені ОТГ.

– відсутнє належне кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, спостерігається недостатність кваліфікації службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій.

Подальша успішна реалізація реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування на засадах децентралізації вимагає продовження роботи щодо удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення реформи.

Для вирішення проблемних питань та забезпечення успішної реалізації процесу подальшого формування об'єднаних територіальних громад необхідно:

– доопрацювати і внести зміни до перспективних планів формування територій громад для кожного регіону на основі положень Методики формування спроможних територіальних громад;

– законодавчо врегулювати питання виконання районними радами визначених законом повноважень в районах, територія яких провністю або частково охоплена створеними об'єднаними територіальними громадами;

– унормувати питання оптимізації структури та чисельності працівників районних державних адміністрацій в районах, територія яких провністю або частково охоплена створеними об'єднаними територіальними громадами;

– опрацювати питання удосконалення механізму державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та забезпечення стабільних джерел такої підтримки [2].

Для посилення і розвитку об'єднаних територіальних громад необхідно:

– обласним державним адміністраціям активізувати роботу із надання методичної та консультативної допомоги органам місцевого самоврядування з питань добровільного об'єднання територіальних громад;

– налагодити ефективну роботу регіональних Центрів сприяння розвитку місцевого самоврядування в організаційній підтримці процесу добровільного об'єднання територіальних громад та їхнього подальшого розвитку;

– обласним державним адміністраціям забезпечити координацію роботи з надання організаційно-методичної допомоги об'єднаним територіальним

громадам в підготовці проектних пропозицій для отримання коштів на реалізацію інфраструктурних проектів за рахунок державних субвенцій;

– надати допомогу об'єднаним територіальним громадам з підготовки стратегічних та програмних документів щодо соціально-економічного розвитку громад, в т.ч. із залученням коштів міжнародної фінансової та технічної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація на власному досвіді: в яких регіонах найбільш позитивно оцінюють реформу. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://reforms.in.ua/novyna/decentralizaciya-na-vlasnomu-dosvidi-v-yakyh-regionah-naybilsh-pozytyvno-ocinyuyut-reformu>.

2. Надання державної допомоги суб'єктам господарюванням практичний порадник для органів місцевого самоврядування 2017 року. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Analitichnyi>

МОДЕЛЬ «ВИКЛИКІВ» ТА «ВІДПОВІДЕЙ» УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

Цехмистро Н. В., магістрант кафедри менеджменту і адміністрування
Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасний період розвитку українського суспільства обумовлений, по-перше, труднощами соціально-економічного характеру, а також запровадження реформи з децентралізації влади, яка полягає в утвердженні демократичного управління; по-друге, новими глобальними викликами, пов'язаними з посиленням геополітичної конкуренції за сфери впливу в сучасному світі. Соціально-економічна криза, яку переживає сьогодні Україна, зумовила потребу у формуванні такої системи управління, яка б найбільшою мірою відповідала сучасним завданням розвитку країни. Дана постановка питання обумовлена не тільки орієнтованістю сучасної держави на споживача послуг, новим баченням ролі місцевого самоврядування в ній, а й тими новими глобальними викликами, які сформувалися з розвитком інформаційного суспільства та визначають новий формат взаємодії між владою і суспільством.

Аналіз теоретико-методологічних підходів до проблем малих міст в Україні показав, що міста відносяться до складних самоорганізуючих систем, що входять в системи більш глобального рівня – регіону, держави. Більш того, в сучасних умовах стратегії розвитку малих міст повинні враховувати тенденції світового розвитку, які характеризуються постіндустріальною моделлю суспільного розвитку. Дані обставини не можуть не впливати на моделі управління розвитком малих міст, що включають в себе адекватні сучасним

вимогам методи управління.

Значиму роль в процесах управління грає складність структури міського соціуму, яка, з одного боку, характеризується соціальною неоднорідністю, пов'язаною з соціальним та економічним відокремленням професіоналізованих соціальних груп, а з іншого – інтеграцією соціальних груп всередині міста, що забезпечує цілісність і єдність системи під назвою «місто». Однак саме ця соціальна синкретичність, на наш погляд, здатна забезпечити процеси його саморозвитку.

Для дослідження міста як особливої територіально-поселенської спільності прийнятний неоіституціональний підхід (Д. Норт Г. Саймон) [1,2], який відкриває можливість вивчення міста як сукупності формальних (правові норми) і неформальних інститутів (норми моралі), що впливають на специфіку міського середовища. В даному дослідженні будемо спиратися на трансформаційний підхід, який дозволяє досліджувати мале місто в контексті економічних, політичних, соціокультурних змін суспільного розвитку. Усвідомлення негативних наслідків соціальних трансформацій спричинило появу концепції «соціальної аномії» і концепції «соціальної травми». Авторами теорії «соціальної аномії» є Е. Дюркгейм, Р. К. Мертон. З їх точки зору аномія є ситуацією девальвації системи цінностей в суспільстві в умовах соціальних змін, супроводжувану кризою його інститутів [3,4].

Концепція «соціальної травми» розроблялася в роботах Ж. С. Александера і П. Штомпки [5]. Сучасні соціальні трансформації, на думку авторів, пов'язані з такими негативними і дисфункціональними наслідками для суспільства, як соціально-економічна і політична нестабільність, в результаті якої суспільство занурюється в стан кризи.

На наш погляд, саме виклики, пов'язані з травматичними трансформаційними процесами, визначають пошук оптимальної моделі управління малим містом, здатної знаходити ресурси і забезпечити його стабільний розвиток. В сучасних умовах розвиток малого міста залежить, перш за все, від того, наскільки дієві будуть «відповіді» на «виклики», пов'язані як з пострадянськими трансформаціями українського суспільства, так і з глобальними змінами світового розвитку.

В силу цього поряд з трансформаційним підходом ми спираємося на концепцію «виклик-відповідь» А. Дж. Тойнбі [6]. Розглядаючи проблеми генезису цивілізацій, А. Дж. Тойнбі вважав, що цивілізації виникають під впливом стимулів, що йдуть або від природи (стимули «безплідної землі» і «нової землі»), або від зовнішнього людського оточення (стимули «удару» і «тиску»). Тому генезис цивілізацій відбувається в результаті пошуку адекватних відповідей на виклики, що пред'являються суспільству або природою, або зовнішнім людським оточенням. Таким чином, соціальна або екологічна ситуації ставлять перед суспільством проблему («виклик»). Майбутній розвиток суспільства пов'язаний з вибором конкретного випадку вирішення тієї чи іншої проблеми («відповіддю»). На наш погляд, даний методологічний підхід дає ключ до розуміння суті міста як складного соціального організму, детермінованого як зовнішніми, так і внутрішніми

факторами і здатного до різних варіантів розвитку. В рамках даного підходу відповіддю на виклик може бути або розвиток міста, або його стагнація.

У зв'язку з цим в дослідженні малого міста з позиції «викликів» та «відповідей» важливо враховувати фактори, що впливають на саморозвиток малих міст. Найбільш докладно факторний підхід був розроблений американським вченим М. Портером, який глибоко досліджував роль факторів в питаннях конкуренції регіонів, держав і окремих територій, в тому числі і міських. Дослідник виділив кілька груп факторів, що мали ключовий вплив на розвиток соціума [7]: людський фактор, природно-кліматичний фактор, економічний фактор, інтелектуальний фактор.

В даний час дослідники виділяють як окремий фактор, що впливає на розвиток міського простору, управлінський фактор. Стосовно до управління суспільними процесами найчастіше використовується термін «соціальне управління». Останнє трактується дослідниками як «усвідомлений вплив людей на суспільну систему і її окремі ланки на основі пізнання об'єктивних закономірностей і тенденцій розвитку суспільства для забезпечення оптимального функціонування і регулювання системи при узгодженні сьогодення і майбутнього» [8, с. 10].

Вважається, що управління як соціальна технологія виникла в результаті появи необхідності координувати спільну діяльність для досягнення загальних цілей. Різноманіття і складність соціальних проблем, потреба в організації колективної діяльності, сприяло інституціоналізації управлінської діяльності і появи професійної страти управлінців.

Таким чином, соціальне управління як вид людської діяльності виникає з об'єктивної потреби в організації спільної діяльності людей. В міру ускладнення суспільного життя соціальне управління стає, формою самоврядування суспільства.

Основною ознакою соціального управління вважається його раціональний характер. Тобто соціальне управління – це є раціональне управління, яке розуміється переважно як управління, орієнтоване на отримання максимального ефекту при мінімальних витратах ресурсів в конкретних обставинах. В цілому соціальне управління являє собою осмислений прагматичний вплив на людей і об'єкти, що здійснюється з метою упорядкування їх дії і досягнення бажаного результату.

На наш погляд, специфіка моделі управління малим містом обумовлена рівнем, з якого прийшов «виклик». Оскільки місто включене в складну систему регіональних, державних і світових процесів, є об'єктом їх впливу, то можна виділити 3 різних рівня «викликів», які безпосередньо чи опосередковано впливають на стратегії розвитку малих міст: **мікро-, мезо- і макрорівень**.

Мікрорівень – це рівень локальних територій і регіонів, який обумовлений наявністю або відсутністю ресурсів (природних, виробничо-економічних, трудових, інфраструктурних та т.п.) для розвитку міського соціума. Мезорівень – це рівень об'єктивно обумовлених економічних, політичних і соціальних проблем, характерних для держави, який представляє собою єдину територіальну організацію політичної влади в масштабі всієї

країни. Державна влада поширюється на все населення в межах конкретної території, що тягне за собою адміністративно-територіальний поділ держави на краю, області і т.д. Виклики макрорівня пов'язані з глобальними економічними, політичними і соціальними тенденціями світового розвитку. Сучасні міста залучені в складні суспільні процеси, які в науковому дискурсі отримали назву «глобалізація».

Література:

1. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа / Д. Норт // Вопросы экономики. –1997.– № 3 .– С. 20-27.
2. Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления / Г. Саймон. – М. : THESIS. –1993. – Вып. 3.– С.16-38.
3. Durkheim E. The Rules of Sociological Method. N.Y., 1982.
4. Merton R. K. Social Structure and Anomie // P. Sztompka (ed.). Robert K. Merton on Social Structure and Science. Chicago, 1996.
5. Alexander J. C. and Sztompka P. (eds.). Rethinking Progress. Boston, 1990.
6. Тойнби, А. Цивилизация перед судом истории: сборник / А. Тойнби. — 2-е изд. — М.: Айрис-пресс, 2003. — 592 с.
7. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / Майкл Портер. М. : Альпина Паблишер. –2016.– 740 с.
8. Карапетян, Л. Концептуальные вопросы социального управления / Л. Карапетян // Проблемы теории и практики управления. 1999. - № 5. - С. 51-55.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТУРИСТИЧОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МІСТ ТА РЕГІОНІВ

Шаля К. Г., студентка 5 курсу факультету Менеджменту

Кузьминчук Н. В., д-р екон. наук., зовнішній сумісник каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Туризм у сучасному світі - одна з найбільш масових, прибуткових і інтенсивно таких, що розвиваються галузей світового господарства. В Україні розвиток сфери туризму визнаний урядом України як один з пріоритетних напрямків розвитку економіки країни. Відсутність цілеспрямованої стратегії формування позитивного образу країни абсолютно не сприяє притоку туристів до регіонів України.

Проблема формування іміджу і розвитку туризму входить в коло інтересів зарубіжних та вітчизняних науковців. Дослідженню теорії формування іміджу країн присвячено праці К. Болдінга, А. Панкрухіна, А. Старостіної, Ф. Котлера, А. Романова та інших. Праці цих вчених присвячені теоретичному обґрунтуванню необхідності створення та підтримки іміджу регіонів та країн.

Метою статті є визначення факторів впливу на формування позитивного іміджу туристичної привабливості міст та регіонів.

Для розвитку територій і міст з цінною історико-культурною спадщиною він може і повинен стати одним з пріоритетних напрямів. Проте нині більшість регіонів, орієнтованих на туристичний бізнес, знаходяться в суворій конкурентній боротьбі. Різні країни, міста і навіть невеликі населені пункти пропонують різноманітні програми для туристів, реставрують пам'ятки, відроджують традиції, будують нові готелі, музеї, проводять фестивалі і свята. Усе це, поза сумнівом, привертає увагу потенційних туристів. Але річ у тому, що ресурси регіонів розподілені нерівномірно і важко конкурувати з традиційними туристичними територіями, що мають велику кількість пам'яток та прекрасні кліматичні умови. [3]

Кожне з міст України має свою туристичну привабливість і має свої конкурентні туристичні переваги. Чинниками привабливості більшості міст являються багата культурно-історична спадщина, знаходження міст в мальовничих місцях серед природних пам'яток, проведення різного роду фестивалів і свят, історичні місця, які є прекрасним туристичним ресурсом кожного регіону. Кожне місто може стати центром якого-небудь виду діяльності, якщо проявить креативність і завзятість. Важливо також використати технології маркетингу вражень, які можуть перетворити відвідування малого міста на незабутню подорож і залишити найяскравіші враження. Основний принцип маркетингу вражень в туризмі передбачає впровадження нового туристського продукту, розробленого індивідуально або створеної в результаті співпраці фахівців або ж удосконалення існуючого туристського продукту так, щоб туристам була надана можливість включатися у виробничі і творчі процеси, залучатися до дії і відчувати певні емоції. Таким чином, туристи отримуватимуть абсолютно нові враження, і час їх перебування в подорожі буде ефективно заповнений, що сприятиме збільшенню термінів перебування і наявності позитивних відгуків. Для створення незабутніх вражень використовуються спеціальні заходи, проводяться ігри, організовуються свята, створюються інтерактивні музеї. Мета - залучити туристів до певної діяльності, занурити в іншу реальність, допомогти розкрити в собі творчий потенціал і навчитись чомусь новому. Враження цінні своєю інтерактивністю, вони зачіпають нас на емоційному, фізичному, інтелектуальному рівні. Навіть найбуденнішу діяльність можна перетворити на незабутнє враження: похід в магазин за покупками, обід в кафе або участь в повчальній програмі, відвідування музею або конференції. Кожен товар і кожен захід, який ми організовуємо можна співвіднести з враженням, і важливо, щоб це враження залишало яскраві спогади, про які хочеться розповідати іншим людям і подумки переживати їх знову. У цьому і полягає суть маркетингу вражень. В Україні з її численними культурними і природними ресурсами є для цього усі можливості [2]. Проте, популярності туристичної території можуть заважати надсистемні проблеми, такі як непопулярність в суспільстві того або іншого виду туризму, далека або незручна дорога до туристичного об'єкту і нерозвинена базова туристична або транспортна інфраструктура. Саме з цими

проблемами і стикаються нині міста України Критерієм сприятливості для розвитку міського туризму є наявність в містах об'єктів, що відповідають наступним вимогам:

- унікальність, незвичність, відсутність аналогів в інших регіонах;
- широка популярність;
- пізнавальна цінність, зв'язок з важливими історичними подіями, видатними особами світової історії;
- висока художня цінність самого об'єкту і його оточення;
- збереження і підготовленість до показу;
- зручність і доступність розташування;
- використання технологій маркетингу вражень при створенні нових турпродуктів.

Надання туристичних функцій містам вимагає внесення змін до їх структури і стилю життя. Дослідження показують, що слід звернути увагу і на наступні чинники:

1. Розвиток туристичної інфраструктури. Ефективне функціонування туристських центрів неможливе без розвиненої інфраструктури. Вона включає об'єкти проживання, живлення туристів, розваг, проведення дозвілля, а також різного роду пов'язаних з цим туристичних послуг. Розвиток туризму примушує по-іншому поглянути на відтворення унікальних, нині втрачених або сильно пошкоджених архітектурних споруд. Наприклад, палац в Шарівці, у якому колись мешкала сім'я видатного Леопольда Кенига, потребує реставрації, але суперечки про право власності на нього ще не завершені. Відреставровані будівлі можуть стати новими центрами тяжіння туристів і підвищити привабливість міст.

2. Організація ландшафтно-рекреаційних територій. Як місця відпочинку туристів можуть використовуватися історичні або сучасні парки, інші природні ландшафти із сприятливими умовами - природними і штучними водоймами, лісами, що озеленюють просторами. За відсутності в місті або навколо нього ландшафтно-рекреаційних територій великої площі обов'язкове створення і облаштування набережних, що озеленюють, бульварів, малих садів в місцях масових відвідувань туристів.

3. Організація спеціальних заходів для залучення туристів. Організаторам потрібно замислитися, що ще не використовувалося в заходах, чи можна використати ідеї із зовсім інших видів діяльності, що нового можна запропонувати гостям. Не варто забувати, що часто замість того, щоб купувати одне і те ж враження, люди відправляються туди, де їм буде запропоновано щось нове і захоплююче. [1]

Отже, процес створення вражень - нескінченний, новаторський процес постійного пошуку, вивчення нових тенденцій і відкриття нових можливостей. Для того, щоб взаємодія з відвідувачами перетворилася на незабутнє враження слід придумувати нові сюжети, ефективно готувати події, робити ці події такими, що запам'ятовуються і завжди пам'ятати про тих, для кого ми усе це робимо, тобто пам'ятати про наших клієнтів, враховувати їх реакція і взаємодіяти з ними. Створення асоціації міст України (АМУ), також сприяє

збереженню і розвитку територій, які ще не стали привабливими туристичними об'єктами, хоча і мають певні культурні і природні ресурси. Зрозумілим є те, що туризм, зокрема і міський, розглядається як найважливіший сектор економіки, тому що об'єднує в собі багато галузей. Саме тому регіонам для посилення конкурентної позиції необхідно розвивати туристичну привабливість, якщо ж в регіоні є міста, які мають історичну, культурну, ділову привабливість – необхідно активно використовувати такі конкурентні переваги.

Сьогодні, у зв'язку з підсиленням конкуренції між окремими містами, вдалий брендінг території дозволяє ефективно боротися за світові інвестиційні та туристичні потоки. Створення позитивного міжнародного іміджу та брендінгу є однією з ключових задач, які ставить перед собою кожен регіон й місто, яке прагне забезпечити своїм жителям гідний рівень життя, а також стати активним учасником міжнародного співтовариства.

Імідж регіону необхідно формувати по-різному для різних груп громадськості, оскільки бажані показники іміджу регіону для цих груп можуть значною мірою відрізнитися. Вирішенню цього питання будуть присвячені наші подальші дослідження. Під регіональним іміджем можна розуміти цілісне символічне уявлення про регіон, що склалося у свідомості цільової аудиторії на основі особистого досвіду або в результаті ряду цілеспрямованих інформаційних впливів в контексті реалізації інформаційної стратегії щодо формування в масовій свідомості уявлення про регіон [4]. Найважливішими об'єктивними складовими іміджу території є сукупність конкурентних переваг і недоліків, обумовленими особливостями галузевої спеціалізації регіону, наявністю експортного потенціалу, територіальним розміщенням і транспортним освоєнням, інтелектуальним й інноваційним потенціалом і його відповідністю цілям розвитку регіону, рівнем розвитку соціальної сфери, станом виробничого потенціалу й сформованим рівнем інвестиційної активності.

Література:

1. Заячківська Г. Туристичний імідж країни: суть та проблеми формування [http://Users/user/Downloads/263-523-1-SM%20\(1\).pdf](http://Users/user/Downloads/263-523-1-SM%20(1).pdf)
2. Лысова Н. Ю. Малый исторический город: культурные параметры и актуальные проблемы // <http://regionsar.ru/node/125>
3. Панкрухин А.П. Маркетинг территорий. – 2-е изд., дополн. – СПб.: Питер, 2006. – 416 с.
4. Старостіна А., Кравченко В., Личова Г. Міжнародний імідж країни: сутність, фактори формування, рівні сприйняття // Маркетинг в Україні. – 2010. - №4. – С. 61-66.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Штепа А. А., студентка 3 курсу навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту

Неділько А. І., ст. викл. секції державного управління і права каф. фінансів і банківської справи

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

На сучасному етапі розвитку України пріоритетним напрямом є реформування системи публічного управління, зокрема системи місцевого самоврядування. Процеси реформування місцевого самоврядування потребують більшого та активнішого залучення широких верств суспільства до управління розвитком своїх громад. Таке залучення громадян необхідне для становлення інститутів громадянського суспільства, оптимізація системи місцевого самоврядування, зміни на регіональному рівні управління тощо [1, с. 5].

В основі реформування системи місцевого самоврядування пріоритетним напрямком є процес децентралізації влади, тобто передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [3]. В свою чергу процеси децентралізації висувають нові вимоги до якості та результативності діяльності посадових осіб місцевого самоврядування, що безпосередньо позначається на рівні соціально-економічного розвитку як окремих територій, так і країни в цілому. В таких умовах економіка окремого регіону розглядається не лише як частина загального національного господарського комплексу країни, а як самостійна цілісна система, яка повинна включати в себе ресурсний потенціал, зокрема виробничі, фінансові, людські ресурси та власні цілі розвитку наявного потенціалу [2, с.9].

Враховуючи вимоги сучасності та процеси реформування державного управління та місцевого самоврядування, особливого значення набуває забезпечення економічного зростання на регіональному рівні, зокрема на рівні об'єднаних територіальних громад, так як вони є основою розвитку місцевого самоврядування та регіону в цілому. В сучасних умовах роль держави як головного суб'єкта на місцевому рівні значно зменшується, найбільше це зменшення виражається в місцевій економіці, прийнятті управлінських рішень на місцях та іншими питаннями які відносяться до компетенції територіальних громад. В той же час територіальним громадам надається більша роль в даних питаннях та інколи навіть з питань міжнародних економічних відносин, якщо це стосується розвитку територіальної громади. Задля досягнення успіху органи влади на місцях, які прагнуть поліпшити добробут своїх громад, мають усвідомлювати, що задля цього їх дії повинні бути більш продуманими, стратегічними, планованими, амбітними та інноваційними.

Якщо проаналізувати досвід зарубіжних країн, то можна відмітити, що за останні 50 років у розвинутих країнах світу відбулися суттєві зміни в

практиці планування розвитку територіальних громад (місцевого розвитку), і ці зміни стосуються трьох основних напрямків:

1. Змінилися рівні відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій. Територіальні громади взяли практично всю відповідальність на себе за місцеву ситуацію, за рівень якості праці, навчання, відпочинку та життя у громаді.

2. Змінилася методологія здійснення процесу управління місцевим розвитком. Уся діяльність громад підпорядкована стратегії, яка створюється, виконується і реалізовується громадою через перманентну плановану проектну діяльність, підпорядковану стратегії.

3. Відбулася зміна суб'єкта управління. Територіальні громади через партнерство та міжмуніципальне співробітництво почали самостійно розширювати простір свого впливу в регіоні, створюючи місцеві фактори конкурентних переваг, формуючи спільні проекти для зростання конкурентоспроможності (транспортні коридори, індустріальні парки, публічно приватні партнерства, кластери, тощо) [4, с.3].

Провідна роль у загальному спрямуванні місцевого розвитку, у визначенні його цілей та завдань належить органам місцевого самоврядування як колективним представникам інтересів територіальної громади. Саме на них Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] покладено зобов'язання забезпечити збалансований розвиток підлеглої їм території, ефективне використання природних, трудових, фінансових ресурсів. У таких умовах органи місцевої влади повинні самостійно розуміти особливості динаміки економічного розвитку, володіти необхідними знаннями, інформацією, навичками та досвідом, щоб забезпечити більшу конкурентоспроможність своїх громад у світі нових реалій.

Кожна об'єднана територіальна громада має самостійно розв'язувати питання місцевого розвитку – створення нових робочих місць, збільшення зайнятості населення, залучення інвестицій, зростання доходів місцевих бюджетів, покращення якості життя, розвиток благоустрою та інфраструктури. Таким чином за допомогою процесів реформування територіальна громада стає первинним суб'єктом місцевого самоврядування і саме їй належать фундаментальні права місцевого самоврядування, і саме вона, через встановлені законом правила й процедури, формує систему органів місцевого самоврядування і є власником майна. Щоб ці повноваження громади могли бути повноцінно реалізовані, громада повинна мати, крім спільного простору проживання, ще й цілий ряд інших спільних інтересів: інфраструктуру, потребу в послугах певної якості та їх задоволенні, відчувати свою визначальну роль у виробленні місцевої політики тощо [6].

Розуміння територіальної громади як основи місцевого самоврядування концентрує в собі ціннісну характеристику місцевого самоврядування як складного, багатогранного соціального та правового явища, його місце та значення в громадському та конституційному механізмі, орієнтує на забезпечення поточної управлінської взаємодії, на регулювання зовнішніх сторін місцевого самоврядування (виділення територіальних громад як

первинних суб'єктів самоврядування, встановлення чітких просторових меж компетенції місцевого самоврядування, розподіл прав місцевих колективів та органів місцевого самоврядування як похідних від них суб'єктів – правопредставників своїх громад).

Отже, можемо зробити висновок, що територіальна громада є первинним та основним елементом системи місцевого самоврядування, порівняно з іншими її елементами, такими як представницькі органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи та посадові особи, органи самоорганізації населення тощо. Саме територіальна громада покликана на забезпечення потреб та захист інтересів жителів адміністративно-територіальної одиниці (регіону) на якій вона знаходиться.

Література:

1. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 129 с.
2. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.
3. Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/about>
4. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України 05.02.2015 р. №157-VIII, ост. ред. від 13.01.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
6. Ткачук А.Ф. Діяльність органів місцевого самоврядування та депутатів сільської, селищної, міської ради (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 80 с.

A PARADOX OF STATE STRATEGIC PLANNING AND REGIONAL DEVELOPMENT AS A PROBLEM OF PUBLIC ADMINISTRATION

Ali H. Khalife, mayor of the town Sarafand (Lebanon)

postgraduate student of Management and Public Administration Department

Tetiana V. Bielska, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor of Management and Public Administration Department

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

A possible difference in needs between regional groups and a community create a paradox of state strategic planning and successful regional development.

Natural differences in goals creates inevitable tensions among a state (system) and regions as a competition for projects, agreements, and resources. Therefore, it creates a problem of public administration that requires proper leadership and decision-making. A wrong distribution of tasks and resources among regions and lack of openness of the system can eliminate advantages of each region and decrease effectiveness of the system.

In spite of supposed priority of the state strategic planning and regional strategic planning, an ability of the system to react quickly to change outside of the plan can be critical in conditions of high technological development, increased communication and changeable environment. Determining the balance of maintaining of state and regional interests can define success of the strategic planning. Moreover, a proper use of regional advantages can reinforce strengths of the system and create a synergy effect of joint efforts.

For instance, development of Slovak society is on the way of knowledge-oriented economy with basic factors such as human resources, research, development and innovation, basic infrastructure and services. Globalization (regions are more sensitive than countries), technological changes (growth of the sector of services and knowledge-oriented economy, where technology-oriented regions“ become more competitive), decrease of active population significantly influence on the growth and economic performance of regions [2, p. 7].

In conditions of changeable and innovative environment, the strategy can be based on principles, such as “ensuring transparency of strategic decision-making process, flexibility and ability to react quickly to changes in the environment, political neutrality (the principle is not respected by many times), effectiveness, and achieve results through the rational use of resources [1].”

To apply the basic principles of strategic planning public administration should be involved in the process of concluding agreements between state and regional interests in the development of territories, as well concentration and focusing of limited resources on priority development projects. This implies the mutual responsibility of the central and local authorities and local self-government bodies for realization of joint measures in the field of regional and local development. Agreements are aimed to establish stability in the relationship between central and regional authorities.

Because of complexity of the system and changeable environment, the process of strategic planning of regional development has some disadvantages. They are lack of approved development regional strategies; bureaucracy; conflicts among regional state administrations, regional councils and groups of influence at the regional level; inertia of the central executive authorities in preparation and conclusion of agreements; regional and national levels of priority for projects; different structures of sources of financing [3, c.10-11].

The task of public administration is to create an approach that will decrease problems above and establish favorable conditions for regional development in the context of national interests. It requires visualization of the future of regions and the system itself, knowledge and understanding of regional, national and geopolitical

location, historical, economical connections, a role and place of every region in this framework.

To provide functioning of the economic and social complex of regions requires effective mechanisms. Regional management is directed to achieve strategic priorities. It requires “the presence of an appropriate legal framework that normalizes the implementation strategies; definition of the purpose of management activity; financial support for strategy implementation; definition of institutions responsible for implementing the strategy; establishment of subjects, mechanisms and instruments of regional governance [3, c.21].”

To summarize, a changeable environment forces public administration dealing with a paradox of state strategic planning and effective regional development. It requires strengthening cooperation between state power, regional authorities, active involving of the civil society and delegating of authority in a right place and in right time, and conducting flexible strategic planning.

Reference

1. Bordean I., Reileanu A., and A. G. Turtureanu. (2014). Strategic Planning In Public Administration [Online], available at: https://www.researchgate.net/publication/46447482_Strategic_Planning_In_Public_Administration
2. National Regional Development Strategy of the Slovak Republic [Online], available at : https://trimis.ec.europa.eu/sites/default/files/project/documents/national_regional_development_strategy.pdf
3. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості: зб. матеріалів «круглого столу» / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 88 с.

FLEXIBLE GOVERNING IN THE CHANGEABLE ENVIRONMENT

Yuriy V. Naplyokov, postgraduate student of Management and Public Administration Department

Tetiana V. Bielska, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor of Management and Public Administration Department

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Governing is critical to make the state (system) effective in the changeable environment. Achievement of an established goal and satisfaction of the community can define effectiveness of the system based on the principle of getting of a maximum result by minimum means. Ideally, under a condition of equilibrium between the system and the environment the system is balanced and, therefore, effective because there are no any problems and conflicts. However, in reality, the system is unbalanced and only seeks the balance in conditions of the changeable environment. To do this successfully the system should be smart and sensitive enough to react to any change through the decision-making process (DMP).

The system should achieve an established goal and maintain national interests. The task of governing is to balance and develop the system through

establishing equilibrium between the system and the environment. Adaptation of the system to the environment and/or shaping of the environment by the system can maintain equilibrium between the system and the environment.

Adaptation can be a primary way to make the system effective. It is a continuous process of reforms, which transforms a current structure of the system to a new one. To do this the system should apply all means, ways and abilities (intellectual and emotional), influence on people by motivation, coercion and change of the system structure in order to compete and survive. Competition among diverse systems of the environment changes the environment itself and, therefore, forces own system for change. During this process the system will be developed and get new experience and knowledge.

An ability of the system for adaptation and an ability to recognize a positive change and resist to a wrong change can determine effectiveness of the system. It is a relative notion that may be described by domains of Gross National Happiness such as “living standards, education, health, environment, community vitality, time-use, psychological well-being, good governance, and cultural resilience and promotion [2].”

Adaptation goes through the DMP that is based on two distinct kinds of thinking, one that is intuitive and automatic, and another that is reflective and rational [1]. It complicates implementation of change because of resistance of the system. The DMP as a human process defines a delay in change that can create a problem. Therefore, the problem exists is only because a decision-maker is wrong. To “nudge” the governance on the right way of thinking can improve decision-making.

Human biases and traps, beliefs, values, perception, ambitions, national and organizational cultures influence the DMP. These notions are relative and mutually connected because we cannot change social reality without participation of people with their expectations and imagination. Applying of critical, creative, and system thinking may allow minimizing of influence of human biases and traps on the DMP.

The leadership task is to motivate for change and build “a learning organization [6, p. 3-4].” This system is open and always seeks equilibrium with the environment and aims to achieve an optimal coefficient of dynamic equilibrium between the system and the environment ($K_{eq\ opt}$) [5, p. 216] that can correspond to maximum possible system effectiveness. This system learns itself and the environment based on active participation of the SA and the CS in the DMP and quick feedback.

“The eight-stage change process [3, p. 23]” can provide successful transformation through alter strategies and reengineer processes that can allow changing the system. It may look like a process of cooperation between the state authority (SA) and the civil society (CS) when a leadership and the system are ready for change.

Change of the system can require a complex approach. To change a part of the system may not be effective because the system has own archetype with its connections and relationships. Therefore, it is important to identify a critical element of the system with so called a Center of Gravity (COG) of the system and influence on it. The COG is “primary sources of moral or physical strength, power and

resistance [7, p. IX].” The COG of the system can be a leader and/or a leadership that have to understand the need of change. For instance, understanding of the need of change by the SA and the CS is decisive to implement change of the system in time.

Resistance of the system to any change creates a paradox of system development. The system concentrates all means and ways to protect an existing system structure and avoids innovations and creativity. The existing COG can become obsolete for a future desired system. Change of the system structure, including physical and mental structures, as a required action for adaptation, can create a new COG. Therefore, the COG of the system should be changed in order to adapt the system to a new environment. Leadership, as a possible COG, should be flexible based on a certain level of delegation of leadership power between the SA and the CS.

Thus, reform planning should look like identification of new possible COGs as a visualization of a desired future system before implementing change. A new developed COG can allow achieving the end-state by minimum means and simple ways. Replacement of the existing COG by a new one without conflicts is a matter of negotiation based on understanding and respect of beliefs and values by previous and desired structures of the system.

Conditions can change a shape of the system. For instance, a thing without a shape itself under a certain condition can acquire a visible shape. For instance, under temperature below zero water becomes ice. Does water have a COG? Water is difficult to squeeze, but water shapes its course according to the nature of the ground over which it flows and reaches the goal. The system also has to be flexible enough in relation to the opponents whom it is facing. A certain proportion of participation of the SA or the CS in the leadership process that can provide this flexibility. Philosophically, influence on the COG of the system is critical for this process.

The question is how and when to change the COG of the system (physically – the system structure). The system is the most vulnerable in a transitional phase when there no a stable system structure. Entropy of the system defines a critical level of Keq_{crt} [4, p. 146] when the system has to be changed because lack of system balance, for instance, satisfaction of the community. In this moment, the CS may become more active and the COG of the system can shift from the SA to the CS. It forces focusing more on cooperation between the CS, as a powerful leadership component, and the SA.

On one hand, it is a time for change implementation based on clear vision and proper leadership. On the other hand, the system should be protected from possible destruction and losing functionality. The structure of a social system has physical and mental parts. System adaptation requires simultaneous changing both parts. Change of the mental part of the system can be the most difficult because it is based on human perception, beliefs, and values. Participation of the CS in the governing process generates a process of learning that helps to change mental models through better understanding of the system and the environment.

To summarize, governing plays a critical role in order to make the system effective in the changeable environment. The system should be open for adaptation, smart and sensitive enough to react to any change through the DMP based on proper

participation of the SA and the CS. Also, change of the environment requires change of the COG of the system as physical and mental parts of its structure through involvement of the CS in governing.

References:

1. Chaiken, S. and Y. Trope. (1999). (Eds.) Dual-process theories in social psychology. New York: Guildford Press.
2. GNH Happiness Index. Retrieved from: <http://www.gnhcentrebhutan.org/what-is-gnh/gnh-happiness-index/>
3. Kotter, John. (2012). Leading change. Boston, Massachusetts: Harvard Business Review Press.
4. Naplyokov Y. V. (2017). "Adaptation of the system through management of its center of gravity." Public Management, 4 (9), pp. 139-151. Retrieved from: <http://vadnd.org.ua/ua/collection/>
5. Naplyokov, Y. V. (2018). "Changing of mental models for effective decision-making" // Public Management № 1 (11). pp. 189–206. Retrieved from: <http://vadnd.org.ua/ua/collection/>
6. Senge, P.M. (2006). The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization. New York, N.Y.: Doubleday.
7. Strange J. (2005). Center of Gravity and Critical Vulnerabilities. Quantico, VA., USA, Marine Corps University, Defense automated printing service center. Retrieved from: http://jfsc.ndu.edu/Portals/72/Documents/JC2IOS/Additional_Reading/3B_COG_and_Critical_Vulnerabilities.pdf

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ
РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В АЗЕРБАЙДЖАНІ**

Абієва Н. А., магістрант 6 курсу факультету програмної інженерії та бізнесу
Голованова М. А., канд. техн.наук, доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Згідно зі статистикою, в Азербайджані діє близько 8,6 тисяч підприємств громадського харчування. До цього числа входять як ресторани, кафе і бари, так і невеликі закусочні, їдальні та кафетерії. Що говорить про досить високі шанси на успіх при освоєнні ресторанного бізнесу, адже на 1000 чоловік населення припадає тільки одна точка громадського харчування. Ресторанний ринок Азербайджану щорічно збільшується на 30 %. Хоча вкладення в цей бізнес і стоять на п'ятому місці за ступенем ризику, ресторанна справа виявилася в поле зору комерційних інтересів багатьох. Новачків не лякає ні велика кількість вже існуючих конкурентів, ні тривалі терміни виходу на належний рівень рентабельності.

Ресторанний бізнес в Азербайджані представлений сьогодні в трьох категоріях. Це ресторани "fine dining" (рахунок від \$ 50), ресторани середнього цінового рівня або ж "casual dining" (рахунок \$ 10-50) і fast food. У Баку багато дорогих ресторанів. Деякі з них закриті – "тільки для членів клубу".

Новий напрямок – fast food – громадське харчування швидкого приготування – з'явилося на ринку в 50-х роках. Його стрімкому розвитку сприяли швидкість і легкість приготування. Річне зростання ринку fast food становить близько 20 %. Нещодавно проведені соціальні опитування показали, що більшість респондентів (понад 66 %) позитивно ставляться до купівлі продукції швидкого харчування. Споживачами fast food є практично в рівній мірі чоловіки (48,3 %) і жінки (51,7 %) різного віку, з переважанням вікової категорії від 30 до 50 років (41,5 %).

В умовах ринкової економіки потреба в розвитку ресторанних послуг виходить за межі економічних інтересів, а забезпечення економічного зростання базується на розширенні комплексу послуг, що надаються, які сприяють удосконаленню самої людини, його фізичних та інтелектуальних здібностей, задоволення його духовних, культурних і соціальних запитів. В результаті подолання старих доринкових відносин і встановлення нових ринкових відносин в перехідному періоді відбувається в певній мірі в процесі деіндустріалізації економіки. Це приводить до зменшення питомої ваги

промисловості виробництва, а її розвиток залежить від функціонування сфери послуг, зокрема, ресторанних послуг. Тому темпи зростання надання ресторанних послуг та їх питома вага в створенні кінцевого продукту стають важливими для оцінювання типу економічного розвитку, що потребує створення необхідних умов для підвищення продуктивності праці працівників та інноваційного розвитку сфери ресторанних послуг.

Єдиною організацією, що займається проблемами ресторанного бізнесу в тому чи іншому регіоні Азербайджану, є Національний центр кулінарного мистецтва Азербайджану. Але з боку світової спільноти Всесвітня туристична організація (ВТО), яка представляє аналіз ресторанного бізнесу в 88 країнах світу, Європейський союз, а також Всесвітня організація народонаселення Азербайджану вважають, що збереження тенденцій в національній кухні тієї чи іншої країни вже не є соціально-економічною проблемою та встановлюють певні вимоги до Азербайджану, і не тільки сертифікація сертифікованих фахівців і ресторанів – це не єдина вимога, і головна проблема тепер полягає в забезпеченні безпеки продуктів харчування для споживачів.

Розглянемо особливості зарубіжних ринків ресторанного бізнесу. У світі приблизно втричі більше людей, які люблять смачно поїсти, ніж тих, хто вміє добре готувати. Приблизно 5 % з них роблять приготування їжі своєю професією. У західних країнах сектор обслуговування становить 50 % ВВП країни, з яких половина припадає на ресторани.

Як відомо, запорукою успіху ресторанного бізнесу є грамотна концепція і добре складений маркетинговий план, ділове чуття власника, особливо, якщо він думає не тільки про потенційний прибуток, алей урахує величезну кількість нюансів: місце, статус закладу, кількість персоналу, вибір страв і напоїв, оформлення інтер'єру, деталі декору та багато іншого. За правило встановлюються, що такі фактори як ціна, якість страв, обслуговування, оформлення, музична програма, структура управління персоналом, атмосфера потребують постійного моніторингу та стратегічного розвитку.

В умовах розвитку ринкових відносин особливе місце займають питання умов ресурсного забезпечення розвитку надання ресторанних послуг. При цьому акцент робиться на отриманні високої норми прибутку, порівняно за короткий термін забезпечення окупності інвестицій, нагромадження капіталу, а також шляхом його переливу з інших сфер діяльності в ресторанний бізнес. У свою чергу ресторанний бізнес в Азербайджані не стикається із забезпеченням трудових ресурсів, так як він охопив практично приплив нових співробітників на ринку праці, приймає робочу силу з інших галузей реальної економіки, зокрема з нафтової галузі.

Система мотивації персоналу в ресторанах не сприяє ефективній його роботі. На даний момент мотивація працівників у більшості ресторанів Азербайджану обмежена такими традиційними методами, як премія і підвищення, відсутнє навчання персоналу, що часто призводить до зниження якості роботи, до великої плинності кадрів. Але ідеального рецепту мотивації співробітників не існує. Єдиний спосіб змусити заклад громадського харчування працювати добре – створити хороші умови роботи. Якщо не вийшло – винен поганий менеджмент.

Як показують дослідження ринку в Азербайджані люди, які відкривають ресторан, часто не володіють досвідом роботи в даній області і на певному етапі розвитку повинні доручити управління рестораном кваліфікованим фахівцем.

Останнім часом все більшої популярності в багатьох сферах бізнесу набирають програми лояльності. Коли ж мова йде про утримання клієнта ресторану, мова зводиться, як правило, до хорошого обслуговування і приємній атмосфері в залі. Умовно можна розділити боротьбу за клієнта на кілька напрямів:

- швидкість обслуговування - за кілька годин ресторан повинен зуміти нагодувати один стіл кілька разів;

- якість обслуговування - зробити так, щоб відвідувач заходив частіше, набагато дешевше, ніж знайти людину, яка жодного разу у вас не був, і умовити його зайти;

- підтримка інтересу - корисно один день виділяти для чогось нового і незвичайного. Дайте волю фантазії, нехай гості вами дивуються.

Особливо слід відзначити професійно-правовий підхід до таких питань, як, наприклад, створення бренду. В Азербайджані було прийнято Закон «Про товарні знаки та географічні показники», який захищає від недобросовісної конкуренції. Але з жалем доводиться констатувати досить несерйозний підхід до брендів з боку підприємців, особливо у ресторанному бізнесі, але є й виключення.

Таким чином, рішення виділених проблем дозволяє, значно підвищити ефективність функціонування і розвитку ринку послуг ресторанного бізнесу в Азербайджані.

Література

1. Алиев, В. Кушать подано // Consulting & Business. 2006. № 8. С. 52-56.
2. Хайкин, М. М., Трабская Ю. Г. Менеджмент ресторанного бизнеса. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ. 2009. С. 28–29.
3. Бизнес-план открытия ресторана / ООО «Бизнес- Инсайт». 2011. URL: <http://www.b-insight.ru/samples/91-business-plan-casual-restaurant> (дата звернення: 01.11.2018).
4. Халилов, Дж., Осин, С. Как открыть ресторан? //Biznesinfo.az. URL: <http://www.b-insight.ru/samples/91-business-plan-casual-restaurant> (дата звернення: 01.11.2018).

СУЧАСНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ХАРКІВСЬКОГО ЛІСОПАРКУ

Акчуріна С. Р., студентка 3 курсу факультету Літакобудування

Клеєвська В. Л., ст. викл. каф. Хімії, екології та експертних технологій

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

В умовах інтенсивного процесу урбанізації та зростання кількості населення проблема скорочення площі лісових насаджень та «зелених зон» у

міських кордонах набуває особливої актуальності. Необхідність в рекреаційних зонах не втрачає важливості в сучасному ритмі життя.

Кожна природна ділянка, що знаходиться в межах міських кордонів, є місцем культурного відпочинку. Харківський лісопарк – найбільший за площею лісопарк на території України. Він розташований в південно-західній частині міста і частково в Харківській області. Станом на 2010 рік площа лісопарку становила приблизно 1900 га. Значна частина лісопарку – природний ліс, найбільш поширені породи дерев – дуби черешчаті, клени, липи, ялини і сосни. На початку ХХ сторіччя містяни масово відвідували територію сучасного лісопарку для прогулянок і збирання квітів, а в 20-х роках почалось планове освоєння території, була організована мережа паркових алей. В 1940-му році була відкрита Мала південна залізниця, маршрут якої проходить безпосередньо через територію лісопарку. На сьогоднішній день залізниця залишається цікавим місцем для відпочинку як для дітей, так і для дорослих, не маючи значного негативного впливу на екологічний стан лісопаркової зони.

Прокладення велосипедних маршрутів вздовж території лісу сприяло відновленню статусу Харківського лісопарку як міського рекреаційного центру без шкоди для його природного стану.

Проте швидкий процес індустріалізації та розширення міських кордонів спричинив і негативний вплив на природну територію.

Безпосереднє розташування Харківського лісопарку в межах міста зумовлює постійну дію багатьох негативних факторів.

Близьке розташування житлових масивів, поступова приватизація лісової території і, як наслідок, недотримання норм природокористування, призвело до порушення біотичних кругообігів речовин, зменшення чисельності рослин, зокрема проліска, жовтеця, барвінка малого, ряста щільного, повного зникнення тюльпану лісового, а також зникнення деяких видів тварин, таких, як лось, вепр та звичайна (руда) лисиця.

Природний стан лісу на сьогоднішній день є незадовільним, адже відсутність регулярних санітарних перевірок зумовлює швидкий розвиток підліску, що перешкоджає розвитку нижнього шару рослинності та призводить до часткового захаращення природної території.

В процесі приватизації території певна частина лісових масивів стала недоступною для багатьох відпочивальників.

Кожна зміна навколишнього природного середовища зумовлює порушення багатьох природних процесах в майбутньому.

Слід відзначити, діючі нормативні документи в галузі охорони навколишнього природного середовища сприяють дотриманню норм раціонального природокористування, проте процес виховання та розвитку «екологічного мислення» населення повинен регулюватися не лише законодавчими актами, але й власним ставленням до природи як цілісної живої системи. Важливість підтримання задовільного екологічного стану є однією з пріоритетних задач сьогодення задля збереження та розвитку рекреаційних зон в умовах швидкої урбанізації та впровадження дбайливого ставлення до оточуючого природного середовища.

Література:

1. Саппа Н. Н. Харківщина заповідная: Путеводитель / Н. Н. Саппа. – Харьков : Прапор, 1987. – 116 с.
2. Рудько Г. І. Україна, яку ми втрачаємо / Г. І. Рудько – Чернівці : Букрек, 2015. – 280 с.

ВАЖЛИВІСТЬ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Алієв Є. Є., магістрант

Величко К. Ю., канд. екон. наук., доц. каф. міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Сучасні світові тенденції демонструють, що саме активний розвиток маркетингових технологій є важливою складовою соціально-економічної, господарської, міжнародної політики органів державного і територіального управління. Саме маркетинг територій у сукупності з політикою удосконалення інвестиційного клімату, виступають ключовими інструментами підвищення конкурентоспроможності території. При цьому створення позитивного іміджу території стає одним з пріоритетів діяльності регіональних та муніципальних органів управління. Різні аспекти впровадження маркетингових підходів знайшли своє відображення у роботах таких зарубіжних вчених, як, К. Асплунд, Ф. Котлер, Д. Хайдер, Д. Візгалов, І. Рейн, К. Дінні та ін. Питання використання маркетингових механізмів для розвитку територій висвітлено у роботах І. В. Бакушевич, І. М. Буднікевич, В. І. Дубницького, С. Є. Мартова, О. Г. Михайленко, М. А. Окландера, Є. В. Ромата, А. О. Старостіна, О. В. Фінагіна, Т.Я. Лепьошкіної та ін.

На думку Т.Я. Лепьошкіна «формуванню політики розвитку територіальної громади на засадах маркетингу, має передувати розуміння, що ця концепція поєднує в собі маркетингові технології, стратегії розвитку громади та підхід, який базується на перевагах» [1]. Для формування довгострокової і стійкої конкурентоспроможності території необхідна розробка такої стратегії розвитку, яка забезпечує комплексний підхід до аналізу території, з урахуванням її специфіки, переваг та недоліків, потенційних можливостей, акцентуючи увагу на базових стратегічних орієнтирах та «точках росту». Слід зазначити, що економічний розвиток територій напряду пов'язаний з розвитком підприємств, що функціонують в цьому територіальному просторі та від їх ефективної економічної діяльності. На цьому рівні вдала маркетингова політика є фундаментом конкурентоспроможності підприємства.

Взагалі, маркетингова політика представляє собою цільову систему, яка сприяє задоволенню споживчого попиту і досягненню цілей підприємства через результативну маркетингову систему. Бронська О.Ю. відзначає, що

«маркетингову політику можна визначити як систему принципів, пріоритетів, цільових установок і механізму взаємодії з економічними агентами зовнішнього і внутрішнього середовища, що характеризують та визначають зміст діяльності щодо дослідження ринку і формування певної позиції підприємства на ринку [2].

На підприємстві маркетингова політика проходить етапи розвитку, які можна представити так: вибір асортименту продукції – дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства – дослідження аспектів ціноутворення – вивчення методів збуту і просування товару, що сприяє нарощуванню прибутковості підприємства. При цьому маркетингова політика складається з певних елементів, а саме:

- товарної політики (тобто комплексу заходів щодо формування ефективного, з комерційної точки зору, асортименту, спрямування на створення нових конкурентних товарів, на оптимізацію асортименту, на продовження життєвого циклу товару. Товарна політика акумулює в єдиному комплексі маркетингове управління властивостями і параметрами товару, його споживчою цінністю, асортиментом, життєвим циклом та ін.);

- маркетингових досліджень (визначення проблем у товарній політиці підприємства, його маркетингових можливостей, моніторинг ринку, удосконалення асортиментної політики, тощо);

- збутова політика (діяльність підприємства, завдяки якій товар стає доступним для цільових споживачів. Головним змістом політики розподілу є вибір оптимальної схеми доставки продуктів від виробника до споживача (безпосередньо або через посередників), реалізація (транспортування, зберігання та ін.), а також післяпродажне (сервісне) обслуговування споживачів);

- маркетингова цінова політика (комплекс заходів фірми, до яких входить формування ціни, політики знижок, умов платежу за товар, реалізація який покликана забезпечити задоволення потреб споживача й отримання прибутку, а також рішення стратегічних завдань підприємства);

- комунікаційна політика (це будь-яка діяльність підприємства щодо інформування, переконання, нагадування споживачам про свої товари, різні заходи щодо створення та підтримання іміджу підприємства);

- стратегічний маркетинг (загальний план маркетингових заходів, за допомогою яких підприємство розраховує досягти своїх цілей).

Порівнюючи особливості формування політики розвитку окремого підприємства з використанням маркетингових технологій та підходів до розробки маркетингових заходів з метою сприяння розвитку територій, слід зазначити, що існує певна відмінність та схожість між цими двома видами маркетингу. Маркетинг територій не передбачає вивчення ринку, попиту тощо на товари окремого підприємства, йдеться про вивчення попиту і реалізацію всього територіального потенціалу з погляду регіональних потреб. Проте вдале використання маркетингових технологій як на рівні підприємств, так і на рівні території підвищує ступінь конкурентоспроможності регіону в цілому.

Література:

1. Бронська О.Ю. Основи маркетингової політики у складі економічної політики підприємства [Електронний ресурс] / О. Ю. Бронська – Режим доступу :http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvlnau/Ekon/2009_5/articles/O.Yu._Bronska.pdf
2. Лепьошкіна Т.Я. Маркетинг як важлива складова політики органів місцевого самоврядування у сфері місцевого розвитку/ Державне управління: удосконалення та розвиток № 8, 2012 <http://www.dy.nayka.com.ua/?Op=1&z=452>

ЕКОЛОГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Алтухова А. В., студентка 4 курсу факультету літакобудування.
Лебедченко В. В., ст. викл. каф. «Економіки і маркетингу»

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського “ХАІ”

Вступ. Розглядаються теоретичні основи екологічного маркетингу. Визначено, що екологічний слід став однією з основних передумов формування екологічного маркетингу. Наведено інструменти, за допомогою яких здійснюється екологічний маркетинг на підприємстві. Поняття “екологічний маркетинг” виникло внаслідок розвитку ринкових відносин, при яких в умовах конкуренції виробник зобов'язується виконувати процес екологізації.

Актуальність. У ринкових відносинах екологічний маркетинг набуває все більшої значущості у формуванні та здійсненні функцій екологічної політики промислового підприємства, що обумовлено підвищенням відповідальності виробників товарів й послуг перед споживачами та суспільством в цілому.

Екологічний маркетинг – це, процес який, задовольняє потреби споживачів шляхом просування товарів і послуг, який завдає мінімальної шкоди навколишньому природному середовищу на всіх стадіях життєвого циклу. Екологічний маркетинг дозволяє продумати й розробити структуру системи виживання бізнесу в умовах тотального прагнення ринку до створення екологічно чистого середовища проживання. Він має на увазі популяризацію не просто товарів або послуг, але й поглядів компанії на видобуток природних ресурсів, їх збереження, екологічність всіх етапів виробництва товару, збереження природи при доставці товарів і послуг споживачеві, використання товару і розміщення відходів безпечними способами для біосфери.

На думку психологів, схильність людей до натуральних, природних й екологічних товарів пояснюється прагненням краще контролювати своє життя, яке стає все більш динамічним, стресовим і техногенним. Оскільки споживачі демонструють свою прихильність екологічним товарам, послугам та до екологічних компаній, кожне підприємство намагається погоджувати свій бізнес до вимог.

Більшість європейських компаній уже впровадили природоохоронні проекти в свою загальну стратегію розвитку. Основні причини екологізації бізнесу - створення позитивного іміджу в очах споживачів, акціонерів та інвесторів, а також економія матеріальних і енергетичних ресурсів.

Споживачі готові більше платити за екологічно чисті товари та змінити свій спосіб життя (90%), щоб стати більш «зеленими». В цілому 39% споживачів шукають в Інтернеті інформацію про екологічно чисту продукцію; 56% вірять рекламним заявам про «зелених» товарах; 25% виявили, що екологічні рекламні заяви виявлялися неправдою. Усталену думку про те, що більш високі ціни на «зелені» товари негативно сприймаються покупцями, не відповідає дійсності. Тільки 11% покупців вважають, що вартість «зелених» товарів занадто висока. Насправді основними бар'єрами при виборі та купівлі «зелених» товарів є їх вузький асортимент і недостатня інформація про них.

Висновок. Екологічний маркетинг дозволяє поєднувати інтереси виробників, споживачів і суспільства взагалі заради досягнення стійкого еколого-економічного розвитку. Досягнення розуміння підприємством і громадськістю необхідності оптимального поєднання економічних і екологічних інтересів має велике значення для подальшого розвитку держави.

Література:

1. Оганесян Н.Р., Яндыганов Я.Я., Власова Е.Я. Экологический маркетинг основной элемент экологической политики предприятия // Экономика региона. 2009. №4.
2. Шапран А.Е. Роль экологического маркетинга в формировании имиджа социально ответственного бизнеса // Управление проектами и развитие производства. 2012. №2
3. Козлова О.А. Экологический маркетинг: новый концептуальный подход и стратегический потенциал производителей // Вестник ОмГУ. Серия: Экономика. 2011. №1.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ВАПНА

Алтухова А. В., студентка 4 курсу факультету літакобудування.

Кручина В. В., доц. каф. «Хімія, екологія та експертних технологій»

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "ХАІ"

Вступ. Стратегія сталого розвитку передбачає гармонійний розвиток держави не тільки за економічними та соціальними складовими але й за екологічними. Високий рівень екологічної безпеки, збереження чистого довкілля є найважливішими завданнями для держави. Техногенні відходи, забруднюють атмосферне повітря, займають і впливають на ґрунт, водні об'єкти. Шлами вимагають великі площі для їх захоронення.

Актуальність. Не зважаючи на різноманітність будівельних матеріалів з промислових відходів, утилізація їх стає проблематичною. Тому підприємства, які використовують техногенну сировину з цінними компонентами, не

отримали масового характеру. Це пояснюється тим, що утилізація трудомісткий і економічно витратний процес.

Природоохоронні питання при виробництві вапна в першу чергу включають таке:

- Викиди в атмосферу;
- Споживання енергії та палива;
- Стічні води;
- Утворення твердих відходів;
- Шум.

Викиди в атмосферу при виробництві вапна створюються в процесі завантаження / розвантаження і зберігання проміжних і кінцевих продуктів, а також за рахунок роботи систем випалювальних печей, клінкерних холодильників і млинів.

При виробництві вапна утворюються такі види відходів: вапняк (фракція якого не входить в діапазон 20-60 мм), технологічні просипи, пил вапняку, пил газоочищення і вапняний пил. Відходи вапняку можуть збільшуватися за один рік в кілька десятків тонн і використовуватися в якості сировини для виробництва дрібнодисперсного пилу. Відходи вапняку використовуються в сільському господарстві (для розкиснення ґрунтів), виробництві будівельних матеріалів (силікатної цегли, цементу), металургійної промисловості, енергетики (хімводоочищення). Також утилізувати відходи можна шляхом брикетування і пресування. В якості одного з перспективних напрямків використання шламу можна розглядати виробництво червоної керамічної цегли. Вапно є другою складовою частиною сировинної суміші, необхідної для виготовлення силікатної цегли. Викиди від технологічних процесів подачі й спалювання палива в обертових печах випалювання вапна будуть здійснюватися через обертову піч. При цьому викид шкідливих речовин через джерело відбуватиметься як від процесу спалювання газу, так і від спалювання палива. Гази з печі надходять на першу сходинку знепилювання в циклони, після яких подаються в електрофільтр і далі димоходом направляються в атмосферу. Підприємства, що виробляють вапно, прагнуть до безвідходних технологій. З цією метою основна маса вапняку великих фракцій (40-90 мм) обпалюється в шахтних печах, для фракції 10-30 мм можуть використовуватися обертові печі, більш дрібні фракції обпікаються в печах киплячого шару.

Висновок. Підприємство зобов'язане слідкувати за впливом технологічних процесів на здоров'я людей та на НПС. На виробництві повинен бути розроблений нормативно-технічний комплекс документів з безпеки праці при роботі з тонкодисперсними відходами. Також всі джерела виділення пилу обладнуються пиловловлюючими установками. Контакт працівників з тонкодисперсними речовинами має бути найнижчим. Необхідно дотримуватися контроль над вмістом шкідливих речовин в повітрі робочої зони підприємства і забезпеченням працівників засобами індивідуального захисту від пилу. Виробництво вапна має дуже багато складнощів. Від еколого-гігієнічних вимог до технологічних способів виготовлення матеріалу.

Література:

1. Чернявская О. В., Тимофеева А. С. Утилизация отходов производства извести // Известия ЮФУ. Технические науки. 2004. №5.
2. Бариева Э.Р., Королев Э.А. Использование шламовых отходов теплоэнергетических предприятий в производстве керамического кирпича // Известия ВУЗов. Проблемы энергетики. 2009. №5-6.
3. Усов Б.А., Окольников Г.Э., Акимов С.Ю. Экология и производство строительных материалов // Системные технологии. 2015. №17.

ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МОНОПРОФІЛЬНИХ МІСТ

Бабаніна К. В., студентка 1 курсу будівельного факультету
Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Актуальність теми дослідження визначається тим, що в даний час у сучасній Україні майже кожне друге мале і середнє місто і кожне четверте велике місто відносяться до категорії монопрофільних, і проблеми їх розвитку архіактуальні. У середині минулого століття в Україні з'явилися малі міста з монопрофільною спеціалізацією або так звані мономіста з одним містоутворюючим підприємством. В Україні в якості критеріїв мономіст прийнята частка виробництва продукції містоутворюючого підприємства в загальному обсязі виробництва міста (більш 20%) і частка зайнятих на містоутворюючих підприємствах (понад 20% від чисельності економічно активного населення міста).

Мономіста України відносно різноманітні за своїм економічним профілем і рівнем розвитку. В якості найбільш типових слід виділити наступні групи мономіст на території країни:

а) промислові міста, економічний профіль яких визначають різні галузі промисловості. У тому числі виділяються наступні типи мономіст:

- спеціалізуються на галузях добувної промисловості;
- зі спеціалізацією на виробництвах обробної промисловості;

б) мономіста з профільною орієнтацією на інші види господарської діяльності:

- міста, розташовані поблизу транспортних вузлів зі спеціалізацією на транспортно-логістичній діяльності;
- рекреаційні та курортно-санаторні центри.

В ході ринкових перетворень в розвитку багатьох міст сталися негативні зміни, пов'язані із зупинкою або зниженням потужностей підприємств, що складають ядро міського господарства, але не витримали конкуренції. У складній ситуації опинилися монопрофільні міста з містоутворюючим

підприємством, що втратили колишній статус промислових центрів через вичерпання запасів видобутої сировини або зниження конкурентоспроможності продукції, що випускається. З'явилися так звані міста-примари, втратили свою спеціалізацію внаслідок зупинки містоутворюючих підприємств або інших господарюючих суб'єктів.

Серед сучасних проблем мономіст на перше місце виходять такі: структурна асиметричність їх економіки, великий моральний і фізичний знос матеріально-технічної бази, незадовільний стан доріг, інженерних комунікацій і соціальної інфраструктури. Як показує вітчизняний і зарубіжний досвід, мономіста не можуть власними зусиллями подолати економічну ситуацію і потребують державної підтримки.

В цілях забезпечення підйому на довгостроковій основі монопрофільних міст і структурного омолодження всієї національної економіки був прийнятий Закон України «Про затвердження загальнодержавної програми розвитку малих міст» та Загальнодержавна програма розвитку малих міст України [1,2]. Таким чином, розпочато діяльність з підйому економіки мономіст. Однак аналіз ходу виконання даної програми показав, що багато з основних напрямів програми, що стосуються диверсифікації економіки мономіст, модернізації системоутворюючих підприємств, створення ефективних робочих місць та реалізації перспективних інвестиційних якірних проектів, які передбачають паритетну участь держави і бізнесу, ще не реалізовані.

Дослідження основних напрямків та проблем розвитку малих міст України, і в тому числі міст з вузькою спеціалізацією міського господарства дозволило зробити наступні висновки:

- економічна база мономіст є вузькоспеціалізованою, відрізняється високим ступенем фізичного та морального зносу, що знижує конкурентоспроможність виробництва і обмежує можливості його диверсифікації;

- у деяких мономістах України в ході ринкових реформ внаслідок скорочення профільних виробництв зменшилася кількість робочих місць і збільшилася міграція населення, особливо молоді, у більш великі міста та за кордон у пошуках постійного джерела доходу; в результаті демографічна ситуація погіршилася аж до втрати статусу міста;

- зниження обсягів виробництва зменшило не тільки власні доходи підприємства, але і приплив інвестицій і, відповідно, фінансові кошти і накопичення для технологічної модернізації основних засобів і своєчасного поповнення оборотних коштів;

- мономіста характеризуються відсталою базою соціальних об'єктів та інженерно-комунікаційних споруд [3].

Проблеми малих міст вимагають невідкладного вирішення, оскільки вони безпосередньо зачіпають інтереси макроекономічної стійкості та національної безпеки. Для подолання депресивного стану міст з вузькою спеціалізацією міського господарства необхідно вжити ряд заходів:

- забезпечення часткового або повного перепрофілювання економіки на основі розвитку малого бізнесу, створення потужностей обробної

промисловості з високим рівнем подетальної спеціалізації, формування інформаційного сектора і нових наукомістких виробництв;

– за умови збереження потенціалу колишньої спеціалізації мономіст (промислові чи транспортні вузли, зони рекреації тощо) технологічна модернізація містоутворюючого підприємства і формування додаткових допоміжних і обслуговуючих виробництв шляхом залучення стратегічних національних та іноземних інвесторів;

– для виходу з ситуації, що склалася, доцільне встановлення спеціального пільгового режиму оподаткування на певний період часу для малого і середнього бізнесу. Підтвердженням ефективності такого заходу є приклад розвитку європейських малих міст;

– підтримка нових виробництв у сфері креативної індустрії;

– розвиток сфери перепідготовки кадрів з тим, щоб навчати місцеве населення новим видам діяльності; створення міст другого і третього рівнів і опорних сільських населених пунктів (міст-супутників в зонах росту навколо найбільших міст).

Однак потрібно враховувати, що формування точок росту в нашій країні так само, як і в інших країнах світу, призводило до збільшення внутрішньої міграції, великим нерегульованим впливом сільського населення в міста. Це в свою чергу може викликати і викликає ризик появи населених пунктів у формі «помилкової урбанізації», територія яких не облаштована, не забезпечена виробничими об'єктами, необхідної для життєдіяльності людини житлово-комунікаційною і транспортною інфраструктурою. Тому необхідно, щоб нові міста-супутники формувалися на новій технологічній основі, орієнтованій на переважний розвиток галузей і виробництв наукоємного сектора. Тільки в цьому випадку розвиток сприятиме раціональному регулюванню міграційних потоків населення, формуванню нових точок зростання і сталому економічному розвитку всієї території країни.

Література:

1. Закон Украины «Об утверждении общегосударственной программы развития малых городов» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uazakon.ru/zakon/zakon-o-razvitii-malih-gorodov-4.html>

2. Общегосударственная программа развития малых городов Украины [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uazakon.ru/zakon/zakon-o-razvitii-malih-gorodov-4.html>

3. Радионова Л. А. Концепт «жизнеспособный город» в условиях локальной динамики: теоретико-методологические основы // Ефективність сучасного бізнесу в умовах динамічного середовища: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. – Х. : ФОП Панов А. М., 2018. – 360 с.

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Бережний В. С. студент 2 курсу факультету Літакобудування

Клеєвська В. Л., ст. викл. каф. Хімії, екології та експертних технологій

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”

На даний час економіка нашої держави деякою мірою залежить від поставок газу, нафти та інших енергоносіїв з-за кордону. Ці енергоресурси глобально використовуються для промисловості та потреб населення і є графою значних витрат держбюджету, та причиною забруднення житлового простору населення. Тому гостро постає проблема скорочення використання викопних ресурсів і пошук нових альтернативних джерел енергії.

При сгорянні метану (основного компонента природного газу) утворюється CO₂ та H₂O. Постійні викиди вуглекислого газу ведуть до невідворотних наслідків в кліматі, а саме до розвитку парникового ефекту.

За даними American meteorological Society (STATE OF THE CLIMATE IN 2017 Special Supplement to the Bulletin of the American Meteorological Society Vol. 99, No. 8, August 2017), в 2017 році рівень вуглекислого газу в атмосфері Землі виріс на 2,2%, досяг максимуму за останні 800 тис. років. Такі висновки 524 вчених з 65 країн містяться в доповіді національного управління з контролю клімату США. За його даними, 2017-й став другим найтеплішим роком з часу, як людство фіксувало температуру, тобто з середини ХІХ століття.

Повальне використання двигунів внутрішнього згорання по всій планеті також посилює розвиток парникового ефекту. До того ж при видобутку нафти витрачається досить велика кількість води.

Ми можемо зменшити викиди двоокису вуглецю та інших речовин в переставши використовувати чи хоча б зменшивши використання газу, нафти та вугілля натомість використовуючи електроенергію добути нетрадиційними способами.

Є досить багато альтернативних джерел енергії, що можуть повністю змінити традиційну енергетику. Та в цій роботі я розгляну лише три, що на мій погляд актуальні саме в нашій країні.

Сонячна енергія

Сонячна енергія є чистою альтернативою викопному паливу. Видобувається, без забруднення повітря і води, відсутністю глобального забруднення навколишнього середовища і без будь-яких загроз для нашого громадського здоров'я. Всього 18 сонячних днів на Землі містить таку ж кількість енергії, яка зберігається у всіх запасах планети вугілля, нафти і природного газу.

Всередньому по всій поверхні планети, квадратний метр землі збирає 4,2 кіловат-годин енергії кожен день, або приблизний енергетичний еквівалент майже бареля нафти в рік.

Вартість сонячних батарей швидко зменшується (в 1970 році -1кВт-ч електроенергії, що виробляється з їх допомогою коштував 60 доларів, в 1980 році - 1 долар, зараз -20-30 центів). Завдяки цьому попит на сонячні батареї росте на 25% в рік, а щорічний обсяг від проданих батарей перевищує (по потужності) 40мВт. ККД сонячних батарей, що досягав в середині 70-х років в лабораторних умовах 18%, становить в даний час 28,5% для елементів з кристалічного кремнію і 35% - з двошарових пластин з арсеніду галію і антимона галію. Розроблено багатообіцяючі елементи з тонкоплівкових (завтовшки 1-2мкм) напівпровідникових матеріалів: хоча їх ККД низький (не вище 16%), вартість дуже мала (не більше 10% від вартості сучасних сонячних батарей). Цілком вірогідно, вартість 1 кВт-год буде дорівнювати 10 центам, що поставить сонячну енергетику на перші місця в енергетичній незалежності багатьох країн. Недоліком є непостійність роботи сонячних панелей через зміну дня і ночі та погоду, та ця проблема легко вирішується потужними акумуляторами.

Енергія вітру

Енергія вітру - це кінетична енергія рухомого повітря. Вітер, що володіє енергією, з'являється з-за нерівномірного нагрівання атмосфери сонцем, нерівностей поверхні землі і обертання Землі.

Для видобутку використовуються вітрогенератори – великі турбіни для перетворення механічної енергії в електричну.

При видобутку використовується повністю поновлюване джерело енергії. В процесі роботи вітряної електростанції повністю відсутні шкідливі викиди. Щогла, на якій встановлена вітряна турбіна, займає невелику площу на землі. Технічне обслуговування в процесі експлуатації мінімальне, але устаткування та його монтаж потребують значних капіталовкладень (до 80% від вартості всього проекту)

Вітрові ферми можна встановлювати тільки в місцях з високою вітровою активністю, інакше вона буде просто неефективною. Саме на проектування йде багато часу та коштів, але воно того варте. ККД вітрогенератора може досягати 50%.

Біогаз

Біогаз - речовина, яка виходить шляхом метанового бродіння біомаси в спеціальних установах - метатанках. Процес розкладання біомаси протікає під впливом трьох різних бактерій. Розкладання йде по ланцюжку, і в результаті такі бактерії споживають продукти життєдіяльності попередніх.

Біогаз складається на 55-75% з метану (CH₄), на 25-45% з CO₂, крім цього в ньому присутні незначні домішки водню і сірководню. Уже після очищення від вуглекислого газу на виході виходить біометан. Ця речовина вважається повним аналогом природного газу, так як основна відмінність тільки в процесі синтезу.

Така технологія буде дуже актуальною в сільських регіонах. Відомо що

найбільше викидів метану та вуглекислого газу надходить з сільського господарства, а саме з тваринництва.

Виробництво біогазу дозволяє запобігти викидам метану в атмосферу. Метан впливає на парниковий ефект в 21 разів сильніше, ніж CO₂, і знаходиться в атмосфері 12 років. Захоплення метану - кращий короткостроковий спосіб запобігання глобальному потеплінню.

Перероблений гній, барда та інші відходи застосовуються в якості добрива в сільському господарстві. Це дозволяє знизити застосування хімічних добрив, скорочується навантаження на ґрунтові води.

Оскільки біореактори працюють повністю на відхідні сировину, то в виробленої вартість енергії входить тільки ціна розробки, побудови та обслуговування інфраструктури для виробництва.

Вартість споруди біореактора варіюється приблизно від 500 \$ до 40 000 \$.

Таким чином, перехід на використання відновлюваних енергоресурсів – це крок у майбутнє, і цей крок потребує великих фінансових надходжень, та всілякої підтримки з боку держави. Та якщо поррахувати всі кошти, які може заощадити такий перехід, то це будуть мільярди грн. які можна пустити на розвиток медицини, освіти, технологій, та інших галузей діяльності.

Список використаної літератури:

1. Четошникова, Л.М. Нетрадиционные возобновляемые источники энергии. Учебное пособие / Л.М. Четошникова. - Челябинск: ЮУрГУ, 2010. - 69 с.
2. Титко, Р., Відновлювальні Джерела Енергії. Навч. посібник / Р. Титко, В.М. Калініченко.- Полтава: Варшава, 2010. - 533 с.

ЗМІЦНЕННЯ СТІЙКОСТІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ ШЛЯХОМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Бітюцька В. В., студентка 2 курсу факультету Інженерних мереж та екології міст

Телюра Н. О., ст. викл. каф. Інженерної екології міст

Ломакіна О. С., ст. викл. каф. Інженерної екології міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Харківський регіон є великим промисловим регіоном України з широким спектром підприємств різних галузей: добувної, машинобудівної, металургійної, деревообробної, будівельної, харчової, тощо. Індекс промислової продукції по області у 2016 році склав 105,8%, що є найкращим показником серед промислово розвинених регіонів[1].

Функціонування та розвиток промисловості чинить значний тиск на окремі компоненти довкілля, зокрема на атмосферне повітря. Так у 2016 р.

загальна кількість викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел складала 100,2 тис.т, що майже вдвічі перевищує показники 2015 р [1, 2].

Енергетична галузь є основним забрудником атмосферного повітря, випереджаючи автотранспорт та промисловість. У 2016 р. внесок підприємств, що відносяться до паливно-енергетичного, газопромислового комплексу, складав 77,8 % від загальної кількості викидів [1].

Основними підприємствами-забрудниками атмосферного повітря Харківської області у 2016 р були основні електрогенеруючі підприємства:

– Зміївська ТЕС ПАТ ДЕК «Центренерго», викиди від якої у 2016 р. збільшились у 2,5 рази проти 2015 р. за рахунок збільшення вироблення електричної енергії;

– Філія «Теплоелектроцентрально» ТОВ «ДВ нафтогазовидобувна компанія», викиди якої збільшились у 2,2 рази проти 2015 р. за рахунок збільшення вироблення електричної енергії;

– ПАТ «Харківська ТЕЦ-5», викиди якої збільшились у 2,9 рази проти 2015 р. за рахунок збільшення обсягів виробництва [1,2].

Крім негативного впливу на атмосферне повітря, підприємства, що відносяться до сфери електроенергетики, чинять значний негативний вплив на водні об'єкти.

Частка підприємств електроенергетичної сфери у 2016 р. у використанні та відведенні води підприємствами Харківської області складає: у використанні води – 51,9 % від загальної кількості використаної води, що у 1,33 р. перевищує показники 2015 р.; у відведенні зворотних вод у поверхневі водні об'єкти – 33,5 %, що у 1,4 р. перевищує показники 2015 р [1,2].

Також слід зазначити, що окрім забруднення довкілля, електрогенеруючі підприємства для забезпечення свого функціонування використовують такі невідновлювані природні ресурси, як природний газ та вугілля антрацитової групи.

Таким чином, враховуючи вищенаведене та стратегічну мету держави, щодо входження в Європейське співтовариство, можна зазначити необхідність екологізації енергетичної галузі та впровадження європейських моделей управління і охорони природних ресурсів згідно Плану дій «Україна – ЄС»[3]. Відповідно до державного напрямку на гармонізацію чинного законодавства до вимог країн ЄС у галузі природокористування ведеться робота над приведенням чинних природоохоронних норм у відповідність до світових екологічних стандартів.

Виконання вимог Директив ЄС сприятиме охороні здоров'я людини, яке на теперішній час визнано основним критерієм ефективності функціонування всіх сфер господарської діяльності. Рішення органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування повинні прийматися з урахуванням оцінки їх можливого впливу на здоров'я населення, а забезпечення мешканців населених пунктів питною водою в необхідній кількості та належної якості – основним завданням органів виконавчої влади.

Вимоги Директив ЕС набувають особливої актуальності в зв'язку з тим, що перелічені вище великі підприємства електроенергетичної сфери країни

розташовані на евтрофованих водних об'єктах України, що потребує особливої уваги з точки зору охорони здоров'я людини, оскільки антропогенне евтрофування є одним з найістотніших чинників, що негативно впливають на якість поверхневих вод.

Одним з можливих шляхів екологізації є впровадження виробництва більш «чистої» електричної енергії з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) для забезпечення потреб населення та промисловості і заміщення нею традиційних джерел, оскільки використання ВДЕ одночасно дозволяє вирішити дві актуальні екологічні проблеми: по-перше – знизити антропогенне навантаження на природне середовище, по-друге – зменшити використання викопних природних ресурсів.

У всьому світі стрімко розвивається використання ВДЕ, як домінуючого джерела енергії, чому сприяють зростання цінової конкурентноздатності технологій з використанням ВДЕ, більш відкритий доступ до фінансування, політична підтримка, тощо. Слід зазначити, що світовий розвиток ВДЕ спрямований не тільки на пошук нових джерел енергії, а також і на збільшення обсягів її виробництва [4].

В Україні створена значна законодавча підтримка розвитку відновлюваної енергетики. Прийнята у 2017 р. «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» передбачає збільшення частки ВДЕ у загальному первинному постачанні електроенергії, стимулювання будівництва СЕС, ВЕС, ГЕС та ГАЕС [5].

Відносно Харківської області, перспективними для розвитку є наступні галузі відновлюваної енергетики: геліоенергетика (економічно доцільний потенціал складає 270 млн. кВт годин на рік); мала гідроенергетика (економічно доцільний потенціал складає 56,7 млн. кВт годин на рік)[1].

В Харківській області вже зроблено перші кроки до впровадження об'єктів альтернативної енергетики. Наприклад, розпочалося будівництво сонячної електростанції потужністю 1МВт у селі Черкаська Лозова Дергачівського району. У майбутньому її підключать до геліомодулів, які розраховані на потужність у 2МВт [7].

Також розроблений проект міні-ГЕС у місті Харкові на базі Диканівського очисного комплексу. Міні-ГЕС представляє собою будівлю з машинною залогою, в якій розташований електрогенератор (проектна потужність 200 кВт) і головка турбіни з системою керування. Також в будівлі передбачено встановлення блоку управління та релейного захисту, система обліку електроенергії, система гарантованого електроспоживання, автоматична система пожежогашіння, автоматичне робоче місце для керування режимами роботи ГЕС, пристрої захисного та робочого заземлення [6].

Таким чином, виробництво електричної енергії з ВДЕ та часткове заміщення нею електроенергії, виробленої з традиційних джерел енергії, є одним із шляхів екологізації енергетичної галузі, що одночасно дозволяє вирішити низку екологічних проблем, а саме – зменшення забруднення довкілля та скорочення використання невідновлюваних природних ресурсів.

Література:

1. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Харківській області у 2016 р. Харків : Харківська обласна державна адміністрація. 2017. 212 с. URL: <https://menr.gov.ua/news/31778.html>.
2. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Харківській області у 2015 р. Харків : Харківська обласна державна адміністрація. 2016. 216 с. URL: http://old.menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/regionalni/rehionalni-dopovidi-u-2015-rotsi/harkiv_2015.pdf.
3. План дій «Україна – Європейський Союз» Європейська політика сусідства від 12.02.2005 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693
4. Состояние возобновляемой энергетики 2016. Глобальный отчет. Основные результаты. REN21. URL: http://www.ren21.net/wpcontent/uploads/2016/10/REN21_GSR2016_KeyFindings_RUSSIAN.pdf
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентноспроможність». № 605-р від 18 серпня 2017 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p/para2#n2>.
6. Спорудження мікро-гідроелектростанції на базі Харківських очисних споруд №1. Харків. 2018. URL: http://uamap.org.ua/object_base/sporudzenna-mikro-gidroelektrostantsii-na-bazi-harkivskih-ocisnih-sporud-no1-m-harkiv.
7. Шемигон Р. Опыт Европы в Харькове: возобновляемые источники энергии / Роман Шемигон. 2016. URL: <https://mykharkov.info/interesno/opyt-evropy-v-harkove-vozobnovlyaemye-istochniki-energii-95286.html>.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Бутенко А. С., студентка 2 курсу факультету економічних наук

Смирнова С. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. управління земельними ресурсами

Смирнов В. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. екології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

У процесі здійснення земельної реформи важлива роль належить вдосконаленню економічних механізмів регулювання земельних відносин. На сьогоднішній день існує потреба вдосконалення методики проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Нормативна грошова оцінка земель була проведена в Україні лише один раз – станом на 1 липня 1995 р., в подальшому щороку нормативну вартість землі індексували на рівень інфляції.

Підходи до нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, які закріплені постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 1995 р. №213, не дають можливість здійснювати об'єктивну актуалізацію її показників, оскільки не враховують змін в економіці та системі сільськогосподарського землекористування, що відбулися за тривалий період. Вони враховують лише динаміку цін на продовольство [1, с. 113-114]. Прикладом може стати порівняльна грошова оцінка земель України та Німеччини, яку розраховано за курсом валют НБУ станом на 1 січня 2016 р.:

сільгоспугіддя (41.2 га) в Україні – 1.1 тис. дол. США, в Німеччині – 20.9 тис. дол. США; рілля (32.5 га) – 1.3 та 21.5 тис. дол. США відповідно [2, с. 40].

До інших основних недоліків обчислення нормативної грошової оцінки сільськогосподарських земель можна віднести наступні [2, с. 39]: неврахування змін у структурі посівів та необхідності запровадження еколого-стабілізуючих сівозмін, що забезпечують позитивний баланс гумусу, адже посіви соняшнику зросли у порівнянні із 1990 р. майже в 3 рази, а внесення органіки зменшилося в 17 разів, і частка удобреної площі – в 9 разів; результати господарювання сільськогосподарських підприємств нині залежать не тільки від поєднання виробничих ресурсів, адже на них також суттєвий вплив чинять суб'єктивні чинники, наприклад: форма землекористування, незадовільний рівень менеджменту у підприємстві, корпоративні відносини тощо. Всі ці фактори відособлені в економічних показниках на національному рівні: неврахування правового режиму використання земель (наявність обтяжень і обмежень у використанні земель); потреба в закладанні в собівартість продукції витрат на зрошувальні й осушувальні системи, які потребують експлуатації; оцінка земель не враховує наявності великої дрібноконтурності земельних угідь у зоні Полісся та Карпатського регіону, що впливає на величину витрат та в кінцевому підсумку – на рентний дохід

Постановою Кабінетом Міністрів України від 16 листопада 2016 р. №831 затверджена оновлена «Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення». Наведемо приклад порівняльної оцінки ріллі в сільських радах: Дмитрівська за методикою 1995 р. – 39498 грн, за методикою 2016 р. – 22810 грн; Радехівська 42176 грн та 22810 грн; Лопатинська 25046 грн та 19008 грн відповідно. За результатами старої та нової методиками оцінки вартості сільськогосподарських угідь у розрізі сільських (селищних) рад можна побачити, що вартість ріллі зменшилась від 7 тис. грн до двох разів в різних районах, таке зменшення ціни нелогічне, оскільки виробництво сільськогосподарської продукції за ці роки тільки виросло [3, с. 39-41].

Нагальною потребою є подальше удосконалення методики оцінки земель сільськогосподарського призначення, що дозволить виправити її існуючі недоліки, а саме: застарілу інформативну базу; неврахування кон'юктури ринку землі; використання рентного доходу при розрахунку грошової оцінки землі тощо [4, с. 113].

Вартість земельної ділянки має завжди впливати з її конкретної корисності, що обумовлена повнотою прав, інтересів та зобов'язань щодо цієї ділянки [5, с. 28]. Якісні характеристики земельної ділянки, її місцезнаходження, наявність ресурсів, пов'язаних із землею, таких, як вода, корисні копалини, нафта й будівлі, а також меліоративні та захисні споруди впливають на вартість землі й здійснення інвестицій у неї. Особливості землі, як нерухомого активу, зумовлюють специфіку інструментів його фінансування й кредитування. Саме тому процедура грошової оцінки сільськогосподарських угідь повинна включати: оціночне районування території; розрахунковий рентний дохід за агровиробничими групами ґрунтів; визначення показників

економічної і нормативної оцінки земель; нормативну оцінку сільськогосподарських угідь на основі оціночних шкал з урахуванням їх технологічних властивостей та розташування [4, с. 111-113].

Отже, методика оцінки сільськогосподарських земель потребує подальшого вдосконалення та має відображати точність визначення вартості землі і гарантувати, що кожний землевласник та землекористувач сплатить свою справедливую частку податку.

Література:

1. Третяк А.М. Стан та проблеми методичного забезпечення оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні / А. М. Третяк, В. М. Третяк, О. Ф. Ковалишин, Н. А. Третяк // Збалансоване природокористування. - 2016. - № 2. - С. 113-118. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_2_25
2. Третяк А. Удосконалення методики оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні / А. Третяк, В. Третяк, О. Ковалишин, Н. Третяк // Економіст. - 2016. - № 5. - С. 38-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2016_5_11
3. Третяк А.М. Нова методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: позитивні та негативні сторони / А.М. Третяк, В.М. Третяк, О.Ф. Ковалишин, Н.І. Кришеник // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2017. - № 1. - С. 35-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2017_1_8
4. Акіншева В.М. Проблеми оцінювання земель сільськогосподарського призначення в Україні В.М. Акіншева // Наукові праці. Том 109. Випуск 96, 2009 — с. 111-113. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy/2009_96/96-22.pdf.
5. Оцінка земельних ділянок / О.І. Драпиковський, І.Б. Іванова. – К. : Вид-во "ПРІНТЕКСПРЕС", 2004. – 296 с.

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Вершиніна Д. М., аспірант 3-го курсу, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Момот Т. В. д-р екон. наук, проф.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасний етап розвитку економіки країни характеризується великою щільністю реформ та високою концентрацією проблем пов'язаних з переходом від командно-адміністративної політики соціальної рівності до формування ринкових механізмів регулювання соціально-економічних відносин в державі.

Трансформація підприємств будівельної галузі, повинна використовувати максимально ефективно власні потенційні можливості для забезпечення конкурентних переваг. Формування, оцінка, використання та реалізація потенціалу підприємств є одними із ключових питань забезпечення стратегічного розвитку. Потенціал суб'єкта господарювання необхідно розглядати як комплексне, інтегральне поняття. Саме тому у сучасних наукових підходах до стратегічного управління підприємствами визначають потенціал

розвитку, який є системним поняттям, що об'єднує такі категорії, як економічний, інтелектуальний та інвестиційний потенціали.

Однією із основних характеристик сучасного світу є динамічність змін, що відбуваються у міжнародній системі господарювання. Швидкість цих змін та величина їх впливу на економічну ситуацію постійно зростає. Безперервні зміни вимагають оперативності прийняття управлінських рішень, які будуть не лише реагувати на їх наслідки, але й прогнозувати настання цих змін.

Бурхливий розвиток прогнозування, характерний для всіх розвинутих країн, особливо США і Японії, почався вже у другій половині XX століття і був обумовлений необхідністю вдосконалення регулювання на всіх рівнях управління з урахуванням постійної зміни ситуації.

Базою для створення практичних прогнозів стратегічного розвитку житлової сфери з урахуванням наявних ресурсів та можливостей щодо їх використання є визначення стратегії управління економічним потенціалом.

Житлова сфера представляє собою складну систему створення, функціонування і відтворення житлового фонду, яка складається з двох взаємопов'язаних підсистем – виробництво і обслуговування. До підсистеми виробництва житлового фонду входять будівництво, реконструкція, модернізація, ремонт і знесення об'єктів нерухомості. До обслуговуючої підсистеми відноситься експлуатація, утримання і збереження житлового фонду в придатному функціональному стані.

Система управління житловим фондом – це управління складним системним комплексом соціальних, економічних, технічних, екологічних, політичних, культурних, інформаційних відношень між сукупністю різносторонніх учасників міського життя зі створення, використання і розвитку об'єктів нерухомості, забезпечуючи ефективне функціонування житлово-комунальної інфраструктури міста, яка направлена на задоволення потреб населення у житлі.

Житлове господарство – одна з найбільш фондомістких сфер економіки та разом з тим є чи не найменш впорядкованою. Інерційність процесів, що мають вплив на соціально-економічні процеси в житловій сфері, призвели до погіршення її стану та виникненню ряду невирішених проблем. Серед головних вузьких місць, що заважають розвитку житлової сфери слід відзначити:

- незадовільний стан житлового фонду через високий рівень зносу його основних фондів ;
- низький рівень ефективності управління в галузі;
- високий відсоток застарілого та аварійного житлового фонду, який потребує невідкладного капітального ремонту;
- низькі темпи відтворення житлового фонду;
- відсутність орієнтації на перспективу та багато інших проблем.

Трансформація національної економіки України потребує виважених системних змін у державному регулюванні розвитку житлової сфери з урахуванням історичних тенденцій та особливостей кінця XX – початку XXI століття. Це передбачає розробку теоретико-методологічних основ стратегії

державно-управлінського впливу, спрямованого на стійке функціонування і розвиток житлової сфери України на засадах ринкової економіки з урахуванням тенденцій, закономірностей, особливостей економічного розвитку країни та кращого зарубіжного досвіду у цій сфері.

Об'єктивна необхідність удосконалення державного регулювання розвитку будівельної сфери зумовлена наявністю дисбалансу між пропозицією житла та попитом на нього на ринку, недостатніми обсягами будівництва житла, високою його ціною, недоступністю іпотечних кредитів, недосконалістю існуючих механізмів фінансування житлового будівництва, відсутністю стратегії державного регулювання розвитку житлової сфери України на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2011-2/doc/5/04.pdf>
2. Панько О. Перспективи та проблеми інвестиційної політики підприємств будівельного комплексу України в умовах ринкової економіки / О. Панько // Імперія будівництва, нерухомості та архітектури : всеукраїнський журнал. №2 (42). – 2005. С. 26-31.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ПОКРАЩАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДЛЯ ЗМІН ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ СТРАТЕГІЇ У ЦЕНТРАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Висіченко А. П., студентка 6 курсу факультету Заочної освіти
Сенько В. Є., ст. викл. каф. Економіки і маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Центри територіального розвитку повинні очолювати комерційні проекти для забезпечення своєї соціальної функції. Тут розглядається стратегія зміни підходу до процесу управління їх діяльністю. Висока мобільність бізнесу привела до значних змін в організаційній стратегії. Метод впровадження програм по поліпшенню якості, сфальцьованих на усуненні дефектів і на постійному підвищенні якості, спрямованих на поліпшення виконання співробітниками своїх завдань із метою досягнення «нульового рівня дефектів», не виправдує себе, оскільки автоматизація або комп'ютеризація неефективного процесу лише дає можливість робити помилки швидше й більше. Тому пропонується нова методологія поліпшення бізнес-процесів.

Концепція базується на 4-х різних підходах, спрямованих на підвищення продуктивності, ефективності й застосовності бізнес-процесів. Відповідно до цієї нової концепції, організація досягає значних успіхів у поліпшенні діяльності шляхом аналізу сотень заходів і завдань із метою оптимізації загальних показників діяльності за відносно короткий період часу.

Концепція й методи поліпшення бізнес-процесів спрямовані на здійснення вкрай швидкого поліпшення в рамках одиничного бізнесу-процесу. Робота з поліпшення бізнес-процесів починається з концентрації уваги на визначенні, розумінні й поліпшенні заходів, що протікають і в рамках основних процесів. Поліпшення бізнес-процесів приводить у цілому до зниження витрат, тривалості циклу й рівня помилок. Концепція поліпшення бізнес-процесів ґрунтується на чотирьох підходах:

- методика швидкого аналізу рішення;
- бенчмаркінг процесу;
- перепроєктування процесу;
- реінженірінг процесу.

Також були поставлені завдання для реалізації наступного етапу поліпшення бізнес-систем, що фокусуються на ще більш великих елементах організації, оскільки дана концепція передбачає оцінку інтегрованості процесів для підтримки ключових операційних систем у рамках організації.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

Волик Т. Г., студентка 2 курсу факультету економічних наук

Смирнова С. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. управління земельними ресурсами

Смирнов В. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. екології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили,

За своєю природою земельні ресурси (ЗР) є просторовим базисом, за допомогою якого держава може створювати матеріальні цінності. В умовах економічного реформування земельних відносин та докорінної перебудови соціально-економічної структури суспільства значно зростає роль державного земельного кадастру (ДЗК), який являє собою єдину систему земельно-кадастрових робіт та містить систему відомостей про межі адміністративно-територіальних одиниць та земельних ділянок, розподіл земель між власниками, користувачами і орендарями, цільове призначення земельних ділянок та обмеження у їх використанні, нормативну грошову оцінку земель, зведені дані кількісного та якісного обліку земель, бонітування ґрунтів тощо

Окремо слід підкреслити його інформаційну ємність щодо реалізації функції управління ЗР в межах компетенцій уповноважених органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій тощо.

Основна вимога до успішного ведення ДЗК – інформативна, об'єктивна і достовірна наповненість відомостями та підтримання даних на відповідному рівні в межах автоматизованої системи ведення ДЗК, що забезпечується проведенням топографо-геодезичних, картографічних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідувань, реєстрацією землеволодінь та

землекористувань і договорів про оренду землі, обліком кількості та якості земель, бонітуванням ґрунтів, економічною та грошовою оцінкою земель [1].

Вагомий внесок у розвиток інформаційного забезпечення ДЗК відіграє впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій. Так, Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову щодо впровадження технології *Blockchain* для захисту даних Держгеокадастру та переведення земельних аукціонів в електронному формат, що дозволяє здійснити захист інформації [2].

Забезпечити зростаючий розвиток інформаційного наповнення земельно-кадастрової системи можна за допомогою прийняття нових проектів, таких як проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку ведення Державного земельного кадастру». Цей проект реалізує державну реєстрацію земельної ділянки сертифікованими інженерами-землевпорядниками в електронній формі із застосуванням веб-технологій, з використанням особистого електронного цифрового підпису, унеможливлення надання необґрунтованих відмов під час внесення відомостей до ДЗК, покращення умов доступу до відомостей ДЗК та користування ними. Водночас, розвиток автоматизованої системи ДЗК, удосконалення функціональних можливостей програмного забезпечення та апаратних засобів надає можливості здійснення адміністративних процедур зі значно меншими витратами часу та розширює можливості в наданні адміністративних послуг у сфері ведення ДЗК. [3].

Проте, основною проблемою ведення ДЗК є достовірність інформації, яка залежить від багатьох факторів, одними з яких є: помилки, допущені інженерами-землевпорядниками; людський фактор державних кадастрових реєстраторів; корупційний фактор; відсутність стандартів у сферах землеустрою та кадастру тощо.

Євсюков Т.О. [4] також звертає увагу на проблеми пов'язані з відсутністю кваліфікованих спеціалістів з земельних питань та необхідність вдосконалення програмно-апаратного комплексу Національної кадастрової системи; неповноту кадастрової бази даних, адже інформацію про земельні ділянки у електронному вигляді державні органи ЗР збирають лише протягом останніх 14 років. Так, із 25 млн. землеволодінь та землекористувань, які нараховуються в Україні, у земельному кадастрі наразі є відомості лише щодо 17 млн. ділянок.

З метою забезпечення нового рівню прозорості та відкритості інформації у системі ДЗК необхідно вирішити проблему оприлюднення відомостей та реалізувати вільний доступ до земельно-кадастрової інформації. Нажаль, суцільний доступ мають тільки адміністративні органи і організації та приватні та юридичним особи, якщо вона стосується власників нерухомості. У інших випадках інформаційні дані можна отримати тільки за спеціальним дозволом відповідних органів. На нашу думку слід оптимізувати поширення інформації у таких структурах, як земельна біржа, земельна поліція, земельний банк з метою інтенсифікації їх діяльності. Також виникає необхідність розширити інформативний доступ для приватні та юридичним особи.

Розглянутий перелік проблемних питань наголошує про необхідність подальшого удосконалення сучасних інформаційних технологій в управлінні земельними ресурсами, ведені і використанні даних державного земельного кадастру з метою забезпечення інформаційного підґрунтя земельно-кадастрової системи на всіх рівнях.

Література:

1. Про програму створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.97 № 1355 // Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи / Держкомзем України. – К.: Урожай, 1998. – С. 224—347.2.

2. Уряд ухвалив впровадження технології Blockchain для захисту даних Держгеокадастру та переведення земельних аукціонів в електронний формат [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України : [офіційний сайт] // - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/24162>. – Назва з екрана. - Дата публікації: 22.06.2017, 09:52. – Дата перегляду: 11.11.2018, 20.30

3. Повідомлення про оприлюднення проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку ведення Державного земельного кадастру» [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України : [офіційний сайт] // - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/en/node/25205>. – Назва з екрана. - Дата перегляду: 11.11.2018, 18.00

4. Євсюков Т.О. Державний земельний кадастр як інформаційна основа еколого-економічної оцінки використання земель: Автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.08.01 / Державне підприємство “Головний науково-дослідний та проектний ін-т землеустрою”. – К., 2005. – 19 с.

ПРОБЛЕМАТИКА Й АНАЛІЗ СТАНУ ВНУТРІШНЬОГО ІНВЕСТИВАННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

Вольвач В. С., студентка 1 курсу інституту міжнародних відносин, МЕВ

Осецький В. Л., д-р екон. наук, проф. економічного факультету

КНУ ім. Т. Г. Шевченка

Плешакова О.А., канд. екон. наук, викл. економічного факультету

КНУ ім. Т. Г. Шевченка

Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка

Актуальність теми дослідження. Україна, як держава з перехідним типом господарської системи, потребує значного фінансового забезпечення економічних реформ. Задля того, щоб подолати кризу в економіці та запровадити ефективний механізм її уникнення в майбутньому, необхідно перш за все залучити інвестиції та створити програму розвитку економіки. Актуальність цієї проблеми підтверджена суперечками багатьох провідних українських вчених щодо шляхів подолання економічної кризи.

Метою дослідження є визначення ролі та місця внутрішніх інвестицій у стабільному зростанні економіки держави, суспільно-географічне обґрунтування внутрішнього інвестування як методу подолання економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Економічне зростання регіону – це такий розвиток, який призводить до збільшення реального національного доходу за певний період. На кількість коштів, якими розпоряджається держава для розбудови економіки, у значній мірі впливають інвестиції. Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу у підприємницьку діяльність для отримання прибутку. Залежно від того, звідки надходить капітал, розрізняють внутрішні (вкладення капіталу однієї країни в підприємства цієї ж самої країни) і зовнішні (вкладення в підприємства іноземного капіталу) інвестиції.

Інвестиційна привабливість території – це характеристика її переваг і недоліків стосовно генерування та залучення інвестицій, які залежать від дії сукупності політичних, економічних та соціальних чинників. Розмір інвестицій залежить від впливу «жорстких» факторів, дію яких достатньо складно змінити за короткий проміжок часу та «м'яких» факторів, таких як діловий клімат, складність та процедурні аспекти ведення бізнесу, відкритість влади, діловий оптимізм, успішність реалізації інвестиційних проектів. Дані чинники розглядаються як бар'єри у веденні господарської діяльності та реалізації інвестиційних проектів [1].

Інвестиційна привабливість території виступає важливим фактором ефективності її використання. При аналізі умов її формування варто враховувати показники демографічного та соціально-економічного характеру. Індекс інвестиційної привабливості України, підрахований Європейською бізнес-асоціацією (European Business Association, ЕВА) уже другий рік поспіль тримається на рівні вище 3, що означає певні позитивні зрушення та покращення інвестиційного клімату. У I півріччі 2018 року індекс становив 3,10 бали за 5-бальною шкалою [2].

Загалом, Україна може бути однією з провідних країн із залучення іноземних інвестицій та капіталів. Цьому сприяє величезний природно-ресурсний потенціал, вигідне економіко-географічне положення, наявність кваліфікованої робочої сили, значний внутрішній ринок та місце в світовій геополітиці провідних країн світу. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за I півріччя 2018 року склав 1,3 млрд \$. Статистика показує, що найбільш привабливими для інвесторів є такі області, як Київська, Дніпропетровська, Львівська, Полтавська та Закарпатська [3]. Також можна виділити таке поняття як інвестиційний клімат.

Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему. За наявності сприятливого інвестиційного клімату, який гарантуватиме стабільне та максимально ефективне функціонування як окремого підприємства, так і економіки України в цілому, буде досягнутий високий потенціал розвитку нашої держави у майбутньому.

Слід зазначити, що у 2018 році планується залучити позики від міжнародних фінансових організацій на фінансування проектів розвитку економічної та бюджетної сфери на загальну суму в 17 млрд грн. Основними

кредиторами виступатимуть Міжнародний банк реконструкції та розвитку та Європейський інвестиційний банк.

Досвід країн, що створили економічне диво, показує, що тільки акцент на внутрішні ресурси може забезпечити країні швидкий, але довгостроковий економічний розвиток. Іноземні ж інвестиції в країнах, які розвиваються, формують лише 2,0-4,5% загальних вкладень у національну економіку. В Україні цей же показник складає 7-10 %, тобто широкомасштабне залучення інвестицій із боку закордонних країн можливе лише при умові ефективного розвитку механізмів внутрішнього інвестування [4]. Всупереч поширеній думці, країни Південно-Східної Азії зробили акцент на внутрішніх, а не на іноземних інвестиціях.

Внутрішнє інвестування – це система заходів, спрямованих на залучення власних заощаджень фізичних та юридичних осіб, що проживають на території України та здійснюють господарську діяльність. Наразі інвестиції здійснюються здебільшого в короткострокові проекти, характерна знижена інвестиційна активність у базових галузях народного господарства, слабо завантажені будівельні комплекси. Не дивлячись на все це, навіть такі невеликі надходження інвестицій в економіку держави чи регіону, є однозначно позитивним фактором. Внутрішні інвестиції виглядають набагато привабливішими, ніж зовнішні, адже вони не обтяжені багатьма проблемами і незручностями, що пов'язані з експансією західного капіталу.

Основною проблемою для бюджетного інвестування є дефіцит фінансових ресурсів, що суттєво обмежує його участь в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку регіонів. Для фінансування 26 державних інвестиційних проектів у Держбюджеті на 2018 рік було передбачено виділення коштів на суму в 4,8 млрд грн, серед яких найбільші видатки йдуть на транспортну інфраструктуру, охорону здоров'я та навколишнього середовища [5]. Також Державним фондом регіонального розвитку в 2018 році було затверджено 477 проектів обсягом фінансування в 6 млрд грн.

Для кредитування та інвестування характерні такі проблеми залучення ресурсів: недосконалість кредитної та інвестиційної політики, низький рівень організації кредитування та інвестування, недоліки у страхуванні ризиків вкладання коштів, усе ще недостатній рівень інвестиційної привабливості. Але, тим не менш, окрім державних проектів, в Україні реалізується багато приватних внутрішніх проектів.

Стійкий розвиток економіки України значною мірою залежить від стану й характеристик корпоративного сектора, як основи ефективного функціонування виробничого, технологічного і трудового потенціалу, і в тому числі на регіональному рівні [6]. Корпоративний сектор є рушійною силою сталого економічного та соціального росту країни.

Ліберальна податкова політика, забезпечення захисту прав власності та верховенство права дозволять Україні повернути довіру внутрішнього інвестора і дадуть такий необхідний капітал для розвитку української економіки, а за ним підтягнеться й іноземний інвестор і кредитор [7].

Отже, в умовах сьогодення внутрішня інвестиційна діяльність є важливим фактором соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Країна має достатньо внутрішніх резервів, заощаджень фізичних та юридичних осіб, що можуть перерости у внутрішні інвестиції. Уже зараз загальний стан капіталовкладень в Україні визначають не ПІ, а внутрішні капітальні інвестиції, яких щороку вкладається у середньому в 3-7 разів більше. Регіональна влада повинна сприяти внутрішньому інвестуванню, що має забезпечити зростання місцевої економіки, підвищення її експортного потенціалу, досягнення відповідного рівня технологічності, забезпечення зайнятості й підвищення якості життя населення через розвиток інфраструктури регіону.

Список використаних джерел:

1. Майорова Т. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах / Т. Майорова, В. Крук, Я. Шевчук // Інвестиції : практика та досвід. – 2015. – № 21. – С. 12-16.
2. Офіційний сайт European Business Association. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/kozhen-tretij-biznesmen-vvazhaye-shho-investklimat-pokrashhytsya-v-najblyzhchi-6-misyatsiv-eba/>
3. Рейтинг розвитку областей України [Електронний ресурс] / Євро-Рейтинг. – Режим доступу: <http://euro-rating.com.ua/regiony/rejting-list/rejting-list-oblastej/>
4. Чи врятують українську економіку іноземні інвестиції, кредити МВФ і приватизація [Електронний ресурс] / Антикор. Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/104724chi_vrjatujutj_ukrajinsjku_ekonomiku_inozemni_investitsiji_kredit_i_privatizatsija
5. Офіційний сайт міністерства економічного розвитку і торгівлі України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df-acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinihProektiv>
6. Осецький В. Визначення якості корпоративного управління в акціонерних товариствах з державною участю / В. Осецький, М. Россо // Стратегія розвитку України: наук. журн. – К.: НАУ, 2018. – № 1. – С. 42-47.
7. Близнюк, А. Інвестиційна діяльність в період економічної кризи / А. Близнюк, О. Шершенюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 11. – С. 4-6.

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Воронько В. О., студентка 2 курсу факультету програмної інженерії та бізнесу
Філіпковська Л. О., канд. техн. наук, доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Робота підприємства неможлива без ефективної і надійної інформаційної підтримки своєї діяльності. Швидкість збору і аналізу економічної інформації для прийняття адекватних управлінських рішень стає вирішальним фактором бізнесу [1]. Тому запропонована тема є актуальною.

Мета дослідження – визначити важливість інформаційних систем в управлінні підприємством та зробити огляд найбільш використовуваних програмних комплексів.

Підприємство володіє такими видами ресурсів: матеріальні (матеріали, готова продукція, основні засоби), фінансові, людські (персонал), знання, інформаційне забезпечення.

Система управління підприємством включає три основні підсистеми:

1. Планування продажів і операцій. Це загальний план функціонування підприємства, що встановлює обсяги виготовлення готової продукції.

2. Детальне планування необхідних ресурсів (матеріалів, виробничих потужностей, трудових ресурсів і т. д.).

3. Управління виконанням планів в процесі виробництва і постачання (управління закупівлями).

Всі ці підсистеми реалізуються на основі інформаційних підсистем [2].

Єдина інформаційна система підприємства забезпечує:

- ефективне виконання управлінських задач;
- підтримка досягнень бізнес-цілей;
- управління ресурсами підприємства;
- управління логістикою;
- управління даними про вироби на промислових підприємствах;
- автоматизоване проектування і технологічну підготовку виробництва;
- документообіг;
- автоматизацію бухгалтерського обліку;
- організацію робочого простору;
- роботу з середовищем INTERNET і електронну комерцію;
- гнучке реагування на зовнішні і внутрішні змінення в діяльності підприємства.

У сучасному світі існує широкий спектр систем для автоматизації управління підприємством. В роботі зроблено огляд найбільш широко використовуваних програм. До таких програмних комплексів відносяться системи «БЕСТ-5», «SAP Business One», «Oracle E-Business Suite». Кожна з них має переваги.

У програмі «БЕСТ 5» є засоби для ведення обліку та вироблення управлінських рішень з усіх аспектів діяльності сучасного виробничого або бюджетного підприємства. Цю роботу реалізують функціональні блоки: фінанси, торгівля, виробництво, персонал. Крім того, є постійно розширюваний набір галузевих і спеціалізованих рішень («БЕСТ-Магазин», «БЕСТ-АЛКО», «БЕСТ-Харчування» й ін.), які розвивають і доповнюють основну програму.

«SAP Business One» – це готове програмне рішення для бізнесу, яке допомагає зростаючим компаніям управляти процесами і зберігати контроль над ними. Ця інформаційна система призначена для підприємств середнього і малого бізнесу, що працюють в сферах торгівлі та надання сервісних послуг. Система «SAP Business One» дозволяє автоматизувати роботу відділу продажів й закупівель, ведення складського обліку і фінансів.

Застосування цієї інформаційної системи в практиці бізнесу забезпечує:

- підвищення доходу за рахунок зростання продуктивності роботи працівників, швидке прийняття якісних управлінських рішень;
- гарантовану можливість масштабування;
- глобальний підхід до вирішення проблем;
- контроль витрат, управління можливостями продажів;
- мінімальні витрати на впровадження;
- терміни впровадження від декількох днів до двох місяців.

Комплекс «SAP Business One» має таку перевагу на ринку інформаційних систем: адаптація під конкретне підприємство здійснюється не програмуванням, а налаштуванням перевірених бізнес-процесів. Це призводить до скорочення термінів впровадження, включаючи проектне обстеження і навчання користувачів. Замовнику поставляється єдине по функціональності програмне рішення, а не набір модулів.

«Oracle E-Business Suite» – єдиний на сьогоднішній час повний інтегрований комплекс додатків для електронного бізнесу, що працює в рамках локальної та глобальної мережі Інтернет. Інформаційна система «Oracle E-Business Suite» дозволяє на єдиній платформі вирішувати такі бізнес-задачі:

- управління фінансами. Модуль «Фінанси» дозволяє контролювати всі транзакції, забезпечує збільшення оперативності підготовки і прозорість фінансової звітності;

- управління персоналом. Відповідний модуль оптимізує ланцюжок робіт кадрової служби: пошук співробітників, прийом на роботу, управління робочим часом, зарплатою і преміями, організація навчання;

- бізнес-аналіз. Система має набір аналітичних додатків і засобів підготовки звітності, призначених для своєчасного і точного надання актуальної інформації керівникам організації;

- управління матеріальними потоками від зберігання запасів до транспортування і повернення (логістика);

- управління активами, що забезпечує розширення функціональних резервів, збільшення терміну служби активів, підвищення надійності та економічної безпеки;

- оптимізація виробничих процесів;

- виявлення перспективних напрямків, підвищення ефективності рекламних кампаній, вдосконалення маркетингової діяльності;

- виконання замовлень;

- управління інноваційними процесами;

- управління постачанням. Відповідний модуль дозволяє організувати процес закупівель, складання корпоративних заявок, співпрацю з постачальниками;

- вдосконалення корпоративного управління проектами та ресурсами;

- адміністрування процесу продажів.

Одним з критеріїв при виборі інформаційної системи повинна бути оцінка економічної вигоди, одержуваної від автоматизації процесів управління. Статистика показує, що автоматизація дає наступні результати [1]:

- збільшення продуктивності праці на 15-25%;

- скорочення терміну оборотності оборотних коштів до 12%;
- зменшення складських запасів на 10-20%;
- загальне зниження витрат до 15% від річного обороту;
- скорочення термінів виконання замовлень на 20-50%.

Ці дані дозволяють зробити обґрунтований висновок про ефективність використання інформаційних технологій і систем на підприємстві. В сучасних умовах автоматизація управління підприємством є запорукою успішного ведення бізнесу.

Література:

1. Клопотовський, А. І. Про актуальні тенденції на ринку автоматизації підприємств роздрібною торгівлі, сучасних технологічних рішень в цьому секторі [Електронний ресурс] / А. І. Клопотовський // Expertek IBS. – Режим доступу: <http://www.expertek.ru/content/expertek/543/5431-article.asp>.
2. Крайчук, С. О. Стан запровадження інформаційних технологій в управлінні сучасними підприємствами [Електронний ресурс] / С. О. Крайчук // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2016. – № 4 – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4892>.

СУЧАСНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВО-МІСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Горгоц А. О., студентка 2 курсу факультету економічних наук
Смирнова С. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. управління земельними ресурсами
Смирнов В. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. екології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Сучасні наукові уявлення щодо розвитку урбанізованих територій концентрують увагу на промислово-міських агломераціях (ПМА), які являють собою геосистемні формування та виникають навколо концентричного ядра з високим рівнем наукового, ресурсного та промислового потенціалу. Необхідність врегулювання економічних, екологічних та соціальних концептуальних управлінських рішень у межах цих територіальних утворень обумовлена орієнтуванням на реалізацію економічного потенціалу та поліпшення соціальних аспектів життя населення. Особливої актуальності набуває окреслене питання з огляду на суттєвий перерозподіл населення за останні 30-40 років та переважну його концентрацію у межах міських територій.

Для України, як і для інших країн світу, характерним є динамічний розвиток міських територій з подальшим суцільним (периметральним) розширенням та поглинанням поселень околиці. Близька 36% населення нашої країни проживає у межах 19-ти ПМА [1]. Отже, виникає необхідність визнати

правову належність ПМА до окремих територіальних утворень та окреслити коло еколого-економічних питань, які формуються протягом їх розвитку.

Симбіотичний комплекс еколого-економічних та соціальних тенденцій розвитку ПМА потребує стратегічних управлінських рішень щодо забезпечення функціонування різних господарсько-економічних галузей у межах інноваційно-інвестиційного простору [2,3,4], а саме:

- формування нових підходів до управління розвитком ПМА з урахуванням узгодженої взаємодії між усіма складовими геосистемного формування такого типу;

- переважна спрямованість тенденцій розвитку ПМА на поточні потреби населення та потреби майбутніх поколінь з орієнтуванням на концепцію усталеного розвитку;

- високий ступень територіальної концентрації наукового потенціалу та виробничих, фінансових ресурсів;

- проектна узгодженість механізму розвитку об'єктів інфраструктури та транспортних магістралей на околицях ПМА;

- трансформація та закріплення засад місцевого самоврядування з подальшим розвитком автономних повноважень на основі децентралізації влади.

На нашу думку доцільним є реалізація моделі оптимального управління розвитком ПМА, яка дозволить вирішити нагальні питання комплексного розвитку за наступними блоками [4,5,6]:

- *економічна складова*: адаптація досвіду використання технології бюджетування для управління; аналіз структури та складу ресурсного потенціалу ПМА, розробка моделі раціонального управління ресурсами ПМА; оптимізація розподілу земельних ресурсів за цільовим призначенням та збалансованість землеємності основних галузей економіки з подальшою трансформацією структури земельних угідь на наукових засадах; удосконалення системи моніторингу та контролю за економічними показниками окремих витратних галузей виробництва; забезпечення розвитку ринку трудових ресурсів; формування сприятливих умов інноваційного розвитку територіальних громад, креативності трудових колективів, особистості; пріоритет національної економічної безпеки над власними інтересами; формування автоматизованої системи баз даних економічних показників (математичних та інформаційних категорій) щодо вирішення функціональних завдань за окремими галузями економіки; можливість реалізації міжгалузевих, інфраструктурних програм, проектів; розвиток «здорової» конкурентно-спроможної платформи з метою нарощування економічного потенціалу;

- *екологічна складова*: стандартизація та нормування якісних показників стану земельних, водних та біотичних ресурсів; збалансованість техногенного навантаження на земельні ресурси та оптимізація компенсаторних процесів з метою збереження балансової рівноваги; правова охорони урболандшафтів на засадах збереження біотичної та абіотичної складової; моніторинг екологічної

стабільності території та інтенсифікація дослідження процесів деградації, інтегральна оцінка природного середовища;

- *соціальна складова*: створення сприятливих культурно-побутових умов існування; пошук альтернативних систем обслуговування населення; спрямування на впорядкування природного та антропогенного компонентів в ландшафтній структурі з метою естетичної гармонізації міської забудови; вирішення проблем про інформаційне забезпечення населення та широке обговорення програм розвитку територіального утворення; формування комфортного соціально-психологічно адаптованого клімату; демократизація та гуманізація у пріоритеті свобод особистості; впровадження програм формування цілісного середовища існування на засадах доступу до трудових, освітніх, медичних та культурних центрів.

Окреслені тенденції розвитку ПМА, як геосистемного формування, є суттєво важливими та вимагають подальшого вдосконалення механізму управління на засадах усталеного еколого-економічного та соціального розвитку.

Література:

1. Біда О.Ю. Проблемні аспекти формування міських агломерацій / О.Ю. Біда. // Науковий вісник ХДУ.–Серія: Економічні науки.– 2015. - Вип 14 (ч.1). - С. 115-117. - Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/economic_14_1.pdf
2. Зінченко Т. Є. Концептуальні основи формування міських агломерацій / Т. Є. Зінченко. // Ефективна економіка. - 2012. - № 6. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_22.
3. Биченко Л. А. Актуальні питання розвитку міських агломерацій / Л. А. Биченко // Актуальні проблеми державного управління. - 2011. - № 2. - С. 207-213. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_2_30
4. Богачов С. Управління розвитком міських агломерацій в Україні: економіко-правові проблеми / С. Богачов // Схід. - 2015. - № 5. - С. 14-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2015_5_4.
5. Мельникова М. Управління ресурсами міських агломерацій: принципи, методи та інструменти / М. Мельникова // Схід. - 2015. - № 5. - С. 63-67. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2015_5_13
6. Бабаєв В.М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти : [монографія] / В.М. Бабаєв. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 307 с.

ТЕРИТОРІАЛЬНА АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНЖИНІРИНГУ

Гудзенко А. П., магістр 2 курсу економічного факультету

Обоянська Є. О., студентка 3 курсу економічного факультету

Носач Л. Л., канд. екон. наук., доц. каф. міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Для розвитку сучасної економіки та територій необхідним є комплексний підхід до здійснення виробничо-господарської діяльності. Суб'єкту господарювання вже недостатньо просто придбати технологічну

лінію, інформаційну систему чи інше обладнання. Він зацікавлений в тому, щоб це все було фахово відібрано, змонтовано та запущено. Саме завдяки цьому рівень конкурентоспроможності виробництва буде вищим. Звертаючись в інжинірингову компанію з технічним завданням, суб'єкт господарювання через певний час одержить кілька варіантів його вирішення з обґрунтуванням витрат на реалізацію. Окрім цього, працівники інжинірингової компанії можуть запропонувати варіанти можливого обладнання для виконання зазначених завдань, забезпечити його монтаж та пусконаладжувальні роботи. Вони також за бажанням замовника підготують усі необхідні проектні документи, забезпечать навчання персоналу, ліцензують виробництво, здійснять сертифікацію продукції тощо. Отже, саме необхідність комплексного підходу до ведення виробничо-господарської діяльності на територіях і реалізації відповідних проектів спричинила розвиток нового напрямку діяльності – інжинірингу.

Огляд і узагальнення позицій науковців, які були проведені в результаті нашого дослідження, щодо формування набору інжинірингових робіт і послуг дає змогу об'єднати їх у дві групи:

1) роботи і послуги, пов'язані із підготовкою виробництва (складення технічних завдань, проектування, розроблення проектно-кошторисної документації, укладання договорів на будівельні роботи, конструкторські роботи тощо);

2) роботи і послуги, пов'язані із забезпеченням нормального перебігу виробничого процесу (моніторинг виробничого процесу, технічне консультування тощо).

Таким чином, під інжинірингом пропонується розуміти виконання різноманітних робіт і надання послуг (зокрема інженерно-розвідувальних, консультаційних, архітектурно-проектних, проектних, дослідницьких, розрахунково-аналітичних тощо), пов'язаних із підготовленням та забезпеченням нормального перебігу виробництва. Таке трактування дає змогу пов'язати інжиніринг із різними видами економічної діяльності (будівництвом, містобудуванням, електротехнікою, гірництвом, хімічною промисловістю, машинобудуванням тощо). Причому під виробництвом у цьому визначенні слід розуміти наведене у Тлумачному словнику української мови трактування, згідно із яким це «процес, у ході якого люди, пов'язані між собою певними виробничими відносинами, створюють матеріальні та нематеріальні блага» [1]. Виробництво – це те, що характерне для машинобудівного підприємства, будівельного, хімічного, енергетичного тощо. Воно здійснюється як тоді, коли виготовляється товар, так і тоді, коли будується споруда чи експлуатуються промислові, інфраструктурні чи інші об'єкти.

Ключовим суб'єктом у сфері реалізації інжинірингових проектів є працівник інжинірингової організації – інженер. Як визначено у роботі В. Кондратьєва [2, с. 27], сьогодні він виконує роль «вченого-будівельника», який допомагає будівельнику чи керує ним. Інженер знає, що будувати, як це робити і як слід управляти проектом. При цьому, об'єктом діяльності такого інженера у

сучасних умовах є не тільки будівельні проекти, а й створення та функціонування транспортних систем, інформаційних, систем управління тощо.

Сучасні інжинірингові підприємства здійснюють автоматизацію окремих вузлів, цехів чи виробничих підрозділів, будують заводи «під ключ», забезпечують розроблення технологічної схеми виробництва з урахуванням особливостей просторового розміщення виробничих площ замовника та специфіки його енергопостачання, розробляють бізнес-плани, адаптують відповідно до вимог чинного законодавства імпорту документацію. Вони є фахівцями у своїй сфері, налагодили контакти із виробниками обладнання, знають його особливості, переваги та недоліки.

Незважаючи на чималу вартість інжинірингових робіт та послуг (які переважно є інвестиціями), їхнє використання є здебільшого економічно обґрунтованим, адже знижує рівень ризику реалізації проектів, значно економить час замовника. Останньому не потрібно контактувати із різними організаціями та особами, адже це бере на себе інжинірингова компанія.

Інжинірингу як об'єкту наукового дослідження присвячений широкий спектр фундаментальних економічних досліджень вчених та науковців, що стосуються різних аспектів функціонування національного та світового ринку інжинірингових послуг. Зокрема, в них розглядаються питання вдосконалення форм інжинірингових контрактів, формування стандартів управління інжиніринговими проектами на основі ЕРС(М)-контракту, а також визначення тенденцій даного ринку в сучасних умовах розвитку міжнародних економічних відносин.

На сьогоднішній день частка інжинірингових послуг, що надаються в рамках так званих ЕРС(М)-контрактів (Engineering, procurement, construction, (management)) – договорів щодо надання послуг в області: інжинірингу, постачання, будівництва та управління проектом, в зарубіжній практиці становить близько 20%, що цілком закономірно, оскільки саме в цій сфері реалізуються найбільші і найскладніші інвестиційно-будівельні проекти і програми.

Існують різні форми інжинірингових контрактів, зокрема, при зверненні замовника в інжинірингову компанію розглядаються контракти наступних видів [3].

1) TDBB (traditional design-bid-build) – послідовне виконання проекту, в рамках якого кілька виконавців робіт і послуг укладають договір із замовником проекту;

2) PCM (project, construction, management) – договір на управління будівництвом;

3) ЕРС – (engineering, procurement, construction) – договір на надання інжинірингових послуг, а також послуг, пов'язаних з постачанням і будівництвом об'єктів;

4) ЕРСМ – (engineering, procurement, construction, management) – контракт аналогічний ЕРС-контрактам, але згідно першого підрядник надає замовнику додаткові послуги, пов'язані з управлінням проектом.

Контракти ЕРС і ЕРСМ – є договірними моделями, в рамках яких підрядник виконує повний перелік робіт (повний цикл), починаючи від проектування і закінчуючи поставками обладнання, матеріалів, а також реалізацією будівельно-монтажних робіт. Однак досить часто зустрічаються випадки, коли замовник бере на себе відповідальність тільки щодо певного виду робіт (проектування або постачання обладнання). Тому крім ЕРС і ЕРСМ-контрактів, на ринку зустрічаються і їх різновиди, такі як, ЕРС-договір, який передбачає проектні роботи, постачання обладнання та контроль над будівництвом. При цьому підрядник не виконує будівельно-монтажні роботи [4].

Вигода від використання подібних скорочених договорів полягає в тому, що найчастіше роздільне виконання робіт обходиться замовникові дешевше, ніж ситуація, коли всі роботи будуть реалізовані генеральним підрядником.

Наприклад, підготовку майданчика для будівництва замовник здійснює самостійно, постачання обладнання та проектування здійснює один підрядник, будівельно-монтажні та інші роботи – інший. Крім ЕРС-договорів популярними різновидами ЕРС-контрактів є договірні типи ЕС – Engineering&Construction (інжиніринг і будівництво) і ЕР – Engineering&Procurement (інжиніринг і постачання).

У ході проведеного дослідження було з'ясовано, що, не дивлячись на те, що існує досить широкий світовий спектр досліджень в галузі інжинірингу, в національній економіці відчувається особливий дефіцит в плані розробок, які стосуються адаптації іноземного інжинірингового досвіду в національних територіальних структурах і інжиніринг розвивається як доволі «молода» та нова сфери послуг. За таких умов територіальна актуальність додаткових дослідження місця і ролі інжинірингу в національній економіці не викликає сумнівів.

Література:

1. Тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uktdic.appspot.com/>
2. Кондратьев В., Лоренц В. Даешь инжиниринг! Методология организации проектного бизнеса: навчальный посібник. М.: Эксмо, 2007. 446 с.
3. Мишин С.А. Код ЕРС: книга-проект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mishin-s.ru/library/codeep>
4. Михайлов Р.Б. О некоторых особенностях договорных форм инновационной деятельности. *Территория науки*. 2014. № 4. С. 133.
5. Engineering consultancy services – Terminology at a high level to describe the engineering services for industrial products: Standard [DS-DSF/prEN 16311]. Brussels: European Committee for Standardization. 2011. 12 p.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ

Дериволков В. О., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Світлична В. Ю., канд. екон. наук., доц. каф. «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Діяльність кримінальних злочинних угруповань негативно впливає на економічний розвиток будь-якої економіки, а зростаючі обсяги переміщення незаконних доходів порушує стале підґрунтя ведення законної підприємницької діяльності. Боротьба з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення стає надзвичайно актуальним.

Дослідження питань здійснення фінансового моніторингу стали предметом досліджень багатьох наукових праць, зокрема: Борець М.В., Гаряга Л.О., Дзедзик І.Б., Єгоричева С.Б., Маслак О.І., Самсонов М.І., Синюгіна Н.В., Шиян Д.В. [13; 6; 14; 1; 5; 11; 4; 12]

На сьогоднішній день базовим нормативно-правовим документом регулювання процесів фінансового моніторингу в Україні виступає Закон України «Про запобігання й протидію легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом» [2]. Поняття «фінансовий моніторинг» сформульовано у Законі, як сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [2].

З метою мінімізації та протидії легалізації доходів у більшості світових держав створено інституції (державні органи, фінансові установами різних форм власності), які здійснюють фінансовий моніторинг.

Прийняття зазначеного Закону України створило в нашій державі умови функціонування національної системи фінансового моніторингу в Україні, яка базується на діяльності уповноважених суб'єктів. Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу в Україні є Державна служба фінансового моніторингу (ДСФМ). ДСФМУ є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Разом з тим, ДСФМУ діє як національний центр фінансової розвідки з відповідними повноваженнями органу такого типу.

Стрімкий розвиток світової фінансової системи, розширення мережі банківських та інших фінансово-кредитних установ є сприятливим чинником і

для діяльності кримінальних злочинних угруповань. Адже операції по відмиванню (легалізації) тіньових доходів найчастіше здійснюють саме за допомогою банківських установ. Привабливість установ банківського сектору для здійснення відмивання коштів та фінансування тероризму обумовлює їх особливу роль у здійсненні комплексної політики боротьби із відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом. Ось чому держава надає право банкам здійснювати контролюючі дії, а саме комплекс заходів з протидії легалізації «брудних грошей», а також виявлення клієнтів, так чи інакше пов'язаних із проведенням терористичної діяльності.

У численних працях фахівців з фінансового моніторингу пропонуються наступні трактування сутності поняття «фінансовий моніторинг у банках»: комплекс заходів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [3, с.224]; складний багатоступінчатий процес з приводу врахування змін у розвитку фінансових відносин досліджуваного суб'єкта господарювання протягом часу, який здійснюється відповідно до основних складових частин моніторингу та згідно з показниками, які визначають доцільність розкриття згаданих відносин взагалі, згідно з фінансовими аспектами здійснення діяльності відповідно до об'єкта моніторингу [4]; система заходів із здійснення постійного спостереження за діяльністю комерційних банків, збору та систематизації даних про їх фінансовий стан для оцінки поточного стану справ у банківській сфері і прогнозування її розвитку на перспективу [5, с.35]; система постійного спостереження за всіма контрольованими лімітами і нормативами, визначення розмірів і причин відхилення фактичних показників від нормативних, причин цих відхилень і прийняття управлінських рішень [6, с.14].

Функціонування банківських установ невід'ємно супроводжується ризиками. Нестабільність світової фінансової системи, непрогнозована тенденція обсягу операцій на світових фінансових ринках, економічні реформи усередині країни, часті зміни правового поля, – призводять до постійного зростання ризикового характеру банківської діяльності. Для установ банків питання повного уникнення ризику неможливе, а от завдання раціонального управління банківськими ризиками, мінімізації їх негативного впливу, а також їх врахування на кожному етапі фінансового моніторингу – на сьогодні є найбільш актуальним.

Система управління ризиками легалізації кримінальних доходів, фінансування тероризму є складовою частиною внутрішньобанківської системи запобігання легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму. Необхідність розробки Системи управління ризиками легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму ґрунтується на задекларованому FATF підході, що базується саме на оцінці ризиків. «Ризиковий підхід» (принцип «ризикового підходу» – Risk-based approach) є основним принципом роботи всіх фінансових інститутів у міжнародній практиці. Основним документом у сфері реалізації принципу «ризикового підходу» стало Керівництво Вольфсберзької групи з розробки підходу, заснованого на оцінці ризику, для керування ризиками відмивання грошей. Відповідно до перших Рекомендацій

FATF «Загальний принцип підходу, що базується на оцінці ризиків, полягає в тому, що у разі виявлення підвищених ризиків, країнам потрібно вимагати від фінансових установ вживати посилені заходи щодо управління та зниження цих ризиків» [13, с.56].

Таким чином, банківський фінансовий моніторинг, що ґрунтується на врахуванні факторів ризику, повинен функціонувати із метою прогнозування і попередження небезпечних явищ діяльності як окремого банку так і банківського сектору країни, повинен забезпечувати аналітичною інформацією центральний банк (НБУ), і дозволяти контролювати внутрішню політику ризик-менеджменту кожного банку. Останнє є запорукою ефективності запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, отримання незаконних прибутків та проведення нелегальних банківських трансакцій.

Література:

1. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2014. 292 с.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України за станом на 21 грудня 2016 р. / Відомості Верховної Ради України: Парлам. вид-во, 2017, 7-8, ст.50 (Закони України).

3. Шиян Д.В. Система забезпечення фінансового моніторингу в банку / Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2011. Випуск 2 (54). С.223-231.

4. Синюгіна Н.В. Фінансовий моніторинг як форма фінансового контролю за діяльністю банківських установ. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/123456789/893> (дата звернення: 17.06.2017).

5. Маслак О.І., Квятковська Л.А., Шийка М.І. Особливості банківського моніторингу при формуванні та оцінюванні фінансової стійкості банків України / Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Випуск 1(12)/2012. Частина II. С.33-42.

6. Гаряга Л.О. Моніторинг кредитного ризику в банківській діяльності: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 (гроші, фінанси і кредит). Суми: ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2009. 22с.

7. Про банки і банківську діяльність: Закон України за станом на 1 квітня 2018 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 4.04.2018).

8. Про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова НБУ за станом на 26 червня 2015 р. № 417. URL: http://www.sdfm.gov.ua/documents.php?cat_id=31&doc_id=505&lang=uk&page=1 (дата звернення: 4.04.2018).

9. Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків України: Постанова НБУ за станом на 01 березня 2018р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 4.04.2018).

10. Про затвердження положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова НБУ за станом на 29 грудня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14/print1510496293979850> (дата звернення: 4.04.2018).

11. Самсонов М.І. Моніторинг як інструмент банківського нагляду в Україні. URL: <http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/297.pdf> (дата звернення: 20.12.2017).

12. Шиян Д.В. Критерії та показники ефективності фінансового моніторингу банку / «Економічні науки». 2012. Випуск 9 (33). Ч. 4. С. 424-437.

13. Борець М.В. Адміністративно-правовий статус державних регуляторів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: дис... к.юр.н. (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право). К.: Нац. техн. ун-т України «Київ. політех. ун-т ім. Ігоря Сікорського», 2017. 254с.

14. Дзедзик І.Б. Місце ризиків у системі фінансового моніторингу операцій банківської установи / Регіональна економіка. 2008. №4. С.109-114.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЇ «РОЗПІЗНАВАННЯ ОБЛИЧЧЯ» В ГОТЕЛЬНІЙ СФЕРІ

Долматова В. І., студентка 5 курсу факультету менеджменту
Кононенко Т. П., канд. техн. наук, проф.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

На сьогоднішній день інновації в готельному бізнесі стрімко розвиваються. Це пов'язано з тим, що перед закладами стоять два основних завдання: максимізувати кількість споживачів і завоювати гостя, зробивши його постійним. Однак, здійснити ці завдання не можливо без інноваційних рішень. Боротьба за кожного гостя, особливо в умовах кризи, вимагає від готелів модернізації як в технології, так і в свідомості. Також інноваційні технології впливають на конкурентоздатність готелю. В умовах жорсткої конкуренції готелі змушені шукати нові шляхи підвищення привабливості та доступності своїх послуг, розробляти та впроваджувати все новіші інновації.

Однією з таких інновацій можна вважати технологію розпізнавання обличчя. Розпізнавання облич – це практичне застосування теорії розпізнавання образів, в завдання якого входить автоматична локалізація обличчя на фотографії і, в разі необхідності, ідентифікація персони по обличчю. Функцію ідентифікації людей на фотографіях вже активно використовують в багатьох сферах діяльності. Модуль розпізнавання обличчя призначений для автоматичної ідентифікації особистості по відеозображенню. Він виробляє розпізнавання облич, захоплених детектором обличчя, порівнюючи їх із заздалегідь створеною базою еталонних зображень.

Технологія розпізнавання обличчя вже тестується в готелях Marriott International. Була запущена пілотна система реєстрації в готелі за допомогою технології розпізнавання осіб. На даний момент технологія тестується в двох китайських готелях мережі Marriott - Hangzhou Marriott Hotel Qianjiang and і Sanya Marriott Hotel Dadonghai Bay, з перспективою глобального використання в готелях мережі по всьому світу. Це зробить Marriott International першопрохідцем застосування технології розпізнавання осіб в готельній індустрії.

Головною перевагою використання цієї технології є значна економія часу. За допомогою нового методу реєстрації процес заселення в готель буде

здійснюватися за хвилину і навіть швидше, в той час як традиційний процес заселення гостей в готель займає не менше трьох хвилин.

Технологія користування не вимагає зусиль: гості готелів, що тестують нову технологію, повинні лише сфотографуватися і ввести контактні дані в терміналі самообслуговування. Далі термінал звіряє інформацію з номером бронювання і роздруковує ключ-карту для доступу в номер. Якщо тестування технології пройде успішно, в майбутньому гостей почнуть «впізнавати в обличчя» у всіх 6,5 тис. Об'єктів Marriott у всьому світі [1].

Ще одним прикладом використання технології розпізнавання обличчя в готельному бізнесі є готелі «Повітряний експрес» в аеропорту «Шереметьєво» і «Ареал» в Підмосков'ї, що почали використовувати систему розпізнавання осіб від стартапу VisionLabs для швидкої реєстрації клієнтів.

При в'їзді гості готелю можуть використовувати термінал для підтвердження особи – коли користувач підносить до сканера паспорт і QR-код для підтвердження бронювання, система звіряє його обличчя з фото в паспорті. Головною перевагою використання таких терміналів також є підвищення швидкості заселення, а також готелі роблять увагу на безпеці гостей. Особливістю системи є те, що постійних клієнтів система буде розпізнавати автоматично, проте через вимоги російського законодавства при цьому все одно потрібно буде показати паспорт. В майбутньому планується налаштування системи для автоматичного відкриття замків в номерах [2].

Неподалік від Нагасакі, Японія нещодавно відкрився готель, головною особливістю якого є те, що половина співробітників в ньому – роботи. Всього в готелі працює 20 осіб, 10 з яких роботи. У цьому готелі задіяна велика кількість технічних інновацій, однією в яких є технологія розпізнавання обличчя. В готелі не існує ключів, а замість них на кожних дверях використовується система розпізнавання осіб [3].

Технологія розпізнавання обличчя дуже поширена в Китаї. Вона використовується в ресторанній, транспортній сферах та навіть в банках. За інформацією Китайського інституту передової промисловості, в 2016 р обсяг ринку технологій розпізнавання осіб Китаю перевищив 1 млрд юанів (близько 150 млн. доларів США). Очікується, що до 2021 року він досягне позначки в 5,1 млрд. юанів.

В готельній сфері своє використання вона знайшла у китайському туристичному місті Учжень, де використовують систему розпізнавання осіб для виявлення людей, які зупиняються в готелях. Система, яка буде перевіряти до п'яти тисяч відвідувачів в день, була створена компанією Baidu, яку називають «китайським Google». Коли гості заселяються в готелі туристичної зони, їх фотографують і заносять в центральну базу даних. При в'їзді і виїзді людини з готелю програма за допомогою камери перевіряє, чи дійсно він є гостем готелю. Перевірка відбувається протягом секунди. Якщо комп'ютер знаходить людину в базі даних, двері відкриваються, в зворотному випадку – залишаються закритими. Ця технологія підтримує безпеку в готельній сфері, адже програмне забезпечення розпізнає усі мімічні рухи, тому її не можна обійти, наприклад, тримаючи перед собою фотографію іншої людини [4].

Отже, як можна побачити, науково-технічний прогрес вже давно став складовою частиною готельного бізнесу. Комп'ютерні технології стрімко змінюють індустрію гостинності. Застосування інноваційних технологій в роботі готелю, підвищує його конкурентоздатність, якість надаваних послуг, що позитивно впливає на імідж підприємства, збільшуючи потік постійних клієнтів, що відповідно гарантує отримання прибутку підприємством. На прикладі готелів з усього світу можна зробити висновок, що використання технології розпізнавання обличчя позитивно впливає на функціонування готелю, а саме на якість послуг – скорочення швидкості обслуговування та покращення безпеки готелю в цілому, також, завдяки введенню нової для споживача технології, впливає на рейтинг серед споживачів, адже сьогодні людство весь час перебуває в пошуку чогось нового.

Література:

1. Тестування готелем Marriott реєстрації в готелі за допомогою технології розпізнавання осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prohotelia.com/2018/07/marriott-facial-recognition-check-in/>
2. Встановлення стартапом VisionLabs терміналу з розпізнаванням осіб в двох російських готелях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rb.ru/news/ai-for-hotels/>
3. У Японії відкрився перший у світі готель, де працюють роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.obozrevatel.com/ukr/tech/news/>
4. Розпізнавання обличчя гарантує комфортні подорожі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://russian.news.cn/2017-10/06/c_136661947.htm

ШЛЯХИ ЗАХИСТУ ВІД ШУМУ СЕЛЬБИЩНОЇ ЗОНИ МІСТА

Живолупова Т. С., студентка 7 курсу факультету заочного навчання

Гориславський Д. К., студент 6 курсу факультету транспортних систем та технологій

Хворост М. В., директор ННІ ПОЗДН та ПК, зав. каф. охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Зростання якості проживання у місті нерозривно пов'язано із необхідністю нормалізації рівнів небезпечних та шкідливих факторів, серед яких основними є запиленість, загазованість та шум.

Шум – це будь-який небажаний звук чи сукупність звуків різної частоти та інтенсивності, що заважають праці та відпочинку людей, погіршують умови їх перебування на певній території та призводять до негативних наслідків.

Населення мегаполісів вже давно звикло до шуму, який оточує людей у процесі діяльності. Основними джерелами шуму у місті є: транспорт, підприємства, розважальні заклади та ін. Зовнішній шум проникає до

помешкань людей, де додається до шуму внутрішніх джерел. У підсумку людина опиняється у ситуації постійного впливу акустичних коливань.

Шум негативно впливає на людину та викликає функціональні зміни у стані здоров'я, а саме: підвищення кров'яного тиску, порушення обмінних процесів у організмі, створення відчуття стомленості, зниження концентрації уваги. При знаходженні тривалий час під дією шуму (наприклад, у разі мешкання у будівлі, що знаходиться поблизу автомобільної дороги із значною інтенсивністю руху), стан здоров'я людини погіршується. Але, у більшості випадків, людина може не здогадуватися, що причиною цього є шум.

Зростання рівня автомобілізації у м. Харків призводить до необхідності розширення автомобільних доріг з метою підвищення їх пропускної здатності. В основному це здійснюється за рахунок вирубки дерев, які росли уздовж дороги. З одного боку, це самий простий шлях у напрямку вирішення транспортної проблеми – перевантаження автомобільних доріг. З іншого боку, це призводить до того, що мешканці будинків, які розташовані поряд із дорогою (на відстані до 50 м), опиняються під загрозою активного впливу шуму, а також запиленості й загазованості, джерелом яких є транспортний потік.

За таких умов є важливим захистити від шуму житлові помешкання та прилеглу територію, на якій знаходяться дитячі майданчики, школи та інші заклади із особливими вимогами до якості повітря та рівнів шуму.

Серед багатьох технічних рішень, які розроблені науковцями, одним з основних архітектурно-планувальних заходів, що може бути використаний для захисту прилеглої території від шуму, є акустичний бар'єр. Він може мати різний профіль, поєднувати прозорі та непрозорі модулі, але, у будь-якому випадку, його захисна роль при дотриманні технологічного процесу виготовлення та встановлення є беззаперечною. Це доведено широким впровадженням цього інженерного рішення у багатьох містах в усьому світі.

Література:

1. ДБН В.1.1-31:2013 Захист територій, будинків і споруд від шуму. – К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2014. – 54 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ІНТЕРПАЙП НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ ТРУБОПРОКАТНИЙ ЗАВОД»

Журавель А. І., студентка 5 курсу фінансового факультету
Туболец І. І., канд. екон. наук., доц. каф. фінансів суб'єктів господарювання та страхування

Університет митної справи та фінансів

Стан та розвиток сучасної української економіки багато в чому залежать від доходів державного бюджету, а ті, в свою чергу, тісно пов'язані з існуючими підприємствами. На сьогодні, питання про уникнення краху компаній не втратило своєї актуальності, для визначення ймовірності банкрутства підприємств були розроблені різні методики прогнозування їх майбутньої неплатоспроможності.

Діагностика банкрутства підприємства передбачає своєчасне виявлення його неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності та низької ділової активності, тому в класичних моделях діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності. Деякі моделі, що не містять цих складників, не повною мірою здатні оцінити результати діяльності підприємств [1].

Головною метою цієї роботи є визначення ймовірності банкрутства Публічного Акціонерного Товариства «Інтерпайп Нижньодніпровський Трубопрокатний Завод».

Банкрутство – це фінансова неспроможність, розорення, що призводить до припинення виплат за борговими зобов'язаннями. Банкрутством є визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у законодавчому порядку грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. До стану банкрутства підприємство може призвести погіршення усіх показників, які визначають його фінансову стійкість, тому саме на них ґрунтується аналіз ймовірності настання такого стану [2].

Існує велика кількість методів діагностики ймовірності банкрутства підприємств, найвідомішими з яких є: моделі Е. Альтмана, У. Бівера, Р. Таффлера, Р. Ліса, О. Терещенка, М. Спрінгейта, тощо.

Досить поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. О. Терещенка, яка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей (розробки О. Хотомлянського, Т. Перната, Г. Северина) [3]. Ці методи оцінки дають змогу виявити тенденції у динаміці фінансового стану на прикладі ПАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський Трубопрокатний Завод» (див. табл. 1).

Модель О.О. Терещенка визначається за формулою:

$$Z_{\text{тер}} = 1,5 * X_1 + 0,08 * X_2 + 10 * X_3 + 5 * X_4 + 0,3 * X_5 + 0,1 * X_6$$

Таблиця 1. Оцінка банкрутства ПАТ «Інтерпайп НТЗ» за моделлю О.О. Терещенка 2015-2017 рр.

	2015	2016	2017
де x_1 – прибуток (ф. 2 2350 або 2355) / зобов'язання (ф.1 к. 1595 + 1695);	-0,088	-0,099	0,020
x_2 – валюта балансу (ф. 1 к. 1300) / зобов'язання (ф.1 к. 1595 + 1695);	1,175	1,041	1,051
x_3 – прибуток (ф. 2 к. 2350 або 2355) / валюта балансу (ф. к. 1300);	-0,075	-0,095	0,019
x_4 – прибуток (ф.2 к. 2350 або 2355) / виручка від реалізації (ф.2 к. 2000);	-0,142	-0,225	0,030
x_5 – виробничі запаси (ф.1 від 1101 до 1104) / виручка від реалізації (ф. 2 к. 2000);	0,081	0,153	0,095
x_6 – виручка від реалізації (ф. 2 к. 2000) / валюта балансу (ф. 1 к. 1300)	0,527	0,422	0,641
$Z =$	-1,417	-2,050	0,550
Імовірність банкрутства	Напівбанкрут	Напівбанкрут	Загрожує банкрутство

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

1) $Z > 2$ – підприємство є фінансовою стійким і йому не загрожує банкрутство;

2) $1 < Z < 2$ – у підприємства порушено фінансову рівновагу (фінансову стійкість), але йому не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління;

3) $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

4) $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Тож виходячи з результатів аналізу за моделлю О. Терещенка наглядно бачимо, що ситуація на підприємстві за останні три роки має тенденцію до погіршення. Якщо у 2015-2016 році ПАТ «Інтерпайп НТЗ» можна було визначити як лише напівбанкрута та залучити санаційні заходи для покращення ситуації, то вже у 2017 році загроза банкрутства збільшилася, що негативно відображається на його діяльності.

Щоб перевірити ситуації здійснимо ще один аналіз за допомогою моделі Е. Альтмана (див. табл. 3). У 1968 р. Е. Альтман запропонував п'ятифакторну модель, де факторами є окремі показники фінансового стану підприємства [1]. Ця модель має такий вигляд:

$$Z_{\text{Alt}} = 1,2 * A + 1,4 * B + 3,3 * C + 0,6 * D + 1,0 * E$$

Результати аналізу наглядно відображені в таблиці 2.

Таблиця 2. Значення показника ймовірності банкрутства за моделлю Е. Альтмана

Значення показника Z	Ймовірність банкрутства
До 1,8	дуже висока
1,81 – 2,70	висока
2,71 – 2,99	можлива
3,00 і більше	дуже низька

Говорячи про результати аналізу за допомогою п'ятифакторної моделі Альтмана мають місце незадовільні показники. Так спостерігаємо однакову ситуацію дуже високої ймовірності банкрутства протягом 2015-2017 рр..

Таблиця 3. Оцінка банкрутства ПАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський Трубопрокатний Завод» за моделлю Е. Альтмана 2015-2017 рр.

	2015	2016	2017
A – робочий капітал (ф 1 к. 1195) / загальна вартість активів (ф.1 к.1300);	0,717	0,711	0,788
B – чистий прибуток (ф.2 к. 2350) / загальна вартість активів (ф.1 к. 1300);	-0,075	-0,095	0,019
C – фінансовий результат до оподаткування (ф.2 к.2290) / загальна вартість активів (ф.1 к.1300);	-0,085	0,023	-0,081
D – ринкова капіталізація компанії (ринкова вартість акцій) ф.1 к.1495 / сума заборгованості (ф 1 к.1595 + к. 1695);	0,175	0,041	0,051
E – обсяг продажу (ф.2 к.2000) / загальна вартість активів (ф.1 к. 1300).	0,527	0,422	0,641
Z =	1,107	1,244	1,377
Ймовірність банкрутства	Дуже висока	Дуже висока	Дуже висока

Важливим напрямом покращення фінансового стану підприємства є його прогнозування. Використані в роботі моделі мають досить широке поширення не тільки в Україні, а й у досвіді зарубіжних країн. Однак, вони мають свої як недоліки, так і переваги. Виділення одного вірного підходу до прогнозування банкрутства – неможливе. Використання одних моделей все одно недостатньо для розроблення прогнозів щодо стану підприємства, а тому має місце їх комплексне використання та адаптація під використання саме в Україні у загальному аналізі підприємства кваліфікованими спеціалістами.

Література:

1. Іщенко Н. А. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства. Вісн. Економічні науки. 2017. № 31. С. 256 – 265.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон від 14.05.1992. № 2344-ХІІ-ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> (дата звернення: 24.10.2018).
3. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. Економіка України. 2003. № 8. С. 38 – 44.
4. Altman E. J. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. Journal of Finance. 1968. № 4. P. 589 – 609.
5. Фінансова звітність ПАТ «Інтерпайп НТЗ». URL: http://ntrp.interpipe.biz/ru/investors/reportingissuer/doc_zvit_nadaytsua_derj_organam/ (дата звернення: 25.10.2018).

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Задерей Ю. В., студентка 2 курсу факультету Менеджменту
Мазур А. Б., асистент каф. менеджменту і публічного адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На даний час розвиток будь-якого регіону залежить від наявних у ньому продуктивних сил, тобто від природно-ресурсного, економічного та трудового потенціалу. Саме вони визначають можливий рівень та перспективу соціально-економічного розвитку території.

Стабільний та інтенсивний регіональний розвиток в Україні неможливо уявити без узгодженої та ефективної взаємодії суб'єктів управління. Стратегічним завданням держави у цьому випадку є забезпечення довгострокового соціально-економічного регіонального розвитку, можливість якого багато в чому залежить від грамотного регіонального управління.

Засадою ефективного регіонального управління є досконала побудова процесів, що забезпечують комплексний розвиток регіону. Ефективна реалізація соціально-економічних функцій регіональної економіки передбачає наявність сприятливих умов їх функціонування і розвитку. Взагалі, регіони та їх економічна діяльність є основою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни за рахунок того, що на рівні регіону відбуваються початкове акумулювання та розподіл людського, інтелектуального та соціального капіталу, природних, матеріально-технічних, фінансово-кредитних та інших ресурсів. Тому, стратегічне значення регіонального розвитку є одним із найвагоміших чинників забезпечення соціально-економічного розвитку країни [2].

Основою регіонального розвитку є інноваційна економіка, що базується на інноваційному виробництві як результаті реалізації наукомістких технологій

і створення інфраструктури інноваційного циклу. Стратегічне управління розвитком регіону має включати пріоритетні напрямки, орієнтовані на довгострокову і короткострокову перспективи.

В сучасних економічних умовах, що впливають на ефективність управління регіональним розвитком, виникає необхідність використання нових підходів і методів управління регіонами, які б дозволили урізноманітнити діючий інструментарій, підвищити ефективність прийнятих рішень, витрачання державних ресурсів, використання матеріальних засобів і людського капіталу.

Економічна сутність регіональної економіки має позитивну динаміку під впливом наступних факторів: становлення різноманіття форм власності і господарювання, інвестиційна активність, демонополізація економіки та розвиток конкуренції та ін. Тактичними цілями регіонального розвитку виступають проміжні завдання, що відіграють роль необхідних умов успішного розвитку. Серед таких тактичних цілей розвитку регіону можна виділити:

- залучення до регіону нового бізнесу та розширення існуючого;
- розвиток у регіоні малого бізнесу;
- розвиток промисловості;
- розвиток освіти;
- розвиток соціальної захищеності населення;
- розвиток сфери послуг;
- підвищення рівня зайнятості населення регіону [3].

Розвиток регіонів України залежить від відтворення їх виробничих потенціалів на новій техніко-технологічній основі, здатності структур науково-технічного профілю продукувати принципово нові технології та види техніки, розвиненості інфраструктури, що має забезпечувати їх упровадження. Завданням держави за жорстких ресурсних обмежень є створення через використання системи адміністративних та економічних важелів сприятливих умов для інтенсивного розвитку економіки країни шляхом розширеного відтворення її конкурентних виробництв з урахування їх регіонального розміщення. Це є завданням як державної промислової та інноваційної, так і регіональної політики. Тому під час розробки стратегії економічного розвитку країни ключовим напрямом підвищення конкурентоспроможності українських регіонів є перенесення акценту на структурну перебудову національної економіки [1].

Основними стратегічними пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку регіонів повинні стати: підвищення ефективності управління регіональної влади; підвищення інвестиційної та інноваційної активності регіону; підвищення ефективності використання природно-ресурсної бази регіону; розвиток людського потенціалу регіону.

Таким чином, збалансований та динамічний розвиток регіону, підвищення конкурентоздатності регіональної політики, активізація регіональних та місцевих ініціатив повинна відбуватися через цілеспрямовану державну регіональну політику

Література:

1. Голікова Т.В. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика : [монографія] / Т.В. Голікова. – К. : НАДУ, 2007. – 296 с
2. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи: [монографія] / Н.Л. Гавкалова, Л.Й. Аведян, Г.М. Шумська [та ін.]; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Н.Л. Гавкалової. – Х.: ХНЕУ, 2013. – 400 с.
3. Фицик Л.А. Регіональні аспекти соціально-економічного розвитку України / Л.А. Фицик // Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Х.: ХНУ, 2010. – С. 272–274.

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ МІСТА

Задерей Ю. В., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

У числі проведених на теперішній час в Україні реформ одне з перших за важливістю місць займає реформа місцевого самоврядування. Для забезпечення реальної самостійності і відповідальності органів місцевого самоврядування, їх ефективної діяльності в інтересах населення необхідні відповідні правові, економічні, організаційні, соціальні та фінансові умови [1, ст. 44-47]. Заходи, що вживаються для досягнення цих цілей, часто не дають належних результатів. Основною проблемою є те, що вони здійснюються без достатнього наукового обґрунтування, часто методом проб і помилок. Удосконалення цих форм, пошук нових і найбільш ефективних соціальних технологій - це постійний процес навіть для стабільних держав.

В Україні, яка переживає складний період, пошук оптимальних форм управління, нових управлінських і самоврядних технологій, являється актуальним і пріоритетним напрямком.

Питання про економічний розвиток міст, так само як і інших типів поселень, не є принципово новим. Міста існують давно, і основою життєзабезпечення, підвищення якості життя завжди була економічна діяльність громадян. Економічне середовище, в якому існують міста, змінюється дуже швидко. Відбувається інтернаціоналізація: стрімко формуються загальносвітові ринки, відбуваються процеси політичної та економічної інтеграції, розвиваються і поширюються нові технології. Практично зникли перешкоди для вільного протікання по всьому світу інвестицій, що становлять основу економічного розвитку міст, що забезпечують їх податкову базу і зайнятість жителів.

У недавньому минулому міста розвивалися, виконуючи задану «зверху» функцію в рамках так званої «політики розміщення продуктивних сил», орієнтованої на максимальну комплексність і взаємозв'язок, і часто - на економічну «монофункцію». У нових економічних умовах, що викликали кризу

цілого ряду галузей економіки, потрапили в скрутне становище міста, насичені текстильними, вугледобувними підприємствами.

Умови розвитку міст ускладнюються тим, як сьогодні будуються їхні стосунки з центральними органами. До числа найбільш істотних питань можна віднести формування достатніх і стабільних фінансово-економічних основ розвитку, а також зберігаючи правову невизначеність в ряді найважливіших сфер міського господарства. Далеко не завжди міста можуть виробити взаємопов'язані з центром програми розвитку в сфері перетину громадських інтересів, наприклад, по використанню сировинної бази для переробної промисловості, виробництва продукції локального споживання, спільного розвитку і використання об'єктів транспортної та іншої інфраструктури, впровадження екологічних програм і так далі [2, ст. 60].

Таким чином, економічний розвиток українських міст, хоча і змінюється, але залишається дуже непростим. Все більш помітною стає проблема роз'єднаності дій всередині самих міст. Позитивний ефект від успіхів в тій чи іншій сфері економічного і соціального розвитку не досягає тих значень, які могли б бути отримані в результаті системної роботи. Однією з основних цілей органів місцевого самоврядування як влади, найбільш наближеною до громадян, є забезпечення необхідних умов для життєдіяльності городян. Набір найважливіших типів потреб городян, які реалізуються в процесі їх життєдіяльності, практично не залежать від галузей спеціалізації міста. Незалежно від того, що виробляється на підприємствах, даний набір залишається майже незмінним і включає в себе такі потреби, як харчування, житло, роботу, духовний та фізичний розвиток, виховання і навчання дітей, спеціальну освіту, охорону здоров'я, різні матеріальні блага і послуги, транспортні засоби для переміщення, засоби зв'язку для передачі і отримання інформації і т.д.

Науково обгрунтований розвиток потребує осмисленого підходу до вирішення проблем, що існують на певній міській території. Довгостроковий план розвитку будь-якої територіальної соціально-економічної системи оформлюється у вигляді концепції розвитку, що містить стратегії, сукупність принципових напрямків довгострокового розвитку. Головне призначення концепції - слугувати основою для прийняття як короткострокових, так і довгострокових рішень. Звідси випливає, що концепція не являється ні планом, ні програмою, ні прогнозом майбутніх дій. Однією із головних завдань концепції є вирішення проблем системи, тому цілі і шляхи розвитку повинні бути орієнтовані на вирішення виявлених проблем.

Таким чином, можна припустити кілька шляхів розвитку міста як соціально-економічної системи:

Перший варіант - соціальний розвиток на базі підвищення ефективності економічної діяльності. Джерелом прибутку міста стає переважно його економічна діяльність.

Другий варіант - відтворення економіки міста за рахунок експлуатації «запасу терпіння» соціуму. Для досягнення цілей розвитку або вирішення

поточних завдань мобілізуються накопичені запаси. З'являється реальна загроза втрати соціальної стабільності.

Третій варіант характеризується тим, що існування і розвиток жителів міста здійснюється за рахунок «проїдання» ресурсів території, накопичених запасів, позикових коштів, дотацій і субсидій.

Четвертий варіант - стагнація. Він характеризується відсутністю бачення перспектив розвитку і управління, слабкою залежністю прибутків жителів від результатів їх економічної діяльності, «проїданням» ресурсів і запасів території, соціальною нестабільністю [3, ст. 274-283].

Література:

1. Радіонова Л. О. Форми партисіпації громадян в контексті адміністративної реформи // Актуальні питання публічного управління та адміністрування в контексті реалізації адміністративної реформи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 19 червня 2018 р. / за заг. ред. С.М. Приліпка, О.І. Васильєвої, Н.В. Васильєвої, І.М. Грищенко. – Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2018. – 326 с.

2. Радіонова Л. О. Мономісто: управління модернізацією // Радіонова Л. О., Радіонова О. М. / Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 22 грудня 2017 р.): у 3 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2017. – Ч. 2. – 88 с. С. 59–61

3. Радіонова Л. А. Концепт «жизнеспособный город» в условиях локальной динамики: теоретико-методологические основы // Эффективность современного бизнеса в условиях динамичного середовища: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. – Х. : ФОП Панов А. М., 2018. – 360 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ТА БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У РОБОТІ ЦЕНТРУ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ

Зайцева К. О., Пасічник О. В., студентки 5 курсу механічного факультету
Богатов О. І., канд. техн. наук, проф. каф. метрології та безпеки життєдіяльності

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В результаті професійної діяльності будь-яких медичних установ утворюється значна кількість медичних відходів, які створюють біологічну або екологічну небезпеку. Проблему поводження з такого роду відходами у сучасних умовах слід розглядати як важливу гігієнічну, епідеміологічну і екологічну складову безпеки населення країни. Медичні відходи можуть викликати виникнення небезпечних ситуацій медико-біологічного характеру [1].

Незважаючи на актуальність і високу соціальну значущість розглянутої проблеми, сьогодні питання управління медичними відходами ще не вирішено і набувають все більшої гостроти. Медичні відходи являють собою фактор прямого й опосередкованого ризику виникнення інфекційних захворювань серед населення внаслідок можливого забруднення середовища. До них відносяться прострочені, підроблені й конфісковані ліки, використані

одноразові шприци та системи, перев'язувальні матеріали, рукавички, спецодяг медичного персоналу, рентгенівські плівки, заражені відходи блоків харчування, заражена кров, відсічені органи та інші відходи, що збираються в клініках, диспансерах, поліклініках, науково-дослідних інститутах медичного спрямування та медичних навчальних закладах, ветлікарнях, аптеках, оздоровчих і санітарно-профілактичних установах, клінічних лабораторіях, пунктах переливання крові та невідкладної медичної допомоги тощо [2].

Проаналізовано діяльність Центру надання швидкої медичної допомоги. Предметом діяльності «Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» є надання екстреної та невідкладної медичної допомоги у повсякденних умовах спрямованої на порятунок життя і збереження здоров'я хворим і постраждалим при різних загрозливих життю станах, травмах, дорожньо-транспортних пригодах (ДТП), пожежі, в особливий період та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та катастрофах і т.д.

Всі відходи, що утворюються у процесі роботи, можуть стати джерелом виникнення небезпечної ситуації медико-біологічного характеру, оскільки несуть біологічну та хімічну небезпеку. Аналіз діяльності Центру швидкої допомоги та медицини катастроф показав, що за 2017 рік прийнято 291990 викликів. Бригади швидкої допомоги виїжджали 740-874 разів на день (у середньому 811 разів/день). В ході надання виїзної медичної допомоги утворюється велика кількість відходів.

Проаналізовано поводження з відходами у «Центрі екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» у 2016 та 2017 роках. Слід зазначити, що найбільша кількість відходів 4 класу. Це клас мало небезпечних речовин і матеріалів, які не становлять серйозної небезпеки.

До відходів третього класу на даному підприємстві відносяться медичні відходи. У цю групу включаються відходи, потенційна шкода навколишньому середовищу від яких кваліфікується як помірно небезпечна. До відходів з помірною небезпекою відносяться: голки медичні зіпсовані або використані, системи переливання розчинів, шприци медичні зіпсовані або використані, матеріали перев'язувальні зіпсовані або використані (знешкодовані), одяг медичний зіпсована або відпрацьована, в тому числі маски, бахали, рукавички медичні зіпсовані або використані, обладнання та інструменти медичні одноразові, зіпсовані або використані (скальпелі, лезі).

До відходів другого класу (виска небезпека) відносять: відходи синтетичних моторних масел, обтиральний матеріал, забруднений нафтою або нафтопродуктами, пісок, забруднений нафтою або нафтопродуктами, фільтри очищення масла та палива автотранспортних засобів відпрацьовані.

До відходів першого класу (надзвичайно небезпечні) відносять: термометри ртутні медичні зіпсовані або використані, лампи ртутні, ртутно-кварцові, люмінесцентні, втратили споживчі властивості, акумулятори свинцеві відпрацьовані неушкоджені, з електролітом. Врахування утворення відходів термометрів та ламп ведуть поштучно, акумулятори вимірюють у тонах. Слід зазначити, що відходів 1 та 2 класу утворюються незначна кількість, що становить 1-2% від загальної кількості відходів.

Більшу частину 96-97% складають відходи 4 класу (мало небезпечні). Інші групи складають всього по 1-2%, але відходів 1 класу (надзвичайно небезпечні) утворилося 0,968 т. Окремо ведеться облік ртутних термометрів та ртутно-кварцевих та люмінесцентних ламп (поштучно).

Нами проаналізована залежність утворення відходів 3 класу від загальної кількості викликів бригади швидкої допомоги. Між кількістю відходів 3 класу та кількістю виїздів бригади швидкої допомоги знайдено пряму залежність.

Ситуація поводження з відходами ускладнюється тим, що їх кількість інтенсивно зростає, у складі відходів закладів охорони здоров'я є інфікований матеріал, що ставить їх на перше місце за ступенем епідеміологічної небезпеки. Щорічно в Україні утворюється до 350 тис. т/рік медичних відходів.

Результати дослідження можна використовувати для складання прогнозних оцінок щодо обсягу утворення небезпечних медичних відходів у населеному пункті, регіоні, країні. Дані стануть корисними задля попередження виникнення небезпечної медико-біологічної ситуації.

Література:

1. Костюченко В. Обращение с медицинскими отходами / Костюченко В., Буйнова Е.И. // Экология и рациональное природопользование агропромышленных регионов: Сб. докладов III Междунар. молодежной науч. конф., 2015.– С. 129-131.
2. Ланцов С.И. О проблеме обращения с медицинскими отходами / Ланцов С.И., Подзорова Е.А. // Твердые бытовые отходы. 2015. № 11 (113). С. 14-18.

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ТЕРИТОРІЇ У МІСТАХ: ГЕОЛОГІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ І РИЗИКИ

(на прикладі регіонального ландшафтного парку “Ялівщина”, м. Чернігів)

Кобець О. А., студент 4 курсу географічного факультету

Колтун О. В., канд. геол. наук, доц. каф. геоморфології і палеогеографії

Львівський національний університет імені Івана Франка

Великі масиви зелених насаджень у містах зазвичай припадають на малопродатні для освоєння землі: це заболочені заправи рік, круті схили, розчленовані ярами, балками, з активними зсувами чи зсувонебезпечними ділянками, колишніми кар'єрами тощо. З іншого боку, така ситуація дозволяє влаштовувати не тільки парки, але й природно-заповідні території безпосередньо в містах. Не став винятком і регіональний ландшафтний парк “Ялівщина” у Чернігові. Він розташований на півночі міста на лівому березі річки Стрижень – правої притоки Десни. Як регіональний ландшафтний парк існує з 2014 р., але має багату та цікаву історію і як ботанічний сад (з кінця XIX ст.) та пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1972 р.), і як пам'ятка про

козацькі та княжі часи, навіть про бронзовий і ранній залізний вік [4].

Лівобережжя Стрижня являє собою крутий схил, розчленований балками, які теж часто мають круті схили. Щодо геологічної будови, то суглинки, супіски та піски еолово-делювіального, алювіального, флювіогляціального походження залягають на глинистих відкладах різного віку та генезису. Такі особливості геологічної будови сприятливі для зсувних процесів.

На Чернігівщині розвиток зсувів незначний у порівнянні з іншими регіонами України: за офіційною статистикою їх у області 9, площа 0,027 км² [2], за іншими даними – у самому місті Чернігові зсувів 14, а їхня площа становить 3,37 км² [1]. Однак офіційна статистика, по-перше, не враховує невеликі за розмірами зсуви на ділянках, де немає відвертої загрози людям, спорудам чи комунікаціям, а по-друге, вона опирається на дані моніторингу, який через фінансову скруту проводиться нерегулярно (так, у 2016 р. на Чернігівщині моніторинг екзогенних геологічних процесів не проводився [2]).

Рис. 1. Прояви зсувних процесів у регіональному ландшафтному парку “Ялівщина” (фото О. Кобця, вересень 2018 р.).

У 2018 р. зливи неодноразово активізували зсувні процеси в найстарішій частині Чернігова на Валу, на Болдиній горі, на схилах Єлецького Успенського монастиря, викликаючи суспільний резонанс [3], та все ж чимало зсувів залишаються непоміченими. З метою їх виявлення на території регіонального ландшафтного парку “Ялівщина” у вересні було проведено польові дослідження у п’ятьох балках переважно в нижній частині корінного схилу долини Стрижня (від гирла і до 150–400 м вгору) та на березі ставу, який займає заплаву Стрижня.

У результаті були зафіксовані різні прояви зсувних процесів у всіх шістьох випадках: зовсім свіжі зсуви з незадернованими тілами зсувів та

стінками відриву; тіла давніших зсувів і їхні виположені стінки відриву; “п'яний ліс”, який свідчить про повільне зсування (рис. 1). Розміри зсувних ділянок досягають по висоті від 2–3 до 6–7 і навіть 10 м (на березі ставу), а довжина цих ділянок 50–60 м. Висота чітко виражених прямовисних стінок відриву окремих зсувів становить 1–2 м, а їхня довжина – 10–12 м. За винятком зсуву у пісках на березі ставу, решта – принаймні, за наявними відслоненнями – розвинулися головню у лесах. Зсуви найчастіше нищать доріжки і стежки як на схилах, так і в днищах балок.

Таким чином, не варто недооцінювати інтенсивність зсувів на природно-заповідних територіях у містах та повернутися до регулярного моніторингу цих процесів, оскільки вони такі створюють небезпеку для належного функціонування вказаних територій.

Література:

1. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2016 р. – Чернігів: Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації, 2017. – 277 с.
2. Інформаційний щорічник щодо активізації небезпечних екзогенних геологічних процесів за даними моніторингу ЕГП. – Київ: Державна служба геології та надр України, Державне науково-виробниче підприємство “Державний інформаційний геологічний фонд України”, 2017. – 100 с.
3. На межі існування: аномальна злива зіпсувала історичну зону стародавнього Чернігова; код доступу: <https://www.5.ua/regiony/na-mezhi-isnuvannia-anomalna-zlyva-zipsuvala-istorychnu-zonu-starodavnoho-chernihova-172788.html> (дата публікації 02.07.2018 11:53) [Електронний ресурс].
4. Природно-заповідний фонд Чернігівської області / Програма розвитку ООН в Україні, Clima East: збереження і стале використання торфовищ. – Чернігів, 2016. – 208 с.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Колісник О. В., студентка 6 курсу факультету Менеджменту
Новікова М. Н., д-р екон. наук, проф., зав. каф. МіПА

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об’єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Вони охопили суспільне виробництво, культуру, духовне життя, освітню та наукову сферу, ставши визначальними факторами формування способу та якості життя усього світу та окремих державно-організованих суспільств.

Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, у тому числі вищу освіту. Україна чітко визначила орієнтир на входження до освітнього й наукового простору Європи, здійснює модернізацію

освітньої діяльності в контексті європейських вимог, працює над практичним приєднанням до Болонського процесу.

Європейська інтеграція суттєво впливає на розвиток освітньої діяльності в Україні. Входження України в цивілізоване світове співтовариство неможливе без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на збереження мобільності, сприяння працевлаштуванню випускників на внутрішньому та зовнішньому ринках праці в умовах високої конкурентності.

Метою модернізації вищої освіти в Україні є створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, дозволить створити динамічну, мобільну, конкурентоспроможну модель освітньої системи.

Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як у теперішній час. Зазначене визначає систему пріоритетів, що мають бути реалізовані, а саме:

- ✓ можливість здобуття якісної освіти для кожної людини незалежно від її економічного становища, віку, статі та місця проживання;
- ✓ відповідність вітчизняної освіти світовим стандартам і вимогам;
- ✓ забезпечення підтримки навчання кращої молоді в найбільш авторитетних навчальних закладах не лише України, а й світу для отримання сучасного рівня освіти та використання своїх знань для розвитку держави;
- ✓ надання знань, навичок і компетенцій, необхідних для відповідальних громадян, які знають свої права й обов'язки, здатні до успішної економічної діяльності.

Інтеграція в європейській освітній простір потребує вироблення і впровадження нових підходів, серед яких:

- ✓ творче використання досвіду сусідніх з Україною держав членів ЄС;
- ✓ адаптування законодавства України до вимог Болонського процесу;
- ✓ спільна підготовка фахівців у європейських вузах та обмін випускниками;
- ✓ вирішення проблем юридичного визнання дипломів українських вузів у країнах ЄС;
- ✓ створення умов для закріплення фахівців, що закінчують навчання;
- ✓ недопущення «відтоку мізків» з нашої держави;
- ✓ підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси України у жорстких умовах світової конкуренції, враховуючи членство в СОТ та інші виклики.

Реформування та вдосконалення системи освіти і навчання та діяльність у напрямі наближення до стандартів і практики ЄС передбачає:

- ✓ Працювати у напрямі зближення стандартів вищої освіти шляхом реалізації заходів, які дозволять Україні приєднатися до Болонського процесу;

- ✓ Залучити представників заінтересованих громадських кіл та соціальних партнерів до участі у реформі системи вищої освіти та професійної освіти;
- ✓ Вирішити питання, пов'язані з процедурами акредитації та ліцензування;
- ✓ Створити кафедри європейських студій та європейського права через Програму Жан Моне та підтримувати можливості навчання молодих науковців;
- ✓ Розширення співробітництва у сфері освіти, стажувань та молоді;
- ✓ Започаткувати політичний діалог між Україною та ЄС у сфері освіти та навчання;
- ✓ Розширити молодіжні обміни та співробітництво у сфері неформальної освіти молоді та сприяти розвитку міжкультурного діалогу.

Українська освітня система поки що мало придатна для того, щоб готувати освічені і кваліфіковані кадри для сучасного ринку праці. Вирішення цієї проблеми вимагає серйозних змін в підходах до навчання, структури і змісту навчального процесу, мотивованого навчання студентів і, врешті-решт, відповідність здобутих студентами знань до попиту з боку роботодавців.

Література:

1. Беззубко Л.В., Черниш О. І., Соколова Л. С. Розвиток системи освіти у сучасних умовах. - Макіївка, 2005. - С 132.
2. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с. – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).
3. Головка Б. А., Сагалаков Б. Ф., Горбачик А. П., Платоненко О.Ю., Нахабич М. А. Реформування вищої освіти у процесі демократизації українського суспільства. - К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2004. - С. 220.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Кононенко А. І., студентка 6-го курсу факультету Економіки та підприємництва

Димченко О. В., д-р екон. наук, проф., зав. каф. Економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М.Бекетова*

Галузь легкої промисловості – це важливий сегмент виробничого комплексу України, що забезпечує значні надходження до бюджету. За рівнем розвитку легкої промисловості можна визначити не тільки економічну позицію, а й загальний імідж країни у системі світового господарства. За думкою міжнародних експертів, українська легка промисловість має великий потенціал розвитку, бо ще з давніх часів Україна займала провідну позицію у виробництві

товарів промисловості народного господарства. Особливо активно виробляла верхній одяг. Проте, після набуття незалежності, за останні роки ситуація погіршилась і виробництво зменшилось у рази. Причинами стали зниження купівельної спроможності громадян, негнучкість швейних підприємств щодо переорієнтації на нові лінії випуску одягу, непристосованість підприємств до ринкового середовища та застарілість обладнання. Згідно зі статистичними даними, якщо у 2000-2004 рр. спостерігались позитивні тенденції і налагодження виробництв на підприємствах, що змогли пристосуватися до ринкових відносин, то з 2005 року обсяги виробництва починають поступово знижуватись. До того ж, протягом останніх років в Україні з'явилися нові проблеми, що погіршили показники діяльності легкої промисловості. Серед таких можна відмітити фінансові кризи, воєнні дії, неврегульована система оподаткування, «сірий» імпорт дешевого секонд-хенду. Аналіз економічних чинників, що мають вплив на конкурентоспроможність українських товарів легкої промисловості вказує, що виробники працюють на умовах світових цін на матеріали, обладнання і сировину. Це складає 65-80 відсотків собівартості продукції. В цей час, на оплату праці вкладається лише 10-20 відсотків від собівартості. З цього є наслідком те, що вітчизняні товари неконкурентоспроможні у боротьбі з товарами «тіньового» імпорту.

Окрім проблем економічного характеру маємо негативний вплив на екологію через надмірне споживання і забруднення довкілля. Відомо, що індустрія моди займає 3-є місце за забрудненням навколишнього середовища після добування нафти і сільського господарства.

Отже, можна зробити висновок, що підприємства легкої промисловості знаходяться у кризовому стані і потребують заходів для подолання проблем на шляху їх розвитку. При цьому необхідно «примирити» конфлікт збільшення обсягів випуску виробів національного виробника і раціональне споживання товарів населенням задля охорони довкілля.

Для подолання кризових явищ у галузі необхідно застосовувати такі напрямки розвитку як:

- Зниження собівартості виробів за рахунок оптимізації управління витратами;
- Використання модернізованого устаткування у виробничому процесі;
- Покращення умов праці для робітників;
- Застосування міжнародної сертифікації продукції;
- Залучення нових партнерів та інвестиційних потоків.

Окрім зазначених кроків необхідно використовувати зарубіжний досвід і прогресивні ідеї. Однією з таких є рух під назвою «Sustainable Fashion». Його ціллю є свідоме виготовлення і споживання одягу з екологічної та соціально-економічної точки зору. Він базується на 7 основних пунктах:

1. Індивідуальний пошив (річ ідеально підходить людині і її носять довгий час).
2. Виготовлення з екологічних матеріалів.
3. Висока якість виробу і дизайн «поза часів» (без прив'язки до моди).

4. Чесність та етичність по відношенню до культур і робітників (належні умови праці).
5. Ремонт одягу, зміна дизайну та апсайкл (можливість подовжити використання речі за рахунок її перероблення).
6. Оренда одягу, видача її в борг та обмін.
7. Носіння вінтажних речей.

Перевагою застосування цієї концепції є те, що кожна людина може зробити свій внесок і чим більше суспільство буде інформоване, тим кращі результати ми зможемо отримати. Українські виробники одягу мають звертати особливу увагу на якість своєї продукції, за яку люди будуть сплачувати більше, так як це речі «на роки», а не на сезон. Також вирішується питання з секонд-хендами. Будь-яке українське швейне підприємство може зі старих речей створювати дизайнерські та унікальні, що в свою чергу принесе додатковий дохід та покращить імідж підприємства.

Отже, дані рекомендації зможуть підвищити ефективність функціонування підприємств галузі легкої промисловості та покращити стан галузі в цілому.

Література:

1. Стан та перспективи розвитку легкої промисловості України / Л.Е. Касьян. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. - № 6. – С. 147-150.
2. Сучасний стан та перспективи розвитку швейної промисловості України / І. Б. Плотніченко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – № 739 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 109–114.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МІСТА ХАРКІВ

Костіна К. М., студентка 6 курсу, факультету Менеджменту
Болгаріна А. В., студентка 7 курсу, центру заочного навчання
Оболенцева Л. В., канд. екон. наук., доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Формування іміджу території є актуальним для багатьох країн та міст світу. Особливо нагальним він стає на територіях, які приваблюють туристів. Імідж території, її репутація в вітчизняних та зарубіжних суспільно-політичних і ділових колах є основою успішного просування території, підвищення привабливості територіальних продуктів і послуг на міжнародному ринку. При розгляді проблем іміджу міста необхідно врахувати, що він, як і будь-який

імідж території, впливає не тільки на соціально-економічний, але і на політичний і культурний розвиток. Особливо важливим в даному випадку є соціокультурний ефект позитивного іміджу, який сприяє формуванню соціальної перспективи та образу майбутньої території, збереженню навколишнього середовища та культурної спадщини [1, с. 37].

Доцільно перейти до трактування місцевої туристичної території, яка вимагає: ініціативи місцевих органів влади; формулювання основних напрямків проекту туристичного розвитку; визначення форми функціонування системи, включаючи управління, назви і логотипу; розробку маркетингових заходів з просування території. Отже, основними цілями маркетингу туристичної території можна вважати: посилення конкурентоспроможності підприємств – виробників туристичного територіального продукту; залучення в місто нових споживачів; посилення ступеня ідентифікації місцевого населення зі своєю територією. Враховуючи не достатньо сформовану концепцію формування та розвитку іміджу туристичної території, пропонується використання наступних маркетингових інструментів в реалізації малозатратних заходів, що сприяють підвищенню привабливості туристичної території Харкова: краудсорсинг, що включає кольорові переходи; стенографію; символіку гостинності; зелені та червоні лінії; організацію іміджевих конкурсів; Інтернет – маркетинг; доставку подарунків.

Краудсорсинг – це інструмент, який дозволяє завдяки інформаційним технологіям на підставі публічної оферти, без укладання трудового договору мобілізувати ресурси широкого кола людей для вирішення інноваційних завдань і таким чином значно розширити інноваційний потенціал території [2]. Отже, впровадження краудсорсингу створює нові можливості для досягнення цілей міста з розвитку інноваційного потенціалу.

Далі проаналізуємо суть концепції кольорових переходів, яка полягає в приверненні уваги до історичних об'єктів, що знаходяться поблизу переходу. На переходах між «зеброю» додані написи «Подивися наліво / направо» або «Зверни увагу». Подібні переходи можливо оформити поблизу історичних будівель, пам'яток, що мають культурно – історичну цінність, або значущих для Харкова об'єктів. Назва «кольорові переходи» є досить умовною і має на увазі можливість вибору обмеженого набору неяскравих або непомітних кольорів ліній пішохідних переходів. Проте, основна мета кольорових переходів – привернення уваги – повинна бути досягнута. Туристи та гості міста повинні звернути увагу на незвичайне оформлення пішохідних переходів, реагувати на подібне оформлення в інших частинах міста. Одночасно подібні переходи можуть бути нанесені на туристичні карти міста, хоча самі по собі кольорові переходи несуть інформацію про необхідність акцентування своєї уваги на прилеглих об'єктах. Подібне рішення дуже зручне для гостей міста, які приїжджають для відпочинку і не бажають витратити гроші і час на організовані екскурсії в жаркий / холодний період часу. Екскурсію по місту з орієнтуванням на кольорові переходи можна зробити у вільних час, наприклад під час вечірньої прогулянки по місту в пошуках кафе, ресторану чи магазину. Кольорові переходи відмінно доповнюються «історичними тролейбусами» - на

тролейбус наноситься плівка із зображенням історичних пейзажів або подій.

Стенографію пропонується використовувати в місцях, які не мають можливості бути оформленими в єдиній концепції з архітектурним і ландшафтним рішенням. Цей спосіб декорування дозволить надати непривабливим об'єктам оригінальний і запам'ятовуючий вигляд.

Першочерговими під стенографію рекомендується підібрати об'єкти основних туристичних ліній – маршрути пересування гостей міста. Як доповнення до стенографії рекомендується оформити непривабливі фасади будинків і напівзруйновані паркани кольоровою архітектурною сіткою, яка застосовується в будівництві. Сітка може містити зображення будівель або пейзажі. З метою збереження образу міста практичне використання даного інструменту маркетингу може бути скориговано за кольоровою гамою, геометричним обрисом, розміщенням в районах з новобудовами.

Важливими символами гостинності з позиції формування іміджу території є «ворота міста» і «серце міста». Символ «серце міста» може бути виконаний в вигляді оригінального яскравого сучасного дизайнерського рішення або у вигляді строгого класичного обеліска. Наприклад, «серце міста» - міст Закоханих, який виглядає як романтичне місце. Рекомендується вибрати «серце події» або «серце» невеликої території (локації). Подія відкриття «серця» має супроводжуватися відповідним святковим супроводом і просуванням події, що, в свою чергу, сприятиме пожвавленню торгівлі в локації, і дасть можливість експлуатувати «серце» протягом сезону за допомогою реалізації послуг фотозйомки, тематичних акцій для відпочиваючих та інше.

«Ворота міста» можуть бути різними, і кожне місто вибирає свій символ. У Харкові історично воротами міста виступає площа Свободи, яка найбільша в Україні, та займає шосте місце за розміром в Європі та дванадцяте в світі.

Концепція зелених і червоних ліній передбачає організацію руху туристів за маршрутами, важливими для міста. Виділяються два основних кольору ліній: зелена і червона. Зелена лінія – пішохідний маршрут по історичній частині міста, червона лінія – розповідає про видатних особистостей. В рамках збереження образу Харкова можливо вибрати інші кольорові відтінки ліній. Основне призначення даних ліній, що наносяться на асфальт, - допомогти зорієнтуватися пішим туристам, охочим ознайомитися з містом самостійно. Пересування по кольоровим лініям може здійснюватися аналогічно пересуванню в великих музеях, з зупинками в основних точках для прослуховування аудіоінформації про об'єкти на маршруті. В рамках організації іміджевих конкурсів пропонується проведення щорічного конкурсу «10 амбіцій і 100 ініціатив». Основна мета конкурсу – масштабна візуалізація бренду Харкова. Бренд Харкова повинен візуалізуватися в: нових оформленнях виставкової та презентаційної роботи, що проводиться в місті; моделях товарів індивідуального споживання; офісної та друкованої продукції.

Візуалізація бренду повинна супроводжуватися поданням (соціалізацією) бренду і роботи з брендінгу за допомогою: виставкових залів, періодичної преси та інших ЗМІ, Інтернету.

В перспективі можна очікувати розвиток таких процесів:

1. Брендуння товарів і послуг високої якості, вироблених в Харкові.
2. Розвиток бренду туристичної території в просторі міста Харкова (оформлення трас, перехресть, парків, місць зустрічі і спілкування).
3. Розвиток суббрендів прилеглих малих населених пунктів.
4. Розвиток представницької активності за межами міста.

З метою просування міста Харків рекомендується також участь представників міста в міжнародних і всеукраїнських виставках. Формування іміджу і подальше просування Харкова має супроводжуватися активним просуванням міста в Інтернет – мережах. Не можна нехтувати інструментами Інтернет – маркетингу, якими активно користується багато територій. В рамках проекту рекомендується продумати проект туристичного порталу Харкова.

Завданнями, для покращення орієнтування туристів в місті, повинні стати: інформаційний супровід туристичних можливостей Харкова, доведення якості туристичного обслуговування до міжнародного рівня, створення умов для інформаційної комфортності туристів. В свою чергу, міське середовище, інформаційно комфортне для туристів, може надати і значну допомогу екскурсоводам і самим гостям міста в питаннях ознайомлення з культурними та іншими пам'ятками Харкова.

Отже, в першу чергу, необхідно звернути увагу на випуск туристичних карт, друкованої продукції, які є носіями достовірної та важливої інформації для міста. В рамках проекту рекомендується регулярно проводити конкурс на краще інформаційне видання для гостей міста. Таким чином, у більшості випадків маркетингова стратегія зводиться до брендінгу міста як елементу маркетингу іміджу території.

Основними ефектами маркетингу туристичної території Харкова в рамках проектних заходів, очікуваними в перспективі, будуть:

- економічні ефекти: зростання туристичних потоків; зростання інвестицій; розвиток інфраструктури території; розвиток суб'єктів індустрії гостинності; розвиток підприємств, що використовують територіальні бренди;
- соціальні ефекти: формування позитивного образу Харкова у місцевої громадськості, гостей міста, органів державної влади; підвищення рівня і якості життя, включаючи об'єктивне благополуччя жителів міста.

Список використаних джерел:

1. Джанджугазова О.О. Міський туристичний простір: Битва за вертикаль / О. О. Джанджугазова // Сучасні проблеми сервісу та туризму. – 2013. - №3. – С. 36 – 44.
2. Кіреєва О. Краудсорсинг як інноваційний інструмент участі громадськості в публічному управлінні / О. Кіреєва // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2016. - Вип. 3. - С. 72-78.

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИМИ ЗМІНАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Кузнецова А. В., студентка 7 курсу ЦДЗН

Кондратенко Н. О., д-р екон. наук, проф. каф. Менеджменту і публічного адміністрування

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Ефективне управління організаційно-економічними змінами на промисловому підприємстві є найголовнішою засадою його виживання в майбутньому, саме тому вибір та обґрунтування напрямів забезпечення управління змінами на підприємстві є найважливішими завданнями керівництва. Якщо при розробці управлінського рішення менеджери не спрогнозують точну стратегію змін підприємства, нормативи конкурентоспроможності майбутньої продукції, зміну складових внутрішнього та зовнішнього середовища, то завтра воно може опинитися на грані банкрутства.

Управління є однією з форм виробничих відносин, що супроводжує процес виробництва і відображає його причинно-наслідкові зв'язки та залежності. Воно має місце там, де потрібно впливати на об'єкт або систему з метою впорядкування їх діяльності або переводу з одного стану в інший.

Теоретичні дослідження можливостей удосконалення управління через активізацію його елементів почалися на рубежі 80-х років, тому що нездатність управлінських систем упоратися з наростаючими труднощами в період післявоєнної економічної кризи привела до кризи керованості діючих підприємств. Вони здійснювалися через вивчення можливостей удосконалення механізму управління на рівні виробничого підприємства, що супроводжувалося появою «нової управлінської парадигми» [1], тобто системи поглядів, що випливають із основних ідей результатів наукових досліджень провідних учених.

Під управлінням організаційно-економічними змінами зазвичай розуміють планування та здійснення змін на підприємстві з метою мінімізації спротиву змінам та максимізації ефективності здійснення даних змін [2].

Організаційно-економічний розвиток промислового підприємства передбачає здійснення спрямованих, необоротних його якісних змін [3], обумовлених внутрішніми (між структурними складовими підприємства) і зовнішніми (між підприємством і зовнішнім середовищем) протиріччями. Проблеми, що виникають при цьому, найчастіше мають унікальний характер.

На сьогоднішній день в господарській та управлінській діяльності промислових підприємств України одним з головних завдань являється визначення проблемних ситуацій та пошук оптимальних шляхів виходу з них.

Нераціональні, неоптимальні рішення можуть призвести до втрати стійкості підприємства, банкрутства чи інших, ще більш загрозливих наслідків.

Якщо при розробці управлінського рішення менеджери не спрогнозують точну стратегію змін підприємства, нормативи конкурентоспроможності майбутньої продукції, зміну складових внутрішнього та зовнішнього середовища, то завтра воно може опинитися на грані банкрутства.

Поняття «управлінське рішення» в загальному розумінні є вибором найкращої альтернативи досягнення поставленої мети серед сукупності розроблених на основі аналізу, прогнозування та економічного обґрунтування варіантів.

Управлінське рішення у розрізі впровадження організаційно-економічних змін розробляється згідно цілям, функціям відповідного рівня ієрархії управління. У цьому контексті, визначаючи вимоги до управлінських рішень, необхідно виходити не з суб'єктивних поглядів керівника даної організації, а із принципів управління, які відображають вимоги законів та правил їх виконання в реальних умовах.

З ростом темпів НТП, розвитком інформаційних технологій, збільшенням невизначеності зовнішнього середовища на перший план виходять питання своєчасного розпізнання загроз для існування промислових підприємств, стабільності, можливостей розвитку. Вони стають критеріями оцінки ефективності системи управління, внутрішня раціональність її організації відходить на другий план, підсилюючи позиції ситуаційного підходу до управління. Внутрішня будова системи управління виробництвом розглядається як відповідь на вплив зовнішнього середовища й деяких організаційних характеристик самого підприємства, вибирається будь-яка структура управління, якщо вона забезпечує максимальне досягнення цілей.

Готовність підприємства до організаційно-економічних змін є важливою властивістю, яка забезпечує підґрунтя для реалізації ефективних перетворень. При цьому важливо досліджувати рівень готовності як в цілому, так і окремо за кожною зі складових, а саме – організаційною та економічною, що дозволить визначити певні проблемні питання у відповідній сфері та вжити ефективних заходів щодо їх запобігання. Отже оцінювання рівня готовності підприємства сприятиме підвищенню ефективності функціонування системи управління організаційно-економічними змінами на промисловому підприємстві.

Література:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Ансофф И. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
2. Найпак Д. В. Визначення впливу організаційних змін на рівень розвитку підприємства / Д. В. Найпак // Моделювання регіональної економіки : зб. наук. пр. – Івано-Франківськ : Вид. «Плай», 2011. – Випуск № 1 (17). – С. 324–332.
3. Мельник Л. Г. Методология развития: [монографія] / Мельник Л. Г. – Сумы : Университетская книга, 2005. – 604 с.

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Кузьменко Н. В., студентка 3 курсу факультету Економіки та управління
Бараник Ю. В., студентка 3 курсу факультету Економіки та управління
Циган Р. М., ст. викл. каф. Обліку і фінансів

Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

Характерною ознакою сучасного сільськогосподарського ринку є укрупнення бізнесу, все більше великі підприємства захоплюють сільськогосподарський ринок і поволі витісняють малі господарства. Монополісти виходять в лідери по зібраним урожаю та вирощування худоби, отримуючи великі прибутки. Таким чином, негативно впливає на розвиток фермерства в Україні.

Над питанням важливості фермерства в житті сільського господарства України та можливими проблемами, з якими стикаються малі підприємства, розмірковували багато вчених, а саме, Ю.А. Карпик [1], А.Ю. Антоненко [2], М. Й. Малік [3], М. Д. Заячук [4] та інші. Зокрема, Ю.А Карпик [1] у своїй роботі зазначала, що фермери вважають, що ринок земель призведе до скуповування земель агрохолдингами, на відміну, експерти у сфері правового регулювання стверджують, що право громадян розпоряджатися землею має бути відновлене. А.Ю Антоненко [2] оцінювала сучасний стан розвитку та ефективність виробництва плодівих культур в Україні та зазначала, для того, щоб фермери виявляли бажання займатися даною діяльністю, треба щоб держава знову почала допомагати підприємствам, які хочуть займатися садівництвом.

На даному етапі розвитку аграрної промисловості важливим є визначення, чи є фермерство актуальним способом ведення господарства. Для цього необхідно дослідити переваги та недоліки функціонування фермерських сільських господарств. (табл. 1.)

*Таблиця 1. Негативні та позитивні сторони організації фермерського господарства **

Фермерство	
Переваги	Недоліки
1. Оперативне прийняття управлінських рішень, так як фермерське господарство – це сімейна самоорганізація. 2. Можливість готувати кадри в самому господарстві. 3. Висока мотивація продуктивності праці. 4. Максимізація якості продукції. 5. Висока рентабельність продукції. 6. Незалежність від інших осіб, так як створення фермерського господарства може відбуватися за бажанням однієї особи, що є дуже зручним	1. Порівняно короткий термін існування. 2. Залежність циклів розвитку фермерського виробництва від віку голови господарства. 3. Небезпека виникнення конфліктних ситуацій всередині сім'ї голови господарства. 4. Слабка державна фінансово-кредитна підтримка фермерства 5. відсутність необхідної величини стартового капіталу для створення фермерського господарства. 6. Слабка матеріально-технічна база. 7. Залежність від погодних умов.

* - узагальнено авторами за джерелами [5,6,7]

Отже, фермерство є дуже уразливим способом організації господарської діяльності, адже він залежить від сезону та погодних умов, які можуть як позитивно впливати, так і негативно (засуха, різкі перепади температури), а також від людського фактору, а з іншого боку господарі уважно та прискіпливо ставляться до власного бізнесу, оскільки присутня висока мотивація, що дає можливість отримувати максимально якісні продукти.

Фермерство в більшості випадків є сімейним бізнесом, тому прийняття певних рішень та стратегій розвитку є швидким та оперативним процесом, але складність полягає у суб'єктивному баченні розвитку кожним членом господарства. Не менш важливим є те, що фінансування малих господарств відбувається на низькому рівні, тому розвиток аграрного бізнесу повністю покладений на власників.

Таким чином, за результатами проведених досліджень можна зробити висновки:

1. Для підтримки малого господарства державі варто приділити увагу щодо їх фінансування.
2. Фермерство має змогу дуже оперативно змінювати стратегії розвитку, що дозволяє йому пристосовуватися до змінюваних умов.
3. Ведення малого сільськогосподарського бізнесу ґрунтується на ініціативності та вмотивованості власників, тому для подальшого розвитку пропонуємо ввести певні програми підтримки фермерів.

Література:

1. Карпик Ю.А. Перспективи та наслідки відкриття ринку землі [Електронний ресурс] / Ю.А Карпик // Режим доступу: [http://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/2018/XX-zlit/Tezi-uchasnikiv-НН-zlotu-2018-\(1\).pdf](http://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/2018/XX-zlit/Tezi-uchasnikiv-НН-zlotu-2018-(1).pdf)
2. Антоненко А.Ю. Сучасний стан розвитку та ефективність виробництва плодкових культур в Україні [Електронний ресурс] / А.Ю. Антоненко // Режим доступу: [http://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/2018/XX-zlit/Tezi-uchasnikiv-НН-zlotu-2018-\(1\).pdf](http://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/2018/XX-zlit/Tezi-uchasnikiv-НН-zlotu-2018-(1).pdf)
3. Малік М. Й. Розвиток сільських територій і соціальна сфера села України [Електронний ресурс] / М. Й. Малік // Режим доступу: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2014_4_57-62.pdf
4. Заячук М. Д. Становлення фермерства і України: просторово-часовий аналіз [Електронний ресурс] / Заячук М. Д. // Режим доступу: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2014_4_57-62.pdf
5. УкрЗакон юридична компанія [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ukrzakon.net/uchbov-materiali/page.6,5953-Pravovye-osnovy-deyatel-nosti-krest-yanskih-fermerskih-hozyaiystv.html>
6. Дуб А.Р. Становище та проблеми розвитку фермерства як пріоритетної форми сімейних аграрних господарств [Електронний ресурс] / А.Р. Дуб // Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2007/17_5/44_Dub_17_5.pdf
7. Козлов О.О. Переваги та недоліки правового регулювання створення фермерських господарств в Україні [Електронний ресурс] / О.О. Козлов // Режим доступу: <http://step-science-bip.csrae.ru/pdf/1/3.pdf>

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Купрієнко А. М., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Хруслов Ю. В., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Світлична В. Ю., канд. екон. наук., доц. каф. «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Необхідність розробки кожним підприємством дієвої та ефективної системи фінансово-економічної безпеки, спроможної мінімізувати існуючі загрози його фінансовій стійкості, підвищити безпеку подальшого функціонування обумовлена впливом кризоутворюючих факторів зовнішнього економічного середовища.

Детально питання сутності фінансово-економічної безпеки розкриваються у роботах: Андрощук Г., Барановського О., Гапоненко В., Груніна О., Гусєва В., Дикого А., Кириченко О., Мойсеєнко І., Паламарчука О., Фоменко А., Хамініча С., Шкарлета С.[1; 3-4; 6-9; 13-17] та ін. [2; 5; 10-12]. Однак, залишаються ще дискусійними питаннями: по-перше, неузгодженості підходів до визначення суті фінансово-економічної безпеки, та, по-друге, багатоваріантності сучасних методів управління цим економічним явищем. Це і обумовило актуальність дослідження.

На думку авторів, найбільш обґрунтованим є визначення сутності поняття «фінансово-економічна безпека підприємства», як стану підприємства, за якого здійснюється постійний моніторинг реальних і потенційних ризиків, мінімізується вірогідність реалізації негативних сценаріїв розвитку подій та забезпечуються фінансова стійкість його функціонування.

Виходячи з наведеного визначення, можна окреслити коло основних завдань системи фінансово-економічної безпеки підприємства:

1) виходячи з постулату, що «кадри вирішують все» – створення системи ефективної підготовки служби безпеки підприємства;

2) створення постійної системи моніторингу і прогнозування загроз та ризиків, що несуть загрозу діяльності підприємства;

3) розробка виваженої та ґрунтовної політики антикризового контролінгу, а саме заходів, спрямованих на подолання кризи, що наступила, та збереження і покращення базисних показників розвитку підприємства.

4) забезпечення підтримки іміджу й довіри до підприємства з боку його контрагентів, підвищення прибутковості діяльності підприємства за його гарантованої ліквідності та платоспроможності;

5) запровадження в діяльність підприємства системи інформаційно-аналітичної підтримки процесу управління, що забезпечує підприємству стабільність та довгострокові перспективи;

б) запровадження превентивних заходів із усунення загроз персоналу та посягань на ресурси підприємства.

Проаналізуємо поняття загрози фінансово-економічній безпеці. У науковій літературі термін «загроза» часто ототожнюють з поняттям «ризик». Згодні з точкою зору [4, с. 12] щодо взаємозв'язку цих категорій: ризик – це ведення діяльності в умовах невизначеності або ж взагалі сама невизначеність умов і результатів діяльності, а загроза – це вже цілком певний негативний розвиток подій.

Здатність своєчасно виявляти і попереджати загрози є запорукою стійкого функціонування будь-якого підприємства. Впровадження на підприємстві системи забезпечення фінансово-економічної безпеки дозволить знижувати рівень загроз, використовувати позитивний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, оперативно приймати попереджувальні управлінські рішення та, в остаточному підсумку, досягти сталого розвитку підприємства.

Інформаційно-аналітичною підсистемою управління фінансовою безпекою виступає сукупність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також аналізу, контролю і аудиту. Автори підтримують точку зору [8, с. 10], що «...бухгалтерський облік є однією з основних функцій управління, спрямованою на забезпечення безпеки підприємства, і саме бухгалтерський облік виключає можливість прямих розкрадань без встановлених законом наслідків, створює інформаційні умови для здійснення контролю за доцільністю і законністю використання ресурсів в превентивному, поточному і наступному режимах, сприяє запобіганню реалізації загроз, які зменшують економічну стійкість підприємств» [8, с. 11].

Ґрунтуючись на дослідженнях [8, с. 12; 14, с. 12] вважаємо, що наступна організація бухгалтерського обліку на підприємстві буде виступати одним зі важелів забезпечення його фінансової безпеки:

1. Організація роботи облікового персоналу шляхом: своєчасного створення достовірної інформації про економічні об'єкти, яка є достатньою для виконання функцій планування, контролю, регулювання, аналізу в оперативному режимі; здійснення контролю, аналізу і регулювання господарських операцій і сукупних процесів, виявлення відхилень від норм, виникнення яких знижує ефективність діяльності; збереження комерційної таємниці.

2. Порядок організації та техніки ведення бухгалтерського обліку: розробка етапів обробки бухгалтерської інформації, порядку документообігу, забезпечення захисту облікової інформації, визначення порядку, термінів зберігання документів, в тому числі й електронних, використання ліцензованого програмного забезпечення.

3. Здійснення організаційної інтеграції обліку з іншими функціями управління: інтеграція обліку із плануванням, контролем, регулюванням, створить більш серйозні, ніж існуючі, передумови запобігання загроз, що

наносять підприємствам збиток, і тим самим буде сприяти посиленню його можливостей у посиленні фінансово-економічної безпеки.

Таким чином, для кожного підприємства актуальною виступає розробка й впровадження системи фінансово-економічної безпеки з урахуванням облікових аспектів, яка буде сприятиме стійкому розвитку підприємства та забезпечить максимальну ефективність його функціонування.

Література:

1. Андрощук Г.А., Крайнев П.П. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны: [монографія]. К.: ІнЮре, 2000. – 400 с.
2. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. Актуальні проблеми економіки. 2009. №1. 2009. С. 98-103.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія]. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
4. Гапоненко В.Ф., Беспалько А.Л., Власков А.С. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы. М.: Издательство «Ось-89», 2007. 208 с.
5. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2003. №8. С.65-67.
6. Грунин О. Экономическая безопасность организации / О. Грунин, С. Грунин. СПб.: Изд-во «Питер», 2002. – 160 с.
7. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов / В.С. Гусев. СПб., 2001. – 257 с.
8. Дикий А.П. Організація бухгалтерського обліку як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житом. держ. технолог. ун.-т. Житомир, 2009. 23 с.
9. Кириченко О.А., Денисенко М.П., Сідак В.С., Лаптев С.М., Єрохін С.А., Захаров О.І., Пригунов П.Я. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія. К.: ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. 412 с.
10. Кузенко Т.Б., Сабліна Н.В., Литовченко О.Ю. Управління фінансовою безпекою підприємства: методичний аспект // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 119-124.
11. Марущак С.М. Комплексна оцінка ризику в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства // Збірник ЧДУ ім. П. Могили «Наукові праці: Економіка». Том 99. С. 108-114.
12. Михаліцька Н.Я. Управління фінансовою безпекою підприємства / Н.Я. Михаліцька. URL: [http:// www.rusnauka.com](http://www.rusnauka.com).
13. Мойсеєнко І.П., Шолок О.О. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.2. С. 141-146.
14. Паламарчук О.І. Принципи і форми інтеграції функції обліку в посиленні економічної безпеки промислових підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Олександр Іванович Паламарчук; [Східноукр. нац. ун.-т]. Луганськ, 2001. 22 с.
15. Фоменко А.В. Фінансова безпека підприємства: адаптація поняття до сучасних умов розвитку економіко-правової держави / А.В. Фоменко. – Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 182-184.
16. Хамініч С.Ю., Марковський О.В. Потенціал підприємства як складова управління його економічною безпекою // Економіка підприємств та маркетинг: Випуск 3/1. 2009. С. 91-97.
17. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. 436 с.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Лебедченко В. В., ст. викл. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Е. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Вирішення екологічних проблем вітчизняних регіонів потребує не лише здійснення поступового переходу від традиційних засобів встановлення обмежень впливу на навколишнє середовище, а й активного використання інструментів екологічного маркетингу, як на рівні стратегічного планування сталого розвитку регіону, так і в господарській діяльності підприємств регіону. Компенсувати існуючий брак досвіду в застосуванні концепції екологічного маркетингу можна за рахунок використання зовнішнього консультування, вивчення закордонного досвіду та його адаптації до умов української економіки, шляхом розвитку системи екологічної освіти. Отже, екологічний маркетинг справді може виступати дієвим інструментом механізмів розвитку еколого-економічної системи регіонів України.

В Україні розроблені та реалізуються природоохоронні програми, програми екологічної безпеки населення, екологічно чистих продуктів і інше. Однак є чимало причин, які не дозволяють реалізувати ці програми. За визначенням Організації економічного співробітництва і розвитку, екологічна індустрія охоплює діяльність по виробництву товарів і послуг для оцінки, попередження, обмеження, мінімізації або усунення екологічних збитків, заподіяних водної, повітряної середовищі і ґрунті, а також проблем, пов'язаних з відходами, шумом і екосистемами. Товаром виступають технології з вищим рівнем екологічної безпеки, якісні, з екологічної точки зору, продукти і послуги, які зменшують екологічний ризик і мінімізують забруднення при використанні ресурсів.

Більшість екологічних проблем має регіональну специфіку, яка вимагає розробки і прийняття адекватних рішень на рівні регіону. Всі перераховані фактори, необхідні для створення розвиненого сильного сектора екологічно безпечних товарів і послуг, можуть мати вплив тільки:

- 1) при наявності адміністративної інфраструктури;
- 2) надійної і ефективної нормативно-правової бази;
- 3) відповідного природоохоронного законодавства і забезпечення його застосування;
- 4) запровадження інновацій;
- 5) фінансової підтримки міжнародних організацій;
- 6) технічного сприяння з боку розвинених країн;
- 7) співпраці державного та приватного секторів.

Існують об'єктивні фактори, що сприяють розвитку і використанню екологічного маркетингу для підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг в Україні. По-перше, це необхідність підвищення

конкурентоспроможності вітчизняних товарів з метою їх просування на світовому ринку. Справа в тому, що в даний час світовий ринок розвивається в напрямку посилення уваги до екологічних властивостей товарів і послуг. З цим необхідно рахуватися і українським товаровиробникам, якщо вони хочуть на рівних конкурувати із зарубіжними фірмами. По-друге, важливим політичним чинником, що сприяє становленню та поширенню екологічного маркетингу в Україні, є пріоритет європейської інтеграції. Для цього Україна повинна привести своє екологічне законодавство і екологічну практику у відповідність з високими стандартами та вимогами Європейського Союзу. По-третє, поширенню екологічного маркетингу в Україні сприяє підвищення загального рівня екологічної культури населення країни, яке вже зазнало і продовжує відчувати на собі наслідки екологічних катастроф і проблем (Чорнобильська аварія, численні регіональні екологічні проблеми).

Екомаркетингова діяльність повинна бути комплексною, і одним з центральних її ланок є дослідження ринку. Багато економістів пояснюють погіршення стану навколишнього середовища з точки зору провалів ринку і політики. Успішний розвиток економіки визначається хорошим функціонуванням ринку, який сигналізує про відносну дефіцитність різних ресурсів за допомогою їх цін і забезпечує їх використання з найбільшою вигодою. Якщо навколишнє середовище «споживається» в занадто великих масштабах (виловлюється занадто багато риби, переорюють нераціонально багато землі, скидається і викидається занадто багато забруднень і т.д.), це говорить про те, що ринок не діє і не виступає як індикатор зростаючого дефіциту екологічних ресурсів.

Урахування екологічного фактора може підвищити конкурентоспроможність компаній. Бізнес розглядає включення екологічної складової в свою діяльність, як сферу додаткових можливостей, новий засіб зниження витрат виробництва і одержання прибутку. Однак, поки що не існує загальноприйнятої міжнародної класифікації ринку екологічно чистої продукції, в це поняття входить різна продукція.

Екологічний маркетинг може бути використаний як ефективний інструмент підвищення конкурентоспроможності екологічно чистих товарів (послуг і умов) України. Відповідно до принципів екомаркетингу всі аспекти господарської діяльності сучасного підприємства повинні плануватися і здійснюватися з урахуванням запитів (в тому числі екологічних) ринку, вимог (екологічних) споживачів. Створення великих виробничо-збутових комплексів, розвиток транснаціональних корпорацій призвели до необхідності ув'язування наукових, фінансових, виробничих, людських і екологічних ресурсів і можливостей в чітко керовану систему, яка буде гнучко реагувати на зміни структури і вимог ринку, умов підприємницької діяльності стійкого суспільного розвитку. Здійснення екологічного маркетингу має ґрунтуватися на принципах екологічної нешкідливості. Мета екологічного маркетингу - створити такі економічні умови для підприємств, організацій (фірм, компаній) при яких вони повинні змінювати технології виробництва і прагнути раціонально використовувати, зберігати і відновлювати природно-ресурсний

потенціал країни (або компенсувати суспільству наноситься збиток), а також стимулювати виробника створювати і поширювати екологічно чисті товари, послуги та екологічно безпечні умови.

Для вмілого використання особливостей сучасного ринку природних ресурсів, екологічно чистих товарів, технологій (місцевого, регіонального, міжнародного рівнів) необхідно його постійне і ретельне вивчення, а разом з тим і прогнозування. Безумовно, для цього необхідна, перш за все, державна підтримка у вигляді стратегічних програм та планів, що направлені на розвиток екологічно безпечних умов в Україні, стимулювання відповідальності компаній та відповідального споживання у населення. Метою системи екологічного маркетингу повинні бути не максимальне зростання споживання, розширення споживчого вибору і забезпечення споживчої задоволеності, а максимальне зростання якості життя, так як якість життя це не тільки наявність високоякісних товарів і послуг, але і стійке, збалансований розвиток територій і збереження високого якості навколишнього природного середовища.

Література:

1. Лебедченко В.В.. Маркетинг як один з інструментів впливу на формування системи економічної безпеки // Маркетингові інновації в освіті, туризмі, готельно-ресторанній, харчовій індустрії та торгівлі : [колективна монографія.]. - за заг. ред. Н.Л. Савицької. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2018, – 176 с.

2. Садченко Е.В. Принципы и концепции экологического маркетинга / Е.В. Садченко, монографія.- Одесса: Астропринт, 2002. - 400 с.

3. Барабашова Н., Высоцкий Д. Инновации как фактор обеспечения экологической безопасности промышленно развитого региона// Підприємництво, господарство, право.- 2002.- 220 с.

4. Golovanova M, V./ Using the economic and mathematical models for determining the market capacity / M. Golovanova, V. Lebedchenko // Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries. – 2018. – No. 1 (3) – PP. 71-81.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВАЖЕЛІВ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Лесюк А. І., студентка 7 курсу, центру заочного навчання

Скорік В. Ю., студентка 7 курсу, центру заочного навчання

Оболенцева Л. В., канд. екон. наук, доц. каф. Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Туристична індустрія функціонує у міжгалузевому комплексі завдяки злагодженим зв'язкам майже з усіма державними службами та управліннями. До них відносяться різного профілю структури, такі як фінансово-економічна (інвестиційна діяльність, система оподаткування та страхування, кредитування

та інші фінансові операції), правова (законодавча і нормативно-правова бази, консульства та посольства та інше), кадрова (науково-дослідна робота, підготовка та випуск кваліфікованих кадрів, виставки, спеціалізовані платформи для підвищення кваліфікації спеціалістів). Основна ціль державної підтримки полягає у стимулюванні населення до потреби у послугах туризму.

Ефективність запровадження будь-якої політики відображується у розмірі прибутку, як відповідна реакція на цю політику. Але кажучи про державну туристичну політику, ефективність проявляється не тільки в прибутку, але й у внеску у національну економіку.

Державне регулювання управління та розвитку туристичної діяльності здійснюється за допомогою спеціальних важелів, і їх умовно можна поділити на важелі прямого та непрямого впливу. Прямі важелі або адміністративні не пов'язані зі створенням додаткового матеріального стимулювання та небезпекою фінансових втрат. Вони базуються на впливі державної влади та мають на увазі міри дозволу, заборони та примусу. Непрямі важелі або економічні відіграють велику роль у створенні відношення попиту та пропозиції на відповідному ринку у потрібному напрямку.

Класифікація основних важелів управління і розвитку туристичної діяльності:

I. Важелі прямого впливу:

- 1) законодавча база та інші нормативно-правові акти;
- 2) державний контроль за локалізацією туристичних об'єктів та використання історико-культурної спадщини;
- 3) активна участь у роботі міжнародних організацій та входження до складу нових;
- 4) планування розвитку туристичної інфраструктури та поглиблення науково-дослідної роботи;
- 5) прийняття заходів для дезактивації конфліктної зони на Сході України;
- 6) сприяння та контроль за соціальною відповідальністю туризму;
- 7) фінансове сприяння розвитку соціального туризму;
- 8) державна реєстрація усіх підприємств та їхнє ліцензування.

II. Важелі непрямого впливу:

- 1) інноваційна державна політика розвитку туризму;
- 2) запуск інвестиційної політики у галузі туризму;
- 3) запровадження фінансової гарантії відповідальності туристичними підприємствами перед своїми клієнтами;
- 4) створення сприятливих умов для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій;
- 5) індикативне планування туристичної діяльності в умовах децентралізації;
- 6) всебічна підтримка ринкової конкуренції та відсутність монополії;
- 7) врегулювання та спрощення податкової системи;
- 8) забудова курортно-рекреаційних територій;
- 9) будівництво нових та реконструкція старих об'єктів туристичної діяльності;

10) підвищення рівня доходів у тандемі із економічними реформами та збільшення вільного часу населення України.

Пряме державне регулювання здійснюється за допомогою коштів бюджетної політики. Головним інструментом мобілізації фінансових засобів для покриття державних видатків є податки [1]. Тому так важливо, щоб зараз на етапі занепаду туристичної галузі в Україні було запропоновано та прийнято податкові пільги та податкові канікули для соціально направлених підприємств туризму, які потребують державної підтримки.

Перший, і один з найголовніших важелів – це законодавча база та інші нормативно-правові акти. Цей важіль відіграє найважливішу роль у будь-якій галузі, оскільки диктує та регламентує порядок галузевого устрою. Нагальним фактом є те, що законодавча та правова база стосовно туристичної індустрії не досконала, а в деяких питаннях, навіть, відсутня.

Інші важелі, які впливають на туріндустрію – інноваційна державна політика розвитку туризму, врегулювання та спрощення податкової системи, запуск інвестиційної політики у галузі туризму.

Інноваційна державна політика необхідна, оскільки усі розроблені програми з розвитку туризму вже застарілі або швидко втрачають свою актуальність. Вона зобов'язує проактивності нової програми, а не реактивності, як це завжди робили. Інноваційні дії – це проактивні дії, і при розвитку туріндустрії цей принцип повинен бути ключовим. Для успішної політики немає більшої помилки, ніж направлення усіх сил на ліквідацію наслідків та безуспішні змоги привести все до попереднього стану. Найефективнішим методом побудови проактивної інноваційної політики є активна участь у роботі міжнародних організацій, обмін набутим досвідом між країнами та різними установами, проведення форсайтів для визначення трендів у контексті створення стратегії. Завдяки взаємообміну та постійному співробітництву виникають реальні перспективні можливості для винайдення нових ефективних шляхів розробки та реалізації інноваційної державної політики у галузі туризму.

Щоб виник запуск інвестиційної політики не тільки у галузі туризму, а й взагалі в Україні почав працювати цей механізм потрібно здолати декілька перепон. Найскладнішими є недосконалість правової бази і податкової системи. Ці два елементи тісно пов'язані між собою.

Перспективним кроком назустріч залученню інвестицій можуть стати різноманітні міжгалузеві, міждисциплінарні, міжконфесійні події: форуми, конференції, виставки, саміти – проведені за підтримки міжнародних та вітчизняних організацій. Визнання міжнародними організаціями України як туристичного хаба можливе після проведення грамотної інноваційної політики при плануванні розвитку туристичної інфраструктури, забудові курортно-рекреаційних територій, будівництві нових та реконструкції старих об'єктів туристичної діяльності.

Також держава повинна проводити контроль локалізації туристичних об'єктів та використання історико-культурної спадщини, оскільки останнім часом майже всі туристичні об'єкти приватизовані, тому контроль та

координація необхідні, щоб власники не змінювали та не відхилялись від основної, визначеної часом та умовами концепції об'єктів.

Важливим завданням держави стає всебічна підтримка ринкової конкуренції та відсутність монополії не лише серед підприємств, але й серед міст України.

Державна реєстрація усіх підприємств та їхнє ліцензування – логічний послідовний важіль, який встановить чіткі рамки для діяльності кожної бізнес одиниці. Цей вкрай важливо, оскільки, лише після цього можна розглядати наступний важіль – фінансової гарантії відповідальності туристичними підприємствами перед своїми клієнтами [2]. Ці два важеля підштовхнуть підприємства працювати більш чітко, прозоро та відповідально, а також простимулюють працівників постійно підвищувати свою кваліфікацію, щоб надавати споживачам високоякісні конкурентоспроможні послуги та продукти.

Підвищення рівня доходів у тандемі із економічними реформами та збільшенням вільного часу населення України – один з фінальних важелів управління і розвитку туріндустрії в Україні. Якби ефективно не запускалися усі вищеперераховані важелі, якщо середньостатистичний українець не буде мати достатньо коштів та часу на відпочинок – уся робота марна. У найближчі декілька років позитивної динаміки у цьому питанні не прогнозується. Тому, як ніколи актуальним стає повернення соціального туризму, який піддався upgrade. Повернення його таким, яким він був раніше, не дасть ніякого ефекту. Отже, соціальний туризм потрібно трансформувати під сучасні вимоги відповідно до потреб населення.

Щоб цей процес розпочався, програма соціального туризму потребує серйозної фінансової підтримки, не лише з боку держави, а й з боку усіх суб'єктів підприємницької діяльності.

Соціальна відповідальність відіграє важливу роль у цьому питанні, оскільки, якщо кожний суб'єкт підприємницької діяльності почне ініціювати відпочинок для усіх своїх працівників та допомагати в його реалізації, він закладе одні з перших східців для досягнення нового рівня туристичної індустрії в Україні. Крім цього, фінансування потрібно для побудови та відбудови соціальних об'єктів відпочинку та рекреації для усіх верств населення. Кожен проект для реалізації програм соціального туризму також потребує інвестування. Цей важіль є заключним для початку складної, ефективної, але надзвичайно перспективної нової ери туріндустрії в Україні.

Література:

1. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки / А.М. Стельмашук. – Тернопіль : ТАНГ, 2000. – 315 с.
2. Дядечко, Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. – Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. – 223 с.

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ У РОЗРІЗІ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Литвиненко М. В., студентка 7 курсу Центру заочного навчання

Пушкар Т. А., канд. екон. наук, доц. каф. економіки підприємств міського господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Сучасний розвиток регіональних ринків передбачає формування активного бізнес-середовища, яке визначає основні засади конкуренції. Ефективне бізнес-середовище стає основою реалізації підприємницького потенціалу регіону, створення соціально відповідального бізнесу, розвитку цивілізованих конкурентних умов.

М. Мельник визначає бізнес-середовище як сукупність окремих суб'єктів економіки і факторів оточуючого середовища, які впливають на них [1, С. 51]. Буряк Г. виходить із найпоширенішого визначення бізнес-середовища як сукупності всіх зовнішніх факторів діяльності фірми, які суттєво впливають на її функціонування. Сучасне бізнес-середовище, на думку автора, включає споживачів продукції, постачальників, конкурентів, урядове регулювання економічної діяльності, а також соціальні, політичні, правові та інші відносини [2, С. 26].

Соскін О. І. визначає особливість формування сучасного бізнес-середовища, яка полягає у динамічності та створенні синергетичних ефектів, які проявляються при об'єднанні різних підприємницьких структур, використанні спільного потенціалу. В основі такої взаємодії покладено принципи вільної кооперації та економічного партнерства. На думку автора, бізнес-середовище за новітньою моделлю орієнтоване на піднесення депресивних регіонів, формування високотехнологічних господарських комплексів [3, С. 46]. Основою високотехнологічного сучасного бізнес-середовища у регіонах стають новітні інноваційні структури – бізнес-інкубатори, бізнес-парки, інноваційні технопарки.

Особливістю сучасного етапу формування бізнес-середовища у регіонах є підвищення уваги до соціальної відповідальності бізнесу. Соціально орієнтовано бізнес-середовище, на думку М. Мельника, є сукупністю інституційних передумов, факторів, ціннісних орієнтацій та механізмів правового, політичного, економічного та соціокультурного характеру, що сприяють реалізацію соціально відповідальної поведінки суб'єктів бізнесу [4, С. 16].

Отже, бізнес-середовище є сукупністю взаємовідносин учасників економічної діяльності у регіоні, які здійснюються і розвиваються під впливом зовнішніх факторів (політичних, правових, макроекономічних, соціальних, культурних) і базуються на принципах вільного вибору, свободи підприємницької діяльності, соціальної відповідальності.

Бізнес-середовище формує основи для розвитку конкуренції на економічних принципах і визначає можливості реалізації підприємницького капіталу у регіоні.

Формування сучасного бізнес-середовища відбувається під впливом наступних факторів:

1. поступова інтеграція України до Європейського Союзу, що змінює умови взаємовідносин і посилює конкуренцію на усіх рівнях;
2. зміни, реформування і розбудови правових засад здійснення підприємницької діяльності, конкурентної та зовнішньоекономічної політики;
3. трансформації територіальних громад і підвищення їх впливу на економічні процеси у регіонах;
4. подальшої розбудови громадянського суспільства і створенні умов для активізації його впливу на сферу бізнесу;
5. підвищення соціальної відповідальності бізнесу як невід'ємної умови і вагомої конкурентної переваги;
6. зростання невизначеності і ризиків для сучасного бізнес-середовища;
7. формування новітніх підходів до взаємодії бізнес-структур у регіоні.

Отже, сучасне бізнес-середовище у регіоні виходить за межі лише бізнесу, формуючи механізм взаємодії бізнес-структур не тільки із конкурентами, споживачами та постачальниками, але і з органами місцевого самоврядування, іншими представниками територіальних громад, громадськими організаціями. Формування бізнес-середовища в подальшому все більше буде підпадати під вплив євроінтеграційних процесів, підвищуючи рівень конкуренції і висуваючи соціальну відповідальність як невід'ємну конкурентну перевагу сучасного бізнесу.

Література:

1. Мельник М. І. Класифікація бізнес-середовища: системний підхід. Регіональна економіка. 2008. №2. С. 251-260.
2. Буряк Г. Інститути розвитку відносин власності у класифікації бізнес-середовища. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Вип. 105. С. 26-27.
3. Соскін О. І. Модель розвитку економіки та бізнес-середовища: логіка змін в умовах євроінтеграції. Економіка підприємства: теорія і практика : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., 10 жовтня 2014 р. Київ : КНЕУ, 2014. С. 43-48.
4. Мельник М. І. Інститут соціально орієнтованого бізнес-середовища в економічних відносинах: цілі та інструменти стимулювання. Регіональна економіка. 2010. №1. С. 15-23.

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВИНИКНЕННЯ СТИХІЙНИХ СМІТТЄЗВАЛИЩ В УКРАЇНІ

Ліман А. М., студентка 6 курсу факультету Інженерних мереж та екології міст
Хандогіна О. В., ст. викл. каф. Інженерної екології міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На сьогоднішній день фінальним етапом у системі поводження з відходами є їх захоронення. Переважна кількість побутових відходів направляється на полігони та звалища, більшість з яких лише частково забезпечує захист довкілля від небезпечного впливу, або не має систем захисту навколишнього середовища взагалі.

Під негативний вплив сміттєзвалищ потрапляють усі елементи довкілля, в тому числі і територія, на якій воно розташоване. Вплив на ділянку, відведену під сміттєзвалище, та прилеглі території виражається у зміні рельєфу, можливій активізації екзогенних процесів, зміні гідрогеологічних характеристик і умов поверхневого стоку, утворенні фільтрату, небезпеки розвитку ерозії, збільшенні навантажень на ґрунти, вилученні з господарського обігу великих земельних ділянок, потраплянні небезпечних речовин в повітря в процесі біологічного розкладання, горіння чи пиління.

До головних причин виникнення стихійних, несанкціонованих звалищ можна віднести наступні:

1. Переповнення існуючих місць розміщення ТПВ та потреба у нових. Стан місць розміщення ТПВ в Україні не є задовільним [1]: з понад 5 тис. офіційно відомих місць видалення ТПВ 305 од. (5,6%) є перевантаженими, а 1646 од. (30%) - не відповідають нормам екологічної безпеки. Неналежним чином проводиться робота з паспортизації та рекультивації сміттєзвалищ. У 2017 році близько 2 тис. од. (36%) потребували паспортизації, а 550 од. (10%) рекультивації. Крім того, в країні є необхідність у відкритті нових місць складування ТПВ, яка за оцінкою Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України становить понад 400 одиниць.

Варто зазначити, що будівництво великої кількості нових місць складування ТПВ не є доцільним і не вписується в Національну стратегію управління відходами [2], згідно з якою в Україні планується зменшення кількості наявних місць для видалення побутових відходів та спорудження мережі регіональних полігонів.

2. Недостатній рівень охоплення населення послугами з вивезення побутових відходів. Відсутність організованого збору та вивезення побутових відходів найбільш притаманною є для населених пунктів з малою кількістю мешканців. По-перше, це обумовлюється низькою якістю автомобільних доріг в сільській місцевості, для якої характерна низька щільність населення та значні відстані між населеними пунктами та об'єктами поводження з відходами. По-

друге, це менталітет та відношення до проблеми поводження з відходами. Для таких поселень загроза забруднення природного середовища на порядок менш значуща, ніж добробут мешканців та їх сімей. На перший план виходять зростання цін на продукти харчування та газ, електроенергію, паливо та інше, низький рівень доходу і брак грошей, низька якість медичного обслуговування, політична ситуація в країні. По-третє, нестача спеціального обладнання (контейнери, сміттевози) та кваліфікованих кадрів через брак коштів у місцевому бюджеті, коли кошти виділяються на інші статті витрат.

3. Неякісні послуги з вивезення ТПВ, характерні для малих міст, сільської місцевості, які залежать від декількох факторів:

- застарілий спецавтотранспорт та його дефіцит. На 2017 рік середній показник зношеності сміттевозів склав 67% [1]. Крім того, найбільш використовуваним типом сміттевозів є невеликі машини, у яких низька ефективність функціонування, якщо відстань від району збирання відходів до місця розвантаження перевищує 5-10 км [3];

- зношені контейнери. Найбільш використовуваними є металеві контейнери, що не мають кришок та коліс (вони найдешевші у виготовленні). Такі контейнери швидко виходять з ладу, їх неможливо пересувати вручну, а вивантаження можливо лише з використанням сміттевозів, обладнаних пристроєм бокового завантаження. Через відсутність кришок у теплу пору року розкладання відходів протікає інтенсивніше, а взимку призводить до їх замерзання, що ускладнює вивантаження, перевезення та подальшу обробку відходів [3]. Варто також відзначити, що вивезення ТПВ у сільській місцевості часто відбувається безконтейнерним способом за графіком;

- недотримання графіку вивезення ТПВ. Через несвоєчасне вивезення відходів, відходи можуть стати джерелом розмноження гризунів і комах та джерелом збудження різних інфекцій;

- недотримання вимог до облаштування контейнерних майданчиків. Контейнерні майданчики повинні мати водонепроникне тверде покриття та бути обладнані навісами, огорожею та ізольовані від об'єктів обслуговування населення, господарських дворів і магістральних вулиць смугою зелених насаджень [4]. На практиці належне облаштування контейнерних майданчиків є виключенням, ніж правилом;

- тарифи на послуги у сфері поводження з побутовими відходами. Величина тарифів для споживачів не ясна, оскільки часто не залежать від фактичного обсягу відходів та змінюються непропорційно до обсягу послуг, що надаються; тарифи є недостатніми для операторів, оскільки часто не дозволяють покрити витрати на утримання екологічно безпечної інфраструктури;

- недосконалий маршрут руху сміттєзбирального транспорту. Складання маршруту для збору відходів потребує комплексного підходу. Його треба прокладати з урахуванням таких факторів як рух транспорту в межах міста і по замиській дорозі, відстань від гаража до обслуговуваної зони збору відходів, під'їзні шляхи для сміттевоза і наявний вільний простір близько

майданчика, відстань від одного контейнерного майданчика до іншого, відстань від точки вивантаження сміття до гаража.

4. Низька екологічна культура населення. Для більш зрозумілого ставлення людей до навколишнього середовища слід відокремити такі поняття, як екологічна культура та екологічна свідомість. Екологічна культура включає відповідні ідеали і цінності, норми поведінки, екологічну відповідальність, почуття обов'язку перед природою. Загалом, культура - це спосіб життя людини і суспільства. Екологічна свідомість - сутність екологічної культури. Це розуміння необхідності охорони природи, наслідків небалого ставлення до неї, а також усвідомлення відповідальності кожної людини в цьому [5].

За даними дослідження [6], більшість українців виказують стурбованість екологічною ситуацією, признають необхідність громадян брати участь у вирішенні екологічних проблем. Але у той же час, вони вважають, що не зможуть внести особистий вклад у покращення екологічної ситуації ні шляхом активних дій/участі в акціях, ні шляхом сплати податків/послуг або добровільних внесків. Такі результати дозволяють говорити про високий рівень екологічної свідомості (моральна підтримка, співчуття до екологічного руху) та низький рівень екологічної культури (небажання громадян залучатися до реальних дій) в екологічній сфері. Така ситуація склалася через низьку громадянську активність та економічний стан країни, тобто громадян більш турбує матеріальне положення, а ніж екологічний стан довкілля.

Вищезазначені фактори виникли внаслідок неієвості існуючої системи поводження з відходами. Задля модернізації системи можна розглянути й адаптувати з урахуванням місцевого контексту низку європейських моделей управління, що вже довели свою ефективність.

Література:

1. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2017 рік. *Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України* : веб-сайт. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/stan-sferi-povodzhennya-z-pobutovimi-vidhodami-v-ukrayini-za-2017-rik/> (дата звернення: 05.11.2018).

2. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p> (дата звернення: 05.11.2018).

3. Управління та поводження з відходами. Частина 2. Тверді побутові відходи: навчальний посібник / Петрук В. Г. та ін. Вінниця : ВНТУ, 2013. 243 с.

4. Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць: Наказ МОЗ України від 17.03.2011 № 145. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11> (дата звернення: 05.11.2018).

5. Ульянова Н. В. Экологическое сознание и экологическая культура, проблемы и перспективы. *Вестник ТГПУ. Серия: Естественные и точные науки*. 2007. Вып. 6(69). С. 57-61.

6. Мусієздов О. О., Лісовенко Д. О. Особливості екологічної свідомості населення України. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2015. № 1-2, С. 129-133.

МІСТО ЯК «ТОЧКА ЗРОСТАННЯ» ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Логачова О. В., студентка 2 курсу факультету Економіки і підприємництва
Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Актуальність дослідження обумовлена наявністю серйозних соціально-економічних і соціокультурних проблем при реалізації реформи децентралізації влади в Україні, а також викликами глобалізму. Метою цієї статті стало дослідження тенденцій і проблем розвитку міст України в контексті міжнародного досвіду і на цій основі обґрунтування нових напрямів їх розвитку як точок зростання економіки регіонів.

Згідно класичної теорії в процесі урбанізації виділяється декілька етапів – від зародження, розвитку і до подальшого перетворення міст [1, с. 69-80]. У Україні процес урбанізації знаходиться саме на цьому етапі, що характеризується зростанням міського населення в найбільш великих містах за рахунок переїзду сільського населення і населення малих депресивних міст, що втратили за останні роки свій економічний профіль і ділову активність.

У розвинених країнах вже в останні десятиліття минулого століття тенденції стали змінюватися на діаметрально протилежні – відтік населення з великих перенаселених міст з високою вартістю життя, великими транспортними потоками, порушеною екологією в приміській селища міського типу і малі міста-супутники, в яких створюється комфортне середовище для життя людини. Наприклад, Бордо з міста – аутсайдера перетворився на одно з найпопулярніших місць у Франції. Ще в 1995 році на вулицях був автомобільний колапс, 20 відсотків житла в центрі було порожнє, а пропозиція переїхати у Бордо мало у кого викликала ентузіазм. З приходом нового мера Алена Жюппе стали шукати можливості по-новому розвивати Бордо. Оскільки у ньому практично немає промисловості, вирішили зробити ставку на культурну спадщину та торгівлю. Для цього закрили центр міста для машин і поміняли парковки на басейн. Одна з перших проблем, яку почали вирішувати, була пов'язана з помилками в транспортній системі, закладеними ще в 1950-і роки. Тоді мер міста відмінив трамвайні маршрути як нерентабельні, віддавши пріоритет автомобілям. Скоро стало зрозуміло, що ситуація на дорогах від цього тільки погіршала. Після того, як в 1995 році змінилося керівництво міста, було вирішено повернути трамвай, розвинути велосипедну інфраструктуру і деякі вулиці зробити пішохідними.

Другою великою ініціативою нового уряду стала програма реновації житлових кварталів. Вона теж торкнулася центральних районів. Щоб не чекати негативних відгуків, скарг і невдоволення місцевих жителів, було вирішено на самих ранніх етапах програми зібрати побажання мешканців і спробувати їх задовольнити. Ставка на красивий центр міста поступово почала приносити результати. По-перше, Бордо включили в список Всесвітньої спадщини

ЮНЕСКО. По-друге, виріс туристичний потік: в 1995 році сюди приїжджав мільйон туристів в рік, а в 2016-му – вже 6,8 мільйона. У Бордо почали переїжджати люди, працюючі в Парижі, оскільки у міста красивий центр, є де гуляти і проводити дозвілля, багато хто вважає за краще залишати сім'ю в дешевшому Бордо і приїжджати в Париж тільки заради роботи. Якщо в 1995 році 20 відсотків житла в центрі міста було порожнє, сьогодні ця цифра менше п'яти відсотків. Вартість нерухомості піднялася від 800-1000 євро за квадратний метр до 4 тисяч.

У місті з'явився інший побічний ефект територій, що оновлюються, – креативний кластер Darwin в колишній військовій казармі. Зараз на цій території в 20 тисяч квадратних метрів знаходяться офіси для коворкінга, магазини і благодійні організації. Є спортивна інфраструктура і пара модних ресторанів [2]. Кластер став популярною точкою, у тому числі серед туристів.

У розвинених країнах почалися процеси деконцентрації населення великих міст, системи розселення, що означають зміну, з моноцентричного характеру на полицентричну систему з відцентровою міграцією, тобто відбувається формування агломерації шляхом виникнення нових населених пунктів навколо великих міст. Як пояснення цих процесів у кінці ХХ століття з'явилася теорія диференціальної урбанізації [3, с. 71-86], згідно якої відбувається безперервна міграція населення між містами різного рівня, що призводить до формування нових населених пунктів як місць проживання людей і створенню нової системи розселення населення - агломерації. У сучасному світі агломерації отримали велике поширення. У розвинених країнах в агломерації зосереджуються значні фінансові ресурси і кваліфікований кадровий потенціал, концентруються виробництва наукомісткої продукції, що сприяє стійкому економічному зростанню на новій технологічній основі. Формування агломерації дозволяє отримати агломераційний соціально-економічний ефект за рахунок зниження транспортних, транзакційних і інших витрат в результаті просторової концентрації виробництв і зміцнення господарських зв'язків [4].

У країнах, що розвиваються, складається дещо інша ситуація з появою агломерації. З'являються усе більш складні урбаністичні організації, так звана «міська агломерація» і «міські коридори», що сполучають найбільші населені пункти, розташовані на цій території. Такі форми прояву урбанізації спостерігаються в таких багатонаселених індустріальних країнах, як Індія, Бразилія, Аргентина, Мексика і деякі інші. Проте швидке неконтрольоване зростання міського населення у багатьох країнах має серйозні негативні наслідки. До них можна віднести різке збільшення чисельності мігрантів з сільської місцевості, які, не маючи достатньої кваліфікації для роботи в індустріальних центрах, погано адаптуючись до нових умов, перетворюються на групу «маргінального» (низкодоходного і вимкненого з міського життя) населення.

Які сучасні тенденції розвитку і як складаються процеси формування і розвитку міст і агломерації в Україні? У Україні склалася дещо інша ситуація з формуванням великих міст. Країна займає значну територію – більше 603 тис.

кв. км, має великі запаси сировинних ресурсів. Проте просторовий розвиток економіки завжди характеризувався великою нерівномірністю. Регіони України мають значні територіальні особливості, сировинна база розміщена нерівномірно, тому в регіонах країни історично склався різний стартовий рівень соціально-економічного розвитку.

Нині в Україні налічується 460 міст, з яких 45 міст відносяться до великих і середніх, 3/4 загальних кількості міст України - малі міста, у тому числі - 15 міст з чисельністю населення до 5 тис. чоловік, 66 міст – від 5 тис. до 10 тис. чоловік, 160 міст - від 10 тис. до 20 тис. чоловік, 109 міст – від 20 тис. до 50 тис. чоловік [5]. А в 16 найбільшій міській агломерації мешкає близько 17 млн чол.

Вивчення динаміки основних показників соціально-економічного розвитку найбільш великих і індустріальних міст України як потенційної міської агломерації показало, що агломерація утворилася навколо усіх міст – мільйонників і навколо багатьох інших великих міст України і є частиною процесу масової урбанізації, що намітився на території сучасної України ще у рамках Російської імперії кінець XIX століття, коли виникла Одеська агломерація, стара на території сучасної України. За радянських часів стимул до урбанізації дала масова індустріалізація. Саме у радянський період оформилися абсолютна більшість сучасної агломерації України, включаючи нині найбільшу – Київську, яка менше всього страждає від депопуляції [5]. У період після отримання незалежності практично уся інша агломерація України страждає від депопуляції. Після 2014 року частина з них (Кримська, Луганська, Донецька) виявилися фактично за межами Української держави.

Таким чином, для України, так само як і для інших країн світу, характерне посилення процесів урбанізації за рахунок внутрішньої міграції населення сільських територій і депресивних населених пунктів; регіональний розвиток економіки характеризується великою нерівномірністю; динаміка економічних процесів у великих і середніх містах складається неоднозначно, структура економіки міняється на користь сектора послуг, що свідчить про поступову втрату містами позицій індустріального центру; для України характерна депопуляція населення і зниження темпів зростання об'ємів інвестицій під впливом як внутрішніх (системна криза в країні), так і зовнішніх (глобалізація) обставин; у Україні необхідно розвивати міста як «точки зростання», центри управління територіями, концентрації економічного потенціалу, навколо яких розташовуються малі міста і населені пункти-супутники.

Література:

1. Радионова Л. А. Город как социальная система: конспект лекций / Радионова Л. А. Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2015. –104 с.
2. Мировой опыт: почему в Париже работают, а в Бордо – живут. [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://gorodprima.ru/2017/06/23/mirovoj-opyt-pochemu-v-parizhe-rabotayut-a-v-bordo-zhivut/>

3. Проблемы урбанизации на рубеже веков / Отв. ред. А. Г. Махрова. – Смоленск : Ойкумена, 2002. –328 с.
4. Ижгузина Н. Р. Расчет синергетического эффекта городских агломераций региона [Электронный ресурс] Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/raschet-sinergeticheskogo-effekta-gorodskih-aglomeratsiy-regiona-na-primere-sverdlovskoy-oblasti>
5. Малые города как объекты экономического и социального развития [Электронный ресурс] Режим доступа : http://uchebnikirus.com/rps/regionalna_ekonomika_zin_ea/mali_mista_obyekti_ekonomichnogo_sotsialnogo_rozvitku.htm

СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В АТ «ХАРКІВ ОБЛЕНЕРГО». ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Макаренко О. М., студентка 7 курсу Центру заочного навчання

Серіков Я. О., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В основу ідеї Концепції ООН, яка стосується сталого розвитку людства, покладено створення таких умов, що забезпечать безпечне збалансоване існування нинішнього й майбутнього поколінь. Очевидно, що Концепція стосується глобальної системи «людина – біосфера Землі» (рис. 1), так як забезпечення безпеки життєдіяльності людини і людства в цілому за рахунок локального вирішення проблеми в окремих її підсистемах не дасть бажаного результату. З іншої позиції зрозуміло, що вирішення проблеми забезпечення безпечного збалансованого існування людства необхідно вирішувати на основі системного підходу, який повинен включати такі основні етапи як аналіз взаємодії середовища і людини в окремих підсистемах; виявлення негативних факторів при вказаній взаємодії; встановлення причин негативного впливу; оцінка ступеню ризику прояву такого впливу; і розробка відповідних методів, засобів, як мінімум, зниження рівня цього ризику.

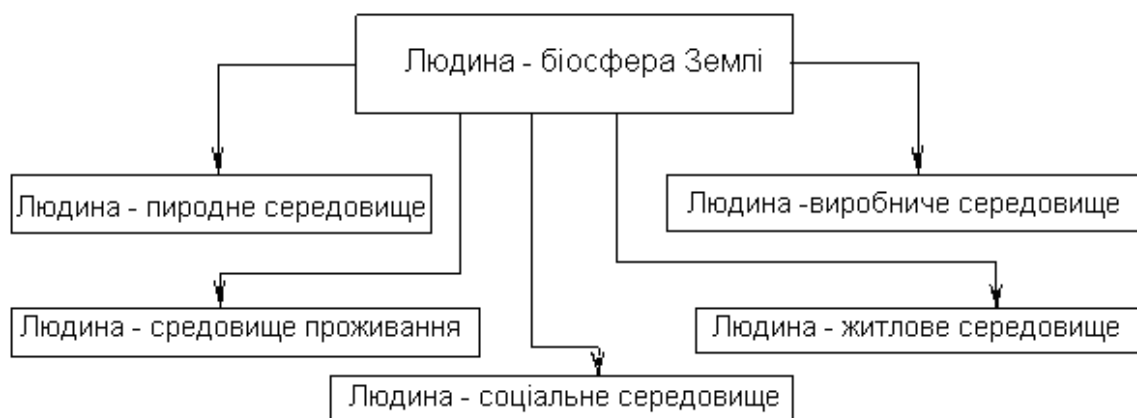

Рис. 1 Узагальнена структура глобальної системи «людина – біосфера»

Проводячи аналіз рівня безпеки в підсистемах очевидно, що на даний період часу підсистема «людина – виробниче середовище», яка охоплює виробничу діяльність людини, характеризується практично одним з найбільш високих рівнів розглядуваного негативного впливу.

Отже, в цьому контексті безпека праці розглядається як одна з основних потреб людини. Даний тезис підтверджується статистичними даними МОП. Так, за оцінками цієї організації, близько 2,3 млн. чоловіків і жінок щорічно гинуть в результаті нещасних випадків на робочому місці або із-зі пов'язаних з роботою захворювань. Тобто, цей показник свідчить, що в середньому на виробництві гине практично 6000 осіб щодня.

Відповідно до ст. 43 Конституції України 1996 р. «...кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом». Це основні положення, що відносяться до реалізації права громадян на працю, забезпечення працівникам безпеки, гігієни праці та здорового виробничого середовища і єдиного порядку організації охорони праці в Україні. На розвиток вказаного вище положення, з метою регулювання, взаємодії роботодавців і працюючих, в Україні в 2002 р. був опублікований Закон України «Про охорону праці».

Відповідно до Закону України «Про охорону праці», на АТ «Харківобленерго» створена і працює служба охорони праці, яка виконує функції організації й забезпечення діяльності у сфері охорони, безпеки праці та електробезпеки.

Особливістю товариства є те, що значна кількість працівників виконують роботи в діючих електроустановках, які відносяться до категорії «Роботи з підвищеною небезпекою». Тому, з метою забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці в товаристві регулярно проводиться різнопланова робота. Ця робота стосується вирішення наступних основних завдань: - навчання персоналу безпечним методам провадження робіт в електроустановках; - контроль виконання встановлених безпечних методів виконання робіт в електроустановках; - контроль за дотриманням працівниками вимог законодавства з охорони праці; - контроль забезпечення і застосування працюючими індивідуальних засобів захисту тощо.

В товаристві особлива увага приділяється також атестації робочих місць за умовами праці. Відповідно до встановлених вимог (Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці»), атестація робочих місць у товаристві проводиться не рідше одного разу на 5 років. Згідно з Положенням, за результатами атестації робочих місць складається перелік робочих місць, працівникам яких підтверджено право на пільги чи компенсації за ушкодження здоров'я, що передбачені законодавством.

Одночасно результати атестацій використовують як інструмент в розробці плану покращення умов, безпеки праці. Так, в результаті вдосконалення охорони праці, що було проведено за результатами атестації 2015 р. слідують наступні висновки. Стан умов праці в АТ «Харківобленерго» покращився за рахунок поліпшення: - санітарно-побутових умов; -

впровадження додаткових організаційно-технічних заходів. Це призвело до покращення трудової дисципліни в плані додержання нормативів з охорони праці і, як наслідок – до зниження рівня професійної і загальної захворюваності, кількості нещасних випадків.

Висновки. В ТК «Харківобленерго» завдання забезпечення належного стану умов, охорони праці та електробезпеки є складовою соціальної політики керівництва. Впровадження положень такої політики, що включають вирішення питань створення безпечних і нешкідливих умов праці на кожному робочому місці, компенсацію за роботу в шкідливих умовах, належне санітарно-побутове забезпечення й інші важливі позиції, в результаті забезпечує:

- зниження рівня виробничого травматизму і професійних захворювань, підвищення продуктивності праці в товаристві в цілому;
- підвищення надійності постачання електричною енергією як побутових, так і промислових споживачів Харківського регіону за рахунок більш відповідального ставлення працівників підприємства до виконання своїх виробничих завдань;
- підвищення конкурентноздатності підприємства.

Література:

1. Серіков Я. О., Коженевські Л. Ф. Безпека життєдіяльності – секюрітологія. Проблеми, завдання, шляхи вирішення. Монографія. Харків : ХНАМГ, 2012. Ч. 1 – 170 с., Ч. 2 – 332 с.
2. Закон України «Про охорону праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. Гігієнічна класифікація праці . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v4137400-86>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-92-п>.
5. Типове положення про службу охорони праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04>.

РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ТОРГОВИЙ БАЛАНС», ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ КРАЇНИ

Малкіна М. С., студентка 4 курсу кафедри економіки та маркетингу
Артьомова А. В., канд. техн. наук., доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

В умовах кризового і посткризового розвитку світової економіки кожна держава прагне мати достовірну і об'єктивну інформацію про результат зовнішньоекономічних операцій країни з рештою світу. Така інформація необхідна для прийняття рішень щодо майбутніх фінансових дій на товарних і

грошових ринках. Основні потреби в подібній інформації задовольняють баланси міжнародних розрахунків.

Платіжний баланс є одним з основних інструментів макроекономічного аналізу та прогнозування. Платіжний баланс - це співвідношення фактичних платежів, здійснених даною країною за кордоном, і надходжень, отриманих нею з-за кордону, за певний період часу.

Термін «платіжний баланс» вперше використав Джеймс Денем-Стюарт у своїй роботі «Дослідження про принципи політичної економії» (1767 г.) (Inquiry into the Principles of Political Economy). Стюарт визначає платіжний баланс як самостійне поняття, яке складається з:

- витрат громадян за кордоном;
- платежів по боргах, основної суми боргу і відсотків іноземцям.

Таким чином, спочатку платіжний баланс відображав тільки скоєні платежі, а не всі зовнішньоекономічні операції з матеріальними, фінансовими та інтелектуальними активами (зовнішньоекономічні операції - це операції між резидентом і нерезидентом). У середині загального платіжного балансу виділяють: торговий баланс, баланс по поточних операціях, баланс послуг, баланс руху капіталів і кредитів, баланс офіційних розрахунків. Торговий баланс формується як різниця між імпортом і експортом товарів (без урахування послуг). Найбільш інформативний баланс, що відображає всі потоки активів, як приватні, так і офіційні, пов'язані з рухом товарів і послуг.

Зародженням поняття «платіжний баланс» в його сучасному розумінні можна вважати появу терміна «торговий баланс». Вперше він був використаний Е. Місселденом в трактаті «Коло торгівлі» (1623г), де робляться перші розрахунки торговельного балансу для Англії за 1621г [1].

Подальший розвиток поняття «торговий баланс» отримує в роботах Т. Манна. У книзі «Багатство Англії у зовнішній торгівлі» (1664г.) [2]. Автор вводить поняття «загальний торговельний баланс», що характеризує відношення Англії з усіма країнами в сукупності, протиставляючи його приватним торговельним балансам, які відображають відносини з окремими країнами. Т. Манн відзначає, що дефіцити у зовнішній торгівлі з одними країнами можуть компенсуватися позитивним сальдо з іншими державами, тому оцінку зовнішньоторговельної діяльності слід проводити на основі загального торговельного балансу.

Термін «платіжний баланс» вперше був використаний Д. Стюардом в роботі «Дослідження про принципи політичної економіки» (1767г.) [3]. Він перший розглянув взаємозв'язок між торгівлею і рухом капіталу. Д. Стюард визначає платіжний баланс як самостійне поняття, яке складається з: - витрат громадян за кордоном; - платежів за боргами, основної суми боргу та принципів іноземцям; - уявлення грошових позик іншим країнам.

Таким чином, спочатку протягом більше 150 років термін «платіжний баланс» був пов'язаний тільки з міжнародним рухом фінансових активів і відокремлювався від торговельного балансу.

Державними органами термін «платіжний баланс» вперше був використаний в 1819 р в Англії в доповіді парламентської комісії, що досліджує

стан міжнародних розрахунків країни. Але статистика того часу не могла надати необхідну інформацію для складання необхідного балансу, і проводилися лише експертні роботи різними авторами. Це призводило до відсутності єдиного трактування термінів у різних авторів.

Протягом 19 століття і до початку першої світової війни дослідження, спрямовані на оцінку платіжного балансу Англії, проводили Мак Кайем, Р.Гіффер, Ч. Гобсон та ін. Платіжний баланс досліджував Ф. Пейшена. Огляд для Австро-Венгоїї був проведений М.Т. Губером [4], Швейцарії - В. Цоллінгера [5]; Угорщини -У. Фелнер [6]. Проблема відсутності одностайної міжнародного терміна зростала. Спроба вирішення цієї проблеми була зроблена в 1905 р на сесії Міжнародного інституту статистики в Лондоні.

За результатами сесії була надана допрацьована схема платіжного балансу. По закінченню першої світової війни Англія втратила свій статус резервного центру для світової економіки, втративши значних обсягів короткострокового іноземного капіталу. Провідним банкіром - кредитором стає США. Виникло питання про розробки більш гнучкої системи валютних курсів, оскільки нестійкий стан валютного ринку, викликане інфляційними процесами, значно збільшувало ризик країн-кредиторів.

Це призвело до значного підвищення інтересу до платіжного балансу. Уряду окремих держав починають регулярно опубліковувати офіційні дані платіжних балансів.

Перша країна, яка почала публікацію платіжного балансу, бали Англія в 1919 році. США публікує дані про платіжний баланс з 1022 року. Розробку однакового підходу до платіжного балансу, вироблення визначень і загальної методології його складання взяла на себе Ліга Націй і з 1924 року публікує платіжні баланси різних країн [7].

Нові тенденції розвитку глобального фінансового ринку, що виникли після світового фінансово-економічної кризи 2008 р зумовили необхідність перегляду методів обліку зовнішньоекономічних операцій і, відповідно, зміна підходів до класифікації цих операцій в рамках структури рахунків платіжного балансу.

Виникнення нових методів проведення та оформлення фінансових інструментів, нові підходи до реструктуризації зовнішнього боргу, стрімке зростання обсягу міжнародної торгівлі послугами, посилення взаємозв'язку статистики платіжного балансу зі суміжними статистичними системами національного рахівництва, грошово-банківської статистикою і статистикою державних фінансів - все це створило передумови для того, щоб після кризи 2008 р почали формувати абсолютно нові тенденції в теорії платіжного балансу.

Платіжний баланс не тільки дає представлення про участь країни в світовому господарстві, масштабах, структурі і характері її зовнішньоекономічних зв'язків, але і має пряму і зворотну зв'язок з відтворенням. З одного боку, він складається під впливом процесів, що відбуваються в відтворенні, а з іншого – впливає на нього, так як впливає на курсові співвідношення валют, золотовалютні резерви, валютне положення,

зовнішню заборгованість, напрям економічної, в тому числі валютної, політики, стан світової валютної системи.

Складовою частиною платіжного балансу країни є торговий баланс. Торговий баланс - це економічний показник, що відображає співвідношення вартості ввезених товарів на територію країни (імпорт) і вартості товарів, вивезених за межі країни (експорт). Залежно від того, яка стаття торгового балансу (імпорт або профіцит торгового балансу). Для цього використовується такий показник, як сальдо.

Історично склалося так, що вибір методів узгоджується, відновлення рівноваги платіжного балансу спочатку обумовлений вибором способу визначення сальдо платіжного балансу.

Поняття сальдо платіжного балансу відноситься до балансового підсумку певного набору операцій. Аналіз сальдо платіжного балансу важливий при визначенні економічної політики, основною метою якої з теоретичної точки зору є досягнення рівноважного стану, яке в сучасній економічній теорії означає таку ситуацію, коли економічні агенти не мають спонукальних причин до зміни своєї поведінки [8].

Різні теоретичні підходи до формуванню сальдо платіжного балансу послужили базою для створення концепцій платіжного балансу [9]. Виділяють такі концепції платіжного балансу:

- балансу поточних операцій;
- базисного балансу;
- ліквідності;
- балансу офіційних розрахунків.

Таким чином, сутність платіжного балансу як системи опису всіх економічних угод за певний період між резидентами країни полягає в тому, що він дозволяє зробити вірний висновки про зовнішньоекономічні позиціях країни.

Література:

1. История экономических учений: учеб пособие / под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. М.: ИНФРА-М, 2000
2. Mun Thomas. England's Treasure by Foreing Trade or The Balance of our Foreing Trade is The Rule of our Theasure. London: J.C. for Thomas Clark, 1664.
3. Stuart James. An Inquiry into the Principles of Political Economy. Landon: A. Millar and T. Cadell, 1767.
4. Губер, М.Т. Как читать баланс. М.: Международные отношения. 1995
5. Цоллингер, В. Международное перемещение ценностей и помещение капитала за границей, их влияние на производство и конъюктуру // Журнал общественно-политических наук, 1869
6. Fellner W. Monetary policies and full employment. Hamden, 1926: Competition among the few, N.Y., 1949.
7. League Of Nations. Memorandum on balance of payments and foreign trade balance 1911. Vol. 1, Geneva, 1926
8. Словарь современной экономической теории Макмиллана: пер. с англ. / под общ. ред. Д. У. Пирсона. М.: Инфра-М, 1997.
9. Stern R. M. The Balance of Payments: Theory and Economic Policy. London, 1973.

SMART-МІСТО ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Малюхов О. С., аспірант каф. менеджменту та публічного адміністрування
Гайдученко С. О., д-р наук з держ. упр., проф. каф. менеджменту і публічного адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

XXI сторіччя характеризується стрімким розвитком міст, що передбачає прискорення комплексних соціальних та технологічних трансформаційних процесів, які потребують впровадження інноваційних механізмів та рішень у галузі публічного управління для покращення якості життя населення. Саме тому дедалі більш актуальним стає створення сприятливих умов для розвитку сучасних «Smart-міст», які стануть інтелектуальними центрами. На сьогодні це пріоритет інформаційних і нематеріальних параметрів міського розвитку над традиційними матеріальними елементами.

Сама концепція Smart-міст не є новиною, ідеї з'явилися ще в 1960-1970-х років [5], однак її практичне застосування почалося з 1990-х років, що проявилось під час формування «електронного уряду». В той час у змісті концепції «Smart-міст» пріоритет в управлінні розвитком міського простору мала держава, а населенню відводилася пасивна роль: міські жителі практично не мали можливості втручатися в ухвалення рішень. Як зазначає віце-президент ІВМ за напрямом «Smart City» Джеррі Муні, «якщо XIX ст. було століттям імперій, а XX – століттям національних держав, то XXI ст. стане епохою міст» [3].

Протягом останніх десятиліть питанню стосовно «Smart-міста» присвячена низка наукових здобутків, як вітчизняних так і зарубіжних вчених.

У роботах зарубіжних колег «Smart-міста» розглядаються як інформаційне суспільство через необхідність знаходження нового місця і ролі держави в такому суспільстві [7].

Вітчизняна концепція «Київ Smart-місто» визначає розумне місто як сучасну модель міської трансформації, де інформаційні технології дозволяють якісно удосконалити систему управління та вирішити проблеми міської спільноти [4]. Це місто, що стратегічно вибудовує і реалізує розвиток економіки, людського капіталу, системи керівництва містом, інфраструктури мобільності, захисту навколишнього середовища і якості життя. Такий розвиток побудований на розумній комбінації ендаументів і діяльності громадян, усвідомлено і вільно приймаючих рішення [8].

В свою чергу, науковець І. Рижова у своїх роботах проводить детальних аналіз щодо впливу «Smart технологій» на розвиток «Smart-міста» в інформаційному суспільстві [6]. Однак, варто звернути особливу увагу на праці вітчизняної дослідниці В. Воронкової [1], в яких досліджується формування феномену від інформаційного суспільства до «Smart-суспільства» в контексті

історичної еволюції сучасного світу.

На мою думку, «Smart-місто» – це сучасна модель суспільної трансформації, впровадження якої дозволяє вирішити проблеми та змінити моделі управління, що породжує умови розвитку нової активної інформаційної громади.

Варто зазначити, що концепцію «Smart-міста» вже не можливо розглядати лише як ІТ-систему, яка поєднує інтегровані компоненти та обчислювальні технології для служб інфраструктури, за сучасних умов це є шлях до формування нового інформаційного суспільства та соціального простору, що передбачає поєднання в собі нових стратегічних підходів до публічного управління та спонукання жителів до формування нового, більш якісного рівня життя у місті.

Перспективами розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є поява нової якості відносин між громадою та місцевою владою, що призводить до зміни пріоритетів, системи цілей, завдань, способів їх рішення, показників повноти реалізації цілей та ефективності їх досягнення. На місце класичних методів публічного управління приходять соціально-орієнтовані методи, що характеризують перехід від технократичних аспектів діяльності до гуманістичних, загально цивілізаційних.

Таким чином, покращення рівня життя залежить від самих мешканців так, як вони перетворюються на постачальників міського сервісу в рамках місцевого самоврядування. Крім того, забезпечується висока якість обслуговування громадян, завдяки використанню фактичних даних в реальному часі, що пришвидшує процес прийняття рішень та надання послуг, наслідком чого є зручність і економічність.

Передбачається, що такі «Smart-міста» матимуть характерні риси для людини – це «розумність», «інтелектуальність», «майстерність розуму», «хитрість розуму», «розсудливість», «метикуватість», «практична мудрість», «адаптивність», «моральність» тощо [2, с. 306–310].

В даному випадку вирішальну роль відіграє створення особливих умов для розвитку міст, які за рахунок збільшення своєї конкурентоспроможності забезпечать рівномірність економічного та соціального розвитку територій країни. Однак головною рушійною силою є не конкуренція, а момент змагання, який включатиме взаємодію та взаємодопомогу, що покладатиметься на найбільш ефективне використання обмежених ресурсів.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що впровадження «Smart-міста» сприяє формуванню розумного суспільства, яке має значний потенціал для покращення абсолютно всіх сфер життєдіяльності, використовуючи при цьому інтегровані технології для забезпечення нового рівня життя.

Література:

1. Воронкова В. Г., Романенко Т. П., Андрюкайтене Регіна. Генеза від інформаційного суспільства до «smart-суспільства» в контексті історичної еволюції сучасного світу: теоретико-концептуальний контекст // Гілея: науковий вісник. Збірник

наукових праць. К. : Вид-во «Гілея», 2017. Вип. 116 (1). С. 128–133.

2. Діденко Л. В. Засновки: СМАРТ-країна / Л. В. Діденко, В. І. Кондрашова-Діденко // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: «Гілея», 2016. – Вип. 107 (4). – 484 с.

3. Компания IBM хочет сделать города разумными [Электронный ресурс].– Режим доступа : http://www.thg.ru/technews/20120319_132400.html

4. Концепція Київ Смарт Сіті 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kyivsmartcity.com/concept>

5. Мизрахи, М.В. «Умный город»: эволюция концепта. Инициативы городских сообществ в развитии города// Ученые записки Таврического национального университета имени В.И.Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». Том 24 (65). – 2013. – № 3. – с.217.

6. Рижова І. С., Захарова С. О. Вплив «Smart технологій» на розвиток «Smart-міста» в інформаційному суспільстві / І. С. Рижова, С. О. Захарова // Гуманітарний вісник ЗДА – 2018 – Випуск 72 – С. 81–90 – Режим доступу : <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/130575/126341>

7. Greenfield A. Against the Smart City / A. Greenfield. – 2013 – Access : http://www.academia.edu/6732875/Emerging_Markets_and_8Digital_Economy_Building_Trust_in_the_Virtual_World_032

8. Rudolf Giffinger, Haindlmaier Gudrun. Smart cities ranking: An effective instrument for the positioning of the cities. -- In: ACE: Architecture, City and Environment = Architectura, Ciudad y Entorno [en línea]. 2010, Año IV, núm. 12 Febrero. P. 7-25 – Access : https://www.researchgate.net/publication/228915976_Smart_cities_ranking_An_effective_instrument_for_the_positioning_of_the_cities].

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ ВИДАЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

Малявін Л. В., студент 1 курсу факультету економічних наук

Смирнова С. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. управління земельними ресурсами

Смирнов В. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. екології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

На сьогоднішній день Україна продовжує потопати в горах сміття. 95% твердих побутових відходів (ТПВ) в країні відправляються на звалища, половина з яких вичерпали свій експлуатаційний ресурс. На сьогоднішній день, 327 звалищ перевантажені, а 1 339 звалищ (24% від загальної кількості) не відповідають нормам екологічної безпеки, 516 сміттєзвалищ потребують рекультивації, з яких фактично рекультивовані тільки 86. За оцінками Міністерства екології та природних ресурсів України, потрібно побудувати ще 464 нових сміттєвих полігонів. [1].

Кожен українець щорічно генерує близько 330 кг сміття. У рік на полігони і неофіційні смітника вивозять до 11 млн. тон побутових відходів. Система збору побутових відходів охоплює лише 78% населення, а значить реальний обсяг ще на 15-25% більше [1,2].

Отже, нагальна потреба держави - звернути увагу на організацію утилізації та системи поводження з відходами в Україні, яка вже багато років знаходиться в занепаді. Причин цьому безліч: низька пріоритетність цієї проблеми на державному рівні; бездіяльність місцевої влади, яка зобов'язана організувати збір і утилізацію сміття; низькі тарифи для населення, які не покривають витрати на цивілізоване поводження з відходами - коштів вистачає лише на їх транспортування до місця «поховання».

Інший аспект цієї проблемної ситуації – нераціональне використання земельних ресурсів, адже загальна площа всіх звалищ складає майже 5% території країни, що можна порівняти з розмірами Чернівецької області.

Уже сьогодні тільки офіційні українські полігони відходів займають 164 тис. га. Для порівняння: площа найбільшого в нашій області й другого за величиною в Україні Карпатського біосферного заповідника – близько 54 тис. га [3]. Проте яка площа неофіційних, хаотичних звалищ підрахувати неможливо, бо не встановлено офіційний облік стихійних територій. Однак є всі підстави вважати, що їхня загальна площа переважає територію всіх українських заповідників, заказників, парків і заповідних зон. Дедалі більше населення продукує сміття, тим самим смітники захоплюють прибережні зони річок, території лісів, парків, гірських улоговин тощо. Отже, проблема потребує нагального вирішення, адже гектари непридатних для використання ґрунтів та загальне погіршення стану природного середовища загрожує екологічною катастрофою державного масштабу.

Рациональна організація територій з огляду на вирішення окресленої проблеми потребує поступальних спланованих дій з боку держави: розробка державної стратегії на законодавчому рівні з подальшим запровадженням регіональних та обласних програм з організації територій щодо утилізації та системи поводження з відходами; запровадження методологічної основи на засадах інтегральної сукупності економічних, екологічних та технічних складових; конверсія законодавчої сфери з боку держави з метою створення інвестиційно привабливої платформи; бюджетне фінансування поширення сучасних технологій переробки та утилізації ТПВ; впровадження коректної системи (матриці) управління ризиками територій відведених під полігони та сміттєзвалища; культивування екоосвідомості громадян з приводу сортування сміття; доступність та інформативність звітної діяльності щодо механізмів реалізації стратегії раціональної організації територій ТПВ; співпраця з країнами світу з метою обміну досвідом у сфері поводження з відходами та раціональної організації територій.

Наступний крок щодо організації територій з метою утилізації ТПВ передбачає запровадження системного моніторингу за наступними показниками: переліку полігонів та сміттєзвалищ к межах країни; облік кількісних та якісних характеристик сміття; подання параметрів стану складових компонентів біосфери навколо пунктів, складування, сортування, утилізації відходів; впровадження математичної модель прогнозування стану довкілля з виокремленням параметрів впливу; розробка плану заходів щодо виявлення та ліквідації стихійних сміттєзвалищ на основі картографічного

інтерактивного моніторингу з описом динаміки зміни площ полігонів та сміттєзвалищ в Україні.

Розглянуті аспекти раціональної організації територій видалення твердих побутових відходів окреслюють напрямки державної політики у сфері поводження з відходами на засадах науково обгрунтованого узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства.

Література:

1. Портал України з поводження з твердими побутовими відходами [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrwaste.com.ua>.
2. Управління та поводження з відходами. Частина 3. Полігони твердих побутових відходів: навчальний посібник / Петрук В. Г., Васильківський І. В., Іщенко В. А. Петрук Р.В. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 139 с.
3. Територія українських смітників більша, ніж площа всіх заповідників країни [Електронний ресурс] / Mukachevo.net : [офіційний сайт] // - Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/45084/> – Назва з екрана. - Дата публікації: 13.10.2018. – Дата перегляду: 12.11.2018, 10.30

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Мамі І., студент 6 курсу факультету управління та бізнесу

Солопун Н. М., канд. екон. наук, доц. каф. обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасний етап розвитку світового господарства свідчить про те, що глобалізаційні процеси сьогодні базуються на тлі регіоналізації, тобто появи нових та укріплення вже існуючих регіональних об'єднань.

Поняття «глобалізація» увійшло в науковий оборот в 80- ти роки ХХ ст. як відображення фундаментальних перетворень сучасної світової економіки і представляє собою багатомірний, складний і суперечливий процес, що грає системоутворюючу роль у формуванні загальнопланетарного господарства [1].

Існують думки щодо протистояння між регіоналізацією та глобалізацією через те, що політика регіональних об'єднань може бути спрямована врозріз інтеграційним процесам, але так званий новий регіоналізм навпаки має сприяти налагодженню міжнаціональних зв'язків зі збереженням власних економічних та політичних інтересів. Регіони стають провідними гравцями у житті як окремої держави, так і загальносвітових масштабах тощо [2].

Регіональна інтеграція та глобалізація мають за основу однакові рушійні сили та є важливими ланками процесу інтернаціоналізації сучасного світового господарства. І якщо низка регіональних інтеграційних об'єднань спрямували власні зусилля на формування окремої валютно-фінансово], політичної та

інших систем, то існує й інший напрямок регіоналізації, який спрямований на конвергенцію, тобто на певне зближення економічних систем.

Тому питання удосконалення експортного потенціалу регіону як важливий аспект розвитку територій є достатньо актуальним у процесах створення сильних регіонів та регіональних об'єднань у контексті глобалізаційних процесів.

Можливості економічного зростання національної економіки у глобалізованому світі збільшуються завдяки експортним можливостям держави. Але сучасний стан експорту, наприклад, Гвінеї характеризується значною часткою експорту товарів чи ресурсів з низькою доданою вартістю та сировини.

Тому в процесі розвитку глобальної торговельної системи першочерговим завданням для економічних регіонів Гвінейської республіки є визначення стратегічних напрямків реалізації експортного потенціалу, орієнтованого на широкий асортимент готових виробів з високою доданою вартістю і відмова від експорту окремих видів традиційної продукції і сировинних ресурсів.

У зв'язку з цим можливості удосконалення процесу пошуку нових можливостей присутності регіонів Республіки Гвінея на світових ринках визначають ставлення до їх експортного потенціалу як до критерію конкурентоспроможності їх товарної продукції в міжнародній торгівлі.

Істотна необхідність модернізації економіки Гвінеї на інноваційній основі диктує потребу в зміні структури експорту в напрямку зниження залежності від експорту ресурсів з переорієнтацією можливостей на виведення на зовнішні ринки продукції з високою доданою вартістю.

Реалії економічного розвитку підвищують можливості держави до присутності на світових ринках не тільки в якості постачальників ресурсів, багато регіонів країни мають свою експортну спрямованість і спеціалізацію, не пов'язану безпосередньо з поставками сировини з низьким ступенем обробки. Зазначені процеси характерні як для національної освіти, в цілому, так і для регіонів, його формують.

Таким чином, питання підвищення експортного потенціалу регіону, розробка переліку організаційно-економічних рішень, що сприяють зміцненню експортних можливостей держави в цілому з використанням існуючих конкурентних переваг, є актуальними і своєчасними, що сприяють вирішенню важливої економічної задачі зростання міжнародної конкурентоспроможності регіонів Гвінеї і, як наслідок, всієї національної економіки на світових ринках, сприяючи активному суспільному прогресу територій держави та редукції соціальної напруги.

Література:

1. Воронова О.В. Взаємозв'язок та відмінності регіоналізації та глобалізації : веб-сайт. URL: <http://www.dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1548/1.pdf> (дата звернення: 10.10.2018).

2. Михасюк І. Р. Глобалізація і регіоналізація: місце України. *Регіональна економіка*. 2011. № 4. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201104/re201104_007_MykhasyukIR.pdf (дата звернення: 14.10.2018).

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Манойлова В. А., студентка 6 курсу факультету Менеджменту
Оболенцева Л. В., доц. каф. Туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Львівська область увійшла до рейтингу найбільш привабливих і широко відомих туристсько-рекреаційних регіонів України, та зайняла місце у п'ятірці. Область володіє важливим туристським і культурним потенціалом, вона характеризується багаторічним співіснуванням безлічі релігій і народів. На її землі збережено близько 4000 пам'яток, а це 25% всієї історико-архітектурної спадщини України. Існуючий потенціал регіону складається з архітектурно-історичних пам'яток районного та державного значення. До них відносяться 794 будівельні та містобудівні монументи державного значення, 2637 пам'яток районного значення і 834 монументи археології, з них 14 мають державний статус [4].

Наявність на території області лікувально-оздоровчих і природно-рекреаційних ресурсів дозволяє Львівщині займати одне з перших місць в країні. До даних ресурсів відносяться цілющі мінеральні води (7 типів), озокерит, лікувальні грязі. На їх основі розвиваються відомі в Україні і за кордоном курорти - м. Моршин, м. Трускавець, смт Немирів, смт Східниця, смт Шкло, смт Великий Любінь.

У південній частині Львівської області простяглися українські Карпати, де знаходяться Національні парки «Яворівський» і «Сколівські Бескиди». Також тут містяться 400 об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема, природний заповідник «Розточчя», ботанічні сади, 240 пам'яток природи, 33 заказники, 61 заповідне урочище, 55 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва [4].

Зростає обсяг туристських потоків. Суб'єкти туристської діяльності у 2015 р. обслужили 112,5 тис. осіб, з них 3 тис. зарубіжних туристів. Наприклад, у 2016 збільшилася чисельність туристів, які були обслуговані туристськими підприємствами, до 181,8 тис. осіб. Чисельність зарубіжних туристів у 2016 році збільшилася до 8,3 тис. осіб, а внутрішніх до 98,5 тис. осіб [1].

Пропозиціями суб'єктів туристської діяльності Львівщини скористалися у 2016 році - 181,8 тис. осіб, а у 2017 році 175,2 тис. осіб, з них 96,6% – жителі України. За сприянням туристичних компаній українські туристи виїжджали в 70 держав світу. Найбільше – до Туреччини-20,7 тис. осіб, Єгипту – 15,6 тис.,

Болгарії – 8,6 тис., Греції – 7,6 тис., Угорщини – 6 тис. туристів. Туристські підприємства Львівської області у 2017 році обслужили закордонних туристів з 35 держав світу, серед них переважали жителі Польщі – 1,5 тис. осіб, Азербайджану – 1,3 тис., Білорусі – 0,9 тис. Поїздкою туристів-громадян України в рамках країни було охоплено 86,5 тис. осіб, або 49,4% від загального числа обслужованих туристів. У 2017 році суб'єктами туристської діяльності обслужовано 15 тис. екскурсантів, з яких 1,4% становили зарубіжні жителі. Дана інформація наочно представлена у Таблиці 1 [3].

Таблиця 1. Кількість туристів та екскурсантів, обслужених суб'єктами туристської діяльності у Львівській області за 2014-2017 роки

Показники, осіб	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1	2	3	4	5
Кількість туристів – усього	92128	112472	181827	175150
Кількість туристів – іноземні туристи (в'їзні туристи)	2015	3057	8370	6042
Кількість туристів – туристи-громадяни України, які подорожували за кордоном (виїзні туристи)	61465	60830	74877	82653
Кількість туристів – внутрішні туристи	28648	48585	98580	86455
Кількість екскурсантів	26901	15002	17637	14955

Згідно зі статистичними даними, розподілення туристів за метою поїздки і видами туризму в 2016 році, найбільшу частку становили туристи з метою дозвілля і розваг. На другому місці - з метою лікування. Найбільше було прийнято внутрішніх туристів - 98,5 тис. осіб, зарубіжних туристів - 8,3 тис. осіб [2].

На Львівщині позитивну динаміку нарощування числа іноземних і внутрішніх туристів забезпечують наступні особливості. До них відносяться: наявність значного числа культурних та історико-архітектурних об'єктів, які були інтегровані в світову спадщину ЮНЕСКО; географічне розташування області в центрі Європи; транспортна доступність і мережа транспортних шляхів, сприяє нарощуванню кількості туристів, тобто за рахунок транзитних туристів; допомога і збереження самобутньої культури і традицій; різноманіття природних ресурсів, які дають можливість розвиватися різним видам туризму, наприклад, лікувально-оздоровчому, розважальному, гірськолижному і активному туризму.

Нормативно-правовими документами, у яких обумовлена значимість становлення туризму для області, вважаються: Програма розвитку туризму, курортів і рекреації у Львівській області на 2018 – 2020 роки; Стратегія розвитку Львівської області до 2020 року; проект Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року [4].

У Львівській області незалежно від позитивних факторів становлення туризму є ще невирішені питання. Туристські об'єкти мають незадовільний

стан, наприклад монументи замково-палацової культури і мистецтва, абсолютна недоступність передових систем охорони, яка ініціює втрату цінних експонатів з галерей і музеїв. До майже всіх туристських об'єктів немає під'їздів. Незадовільний ступінь надання транспортних послуг всіх видів і невисока якість доріг прямо сприяє на туристські потоки.

Також є недосконалість інформаційно-маркетингового забезпечення просування туристських та інвестиційних можливостей. Тобто нерозвинена мережа туристичних інформаційних центрів, яка вважається однією з ключових частин державного забезпечення туризму. Вірно налаштована система даної структури має можливість швидко дати туристу будь-яку туристську інформацію, наприклад, про розклад переміщення автотранспорту, присутність місць в готелях, відомі екскурсії, харчування і багато іншого.

Потреба залучення інвестицій в туристичну галузь Львівської області впливає з недостатності фінансування для становлення туризму. В області існує нестача кваліфікованих кадрів та фінансування задля відновлення та ремонту будівельних, історико-культурних пам'яток, зберігання та раціонального застосування туристсько-рекреаційних та природних ресурсів.

До низки проблем, які відносяться до туристського потенціалу Львівської області належать недосконалість та безсилля інституційного та нормативно-правового забезпечення становлення туризму, нестача професійних співробітників у сфері туризму та рекреації та їх неналежний ступінь підготовки.

В подальші роки для дієвого використання туристського потенціалу Львівської області доцільно проводити регіональну політику, яка має бути спрямована на впровадження можливостей області як туристського регіону. Потрібно реалізувати декілька заходів, які стануть сприяти поширенню позитивного іміджу та реалізації нагромадженого туристського потенціалу Львівської області.

Потрібно модернізувати туристську транспортну інфраструктуру, провести реконструкцію та реставрацію пам'яток культури та архітектури, заходів щодо збереження екології.

Також великим кроком до поліпшення туристської привабливості області, з метою становлення внутрішнього туризму, стане доцільним подача замовлень на проведення великих подій гуманітарного, спортивного характеру. Існує необхідність створити заходи організаційно-економічного стимулювання становлення системи підготовки співробітників в сфері туризму, підвищення кваліфікації спеціалістів і залучення іноземних фахівців.

Беручи до уваги сприятливі передумови і негативні нюанси, що впливають на становлення туризму Львівської області, впровадити нові пріоритети державної регіональної політики. До цих пріоритетів відносяться удосконалення планування і більш дієве використання природного, ресурсного та туристсько-рекреаційного потенціалу області; рекламного та інформаційного забезпечення туристської галузі в країні і за кордоном; фінансового стимулювання становлення туризму та рекреації.

Література:

1. Діяльність колективних засобів розміщування та туристичних організацій Львівської області // Головне управління статистики у Львівській області 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/express/2018/v1007_86.pdf
2. Колективні засоби розміщування та туристична діяльність у Львівській області // Головне управління статистики у Львівській області 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2017/ZB2120170101.pdf>
3. Рекреаційний потенціал Львівщини // Головне управління статистики у Львівській області 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/21/theme_21.php?code=21
4. Розвиток туризму, курортів і рекреації Львівщини // Львівська обласна рада 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.lviv.ua/news.php?news/2680/group/17>

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕБЕЗПЕКИ ЯК ЕТАП ОЦІНКИ РИЗИКУ

Махиня Л. О., студентка 7 курсу факультету заочного навчання
Пархутін О. Г., студент 7 курсу факультету заочного навчання
Данова К. В., доц. каф. охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Забезпечення сталого розвитку територій має ґрунтуватися на врахуванні потреб суспільства у вирішенні питань безпеки життєдіяльності. Реалізація проектів у напрямку розвитку територій має враховувати ризики, що супроводжують діяльність людини, внаслідок впливу небезпечних та шкідливих факторів навколишнього середовища.

У широкому розумінні ризик – це показник, що характеризує певну небезпеку. Існують різні аспекти ризику, пов'язані із фінансовою, соціальною, технічною сферою, однак, у будь-якому випадку, оцінка ризику надає інформаційну базу для прийняття певних управлінських рішень у напрямку мінімізації впливу небезпечних чинників та підвищенню рівня безпеки.

Ідентифікація ризику є важливим етапом загального алгоритму оцінювання, оскільки дозволяє виявити проблемні питання розвитку територій та сконцентрувати увагу на окремих питаннях безпеки.

Для ідентифікації ризику розроблено різні методи, які представлені наступними групами:

- доказові методи, наприклад, із застосуванням переліків контрольних запитань;

- системні методи групової роботи, за яких експертна група систематично ідентифікує ризики шляхом використання структурованого набору фраз чи запитань;

- методи індуктивного мислення, наприклад Hazard and Operability Study.

Вибір методу ідентифікації ризику має ґрунтуватися на складності завдань, що постають перед групою дослідників, а також ступені невизначеності, за якої здійснюється загальна оцінка ризиків.

За результатами ідентифікації ризику можливо отримати перелік небезпек, характерний для певної території, організації чи іншого об'єкту, задля наступного проведення аналізу та отримання якісних чи кількісних характеристик ризику.

У подальшому, за наявності характеристик ризику реалізації певних небезпек, можна визначати пріоритетні шляхи щодо зниження екологічного, соціального чи іншого впливу на громаду.

Література:

1. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. – К.: Мінекономрозвитку України, 2015.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ГАЗО- ТА НАФТОПРОВІДІВ

Мустіцов І. М., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Назаренко Д. В., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Малишева В. В., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сьогодні нафтогазовий комплекс відіграє важливу роль у промисловості та економіці країни, а також виконує ряд важливих завдань, до яких, в тому числі, належать забезпечення мешканців та промислових об'єктів паливом та енергетичними ресурсами, отримання прибутків від експорту сировини в інші країни, окрім того, на базі нафтогазового комплексу функціонують багато інших галузей економіки, технічні та наукові галузі.

Проте, останнім часом нафтогазовий комплекс зтикається із значною кількістю проблем, серед яких можна перелічити наступні: недостатній розвиток трубопровідної мережі у країні, потреба у реконструюванні або перебудові заводів з переробки нафти, модернізації або заміні застарілого обладнання, що використовується для видобутку нафти та газу тощо. Зазначені проблеми призводять до зростання екологічного навантаження на довкілля, що потребує нагального впровадження заходів з підвищення рівня безпеки експлуатації газо- та нафтопроводів.

Законодавство України у сфері екологічної безпеки спрямоване на збереження водних, земельних ресурсів, чистоти навколишнього середовища, їх захисту, а також запобігання, зменшення та ліквідацію шкідливого впливу

діяльності промислових об'єктів та інших видів господарської діяльності на довкілля.

Охорона навколишнього середовища забезпечується дотриманням вимог екологічних стандартів, нормативів використання природних ресурсів та впровадженням заходів, спрямованих на попередження порушення екологічної системи навколишнього середовища. Окрім того, потрібно приділяти увагу процедурі проведення оцінки впливу діяльності нафтогазового комплексу на довкілля з метою своєчасного виявлення негативних змін, які у подальшому можуть призвести до техногенної катастрофи та адекватного реагування для відновлення їх нормального стану функціонування. Підприємства нафтогазового комплексу повинні проводити облік у галузі охорони навколишнього середовища, тобто фіксувати інформацію щодо видів та обсягів забруднюючих речовин, що потрапляють у довкілля, передавати отриману інформацію до органів, що ведуть державний облік у цій галузі для її подальшої обробки.

Пріоритет вимог екологічної безпеки при використанні земельних ресурсів є одним з головних принципів земельного законодавства та визначає необхідність здійснення контролю за використанням й охороною земель та дотриманням екологічного законодавства. Зазначено, що на межі земель трубопровідного транспорту, до яких відносяться ділянки, відведені під наземні і надземні трубопроводи та їх споруди, а також під наземні споруди підземних трубопроводів, повинні бути встановлені охоронні зони з метою забезпечення їх безперебійного функціонування, раціонального використання земель, режиму ведення господарської та іншої діяльності, охорони довкілля та екологічної безпеки, а також безпечної життєдіяльності та захисту населення.

Також важливим є питання впливу нафтогазового комплексу, зокрема, експлуатації газо- та нафтопроводів на водні ресурси країни. З метою забезпечення досягнення екологічного нормативу якості водних ресурсів проводиться нормування кількості шкідливих речовин, що скидаються у водні об'єкти, а також здійснюється їх постійний контроль задля дотримання вимог законодавства України у сфері захисту водного господарства.

Запобігання екологічним катастрофам та дотримання нормативів чистоти атмосферного повітря є важливою складовою загальнодержавної діяльності із забезпечення високого рівня екологічної безпеки навколишнього середовища. Одним з найбільш ефективних заходів з покращення стану повітряного середовища є зменшення обсягів викидів шкідливих речовин, що утворюються в результаті діяльності підприємств нафтогазового комплексу. Це можливо лише за умови глобальної модернізації устаткування, що використовується для видобутку, обробки та транспортування сировини, що видобувається, забезпечення ефективної, забезпечення його безперебійної роботи, що є можливим завдяки здійсненню періодичних обстежень технічного стану, а також здійснення контролю за складом та обсягом шкідливих речовин, що викидаються у навколишнє середовище.

Література:

1. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 26.06.1991 р. № 1268-ХІІ. Дата оновлення: 12.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 10.11.2018).
2. Земельний Кодекс України від 20.12.2001 р. № № 2905-ІІІ. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення 06.11.2018).
3. Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів : Закон України від 17.02.2011 р. № 3041-ВІ. Дата оновлення: 09.12.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3041-17> (дата звернення 11.11.2018).

АНАЛІЗ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ

Нагірна П. О., студентка 4 курсу факультету транспортних систем
Крайнюк О. В., канд. техн. наук, доц. каф. метрології та безпеки життєдіяльності

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Природні і техногенні надзвичайні ситуації призводять до виникнення стихійних лих, аварій, катастроф з численними людськими жертвами, величезними матеріальними збитками. Протидія надзвичайних ситуацій різного характеру шляхом створення стійкої інфраструктури населених пунктів є першочерговим завданням всіх органів влади і актуальною проблемою сучасності.

Упродовж січня – вересня 2018 року в Україні зареєстровано 94 надзвичайні ситуації (НС): 28 техногенного характеру, 63 природного характеру, 3 соціального характеру. Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинули 121 особа (з них 27 дітей) та постраждало 552 особи (з них 213 дітей) [1].

Техногенні надзвичайні ситуації можуть виникати на основі подій техногенного характеру внаслідок конструктивних недоліків об'єкту (споруди, комплексу, системи, агрегату і т.д.), зношеності обладнання, низької кваліфікації персоналу, порушення техніки безпеки в ході експлуатації об'єкту та ін. НС техногенного характеру можуть протікати з забрудненням навколишнього середовища.

Основними причинами виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру в Україні були:

- недотримання правил пожежної безпеки та ігнорування вимог правил дорожнього руху;
- порушення санітарно-гігієнічних норм та низький рівень контролю за виконанням протиепізоотичних та протиепідемічних заходів;
- застарілість (зношеність) основних фондів та аварійний стан значної частини мереж комунального господарства;
- аномальні прояви атмосферних процесів тощо [1].

При обґрунтуванні заходів щодо попередження аварій, катастроф і зменшення їх наслідків за ризик зазвичай приймають інтегральний показник, який включає в себе як ймовірність настання небажаної події за рік, так і пов'язану з ним шкоду [2].

Залежно від розв'язуваних завдань ризик можна представити у вигляді:

- 1) математичного очікування збитку певного роду за рік;
- 2) частоти настання несприятливої події за рік.

У першому випадку ризик R (збиток за рік) визначається за формулою:

$$R = NU$$

де N – частота настання надзвичайної ситуації (аварій, катастроф) за рік;
 U – потенційний збиток від надзвичайної ситуації.

У другому випадку ризик R (1/рік) знаходиться зі співвідношення:

$$R = NP$$

де P – ймовірність настання несприятливої події за умови, що трапилася НС.

Найбільш прийнятним критерієм оцінки ступеня небезпеки може служити індивідуальний ризик, який визначається як вірогідність смертельного результату на об'єкті за рік в результаті аварії або стихійного лиха. Цей показник включає в себе поєднання частоти НС та їх наслідків. Для оцінки можливих масштабів НС служить колективний ризик, який визначається як математичне очікування числа уражених за рік.

Розглянемо методологію оцінки індивідуального і колективного ризиків, орієнтовану на застосування сучасних ГІС-технологій. Ймовірність P настання несприятливої події для життя людини або для життя і його здоров'я за умови, що сталася НС, може бути визначена з урахуванням математичного очікування числа постраждалих:

$$P = M(N)/N$$

де N – загальна чисельність персоналу на об'єкті і знаходиться в зоні ризику населення; $M(N)$ – математичне очікування числа загиблих в результаті аварії.

Тоді для визначення індивідуального ризику справедлива функція:

$$R = \frac{H}{N} \int \int_S \int_0^{24} \int_{\Phi_{min}}^{\Phi_{max}} P(\Phi) f(x, y, \Phi) \psi(x, y) f(t) d\Phi dt dx dy$$

де H – частота виникнення НС природного або техногенного характеру;
 (x, y, Φ) - функції щільності розподілу інтенсивності вражаючого фактора в межах майданчика з координатами x, y .

Функція $f(x, y, \Phi)$ небезпек виходить на основі статистичної обробки результатів спостережень за небезпечними подіями.

$P(\Phi)$ - ймовірність ураження людей від впливу вражаючого фактора Φ .
де $f(t)$ - функція щільності ймовірностей розподілу знаходження людей в будівлях в залежності від часу доби, що отримується на основі статистичного аналізу матеріалів по міграції персоналу об'єктів і населення протягом доби (часовий фактор).

$\psi(x, y)$ - щільність функції розподілу людей в межах розглянутої площадки (приймають в якості вихідних даних).

Колективний ризик, який визначається як очікуване число уражених (зі смертельними наслідками або втратою здоров'я) від можливої аварії або стихійного лиха за рік, обчислюється за виразом $R = RN$, де N – число людей, що знаходяться в зоні ризику.

Отже, для зменшення НС, необхідно дотримуватись встановлених правил та ознайомитись із класифікацією, для подальшого плану дій. Взаємодія населення і фахівців може покращити статистику майбутніх років для безпечного життя в Україні.

Таким чином, зазначені закономірності дозволяють уніфікувати методичний підхід до аналізу ризику, що забезпечує можливість розробити комплексні методики аналізу ризику із застосуванням ГІС-технологій на вибухопожежонебезпечних об'єктах, хімічно і радіаційно небезпечних об'єктах, в зонах катастрофічного затоплення, при руйнівних землетрусів і інших аваріях і катастрофах.

Література:

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Інформаційно – аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні у 2017 році. – 2017. – 25 січня. – URL: <http://www.dsns.gov.ua>
2. Ларионов В.И. Научно-методические основы определения рисков чрезвычайных ситуаций. Безопасность России. Анализ риска и проблем безопасности. В 4 ч. Ч. I. Основы анализа и регулирования безопасности. М.: МГФ “Знание”, 2006. С. 353–389.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МОЛОДІЖНОМУ ТУРИЗМІ УКРАЇНИ

Нікітін В. Г., шерстний курс факультету «Програмної інженерії та бізнесу»
Воляк О. О., канд. техн. наук, доц. каф. «Економіки і маркетингу»

Харківський Національний аерокосмічний університет «ХАІ»

Значної частиною українського населення, яка цікавиться туризмом, є молодь. У молодих людей більше вільного часу. Саме подорож найбільше допомагає сформувати нові цінності у молодих людей.

В Україні молодіжному сегменту мало приділяється уваги. Туристичні фірми більше налаштовані на сімейний відпочинок. Більшість молодих туристів змушене організовувати свій відпочинок самостійно[7].

Переваги молодих людей виглядають у такий спосіб [2]: 27% вибирають розважальні заходи, 27% - спортивні, 13% - пізнавальні, 17% - екскурсійні, 17% - пригодницько-ігрові, туристичні походи 9% (рисунок 1).

Відмінною рисою молодіжного туризму є те, що молоді люди не надають великого значення якості житла та рівню обслуговування. Їх влаштовує житло за помірну плату, але для них дуже важлива культурно-

розважальна програма відповідно їхнього віку[6].

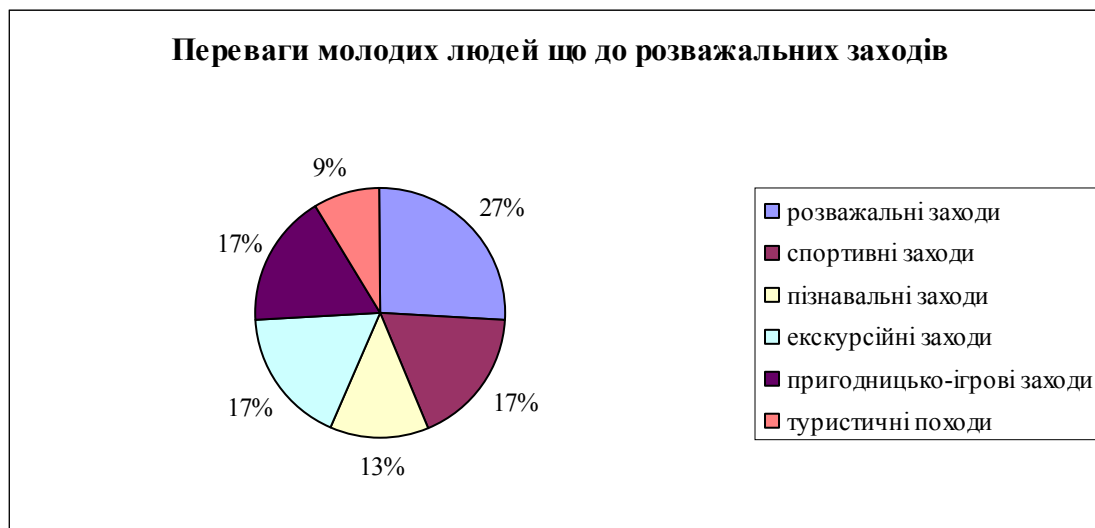

Рисунок 1- Переваги молодих людей що до розважальних заходів

Останнім часом туризм як вид фізичної активності замінюється пасивним відпочинком - «сидіння за комп'ютером». Причина - надзвичайна поширеність віртуальних ігор і проста лінь молодого покоління.

На певному рівні розвитку технологій так чи інакше виникають нові активності, в які втягуються все більше «народних мас», причому характер цих процесів глобальний і вельми швидкий, так як задіяні інтернет технології.

Є ряд активних видів дозвілля, які задовольняють любителів сучасних технологій і туризму.

Перший - це квест в місті або в поході. Як же в квесті задіяні технології? На мобільних пристроях дозволяється зберігати карти місцевості, користуватися інтернетом і всіма видами підказок, обов'язково здавати на фініші фотографії команди на кожному пункті як докази своєї там присутності (зазвичай - із зазначенням точного часу прибуття на об'єкт), і в кінці команда повинна представити творчий звіт, за який, як правило, даються додаткові бали. Це може бути набір фотографій з коментарями, слайдфільми або відеоролик, презентація і так далі, на вибір команди.

Наступний технологічний «крок». Епоха відкритих супутникових координат. Геокешинг [1] (від geo-земля, cache - тайник). Тут в гру «вступає» GPS-навігатор, що починає впливати на правила гри.

Особливість геокешинга - в тому, що тайники «прив'язуються» до пам'яток і цікавих об'єктів, як реальні, так і віртуальні, стають не самоціллю, а засобом пізнання і спілкування[3].

Геокешинг змусив молодь вийти з дому заради тривалих походів, плавання, лазіння та інших пригод, пов'язаних з пошуком скарбів[4].

А як же живе спілкування? А воно тут переходить в інші форми - включаються емоції, змагальний момент, дуже часто виграють ті, хто зумів добути інформацію не тільки в мережі, але і у місцевих жителів, друзів, батьків.

Наступна технологія, на якій хотілося б зупинитися, отримала назву геотеггінг (варіант - геотаггінг, від слів geo - земля і тег (tag) - мітка). Простіше

кажучи, це географічна прив'язка фотографії до місця зйомки. Приклад: знайти щось, що застаріло на мапі щодо реальної картини (зміна вивіски, ремонт фасаду будинку і так далі)[5].

Підводячи підсумки всього вищесказаного, підкреслимо, що з розвитком технологій пізнання про навколишній світ і способи цього пізнання значною мірою залежать від ступеня володіння технологіями і висуюють нове соціальне замовлення в молодіжному туризмі.

Література:

1. Платов, А. Геокешинг: новое развлечение в стиле hi-tech [Електронний ресурс] / А. Платов. – Режим доступу: <http://www.nestor.minsk.by/>.
2. Сучасні різновиди туризму [Текст]: Підручник / Ф. Ф. Шандор, М.П. Кляп. — К.: Знання, 2013. — 334 с.
3. Геокешинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://taviika.blogspot.com/p/blog-page_18.html.
4. Образовательный геокешинг и мобильные игры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edugalaxy.intel.ru/?showtopic>.
5. Патаракин, Е.Д. Новое поколение учебных проектов [Електронний ресурс] / Е.Д.Патаракин, Я.С. Быховский, Е.Н.Ястребцева. – Режим доступу: http://nenc.gov.ua/doc/metod_razr/geokeshing.pdf.
6. Бутусов Г. Аналіз туристичного ринку України // Галицькі контракти. – 2006. – № 5. – С. 8–10.
7. Стрельцов Ю. А. Основные направления самореализации молодежи в условиях досуговой деятельности / Стрельцов Ю. А. – СПб., 2002. –185 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ НА ДП «ЗАВОД «ЕЛЕКТРОВАЖМАШ»

Орленко А. П., студентка 7 курсу центру заочного навчання
Нестеренко С. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М.Бекетова*

Харківське ДП «Завод «Електроважмаш» здійснює свою діяльність відповідно до вимог природоохоронного законодавства, основною метою якого є запобігання або мінімізація впливу на навколишнє середовище.

На підприємстві протягом 2016-17 років реалізовано комплекс заходів, спрямованих на поліпшення стану навколишнього середовища, дотримання встановлених нормативів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, нормативів гранично-допустимих скидів забруднюючих речовин з зливовими водами.

Під час проведення двомісячника благоустрою «Зелена весна – 2016» відділом охорони навколишнього середовища за участю представників адміністративно-господарчого відділу було організовано рейдову перевірку

закріплених за структурними підрозділами ділянок території. У ході перевірки було виявлено ряд недоліків, видано для виконання 33 приписи, в яких вказано 61 зауваження. В ході роботи усунуто всі вказані зауваження.

Адміністративно-господарчим відділом висаджено нові квіти, кущі та дерева, перекопано та приведено до належного естетичного вигляду центральні квітники підприємства, а також інші, як на території підприємства, так і за його межами. В ході двомісячника очищено 25,55 га газонів, вивезено опалого листя та сміття 648,7 м³, висаджено 14 дерев, засіяно 6,47 га газонів, проведено ремонт 60 м зовнішніх електромереж на території підприємства, очищено 353 м мереж від гілок дерев, вивезено 91,5 м³ великогабаритного сміття, вивезено 72,9 м³ будівельного сміття, проведено дезінфекційну обробку 28 контейнерів для твердих побутових відходів та промислових відходів, очищено 64 люки пожежних гідрантів, очищено та відремонтовано 96 каналізаційних люків та зливових решіток.

Проводилась просвітницько-агітаційна робота щодо необхідності раціонального використання та збереження водних ресурсів, раціонального використання енергоресурсів, збереження земельних ресурсів.

За 2016 рік розроблено та узгоджено з органами Держнагляду 3 графіки контролю і планів роботи з охорони навколишнього середовища, підготовлено 54 звіти до різних організацій, 10 форм первинного обліку, 4 форми статистичної звітності, 4 розрахунки до податкової декларації екологічного податку, укладено 3 нових договори. Взято участь в 2 заходах державного контролю. Протягом року видано 63 приписи щодо усунення виявлених порушень природоохоронного законодавства структурними підрозділами підприємства, з приведення до належного стану закріплених територій, збору відходів для подальшої утилізації. У даних приписах зафіксовано 101 порушення, які було всі усунуто.

Протягом року здійснювався контроль технічного стану і ефективності роботи 85 газоочисних установок із складанням актів. В цехах заводу, де працюють газоочисні установки.

Цеховими службами проводилось періодичне чищення газоочисних установок згідно із затвердженим графіком. Всього почищено газоочисних установок 609 раз за рік.

Проведено контроль якості атмосферного повітря санітарно-захисної зони, досліджено 226 проб, перевищень гранично допустимих концентрацій в пробах повітря не виявлено. Спеціалістами відділу охорони навколишнього середовища проведено відбір: 24 проби на контроль якості зливових стічних вод, 16 проб якості стічних вод цехів підприємства, 24 проби якості стічної води, яка скидається до міської каналізації.

Підприємство в 2016 році пройшло процедуру наглядового аудиту системи екологічного менеджменту «Бюро Верітас» на відповідність вимогам ISO 14001:2004, ISO 14001:2015 з позитивним результатом.

І хоча на підприємстві ведеться активна робота щодо мінімізації його впливу на довкілля, необхідно додатково здійснювати наступні заходи: періодичне очищення приямків та ємностей гальванічних відділень;

недопущення потрапляння забруднень у вигляді нафтоводяних сумішей до колодязів зливової каналізації на закріпленій території; утримання в належному санітарному стані закріплених за структурними підрозділами територій підприємства та прилеглої до підприємства санітарно-захисної зони; періодичне видалення амброзії та самосіву деревинної рослинності; подальше втілення та вдосконалення вимог міжнародного стандарту ISO 14001:2004; ремонт Труби Вентурі; влаштування місця збору паперових відходів; підтримання в належному санітарному стані території вздовж внутрішньої та зовнішньої стіни огорожі підприємства; верифікація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів; паспортизація газоочисних установок; облаштування місць відбору проб забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів; ідентифікація наявності озоноруйнівних речовин.

Література:

1. Про підсумки роботи підприємства в галузі охорони навколишнього середовища за 2016 рік та завдання на 2017 рік. — ДП «Завод «Електроважмаш», 2016. — 7 с.
2. Положення про відділ охорони навколишнього середовища управління охорони праці, пожежної безпеки, охорони навколишнього середовища та цивільного захисту. — ДП «Завод «Електроважмаш», 2018. — 8 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Петров В. В., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, доц. каф. «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Надійно функціонуючий банківський сектор економіки та ефективність його діяльності значним чином забезпечують успішність розвитку всієї держави. Функціонування банківського сектору, у свою чергу, залежить від ефективності організації кредитних відносин банківських установ та підприємств-позичальників. Виступаючи одним з джерел додаткових фінансових ресурсів підприємства, банківське кредитування, одночасно, є й джерелом отримання прибутку самих банків.

Дослідженням проблем оцінки кредитоспроможності позичальників банку присвячено роботи таких науковців та практиків, як: Андрушків Т., Лаврушин О., Бордюг В., Галасюк В., Дутченко О., Корнієнко Т., Венгреневич Н., Тридід О., Чайковський Я. [1; 2-3; 6-7; 10; 18; 19]. Однак, і до нині залишається багато спірних питань, які потребують подальшого вивчення.

Здійснення кредитного процесу банківськими установами складається з наступних етапів: отримання та розгляд кредитної заявки; безпосередня співбесіда з потенційним позичальником; оцінка кредитоспроможності; підготовка до складання кредитного договору та його укладання; моніторинг і контроль якості виданих кредитів.

Саме на етапі оцінки кредитоспроможності існують дискусійні та проблемні аспекти: відсутність єдиного підходу до розкриття сутності категорії «кредитоспроможність»; відсутність уніфікованої, загальноприйнятої методики оцінки кредитоспроможності позичальників банків; відсутність рекомендацій з обґрунтування вибору показників оцінки кредитоспроможності позичальника, виходячи із стану економіки країни в цілому, кон'юнктури споживчого ринку, прогностичних очікувань грошової політики держави тощо; недостатність дослідження проблем адаптації зарубіжних методик оцінки кредитоспроможності позичальника до вітчизняних умов господарювання [1; 3-4; 9; 13; 15-16; 19].

Результати аналізу численних підходів до визначення сутності досліджуваної категорії дозволяють зробити висновок, що найбільш точним та змістовним вважаємо наступне її трактування: «кредитоспроможність – це спроможність позичальника залучити позиковий капітал та за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначеній кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності» [3].

Наступне актуальне питання – вибір методу оцінки кредитоспроможності. Загалом, прийнято виділяти численні підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників, які використовуються у світовій банківській практиці: CAMPARI, правило «5C», кредитний скоринг, PARTS, бально-рейтингові, PARSER, метод коефіцієнтів, аналіз грошових потоків, COPF, метод дослідження грошових потоків, метод дискримінантних показників, CAMELS [8; 11; 17].

В процесі оцінки кредитоспроможності передбачено п'ять класів позичальників: клас А, Б, В, Г, Д. Незважаючи на послідовний порядок оцінки кредитоспроможності позичальників, тим не менш в даному напрямку існують та залишаються дискусійним наступні проблемні питання [1; 3; 6; 9; 10; 16-17; 19]: завищення класу позичальника, спірність обґрунтування значення коефіцієнтів, інформація фінансової звітності не завжди об'єктивно відображає дійсну ситуацію позичальника.

Таким чином, в практиці аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників банками України існує нагальна необхідність розробки шляхів удосконалення даного процесу. Спираючись на дослідження [1; 3-4; 6-7; 9; 12-13-14; 16; 19] вважаємо, що найбільш ефективними кроками, спрямованими на подолання перелічених проблемних аспектів оцінки кредитоспроможності, можуть виступати:

1. Врахування галузевої специфіки підприємств-позичальників.
2. Приділення значної уваги (окрім кількісного розрахунку коефіцієнтів) і якісним показникам, таким як: контрагенти позичальника.

3. Ретельний перегляд основних підходів до визначення кредитоспроможності позичальників в процесі валютного кредитування.

4. Створення рейтингових агентств, діяльність яких буде спрямовано на відбір позичальників банків та сприятиме зниженню кредитних ризиків при оцінці їх кредитоспроможності.

Отже, в організації кредитних відносин банківського сектору економіки України залишається велика кількість проблемних питань та аспектів. Запропоновані автором шляхи подолання даних проблем потребують законодавчого їх запровадження та побудови механізму їх реалізації. І саме таке коло напрямків виступає предметом досліджень подальшого вдосконалення кредитних відносин банків та підприємств-позичальників.

Література:

1. Андрушків Т. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальників в управлінні кредитним ризиком банку. Світ фінансів. 2008. №2 (15). С.113-118.

2. Банковское дело: современная система кредитования: учебное пособие / О.И. Лаврушин, О.Н. Афанасьева, С.Л. Корниенко. 3-е изд., доп. М.: КНОРУС, 2007. 264с.

3. Бордюг В.В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Проблеми розвитку банківської системи в сучасних умовах: Вісник університету банківської справи НБУ. 2008. №3. С.112-115.

4. Брітченко І., Перепелиця Р. Оцінка кредитоспроможності емітента корпоративних облігацій. Вісник Національного банку України. 2005. №11. С.52-56.

5. Васильева А.С. Основы управления рисками кредитования предприятий в современных условиях. Финансы и кредит. 2008. №38 (326). С.45-49.

6. Галасюк В.В. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальників. Вісник Національного банку України. 2004. №11. С.42-47.

7. Дутченко О. Проблеми використання методик оцінки кредитоспроможності позичальника з урахуванням галузевих особливостей. URL: [http:// www.dsplace.academy.sumy.ua/handle/123456789/1432](http://www.dsplace.academy.sumy.ua/handle/123456789/1432).

8. Захараш Н.В. Особливості оцінки кредитоспроможності підприємств. Вісник Національного банку України. 2007. №9. С.29-31.

9. Кондратюк О.Г. Управління кредитоспроможністю підприємства та критерії її оцінювання / О.Г. Кондратюк. URL: [http:// www.rusnauka.com](http://www.rusnauka.com).

10. Корнієнко Т. Методика визначення класу позичальника для розрахунку розміру резерву відшкодування втрат за кредитними операціями. Вісник НБУ. 2000. № 3. С. 35-37.

11. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: навч. посібник. К.: Знання, КОО. 2000. 215с.

12. Мних Є.В., Венгреневич Н.Р., Самура Ю.О. Можливості банківських установ у стимулюванні підприємництва в Україні. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна, випуск 6. Львів: Коопосвіта, 1999. С.116-121.

13. Олійник О.О. Оцінка кредитоспроможності позичальника при довгостроковому банківському кредитуванні. Економіка, фінанси, право. 2007. №8. С.10-13.

14. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / А.О. Єпіфанов, Н.А. Дехтяр, Т.М. Мельник, І.О. Школьник та ін.; За ред. д-ра екон. наук А.О. Єпіфанова. Суми: УАБС НБУ, 2007. 286с.

15. Потійко Ю.А. Аналіз кредитоспроможності підприємств в умовах ринкової економіки. Фінанси України. 2007. № 1. С.118-123.

16. Смоляк В.А. Проблеми удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника банку. URL: [http:// www.rusnauka.com](http://www.rusnauka.com).

17. Тарасюк С.Г. Визначення кредитоспроможності позичальника. Економіка АПК. 2004. №4. С.87-93.

18. Тридід О.М. Порівняльний аналіз методик оцінювання кредитоспроможності позичальника. Науковий вісник БДФА. 2009. №1. С.32-35.

19. Чайковський Я. Аналіз кредитоспроможності позичальника банківської установи. 2009. №3. С.328-346.

ТЕРИТОРИАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ЗОН

Підлісна О. А., канд. техн. наук, доц. каф. економіки і підприємництва

КПІ ім. Ігоря Сікорського

У період індустріалізації розміщення багатотоннажних промислових підприємств біля кар'єрів викопної сировини було кроком у напрямку технічного прогресу. В епоху побудови соціалізму територіальне об'єднання кар'єрів з переробними потужностями сформувало промислові гіганти, промислові комплекси масового виробництва металургії, хімії, машинобудування. Сформувалися Донецький, Придніпровський, Прикарпатський, Прибузький промислові райони [1].

Таблиця 1. Територіальна організація промисловості України на початок ХХІ-го століття

Промислові райони	Промислові агломерації	Промислові вузли	Основні напрями господарської діяльності
Донецький	Донецька, Макіївська, Горлівсько-Єнакіївська, Стахановсько-Алчевська, Луганська	9 промислових вузлів, (найбільші Лисичансько-Рубіжнський та Краматорсько-Слов'янський).	вугільна промисловість, електроенергетика, металургія, хімічна індустрія машинобудування.
Придніпровський,	Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Криворізька, Запорізька	Нікопольський, Білозерський	електроенергетика, металургія, хімічна промисловість, машинобудування.
Прикарпатський,	Львівська	Дрогобицький, Стрийський, Калусько-Долинський, Івано-Франківський, Надвірнянський.	міжгалузеві комплекси: нафтогазовий, лісовиробничий, хімічна індустрія, машинобудування.
Прибузький		Нововолинський, Червоноградський.	Вугільна промисловість, електроенергетика, хімічна індустрія.

*складена автором на підставі даних [1].

За даними [2] станом на початок 2018 року кількість підприємств і фізичних-осіб підприємців у промисловості як виді економічної діяльності співвідносяться як 1:2, а об'ємні показники виготовленої промислової продукції навпаки, 2:1. Оскільки державна статистка дає узагальнені показники по промисловості (КВЕД А+В+D+E), то для визначення такого розподілу всередині промисловості (добувна, переробна, постачання електроенергії і водопостачання) можна скористатися загальною тенденцією. Планова потужність кар'єрів України розрахована на 50...100 років [3] і на початку 2000-х років видобування корисних копалин стає економічно витратним. Як наслідок, підприємства або ліквідуються, або намагаються знайти інші джерела сировини, а належні їм кар'єри консервують. Власники великих промислових підприємств все частіше намагаються проводити обов'язкову рекультивацію виведених з експлуатації кар'єрів тільки під конкретного замовника, під зміну призначення земель відповідно до [4]. Намагання екологів надати закритим кар'єрам статус рекреаційних зон не знаходять підтримки у власників. Таким чином, територіальні громади потенційно отримають незадіяні у господарській діяльності території які вимагатимуть інноваційного інвестування.

Метою даного дослідження є визначення місця і ролі великих промислових підприємств, комплексів, агломерацій у формуванні територіальних громад та визначення можливостей сусідства території громади і території великого промислового підприємства на різних етапах його життєвого циклу.

Відродження активного інтересу світової економіки до промислового сектору [5, С.5], цілеспрямоване формування його прогресивної структури ставить перед Україною завдання інноваційної індустріалізації з урахуванням наявних техніко-екологічних викликів. Таким чином, управління довкіллям через екологічну політику держави повинно інтегруватися у її промислову політику. А на рівні промислових районів, агломерацій, вузлів інтегруватися до територіальних пріоритетів і інтересів.

Принципи вертикальної інтеграції як інструменту диференціації промисловості в умовах сучасного технологічного світу трансформуються і зміщують акценти у бік ринкового збуту і сервісного обслуговування, утилізації і переробки відходів споживання. Тим самим виводячи обмежені сировинні економічні ресурси в окремий сегмент розвитку світових економічних відносин. Напруженість на ринках природних сировинних ресурсів і розвиток сучасних виробництв матеріалів із заданими властивостями переводить основну конкуренцію промислових підприємств у сферу збутової і сервісної діяльності.

Проведені у ході виконання роботи дослідження показали, що в умовах приватної власності на об'єкти промислового комплексу України соціальна відповідальність власника обмежується угодою між ним і територіальною громадою.

Усе вище зазначене вказує, що приватний власник намагатиметься позбуватися спустошених кар'єрів та інших промислових територій як

надлишкових вже непрофільних активів шляхом продажу їх місцевим громадам без рекультивациі, компенсаційних виплат і відшкодування. Динаміка утворення об'єднаних територіальних громад у промислових районах України (станом на жовтень 2018 року, табл.2), вказує на пряму залежність їх кількості від наявності великих промислових утворень. Можна зробити висновок, що наявність потенційно екологічно-шкідливого підприємства формує потенційні ризики і гальмує прийняття відповідних рішень.

Таблиця 2 Утворені територіальні громади

Промисловий район	Кількість пром.вузлів, одиниць/пром.район	Області України	Кількість територіальних громад, одиниць.
Донецький	9	Донецька	11
		Луганська	17
Придніпровський	2	Дніпропетровська	61
		Запорізька	51
Прикарпатський,	5	Львівська	40
Прибузький	2	Волинська	50
		Львівська (Червоноград)	-

*складена автором на підставі даних [1, 7].

У роботі [6] зазначено, що поштовхом для розвитку території може стати оцінка коефіцієнту її рекреації з урахуванням наявності унікальних територій у регіоні, наявності безпечних і пристосованих для відвідування територій у загальній території регіону; об'єм споживання гостями і мешканцями регіону додаткових послуг, тощо. Вагомим фактором стимулювання розвитку територій є їх визнання у регіональному або світовому економічному співтоваристві. Таким чином, територіальні громади шукатимуть інноваційні механізми залучення вивільнених промислових територій і зон у економічне життя шляхом реструктуризації отриманих активів і формування нових ланцюжків вартості при управлінні ними.

Дослідження показують, що оптимальним напрямом зміни цільового призначення використаних кар'єрних земель є складське, логістичне та культурно-розважальне будівництво. Залучення «місячних ландшафтів» вичерпаних спорожнілих кар'єрів, копалин, гірничих виробіток у соціально-економічне життя територій матиме швидкий соціальний ефект, а економічний ефект, за орієнтовними розрахунками, буде отримано через 7-10 років.

Таким чином, територіальний розвиток промислових зон вимагає нового, інноваційного погляду на земельні ресурси регіонів, впровадження місцевими громадами інноваційно-інвестиційних підходів до розв'язання еколого-економічних проблем. Зазначене є економікою сталого розвитку у дії, яка спонукає до інноваційного управління ризиками, інвестування у некомерційні організації і управління життєвими циклами підприємств і територій.

Література:

1. Гілецький Й.Р. Територіальна організація промисловості України. [Текст] – Електронний ресурс. – Режим доступу http://geoknigi.com/book_view.php?id=403
2. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2017 році / Державна служба статистики України. - Електронний ресурс. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Енергетика: історія, сучасність і майбутнє. Кн. 5: Електроенергетика та охорона навколишнього середовища. Функціонування енергетики в сучасному світі / Т. О. Бурячок, З. Ю. Буцьо, Г. Б. Варламов, С. В. Дубовської, В. А. Жовтянський; Наук. ред. В. Н. Клименко, Ю. О. Ландау, І. Я. Сігал. — 2013. — 390 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books/book-5/vidomosti-pro-avtoriv>
4. Земельний Кодекс України. Ст.20. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/law-30/section-161/article-1280/>
5. Національна модель неоіндустріального розвитку України: [монографія] / В.П. Вишневецький, Л.О. Збаразська, М.Ю. Заніздра, В.Д. Чекіна та ін.; за загал. ред. В.П. Вишневецького / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2016. – 519 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books>
6. Підлісна О.А. Стан та перспективи розвитку регіонів України методи оцінки ефективності територіальних утворень: // Регіональна економіка. Наук.-практ. журнал // Ін-т регіональних досліджень НАН України, - Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2007, №1 (43) – С. 104 – 116
7. Децентралізація дає можливості. / Державні сайти України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/gromada>

ІНФРАСТРУКТУРНА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ ГІРСЬКОЛИЖНИХ КУРОРТІВ УКРАЇНИ

Подус В. В., студент 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Гірськолижний туризм - комбінований вид туризму, який включає в себе: спортивно-аматорський, спортивно-екстремальний, лікувально-оздоровчий, екологічний, рекреаційний елементи.

Гірськолижний туризм в Україні в останні роки розвивається швидкими темпами, і переростає не тільки у окремі гірськолижні схили чи окремі комплекси, а стають повноцінними сучасними гірськолижними курортами з усіма видами основних і додаткових послуг. Важливу роль у розвитку гірськолижного туризму грають природні чинники, їх особливість залежить від географічного положення курорту. В Україні найбільшим центром гірськолижного туризму є Карпатський регіон, який налічує 16 гірськолижних курортів різних за розміром і складністю трас, а також інфраструктурним забезпеченням.

Саме правильний розвиток інфраструктури гірськолижного курорту дає можливість отримати туристу незабутній комфорт проведення активного або пасивного виду відпочинку. Привабливість того чи іншого гірськолижного центру залежить від його транспортної доступності, різноманітності і протяжності трас катання, умов розміщення.

На сьогоднішній день створена ціла індустрія зимового спорту завдяки наявним кліматичним і природним ресурсам гірськолижних курортів України, а також інвестицій у перспективні гірськолижні комплекси. Сучасний гірськолижний курорт може запропонувати своїм клієнтам безліч різноманітних послуг, починаючи від трансферу групи до гірськолижного курорту, закінчуючи великою кількістю розважальних центрів для нагляду за дітьми. Головним ресурсом, за яким приїжджають туристи це гірськолижні траси, а саме їх різноманітність. Зважаючи на природні умови кожен з гірськолижних курортів володіє різними за складністю гірськолижними трасами. Сучасний розвиток гірськолижного туризму передбачає категоризацію трас за складністю. Всього трас, згідно міжнародному маркуванню, чотири, розрізняються вони за кольором:

- «*Чорні*» - спортивні траси, екстремальні схили. На ці траси туристам виїзд заборонений, їх використання рекомендоване досвідченим спортсменам - лижникам. При в'їзді на такий схил часто знаходяться таблички, що попереджають про небезпеку.

- «*Червоні*» траси - горбисті, досить круті схили, значно безпечніші, ніж чорні, і також призначені для досить досвідчених лижників.

- «*Сині*» траси - запресовані ратраками пологі схили, фактично являють собою широкі висококласні дороги. На них можна розігнатися до помірно високої швидкості, і це буде досить безпечно, тому що такі траси добре облаштовані, близько розташовані дерева, опори підйомників обгорнені м'якими матами. Рятувальники, інструктори, кафе, ресторани – все це в достатній кількості на таких схилах. Це найбільш комфортні траси, пристосовані саме для туристів.

- «*Зелені*» траси найбільш популярні серед новачків, вони також ідеально запресовані, але більш пологі й безпечніші. Зазвичай на таких схилах облаштовані так звані гірськолижні «дитячі садки».

У сучасному розумінні траса - це складне технічне спорудження стандартизоване сертифікатами якості, спеціально підготовленими ділянками з відповідними вимогами безпеки і якісним покриттям снігового полотна для забезпечення масового катання в період сезону. Найбільш суворі вимоги викладають на складні (чорні траси). Тому діапазон схилів, придатних для їх спорудження, більш обмежений, ніж для прокладки навчальних і туристських трас. Спортивні траси відрізняються різноманітністю форм рельєфу, таких, як ували, спади, гребені, горби і спеціально виготовлені гірки для виконання трюків. При проектуванні карти трас враховується висота місцевості, відповідний рівень снігового покриву, вітру і експозицію схилів.

Трасу прокладають по схилах різної крутизни плавною звивистою лінією. Складні ділянки чергуються з простими, круті - з пологими, на яких

лижник міг би трохи перепочити. Ширину полотна траси встановлюють в суворій відповідності з рельєфом, з урахуванням небезпечних місць і перешкод.

Окрім високоякісного покриття гірськолижних трас, туристів також цікавить додаткове інфраструктурне забезпечення у вільний від катання час. Отже основними складовими сучасного гірськолижного курорту є:

- підготовлені траси різної протяжності і складності проходження;
- розвинута системі канатних доріг;
- служби з обслуговування трас і контрольно-рятувальні групи;
- пункти видачі прокатного інвентарю;
- сервісні центри;
- медичні пункти;
- спа-комплекси;
- торгівельні майданчики;
- льодовий каток;
- готельно-ресторанні комплекси;
- розважальні центри.

Крім цього, зважаючи на здебільшого екстремальні умови катання, існує велика ймовірність отримати травми при катанні. Для цього на гірськолижних комплексах створюються гірськолижні школи з висококласними інструкторами для підготовки новачків і інструктування більш досвідчених лижників. Найчастіше основні елементи гірськолижної інфраструктури є подібними, але зважаючи на розташування гірськолижного курорту, наявністю різних за розміром і складністю трас дає змогу гірськолижним курортам урізноманітнювати інфраструктуру. Найбільша частка гірськолижних курортів України в Івано-Франківській і Закарпатській області. Акумуляція декількох курортів в одному регіоні сприяє створенню цілого кластеру гірськолижних курортів. Так в Україні найвідоміший і найбільший гірськолижний курорт «Буковель» оснащений 16 сучасними підйомниками і близько 60-ти кілометрами трас за різною складністю. Висота гір сягає 1372 метрів. На курорті розташовані 7 спусків під маркеровкою «чорні траси» для професіоналів. Є сноупарк із різноманітними фігурами для катання, траси для сноутюбінга, льодовий каток і популярний у всьому світі атракціон для трюків Big-Airbag. Також до послуг гостей лижні школи, SPA-центри, ресторани і великий вибір готелів. Найекзотичніший готель Буковеля – Ice Hotel Bukovel, побудований зі снігу та льоду.

Драгобрат - найвисокогірніший гірськолижний курорт України відомий серед любителів активного зимового відпочинку широкими можливостями для фрірайду, а також важкодоступністю: підйом гірською дорогою на висоту 1 400 метрів над рівнем моря взимку здолає не кожен позашляховик. Загальна протяжність трас близько 10 км, яка оснащена 14 підйомниками. На території курорту розташовані три комплекси: Драгобрат, Карпатська чайка і Вершина Карпат. Курорт менш адаптований для сімейного відпочинку і відпочинку люкс класу, зважаючи на його транспортну доступність і великі перепади висоти для катання лижників.

Славське - ще один гірськолижний курорт, який знаходиться у Сколівському районі Львівської області, біля гори Тростян. Початок лижної подорожі, розташоване на горі Тростян, в арсеналі 11 трас, довжиною 22 км, абсолютно різної складності. Завдяки зручному транспортному розташуванню і великій кількості варіантів, де зупинитися, гірськолижний курорт Славське користується великою популярністю серед жителів західних регіонів. На території курорту є багато гірськолижних трас, частину з них оснащено системою штучного засніження та освітлення. Відповідний спуск тут знайдуть і професійні спортсмени, і навіть наймолодші туристи.

Отже таким чином можна сказати, що диверсифікація інфраструктури гірськолижних курортів в першу чергу залежить від наявних природних умов, складності лижних трас і транспортної доступності. Завдяки транспортній доступності і широкій системі різних трас гірськолижний курорт «Буковель» має найсприятливіші умови серед курортів України. Даний курорт має різноманітне інфраструктурне забезпечення, яке дає змогу охопити різні цільові аудиторії туристів. Але не менш важливим є і інвестиційна підтримка території. Зважаючи на наявні природні умови при розробці гірськолижних комплексів до уваги беруться усі фактори впливу на умови катання і наявні міжнародні стандарти безпеки. Таким чином більшість гірськолижних курортів України можуть розширити свою інфраструктуру, тим самим залучивши ще більший потік різних сегментів туристів.

Література:

1. Регіональні аспекти розвитку лижного туризму: сучасний стан та перспективи // Шикеринець В. Ефективність державного управління. - 2013. - Вип.35. - С.173-178. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/shykerynec.htm.
2. Гірськолижний туризм і найпопулярніші європейські курорти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tic.com.ua/eto-interesno/2942-girskolizhniy-turizm-i-najpopulyarnishi-yevropejski-kurorti.html>
3. Українська асоціація активного та екологічного туризму. Гірськолижний туризм. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uaeta.org/ua/tourism/5?tab=territory>
4. Горнолыжный отдых: Популярные курорты Карпат и некурортный горнолыжный отдых. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://guide.karpaty.ua/ru/categories/girskolyzni-kurorty>.

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ, ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ, ПОКАЗНИКІВ І МЕТОДІВ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Приходько В. О., магістр 6 курсу кафедри економіки та маркетингу
Артьомова А. В., канд. техн. наук., доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

У діяльності сучасних підприємств далеко не останню роль грає поняття конкурентоспроможності. Поняття «конкуренція» означає суперництво двох

або більше підприємств, зацікавлених в досягненні однієї мети - максимального прибутку [1]. У сучасних умовах ринкової економіки виникає потреба в застосуванні найбільш сучасних і ефективних концепцій розвитку національної економіки. Самою значущою проблемою для будь-якого підприємства, є вирішення проблем виживання та запобігання загрози банкрутства. Виділення конкурентних переваг підприємства зумовлює стійку конкурентну позицію на ринку.

Для визначення положення, яке займає економічний суб'єкт на внутрішньому та зовнішньому ринках, необхідно провести оцінку його конкурентоспроможності. Теоретичні та практичні питання конкурентоспроможності підприємства розглядалися в працях А. Н. Романова, Н. К. Масовий, О. І. Лаврушина, В. В. Попкова, Х. А. Фасхієва, М. А. Шушкіна, В. Ю. Зудина, М. С. Богданова, Г. М. Гвічія. У даний час відсутня єдина загальноприйнята методика оцінки конкурентоспроможності підприємства. Одна з них, розроблена Р. Ф. Фатхутдіновим, пропонує наступні методичні особливості оцінки конкурентоспроможності підприємства [2]: рівень конкурентоспроможності вважати як середньозважену величину за показниками конкурентоспроможності обраних товарів на конкретних ринках; окремо проводити аналіз ефективності діяльності підприємства, виходячи з конкурентоспроможності та ефективності кожного товару на кожному ринку;

окремо вважати показник стійкості функціонування підприємства; прогнозувати перераховані в перших трьох пунктах комплексні показники мінімум на п'ять років. Запропонована методика з оцінки конкурентоспроможності підприємства свідчать про необхідність організації роботи по підбору великої кількості вихідних даних, обробка яких не гарантує обґрунтованих висновків про конкурентоспроможність всієї системи. Показники, які можуть бути використані при оцінці конкурентоспроможності підприємства, різні і їх набір може відрізнятися залежно від використовуваної методики оцінки. Автори методик оцінювання конкурентоспроможності підприємства пропонують різний набір факторів організації. Найбільш обґрунтований набір факторів наведено в роботах Артура А. Томпсона-мл ІА. Дж. Стрікленд, Девіда Кревенса і Е. П. Голубкова. Артур А [3] та [4]. Всю сукупність факторів, що впливають на конкурентоспроможність організації, пропонується розділити на три групи: цілі, які ставить перед собою підприємство; ресурси, якими володіє підприємство; фактори зовнішнього середовища. Покладаючись на дослідження вчених, слід зазначити, що саме комплексний підхід до вирішення проблем підвищення конкурентоздатності підприємства є запорукою успішної реалізації стратегії управління в цілому.

В сучасності існує шість основних підходів до визначення конкурентоспроможності [5].

Відповідно до першого підходу конкурентоспроможність розглядається з точки зору переваг порівняно з конкурентами.

Другий підхід базується на теорії рівноваги А. Маршала. У виробника немає причин для переходу в інше стан, і він досягає максимальної прибутку та рівня продажу.

Третій підхід полягає в оцінці конкурентоспроможності за якістю продукції на основі складання багат шарових профілів за різними характеристиками компетентності.

Четвертий підхід представляє собою матричну методику оцінки конкурентоспроможності, реалізується шляхом складання матриць і попереднього вибору стратегії.

П'ятий підхід структурний, відповідно до нього, стан підприємства можна оцінити за такими показниками як: рівень монополізації галузі, наявність бар'єрів для нових підприємств, що з'являються на ринку.

Шостий підхід функціональний, його представники визначають співвідношення між витратами та ціною, обсягами завантаження потужностей виробництва, кількості випускається продукції та інших показників. Відповідно до цього підходу конкурентоспроможним вважаються підприємство, в якому краще встановлено виробництво та подальша реалізація товару, більш ефективно поставлено управління фінансовими ресурсами.

Перша група - це показники, які характеризують ефективність виробничо-торгової діяльності підприємства. Серед них можна виділити: співвідношення чистої прибутку до чистої вартості матеріальних активів, співвідношення чистої прибутку до чистого продажу, а також співвідношення чистої прибутку до чистого оборотного капіталу.

Втора група показників представляє показники інтенсивності використання основного капіталу та оборотного. В якості представників цієї групи можна назвати: співвідношення чистих продажів до чистого оборотного капіталу, співвідношення чистих продажів до собівартості матеріальних активів, співвідношення основного капіталу до вартості матеріальних активів, співвідношення чистих продажів до вартості матеріально-виробничих запасів та співвідношення матеріально-виробничих запасу до чистому оборотному капіталі.

Заключна група, це показники фінансової діяльності. Це такі характеристики, як: співвідношення поточного боргу до вартості матеріальних активів, співвідношення поточного боргу до вартості матеріально-виробничих запасів, співвідношення оборотних коштів до поточного боргу, співвідношення довгострокових зобов'язань до чистого оборотного капіталу.

Останній підхід до визначення конкурентоспроможності представляється найбільш точним і максимально повним, що відображає ринкову ситуацію.

На сьогоднішній день розроблено безліч методів оцінки конкурентоспроможності підприємств: матричний метод (матриця БКГ, матриця Портера, матриця «привабливість ринку/ конкурентоспроможність», матриця «стадія розвитку ринку/ конкурентна позиція», матриця «етап життєвого циклу виробництва/ конкурентна позиція»); методи, основані на процедурі оцінки конкурентоспроможності підприємства; методи, в основі яких надана теорія ефективної конкуренції; методи, основані на комплексному підході до оцінки [6].

Матричні методи оцінки досить прості і дають наочну інформацію. Більше того, вони базуються на розгляді процесу конкуренції у розвитку та у випадку наявності правдивої інформації дають можливість здійснити досить якісний аналіз конкурентних позицій.

Методи, які базуються на проведенні оцінки конкурентоспроможності продукції, зв'язують за допомогою поняття «ефективного споживання» конкурентоспроможність підприємства та конкурентоспроможність товару. Вважається, що конкурентоспроможність вище, чим вище якість товару і менша його вартість. Серед позитивних моментів цих методів можна назвати: простоту та наочність проведення оцінки. Але разом з тим вони не дають повного уявлення про сильних та слабких сторін у роботі підприємства [7].

Реалізація комплексних методів оцінки конкурентоспроможності підприємства здійснюється з використанням методу інтегральної оцінки. Цей метод включає дві складові: перші, критерії, що характеризують ступінь задоволення потреб споживача, в другій, критерії ефективності виробництва. Позитивною чергою цього методу можна назвати простоту здійснених розрахунків і можливість однозначно інтерпретувати результати.

Для коректної оцінки та подальшого підвищення конкурентоспроможності підприємства розроблено безліч методів, які можуть застосовуватися як по окремих, так і в комплексі, залежно від завдань, поставлених перед початком проведення оцінки. Різноманіття існуючих сьогодні методів дає можливість підібрати найбільш ефективний і простий метод оцінки для кожного конкретного підприємства.

Література:

1. Социология: Энциклопедия [Текст] / под ред. А. А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Мн. :Книжный Дом, 2003. – 1312 с.
2. Управление конкурентоспособностью организации [Текст] : учеб. пособ. / под ред. Р. А. Фатхутдинова. – М. : Эксмо, 2005. – 544 с.
3. Томпсон-мл., Артур А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа [Текст] : учеб. пособие / Артур А. Томпсон-мл., А. Дж. Стрикленд III. – М. : Вильямс, 2006. – 928 с.
4. Голубков, Е. П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика [Текст] : учеб. пособие / Е. П. Голубков. – М. : Финпресс, 2000. – 464 с.
5. Ильичева И. В. Маркетинг: учебно-методическое пособие / Ульяновск : УлГТУ, 2010. – 229 с.
6. Лазаренко А. А. Методы оценки конкурентоспособности [Текст] / А. А. Лазаренко // Молодой ученый. — 2014. — №1. — С. 374-377.
7. Микроэкономика. Учебник/ под ред. Г.А. Родиной, С.В. Тарасовой. – М.: Юрайт, 2012.

АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ КОМПЛЕКСНОГО СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНОГО ПОКАЗНИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Приходько Р. С., магістр 6 курсу кафедри економіки та маркетингу
Артьомова А. В., канд. техн. наук., доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Сучасна глобальна економіка характеризується нестабільністю та мінливістю цін на товари та ресурси, а також змінами в конкурентному середовищі та в достовірному визначенні можливостей підприємства на досить тривалу перспективу. Визначення рівня виробничого потенціалу дає можливість приймати своєчасні і економічно доцільні рішення в управлінні підприємством в цілому. Ефективне функціонування підприємства складається з безлічі факторів, але ключовими є ресурси підприємства. При проведенні аналізу виробничого потенціалу підприємства необхідно зробити вибір переліку основних ресурсів. Питання підвищення ефективності підприємств шляхом оптимізації ресурсного потенціалу розглянуті недостатньо. Існуючі методики вартісної оцінки і оптимізації ресурсного потенціалу неадекватні усталеним статистичними і економічним системам обліку.

На думку Е. В. Богомолівій і Т. Н. Толстих, під ресурсним потенціалом слід розуміти сукупність наявних у підприємства видів ресурсів, пов'язаних між собою, використання яких дозволяє досягти максимального економічного ефекту [1]. Б. І. Смагін визначає дане поняття як сукупність трудових, природних і матеріальних витрат, які визначають кількістю, якістю і внутрішньою структурою кожного ресурсу [2]. А. П. Шатрова вважає, що ресурсний потенціал має на увазі можливості організації по використанню наявних у неї ресурсів і ресурсів, які підприємство не використовує, але які є у зовнішньому середовищі і тих, які можуть з'явитися в майбутньому [3].

В результаті накопичений багатий інструментарій оцінки ринкових, виробничих, фінансових можливостей підприємства, але разом з тим відчувається недолік повноти охоплення і систематизованого підходу в представленні структури сукупного потенціалу. Для системної оцінки потенціалу підприємства використовують методику окремого оцінювання всіх його складових елементів, представлених в табл. 1.

Таблиця 1 - Методи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

№	Види методів	Характеристика групи	Показники, що характеризують вид методу	Економічний сенс показника
1	2	3	4	5
1	Витратні методи	Методи засновані на одному показнику, що враховує витрати підприємства	1. Затратоотдача 2. Затратоемкість 3. Рентабельність витрат	Показники ефективності використання ресурсного потенціалу на основі двох

2	Ресурсні методи	Методи засновані на показнику, що враховує оборот роздрібно-ї торгівлі і прибутку	1. Ресурсовіддача	результативних показників обороту і прибутку
3	Результативні методи	Методи оцінки використання ресурсного потенціалу за складом основних економічних показників	1. Узагальнюючий показник ефективності використання ресурсного потенціалу. 2. Узагальнюючий показник ефективності виробництва 3. Показник ефективності конкретного ресурсного потенціалу	Показники кількісної оцінки діяльності підприємства
4	Комплексні системні методи	Методи визначають різні види ефективності використання ресурсного потенціалу	1.Обобщающий показник динаміки ефективності використання ресурсного потенціалу 2. показник економічної ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства 3. Зведені показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства	Дозволяють більш глибоко і детально вивчити діяльність підприємства, що веде як до ефективного використання наявних ресурсів, так і до виявлення ресурсів

Оцінці підлягають такі складові ресурсного потенціалу як технічні ресурси, технологічні ресурси, просторові ресурси, управлінські ресурси, інформаційні ресурси, кадрові ресурси. Склад параметрів для оцінки кожного виду ресурсів наведено в табл. 2. При цьому для оцінки кожного окремого елемента ресурсного потенціалу та його властивостей може бути використана шкала Харрінгтона, представлена в табл. 3 [4].

Таблиця 2. Параметри якісної оцінки складових ресурсного потенціалу підприємства

вид ресурсів	складові оцінки
Технічні	Можливості виробничого обладнання; Раціональність використання обладнання; рівень модернізації та реконструкції обладнання
технологічні	Можливості технології в забезпеченні стабільності якості продукції; оснащеність прогресивними технологічними ресурсами; наявність конкурентоспроможних ідей по розвитку технологічних ресурсів
просторові	Відповідність території стратегічним цілям; комунікаційні можливості
Керуючі	Стан управління у зовнішньому середовищі підприємства; стан управління у внутрішньому середовищі підприємства
Інформаційні	Достатність бази даних про зовнішнє середовище підприємства; надійність, достовірність і актуальність інформації про зовнішнє середовище; можливість розширення та підвищення достовірності і актуальності інформації про зовнішнє середовище
Кадрові	Можливості управлінського персоналу; можливості виробничого персоналу; результативність і надійність роботи персоналу; рівень навчання та атестації персоналу

Таблиця 3 - Шкала Харрінгтона для якісної оцінки елементів ресурсного потенціалу підприємницької структури

Оцінка	Якісна характеристика оцінки
1,00	Максимальний рівень
1,00-0,80	Показник, що перевершує оптимальний рівень
0,80-0,63	Оптимальний комерційний рівень
0,63-0,40	Щодо прийнятний рівень
0,40-0,30	Межує з неприйнятним рівень
0,30-0,10	неприйнятний рівень
0,00	Повністю неприйнятний рівень

Для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу та складу на основі вивчення спільних рис підприємств в розрізі країни, округу та регіону досліджені методичні підходи до критеріїв і показників їх ефективності.

Методика заснована на комплексній оцінці ресурсного потенціалу, що дозволяє врахувати неповторність його складу, і передбачає виконання двох етапів (рис. 1) [5].

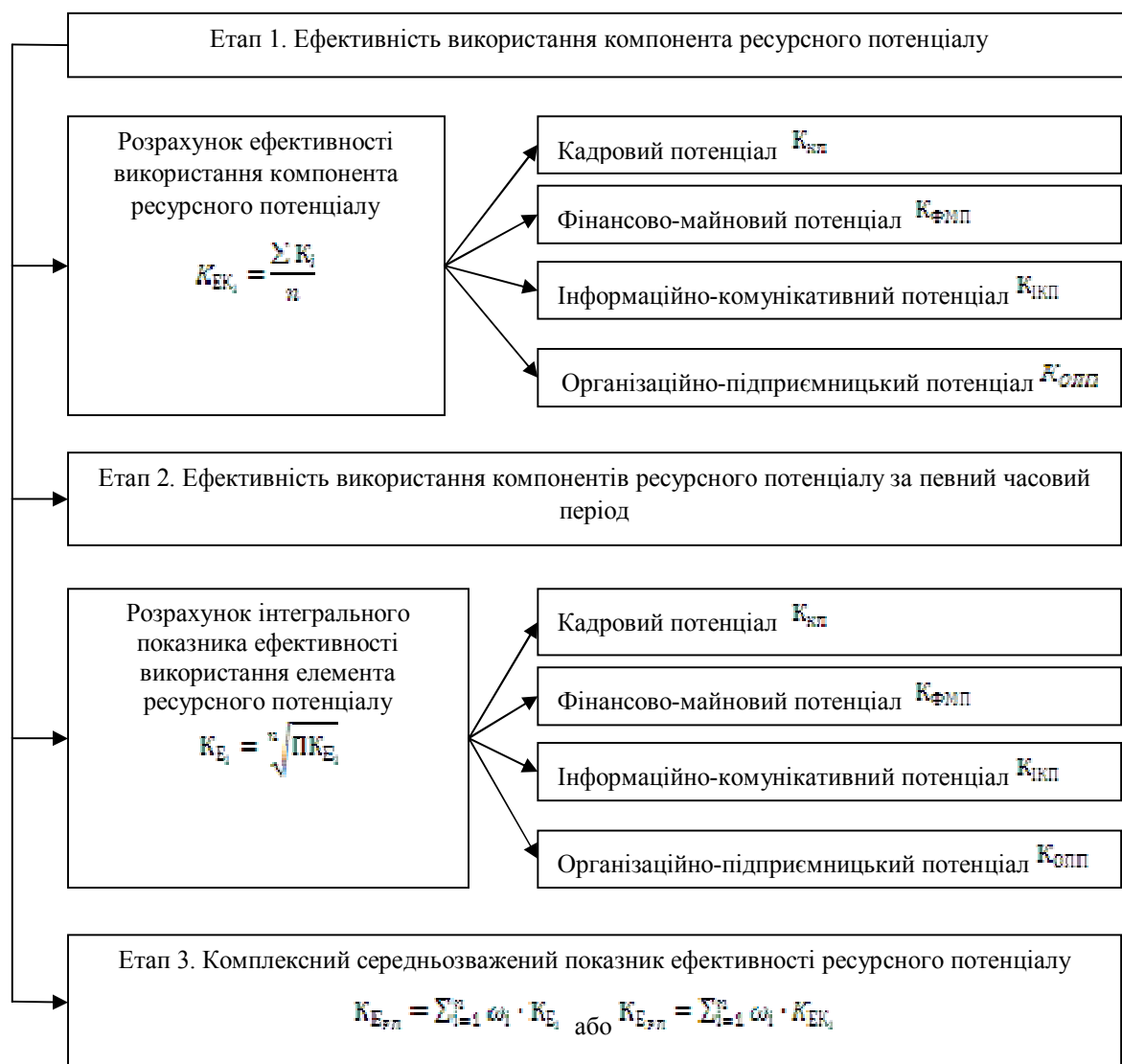

Рисунок 1 - Розрахунок комплексного середньозваженого показника оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств

Загальний показник оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства може бути розрахований як середньозважений, що включає ефективність використання окремих компонентів.

Метод визначення узагальнюючого середньозваженого показника оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства складається з трьох етапів: визначення показників оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу (за запропонованою автором системі показників), при цьому $100\% = 1$; визначення інтегральних показників ефективності використання елементів ресурсного потенціалу за певний часовий період (один, два і більше років); розрахунок комплексного середньозваженого показника ефективності використання ресурсного потенціалу.

Значення підсумкового показника, рівне одиниці або вище, свідчить про те, що ресурсний потенціал адекватний обраної стратегії. Значення показника нижче одиниці свідчить про невідповідність ресурсного потенціалу даної стратегії конкурентоспроможності.

Таким чином, при даному ресурсний потенціал підприємству було запропоновано використовувати стратегію концентрованого зростання, а точніше - посилення позиції на ринку, використання якої дозволило б організації зберегти рівень наявної конкурентоспроможності, а при нарощуванні ресурсного потенціалу - перейти до стратегії розвитку.

Література:

1. Богомолова, Е.В. Идентификация потенциала конкурентоспособности предпринимательских структур как резерва / Е.В.Богомолова, Т.Н.Толстых // Вестник Тамбовского университета. Сер. Гуманитарные науки. – Тамбов, 2011. – Вып. 12 (104).
2. Смагин, Б.И., Методика оценки ресурсного потенциала в аграрном производстве/ Б.И. Смагин// Достижения науки и техники АПК. - 2003. - № 2. –С.43-45.
3. Шатрова, А. П. Этапы формирования ресурсного потенциала субъекта хозяйственного рынка гостиничного бизнеса города // Актуальные проблемы развития потребительского рынка : сб. ст. VI Межрегион. науч.-практ. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых, 29 апр. 2008 г., г. Красноярск / Краснояр. гос. торг.-экон. ин-т, Омский экон. ин-т ; редкол. Ю. Л. Александров [и др.]. 2008. С. 79-83.
4. Гончарова, С. Н. Оценка качественных параметров ресурсного потенциала предприятия /С. Н. Гончарова, О. В. Гуденица // Учет и статистика. –2009.-№ 1. -с. 79-83.
5. Плотницька, С.І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності / С.І. Плотницька // Ефективна еконо-міка: Електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 4.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТ ЯК ЗАСОБУ СУБКУЛЬТУРИ ФУТБОЛЬНИХ ФАНАТІВ

Руденко М. С., студентка 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Фанатський рух як субкультура сучасного спорту представляє інтерес з позицій спортивної етики. Спортивна етика - невід'ємна частина спортивної культури суспільства і окремої особистості – розглядає професійні особливості моралі, що відображають специфіку тренувального процесу, своєрідність спортивної боротьби і особливості взаємовідносин людей, причетних до спорту.

Субкультура фанатів (або футбольних вболівальників) була сформована ще на початку 1930 років, після того як футбол став найпопулярнішою грою по всьому світу і чисельність послідовників цього напрямку зростає в геометричній прогресії. Так склалася історія, що кожен футбольний клуб мав свій власний штат уболівальників, який підтримував улюблену команду на іграх і турнірах.

Головна риса, яка відрізняє цю субкультуру від інших - це мінімальний ідеалізм - футбольним вболівальником може стати кожна людина, причому ніяких істотних зусиль від нього не буде потрібно.

Пізніше вболівальники стали проявляти все більше кримінальний характер, руйнуючи все на своєму шляху після футбольних матчів. У міру зростання популярності самого футболу, з'являлися все нові футбольні клуби, в які вступали нові люди. Це призвело до суперництва між фанатами, звідси почалося давнє протистояння, яке триває донині.

Особливу активність фанати проявляють після великих футбольних матчів, коли в найближчих районах стадіону в прямому сенсі розноситься практично все. Сили правопорядку, навіть не дивлячись на всі зусилля, не можуть стримати агресію і підвищену емоційність представників цієї субкультури. Причому такі дебоші трапляються як в разі програшу, так і в разі перемоги своєї команди. Також нерідкі випадки, коли представники двох різних клубів сходяться разом, щоб вирішити, який клуб кращий.

Що стосується віку, то тут не можна провести чітку паралель, можна зустріти як 14-літніх фанатів, так і вже цілком зрілих чоловіків, до 40 і більше років. Оскільки футбол - суто чоловіча гра, то понад 90 відсотків членів клубів - чоловіки, але останні сучасні тенденції відкрили прохід і членство жінкам.

Такий рух породив відкриття мереж пивних барів, орієнтованих саме на те чи інше угруповання. Згодом вони стали чимсь на вподобу штаб-квартири і місцем збору постійних фанатів.

Виробництво і споживання пива, – основного фанатського напою – це ціла окрема культура, яка існує вже не одне десятиліття. Осередками

зародження та найактивнішого споживання історично вважається Європа, а саме Англія, Німеччина, Бельгія, Чехія, Іспанія та ін. Тому саме на цих територіях таке явище, як спорт-бар, фанатський паб закріпилося найміцніше.

Великобританія, Німеччина та Іспанія – країни-володарі одних із найкращих футбольних клубів та збірних команд. Тому і фанатська аудиторія тут найактивніша. У періоди вирішальних матчів, наприклад Барселона - Реал Мадрид, та великих змагань, як Чемпіонат світу, спортивні заклади, бари та паби збільшують свою виручку в декілька разів. От як під час проведення Чемпіонату світу 2018 у Росії футбольні уболівальники витратили 4,3 млрд рублів тільки на послуги закладів харчування, а середній чек у столиці становив майже 10 тис.р (замість 3-4 тис.р. у звичайний період).

До таких великих спортивних подій заклади готуються чи не за рік до проведення. Для приваблення найбільшої аудиторії заклад повинен відповідати усім вимогам фаната: бути технологічно оснащеним (встановлені великі плазмові ТВ для просмотру матчів; мати безперебійний у роботі сайт для бронювання столиків, адже в деякі заклади місця бронюються майже за півроку; камери спостереження, адже уболівальники – досить нестабільна група потенційних клієнтів, що може спровокувати сутички та бійки), мати достатньо персоналу (оборотність посадкових місць закладу різко зростає, тому є доречним на період спортивних змагань долучати до роботи додатковий персонал для більш комфортного обслуговування; також персонал повинен знати хоча б 1, а краще 2 іноземні мови, це послугує додатковій лояльності фанатів та збільшенню прибутку; у закладі повинна бути система охорони для забезпечення максимальної безпеки), і, звісно ж, - різноманітне меню та карта напоїв, де буде багато видів гарячих та холодних закусок і сортів пива.

Одною з гарних переваг для «фанатських» закладів є їх особлива концепція, неповторність, тож надалі буде надано невеликий список таких місць.

Bar Ragout (Москва). Об'єднує під одним дахом кафе, бар, магазин з кухарськими книгами і гаджетами і кулінарну школу. Бар - зовсім новий для рестораторів формат. Олексій Зімін, засновник, до 15 років професійно займався футболом, а зараз стежить за матчами Ліги чемпіонів, англійської Прем'єр-ліги і іспанськими Ель Класіко - в тому числі з цієї причини бар Ragout створювався як місце, де можна подивитися спортивні трансляції. При цьому про їжу тут теж не забули.

Famous Three Kings (Лондон). Лондонський паб, знаменитий тим, що тут можна подивитися матчі чемпіонату Росії, який в Лондоні рідкість. Все зроблено для своїх. Тут, звичайно, теж п'ють пиво. Причому є унікальні сорти від виробників, які спонсорують футбольні клуби. Фанати «Everton», наприклад, знайдуть тут тайландське пиво «Chang». Заради вболівальників футбольної і регбійної збірних Уельсу в пабі продають валійське «Brains», більше його майже ніде в Англії не знайти.

Real Cafe (Мадрид). Сюди варто прийти вже заради самого стадіону «Santiago Bernabeu». Домашній стадіон команди «Реал» - одне з найкрасивіших будівель міста. З кафе його якраз можна розглянути детально. Вхід в бар - через

30-ті ворота, під час великих світових турнірів тут збирається безліч уболівальників. У ньому ж можна замовити екскурсію на стадіон і в музей. І годують відмінно.

442 FourFourTwo (Мілан). Мабуть, найвідоміший бар Мілана. Тут часто збираються на міланське дербі «Мілан» - «Інтер». Класичне футбольне місце з шарфами на стінах і гучною барною стійкою. Показують не тільки футбол, але і популярне в Італії регбі та інші види спорту. В меню - паніні, гамбургери і смажена картопля. Відмінне англійське і німецьке пиво, сидр.

Українські уболівальники ще на шляху переймання подібних традицій до своєї футбольної культури, але і у нас можна знайти атмосферні спортбари та паби.

Arena Sport Bar i O'Brien's - популярні спортивні бари Києва, де завжди можна подивитися Формулу-1 або футбольні матчі. Arena Sport Bar - спортивний бар в самому центрі Києва, традиційне місце зустрічей і спілкування любителів спорту. O'Brien's - ірландський паб з великим вибором пива. Тут транслюються головні спортивні змагання, і завжди грає жива музика. В Arena Sport Bar пропонують своїм відвідувачам насолоджуватися атмосферою спорту на 9 плазмових панелях і 5 LCD моніторах з потужним стереозвуком. Дана концепція дозволяє всім відвідувачам незалежно один від одного насолоджуватися улюбленим видом спорту: футболом, хокеєм, бейсболом, керлінгом. Завдяки унікальній супутниковій системі клієнти мають можливість побачити у прямій трансляції не тільки "традиційні" футбольні або хокейні матчі, а й турніри з гольфу, скачки, автоперегони та багато іншого. У O'Brien's одночасно можуть показувати до семи різних спортивних трансляцій на п'яти плазмових телевізорів і двох великих проєкційних.

Big Ben (Харків) - це, перш за все, спортивний бар. Транслювати тут головні події будуть зі звуком на 20 плазмових екранах в різних частинах пабу і на ще одному - проєкційному. До того ж, кожен екран тут налаштовується автономно і персонал відкритий до бажання гостей подивитися ту чи іншу змагання. В паб хочуть залучати футбольних фанів, так що емоціям уболівальників тут будуть тільки раді. Атмосферу "як на стадіоні" будуть підігрівати виступами дівчат-черлідерів.

Для любителів спорту тут також мають намір влаштовувати некомерційний тоталізатор: за правильні прогнози обіцяють частувати і роздавати подарункові сертифікати, в тому числі - на безкоштовні сеанси боулінгу і візити в аквапарк. Кращих прогнозистів будуть заносити на дошку пошани.

Розглядаючи Харків на наявність фанатських закладів, було виявлено більше 25 місць, де уболівальники могли б атмосферно провести вечір у колі однодумців. Такими закладами є «Альт Бір», що позиціонує себе як спорт-бар, «Старгород», «Ribs and Beer», «Пробка», «Компас», новий заклад «Counselor» та багато інших. В дані бари у періоди проведення матчів місця слід бронювати чи не за декілька місяців до спортивної події. А гостей зустрічають різноманітним меню та пивними картами, яскравою шоу-програмою та привітним персоналом.

Тож, роблячи висновок про роль закладів ресторанного господарства у фанатській субкультурі, можна цілковито стверджувати, що такі заклади дуже важливі для розвитку фанатського руху, оскільки являють собою місця збору великих груп людей, об'єднаних однією думкою та ціллю. А основне бажання фаната – підтримати свою улюблену футбольну команду та розділити емоції з близькими за духом людьми. При вірній стратегії розвитку та достатньому облаштуванню паб чи бар можуть стать комерційно вигідним проектом майже у будь-якому місті, де клієнти полюбляють футбол.

Література:

1. Самые известные спорт-бары и пабы мира. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://klub31.ru/interesting.php?ocd=view&id=1676>.

2. Лучшие спортивные бары Киева. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://afisha.tochka.net/12320-luchshie-sportivnye-bary-kieva-arena-sport-bar-ili-sportbar-obriens>.

ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ РАЙОНУ У МІСТІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Савченко Ю. С., магістр 1 курсу фінансового факультету

Качула С. В., канд. екон. наук, доц. каф. фінансів

Університет митної справи та фінансів м. Дніпро

Соціально-економічний розвиток території залежить від достатньої кількості фінансових ресурсів, які є в наявності у органів місцевого самоврядування. Реформа у сфері держаних та місцевих фінансів стала головною подією в фінансовій сфері. Фінансова децентралізація надала можливість місцевим бюджетам отримати достатні фінансові ресурси, необхідні для соціально-економічного розвитку території. Більшість місцевих бюджетів тільки виграли від законодавчих змін, які впроваджені у зв'язку із децентралізацією. Так, частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України перевищила 50% і за чотири роки власні доходи місцевих бюджетів зросли з 69 мільярдів гривень до 231 мільярда, а їх частка у ВВП збільшилася з 5% до більше 7%, розмір державної підтримки на розвиток громад та розбудову інфраструктури за чотири роки збільшився у 39 разів [1].

Але зміни бюджетного законодавства торкнулися і бюджету району у місті. Докорінно змінена стаття 68 Бюджетного кодексу України, в якій оговорено склад доходів та видатків бюджетів районів у містах. Так, склад доходів та видатків бюджетів районів у містах (у разі їх створення) визначається міською радою відповідно до повноважень, переданих районним у містах радам [2]. Ці зміни суттєво вплинули на формування як дохідної, так і видаткової частин бюджету району у місті.

Як приклад, розглянемо формування бюджету Новокодацького району м. Дніпро. За даними фінансового управління Новокодацької районної у

м. Дніпро ради [3], у 2014 р. виконання бюджету району за доходами виконано у сумі 349312,002 тис. грн., з них по загальному фонду – 337632,445 тис. грн. та по спеціальному фонду – 11679,557 тис. грн., у 2015 р. виконано у сумі 475851,595 тис. грн., з них по загальному фонду – 455948,666 тис. грн. та по спеціальному фонду – 19902,929 тис. грн., 2016 р. – у сумі 549013,173 тис. грн., з них по загальному фонду – 529603,583 тис. грн. та по спеціальному фонду – 19409,59 тис. грн., 2017 р. – у сумі 410753,495 тис. грн., з них по загальному фонду – 410649,291 тис. грн. та по спеціальному фонду – 104,204 тис. грн. На 2018 р. заплановано отримати доходи у сумі 433318,836 тис. грн., з них по загальному фонду – 433314,264 тис. грн. та по спеціальному фонду – 4,572 тис. грн. (рис. 1).

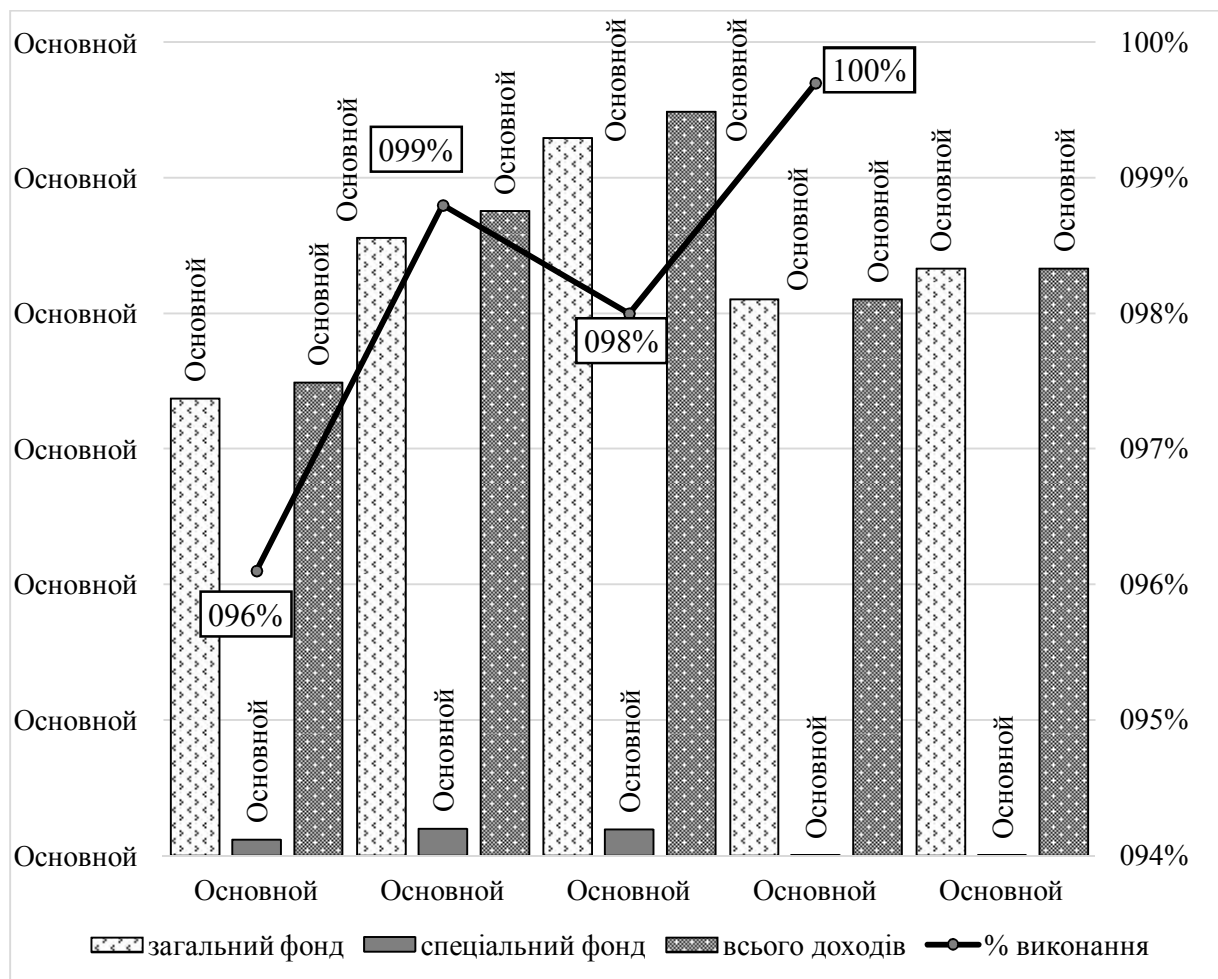

Рисунок 1 - Виконання бюджету Новокодацького району м. Дніпро за доходами у 2014 – 2017 рр. та планові показники 2018 р., тис. грн., складено авторами за [3].

У 2014 р. виконання бюджету району за видатками виконано у сумі 426383,967 тис. грн., з них по загальному фонду – 414847,246 тис. грн. та по спеціальному фонду – 11536,721 тис. грн., у 2015 р. виконано у сумі 477694,548 тис. грн., з них по загальному фонду – 457513,408 тис. грн. та по спеціальному фонду – 20181,14 тис. грн., 2016 р. – у сумі 558689,105 тис. грн., з них по загальному фонду – 534980,765 тис. грн. та по спеціальному фонду – 23708,34 тис. грн., 2017 р. – у сумі 421178,617 тис. грн., з них по загальному фонду – 417672,344 тис. грн. та по спеціальному фонду – 3506,273 тис. грн. На

2018 р. заплановано здійснити видатки у сумі 433318,836 тис. грн., з них по загальному фонду – 433298,349 тис. грн. та по спеціальному фонду – 20,487 тис. грн. (рис. 2).

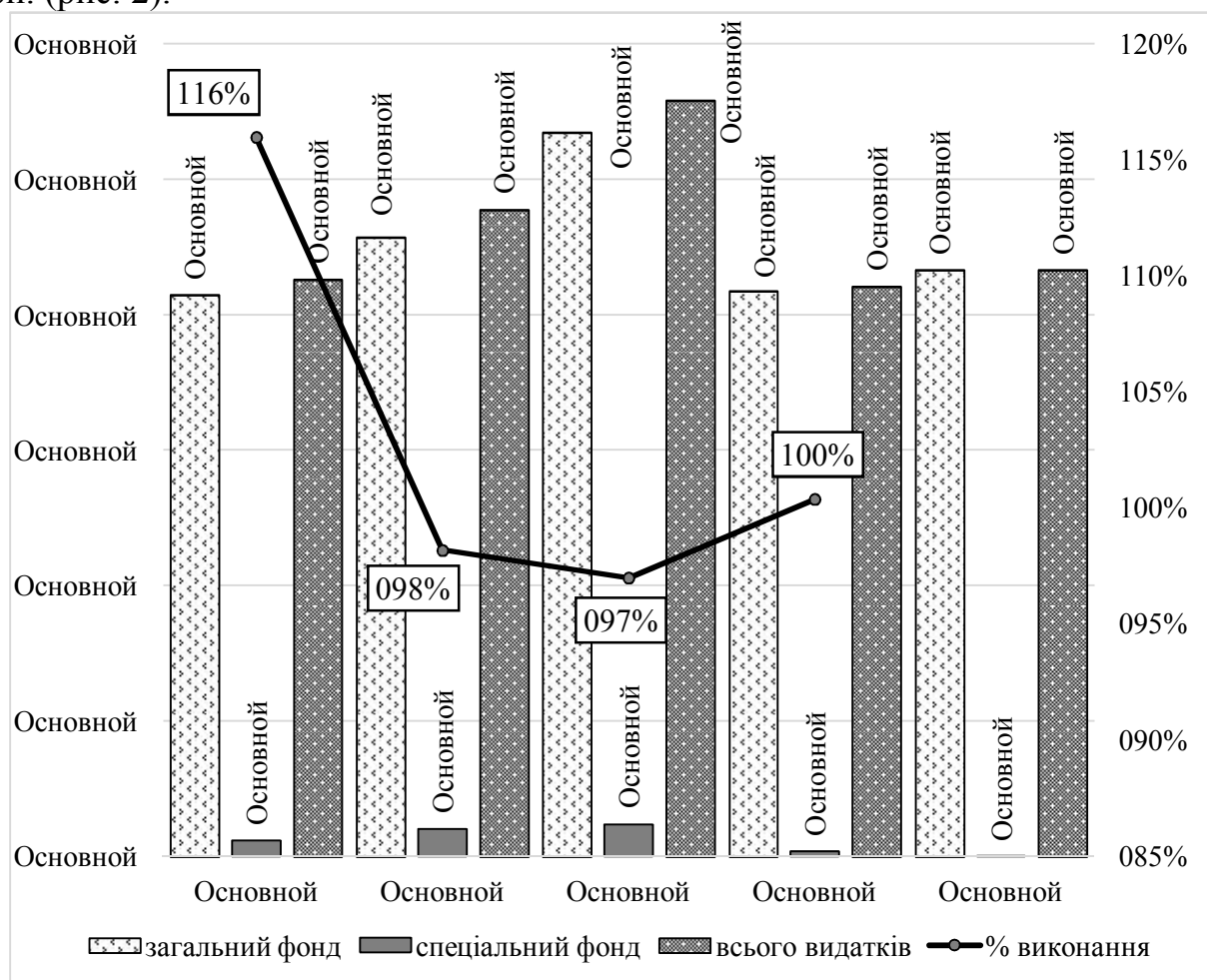

Рисунок 2 - Виконання бюджету Новокодацького району м. Дніпро за видатками у 2014 – 2017 рр. та планові показники 2018 р., тис. грн., складено авторами за [3].

Аналіз дохідної та видаткової частин бюджету Новокодацького району м. Дніпро показав, що загальна сума і доходів, і видатків в 2017 – 2018 рр. зменшилася, порівняно з 2015 – 2016 рр. Це пов'язано з тим, що частина надходжень направляється до бюджету міста обласного значення і тому деякі видатки також здійснюються з бюджету міста. Так з 01.01.2017 фінансування установ та закладів освіти, які утримувались за рахунок коштів бюджету району у місті, здійснюється за рахунок коштів міського бюджету. В бюджеті 2018 р. із видатків заплановано лише видатки на державне управління, соціальний захист та соціальне забезпечення, культуру і мистецтво та житлово-комунальне господарство. Із 433318,836 тис. грн. запланованих видатків 402517,503 тис. грн. це видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. В загальній структурі видатків бюджету району у місті ці видатки займають майже 93%, на інші видатки припадає лише 7%.

Бюджетна децентралізація передбачає не лише передачу повноважень на місця, і як наслідок збільшення фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а і раціональне використання цих ресурсів. В Україні вже 16 міст обласного

значення створили об'єднані громади, приєднавши до себе 38 довколишніх сільських та селищних рад. Ці міста є першими у об'єднанні саме в такому форматі, і за їх рішеннями стоїть розвиток, економічне зростання і благополуччя населення [1]. Тому, на нашу думку, в найближчий час постане питання про доцільність утримання районних у місті рад, що забезпечить скорочення видатків на їх утримання і направлення зекономлених коштів на соціально-економічний розвиток території.

Література:

1. Децентралізація: Державний сайт України. URL: <https://decentralization.gov.ua>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 13.11.2018)
3. Звітність про виконання бюджету Новокодацького району за 2014 – 2017 рр.: офіційний сайт Дніпровської міської ради. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/category/leninskij-rajon/>

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сергієнко Ю. С., студент 6 курсу факультету Заочної освіти
Воляк О. О., канд. техн. наук, доц. каф. Економіки і маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Сучасні підприємства галузі територіального розвитку являють собою складні організаційні системи, окремі складові яких – основні й оборотні фонди, трудові й матеріальні ресурси й інші – постійно змінюються та перебувають у складній взаємодії один з одним. Функціонування організацій різного типу в сучасних умовах поставило нові завдання по вдосконалюванню управлінської діяльності на основі комплексної автоматизації управління всіма виробничими й технологічними процесами, а також трудовими ресурсами.

Сучасна економіка приводить до зростання об'єму й ускладненню завдань, розв'язуваних в області організації виробництва, процесів планування й аналізу, фінансової роботи, зв'язків з постачальниками й споживачами продукції, оперативне керування якими неможливо без організації сучасної автоматизованої інформаційної системи.

Інформаційні системи управління дозволяють:

- підвищувати ступінь обґрунтованості прийнятих рішень за рахунок оперативного збору, передачі й обробки інформації;
- забезпечувати своєчасність прийняття рішень по управлінню організацією;

–домагатися росту ефективності управління за рахунок своєчасного подання необхідної інформації керівникам всіх рівнів управління з єдиного інформаційного фонду;

–погоджувати рішення, прийняті на різних рівнях управління й у різних структурних підрозділах;

–за рахунок повідомлення управлінського персоналу про поточний стан економічного об'єкта забезпечувати зростання продуктивності праці й т.д.

Усвідомлення цих процесів приведе до успішного функціонування й організації господарчої діяльності підприємствами галузі територіального розвитку.

«SMART CITY» ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Середа А. Є., студентка 4 курсу ф-ту Економіки та підприємництва

Рибак Г. І., канд. екон. наук, ст. викл. каф. економічної теорії та міжнародної економіки

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Міста завжди були центром тяжіння. Невпинне зростання міського населення неминуче призводить до суттєвих проблем в управлінні: все складніше стає організувати транспортне обслуговування, енерго-, тепло-, водопостачання, утилізацію побутових та інших відходів, медичне обслуговування, соціальне забезпечення. Все це призводить до зниження якості життя в місті. Перед містом постає задача поєднання комфортного і соціально-привабливого простору з розвиненою інфраструктурою, екологічною безпекою, та швидким розвитком технологій.

Для вирішення проблеми потрібні амбітні стратегічні програми, реалізація яких дозволить реально поліпшити умови проживання в містах України. Розвиток міста є предметом дослідження вже досить давно, але в умовах постійних змін і досі не виявлено єдиного механізму.

Однією з таких програм є трансформація міст у «відкриті, безпечні, комфортні для проживання і стійкі», так звані «Smart Cities» (розумні міста). «Smart City» – концепція інтеграції декількох інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) та Інтернету (ІТ рішення) для управління міським майном [1]. Мета концепції підвищення ефективності міського господарства – високі стандарти життя населення та стійкість розвитку. Згідно бачення ООН, місто, що вважається «Розумним і Стійким», повинно мати:

- доступне, безпечне за прийнятною ціною житло з належними послугами;

- доступні, безпечні, комфортні для всіх мешканців за прийнятними цінами транспортні системи та громадський транспорт;

- сприятливе навколишнє середовище, високу якість повітря і ефективну систему утилізації відходів;
- доступ до безпечних, зелених зон і громадських місць відпочинку для всіх мешканців;
- позитивні економічні, соціальні та екологічні зв'язки між міськими, приміськими і сільськими районами;
- систему комплексного і сталого планування міста і міського управління [2].

Стратегія розвитку міста, міський інфраструктурний план і розвинена інституціональна інфраструктура – базис для трансформації міста в «Розумне і Стійке». Але без механізмів реалізації інфраструктурного плану навряд чи вдасться досягти поставленої мети в доступному для огляду майбутньому.

Для створення «Smart City» необхідне створення глобального стратегічного плану за умов об'єднання міської влади, місцевих зацікавлених спільнот і ділових партнерів. Наступним кроком має бути підвищення ефективності міської інфраструктури за принципом вдосконалення (операційних та інформаційних) технологій в кожній з міських підсистем та інтегрувати її (ІТ + платформа методологія управління) для створення єдиного центру управління та прийняття рішень.

Обов'язковим для реалізації концепції є залучення інновацій та співпраця між муніципальними, громадськими та бізнесовими структурами, а також між підприємствами світової та місцевої промисловості у всіх секторах і сферах діяльності [2].

Реалізація концепції в Україні стикається з проблемою відсутності джерел фінансування і робочих механізмів залучення фінансових ресурсів. Бюджетне фінансування дуже обмежене, тому бюджетні кошти реально використовувати лише для «швидких» в реалізації та окупності і, як правило, невеликих проектах. Що стосується залучення коштів міжнародних фінансових інститутів, орієнтація на це джерело фінансування дозволяє реалізовувати довгострокові і більш масштабні проекти, але, знову ж таки, не зможе у повному обсязі покрити існуючі потреби територіальної громади в створенні сучасної ефективної інфраструктури. Серйозні фінансові ресурси для розвитку територій можуть бути залучені в разі використання механізмів державно-приватного партнерства (ДПП). Світовий досвід це підтверджує.

Таким чином, реалізація концепції «Smart City» в містах України можлива, але при умовах розумного управління, а саме взаємодії міської влади з громадами і міською інфраструктурою безпосередньо. Створення різноманітних доступних освітніх програм. Навчання програмістів для створення програм, які забезпечують роботу різних міських служб. Залучення українських міст в міжнародні виставки-конференції, де представляють технології трансформації міст в Розумні і Стійкі. Таке місто майбутнього буде рушійною силою економіки, осередком культури та освіти, територією для реалізації технологічних та соціальних інновацій.

Література:

1. Building a Smart City, Equitable City: [Електрон. ресурс]. – NYC Forward. – Режим доступу: <https://www1.nyc.gov/site/forward/innovations/smartnyc.page>
2. Komninos What makes cities intelligent? / Komninos // Smart Cities: Governing, Modelling and Analysing the Transition. – Taylor and Francis. – P. 77.

ОЦІНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

Сидоркін А. В., студент 6 курсу факультету Програмної інженерії та бізнесу
Носач Л. Л., канд. екон. наук, доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

В сучасних умовах значущість трудового потенціалу, як феномена, що формується специфічними характеристиками трудових ресурсів і робочої сили, а також як складного багатогранного явища, що втілює сукупність характеристик, здібностей, можливостей робочої сили досить велика. Трудовий потенціал формується послідовно і поступово, під впливом розвитку економіки, змін в трудових відносинах, вимог до працівника, в формах управлінського впливу.

Трудовий потенціал – це інтегрована якісна характеристика, що формується під впливом ефектів емерджентності і середовища, що формує індивідуальність трудових потенціалів різних територій в різні періоди його формування та функціонування.

Трудовий потенціал, як збірна категорія, включає в себе трудовий потенціал окремих особистостей, трудовий потенціал певних верств і груп населення (перш всього об'єднаних рівнем освіти і професійної підготовки), трудовий потенціал організацій різного профілю діяльності і галузей. Таким чином, трудовий потенціал, як самостійна категорія, має свій відособлений зміст, і є більш ніж проста сума усіх його складових.

Сьогодні в нашій країні існують проблеми відставання у розвитку трудового потенціалу як прогресивного напрямку росту економіки:

По-перше, низька сприйнятливість трудового потенціалу до інновацій, що перешкоджає їх впровадженню в практичну діяльність підприємств або демонструє їх вкрай повільну адаптацію.

По-друге, відсутність або нестача фахівців, що володіють високим рівнем кваліфікації, науковим і творчим мисленням, націлених на сталий розвиток через професійне навчання та ефективне використання своїх умінь, знань практичної діяльності.

По-третє, часто неефективне використання трудового потенціалу, як на рівні суспільства, так і окремого підприємства, окремого працівника.

По-четверте, відсутність налагодженого механізму формування трудового потенціалу, через розвиток принципово нових професійних і

інноваційної компетенції, таких, як інноваційне мислення, вміння генерувати ідеї, ефективно використовувати і сприймати інновації, здатність нестандартно і оперативно підходити до вирішення стратегічних завдань і ін.

По-п'яте, слабка підтримка державою ідеї формування трудового потенціалу суспільства, починаючи з його первинної ланки – підприємства (в тому числі малого і середнього бізнесу) і закінчуючи трудовим потенціалом великих територій і провідних галузей економіки.

Для формування підходів до розвитку трудового потенціалу та розв'язання вищеназваних проблем необхідно його оцінювати, що і є предметом досліджень багатьох авторів.

На практиці сформувалися різні підходи і методи оцінки трудового потенціалу. У ході проведення нашого дослідження розглядалися наступні:

Оцінка через можливий фонд робочого часу, яку пропонують вчені В.В. Адамчук, М.Є. Сорокіна і О.В. Ромашов. [1, С. 112].

Індексний метод оцінки трудового потенціалу (на різних рівнях господарювання), який пропонують використовувати С.Г. Радько [2, С. 104], Б.М. Генкін [3, С. 165].

Оцінка трудового потенціалу регіону на основі співвідношення показників, що позитивно характеризують трудовий потенціал (зайняті, народжуваність, чисельність населення з вищою освітою, тривалість життя, міграційний приріст, обсяг виробництва) і негативних показників (безробіття, смертність, травматизм, міграційне вибуття), яку пропонують дослідники Давлетбаєва А. і Юсупов К. [4, С. 132-135].

Оцінка трудового потенціалу через показники, що характеризують трудову активність робочої сили, які ділять на наступні групи:

- виробничо-економічні показники;
- показники творчої активності;
- показники розвитку особистості;
- показники громадської активності в сфері виробництва і послуг [5, С. 485].

Методики на основі моніторингу з використанням анкетування населення (Концепція якісних характеристик населення) працездатного віку [6, С. 60-70].

Залежно від джерела отримання інформації усі методи оцінки трудового потенціалу (у тому числі зазначені) можна розділити на ті, що базуються на офіційній статистиці і ті, що використовують інструменти спеціальних (економічних, соціологічних) досліджень, а також можна структурувати в залежно від одиниць вираження: натуральний підхід або вартісний підхід.

Натуральний підхід до сприйняття і оцінки трудового потенціалу використовує натуральні одиниці виміру, вартісний підхід сприймає трудовий потенціал через його вартість. Обидва ці підходи сприймають трудовий потенціал як ресурс виробництва і можуть взаємно перетинатися з точки зору якісної і кількісної характеристики трудового потенціалу. Так, через натуральні одиниці виміру, як правило, показують чисельність робочої сили і чисельність кваліфікованої робочої сили, фонд робочого часу і якість фонду робочого часу.

У вартісному вираженні трудовий потенціал можна охарактеризувати через рівень зарплати – кількісний показник або витрати на розвиток робочої сили – якісна характеристика. У деяких дослідженнях пропонують оцінювати окремі показники трудового потенціалу, що характеризують його структурні одиниці.

Слід відмітити, що спочатку натуральні оцінки трудового потенціалу переважали в дослідженнях, пізніше з'явилися вартісні оцінки трудового потенціалу, а ще пізніше в зв'язку з потреба виявлення динаміки стану трудового потенціалу стали застосовуватися відносні оцінки. Значення оцінки трудового потенціалу завжди було важливим для планування соціально-економічного розвитку, на сьогоднішній день її значимість зростає у зв'язку з затребуваністю стратегічного і програмно-цільового управління територіями.

В результаті вивчення зазначених методів оцінки трудового потенціалу різних рівнів, ми їх структурували та згрупувати в результаті чого отримали узагальнюючий метод, що дозволяє встановлювати кореляційні залежності значущості окремих складових явища, що підвищує достовірність результатів.

Таким чином, для оцінки трудового потенціалу пропонуємо комплексно використовувати:

- метод бальної оцінки компонентів, кожен компонент диференційовано виражається кількісними значеннями в певних межах;

- метод кластерного аналізу – це оцінка з використанням еталонів, ранжируваних бальних оцінок, з визначенням високого, середнього та низького рівня значення;

- метод індексів, дає можливість переводити і оцінювати якісні показники в кількісні значення, шляхом співвідношення фактичних значень з нормованими значеннями;

- інтегральний метод дозволяє отримати результат у вигляді одного показника, в якому об'єднуються кількісні і якісні оцінки структурних складових складного явища.

Також для оцінки трудового потенціалу, на нашу думку, є актуальним облік наступних вимог: характеристики трудового потенціалу територій повинні відображати його фактичний стан, а також демонструвати перспективи його розвитку, ці вимоги породжені динамічністю соціально-економічного розвитку.

Отже, проведене дослідження показало, що проблему оцінки трудового потенціалу дослідники вирішують по-різному: одні його аналізують через фонд часу як кількісну категорію, інші за допомогою оцінки показників характеризують його елементи, треті хочуть оцінити через вартісні показники: через витрати на трудовий потенціал та доходи.

Аналіз різних підходів і методів до оцінки трудового потенціалу, показав, що чітко розробленої і загальноприйнятої методики і системи показників оцінки на сьогоднішній день не існує, що підтверджує актуальність вивчення даної проблеми.

Сучасне управління трудовим потенціалом є стратегічною концепцією, що базується, перш за все, на його оцінці, на основі сучасних підходів і методів і, як наслідок, впливає на результативність розвитку трудового потенціалу.

Література:

1. Адамчук В. В., Ромашов О. В., Сорокина М. Е. Экономика и социология труда: учебник для вузов. М.: ЮНИТИ, 2000. 407 с.
2. Радько С.Г. Трудовой потенциал как социально-экономическая категория. СПб.: филиал издательства «Просвещение». 2010. 144 с.
3. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. Изд.7-е, доп. М.: Норма, 2007. – 448 с.
4. Юсупов К. Давлетбаева А. Риски в использовании трудового потенциала регионов. РИСК. 2010. № 1. С. 132-135.
5. Трудовой потенциал региона / под рук. д.э.н., проф. В.А. Ильина. Вологда: ИСЭРТ РАН, 2009. 84 с.
6. Леонидова Г.В., Панов А.М. Трудовой потенциал: территориальные аспекты качественного состояния. Проблемы развития территорий. 2013. Вып. 3. № 65. 2013. – С. 60-70.

АКТУАРНИЙ ОБЛІК ЯК ЕТАП РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Сова К. В., студентка 4 курсу факультету економіки і управління
Онищенко О. В., канд. екон. наук, доц. каф. обліку і фінансів

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Євроінтеграційні процеси вимагають від вітчизняної економіки здатності до ефективної подачі інформації щодо перспективності зміни вартості суб'єктів господарювання з метою створення сприятливого інвестиційного клімату. До того ж процес Євроінтеграції вітчизняної економіки супроводжується кризовою ситуацією, яку можна подолати шляхом залучення інвестицій. За таких умов господарювання необхідним стає теоретичне обґрунтування та успішне впровадження актуарного обліку в Україні, який буде регламентований на законодавчому рівні. Цей крок дасть поштовх до розвитку суб'єктів господарювання, незважаючи на негативні процеси, що мають місце у вітчизняній економічній кризі, шляхом використання інвестиційних капіталовкладень.

Бухгалтерський облік в процесі свого розвитку повинен набути таких якостей: інтегрованість, прогнозованість, можливість подання в електронній формі та актуарність. З існуванням зазначеного вектору до розвитку існують декілька концептуальних напрямів розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Одним із концептуальних напрямів є формування таких облікових систем: стратегічний облік, інтегрована система обліку, електронна система обліку, соціальний облік, креативний облік, динамічний облік, актуарний облік [1]. Актуарний облік – це облік, головною метою якого є оцінка створюваної економічної вартості і майбутніх грошових потоків [2]. Актуарний облік зберігає зв'язок з бухгалтерським обліком за рахунок того, що перший при здійсненні актуарних математичних розрахунків використовує дані бухгалтерського обліку. Також при здійсненні актуарного оцінювання

використовуються основні облікові категорії. Актуарний облік як етап розвитку бухгалтерського обліку виконує такі завдання:

1) формування фінансової інформації про діяльність суб'єкта господарювання, яка може бути використана при прийнятті рішення щодо інвестування, кредитування та інших подібних операцій про вкладення ресурсів в діяльність даної організації;

2) формування фінансової інформації організації для визначення величини, строків та ймовірності її майбутніх грошових потоків;

3) групування фінансової інформації суб'єкта господарювання за категоріями операційної та фінансової діяльності;

4) формування фінансової інформації діяльності організації, яка буде використана для оцінки фінансового ризику, пов'язаною зі структурою фінансування;

5) формування фінансової інформації про економічні ресурси підприємства, інформації щодо вимог власників до цих ресурсів, а також про зміни щодо ресурсів.

Отже, визначені завдання сформульовані з метою створення інформації, яка орієнтована на існуючих та потенціальних інвесторів для прийняття рішення вкладання ресурсів в діяльність організації на основі оцінки її економічної вартості, прогнозованих та вільних грошових потоків.

Література:

1. Кузнецова С.А. Перспектива бухгалтерського обліку: стратегічність, електронна комерція та соціальна спрямованість / С.А. Кузнецова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1(16). – С. 73–83.

2. Ивашкевич В. Б., Шигаев А. И. Концептуальные основы актуарного учета и отчетности // Аудит и финансовый анализ. 2010. № 6. С. 45—55.

ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ РОЗБАЛАНСОВАНOSTІ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Стебловська Д. Ю., студентка 3 курсу навчально-наукового інституту «Економіки та бізнесу»

Зайцева Л. О., канд. екон. наук, ст. викл. каф. фінансів, обліку та банківської справи

Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Згідно з п. 2, ч. 1, ст. 7 Бюджетного кодексу України один з найважливіших принципів бюджетної системи України це принцип збалансованості, відповідно до якого повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період [1]. Прагнення до рівноваги бюджетних доходів і витрат

шляхом збалансованості розміру державного бюджету – сьогодні головна мета нашої держави. В той же час, в Україні все більше переважає стан негативного явища - дефіциту державного бюджету, тобто перевищення видатків бюджету над його доходами. Значно посилилась розбалансованість бюджетної сфери з 2014 р., як результат зниженням ВВП і тимчасовою втратою контролю над частиною території країни у поєднанні з різким зростанням витрат бюджету із-за необхідності збільшення фінансування оборони країни та девальвацією національної валюти. Тиск на бюджетну систему і далі посилюватиметься внаслідок необхідності обслуговування державного боргу, збільшення фінансування оборони й ведення ООС, відновлення зруйнованої інфраструктури Донбасу, соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та учасників ООС.

В цих дуже не простих умовах в Україні повинні проводитися ефективні заходи щодо подолання розбалансованості державного бюджету, найбільш першочерговими, системними та дієвими, на нашу думку, є ті, що запропоновані економістами Л. Г. Шемаєвой та Н. В. Корень[2], серед яких :

- вдосконалення інституційного середовища функціонування бюджетно-податкової системи з урахуванням принципів соціальної справедливості, економічної ефективності, фіскальної достатності, розбудови адміністративно простого оподаткування, формування ефективної системи видатків. Важливим є формування дієвої системи контролю за ефективним використанням бюджетних ресурсів;

- формування оптимальної структури видатків бюджету. Раціональний розподіл видатків бюджету за статтями має відбуватися з мінімальними втратами у забезпеченні рівня та якості суспільних благ і послуг за такими принципами: узгодженість нормативно-правового забезпечення; збалансованість рівнів бюджетної системи; цільове спрямування з урахуванням реальної потреби; прозорість. Запровадження повноцінної системи планування і оцінки виконання державного бюджету за результатами потребує вдосконалення системи ключових показників ефективності, зокрема результативних показників ефективності надання державних послуг та має відбуватися в межах системи державного планування та прогнозування;

- збільшення частки капітальних видатків бюджету. Інвестування у великі інфраструктурні проекти дасть змогу забезпечити дієздатність важливих секторів економіки, сприятиме зростанню кількості робочих місць усіх категорій кваліфікації і позитивно вплине на формування дохідної частини бюджету (надходження податку на прибуток, податку на доходи з фізичних осіб тощо), а відтак і на виконання державою соціальних зобов'язань;

- підвищення прозорості в управлінні державними фінансами та ефективності їх розподілу і використання. Запровадження середньострокового бюджетного прогнозування та планування і системи стратегічного планування;

- продовження реформи у сфері здійснення державних закупівель. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та урахувати загальні принципи конкуренції. Корупційна складова під час здійснення державних закупівель має бути ліквідована;

- реформування державного фінансового контролю та бюджетних відносин. Посилити контроль за сплатою податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджету в повному обсязі; стабілізувати стан фінансово-бюджетної дисципліни і зменшити кількість та обсяги порушень; удосконалити систему відповідальності учасників бюджетного процесу; посилити координуючу роль держави у цьому процесі.

- впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» з метою забезпечення доступності інформації про державні фінанси для суспільних потреб із забезпеченням відкритої звітності за всіма коштами, використаними отримувачами бюджетних коштів, на їх офіційних сайтах із забезпеченням доступу в режимі реального часу до всіх транзакцій, що здійснюються на рахунках Державної казначейської служби України;

- забезпечення дотримання «структурних маяків», передбачених у Меморандумі про економічну та фінансову політику між Україною і МВФ щодо дефіциту сектору загальнодержавного управління (за методологією МВФ) та інструментів його регулювання;

- подальше налагодження координації фіскальної та монетарної політики країни. Упродовж 2014 та подальші роки роль валютно-курсової та грошово-кредитної політики при формуванні та виконанні бюджету суттєво зросла, що посилює необхідність їх узгодження. В умовах відтоку депозитів з банківської системи держава податковими інструментами має вилучати надлишок готівки з обігу, щоб уникнути розгортання спіралі інфляційно-девальваційних процесів;

- подальша реалізація реформи бюджетної децентралізації, що потребує розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності.

Отже, політика уряду нашої країни щодо подолання розбалансованості державного бюджету повинна бути виважена і спрямована на рівновагу доходної та видаткової частин державного бюджету. Першочерговим завданням досягнення збалансованого бюджету є впорядкування урядових видатків, що передбачає: скорочення їх частки у ВВП та збільшення видатків на освіту, охорону здоров'я, розвиток інфраструктури. Лише після цього стає можливим, визначити параметри податкової реформи, яка за будь-яких умов не повинна збільшувати дефіциту бюджету. При вирішенні проблеми зменшення видатків з бюджету слід перевірити ефективність використання виділених коштів по кожній виділеній статті. Якщо держава обирає засобом подолання бюджетного дефіциту використання запозичень, тоді кращим варіантом є внутрішні позики, тому що, кошти за обслуговування таких позик залишаються у держави, на підприємствах, у населення та його обслуговування значно дешевше ніж сплата відсотків по кредитах МВФ. В економічній ситуації, що склалася зараз в Україні, для збалансування державного бюджету необхідно використовувати механізм скорочення бюджетних витрат, а фінансування витрат на армію, ліквідацію можливих надзвичайних ситуацій та на проведення ООС здійснювати за рахунок бюджетних резервів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. № 2456-VI, зі змінами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Шемаєва Л. Г. Оцінка дисбалансів у бюджетній сфері та шляхи їх подолання. Аналітична записка/ Л. Г. Шемаєва, Н. В. Корень/ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1800/>

ПРОГНОЗУВАННЯ ЛІСОВОЇ ПОЖЕЖНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Тимченко С. С., Карпішен Б. С., студенти 5 курсу механічного факультету
Крайнюк О. В., канд. техн. наук, доц. каф. метрології та безпеки життєдіяльності

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Аналіз обстановки в області охорони лісів від пожеж дозволяє виділити основні вузькі місця існуючого підходу до прогнозування лісової пожежної небезпеки:

1) існуючі методи прогнозу лісової пожежної небезпеки не враховують фізико-хімічні процеси сушіння і запалювання шару легко-горючих матеріалів, які є одними з визначальних у настанні пожежної небезпеки;

2) на великих малоосвоєних територіях, як правило, є лише рідкісна і нерозвинена мережа метеостанцій, а зараз саме ця інформація використовується для оцінки пожежної небезпеки;

3) фактори антропогенного навантаження і грозової активності належним чином не враховуються;

4) в системі охорони лісів від пожеж відсутній обчислювальний центр для централізованої обробки вихідної інформації і вироблення прогнозу.

Прогноз поведінки лісових пожеж включає в себе прогноз швидкості поширення кромки пожежі і його розвитку (можливості переходу низової пожежі у верхову). Сюди ж доцільно віднести і прогноз наслідків пожежі, оскільки він також дуже важливий при організації управління діючими лісовими пожежами. Термін управління лісовими пожежами слід розуміти як в широкому, так і у вузькому плані. Він охоплює організацію лісопожежної охорони; усунення причин виникнення пожеж (протипожежну пропаганду, облаштування території); створення сприятливих умов для своєчасного виявлення виникаючих пожеж (мережа пожежно-спостережних пунктів, авіа патрулювання, космічний моніторинг); обмеження поширення пожеж, зменшення екологічної шкоди і економічного збитку від пожеж (облік можливих негативних наслідків пожеж, використання позитивної ролі вогню у лісі).

Управління лісовими пожежами у вузькому плані слід розуміти як управління діючими пожежами на основі прогнозу їх поведінки. Безпосереднє управління лісовими пожежами – це контролювання поширення і розвитку кожної пожежі на основі прогнозу її поведінки, тобто поширення,

інтенсивності, розвитку і наслідків [1].

Для складання прогнозної оцінки нами створено авторську програму, за допомогою якої можна визначити швидкість фронту, тилу і флангів з урахуванням рельєфу місцевості і метеорологічних умов можна спрогнозувати розповсюдження пожежі і навіть розрахувати вірогідність дістатися населеного пункту, який розрахований на шляху поширення пожежі (рис. 1).

$$V_{\phi p} = (V_0 + KV_e) \cdot \left(1 + \frac{V_e}{\sqrt{V_e^2 + C^2}}\right)^2$$

Фронтальная скорость распространения пожара, $V_{\phi p}$ (м/мин) 56.49

$$V_T = (V_0 + KV_e) \cdot \left(1 - \frac{V_e}{\sqrt{V_e^2 + C^2}}\right)^2$$

Тыловая скорость распространения пожара, V_T (м/мин) 0.01

$$V_{\phi л} = V_0 + K \cdot V_e$$

Фланговая скорость распространения пожара, $V_{\phi л}$ (м/мин) 14.40

$$a = \frac{V_{\phi p} \cdot t + V_T \cdot t}{2}$$

a 1694.77

$$b = V_{\phi л} \cdot t$$

b 864.00

$$S = \pi \cdot a \cdot b$$

Площадь пожара, м² 4600173.22

$$P = \pi \cdot \left[\frac{3}{2}(a+b) - \sqrt{ab} \right]$$

Периметр пожара, м 8256.35

$$T = L \cdot 1000 / V_{\phi p}$$

Время, через которое пожар может достигнуть населенного пункта, T, мин 35.41

Рисунок 1 – Результаты прогнозной оцінки за допомогою розробленої авторської комп'ютерної програми

Запропонована програма складає схему поширення пожежі і дає експертний висновок про необхідність проведення евакуаційних заходів.

Таким чином, запропонована розроблена авторська комп'ютерна програма може стати корисною як фахівцям державної служби надзвичайних ситуацій для швидкої прогнозної оцінки та може бути рекомендована для використання у навчальному процесі.

Список використаної літератури:

1. Buts, Y., Asotskiy, V., Kraynyuk, O., & Ponomarenko, R. (2018). Influence of technogenic loading of pyrogenic origin on the geochemical migration of heavy metals. Journ. Geol. Geograph. Geoecology, 27(1), 43-50. <https://doi.org/10.15421/111829>.

ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

Трофімова К. О., студентка 5 курсу факультету менеджменту
Давидова О. Ю.: канд. техн. наук, доц. каф. туризму та готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Головна мета дослідження полягає у розробці технології комплексної оцінки розвитку експортного потенціалу територій, використання якої підвищить ефективність реалізації та буде спонукати до розвитку експортного потенціалу країни в цілому. Об'єкт дослідження – процеси розвитку та використання експортного потенціалу територій.

У сучасному світі технологія стає універсальною, здобуває значення фактора, який стає одним з головних джерел суспільних змін.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови вказано, що технологія – сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо [1]. Таким чином, у традиційному розумінні термін «технологія» пов'язаний найчастіше саме з промисловим виробництвом. Але сьогодні поняття «технологія» прийнято розуміти не тільки як сукупність процесів матеріального виробництва і сфери послуг, а також галузь знань про перетворення й використання матерії (матеріалів), енергії й інформації в інтересах людини та суспільства.

Базовий принцип, що закладений у кожен технологію – це розкладання будь-якого процесу на складові елементи. Це дозволяє у декілька раз підвищити ефективність виконання окремих операцій. Саме технологізація процесів виробництва та інше виступає джерелом наукового та технічного прогресу в усіх галузях економіки.

Сьогодні технології активно використовуються у сфері управління підприємством (технології менеджменту, бізнес-технології, технології організаційного розвитку, корпоративні технології та інш.) [2, 3]. Таким чином, технологізація управління передбачає, перш за все, подрібнення управлінського процесу на окремі процедури та операції, з подальшою регламентацією виконання процедур та операцій. Це дозволяє підвищити ефективність управління підприємством за рахунок урахування окремих принципів, що наведені на рисунку 1.

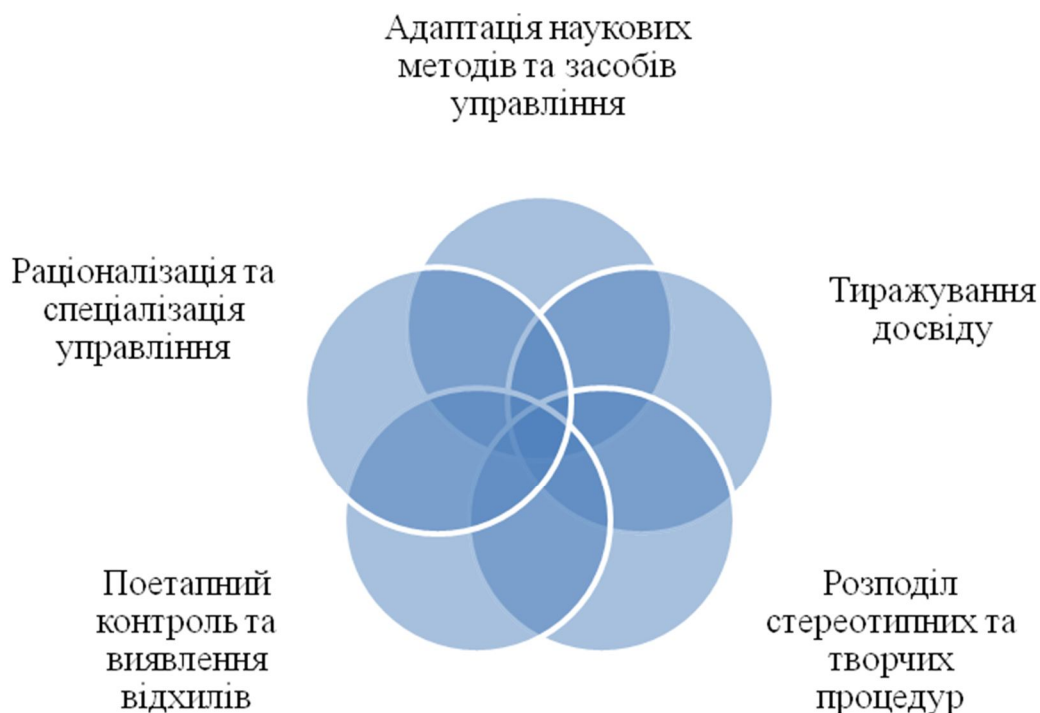

Рисунок 1. Принципи ефективності управлінської технології [за матеріалами 4]

Раціоналізація дозволяє оптимізувати послідовність процедур та операцій, коли попередня операція готує сприятливі умови для наступних процедур. Вона також передбачає розподіл праці між учасниками управлінського процесу з урахуванням їх кваліфікації та компетентності. Розподіл праці на основі спеціалізації виступає головним джерелом підвищення продуктивності праці.

Розділ технологічного процесу на етапи, процедури та операції дозволяє контролювати управлінську діяльність у проміжних часових точках, оперативно виявляти відхилення від прану та своєчасно приймати корегуючі заходи.

Проектування технологічних процесів дозволяє відокремити творчу роботу від рутинних процедур, що супроводжується підвищенням якості управлінських рішень. Крім того, добре розроблена та перевірена управлінська технологія дозволяє менеджеру виконувати творчі роботи у найбільш сприятливий – з точки зору продуктивного мислення – час. І механізувати, авторамізувати чи направити на аутсортинг рутинні процедури та операції, що також підвищує ефективність управлінської діяльності.

Наукові методи та засоби управління у практиці господарювання доцільно використовувати тільки тоді, коли ці наукові досягнення доведені до рівня управлінських технологій [4].

Після ретельного дослідження існуючої літератури, що стосується тематики дослідження та аналізу діяльності територій України автором було розроблено технологію комплексної оцінки та прогнозування процесів розвитку експортного потенціалу територій (Таблиця 1).

Таблиця 1. Технологія комплексної оцінки розвитку експортного потенціалу території

Етап	Інструментарій	Результати	Використання в управлінні
I. Дослідження стійкості процесів міжнародного експорту	- кластерний аналіз	- кластеризація країн за рівнем розвитку території та рівнем доходу - дослідження стійкості кластеризації на протязі декількох років	- розробка стратегії відповідно до концепції України щодо розвитку експорту
II. Дослідження стійкості процесів експорту на макро- та мезо- рівнях	- кластерний аналіз	- кластеризація за рівнем ефективності використання ресурсної складової експортного потенціалу	- оцінка і аналіз цілей підприємств-експортерів; - формування довгострокових та стратегічних цілей; - коригування рівня експорту
	- факторний аналіз	- виявлення і оцінка факторів, що впливають на розвиток експортного потенціалу підприємств	
III. Виявлення ключових факторів, що впливають на процеси експортування	методи економічного аналізу: - розрахунок показників методом абсолютних та відносних величин; групування; - факторний аналіз - евристичні методи - порівняльний аналіз	- формування системи показників для визначення факторів, що впливають на процеси експортування; - виявлення і оцінка латентних факторів впливу на експортування - виявлення і оцінка закономірних факторів впливу на експортування - порівняння факторів впливу на обсяг експорту	- оцінка факторів впливу на експортний потенціал - контроль за реалізацією стратегії - оцінка та аналіз погодженості стратегічних і тактичних заходів
IV. Прогнозна оцінка обсягу експорту	- побудова мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду обсягу експорту	- виявлення трендових, циклічних, сезонних, випадкових складових мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду обсягу експорту - прогноз обсягу експорту	- прогноз та планування діяльності територій; - прогноз обсягу експорту с урахуванням трендової, циклічної та сезонної складових
V. Оцінка та аналіз експортного потенціалу	- економетричні моделі з лаговими незалежними змінними	- кількісна оцінка впливу факторів експортного потенціалу на рентабельність; - оцінка нарощування експортного потенціалу; - виявлення дієвих факторів нарощування експортного потенціалу	- вибір та обґрунтування напрямків розвитку; - розробка стратегій розвитку та підвищення ефективності використання експортного потенціалу; - контроль за процесами нарощування експортного потенціалу
VI. Оцінка впливу факторів на питому вагу експорту в чистому доході територій	- побудова множинної регресійної економіко-математичної моделі	- оцінка впливу факторів на питому вагу експорту в чистому доході території	- планування діяльності; - вибір та обґрунтування напрямків розвитку.

Першочерговим завданням при розвитку експортного потенціалу територій виступає оптимізація вибору необхідної кількості адекватних методів, які доцільно використовувати для комплексної оцінки та забезпечення розвитку експортного потенціалу.

На думку автора, необхідно використовувати цілий комплекс методів для проведення поглибленого дослідження, зокрема, загальнонаукові, методи економічного аналізу, побудова економіко-математичних моделей та евристичні методи.

Метод кластерного аналізу використовується для дослідження стійкості кластеризації територій та країн.

Метод факторного аналізу використовується для виявлення латентних факторів впливу на процеси експортування.

Побудова мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду використовується для дослідження трендових, циклічних, сезонних, випадкових поточних та прогнозних змін обсягу експорту.

Побудова економіко-математичної моделі з незалежними лаговими змінними використовується для дослідження процесів нарощування, або виснаження експортного потенціалу.

Використання евристичних методів дозволить виявити основні фактори впливу на досліджувані процеси. Також можна порівняти фактори при використанні стохастичного факторного аналізу та евристичних методів.

Побудова систем показників, що використовуються на різних етапах технології заснована на глибокому дослідженні їх природи, науковості, єдності принципів утворення і використання, суті факторів, які впливають на процеси експортування. При формуванні технології дослідження на кожному етапі формується своя окрема система показників, що дозволить використовувати або кожний етап окремо, або декілька етапів, або всі етапи. Моніторинг процесів експортування буде найбільш повнішим при використанні всіх етапів технології комплексної оцінки та прогнозування розвитку експортного потенціалу.

Оцінка та аналіз процесів експортування необхідно проводити перманентно на основі моніторингу макро-, мезо- середовища та процесів глобалізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovnyk.net>
2. Марков М. Технология и эффективность социального управления. Пер. с болгарского. М.: Прогресс, 1982. – 226 с.
3. Комаров В. Ф. Управленческие имитационные игры. Новосибирск: Наука, 1989. – 272 с.
4. Пирогов В. И., Завьялов С.К., Мукушев Г.Р. Технологизация — путь совершенствования управления предприятием, Н.: Всероссийский экономический журнал «ЭКО», 2007. - №5

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРИЛАДОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Фомицький А. А., студент магістратури факультету Програмної інженерії та бізнесу

Гавва В. М., канд. екон. наук, проф. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Приладобудування в сучасній економіці має дуже важливе значення для будь-якої держави. Для української економіки, яка нині вирішує масштабні завдання по нарощуванню національних конкурентних переваг, динамічний і ефективний розвиток приладобудування особливо потрібен.

Приладобудування є однією з найважливіших складових промислового комплексу України. Ця галузь відіграє важливу роль в економічному розвитку держави, в досягненні національної безпеки. Споживачами продукції галузі є різні промислові підприємства та населення, і без подальшого розвитку вітчизняного приладобудування майже неможливим стає розвиток інших галузей промисловості України, тобто дослідження проблемних питань в галузі приладобудування відповідає вимогам розвитку економіки держави та покращання її економічної безпеки.

На жаль, сучасний кризовий стан економіки України потребує вирішення проблем розвитку приладобудування спочатку хоча б для імпортозаміщення, а потім задля підвищення експортного потенціалу та забезпечення позитивних зрушень у розвитку суміжних та споріднених галузей. Виявлення та висвітлення комплексу проблем щодо реанімації галузі приладобудування в Україні дасть можливість сформулювати заходи щодо їх вирішення.

На сучасному етапі розвитку як української, так і світової економіки в цілому важко переоцінити значення машинобудування і приладобудування, оскільки від рівня їх розвитку залежать найважливіші питомі показники валового внутрішнього продукту країни, матеріаломісткості, енергоємності та ін., а також продуктивність праці в різних галузях, рівень екологічної безпеки промислового виробництва, обороноздатність держави.

Підприємства машинобудування і приладобудування істотно впливають на розвиток соціальної інфраструктури і стан українського ринку праці. Основною метою приладобудівної галузі є забезпечення усіх галузей промисловості високотехнологічними приладами. До приладобудування входять такі підгалузі як виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та виробництво електричного устаткування. Проте, незважаючи на найважливішу для розвитку різних виробництв роль приладобудування, стан цієї галузі на сьогодні можна оцінити як кризовий. Це підтверджує динаміка рентабельності підприємств приладобудування України, що представлена в таблиці 1, та динаміка кількості підприємств і чисельності зайнятих працівників на підприємствах приладобудування України у 2010–2016 рр. (таблиця 2), сформованих згідно статистичних даних [1].

Таблиця 1 – Динаміка рентабельності підприємств приладобудування, %

Назва галузі	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Промисловість	0,8	1,7	0,2	-0,3	-9,4	-7,7	-1,0
Машинобудування	2,6	5,2	5,1	1,8	-13,3	-8,0	-0,4
У тому числі:							
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-0,6	7,5	3,0	2,0	-12,3	4,6	9,4
Виробництво електричного устаткування	1,7	0,1	4,1	1,8	-15,2	-12,6	-1,3

Таке становище призводить до зменшення кількості підприємств як в цілому по промисловості та машинобудуванню, так, зокрема, і по приладобудуванню. Це в свою чергу призводить до зменшення працюючих на цих підприємствах, тобто до зменшення рівня зайнятості. Про це свідчать дані, наведені в таблиці 2. Для покращання ситуації потрібно проаналізувати динаміку приладобудування в Україні за останні роки, а також виявити фактори, що заважають його розвитку.

Таблиця 2 – Динаміка кількості підприємств та чисельності зайнятих працівників на підприємствах приладобудування України у 2010–2016 рр.

Галузь (підгалузь)	Роки	Кількість підприємств		Чисельність працівників		
		одиниць	приріст (зменшення), одиниць	тис. осіб	приріст (зменшення), тис. осіб	
1	2	3	4	5	6	
Промисловість	2010	47827	-	3091,8	-	
	2011	47479	-348	3045,9	-45,9	
	2012	43356	-4123	3026,4	-19,5	
	2013	49130	5774	2924,9	-101,5	
	2014	42187	-6943	2429,6	-495,3	
	2015	42564	377	2252,1	-177,5	
	2016	38555	-4009	2176,9	-75,2	
	Усього			-9272		-914,9
	Приріст до 2010р., %			-19,3		-29,6
Машинобудування	2010	4736	-	482,3	-	
	2011	4791	55	499,4	17,1	
	2012	4546	-245	520,8	21,4	
	2013	5103	557	488,8	-32,0	
	2014	4460	-643	422,3	-66,5	
	2015	4483	23	370,4	-51,9	
	2016	4209	-274	353,6	-16,8	
	Усього			-527		-128,7
	Приріст до 2010р., %			-11,1		-26,6

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6	
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	2010	936	-	51,1	-	
	2011	920	-16	53,4	2,3	
	2012	796	-124	45,7	-7,7	
	2013	877	81	41,5	-4,2	
	2014	792	-85	35,5	-6,0	
	2015	746	-46	29,4	-6,1	
	2016	644	-102	30,6	1,2	
	Усього			-292		-20,5
	Приріст до 2010р.,%			-31,2		-40,1
Виробництво електричного устаткування	2010	887	-	69,5	-	
	2011	857	-30	66,8	-2,7	
	2012	867	10	76,0	9,2	
	2013	1022	155	74,5	-1,5	
	2014	907	-115	65,6	-8,9	
	2015	949	42	56,6	-9,0	
	2016	908	-41	54,2	-2,4	
	Усього			21		-15,3
	Приріст до 2010р.,%			+2,4		-22,0

Як видно з даних таблиці 1, за період з 2010 р. по 2016 р. найбільш кризовою ситуація була у 2014 р., коли всі показники були негативними та найбільш низькими.

В цілому як по промисловості, так і по машинобудуванню найнижчим показник рентабельності був у 2014 році і становив відповідно $-9,4\%$, $-13,3\%$. У 2015–2016 рр. відбулось зростання цього показника і по промисловості, і по машинобудуванню. По промисловості він становить відповідно $-7,7\%$, $-1,0\%$; по машинобудуванню $-8,0\%$, $-0,4\%$. Тобто, і по промисловості, і по машинобудуванню він залишився негативним.

У підгалузях приладобудування, таких як виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, після падіння показника рентабельності у 2014 р. відбулось значне його зростання у 2015 р. до $4,6\%$, а у 2016 р. до $9,4\%$.

Особливо негативна ситуація склалася у підгалузі виробництва електричного устаткування, де показник рентабельності у 2014р. склав $-15,2\%$. У наступні роки, тобто, у 2015 р. і 2016 р. ситуація дещо поліпшилась, але показник залишився негативним: $-12,6\%$ та $-1,3\%$ відповідно. Це обумовлено як ситуацією в машинобудуванні в цілому, так і станом власне приладобудування.

Аналіз динаміки кількості підприємств та чисельності зайнятих працівників на підприємствах приладобудування України у 2010–2016 рр. вказує на невпинне зменшення майже всіх показників.

Серед головних причин становища, що склалося у галузі, можна виділити наступні:

– втрата ринків збуту і негативні перетворення в економіці призвели до деформації галузевої структури та негативного впливу на приладобудування, наслідком якого стало зниження обсягів випуску продукції, а також зниження її якості та конкурентоспроможності;

– зміни у сфері державного регулювання економіки, скорочення державного фінансування і державних замовлень, а також зниження державної підтримки і заходів, спрямованих на розвиток приладобудування;

– руйнація внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків негативно вплинула на такі наукомісткі і високотехнологічні галузі, як ракето-, автомобіле-, авіа- і суднобудування та нафтогазова галузь, оскільки їх рівень розвитку залежить від стану приладобудівної галузі;

– заміщення вітчизняної приладобудівної продукції імпортною внаслідок розширення попиту, який не може бути задоволений вітчизняними товарами приладобудування, зокрема, у зв'язку з їх неналежною якістю;

– скорочення фінансування галузевої науки, яка виконує ключову роль в освоєнні результатів фундаментальних досліджень і доведення їх через прикладні дослідження і розробки до практичного використання у вигляді інновацій у сфері технологій, матеріалів, конструктивних рішень в приладобудуванні;

– державні і галузеві програмні і нормативні документи, що приймаються у сфері функціонування підприємств приладобудівної галузі багато в чому залишаються нереалізованими.

На рівні підприємств на стан приладобудування вплинула неефективна реструктуризація, фізичне і моральне зношення устаткування некомпенсоване новими капіталовкладеннями, спад виробництва і недозавантаження виробничих потужностей, який не дозволяє підтримувати їх ефективну експлуатацію і технологічний режим, відсутність коштів на розробку нових технологій, недостатність кваліфікованих інженерних, технічних і робочих кадрів, а також руйнування системи їх підготовки, особливо по технічним спеціальностям.

Подолання перелічених вище причин дозволить покращити становище.

Література:

1. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm

2. Гавва В.М., Тедеев Г.І. Розвиток машинобудівного комплексу і ринку праці в Україні / Труды XII Міжнародної НПК «Ольвійський форум – 2013: «Світова криза: прояви, наслідки, шляхи подолання»: тези. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – С.70-72

ІННОВАЦІЇ В ГОТЕЛЬНІЙ ІНДУСТРІЇ – ГОТЕЛЬ, ЯКИЙ МАЄ «НУЛЬ ЗІРОК»

Фурса М. В., студентка 5-го курсу факультету Менеджменту

Кононенко Т. П., канд. техн. наук, проф. каф. готельного і ресторанного бізнесу

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Науковий потенціал України протягом останніх років значно знизився. Фундаментальні дослідження фінансуються недостатньо. У результаті й відсутній відчутний результат, як в розвитку економіки країни в загальному, так і зокрема готельного господарства.

Для активізації діяльності України на світовому туристичному ринку фахівцям країни варто ретельно вивчати досвід провідних держав у цій сфері. Як приклад, використання наукового потенціалу та інновацій для України можна взяти Швейцарію.

Розвиток науки має значно випереджати розвиток техніки та виробництва, а матеріальне виробництво має бути достатньо рухомим у використанні наукових результатів, мобільним у перебудові залежно від цих результатів.

У наш динамічний час, науково-технічний прогрес та інновації в цілому, відіграють головну роль у висококонкурентній боротьбі за кожного споживача не тільки в готельному бізнесі, а у будь-якому підприємстві.

Застосування новітніх технологій готельного бізнесу дозволяють готельєрам підвищити ефективність свого господарства, знаходити нові резерви підвищення якості обслуговування, ефективної охорони номерів і майна споживачів, надання нових послуг.

Сьогодні стає все складніше залучити споживача зручними апартаментами з міні кухнею та гарним видом з вікон, бо такий набір послуг, як супутникове телебачення, безкоштовний бездротовий інтернет Wi-Fi, спра-салон, масажний кабінет і басейн став звичним і майже обов'язковим.

У зв'язку з цим, технології в галузі гостинності розвиваються стрімко. Це пов'язано з тим, що перед готельєрами стоять два основні завдання: отримати якомога більше споживачів, організувавши максимальну кількість продажів, і завоювати гостя, зробивши його постійним відвідувачем. Здійснити ці завдання без інноваційних рішень нереально. Боротьба за кожного споживача, особливо в умовах кризи, вимагає від готелів модернізації як в технологіях, так і в свідомості.

Готельне підприємство – це безпосереднє, конкретне середовище, в якому здійснюється інноваційний процес від народження ідеї до її реалізації. Зовнішнє середовище будь-якого підприємства безперечно впливає на його діяльність, у тому числі й інноваційну, зумовлює нові науково-технічні рішення щодо задоволення поточних і нових потреб, які постійно виникають. Прогнозування чинників зовнішнього середовища не детерміноване, тому й

поведінка готельного підприємства, як економічної системи, за таких умов до певної міри невизначена.

Одним з інноваційних готелей, який вразив своєю незвичайністю та неповторністю і до того ж не має аналогів у світі є готель «Null Stern Hotel» в Швейцарії.

У містечку Тоггенбург в Швейцарії відкрив свої двері готель Null Stern Hotel. Правда, як таких дверей в ньому немає. Відсутні також стіни і дах.

У Швейцарських Альпах 02.08.2018 року відкрився незвичайний готель нульовий категорії. За даними Design Boom, готель являє собою три номери під відкритим небом, тому гості можуть милуватися зоряним небом і Альпами на свіжому повітрі.

Готелю присвоєна категорія 0 зірок. Неподалік від швейцарського міста Гонти побудували готель незвичайний готель без стін і даху. Так як в незвичайному готелі геть відсутні стіни і стеля, гості можуть провести ніч на свіжому повітрі з приголомшливим видом на Швейцарські Альпи [2].

Всі три люксових номери являють собою розкішне двоспальне ліжко під відкритим небом на дерев'яному настилі, встановлене в оточенні альпійської природи. На висоті 2 тисячі метрів над рівнем моря крім ліжка постояльцям запропоновані дві тумбочки і світильник.

Разом з ночівлею відвідувачам запропонують чашку кави при заселенні, сніданок, бар з безалкогольними напоями, безкоштовне паркування, а також особистого дворецького. Обслуговувати споживачів буде дворецький, який принесе їжу і каву. Він буде не тільки обслуговувати гостей, а й охороняти їх від тварин.

У разі зміни погодних умов відпочиваючі зможуть перебратися в теплу упорядковану хатину з дахом, розташовану по сусідству або у старовинному будинку. Також несприятливий прогноз погоди може бути визнаний вагомою причиною для відміни бронювання або перенесення заїзду на інший день.

Проект розробили художники-концепти Френк і Патрік Рікліні, протягом 2016–2017 роках, вони вигадували та проваджували цей проект. Їм прийшла в голову ідея створення інсталяції ліжка під відкритим небом. Протягом перших десяти днів після оголошення про старт бронювання більше половини доступних ночей в Null Stern Hotel були зарезервовані. Запити подали 4,5 тис. осіб, охочих пожити в люксі без даху. Готель вже облюбували туристи. Бронювати номери всім бажаючим доводиться завчасно. Такі показники кардинально змінюють уявлення про готельний ринок Швейцарії.

Вартість проживання в готелі без стін і даху становить 295 швейцарських франків, а це приблизно 247, 80 євро або 10 000 гривень за ніч [1].

На світовому ринку готельного бізнесу дедалі посилюється міжнародна конкуренція. У зв'язку з цим, дедалі важчими стає пошук своїх споживачів та утримання позицій на світовому ринку. Тому готель повинен бути оригінальним, тобто не мати аналогів у світі. Впровадження інновації та створення готелю подібного типу – вкрай змінює бачення готельного бізнесу. Через свою унікальність готель не має аналогів у світі, а отже не має

конкуренції, що в свою чергу прогнозує успіх серед готельєрів.

Значна частина новацій у сучасних ринкових умовах господарювання впроваджується саме підприємницькими структурами, що сприяє реалізації їх інноваційного потенціалу та зміцненню конкурентних позицій. Діяльність сучасних підприємств базується на комерційних засадах, що спонукає до активних нововведень, які є визначальним чинником підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг.

Розглянута інновація в готельному бізнесі – відкриває значні можливості бути оригінальним та не схожим на інші готелі. Але не дивлячись на це, іноді інновації не приживаються в готелях, тому їх потрібно підбирати. Досить часто перевірка задуму передбачає його апробацію на відповідній групі цільових споживачів. При цьому споживачів просять висловити свою точку зору стосовно задуму в формі відповідей на певні запитання. Такий підхід допомагає визначитися який саме підхід буде найбільш прийнятний для споживачів.

Таким чином передумовою досягнення економічного успіху та забезпечення конкурентоспроможності, як загального готельного господарства, так і конкретного підприємства галузі є активізація інноваційної діяльності та розроблення відповідної інноваційної стратегії. Вона повинна ґрунтуватися на новизні послуг, поліпшенні технологічності їх надання, економічній та соціальній ефективності. Для успішної її реалізації, передусім, необхідно підвищення інвестування в інноваційну сферу, створення ефективної та високотехнологічної інфраструктури виробничої бази та відновлення процесу інтеграції науки та комерціалізації результатів наукових розробок.

У конкурентній боротьбі на сучасному ринку переможуть саме ті засоби розміщення, які будуть здатні вести нові види бізнесу, приймати нестандартні рішення. І це необхідно врахувати при розробці інноваційної стратегії підприємств готельної індустрії.

Важливою складовою інноваційної діяльності є праця висококваліфікованих технологів, конструкторів, маркетологів, економістів, фінансистів, які виконують специфічні функції з технологічного проектування і конструювання новацій, забезпечення фінансами науково-дослідних і проектно-пошукових робіт, калькулювання витрат ресурсів, цінового проектування, просування на ринок тощо.

Отже, у інноваційному процесі бере участь значна кількість працівників різних рівнів. Проте лише частина з них відповідальна за прийняття рішення щодо практичного застосування інновацій на готельному підприємстві. Такі рішення, як правило, є ризиковими й приймаються здебільшого вищим керівництвом підприємства або його власниками.

Дослідження показують, що для багатьох підприємств підвищення якості сервісу стає більш ефективним інструментом збільшення обсягу продажів і прибутку. Ті підприємства, які йдуть шляхом вдосконалювання свого сервісу, одержують безсумнівну конкурентну перевагу над тими, хто в цьому відстає [3, с. 133].

У зв'язку з цим, як загалом готельне господарство, так і кожне підприємство галузі для забезпечення своєї конкурентоспроможності повинні

бути готовими реалізовувати кардинальних і частих змін у відповідності до сучасного розвитку науки.

Література:

1. Детальна інформація про готель, який має нуль зірок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://experttur.com/europe/shvejcariya/201808/otel-0-zvezd-otkrylsya-v-shvejcarii-gosti-zhivut-pryamo-na-ulice.html>
2. Коротка інформація про готель, який має нуль зірок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cre.ru/news/71292>
3. Олексин І. І. Інтеграція стратегій управління продуктивністю та якістю обслуговування в готельному підприємстві. Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20.5. - С.131-136.

ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Хаммуд Т. В., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, доц. каф. «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах сучасної економічної ситуації все більшу актуальність набувають питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. Остання – є фундаментом національної безпеки, запорукою стійкого розвитку країни. Наявність численних загроз та факторів оточуючого впливу постійно вимагають пошуку новітніх методів забезпечення фінансово-економічної безпеки, що базуються на ефективному інформаційно-аналітичному забезпеченні.

Вивченню особливостей інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки підприємств присвячено праці численних дослідників. А саме: Баланда А.Л., Варенко В.М., Мойсеєнко І.П., Позднишев Є.В., Пригунов П.Я., Садчикова І.В., Чергенець Е.В. [2; 3; 6; 8; 9; 11; 13] та інші [5; 7; 10; 12].

Термін «безпека» в різних наукових дослідженнях з двох боків: динамічного (безпека розглядається в контексті діяльності) та статичного (безпека – це й стан). Автори вважають, що більш доречним буде розглядати безпеку як стан захищеності підприємства від впливу загроз, який забезпечує стає його функціонування. Визначення сутності категорії «безпека» дозволяє перейти власне до розгляду сутності фінансово-економічної безпеки. Пропонуємо, під категорією «фінансово-економічна безпека» розуміти механізм, який складається з важелів управління фінансовими ресурсами

підприємства та фінансових інструментів, що забезпечують стабільний ефективний економічний розвиток цього підприємства.

Здатність своєчасно виявляти і попереджати загрози є запорукою стійкого функціонування будь-якого підприємства. Впровадження на підприємстві системи інформаційно-аналітичного забезпечення дозволить знижувати рівень загроз, використовувати позитивний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, оперативно приймати попереджувальні управлінські рішення та, в остаточному підсумку, досягти сталого розвитку підприємства.

Повна, достовірна інформація суттєво підвищує ефективність системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Саме це і підтверджує важливість інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень у сфері управління безпекою. Вважаємо, що під «інформаційно-аналітичного забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства» вірним буде розуміти цілеспрямовану взаємодію людського інтелекту (аналітика) і наявної вихідної інформації (відкритої та/або конфіденційної) з метою отримання споживачем інформації нового вивідного знання, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Метою інформаційно-аналітичного забезпечення повинно виступати виявлення схем шахрайства, обману у сфері діяльності підприємства, що дозволяє мінімізувати їх вплив та не допустити потрапляння підприємства у ситуації некерованого ризику.

Існуючі сьогодні підходи до створення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства поділяються на два типи:

- підхід як до процесу створення та захисту інформаційної складової ї безпеки підприємства;

- підхід як до системи з формування інформаційного ресурсу діяльності підприємства з метою забезпечення функціонування системи фінансово-економічної безпеки [2].

Досліджуючи тісний та взаємообумовлюючий вплив фінансово-економічної безпеки та її інформаційно-аналітичного забезпечення підтверджується теза про необхідність ефективної інформаційно-аналітичної діяльності. Остання включає одержання великого обсягу достовірної інформації ззовні та з внутрішнього середовища, її систематизацію, аналіз, оцінку й виявлення оптимальних, з погляду безпеки, варіантів поведінки.

Отже, варто розрізняти два рівні інформаційно-аналітичної діяльності:

- аналітичний процес (аналітику) – процес аналізу наявної інформації та створення нового знання, це робота інтелекту. Результатом аналітичної діяльності є вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми;

- інформаційну діяльність – це обслуговування аналітичного процесу (матеріальне, оперативно-технічне, архівне тощо) [9].

На думку Ареф'євої О. В. до кола основних принципів формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна віднести: цілеспрямованість (орієнтація аналітичної

діяльності на досягнення конкретних цілей вирішуваних завдань (результатів в практичній діяльності); системність (комплексний аналіз вирішуваних проблем з урахуванням їх місця, ролі і взаємозв'язків в загальній структурі забезпечення діяльності організації); актуальність (аналітична діяльність повинна витікати з потреб практики, мати високу міру важливості в даний момент, в цій ситуації, для вирішення конкретної проблеми); сучасність (отримання і видача результатів аналітичній діяльності в необхідні терміни, в зручному виді і у формі, призначеній для безпосереднього використання адресатом) [1].

Підтримуємо точку зору Горячківської І.В., що завданнями інформаційно-аналітичної діяльності щодо забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства виступають:

1) забезпечення своєчасного надходження надійної і всебічної інформації по питаннях, що цікавлять керівництво;

2) опис сценаріїв дій конкурентів, здійснення постійного моніторингу подій у зовнішній конкурентному середовищі і на ринку, які можуть мати значення для інтересів підприємства;

3) забезпечення безпеки власних інформаційних ресурсів [4].

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємства є важливим елементом управління фінансово-економічною безпекою підприємства. І здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення дозволить підприємству швидко адаптуватися до стрімких змін економічних подій, здійснювати ефективну роботу із моніторингу зовнішнього середовища, передбачувати можливі потенційні загрози, а також розробляти основних дій із мінімізації їх впливу.

Література:

1.Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки // Актуальні проблеми економіки. 2009. №1. С.98-103.

2.Баланда А.Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності: стан та перспективи // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. № 1(37). С. 150-155.

3.Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. М. Варенко. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.

4.Горячківська І.В. Теоретичні підходи до трактування поняття інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання // Вісник Черкаського університету. 2016. № 1. С.24-31.

5.Захаров І. В., Філіпов Я.Л. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. К.: Центр учбової літератури, 2013. 336 с.

6.Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання // Актуальні проблеми економіки: наук. економ. журнал. 2009. № 10. С.239-245.

7.Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статистика процесу забезпечення: підручник для ВУЗів. К.: Кондор, 2002. 303 с.

8.Позднишев Є.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (методи та їх застосування): навчальний посібник. К.: Видавець Позднишев, 2007. Кн.1. 89 с.

9. Пригунов П.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності в сфері економічної безпеки. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4247>.

10. Пономаренко В.С., Клебанова Т.С., Чернова Н.Л. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование [Монография]. Х.: ИД «ИНЖЭК», 2004. 144 с.

11. Садчикова І.В., Садчиков В.С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Фінансові дослідження. 2016. №1. С.87-95.

12. Сорока Р.С., Сорока М.П. Значення інформаційно-аналітичної діяльності в забезпеченні економічної безпеки підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.13. С.317-322.

13. Чергенець Е.В., Зайцев А.В., Позднишев Є.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємства (збір та пошук інформації): навч. посібн. Кн. 2 / За заг. ред. Є.В. Позднишева. К.: Вид-ць «Позднишев», 2007. 74 с.

КОМЕРЦІЙНЕ БУДІВНИЦТВО – СПОСІБ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Чалишева Т. С., студентка 6 курсу факультету Заочної освіти

Воляк О. О., канд. техн. наук, доц. каф. Економіки і маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Розвиток територій в сучасних умовах неможливий без будівництва. Фахівці висловлювали точку зору, що більш ніж 80 % населення потребують надання іншого житла (внаслідок відсутності власного житла необхідного розміру або внаслідок проживання у «серіях» будинків часів СРСР, що є проблемними для безпеки проживання внаслідок зношеності комунікацій та закінчення проектного строку експлуатації).

Розглянемо стратегію розвитку та ціноутворення в будівельній галузі.

Діяльність підприємства без наявності стратегії неможливо уявити. Стратегію можна визначити як систему способів діяльності для досягнення мети підприємства. Складання стратегії вимагає ретельного аналізу як зовнішньої, так і внутрішньої середовища підприємства.

Система ціноутворення в будівництві містить кошторисні нормативи, правила визначення вартості будівництва й складання інвесторської кошторисної документації. Пропозиція залежить від ціни на цей товар і витрат на його виробництво. Для оцінки чутливості споживачів до цін використовуються методи, що дозволяють визначити психологічні, естетичні й інші переваги покупців, що впливають на формування попиту на той, або інший товар. Стосовно до підприємств будівельній галузі, пропонується використовувати портфоліо-аналіз, що являє собою розподіл його діяльності по окремих стратегіях щодо продуктів і ринків. Портфоліо-аналіз припускає графічну побудову матриць, осями яких є різні параметри ринків і продуктів. На підставі аналізу матриць виявляються потенціали успіху підприємства й формуються стратегія їхньої реалізації. Стратегічні зони господарювання (strategic business unit – SBU – СЗГ) – угруповання зон бізнесу, засноване на виділенні деяких

стратегічно важливих елементів, загальних для всіх зон. Такі елементи можуть включати частково співпадаючий ряд конкурентів, відносно близькі стратегічні цілі, можливість єдиного стратегічного планування, загальні ключові фактори успіху, технологічні можливості. СЗГ може розглядатися і як окремий сегмент ринкового оточення, на який фірма має або хоче мати вихід. Рекомендовано залучити процедуру аналізу положення на ринку диверсифицированої компанії – побудову матриць портфеля СЗГ. Такі двовимірні матриці дають чітку ринкову обстановку. Це матриці БКГ (BCG – Bosfon Consulting Group) і матриця Мак-Кинси, що розроблена однойменною консультаційною фірмою за замовленням фірми «Дженерал-електрик» та являє собою розвиток й узагальнення матриці БКГ. Замість темпу росту ринку тут використовується комплексний показник привабливості ринку, а замість відносної частки ринку – комплексний показник конкурентоздатності підприємства. У порівнянні з матрицею БКГ у матриці Мак-Кинси відбитий більш гнучкий підхід до формування стратегії. Оцінка обраної стратегії, в основному, здійснюється у вигляді аналізу правильності й достатності обліку при виборі стратегії основних факторів, що визначають можливості здійснення стратегії.

Таким чином, пропонується застосовувати ці методи в розробці нової товарної та цінові стратегії, а також методи їхньої реалізації й оцінки ефективності, у тому числі й зміни в структурі управління, що обов'язково необхідно здійснити. Стратегії виробляються на підставі вивчення сильних і слабких сторін підприємства, можливостей і погроз із боку зовнішнього середовища, складання профілю середовища, матричного аналізу портфеля послуг підприємства. При виборі стратегії ціноутворення рекомендовано застосовувати параметричний метод розрахунку ціни на товари й послуги.

Практичне значення результату полягає в тому, що запропоновані стратегії розроблені за замовленням діючого будівельного підприємства, і по своїй якості готові для того, щоб бути застосованими безпосередньо в його господарській діяльності, та в інших господарствах в будівельній галузі.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ТА ЗАХОДИ

Чернишов М. М., магістр 2-го року навчання спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою»

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, доц. каф. «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Управління персоналом на кожному підприємстві набуває все більшого значення як чинник підвищення конкурентоспроможності, стратегічного та тактичного їх розвитку. Ефективна реалізація основних напрямів кадрової

безпеки значним чином впливає на забезпечення економічної безпеки підприємства.

Дослідження питань сутності кадрової безпеки викладено в численних роботах [1; 3; 12-13; 16].

Трактування категорії «кадрова безпека», які зустрічаються в економічній літературі, умовно можна поєднати у наступні групи:

1 група – розуміння кадрової безпеки, як стану захищеності підприємства від загроз з боку персоналу. Такий підхід зустрічається у дослідженнях [1-2; 10; 15];

2 група – трактування кадрової безпеки, як підсистеми у структурі підприємства, максимально ефективної його кадрової структури, стану системи соціально-трудова відносин між її учасниками [7; 8; 16];

3 група – розкриття змісту кадрової безпеки, як діяльності, заходів, комплексу дій із запобігання негативним впливам як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства [4-5; 9].

Як і будь-яке економічне явище, кадрова безпека регламентується рядом нормативно-законодавчих актів. До переліку цього нормативного поля відносяться: Закони України: «Про інформацію», «Про захист від недобросовісної конкуренції»; Кодекс законів про працю України; Кримінальний та Цивільний Кодекси України; Конституція України.

Із метою ефективного функціонування, досягнення захисту від численних загроз з причин несанкціонованих дій з боку персоналу керівництво будь-якого підприємства намагається будувати власну, специфічну його діяльності політику кадрової безпеки. На думку авторів, політика кадрової безпеки представляє собою систему головних цілей, напрямів, форм, завдань, методів, принципів та критеріїв управління кадрами, що спрямовані на підвищення ефективності використання їх трудового потенціалу, мінімізації загроз від несанкціонованих дій з боку персоналу, а також забезпечує сталий стратегічний та тактичний розвитку підприємства в цілому.

На нашу думку, до кола основних цілей політики кадрової безпеки необхідно включити дві головні: забезпечення, підтримка у коротко- та довгостроковій перспективі стабільного і результативного функціонування підприємства, а також захищеності його розвитку від протиправних дій з боку персоналу; забезпечення ефективності роботи підприємства в питаннях додержання безпеки життєдіяльності персоналу, охорони його здоров'я та праці.

Розробка політики кадрової безпеки може включати заходи, згруповані за складовими частинами кадрової безпеки. До останніх, за точкою зору [11], зокрема належать: безпека життєдіяльності, соціально-мотиваційна, професійна та антиконфліктна безпека.

Основними напрямками реалізації дій у сфері кадрової безпеки повинні виступати сім наступних, найбільш вагомих і фундаментальних для даного процесу: мотивація персоналу; формування безпечної поведінки працівників; забезпечення адекватних умов праці персоналу; психологічна підтримка

персоналу; управління професійним розвитком персоналу; стратегічне кадрове планування; контроль роботи і поведінки персоналу.

На думку авторів, найбільш важливими мотиваційними стимулами, на яких повинна базуватися політика кадрової безпеки, є:

– максимальне делегування посадових повноважень та довіра співробітнику, спільне визначення цілей та завдань роботи між керівником та його підлеглим;

– толерантне ставлення та терпимість до співробітників, які ненавмисно допустилися помилок;

– мотивування через саму роботу – надання співробітнику такої роботи, що забезпечить суспільне визнання її результативності;

– взаємний контроль співробітників, зацікавлених у результатах спільної праці;

– підтримка ініціативних співробітників, ентузіастів, співробітників, що здатні висловлювати та відстоювати власну думку.

Не менш важливим питанням в процесі розробки політики кадрової безпеки виступає і процес ідентифікації, оцінки і мінімізації кадрових ризиків.

Під ризиками ми розуміємо сукупність подій, спрямованих на те, що підприємство зазнає суттєвих втрат у вигляді частини своїх ресурсів чи додаткових витрат понад передбачених, або отримує доходи значно нижчі за ті, на які воно розраховувало. У свою чергу, кадрові ризики (ризики взаємодії підприємства з власним персоналом) – це сукупність подій неотримання доходів або появи додаткових і незапланованих витрат підприємства внаслідок несанкціонованих дій з боку персоналу, що несуть імовірність порушення сталого розвитку підприємства в цілому.

Постійна робота управлінців підприємства із ідентифікації, оцінки і мінімізації кадрових ризиків виступає важливим і пріоритетним напрямом розвитку кадрової політики, оскільки дозволяє гнучко і швидко коригувати як саму кадрову політику, так і стратегію розвитку підприємства в цілому.

Таким чином, підсумовуючи необхідно підкреслити, що ефективна реалізація політики кадрової безпеки підприємства безпосередньо впливає на економічну стійкість та ефективність розвитку підприємства, а також може гарантувати високий потенціал його розвитку в майбутньому.

Важливим аспектом при цьому виступає розуміння, що забезпечення політики кадрової безпеки підприємства не є прерогативою служби чи підрозділу безпеки підприємства, воно має бути результатом роботи всього його колективу. Виважена та економічно та соціально доцільна політика кадрової безпеки відіграє суттєву роль у комплексній системі економічної безпеки підприємства, мінімізуючи кадрові ризики та їх негативний вплив на фінансову складову діяльності підприємства.

Література:

1. Галаз Р.І. Еволюція поняття «кадрова безпека підприємства». Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2013. Вип. 10. С. 340-343.

2. Гончарова К. Г. Кадрова безпека, як складова економічної безпеки банківської установи. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4602>.
3. Зубок М. І., Яременко С. М. Безпека банківської діяльності: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 477 с.
4. Кавун С.В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади: монографія. Х.: ХНЕУ, 2009. 299 с.
5. Кондратьєва С. В. Генезис поняття «кадрової безпеки» підприємства. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. №5 (21). С.194-198.
7. Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм ее обеспечения. К.: Либра, 2003. 280 с.
8. Кузнецова Н. В. Поведение персонала как объект обеспечения кадровой безопасности организации. Вестник Забайкальского государственного университета экономики и права. 2015. № 6. С. 23-27.
9. Назарова Г. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2010. Вип. 15.
10. Петров М.І. Економічна безпека підприємства: сутність, трактування, точки зору. Менеджер. 2002. № 1(17). С. 67-71.
11. Пучкова С. І. Методичні підходи щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства. Науково-методичні аспекти забезпечення економічної безпеки: [монографія]: за заг. ред. док. екон. наук, професора І. О. Кузнецової. Одеса: Атлант, 2013. – С. 123-132.
12. Семенченко А.В. Управління кадровою безпекою в контексті соціально-економічного розвитку організації. Проблеми економіки. 2013. №1. С.232-236.
13. Сушко Н. М. Менеджмент персоналу в банках. [навч. пос.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. 146 с.
14. Чичкань Є. О. Значення кадрової безпеки у системі корпоративної безпеки підприємства. Управління розвитком. 2012. №18 (139). С.18-20.
15. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=291>.
16. Яременко О. Ф. Кадрова безпека підприємства: концептуальні основи забезпечення. Вісник Хмельницького національного університету. 2016. № 2. Том 1. С.29-32.

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Чорна Н. О., викладач

Дніпровський технікум зварювання та електроніки

Етапи виконання місцевого бюджету є головними та найважливішими стадіями бюджетного процесу. Від кінцевого результату ефективності функціонування місцевих органів, який тісно пов'язаний з якісним виконанням бюджетного процесу, та рівнем імплементації місцевого бюджету значно залежать якісні показники соціально-економічного розвитку території, стабільний, окреслений рівень соціального захисту населення, повне функціональне забезпечення фінансування пріоритетних галузей економіки. В умовах демократії бюджет формується під дією механізму суспільного вибору та визначається чинниками не лише економічного, а й суспільно-політичного характеру. Прийняття бюджетних рішень спрямоване на задоволення

індивідуальних потреб, а не колективних інтересів. Це і визначає вагому роль місцевих бюджетів в умовах демократії. Зважаючи на це, нижче розглянемо процес формування та використання коштів місцевих бюджетів в Україні[2;3;4].

Вивчимо динаміку доходів місцевих бюджетів України у 2013-2017 роках, за даними міністерства фінансів України, за допомогою економетричного аналізу для чого побудуємо відповідний графік (рис. 1).

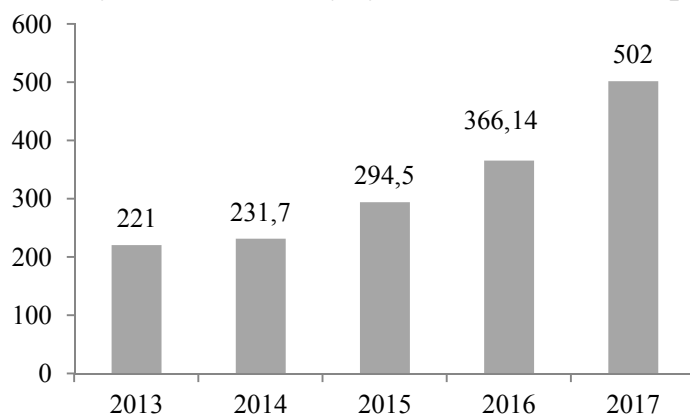

Рисунок 1. Доходи місцевих бюджетів України у 2013-2017 рр., млрд. грн. [1]

Загальна сума надходжень місцевих бюджетів України за період 2013-2017 років досить суттєво зросла. Для проведення аналізу побудуємо лінію тренду для доходів бюджетів України за вказаний період. Для цього скористаємося пакетом аналізу безкоштовного програмного забезпечення Calc. Лінія регресії динаміки зміни доходів за період 2013-2017 рр. має наступний вигляд: $Y=114,136+69,644*X$, де Y – доходи бюджетів, X – роки. Таким чином, з кожним роком доходи бюджетів збільшуються в середньому на 69,644 млрд. грн. Модель є адекватною на рівні 90 %, що є допустимим для побудови прогнозу. В 2019 році доходи складатимуть 601,644 млрд.грн., при умові збереження стабільної ситуації в економіці країни. Середнє відхилення від реальних даних складає приблизно 30 млрд.грн.

За даними таблиці 1 проаналізуємо склад та динаміку надходжень місцевих бюджетів в Україні за період 2013-2017 років, вивчимо зміни, що відбулися у 2017 році в порівнянні з 2013 роком та розрахуємо відповідні відхилення за окремими складовими надходжень.

Таблиця 1. Склад та динаміка доходів місцевих бюджетів в Україні у 2013-2017 рр., млрд. грн. [1]

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення (+,-), млрд. грн.
Податкові надходження	91,19	75,25	98,22	146,90	201,01	109,82
Неподаткові надходження	12,13	12,26	20,15	21,86	25,97	13,84
Доходи від операцій з капіталом	1,38	1,5	1,63	1,40	1,87	0,49
Офіційні трансферти	115,85	130,6	173,98	195,39	272,6	156,75
Всього доходів	221, 0	219,61	294,46	366,14	502,09	281,08

За даними таблиці 1 відмітимо, що за всіма складовими доходів місцевих бюджетів України спостерігається зростання. Податкові надходження у 2017 році в порівнянні з 2013 роком збільшилися на 109,82 млрд. грн., неподаткові надходження зросли на 13,84 млрд. грн., доходи від операцій з капіталом – на 0,49 млрд. грн., а офіційні трансферти – на 156,75 млрд. грн. Таким чином, збільшення загальної суми доходів місцевих бюджетів України за 2013-2017 роки, яке складає 281,08 млрд. грн., було забезпечено в основному за рахунок зростання податкових надходжень та офіційних трансфертів.

Динаміка видатків місцевих бюджетів в Україні має тенденцію до збільшення (рис. 2.).

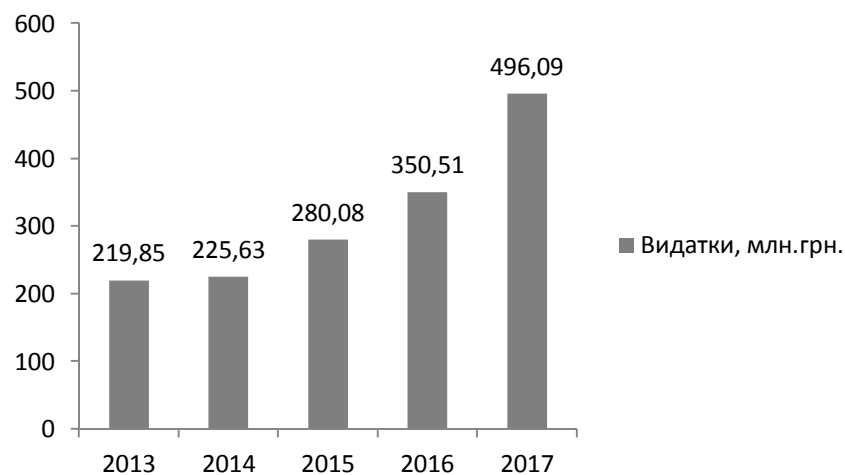

Рисунок 2. Видатки місцевих бюджетів в Україні у 2013-2017 рр., млрд. грн.[1]

Загальна сума видатків місцевих бюджетів України за період 2013-2017 років досить суттєво зросла. Проведено регресійний аналіз тренду для видатків бюджетів України за вказаний період. Лінія регресії динаміки зміни видатків за період 2013-2017 рр. має наступний вигляд: $Y=111,224+67,736*X$, де Y – видатки бюджетів, X – роки. Таким чином, з кожним роком видатки місцевих бюджетів збільшуються в середньому на 67,736 млрд. грн. Модель є адекватною на рівні 90 %, що є допустимим для побудови прогнозу. В 2019 році видатки складатимуть 585,376 млрд.грн., при умові збереження стабільної ситуації в економіці країни. Середнє відхилення від реальних даних складає приблизно 35 млрд.грн. Протягом усього періоду, що розглядається обсяг видатків місцевих бюджетів України стійко зростав, що відповідає попередньо розглянутій нами тенденції щодо динаміки доходів місцевих бюджетів.

В структурі видатків спостерігається зменшення питомої ваги видатків на загальнодержавні функції 0,5 %, освіту 6,4 %, охорону здоров'я 4,6 %. Та збільшення питомої ваги на економічну діяльність 6,9 %, соціальне забезпечення 2,8 %, міжбюджетні трансфери 0,5 %.

Зроблений аналіз показує, стабільне збільшення доходів і видатків місцевих бюджетів України, і тільки в 2014 році видатки переважали над доходами.

Література:

1. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <https://www.minfin.gov.ua/>. – Мова укр., рус., англ. – Дата останнього доступу: 11.10.2018. – Назва з екрану.
2. Міронова Л.О. Фінансовий потенціал регіону: теоретичний аспект / Л.О.Міронова О.В. Моїсеєнко // Вісник ДДФА. – 2013. – №2.- С.141-149.
3. Міщенко Д.А. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Науковий вісник Полісся. – 2018. - № 2. – С. 179-185.
4. Міщенко Д.А. Оцінка бюджетного потенціалу регіонів: практичний аспект / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко, Д.О. Холошня // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". - 2018. - №1.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ МОЛОКА

Чулкова А. В., студентка 7 курсу центру заочного навчання
Нестеренко С. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

У зв'язку з присутністю сухих молочних залишків (білка, жиру, вуглеводів і лактози), неочищені стічні води підприємств з переробки молока можуть характеризуватися високим вмістом органічних речовин, а також значною біохімічної потребою в кисні і хімічною потребою в кисні (ХПК). Молочна сироватка також може сприяти підвищенню навантаження по органічним забрудненням в стічних водах.

Процеси соління при виробництві сиру можуть призводити до високого ступеня засоленості стічних вод. Стічні води також можуть містити кислоти, луки, миючі засоби з цілою низкою активних інгредієнтів, дезінфікуючі речовини, включаючи сполуки хлору, перекис водню і четвертинні амонійні сполуки. Стічні води можуть характеризуватися високим вмістом мікроорганізмів, а також містити патогенні віруси і бактерії.

До рекомендованих методів запобігання забруднення водотоку стічних вод належать:

- запобігання втрат молока, готової продукції і побічних продуктів (наприклад, в результаті розливів, витоків, переналаштування обладнання з перевищенням відповідних норм і його відключення) шляхом впровадження належних виробничих технологій і методів технічного обслуговування виробничого обладнання;

- поділ і збір виробничих відходів, включаючи промивальну воду і побічні продукти, з метою забезпечення можливості їх вторинного

використання або подальшої переробки для подальшого використання, продажу або видалення (молочна сироватка і казеїн);

- установка сіток для скорочення або запобігання надходження твердих речовин в систему скидання стічних вод;

- у виробничих зонах слід розділити системи дренажу технологічних стоків і трубопроводи побутової каналізації, і по ним стоки повинні надходити безпосередньо на очисну установку і / або в міську каналізаційну систему;

- труби і резервуари повинні передбачати можливість самостійного зливу, і повинні бути розроблені відповідні регламенти зливу продукції до або в процесі проведення операцій по їх очищенню;

- відповідно до санітарних норм слід повторно використовувати відпрацьовану воду, включаючи утворений в результаті випаровування конденсат, в системах попереднього нагріву і регенерації тепла для нагрівання та охолодження, з метою скорочення споживання води і енергії;

- впровадження найкращих методів очищення обладнання, які можуть передбачати використання ручних або автоматичних систем безрозбірної чистки або мийки із застосуванням дозволених хімічних речовин і / або миючих засобів, що чинять мінімальний вплив на навколишнє середовище.

Література:

1. Руководство по охране окружающей среды, здоровья и труда для производства молочных продуктов / Международная финансовая корпорация, Группа Всемирного банка. — 2007. — 22 с.

2. Машкін М. І. Технологія молока і молочних продуктів / М. І. Машкін, Н. М. Париш. — Київ : Вища освіта, 2006. — 351 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Яцуценко В. О., студент, магістрант 2 курсу Економічного факультету
Чернишова Л. О., канд. екон. наук, доц. каф. Міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

У сучасних умовах необхідною складовою економічного зростання та конкурентоспроможності економіки держави є забезпечення інноваційного розвитку її регіонів. В процесі децентралізації управління особливої актуальності набуває питання подолання відсталості інноваційного розвитку регіонів за рахунок посилення підприємницької діяльності в інноваційній сфері та формування чітких механізмів взаємодії інноваційного простору: держави, бізнесу й центрів знань.

Під час децентралізації управління найважливішим принципом є субсидіарність, яка передбачає передачу повноважень на прийняття рішень з

центрального на нижчі організаційні рівні з відповідним фінансовим забезпеченням [2]. Надання органам місцевого самоврядування різного рівня права ухвалювати рішення стосовно переданих їм повноважень з урахуванням особливостей конкретної території обумовлює зростання їх ролі й розширення функцій у сфері інноваційних перетворень як чинника активізації соціально-економічного розвитку.

Оскільки інноваційний розвиток регіонів визначається насамперед відповідною державною політикою, подальші дії у цьому напрямі мають стосуватись державних механізмів формування й використання інноваційного потенціалу регіонів. Актуальними також є дослідження форм і методів вдосконалення взаємовідносин у регіоні щодо підтримки інноваційної діяльності, інноваційного потенціалу та інновацій у системі регіонального управління як чинника інноваційного розвитку територій.

Особливістю інноваційного розвитку регіону є те, що він передбачає як державну, так і регіональну підтримку. Саме інноваційний шлях розвитку регіону потребує зацікавленості не лише суб'єктів господарювання, а й органів влади. Оскільки це та діяльність, яка здійснюється в певних сприятливих умовах, то вона передбачає створення ефективного регуляторного середовища, якісного інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, активного функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури, мотиваційних інструментів щодо активізації інноваційних процесів, належного захисту інтелектуальної власності та ін.

Ідеальним є варіант, коли регіон самостійно визначає інструменти, які можуть забезпечити його інноваційний розвиток. Водночас завжди є ресурсні обмеження, з огляду на що доводиться обирати інструменти, найбільш адекватні щодо регіональної ситуації та визначених пріоритетів. Необхідно відзначити, що стартовий набір інструментів є у будь-якому регіоні, а імпульси до інноваційного розвитку можуть бути надані навіть заходами, які не потребують значних ресурсних вкладень [1].

Проте реалізація будь-яких інструментів інноваційного розвитку неможлива без створення відповідної інфраструктури, яка є важливою складовою розвитку регіону. На думку В. Шовкалюка, інноваційна інфраструктура має виконувати в регіонах завдання повного функціонального інноваційного циклу: від розробки інноваційної пропозиції, маркетингу й техніко-економічного обґрунтування до впровадження й комерціалізації новацій [3, с. 24]. Це вимагає створення в регіонах цілої низки об'єктів, що на сьогодні є складним завданням для самостійного вирішення на цьому рівні. Враховуючи ці обставини та відповідний зарубіжний досвід, створення базової інноваційної інфраструктури є завданням держави. Проте на сьогодні слід відмітити пасивність держави щодо розбудови інноваційної інфраструктури в регіонах.

Регіональні органи влади в межах відповідних регіональних програм мають самостійно робити певні кроки в цьому напрямі. Переймаючи досвід європейських країн, доцільно створювати регіональні агентства з технологій та інновацій, які здійснюватимуть підтримку інноваційної діяльності в регіонах

шляхом проведення семінарів для дослідників з питань управління знаннями; надання допомоги в отриманні патентів та ліцензій; організації трансферу технологій; проведення конкурсів серед інноваторів; фінансування участі інноваційних суб'єктів у міжнародних виставках; організації інноваційних форумів та фестивалів; надання грантової допомоги для виконання наукових тем студентам; координації діяльності університетів та наукових установ; підтримки діяльності інноваційних кластерів [4, с. 15]. Результати від діяльності таких регіональних агентств можуть з'явитись лише через деякий термін. Однак в їх ефективному функціонуванні мають бути зацікавлені не лише місцеві органи влади, а й інші суб'єкти інноваційного розвитку регіону, для яких вони власне створені.

Без досягнення високого рівня порозуміння між владою, наукою та бізнесом неможливий інноваційний шлях розвитку. Тому сьогодні одним із завдань регіональної політики є застосування механізмів стимулювання інноваційних суб'єктів до співробітництва та кооперації. Основними напрямками такої співпраці повинні бути пошук і залучення вітчизняних та зарубіжних інвесторів, включаючи міжнародні гранти, проекти, програми; сприяння комерціалізації наукових досліджень і розробок; ініціація створення інноваційних кластерів для забезпечення потреб регіону та в експортно-орієнтованих галузях; інформаційно-консультативна взаємодія; сприяння розвитку інфраструктури; розвиток венчурного і молодіжного підприємництва; забезпечення професійного розвитку фахівців відповідно до потреб інноваційної моделі економіки. Через вдосконалення та розвиток таких взаємовідносин можна суттєво прискорити необхідні зміни в інноваційній сфері.

Література:

1. Кузьменко Л. М. Децентралізація управління як фактор забезпечення модернізації промисловості України / Л. М. Кузьменко, М. О. Солдак // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. – К.: ІЕП НАНУ, 2015. – С. 42-51.
2. Соловйов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики : монографія / В. П. Соловйов, Г. І. Кореняко, В. М. Головатюк. – К. : Фенікс, 2008. – 224 с.
3. Шовкалюк В. С. Сучасна інноваційна політика: стан, проблеми та перспективи розвитку : матеріали III Міжнарод. форуму (Дніпропетровськ, 19-20 листоп. 2009 р.) / Міністерство освіти і науки України, Німецьке товариство технічного співробітництва (GTZ), Дніпропетровська обласна державна адміністрація. – Дніпропетровськ. – 2009. – С. 10-26.
4. Monterisi A. Regional innovation strategies: the Apulian experience and the role of ARTI / A. Monterisi. – Brussels, 7 October, 2009. – 18 p. – Режим доступу : http://www.arti.puglia.it/fileadmin/user_files/download/OD_Puglia_7oct09_ilo.pdf

ВПЛИВ ДОБАВОК НА ВЛАСТИВОСТІ ГІПСОВИХ В'ЯЖУЧИХ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В СУЧАСНОМУ БУДІВНИЦТВІ

Буханова К. С., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Атинян А. О., канд. техн. наук, доц., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На даному етапі розвитку будівельної промисловості найбільш актуальними проблемами є зменшення енергоємності виробництва матеріалів та виробів, поліпшення їх технічних властивостей, підвищення рівня екологічної безпеки як при їх виробництві так і при експлуатації. Разом з цим, сучасне виробництво, як українське, так і світове, орієнтується на виготовлення ефективних матеріалів за технологіями, які б передбачали мінімальні витрати сировини, енергії, застосування вторинних ресурсів та ін. [1]. Одним із напрямків вирішення цих проблем є виробництво та застосування гіпсових в'язучих речовин та виробів з них. В якості ефективних гіпсових в'язучих перспективними залишається використання високоміцних гіпсових в'язучих, що складаються переважно з напівгідрату α -модифікації, ангідриду, естрих-гіпсу. Проте, ці в'язучі відомі високою вартістю. В багатьох країнах налагоджений випуск низьковипального будівельного гіпсу β -модифікації марок Г-2...Г-5 і α -модифікації марок Г-10...Г-25, але гіпсові в'язучі таких марок гіпсу не є перспективними, адже вони не володіють високими показниками якості [2]. Підвищення міцності гіпсового в'язучого β -, α -модифікації, зменшення його водопотреби можна здійснити за допомогою введення в склад гіпсової суміші не високовартісних, але ефективних пластифікаторів.

Було розглянуто три види добавок для гіпсових в'язучих. Однією з них була добавка Vermocol E 230X, яка вже позитивно зарекомендувала про себе в дослідженнях А.О. Атиняна. Вищезгадана добавка застосовувалася як для гіпсобетонів, так і для цементних виробів [3]. Так само були розглянуті добавки нового покоління Melment і Dynamon рекомендовані Л.Й. Дворкіним і А.В. Мироненко як одні з найкращих гіперпластифікаторів для гіпсових виробів [4]. Результати дослідників свідчать про те, що пластифікатори різноманітних груп та виробників які діють за принципом електростатичного відштовхування часток гіпсу навіть із добавками вапна залишаються малоефективними по відношенню до водопотреби та суттєво не

змінюють структуру гіпсу і, відповідно, міцність його не зростає. Отже, можна зробити висновок, що добавки, які діють за принципом електростатичного ефекту є не дієвими з гіпсовим в'язучим. Позитивну роботу з гіпсом, на відміну від роботи з цементом показали добавки на основі поліакрилатів Dynamon та полікарбоксилатів Melment, які діють за рахунок стеричного ефекту, що досягається за допомогою бічних поліефірних ланцюгів. При випробуванні безпосередньо на будівельному гіпсі трьох марок Г-5, Г-10, Г-25 згідно табл.1,2,3, добавки показали різноманітні результати.

Табл. 1. Вплив добавок на водопотребу та міцність гіпсу марки Г-5

Тип пластифікатора	Дозування пластифікатора, %	В/Г	Міцність після двох годин після тужавлення, МПа		Міцність після п'яти діб після тужавлення, МПа	
			Згин	Стиск	Згин	Стиск
Без добавок	-	0,6	2,3	4,8	4,5	7,8
Dynamon	0,6	0,48	2,5	5,5	5,2	9,2
Melment	0,6	0,42	3,2	6,2	5,7	9,8
Bermocoll E 230X	0,6	0,5	2,9	6,0	5,3	9,3

Табл. 2. Вплив добавок на водопотребу та міцність гіпсу марки Г-10

Тип пластифікатора	Дозування пластифікатора, %	В/Г	Міцність після двох годин після тужавлення, МПа		Міцність після п'яти діб після тужавлення, МПа	
			Згин	Стиск	Згин	Стиск
Без добавок	-	0,6	4,5	8,3	8,3	15,7
Dynamon	0,6	0,5	5,7	11,1	9,8	16,2
Melment	0,6	0,5	6,2	10,9	11,0	18,6
Bermocoll E 230X	0,6	0,5	6,0	10,7	10,0	16,7

Табл. 3. Вплив добавок на водопотребу та міцність гіпсу марки Г-25

Тип пластифікатора	Дозування пластифікатора, %	В/Г	Міцність після двох годин після тужавлення, МПа		Міцність після п'яти діб після тужавлення, МПа	
			Згин	Стиск	Згин	Стиск
Без добавок	-	0,6	8,7	16,2	14,9	25,2
Dynamon	0,6	0,5	10,2	17,8	16,1	29,3
Melment	0,6	0,5	11,8	18,2	16,2	30,9
Bermocoll E 230X	0,6	0,5	10,3	18,1	16,0	29,1

Виходячи із вищенаведених таблиць, можна зробити висновок, що добавка Melment дає найбільшу міцність у порівнянні з аналогічними добавками Dynamon і Bermacol (які за показниками міцності дають ідентичні результати, що набагато нижчі ніж у Melment). Отже, ці дослідження дають нам підставу рекомендувати вищенаведену добавку для низьковипального гіпсу, що застосовуються у будівництві в Україні, як засіб який підвищує показники міцності.

Література:

1. Дворкін Л. Й., Дворкін О. Л., Мироненко А. В. Модифіковані гіпсові і сульфатно-шлакові в'язучі та матеріали на їх основі // Монографія. – Рівне:НУВГП, 2011. – С.6-10.
2. Гонтарь Ю. В. Опыт применения различных гипсовых в'язучих в производстве сухих строительных смесей / Гонтарь Ю. В, Чалова А. И.// Сухие строительные смеси.- 2008. - №3. – С. 14-16.
3. Атинян А.О. Ефективне використання заповнювачів / А. О. Атинян // Міжнародна науково-практична конференція «Ефективні організаційно-технологічні рішення та інноваційні технології в каркасно-монолітному будівництві» Харків-2009.- С 264-267.
4. Дворкін Л. Й., Дворкін О. Л., Мироненко А. В. Модифіковані гіпсові і сульфатно-шлакові в'язучі та матеріали на їх основі // Монографія. – Рівне:НУВГП, 2011. – С.26-32.
5. Влияние пластификаторов на твердение гипсового вяжущего С.С. Шленкина, М.С. Гаркави, Х.Б. Фишер (и др.) Строительные материалы. – 2007. - №9. – С. 61-64.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕРЕПРОФІЛЮВАННЯ СИЛОСІВ У ЦИВІЛЬНІ ОБ'ЄКТИ

Гулакова А. П., студентка 5 курсу факультету АДОМ
Гайко Ю. І., канд. техн. наук, доц. каф. Міського будівництва

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах постіндустріального розвитку, країни по всьому світу прагнуть реконструювати колишні промислові будівлі та споруди на благо мешканців міст. Все більше і більше міст вступає в еру реновації промислових територій. Сільське господарство в сучасній Європі відійшло на найдавший план. Тому всюди зараз пустують сотні елеваторів і силосних башт [1].

У травні 2017 року, закінчилася трансформація пам'ятників промислової архітектури Копенгагена. Колишній силос для зберігання зерна архітектори з SOBE трансформували в 17-поверхову будівлю, де розмістили житлові апартаменти. Фасад силосу змінили повністю, зате інтер'єр залишили майже недоторканим. Зовнішні стіни виконані з оцинкованої сталі, а внутрішні - з бетону. У будинку розмістилися 38 унікальних апартаментів, розділених на одноповерхові і багаторівневі. Їх метраж коливається від 106 м² до 401 м² з висотою стелі до семи метрів. Апартаменти мають панорамні вікна, а віконні рами виходять назовні [2].

Ще в 2004 році, в Данії з занедбаної силосної вежі на північ від міста Logten, архітектори з C.F. Moller Architects створили висотку на 21 квартиру. Власне силосна частина віддана під вертикальні і інженерні комунікації та громадські зони. Самі квартири розташовані навколо вежі на металевих конструкціях. Ця незвичайна структура забезпечує сонячне освітлення в кожній

з квартир протягом усього дня, а також види на затоку Орхус і місто. Будівництво завершилося в 2010 році [3].

Ще один проект, але вже від фінського бюро PAVE Architects в прямому сенсі був покликаний дати життя старому району Torpilansami в Оулу. Суть проекту полягала в реконструкції циліндричного зерносховища середини минулого століття в сучасний житловий будинок.

Характер проекту кардинально змінювався з ранніх етапів реалізації, оскільки частину старих додаткових конструкцій довелося демонтувати через їх поганий стан. Ці перетворення допомогли реалізувати сміливі рішення для інтер'єрів, представлених розумними однокімнатними квартирами і просторими лофтами. Новий житловий будинок вміщує в себе, в цілому, 95 квартир. Дах будинку був обладнаний громадською сауною і затишною терасою. Фасад будівлі виконано з використанням відбиваючого чорного і сірого фасадного скла [4].

У Південній Африці був розроблений безпрецедентний архітектурний проект по реконструкції набережних Вікторії та Альфреда. Він складався з переосмислення та реструктуризації колишнього зернового бункера в порту, який був залишений з 2001 році, щоб зробити його осередком розкішної культури і гостинності в Південній Африці. Цей амбітний проект завершився відкриттям в 2017 році бутику-готелю The Silo, розрахованого на 28 номерів, в парі з Zeitz, музеєм африканського сучасного мистецтва [5].

SILOS 13 в Парижі – проект VIB architecture. Це силосні башти перепрофільовані в розподільний центр, який розташований в 50 м від Паризької східної кільцевої дороги, на самій жвавій автостраді Європи (300 000 автомобілів за день), в районі Zac Rive Gauche. Промисловий об'єкт загальною площею 4478 кв. м нагадує міську скульптуру, абстракцію, що виростає з землі. Комплекс складається з п'яти башт, пов'язаних одна з одною і які мають єдине ціле: 2 силоси, центр контролю якості (180 кв. м), офісна будівля (150 кв. м), башта з ліфтом і сходами, що служить сполучною ланкою. Комплекс оснащений новим залізничним терміналом, що вміщує два потяги (по 10 вагонів кожний), пневматичною транспортною системою, 4 завантажувальними станціями з мостовими вагами, великою платформою для вантажівок, заправкою і паркувальними місцями для службових автомобілів [6].

Не мало так само проектів пов'язаних з тим як з силосних башт роблять скалодроми, яскраві вже реалізовані проекти можна побачити в Оклахомі і Техасі. В Оклахомі це ОКС Rocks, скалодром, висота якого становить 27 м, але є і один маршрут довжиною в 44 м. У Техасі, це StoneWorksSilos – найвищий скелелазний стенд в Північній Америці. Де, обладнані маршрути мають протяжність від 5,5 м до 37 м.

Варто відзначити, що уваги заслуговують не тільки вже реанімовані зерносховища, а й майбутні проекти. Серед яких і арт-галерея в Норвегії, будівництво якої почалося навесні 2017-го року, скалодром в Амстердамі і екстрим-центр у Варшаві, де запропонують не тільки відчутти імітацію вільного падіння, але і зануритися у воду з аквалангом.

Література:

1. Автогород от Volkswagen [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.drive2.ru/b/4899916394579133677/>.
2. Жилой дом вместо зернового элеватора [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://3m2.kiev.ua/stati/poslednie_novosti/zhiloy_dom_vmesto_zernovogo_elevatora.
3. Деревенский небоскрёб [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.magazindomov.ru/2010/05/03/derevenskij-neboskryob/>.
4. Жилой многоквартирный дом в Финляндии из силосных башен [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://his.ua/article/zhiloy-mnogokvartirnyy-dom-v-finlyandii-iz-silosnyh-bashen_2018-01-29.
5. Le Silo ou temple de l'art contemporain [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.club-faune.com/blog-voyage/le-silo-hotel-luxe-cape-town/>.
6. SILOS 13 в Париже [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.berlogos.ru/work/silos-13-v-parizhe/>.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОБОТИ БУРОВИХ ПАЛІ НА ВИСМИКУВАЛЬНІ НАВАНТАЖЕННЯ

Компанієць С. В., Сафух Ахмед-Амін, студенти 6-го курсу Будівельного факультету

Табачников С. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. Механіки ґрунтів, фундаментів та інженерної геології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Існує широкий клас фундаментних конструкцій на палях, сприймаючих як вдавлюючі, так і висмикуючі навантаження, наприклад, фундаменти відтяжок і баштових споруд, фундаменти виносних опор стадіонів (рис.4.1), опори ліній електропередач, фундаменти вітрогенераторів і придорожніх конструкцій, позацентрово навантажені фундаменти під колони промислових будівель, а також анкерні палі, що використовуються в конструкціях стендів для випробувань та ін. При цьому, як правило, застосовують бурові палі великих діаметрів.

У роботах [1-4] авторами наводяться задовільні результати застосування метода скінчених елементів, реалізованого в ПК Plaxis, для моделювання випробувань ґрунтів натурними палями при їх вдавлюванні в ґрунтові масиви, у тому числі з використанням різних моделей ґрунтової основи і умов контакту «паля – ґрунт». Однак, у існуючих джерелах практично відсутні методики моделювання роботи палі на висмикуюче навантаження в широко застосованих розрахункових комплексах, тому числові дослідження НДС системи «ґрунтова основа – паля» є актуальним напрямком в механіці ґрунтів і пальному фундаментобудуванні.

В якості вихідних даних використані результати польових випробувань бурін'єкційної палі довжиною 12,0 м і діаметром Ø630 мм на вертикальні

висмикуючі навантаження, проведених при реконструкції стадіону «Металіст» в м. Харків [5].

Метою роботи є пошук методики для адекватного математичного моделювання взаємодії ґрунтового масиву з палями, що працюють на висмикуючі навантаження. Метою випробування є моделювання і числовий аналіз НДС системи «ґрунтова основа – паля» і порівняння з результатами натурних випробувань ґрунтів паляю.

Відповідно до вихідних даних була створена аналогічна модель за допомогою програмного комплексу «Plaxis 3D Foundation» (версія 1.6) Моделювання напружено-деформованого стану ґрунту проводилося з використанням нелінійної моделі з критерієм міцності Мора-Кулона (М-К). Для конструкції палі використовувалася лінійно-пружна модель матеріалу. Масив ґрунту моделювався відповідно до основних фізико-механічних характеристик ґрунтової основи майданчику.

Поверхні контакту моделювались шляхом підбору величини коефіцієнта зниження міцності $R_{inter}=0,7\div 1,0$. В якості еталонної моделі розглядалась модель із коефіцієнтом $R_{inter}=0,7$, що узгоджується з коефіцієнтом умов роботи ґрунту за боковою поверхнею γ_{cf} буровісхідної палі великого діаметра у відповідних ґрунтах [6].

На рис. 2 приведена модель масиву ґрунту виконана відповідно до розрахункової схеми рис.3.

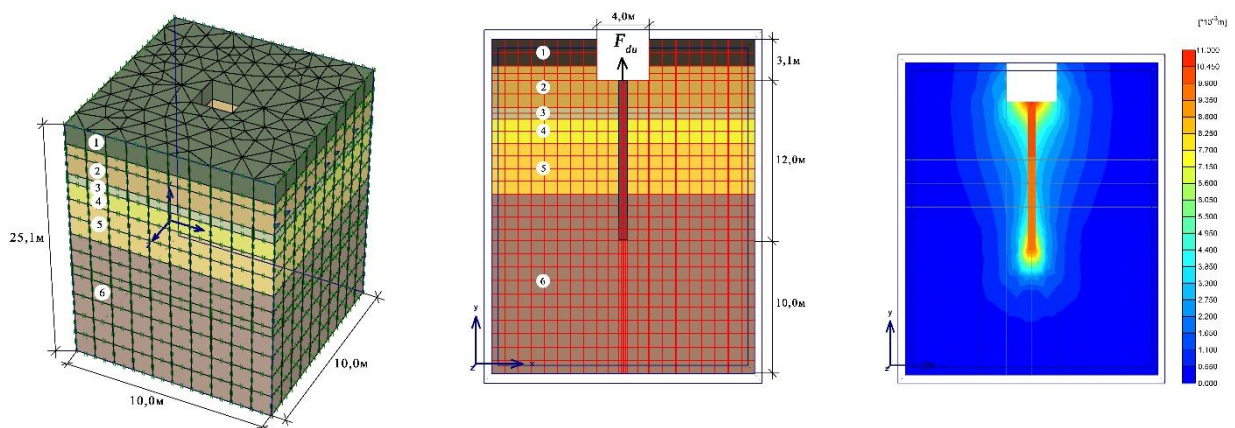

Рис. 2 Модель масиву ґрунту, її розріз та отримані переміщення

Формування напружено-деформованого стану системи «масив – паля» при дії висмикуючих навантажень складалося з наступних етапів (фаз):

Фаза 1 – навантаження розрахункової області власною вагою ґрунту і формування начального НДС ґрунтового масиву (*Initial phase*);

Фаза 2 – умовне моделювання котловану розмірами в плані 4,0×4,0м і глибиною 3,1м і моделювання палі $\varnothing 630$ мм та $L=12$ м;

Фаза 3 – прикладання висмикуючого навантаження, $F_{du}=1020$ кН, що відповідає граничному висмикуючому навантаженню при натурних випробувань.

Після першої та другої фази переміщення ґрунту і палі обнулялися шляхом включення функції *Reset displacement to zero*.

З картини переміщень розрахункової моделі (рис. 2) видно, що в роботу включається ґрунт, що знаходиться під нижнім кінцем палі, перешкоджаючи розвитку переміщень і витягаючи слідом за палею. Область розвитку переміщень поширюється приблизно на 4,0 м нижче підшви палі. З метою виключення такого фактора моделювання масиву ґрунту нижче п'яти палі на глибину 4,0 м в межах її діаметру виконано у вигляді еластичного матеріалу (рис. 8) з деякими заниженими параметрами лінійно-пружної моделі матеріалу (Л-У): питома вага $\gamma=12,0$, кН/м^3 ; модуль пружності $E=1000,0$, кПа ; коефіцієнт Пуассона $\nu=0,499$, од. Матеріал моделювання з використанням інструмента *Massive circular pile* з коефіцієнтом зниження міцності в інтерфейсі, що дорівнює $R_{inter}=0,1$.

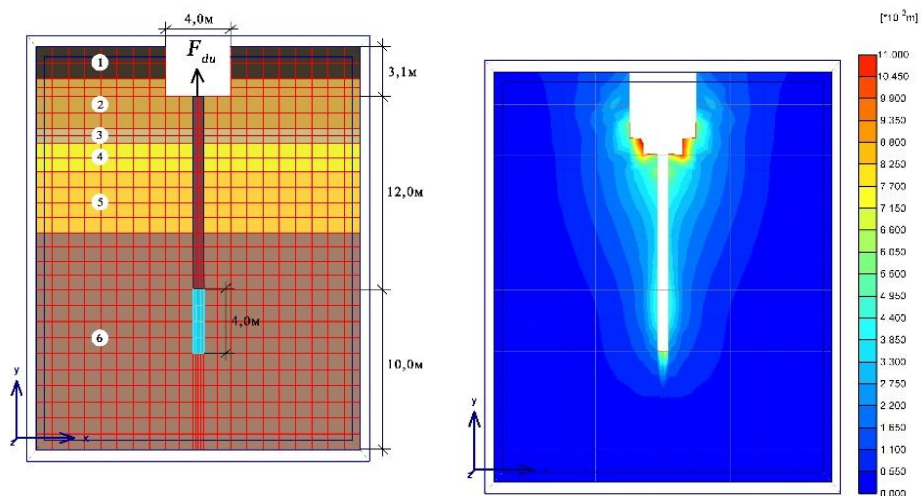

Рис. 3. Розріз масиву ґрунту з еластичним матеріалом під п'ятою палі та переміщення палі та ґрунту при $R_{inter}=0,7$

Такий прийом дозволив трохи знизити включення ґрунту під п'ятою палі, що більше відповідає реальному процесу деформування (рис. 4). На рис. 4 показані графіки залежності переміщення досліджуваної палі від висмикуючого навантаження, яке зіставлене з графіком при натурних випробуваннях.

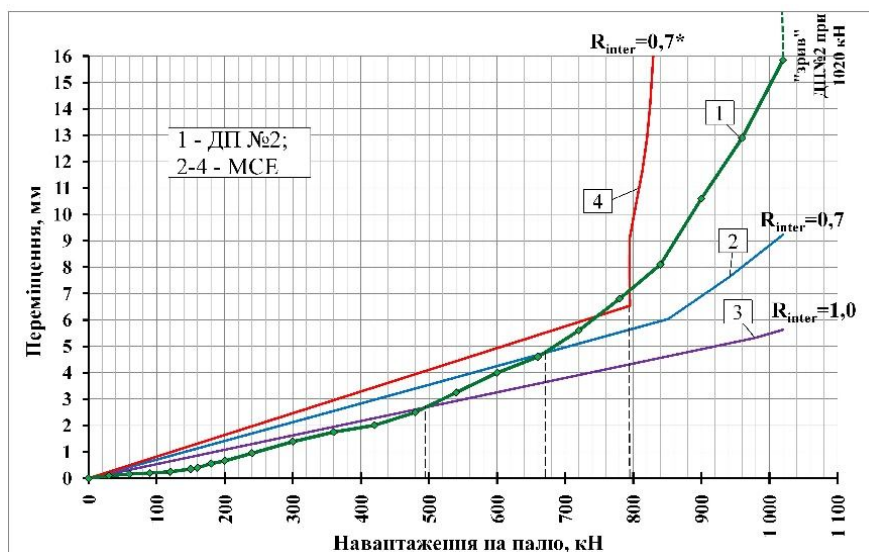

Рис. 4. Графіки залежності вертикального переміщення палі від висмикуючого навантаження F_{du} (ДП №2) та числового моделювання (Plaxis 3D)

У відповідності до ДСТУ [7] приватне значення граничного опору склало $F_u=960$ кН, тобто рівне навантаженню, прийнятої на одну ступінь менше від навантаження, що викликало безперервне збільшення переміщень палі - її зриву. Несуча здатність за результатами польових випробувань натурної палі на дію висмикуючих навантажень при цьому дорівнює $F_d=768$ кН, а розрахункове навантаження N на палю згідно з ДБН буде мати ще менше значення.

Висновки

1. Отриманні на основі численного рішення в ПК Plaxis залежності 2-4 переміщень від навантажень до 768 кН, що відповідає границі практично лінійної залежності переміщень від навантаження як при натурних випробуваннях, так і при моделюванні розглянутими методиками, є досить близькими до результатів, отриманих при натурних випробуваннях. Подальше завищення несучої здатності палі і лінійний характер залежності, можливо, пояснюється виникненням розтягуючих зусиль в ґрунті під п'ятою палі, що не відповідає реальному процесу деформування і обмежує розвиток переміщень (залежність 2,3).

2. Отримано за допомогою програмного комплексу «Plaxis 3D Foundation» числове рішення напружено-деформованого стану системи «ґрунтова основа - паля» з використанням моделі Мора-Кулона, результати якого показують можливість застосування «класичних» підходів моделювання для роботи палей на висмикуюче навантаження в межах навантажень, які перевищують значень несучої здатності F_d палі згідно з ДСТУ, отриманих на підставі польових випробувань.

Література:

1. Винников Ю.Л. Порівняння результатів математичного моделювання з лотковими випробуваннями набивних палей в пробитих свердловинах в складі стрічкового ростверку / Ю.Л. Винников, І.В. Мірошніченко // Вісник ПНІП. Будівництво та архітектура. - 2013. - № 1. - С. 45-56.
2. Седін В.Л. Застосування моделі ґрунту, що зміцнюється в числовому моделюванні палей великого діаметру / В.Л. Седін // Геотехніка. - 2014. - № 4. - С. 32-40.
3. Маєвська І.В. Числове моделювання роботи буроін'єкційної палі у піщаних ґрунтах / І.В. Маєвська, А.В. Романенко // Наук.-техн. Збірник «Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві». - 2011. №1. - С. 67-70.
4. Поліщук А.І. Оцінка несучої здатності палей в глинистих ґрунтах за допомогою ПК Plaxis 3D Foundation / А.І. Поліщук // Вісник ТГАСУ. -2013. - №3. - с.351 - 359.
5. Дослідження несучої здатності чотирьох палей вертикальної статичним навантаженням на майданчику будівництва стадіону «Металіст» у Харкові: звіт про НДР / ХГТУСА; Викон. .: Самородов А.В. - Харків, 2008. - 42 с.
6. Основи та фундаменти споруд. Зміна №1: ДБН В.2.1-10-2009. - [Чинний від 2011-07-01]. - К .: Мінрегіонбуд України, 2011. - 55 с.
7. Палі. Визначення несучої здатності за результатами польових випробувань: ДСТУ Б В.2.1-27: 2010. - [Чинний від 2011-07-01]. - К .: Мінрегіонбуд України, 2011. - 11 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ РЕНОВАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ І БУДІВЕЛЬ

Мороз Ю. В., студент 5 курсу факультету АДОМ

Гайко Ю. І., канд. техн. наук, доц. каф. Міського будівництва

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Промислове виробництво – один з найбільших містоутворюючих факторів міста, особливо в місті Харків. Промислові підприємства займають велику частку територій міста, деякі розташовані в центрі міста, що викликає чимало містобудівних проблем.

Не всі промислові підприємства доцільно модернізувати під сучасні умови виробництва та потреби населення і країни, з цього, вони і зараз закриваються. Одним з вигідних інвестиційних вкладень є реновація території. Реновація (з англ. ремонт, оновлення, освіження) – це адаптація існуючих об'єктів за рахунок зміни основної функції будівлі або комплексу споруд для подальшої експлуатації. В умовах проблем нестачі територій для розвитку міста, це особливо актуально [1].

Доцільність проведення реновації можна простежити в зарубіжному досвіді вирішення питання використання промислових територій.

Вугільна електростанція Battersea (Лондон).

Закрита ще в 1983 році лондонська вугільна електростанція Battersea незабаром нарешті придбає нову функцію. На її базі планується відкриття тематичного парку розваг, присвяченого історії англійської промисловості. Головним же об'єктом цього комплексу стануть незвичайні американські гірки, що проходять через всі рівні будівлі, в тому числі, і всередині його [2].

WunderlandKalkar – розважальний парк в атомній електростанції.

Німеччина вже не перший рік реалізовує програму по виведенню з експлуатації атомних електростанцій і переході на альтернативні джерела енергії. Причому, перші передумови до того з'явилися вже в кінці вісімдесятих роком. Тоді і закрили будівництво нової АЕС, в якій потім з'явився парк розваг WunderlandKalkar [2].

Готель Huttenpalast в колишній фабриці пілососів.

Європа вже практично не виробляє побутові прилади – ці потужності давно переведені в Китай та інші країни Азії. А приміщення колишніх заводів масово закриваються і переобладнуються для інших функцій. Приміром, колишня фабрика пілососів в Берліні перетворилася в незвичайний готель Huttenpalast, що дає відвідувачам атмосферу відпочинку на природі [2].

GreatHallofpictures – картинна галерея в залізничних майстернях.

Стара будівля залізничних майстерень в одному з міст французького регіону Прованс кілька років тому перетворилося в картинну галерею, яка виставляє роботи сучасних авторів. Причому, навіть зовнішня частина цієї

споруди відповідає новій його концепції – фасад, завдяки сотням тисяч світлодіодів, можна використовувати в якості світлової інсталяції [2].

HouseofAir – батутний центр в авіаційному ангарі.

Будівля біля підніжжя моста Золоті Ворота в Сан-Франциско кілька десятиліть використовувалося в якості авіаційного ангара. Та й зараз його функції дуже схожі з оригінальними - ця споруда все також допомагає людям здійснювати мрію про польоти, тільки тепер як спортивний центр з десятками батутів [2].

З перерахованого вище випливає, що досвід проектування показує велику кількість вдалих прикладів перевтілення, отримання "нового життя" території, яка була закинута. З точки зору сучасних архітектурних течій деякі старовинні будівлі мають велику цінність, і можуть бути використані як арт-об'єкти. Але слід розуміти, що не всі колишні промислові гіганти можуть бути використані, по ряду причин. Також не всі такі проекти мають інвестиційну привабливість і деколи легше все знести і побудувати нове, ніж оновлювати старе.

Харків – індустріальне місто, в якому на період 80-х років діяло понад 60 підприємств, у таких сферах як: тракторобудування, машинобудування, верстатобудування, авіабудування, танкобудування [3]. Але у зв'язку з деіндустріалізацією регіону дуже багато з них закрилося. Зараз в місті дуже багато вільних територій, цехів, будівель які покинуті і знаходяться в аварійному стані. Одна з найяскравіших територій є ділянка колишнього заводу «Серп і Молот» - велике підприємство сільськогосподарського машинобудування. З настанням незалежності України та початком економічної кризи, в 1990-е роки завод потрапив у важку ситуацію і був перетворений у відкрите акціонерне товариство. Значною мірою проблеми заводу були пов'язані з низькою якістю продукції, що виявилася неконкурентоспроможною в умовах ринкової економіки [4].

Географічне положення дає можливість використання під будь-які види будівництва. Раніше пропонувався проект забудови, але в підсумку на території нічого не побудували, хоча вона має великий інвестиційний потенціал.

Позитивним досвідом реновації в місті Харкові є арт завод «Механіка», який перетворений з покинутих цехів заводу ім. Малишева. Тепер там проводяться міські заходи, концерти, фестивалі, а у вільний час він відкритий для відвідування як парк.

Література:

1. Асаул А. Н. и др. Реконструкция и реставрация объектов недвижимости. \ Под редакцией д.э.н., профессора А. Н. Асаула. – СПб: Гуманистика., 2005. - 288с.
2. Бывшие фабрики, бывшие заводы. ТОП-10 примеров промышленной реновации. - Электронный ресурс. – Режим доступа: <https://novate.ru/blogs/250313/22729/>.
3. Развитие промышленности в городе Харькове. - Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/industry.htm>
4. Харьковский моторостроительный завод "Серп и Молот" \ Украинская Советская Энциклопедия. том 12. - Киев: «Украинская Советская энциклопедия», 1985. - 878с.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО МІСТА

Несен А. А., аспірант 3-го року навчання, каф. «Архітектура будівель і споруд та дизайну архітектурного середовища»

Дубинський В. П., проф., д-р арх., доц. каф. «Архітектура будівель і споруд та дизайну архітектурного середовища»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Архітектурне середовище знаходиться в постійній зміні – технологічний прогрес надає безперервний щоденний вплив, що приводить до хаотичного формування неестетичного та антигуманного середовища сучасного міста. Протягом усього існування людства еволюція засобів візуально-комунікаційного середовища сучасного міста відбувалася під впливом потреб суспільства. Проте вона також мала досить спонтанний характер та відображала лише трендові течії відповідного історичного моменту, не враховуючи особливості архітектурного середовища в цілому. Розглядаючи архітектуру як часовий процес, матеріальна символізація архітектурних форм майже завжди була постійним візуально-комунікаційним засобом.

Візуально-комунікаційне середовище (ВКС) – самостійний функціональний об'єкт архітектурного проектування; ієрархічна система міста, формуючими компонентами якої є антропогенні та природні елементи міського середовища, оснащені візуальними та комунікаційними засобами. Його формування відбувалося ще задовго до появи повноцінних міст та поселень, та набуло свого розквіту в наш час – сторіччя цифрової революції.

Згідно з проведеним комплексним аналізом розвитку засобів та елементів ВКС у різні історичні епохи, можна виявити такі шість основних еволюційних етапів формування ВКС сучасного міста, які мають свої характерні риси:

1. Античний етап (I ст. до н.е. —IV ст. н.е.)
2. Середньовічний етап (IV ст. н.е. — XIV ст.)
3. Етап Класицизму (XIV ст. —XVIII ст.)
4. Етап розвитку електричних технологій (XVIII ст. - 80 pp. XIX ст.).
5. Етап розвитку комп'ютерних технологій (80 pp. XIX ст. - 40 pp. XX ст.)
6. Етап інформаційно-цифрових технологій (40 pp. XX ст. - XXI ст.)

1. Античний етап (I ст. до н.е. —IV ст. н.е.). Цей період характеризується формуванням елементарних засобів накреслення знаків, ієрогліфів та зображень, які в подальшому можна вважати першими формами відображення візуально сприйманої інформації в архітектурі. Характерні площинні елементи ВКС: ієрогліфи, невеликий рельєф, перше письмо та зародження алфавіту – написи на стінах жилих будинків, тріумфальних арках, обелісках тощо.

Поява перших способів передачі інформації, що дійшли до нас, відносяться ще до епохи палеоліту - коли людина навчилася закріплювати слова та малюнки на поверхні дерева, глини, каменю. Печерний живопис не просто ознака появи та місця проживання первісних людей, а й уособлення їх культури, особливостей життя. Вважається, що найстарішими наскельними малюнками є зображення людської долоні в печері Ель-Кастільо, що розташована в Іспанії.

В архітектурі Стародавнього Єгипту набув широкого застосування такий елемент ВКС, як невеликий рельєф. Він висікався на великих стінах храмів, та часто ніс релігійний характер інформації. Також важливе значення мають ієрогліфи.

Антична Греція служить засновником канонів та зразком гуманістичного початку, що мало великий вплив не тільки на формування ВКС, але й на архітектуру в цілому. В цей час формується визначення чіткості та простоти нарисув букв, законів їх розміщення; враховується напрямок руху глядача, кут зору та зорова відстань, особливо при нанесенні написів на портики храмів і п'єдестали пам'ятників.

У Стародавньому Римі письму надають більшого розповсюдження. Воно стає інформаційною формою ВКС, доступною для різних верств суспільства. Важливого значення набувають обеліски. Також у Стародавньому Римі та Античній Греції виникають перші прототипи вивісок. Вони часто розміщувалися над входом у будинок, та спочатку містили реальні товари та вироби, але потім їх замінили символічні знакові зображення— аналоги сучасних піктограм.

2. Середньовічний етап (IV ст. н.е. — XIV ст.). Характеризується появою нових форм ВКС та удосконаленням існуючих. Удосконалення вивісок, як домінуючого елемента даного етапу. Поява геральдичних знаків, фамільних гербів.

В епоху Середньовіччя торгова площа стає центром суспільного життя. Вона стає містом зосередження різноманітних ремесел, що спонукало до появи та використання знаків-вивісок. Пізніше з'являються вивіски-кронштейни, з кованого металу і дерева, що прикріплювалися до фасадів будинків кронштейнами. Використовуються текстові вислови на фасадах і в інтер'єрах.

3. Етап Класицизму (XIV ст. —XVIII ст.). Етап характеризується встановленням частих закономірностей, розвитком інженерних знань на основі наукових досягнень. Поява нових компонентів ВКС, розквіт вивіски, як інформаційного та рекламного елемента архітектурного середовища.

Епоха Відродження відрізняється широким розповсюдженням текстових написів. Загалом характерні написи і тексти в інтер'єрі, підпорядковані гармонії цілого. Під впливом станкового живопису одночасно з вивісками-символами стали з'являтися вивіски-картини, писані олією, та скульптурні вивіски.

Поява особливого елемента ВКС – картушу – ліпної архітектурної прикраси у вигляді щита або полу розгорнутого свитка з завитками, з гербом, вензелем або емблемою всередині. В епоху бароко та рококо набуває більш

складної та асиметричної форми, що надає йому більш цікавого інформаційного значення.

В кінці даного етапу еволюції ВКС виникає механічний годинник – приклад впливу першого автоматичного засобу інформації на формування будівель та міських ансамблів.

4. Етап розвитку електричних технологій (XVIII ст. - 80 рр. XIX ст.).

Період виникнення нових форм та структур ВКС, їх безперервний розвиток та оснащення новими засобами світлового типу. Поява електричної лампочки надає неймовірний прорив у формуванні ВКС.

Вулиця стає зосередженням всіх функцій ділового та споживчого значення, стає місцем вільного спілкування людей. Згодом чого все більшу роль відіграють елементи благоустрою, міського обладнання, дизайну та засобів ВКС. Безперервний потік самих різноманітних повідомлень вносить новий ритм в вигляд міських вулиць. Виникають цілі рекламні щити та панелі, окремо стоячі вказівники назв вулиць, віконні вітрини, плакати. У містах засновується орієнтири з інформацією у вигляді нумерації будинків, найменування вулиць, проїздів, площ.

В середині XIX століття в багатьох містах Англії та Франції з'являються перші афішні тумби. В кінці XIX - початку XX століття для освітлення вивісок стали використовувати електричні лампи і скляні трубки, наповнені інертним газом (неоном).

5. Етап розвитку комп'ютерних технологій (80 рр. XIX ст. - 40 рр. XX ст.). Етап науково-технічної революції, пошук нового формоутворення із застосуванням обчислювальної техніки. Використання неонових освітлення, впровадження різноманітних кольорових установок у ВКС.

Поява перших екранних пристроїв, які спочатку були представлені в військовій справі та розвивалися в рамках телевізійної техніки. Люди довгий час пристосовувалися до екранів, перш ніж їх інформаційні можливості були розкриті на повну потужність персональними комп'ютерами (ПК). ПК сьогодні – найбільш поширена техніка в науці, в виробництві, у сфері діяльності і в побуті. Вона використовується як засіб розваги і відпочинку, та як засіб інформаційного забезпечення наукових і творчих занять.

6. Етап інформаційно-цифрових технологій (40 рр. XX ст. - XXI ст.).

Етап цифрової революції. Застосування усіх можливих засобів та елементів ВКС: від примітивних до інноваційних.

Одним з найважливіших аспектів формування сучасного архітектурного середовища стає його зв'язок з віртуальним простором, подальший розвиток якого відбувається в широкому впровадженні інтелектуальних систем на основі інформаційних технологій. Впроваджуються аудіовізуальні технології, що дозволяють створити інформаційне середовище, поширення та відображення якого відбувається на основі теле- та відео - трансляції або за допомогою інтернету. Практикуються технології, що реагують на присутність та характер руху людей кольорово - динамічними та звуковими імпульсами. Все це, разом з медіафасадами, інтерактивними структурними елементами архітектурного об'єкта визначають нову якість архітектури та її нову спрямованість.

Література:

1. Костенко А. Я. Средства информации в архитектуре. – К.: Будівельник, 1984. – 112 с., ил.
2. Ахмедова Л.С. Особенности трансформации визуального информационно-коммуникативного поля міста. – Автореферат, Нижній Новгород, 2009
3. Багдасарян В.Э. Символы, знаки, эмблемы: Энциклопедия / В.Э. Багдасарян. — М.: Локид-Пресс, 2003. — 495 с.
4. Дашкевич О. В. Визуальные коммуникации в городской среде / О. В. Дашкевич // Наука – образованию, производству, экономике: материалы 11-й Международной научно-технической конференции. Т. 2. - Минск: БНТУ, 2013. - С. 384.
5. Дубинський В. П. Архітектурно–художні принципи формування світло–кольорового середовища сучасного міста: автореф. дис. ... канд. архітектури : спец. 18.00.01. – Харків, 2007. – 20 с.
6. Дубинський В.П., Мухортов М.Л. Теорія та критика сучасної архітектури: Навч. Посібник для вузів. – 2010. — 344 с.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПІДВОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Озерова Н. Ю., студентка 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Архітектура є одним з видів мистецтва, кожній епосі притаманний свій стиль. За останні століття, досягнення передових технологій і інженерна думка привели до створення фантастичних будівель, споруд, втіливши в життя те, що раніше вважалося фантастикою. До недавнього часу, життя під водою прирівнювалося до чогось неймовірного і до дуже далекого, зараз це все втілюється в реальність. Люди поступово починають освоювати підводний світ. Все це по своєму позначається на зовнішньому середовищі і не завжди позитивно. Людина, втручаючись в чужорідну середу, іноді завдає непоправної шкоди природі, місцевим мешканцям, порушуючи природне екологічне середовище. Поняття «людина-цар природи» - пішло в далеке минуле, сучасна наука вважає за краще жити з природою дружно, допомагаючи їй, рятуючи її або ж робити щось з найменшим нанесенням шкоди.

Підводна архітектура - дуже складний і дорогий вид будівництва. Підводні будови поки зустрічаються вкрай рідко, хоча і поширені у всьому світі і користуються великою популярністю. Розробляючи проекти підводних споруд, вчені та інженери намагаються враховувати безпеку відвідування підводних будов і її адаптацію до навколишнього середовища.

Підводна архітектура ділиться на кілька видів:

1. Підводні готелі:

- a. будинки з поверхневою декомпресією;
 - b. підводні будови, що знаходяться повністю під водою.
2. Підводні ресторани;
 3. Океанаріум;
 4. Підводні музеї;
 5. Підводні лабораторії (використовуються для проведення науково-дослідних робіт).

При проектуванні підводних готелів, основним інженерним завданням, крім створення безпечних умов проживання в ній, є адаптація будови до місцевих умов, тобто несучи смислове навантаження захисту морської фауни в цій області, діючи іноді, у вигляді морських рифів і забезпечуючи середовище проживання для навколишнього морського життя. Одним з яскравих зразків підводного готелю можна вважати «Будинок H₂O», який є домом з поверхневою декомпресією і розташований на морському дні на глибині майже 18 метрів. Так само підводний готель «Джулс», який спочатку служив підводною морською лабораторією, обидва готелю знаходяться на території США. Одним з нововведень в будівництві підводних готелів, ініціатором яких є Китай, є освоєння напівзатоплених кар'єрів, де планується зведення чотириповерхового підводного готельного комплексу в провінції Songjiang недалеко від Шанхая з благоустроєм прилеглої території та будівництвом штучного океанаріуму [1].

Будівництво підводних ресторанів в даний час більш популярно, оскільки більшість з них, з метою безпеки і зменшення шкоди навколишньому середовищу, будується в штучних водоймах, зі створенням штучних океанаріумів. Людина, відвідуючи такий ресторан, отримує повну ілюзію перебування на морському дні, хоча реально при цьому перебуваючи далеко від моря. Зразком ресторану, який розташований на морському дні і глибині 5.8 м. є заклад «5.8» на Мальдівах, ресторани з видом на штучний океанаріум представлені як ресторан «Ossiano» в Дубаї, ОАЕ і ресторан «Submarino», Валенсія, Іспанія [2].

Будівництво океанариумов проводиться зараз в будь-якому великому місті світу, навіть не пов'язаних з водоймами, що дозволяє туристам без подорожі до берега моря, ознайомитися з різними екзотичними морськими мешканцями. У тих місцях, де вони побудовані на морському дні, морські мешканці повністю ізольовані від втручання людей в їхньому житті, хоча і дозволяють спостерігати за своїм підводним життям через прозоре скло. Яскравим прикладом є Шанхайський Океанаріум, розташований в одному з найбільших і популярних міст Китаю, родзинкою якого є оглядовий тунель, який простягається майже на 122 метра під водою [2].

Одним з розваг для дайверів є відвідування підводних музеїв, штучно створених під водою руками людини, в основному це представляє колекцію різного виду скульптур. Одним з кращих представників такої архітектури є підводний музей в Канкуні, там статуї побудовані з РН-нейтрального цементу, рослини і корали можуть рости на них, що допомагає розвиватися штучним

рифам і забезпечує ідеальні умови для повернення морської фауни в цю область [2].

Підводні лабораторії створені, в основному, для проведення науково-дослідних робіт, вони унікальні та поодинокі і особливої шкоди навколишньому середовищу не завдають. Прикладом підводної лабораторії можна вважати підводний дослідний центр «MarineLab», яка знаходиться у Флориді, США [2].

Незважаючи на дорожнечу підводного будівництва, цій темі приділяється все більше уваги, люди ніколи не перестають мріяти і дивитися в майбутнє, іноді навіть в дуже близьке. Зовсім недавно науковою фантастикою вважалися і підводні човни, які зараз увійшли в звичайне поняття людської цивілізації, тому деякі вчені розробляють цілком реальні проекти підводних міст. Сарл Андре Саркум в Малазії продемонстрував свій проект міської архітектури. Його морський пейзаж - це пливкий, обладнаний системою енергопостачання хмарочос, велика частина якого ховається під водою. Морські ландшафти стали логічною відповіддю на кліматичні зміни і підняття рівня води в море. Якщо людина змогла б заселити море, то це стало б величезним кроком вперед. Місто, яке не тільки буде використовувати природу, а й створюватиме її [3].

Тема підводного будівництва зараз цілком актуальна, незважаючи на дорожнечу та складність. Людство довело, що вирішення подібних завдань не тільки цілком реально, а й користується великою популярністю. З огляду на різного роду природні зміни: всесвітнє потепління, танення льодовиків, перенаселеність суші і ряд інших проблем, які стають все більш актуальними з року в рік, тема підводного будівництва і освоєння підводного простору носять не тільки розважальний характер, а й є досвідом у вирішенні глобальних завдань створення підводних поселень.

Література:

1. Унікальні підводні готелі: тест на клаустрофобію і аквафобія [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://turist.delfi.ee/news/stories/unikalnye-podvodnye-gostinicy-test-na-klaustrofobiyu-i-akvafobiyu?id=72093913>
2. Топ-10: Найнеймовірніші підводні будови, які існують насправді [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://bugaga.ru/interesting/1146748113-samye-neveroyatnye-podvodnye-stroeniya.html>
3. Життя під водою: амбітні проекти майбутнього [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://econet.ru/articles/70853-zhizn-pod-vodoy-ambitsioznye-proekty-budushego>

ТУРИСТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ

Полозенко Є. С., студент 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного університету

Сьогодні діяльність, що пов'язана з відновленням духовних та фізичних сил людини, — рекреація та відпочинок — може мати в своїй основі не лише оздоровлюючо-лікувальний або спортивний сенс, а й бути направлена на пізнання чогось нового, ознайомлення з цікавими об'єктами як природнього, так і культурного середовища.

І на мою думку, дана теза має право на існування, адже ні для кого не секрет, що зараз, для сучасної людини, поєднання відновлення фізичних сил з пізнанням нового (інтелектуального розвитку) набуває все ширшого розмаху. Більше того, проблеми рекреаційного використання природного і культурного середовища людини (особливо історико-архітектурного) безпосередньо пов'язані з проблемами охорони унікальних природних комплексів, пам'яток історії і культури.

Охорона і використання історико-архітектурного спадку цілком стосується проблеми збереження культурного середовища людини, осмислення якої стає важливою умовою соціально-культурного розвитку. Рядова житлова забудова історичних центрів міст є культурною цінністю, а її збереження - необхідна умова органічного розвитку, яка забезпечує потребу людей у повсякденній праці і відпочинку так само, як і в масовому пізнавальному туризмі [2].

Найбільшої уваги потребує історико-культурне середовище в сучасних великих містах, особливо в їх центрах. Враховуючи поняття часового вектору, більшість туристичних центрів України слід віднести до історичних і таких, що зберегли той історичний сенс, що мав на меті архітектор чи скульптор. Слід зазначити, що зацікавленість можуть викликати як окремі пам'ятки історії та архітектури, так і цілі райони та зони. Саме тому, найбільшу історичну та пізнавальну цінність мають саме центральні частини міст, архітектура яких є результатом взаємодії зовсім різних часових періодів.

Однак слід зазначити, що історичні пам'ятки, які є об'єктами для рекреаційної діяльності в міському середовищі, не є однотипними. За функціональним призначенням їх умовно можна поділити на три групи: військового спрямування, сакрального призначення та громадського призначення. Вони є основою для організації спеціальних турів, присвячених ознайомленню з окремими сторонами матеріальної культури територіальних громад і цивілізаційних масивів.

До першої групи можна віднести споруди, що слугували для захисту та оборони кордонів, поселень або навіть цілих міст — замки, фортеці, башти та інші фортифікаційні та оборонні споруди. Прикладом такої архітектури є замок в місті Дубно, що в Рівненській області. На відміну від Хотинської фортеці, що знаходиться на околиці міста, Дубненський замок знаходиться в самому місті та досить гармонійно поєднується з навколишніми будівлями.

Сакральна архітектура пов'язана з релігією. Сюди можна віднести храми, церкви, собори, монастирі, мечеті, синагоги. Цей вид архітектури зберігся найкраще, адже на те, щоб підтримувати релігійні споруди у належному стані завжди виділялися кошти. Крім того, до появи сучасних хмарочосів культові та релігійні споруди зазвичай були найбільшими і найвидатнішими з усіх будов. Незважаючи на те, що стиль сакральної архітектури змінювався з часом, висловлюючи загальні тенденції в архітектурі, він був і залишається неповторним, відрізняючись від стилю інших споруд.

Остання умовна група архітектури – споруди громадського призначення. Сюди слід віднести палаци, ратуші, театри, музеї, вокзали, мости і т.д. Сьогодні вони мають статус найпопулярніших туристичних об'єктів.

Проте, однієї значимості історичного середовища не достатньо. Необхідно виділити варіації того, як можна використовувати існуючий ресурс для приваблення більшої кількості рекреантів.

Загальна класифікація напрямів архітектурно-пізнавального туризму полягає у меті відвідування об'єкта. Цю класифікацію можливо представити у такому вигляді:

1. Екскурсійна подорож з метою ознайомлення: короткострокове перебування на території архітектурного об'єкта з метою візуального ознайомлення з ним. Зазвичай такі тури проводяться по найбільш відомим та видовищним місцям з унікально історією.

2. Подорож з метою наукових досліджень: довгострокове перебування на території архітектурного об'єкта з метою ознайомлення особливостей його архітектури. Споживачем подібного туристичного продукту, зазвичай, є науковий діяч.

3. Подорож з метою короткочасного проживання на території об'єкта задля задоволення власного інтересу.

Однак не важливо, яку саме мету має турист, відвідуючи історичний об'єкт, все одно, завдяки специфіці даного виду туризму, а також того факту, що він є одним з основних напрямів саме пізнавального туризму, потреби, що задовольняються в будь якій з трьох запропонованих варіацій, є однаковими. Ми можемо виділити дві основні групи потреб рекреантів, які він має можливість задовольнити:

- ті, що пов'язані саме з пізнанням:
 - навчання(як потяг до корисної інформації) ;
 - естетизм (як потяг до прекрасної архітектури минулих літ);
 - інтелектуальне пізнання(як потяг до нової цікавої інформації) ;
- основні туристичні потреби:
 - власне рекреаційна (у вигляді простого відпочинку) ;

- розвага
- хобі (як тяга до заняття улюбленою справою);
- специфічні потреби у вигляді професійної діяльності.

Підводячи підсумки вищесказаного, хотілося б виділити наступне: архітектурно-пізнавальний туризм, на сьогодні має надзвичайно високу популярність, адже люди завжди здійснювали подорожі з метою пізнання чогось нового та переосмислення старого.

Зокрема, розвиток архітектурно-пізнавального туризму позначається на розширенні та зміцненні культурних зв'язків як в середині країни, так і між регіонами світу. Архітектурний туризм дає нам можливість краще зрозуміти та відчути дух тієї історичної епохи, до якої відноситься даний туристичний регіон, центр чи просто об'єкт. Зростання цього виду туризму робить свій внесок у розвиток та покращення взаєморозуміння між народами і країнами.

Література:

1. «Про туризм» / Закон України № 325/95-ВР від 15.09.95 (зі змінами і доповненнями в 2001-2015 рр.).
2. Фоменко Н.В., Рекреаційні ресурси та курортологія. Підручник — К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 312 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСУЧОЇ ЗДАТНОСТІ ПО БІЧНІЙ ПОВЕРХНІ ПАЛЬ НА ДІЮ ВІСМИКУЮЧИХ ТА ВДАВЛЮЮЧИХ НАВАНТАЖЕНЬ

Табачніков С. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. Механіки ґрунтів, фундаментів та інженерної геології

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Мета досліджень. Для всебічного вивчення розвитку сил опору по бічній поверхні паль при різному напрямку дії вертикальних навантажень, а також у стані спокою, проведені лабораторні експерименти на моделях паль.

Пропонується запатентований спосіб [1] визначення сил опору по бічній поверхні палі за рахунок впливу тільки напруженого стану навколопального ґрунтового масиву без прикладення вертикального навантаження (умовно – «стан спокою») і його реалізація на модельній палі в лабораторних умовах.

Спосіб полягає в наступному:

- конструкція (тіло) модельної палі по довжині шарнірно розділяється на елементи (секції) висотою Δh ;
- проводиться засипка піщаного ґрунту на необхідну висоту $H=n\Delta h$;
- за допомогою спеціального поворотного механізму виконується передача моментного зусилля M навколо осі z необхідної секції багатосекційній палі при певній висоті засипки H з подальшою обробкою і підсумовуванням результатів для всіх секцій.

Лабораторні дослідження розподілу сил опору по бічній поверхні модельних паль проводилися в експериментальному лотку висотою 1500 мм і розмірами в плані 1500×1000 мм в стані спокою і при дії вдавлюючих і висмикувальних навантажень (рис. 1). В якості матеріалу засипки використовувався дрібний, сухий, однорідний кварцовий пісок ($w \approx 0$ д.ед, $\gamma \approx 15 \text{ кН/м}^3$, $\varphi \approx 30^\circ$). Схема установки під час проведення експерименту з визначення розподілу по глибині сил опору ґрунту по бічній поверхні модельної палі в стані спокою при висоті засипки $H=1,0 \text{ м}$ і співвідношенням $z/d=21,74$ наведена на рис. 2.

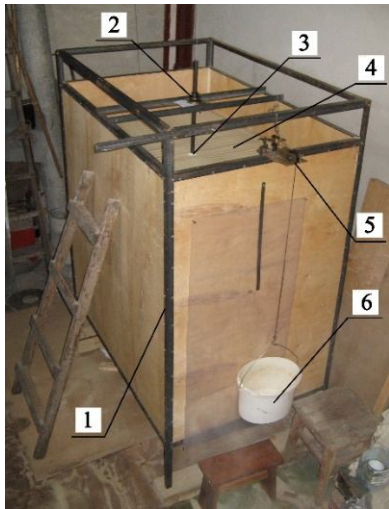

Рис. 1 Установка в процесі експерименту: 1 – лоток; 2 – поворотний механізм; 3 – модельна паля; 4 – пісок; 5 – блок; 6 – ємність для навантаження

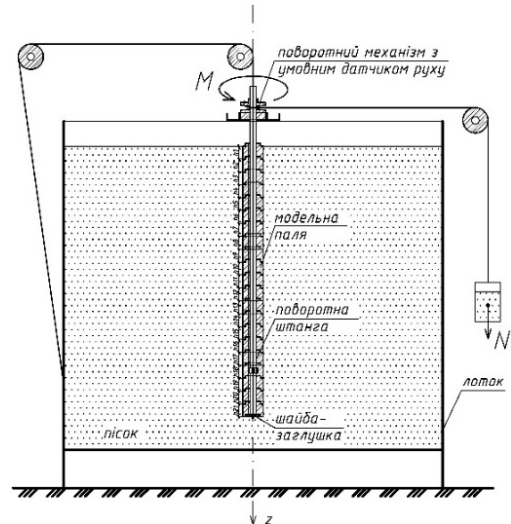

Рис. 2 Схема установки під час проведення експерименту в стані спокою при висоті засипки $H=1,0 \text{ м}$

Експериментальні дослідження сил опору проводилися на багатосекційній збірній моделі палі, виконаної з урахуванням вимог теорії подібності в масштабі $M \approx 1:10$, тобто співвідношення двох параметрів модельної палі, довжини палі L та її діаметра d , було пропорційно співвідношенню для реальних паль.

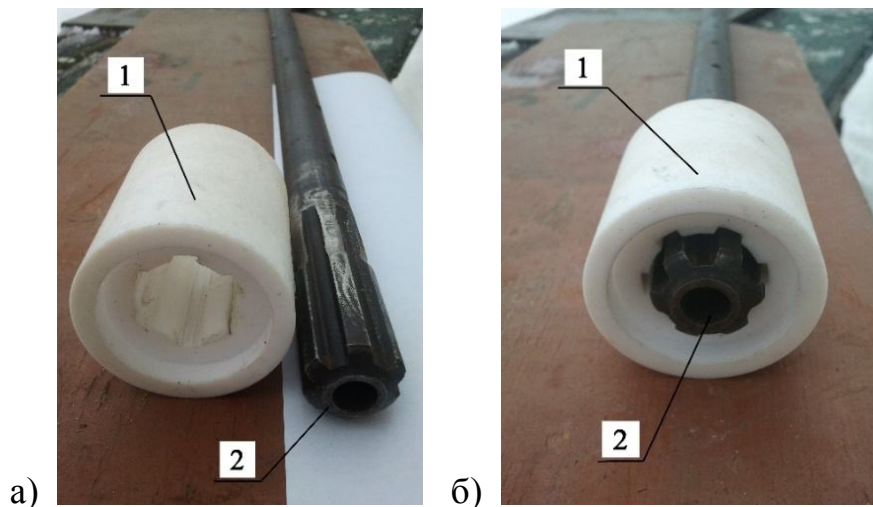

Рис.7 Конструкція секції модельної палі: а) 1 – фторопластова секція $\varnothing 46 \text{ мм}$ і $h=50 \text{ мм}$; 2 – поворотна штанга; б) поворотна штанга в робочому положенні

В якості багатосекційної збірної моделі палі використовувалися 21 однакова фторопластова деталь (секція) $\varnothing 46$ мм і висотою 50 мм (рис. 3).

На підставі експериментальних даних вперше отримано залежність (1) розподілу сил опору піщаного ґрунту по бічній поверхні модельної палі в стані спокою з глибиною (рис. 4), аппроксимацию якої запропоновано у вигляді:

$$T_{0,i} = -0,0014(z/d)^2 + 0,0694(z/d) + 0,0047, \quad (1)$$

де $T_{0,i}$ – сила опору піщаного ґрунту в стані спокою в i -му умовному шарі, кН; z – глибина перерізу палі, м; d – зовнішній діаметр палі, м.

Сили опору в рівні кожного умовного шару визначалися шляхом обробки значень моментних зусиль, отриманих при «зриві» кожної секції модельної палі.

За такою ж методикою були проведені експерименти з визначення розподілу за глибиною сил опору ґрунту по бічній поверхні модельної палі в стані спокою при висотах засипки H (0,8 м; 0,6 м; 0,4 м; 0,2 м) і відповідних співвідношеннях z/d (17,39; 13,04; 8,70; 4,35). За весь експеримент було проведено 420 визначень, що дозволило якісно провести статистичну обробку окремих значень експерименту. На підставі залежності (1) був отриманий коефіцієнт затухання напружень k_{zg} в навколопальовому масиві ґрунту в стані спокою (рис. 5), що враховує розподіл тисків від власної ваги ґрунту σ_{zg} і відносну глибину z/d .

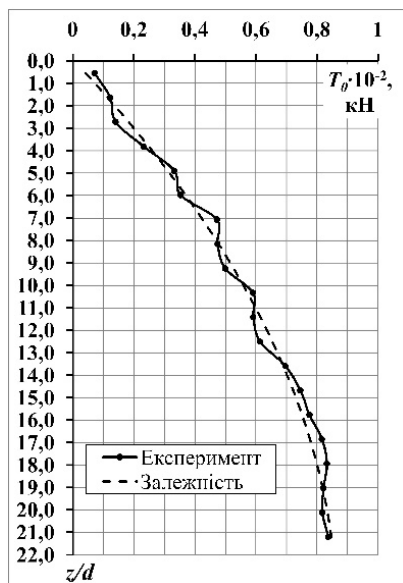

Рис. 4 Розподіл сил опору піщаного ґрунту в стані спокою T_0 по глибині z при $z/d \leq 21,7$

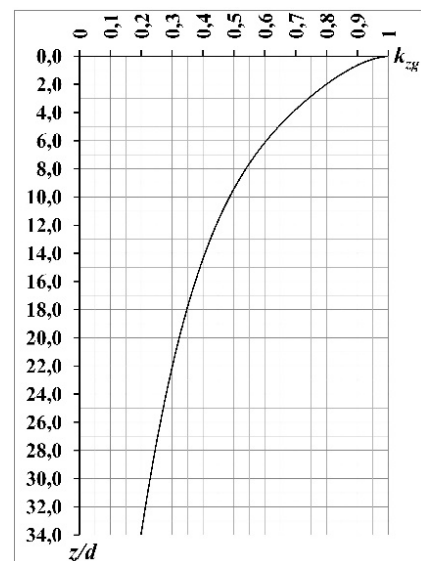

Рис. 5 Залежність k_{zg} від z/d

Так як в лабораторних умовах досліджувався характер затухання напружень до відносної глибини $z/d \leq 21,7$, то для більших значень z/d залежність прийнята згідно теоретичного рішення В.Г. Березанцева для осесиметричної задачі взаємодії круглої в плані вертикальної споруди з сипучим середовищем в стані граничної рівноваги.

На підставі лабораторних експериментів встановлена залежність між силами опору сипучого ґрунту по бічній поверхні палі при дії вдавлюючих і висмикувальних вертикальних навантажень.

Залежності відносних сил опору ґрунту по бічній поверхні модельних паль при вдавлюванні $F_{d,f}/T_0$ і висмикуванні $F_{du,f}/T_0$ від різного співвідношення довжини палі L до її діаметра d наведені на рис. 6.

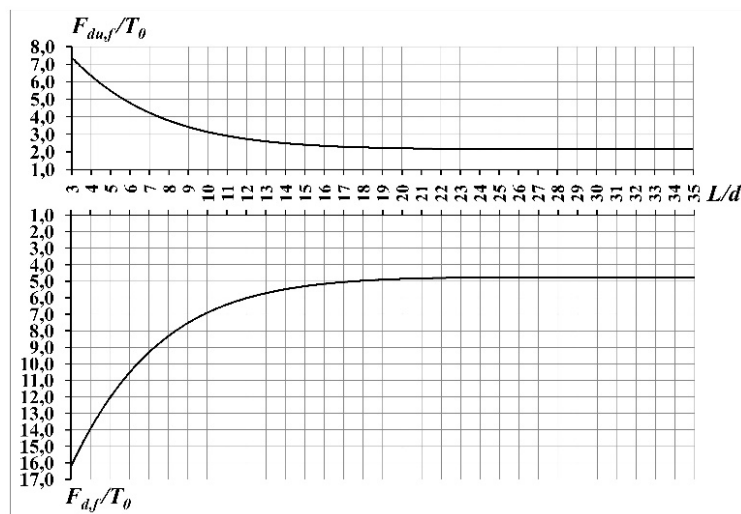

Рис. 6 Залежність $F_{d,f}/T_0$ і $F_{du,f}/T_0$ від L/d

При цьому експериментальні співвідношення несучих здатностей за рахунок сил опору по бічній поверхні при вдавлюванні $F_{d,f}$ і висмикуванні $F_{du,f}$ знаходяться в межах $2,2 \leq F_{d,f}/F_{du,f} \leq 2,9$ (рис. 7), що суттєво відрізняється від нормативного співвідношення $F_{d,f}/F_{du,f} = 1,25$.

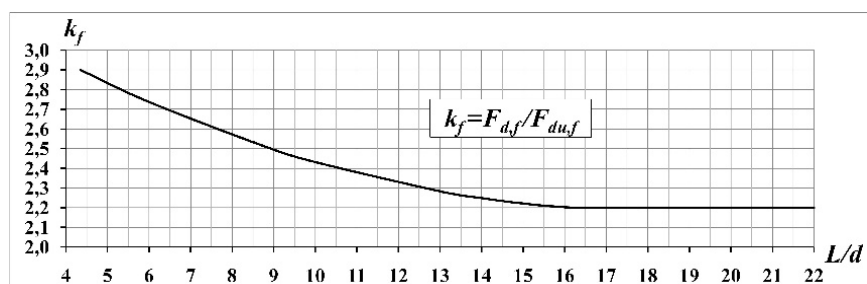

Рис. 7 Графік залежності коефіцієнта k_f от L/d при дії вдавлюючого навантаження

Висновки

1. Розроблено лабораторну установку, яка дозволяє на основі запатентованого способу підвищити достовірність результатів визначення несучої здатності по бічній поверхні паль при дії висмикувальних і вдавлюючих навантажень в різних ґрунтових умовах. За її допомогою вперше виявлено затухаючий характер розподілу сил опору по бічній поверхні модельної палі тільки за рахунок формування навколопальового напруженого стану від власної ваги ґрунту без впливу вертикальних навантажень, тобто умовно – в стані спокою.

2. Отримано нові закономірності розвитку сил опору по бічній поверхні паль в залежності від дії висмикувальних і вдавлюючих навантажень, які показують, що співвідношення цих сил при вдавлюванні $F_{d,f}$ і висмикуванні $F_{du,f}$ знаходиться в межах $2,2 \leq F_{d,f}/F_{du,f} \leq 2,9$, що істотно відрізняється від нормативного співвідношення $F_{d,f}/F_{du,f} = 1,25$.

Література:

1. Пат. 96859 Україна, МПК (2011.01) G 01 L 7/00-23/32. Спосіб визначення нормального тиску сипучих матеріалів на конструкції огорож / Заявник О.В. Самородов, І.Я. Лучковський, А.В. Убийвовк, С.В. Табачников, патентоволодар Харківський національний університет будівництва та архітектури. – № 96859; заяв. 20.05.2010; опубл. 12.12.2011, Бюл. №23. – 4с.
2. ДБН В.2.1-10-2009. Зміна №1. Основи та фундаменти споруд. – К.: Мінрегіонбуд України, 2011. – 55 с.
3. ДСТУ Б В.2.1-5-96. Грунти. Методи статистичної обробки результатів випробувань. – К.: Мінрегіонбуд України, 2011. – 11 с.

МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПАЛЬОВОГО АНКЕРУ З ГРУНТОВОЮ ОСНОВОЮ НА ОСНОВІ ПОЛЬОВОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Тіліуї Нуреддін, студент 6-го курсу Будівельного факультету
Табачников С. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. Механіки ґрунтів,
фундаментів та інженерної геології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Відповідно до розрахункової схеми та фізико-механічних характеристик ґрунтових умов ґрунтової основи при натурних випробувань ґрунтів палями при реконструкції стадіону Металіст в місті Харкові була створена аналогічна модель, використовуючи метод скінчених елементів [1, 2, 3, 4, 5], за допомогою програмного комплексу «Plaxis 3D Foundation» (версія 1.6).

Далі наводиться методика поетапного створення просторової моделі «пальовий анкер – основа» та аналізу напружено-деформованого стану цієї системи за допомогою сучасного програмного комплексу.

При використанні МСЕ в ПК Plaxis 3D суцільна область розглядається як сукупність кінцевого числа елементів. Для виключення впливу на результати розрахунку граничних умов моделі була обрана область $10 \times 10 \times 32$ м, неоднорідної будови із застосуванням об'ємних 15-вузлових клиновидних елементів, які забезпечують для переміщень інтерполяцію четвертого порядку і використовують чисельні інтегрування по двадцяти точкам напружень.

Моделювання напружено-деформованого стану ґрунту проводилося з використанням нелінійної моделі з критерієм міцності Мора-Кулона (М-К). Для конструкції палі використовувалася лінійно-пружна модель матеріалу.

Масив ґрунту моделювався відповідно до інженерно-геологічного розрізу і основними фізико-механічними характеристиками ґрунту: питома вага ґрунту γ , кН/м³; питома вага водонасиченого ґрунту γ_{sat} , кН/м³; питоме зчеплення ґрунту c , кПа; кут внутрішнього тертя ґрунту φ , град.; модуль деформації ґрунту E , кПа; коефіцієнт Пуассона ν , од., приймався для пісків рівний 0,3, для

суглинків - 0,35, для глини - 0,42. Рівень ґрунтових вод моделювався на 1,4 м нижче позначки 0.00 суцільній області моделі основи (рис. 1).

Паля моделювалася об'ємною (Massive circular pile) діаметром $\varnothing 0,63$ м, яка взаємодіє з ґрунтом за допомогою спеціальної зовнішньої оболонки елементів на поверхні контакту «паля-ґрунт» (Outside interface), з наступними параметрами лінійно-пружної моделі матеріалу (Л-П): питома вага бетону С20/25 (В25) γ , кН/м³; модуль пружності E , кПа; коефіцієнт Пуассона ν , од. (табл. 4.2).

Поверхні контакту моделювалася шляхом підбору величини коефіцієнта зниження міцності $R_{inter}=0,7\div 0,9$. Цей коефіцієнт зв'язує міцність оболонки елементів на поверхні контакту «паля-ґрунт», тобто тертя на поверхні палі і адгезію з міцністю ґрунту - кутом тертя і зчеплення.

Були задані три робочі площини з відповідними позначками: 0,00 – поверхня моделі основи; -12,0м – низ палі; -32,0м – нижня межа моделі основи.

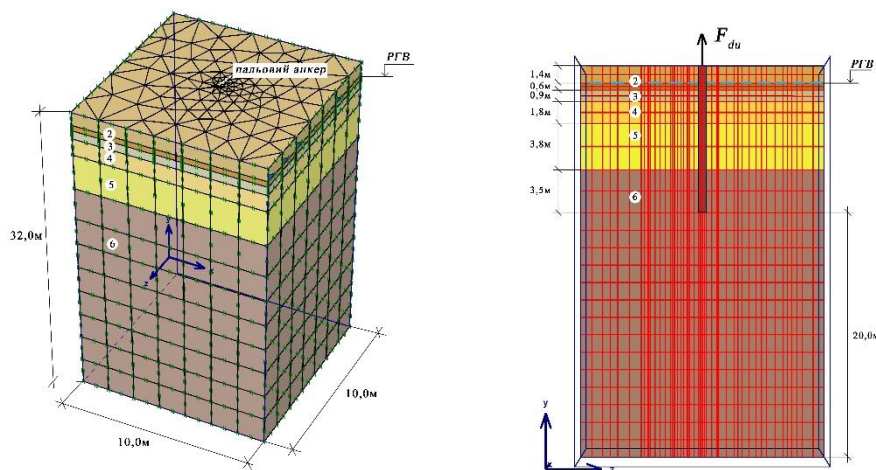

Рис. 1. Модель палі в масиві ґрунту та його розріз

Загальна кількість елементів моделі склало 2769 штук.

При моделюванні роботи палі на висмикувальне навантаження всі параметри моделі залишалися аналогічними моделюванні роботи палі на вдавлюючі навантаження, що показало адекватність моделі натурним випробуваннями.

Формування напружено-деформованого стану палі при дії висмикувальних навантажень складалося з таких етапів (фаз):

Фаза 1 - навантаження розрахункової області власною вагою ґрунту і формування початкового НДС ґрунтового масиву; Фаза 2 - навантаження сформованого масиву додатковим розподіленим навантаженням на поверхні, яка є наведеною від шару насипного ґрунту потужністю ≈ 2 м, $\gamma=16$ кН/м³ і частини шару твердого суглинку потужністю $\approx 1,1$ м, $\gamma=19,1$ кН/м³, розкритих котлованом (див. рис. 4.5). Додаткове розподілене навантаження склало $q \approx 53$ кН/м²; Фаза 3 - моделювання палі $\varnothing 630$ мм і $L=12$ м; Фаза 4-11 - прикладення висмикувального навантаження рівного $F_{du}=120-960$ кН, 1020 кН, тобто з кроком в 120 кН (з метою скорочення часу розрахунку), що відповідало подвійному кроку навантаження при натурних випробуваннях рівному 60кН.

Фаза 12 - прикладення висмикувального навантаження рівного $F_{du}=1020$ кН, що відповідає граничному висмикувальному навантаженні при натурних випробуваннях.

В результаті моделювання і розрахунку отримана візуальна картина переміщень у вигляді деформованої схеми і ізополей на розрізі (рис. 2).

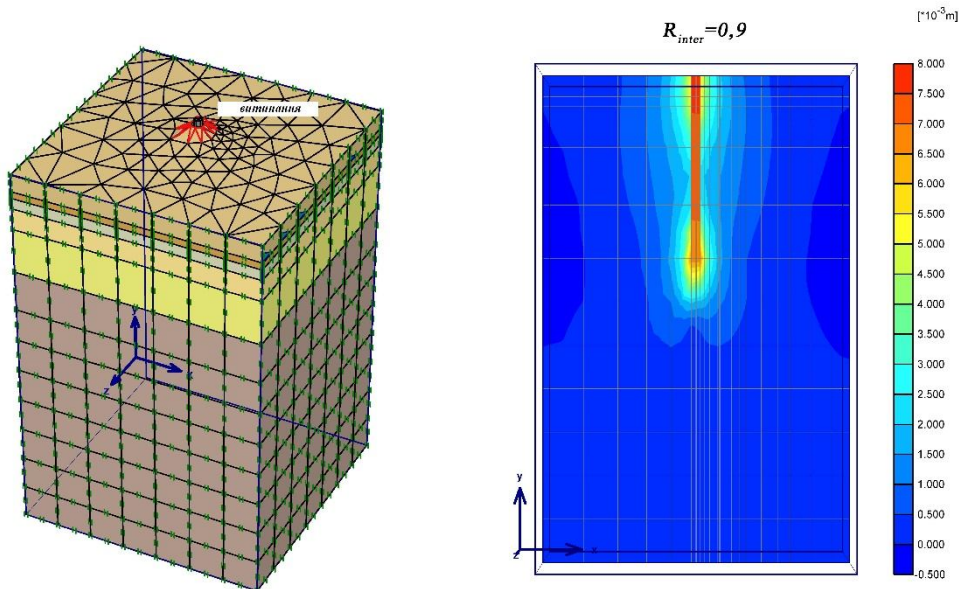

Рис. 2. Переміщення палі та ґрунту при $R_{inter}=0,9$

З картини переміщень розрахункової моделі (рис. 2) видно, що в роботу включається ґрунт, що знаходиться під нижнім кінцем палі, перешкоджаючи розвитку переміщень і витягаючись слідом за палею.

Зі зміною коефіцієнта зниження міцності R_{inter} від 0,9 до 0,7 деяка частина бічної поверхні палі поступово вимикається з роботи.

На рис. 3 показані графіки залежності виходу u дослідної палі від висмикувального навантаження, які порівняні з графіком при натурних випробуваннях.

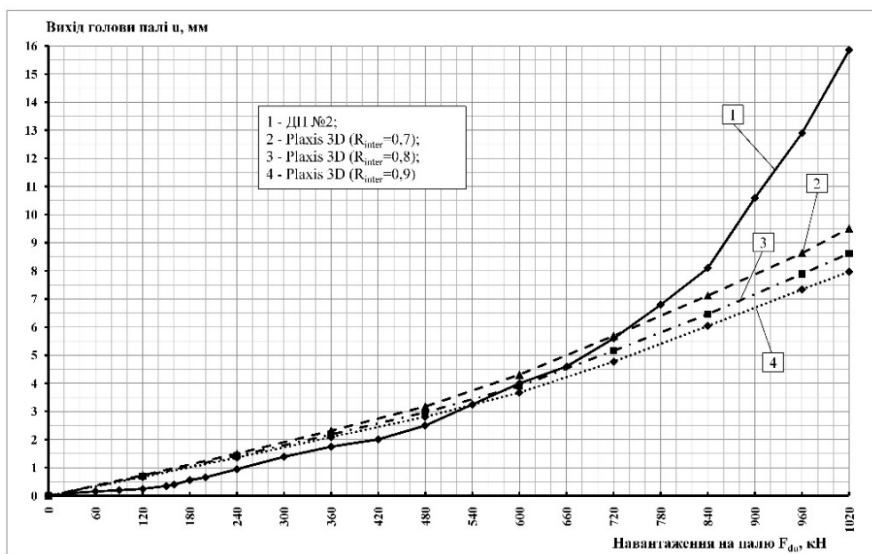

Рис. 3. Графіки залежності вертикального переміщення u палі від висмикувального навантаження F_{du} (ДП №2) і числового моделювання (Plaxis 3D)

Практично лінійний характер переміщень по Plaxis (рис. 3) в порівнянні з нелінійною залежністю переміщень, у відповідності до натурних випробувань, показує неадекватність класичних підходів моделювання в Plaxis 3D для роботи паль на висмикувальне навантаження.

Висновки

1. На підставі результатів польових випробувань двох паль для дослідження сил опору на бічній поверхні палі була створена аналогічна модель, використовуючи метод кінцевих елементів, за допомогою програмного комплексу «Plaxis 3D Foundation».

2. Наведена методика поетапного створення просторової моделі «пальовий анкер – основа» та аналізу напружено-деформованого стану цієї системи за допомогою сучасного програмного комплексу.

3. Отримане за допомогою програмного комплексу числове рішення напружено-деформованого стану системи «грунтова основа – паля» з використанням пружньо-пластичної моделі ґрунту з критерієм міцності Мора-Кулона, результати якого показують неадекватність класичних підходів моделювання роботи паль на висмикувальні навантаження.

Література:

1. Е.С. Вентцель «Теория вероятностей: Учеб. для вузов. – 6-е изд. стер. – М.: Высш. шк., 1999. – 576 с.
2. Зоценко Н. Л. Современная практика моделирования взаимодействия фундаментов с уплотненными основаниями при их возведении и последующей работе / Н. Л. Зоценко, Ю. Л. Винников // Численные методы расчетов в практической геотехнике: сб. статей науч.-техн. конф. С.-Петербург. гос. архит.-строит. ун-т. – СПб., 2012. – С. 164–171.
3. Маєвська І.В. Чисельне моделювання роботи буроін'єкційної палі палі у піщаних ґрунтах / І.В. Маєвська, А.В. Романенко // Наук.-техн. Збірник «Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві» – Вінниця: ВНТУ, 2011. – №1. – С. 67–70.
4. Седин В.Л. применение модели упрочняющегося грунта в численном моделировании буроинъекционных свай большого диаметра / В.Л. Седин // Геотехника. – 2014. – № 4. – С. 32–40.
5. PLAXIS 3D Foundation. Учебное пособие . Версия 1. 74 с.

ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ РЕНОВАЦІЇ ПРОМИСЛОВОЇ ЗАБУДОВИ СУЧАСНИХ МІСТ

Федорова О. І., студентка 5 курсу факультету Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

Гайко Ю. І., канд. техн. наук, доц. каф. Міського будівництва

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Реновація – це адаптивне використання територій, будівель, споруд і комплексів при зміні їх функціонального призначення і подальшого використання.

У сучасному місті з великою кількістю промислових підприємств сьогодні складно знайти території для житлової та громадської забудови та створення нових виробництв. У той же час в кожному місті є території колишніх промислових зон, які утворюють порожні території в щільній міській забудові. У плані міста це сірі зони, оточені житловими районами, але в той же час вони є інвестиційно привабливими територіями, містобудівним потенціалом і резервом земельного фонду [1]. Тому реновація промислових зон – це один з перспективних напрямків розвитку міста.

Недіючі або малоефективні виробничі об'єкти, а також промислові території, що перешкоджають повноцінному подальшому розвитку міської інфраструктури, підлягають реновації.

Завдання реновації промислових територій міста:

- оптимізація використання промислових територій і їх скорочення в структурі міста;
- поліпшення архітектурно-просторових характеристик і естетичної якості міського середовища;
- виявлення, збереження і використання пам'ятників промислової архітектури і технічної культури;
- охорона і відновлення природного ландшафту.

Виявлено кілька напрямків і методів адаптації індустріальної спадщини до сучасного контексту міста. Це можна бачити на прикладах вітчизняного і зарубіжного архітектурного проектування і містобудування. В даний час з функціональної точки зору реалізуються три принципово різних напрямки перетворення промислових територій: збереження промислової функції; часткова рефункціоналізація; повна рефункціоналізація. Для визначення методу реновації треба визначити послідовність робіт на різних рівнях [2].

По-перше, робиться планування території навколо промислових зон. Аналізується міська транспортна інфраструктура навколо передбачуваної забудови, визначається кількість жителів району і об'єкти соціального обслуговування.

По-друге, йде узгодження з генеральним планом. Визначається набір необхідних заходів для перетворення цієї території відповідно до цілей розвитку всього міста.

По-третє, підбирається метод реновації промислової зони. Таким чином, для ефективної реновації промислових зон в місті, необхідно провести глибокий аналіз даної зони, існуючих об'єктів і прилеглих територій.

З безлічі існуючих методів для реновації промислових будівель виділимо декілька основних [3], які дозволять адаптувати промислову архітектуру до сучасних містобудівних умов:

метод «аплікації» – створення композиційних структур на основі існуючих конструкцій будівлі (реконструкція фасадної площини, створення фальшфасада, створення композиції з об'ємів і площин, різних за кольором, текстурою, фактурою);

метод «аналогії» - порівняння проєктованого об'єкту з образними аналогами, прототипами, і перенесення принципів з одного об'єкту на інший;

метод «інтеграції» - врізання додаткових об'ємів в структуру будівлі (впровадження додаткових просторів, об'ємів, облаштування домінант, зміна масштабу сприйняття будівлі).

Промислові території, які мають гарне місце розташування в межах міста, доцільніше відводити під розміщення комерційних об'єктів, офісних центрів, житлової нерухомості, багатофункціональних центрів,. Території підприємств, які розташовуються поблизу міста, доцільніше використовувати під будівництво високотехнологічних і екологічно чистих виробництв. Це дасть можливість створити нові робочі місця для жителів найближчих районів і зніме навантаження на транспортні потоки міста.

Майбутнє промислової архітектури полягає в її пристосуванні до нових технологій, що досягається реконструкцією «неефективних» промислових об'єктів, або заміною функціонального призначення. А різні архітектурні прийоми дозволяють адаптувати і гармонізувати промислові об'єкти до територіально-просторової структури сучасного міста.

Література:

1. Гайко Ю.І. Концептуальний підхід до розробки проєктів редевелопменту промислової нерухомості // Проблеми архітектури та містобудівництва в умовах глобалізації: матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 15-16 листопада 2016 р.: тези доповідей. – Х.: ХНУМГ, 2016. – С.59-60.

2. Практика інноваційних розробок у сфері територіально-просторового розвитку міст і регіонів: монографія / під заг. ред. В.Т. Семенова, І.Е. Линник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова.–Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2016. – 300 с.

3. Сысоева О.И. Реконструкция промышленных объектов: Учебное пособие / О.И. Сысоева. – Минск: БНТУ, 2005. – 136 с.

ФОНТАНИ - СПЕЦИФІЧНІ СПОРУДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Церковна О. Г., аспірант, кафедра містобудування, інститут Аеропортів
Національний авіаційний університет м. Київ, Україна

Вороніна А. О., студент, Архітектурно-художній інститут

Одеська державна академія будівництва та архітектури м. Одеса, Україна

Україна входить до переліку країн, що підписали та ратифікували Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату та Кіотський протокол до неї та взяли на себе зобов'язання не тільки захищати кліматичну систему на благо сучасного і майбутнього поколінь людства, але й виконувати свої індивідуальні зобов'язання як Сторони Конвенції та Протоколу. Зокрема, Україна зобов'язалася проводити політику та заходи, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату, враховуючи реальні соціально-економічні умови країни.

Для формування національної політики в напрямку концепції - пом'якшення наслідків зміни клімату, в Україні проводяться комплексні дослідження, направлені на визначення позитивних та негативних наслідків глобального потепління [1].

Кліматичні зміни, що відбуваються протягом останніх десятиліть, не перестають хвилювати вчених, суспільні організації та Уряди країн усього світу. У зв'язку з цим, активно розвиваються методи прогнозування глобальних змін клімату та їх можливих наслідків.

Згідно з результатами моделювання - для території України очікується підвищення максимальної температури повітря; зменшення кількості атмосферних опадів; зростання повторюваності та інтенсивності хвиль тепла; зниження вологості повітря; підвищення концентрації пилу в повітрі. Встановлено, що для більшості адміністративних областей України буде спостерігатися зменшення поверхневого водного стоку, що є наслідком потепління (збільшення приземних температур повітря, збільшення випаровуваності). Відбудеться зміна водних ресурсів місцевого стоку, в зв'язку з чим актуальним стає посилення заходів щодо раціонального використання водних ресурсів країни.

Основні потенційно негативні наслідки зміни клімату що проявляються у містах країни це: тепловий стрес; зменшення площ та порушення видового складу міських зелених зон; зменшення кількості та погіршення якості питної води; зростання кількості інфекційних захворювань та алергічних проявів; порушення нормального функціонування енергетичних систем міста. Негативний вплив проявів кліматичних змін викликає істотний дискомфорт міського середовища, робить міста більш уразливими до теплового стресу в порівнянні з іншими територіями.

О. Шевченко, О. Власюк, І. Ставчук, М. Ваколюк, О. Ільш, А. Рожкова - увійшли в робочу групу громадських організацій зі зміни клімату (РГ НУО ЗК). За розробленою методикою здійснили оцінку вразливості до зміни клімату таких міст країни, як: Київ, Львів, Тернопіль, Ужгород та інші. Розробили

групи заходів по підвищенню адаптивності міста до негативних наслідків кліматичних змін. Також ця група науковців встановила, що фонтани є одним із засобів по пом'якшенню наслідків зміни клімату міського середовища [2].

Вода характеризується найбільшою питомою теплоємністю серед всіх існуючих в природі рідин, в зв'язку з чим вона прогрівається дуже повільно, її температура буде нижче, ніж поверхня міста. В результаті - вода є найхолоднішою поверхнею в межах міста у день. Отже, використання водних об'єктів та будівництво фонтанів – є будівельно-архітектурним та інженерно-технічним засобами по пом'якшенню наслідків зміни клімату в міському середовищі.

Згідно з ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 Правила визначення вартості будівництва, фонтани – це специфічні споруди для покращення мікроклімату оточуючого середовища з усім улаштуванням, устаткуванням та допоміжними пристроями, що належать до них. Відповідно до ДБН Б.2.2-5:2011 Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій, фонтани - це елементи благоустрою міського середовища, що сприяють виконанню заходів спрямованих на поліпшення мікроклімату з метою створення сприятливих умов для життєдіяльності людини.

Нові підходи до формування фонтанів та зміна обсягів використовуваної води суттєво впливають на клімат міського середовища. Поява нових технологій та раціональне відношення до водних ресурсів - змінили конструктивні особливості будівництва фонтанів. Будівництво фонтанів розвивалися еволюційно, пройшло складний шлях змін від перших джерел облицьованих природним камінням давнього світу до нових концепцій розвитку фонтанів у XXI столітті. Все більша кількість фонтанів сучасного світу еволюціонує у категорію (згідно ДСТУ-НБВ.1.2-16:2013 Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва) СС 3 - видовищний об'єкт з масовим перебуванням людей. Нові концепції у будівництві фонтанів з'явилися з середини минулого століття – це зумовлено такими основними чинниками, як: науково-технічний прогрес; відмовлення ставлення до фонтанів як малих архітектурних форм (МАФ); раціональне ставлення до водних ресурсів та нові філософські засади у відношеннях фонтана як художньо-естетичного твору в спілкуванні із глядачем. Спостерігається стрімке зростання таких фонтанів як струменеві, де басейн (чаша) фонтану ототожнюється з природним або штучним водоймищем та струменеві фонтани без водозбірних чаш [3, 4]. Фонтани XXI століття відображають сучасне життя, а образи грецьких та римських міфологічних істот перестали мати відношення до нової епохи. Середовище створене сучасними фонтанами пропонує вибір для активної, пасивної, індивідуальної діяльності та обміном енергії. Фонтани сприяють спонтанній взаємодії людей, активному або пасивному відпочинку.

Дослідження показало, що сучасні фонтани допомагають пом'якшити ряд негативних наслідків зміни клімату: зменшують прояв теплового стресу, пасивно охолоджуючи міські простори; нормалізують функціонування міських енергетичних систем; знижують забруднення повітряного басейну; підвищують якість використаної води. Так само фонтани покращують звучання міських

районів, постраждалих від шуму дорожнього руху [5]. Фонтани як частина плану адаптації міста до проявів зміни клімату – пом'якшують наслідки зміни клімату та виконують комплекс заходів спрямованих на підвищення комфортності міських територій.

Згідно з раніше проведеними дослідженнями, сучасні фонтани можна охарактеризувати як специфічні споруди для покращення клімату та підвищення комфортності міського середовища з усім улаштуванням, устаткуванням та допоміжними пристроями, що належать до них. Спорудам притаманні певні художньо-естетичні якості. Вони являють собою складну технічну систему (сукупність конструкцій, технічних пристроїв, механізмів та будівельних матеріалів), пов'язані з землею та водними ресурсами, призначені для виконання різного виду тимчасового перебування та пересування людей. Природні та матеріально-технічні елементи споруд мають внутрішні взаємозв'язки, завдяки чому представляють єдині функціональні об'єкти.

Висновки. Будівництво фонтанів в напрямку концепції - підвищення комфортності міського середовища та пом'якшення наслідків зміни клімату, є основними будівельно-архітектурними засобами що адаптують міське середовище до кліматичних змін.

Серед європейських країн - Україна відзначається досить великою кількістю фонтанів як пам'яток історико-культурної спадщини, проте кількість фонтанів у нашій країні спрямованих в напрямку нової концепції – підвищення комфортності міського середовища та пом'якшення наслідків зміни клімату, є ще недостатньою.

Створення інтерактивних карт прохолодних зон за наявності фонтанів по території великих міст, де населення може провести час спекотного дня, та додання блоку такої інформації до карт, що розташовані по місту для туристів – будуть першими кроками по пом'якшенню наслідків зміни клімату в міському середовищі.

Література:

1. П'яте Національне повідомлення України з питань зміни клімату у 2009 році. - Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Український науково-дослідний гідрометеорологічний інститут МНС та Національна академія наук України, 2009. – 281 с.
2. Шевченко О. Г. Оценка уязвимости к изменению климата: Украина / О.Шевченко, О. Власюк, И. Ставчук, М. Ваколюк, О. Илляш, А. Рожкова // КФВП и РГ НУО ВИК, 2014 - Муflaer, Киев – 64 с.
3. Церковна О. Г. Вплив зовнішніх факторів на формоутворення фонтанів / О. Г. Церковна // Сучасні проблеми моделювання. зб. наук. праць, 2018. - Вип. 12. - С. 156-162
4. Церковная О.Г. Основные функции фонтанов как единой самостоятельной системы/ О.Г. Церковная, Н.В. Ткач, А.А. Воронина / Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2018 року) – Харків: Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова – С. 75-78
5. You Jin. Lee Pyoung Jik. Jeon Jin Yong Evaluating water sounds to improve the soundscape of urban areas affected by traffic noise [Text] / Jin Y., Pyoung Jik P., Jin Yong J - Institute of Noise Control Engineering, 58, Number 5, 1 September 2010, pp. 477-483(7), DOI: <https://doi.org/10.3397/1.3484183>

ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСИМЕТРИЧНОГО РЕЖИМУ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОСПОЖИВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВЕНТИЛЬНОГО ВИПРЯМЛЯЧА

Біленський М. М., студент 2 курсу магістратури факультету електропостачання і освітлення міст

Харченко В. Ф., д-р техн. наук, проф. каф. систем електропостачання та електроспоживання міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

На додаткові втрати в системі електропостачання впливає якість електричної енергії, тому цьому питанню визначається величезне значення в електроенергетиці.

Поняття якості електричної енергії відрізняється від поняття якості інших товарів. Якість електроенергії виявляється через якість роботи електроприймачів (ЕП) та нормується державним документом [1]. Серед показників якості важливе місце посідає рівень несиметрії напруг електричних мереж. Несиметричні режими системи електропостачання промислового підприємства впливають на роботу його споживачів. Це призводить до зниження надійності й економічності роботи електроприймачів (асинхронних двигунів, систем освітлення, конденсаторних установок, пристроїв автоматики та ін.), до збільшення втрат потужності в лініях електропередач і трансформаторах та зменшення їх пропускної здатності.

За допомогою візуально-орієнтовного програмування в середовищі MATLAB [2] були створені моделі, які моделюють режими роботи електроприймачів текстильного комбінату при різних рівнях несиметрії напруги живлення. Одна із них представлена на рис. 1.

Для дослідження роботи використовувався випрямляч змінного струму при несиметрії напруги живлення.

Перший дослід проводився при симетричній системі напруг живлення $U_a = 310 \text{ В}$, $U_b = 310e^{j-120^\circ} \text{ В}$, $U_c = 310e^{j120^\circ} \text{ В}$. Осцилограми напруги живильної мережі та напруги навантаження зображені на рис. 2.

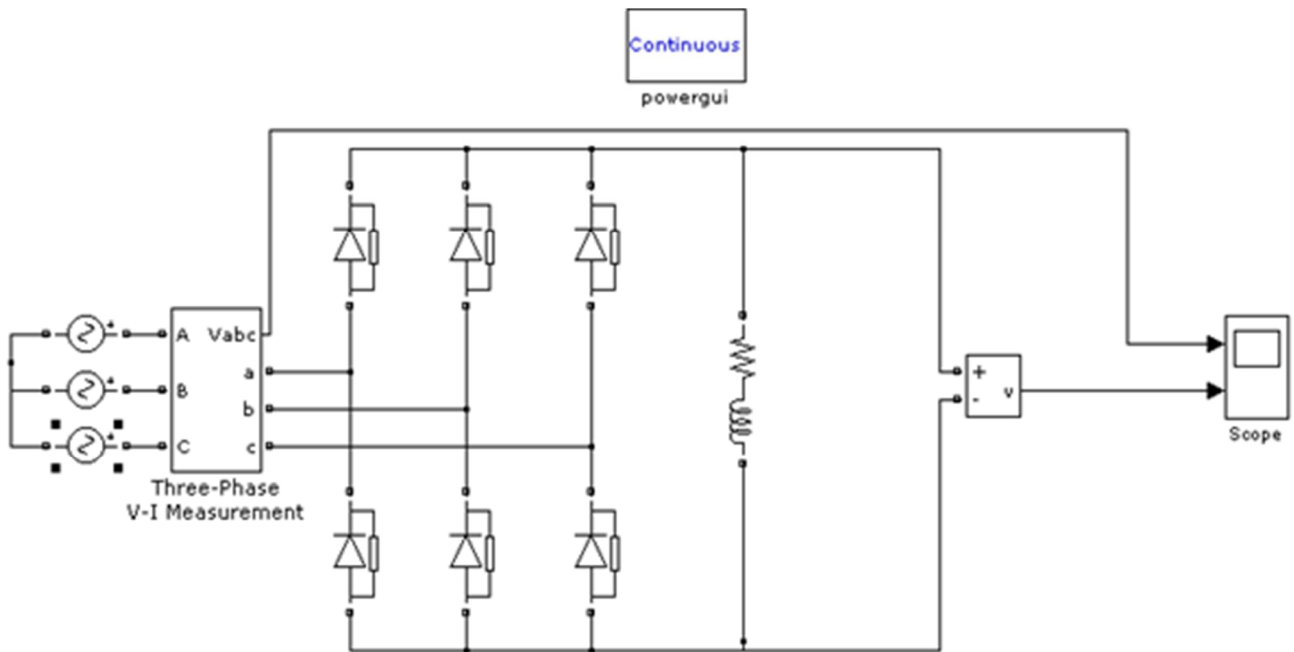

Рис. 1. Схема дослідження випрямляча змінного струму

Другий дослід проводимо при несиметрії напруг $k_{2U} = 3\%$, $U_a = 315e^{j^2}$, $U_b = 316e^{j-121}$ (В), $U_c = 305e^{j119}$ (В), осцилограми напруг живильної мережі та напруги навантаження зображені на рис. .3.

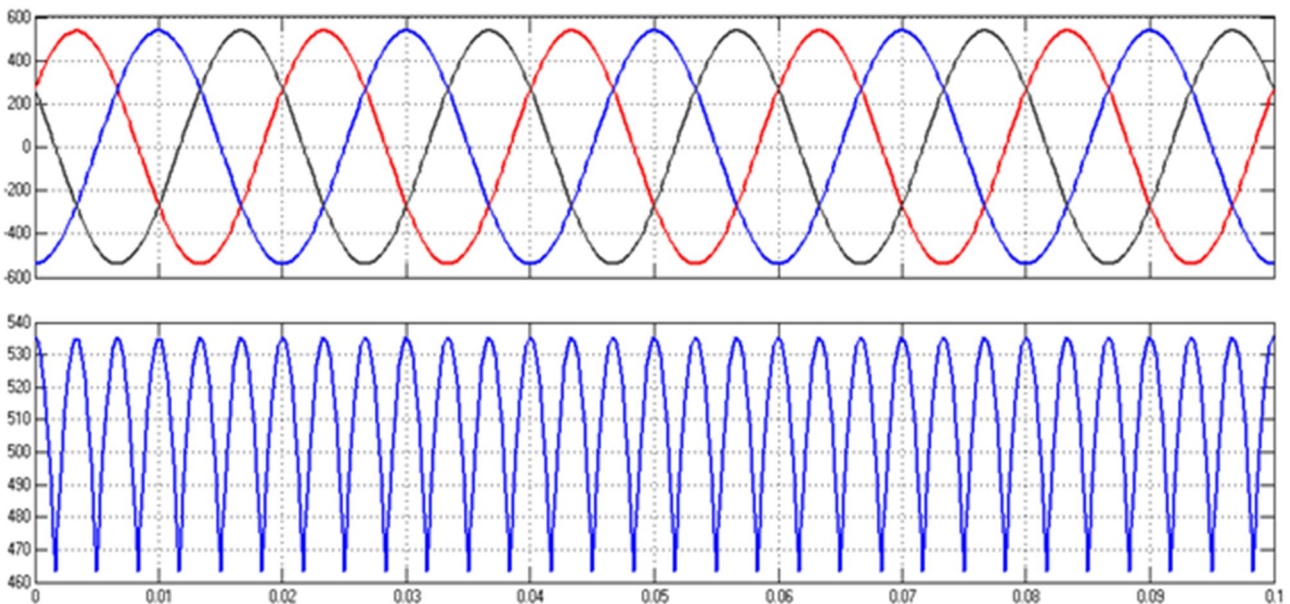

Рис. 2. Діаграми симетричної напруги живлення випрямляча та випрямленої напруги

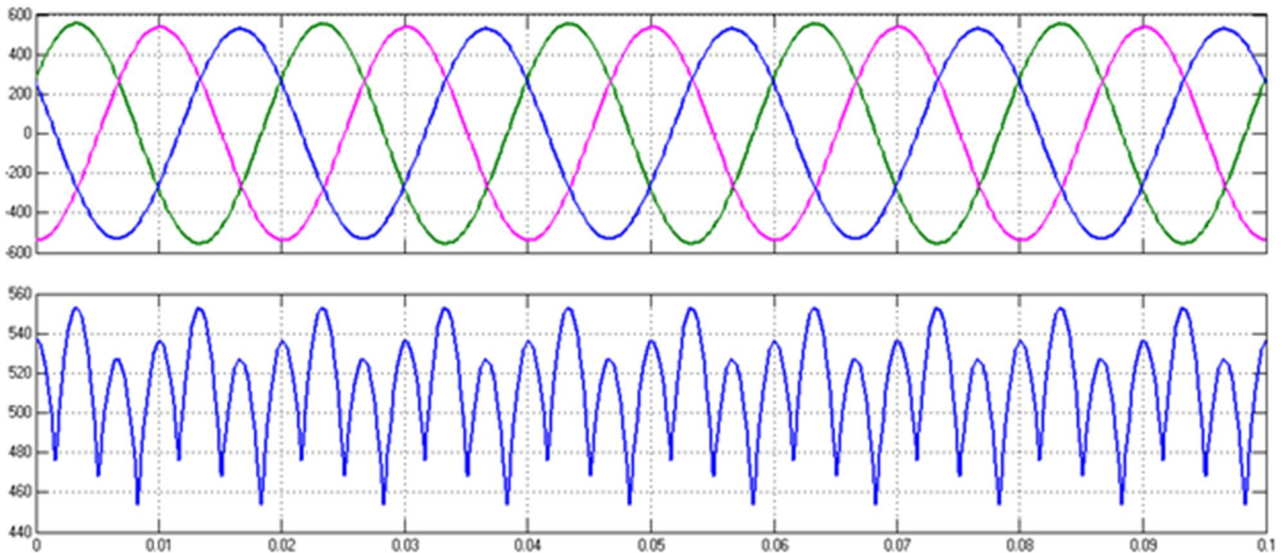

Рис. 3. Діаграми випрямляча при несиметрії напруги $k_{2U} = 3\%$

Висновки

З даної діаграми ми бачимо, що пульсація випрямленої напруги збільшилася. Це означає, що при несиметрії напруги живлення трифазного випрямляча втрачається головна його ефективність призначена для зменшення пульсації випрямленого струму. Так, як при симетричній напрузі живлення у всіх вентилях випрямляча струми однакові за значенням та тривалості протікання, то при $k_{2U} \neq 0$ окремі вентиля недовантажені, що призводить до зниження потужності випрямляча. Несиметрії напруги живлення суттєво погіршує роботу перетворювальних установок, з'являються додаткові збитки у системі електроспоживання.

Література:

1. ГОСТ 13109-97. Межгосударственный стандарт. Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения. – Введен в Украине с 01.01.2000 г.
2. Черных И.В. Моделирование электротехнических устройств в MATLAB, Sim Power Systems и Simulink. – М.: ДМК Пресс; СПб.: 2008. – 288 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОБОТИ НАПІВПРОВІДНИКОВИХ РЕГУЛЯТОРІВ ЗМІННОГО СТРУМУ В УСТАНОВКАХ ЗОВНІШНЬОГО ОСВІТЛЕННЯ МІСТ

Веселков О. С., студент 2 курсу магістратури факультету електропостачання і освітлення міст

Харченко В. Ф., д-р техн. наук, проф. каф. систем електропостачання та електроспоживання міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

При побудові систем управління режимами роботи освітлювальних установок (ОУ), оснащеними розрядними лампами (РЛ), необхідно враховувати специфічні особливості роботи РЛ, а саме той факт, що вольт-амперна характеристика РЛ визначається електричним розрядом в газі. Напруга на лампі при досить великому зміні струму незначно, а світловий потік і яскравість ростуть пропорційно току. При тиристорному регулюванні найбільш прийнятним способом плавного регулювання потужності РЛ є зміна кута управління тиристорного ключа. Однак застосування тиристорних ключів утворює паузу струму в ланцюзі навантаження, яка обмежує діапазон регулювання при великих кутах відмикання.

З огляду на, що стабілізація струму РЛ здійснюється за допомогою індивідуальних баластних опорів встановлюються в колі живлення РЛ, регулювання світлового потоку можливо застосування фазового регулювання шляхом установки в ланцюг РЛ тиристорних ключів. З метою спрощення схемного рішення в якості індивідуальних тиристорних ключів має сенс застосувати сімістори.

Так як на практиці найбільш часто виникає необхідність регулювати в широких межах потужність розрядних ламп, то розгляд фізичних процесів в схемі фазового управління потужністю РЛ проведемо для контуру розрядна лампа - пускорегулюючий апарат - сімісторний ключ.

Метою дослідження є аналіз процесів в сталому режимі, що протікають в контурі "розрядна лампа - пускорегулюючий апарат - сімісторний ключ", який може бути представлений моделлю, що містить розрядну лампу, яка підключена до джерела синусоїдальної напруги через дросель і сімістор.

При дослідженні найбільш зручно використовувати математичні моделі, що представляють собою аналітичні вирази, а оцінку коефіцієнтів регресії цих моделей здійснювати методом планування експерименту [1,2]. З огляду на умови роботи освітлювальної установки в якості фактора, що впливає на установки, вибираємо напругу живлення освітлювальної установки.

Дослідження, проведені в мережах зовнішнього освітлення, показали, що коливання напруги на освітлювальних установках складають 20 - 27% від номінального значення, що значно впливає на світлотехнічні характеристики освітлювальної установки. В якості другого фактора був обраний кут

відмикання сімістора. Функціями відгуку були обрані струм газорозрядної лампи Іл, потужність установки Рл, світловий потік Фл в відносних одиницях, напруга на дроселі Ud, напруга на симисторі Ut, напруга на лампі Ul.

Розрахунок цих функцій відгуку зайняв би багато часу при різних значеннях обраних факторів, а при експериментальному визначенні функції відгуку ми обмежувалися часом проведення кількох дослідів, при цьому експериментальна установка не складна.

Обрано повний факторний експеримент, як найбільш точний. Число дослідів при двох факторах дорівнює 9. Рівні варіювання факторів приведені в таблиці 1.

Таблиця 1 - Рівні варіювання факторів

Рівні факторів	Кут відмикання симистора α , градус	напруга мережі U_c , В
Нижній	0	190
Основний	30^0	220
верхній	60^0	250

В якості досліджуваного об'єкта була обрана освітлювальна установка потужністю $P = 400$ Вт з лампою ДНаТ. В процесі експерименту змінювали кут відмикання симистора, що дало можливість мати для кута три рівня $\alpha = 0^\circ$, $\alpha = 30^\circ$, $\alpha = 60^\circ$.

Середні значення параметрів, отриманих при експериментальному дослідженні для лампи ДНаТ 400, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2 - Параметри освітлювальної установки з лампою ДнаТ 400 при напрузі мережі $U_c = 190$ В

α , грд	0	20	40	60	80	100	120	140	160
Ul, В	58	42	36	34	30	25	Г а с н е		
Ud, В	168	154	135	114	88	60			
Ut, В	0	65	83	105	125	145			
Pl, Вт	270	160	115	75	45	20			
Il, А	3,85	3,1	2,5	1,8	1,1	0,6			
Fl, о.е	1	0,54	0,23	0,1	0,05	0,17			

В результаті всіх дослідів отримуємо з натуральними факторами рівняння:

$$I_l = 4 - 0,0004\alpha + 0,01U_c + 0,00001U_c^2 - 0,0000004\alpha^2 - 0,000004U_c\alpha$$

$$f_l = -3,2 + 0,016\alpha + 0,026U_c + 0,0002\alpha^2 - 0,000033U_c^2 - 0,00019U_c\alpha$$

$$P_l = -443 + 3,5\alpha + 4,62U_c + 0,05\alpha^2 - 0,002U_c^2 - 0,054U_c\alpha$$

$$U_{др} = 37 + 0,42\alpha + 0,657U_c - 0,0054\alpha^2 + 0,000154U_c^2 - 0,0055U_c\alpha$$

$$U_t = -487 + 1\alpha + 4,4U_c - 0,021\alpha^2 - 0,01U_c^2 + 0,011U_c\alpha$$

$$U_l = 16,2 - 0,4\alpha + 0,14U_c + 0,0052\alpha^2 + 0,00077U_c^2 - 0,0033U_c\alpha$$

Висновки

1. Побудовано математичні моделі установок зовнішнього освітлення різної потужності з газорозрядними лампами, а в якості факторів, що

впливають на установку, обрані напруга мережі U_c і кут відмикання симистора α .

2. На основі математичних моделей побудовані вихідні характеристики освітлювальної установки.

Література:

1. Михайлов В.Ф. Применение метода планируемого инженерного эксперимента к конструированию РЗА. Л.: Электротехнический институт, 1980.

2. Таблицы планов эксперимента для факторных и полиномиальных моделей (справочное издание). Бродский В.З., Бродский Л.И., Голикова Т.И., Никитина Е.П., Панченко Л.А. М.: «Металлургия», 1982. – 752с.

РОЗВИТОК РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Гармаш А. С., студентка 6 курсу факультету Економіки і підприємництва
Коюда О. П., канд. екон. наук, доц. каф. Економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Проблема ресурсозбереження у галузі житлово-комунального господарства є дуже важливою у сучасних реаліях. ЖКГ – це система, яка в реальному часі забезпечує життєдіяльність населення, промисловості, бізнесу міст України і ця система потребує кардинальних змін.

Житлово-комунальне господарство є одним із головних споживачів енергоресурсів країни (на ЖКГ витрачається більше третини наявних енергетичних ресурсів) [1].

Ресурси підприємства є дуже важливою складовою виробничого процесу. Без використання ресурсів будь-яка діяльність неможлива. Тому стратегії ресурсозбереження та ефективного використання є актуальними в сучасний період. Вони потребують постійного дослідження та вдосконалення.

Поняття «ресурсозбереження» є багатоаспектним і може проявлятися в багатьох явищах; з боку суспільно-необхідної праці як зменшення витрат на випуск продукції, зростання норми прибутку, поліпшення стану навколишнього природного середовища, а з боку підприємства – у вигляді енергозбереження, матеріалозбереження тощо [2].

Ресурсозбереження вносить великий вклад в енергетичну, екологічну безпеку і підвищення якості життя населення. Розробляючи політику ресурсозбереження, важливо в першу чергу визначитися з цілями і напрямками їх досягнення. Кінцевими цілями ресурсозберігаючої політики в житлово-комунальному господарстві України є:

- 1) створення організаційних, правових, економічних і технологічних умов, що забезпечують підвищення енергоефективності галузі ЖКГ;
- 2) покращення фінансово-економічного і технічного стану комунальних підприємств;
- 3) зниження витрат виробництва і собівартості послуг підприємств житлово-комунального господарства;
- 4) підвищення якості послуг, що надаються;
- 5) створення умов, при яких комунальні підприємства будуть зацікавлені в зниженні власних витрат і проведенні ресурсозберігаючих заходів;
- 6) створення умов для залучення приватних інвестицій для фінансування, реконструкції та розвитку комунальної інфраструктури;
- 7) зниження витрат ресурсів в процесі виробництва і транспортування;
- 8) оптимізація споживання ресурсів, залучення невикористовуваних джерел енергії та ресурсів;
- 9) стабільний і планомірний розвиток житлово-комунальної галузі в цілому.

Таким чином, заходи з ресурсозбереження в житлово-комунальній сфері повинні складати комплексний підхід. Масштаб майбутніх перетворень у сфері ресурсозбереження на комунальних підприємствах потребує залучення великих інвестицій – довгострокових вкладень капіталу в область ресурсозбереження.

У сучасних умовах для ефективного управління процесом ресурсозбереження на комунальних підприємствах необхідна система управлінських рішень, орієнтована на перспективу, а також система правильно підібраних заходів. У традиційній практиці господарювання, ресурсозбереження являє собою окремі, розрізнені заходи, спрямовані на організацію окремих елементів економії матеріальних ресурсів. Немає системи управління ресурсозбереженням як цільним процесом [3, с. 81].

Отже, завдяки заходам з ресурсозбереження у галузі ЖКГ підвищиться ефективність роботи комунальних підприємств. В цілому комплексний розвиток усіх напрямів ресурсозбереження дасть змогу сформувати нову ефективну систему.

Література:

1. Рекомендації парламентських слухань «Енергетична стратегія України на період до 2030 року». Постанова Верховної Ради України від 24.05.2001. *Голос України*. 2001. – № 103.
2. Куцик В. І, Олійник М. В. Вибір стратегічних напрямів ресурсозбереження на підприємстві. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_134032.doc.htm (дата звернення: 11.11.2018).
3. Ковальова Ю.О. (Крихтіна Ю.О.) Критерії комплексної економічної оцінки ефективності ресурсозберігаючих технологій на залізничному транспорті та по господарству сигналізації і зв'язку. *Вісник ХНУ ім. Каразіна*. 2002. №551. Ч. II. С. 79-83.

МАЛА ГІДРОЕНЕРГЕТИКА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Гориславська В. В., студентка 2 курсу факультету економічних наук
Смирнова С. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. управління земельними ресурсами
Смирнов В. М., канд. геол. наук, доц. (бвз) каф. екології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Гідроенергетика відноситься до області господарсько-економічної діяльності людини, є сукупністю великих природних і штучних підсистем, що слугують для перетворення енергії водного потоку в електричну енергію. Мала гідроенергетика отримала розвиток з 2005 р. В цей період асоціація «Укргідроенерго» при підтримці Комітету з питань паливноенергетичного комплексу Верховної ради України створили "Концепцію галузевої програми розвитку малої гідроенергетики в Україні". У період 2007-2012 рр. р. в Україні, фактично створена нова нормативно-законодавча база розвитку малої гідроенергетики [1,2]. У 2013 р. на рівні Кабінету Міністрів України створено розпорядження "Про затвердження енергетичної стратегії України на період до 2030 року" [3].

В сучасних умовах соціально-економічного розвитку нашої держави розвиток гідроенергетики набуває подальшої актуальності, як галузі господарства, що здатна забезпечити незалежним енергоресурсом поряд з дефіцитом паливно-енергетичних ресурсів. Сукупно у енергетичному балансі нашої країни гідроенергетика становить 8%, але загальний економічно ефективний потенціал малих ГЕС України оцінюється в більш ніж 3,0 млрд. кВт·год, адже в Україні понад 22 тис. річок. На сьогодні, потенціал гідроенергетики використовуються на 60%, в основному за рахунок Дніпровського каскаду та інших великих гідроелектростанцій. Більша частина неосвоєного потенціалу знаходиться у Карпатському регіоні, де передбачається будівництво малих ГЕС з водосховищами комплексного призначення. Залишок потенціалу можливо реалізувати за рахунок відновлення малих ГЕС [4].

Мала гідроенергетика є найбільш освоєною з нетрадиційних відновлювальних джерел електроенергії. До переваг малої гідроенергетики слід віднести [1,2,4]: незадіяність паливно-енергетичних, атомних та органічних ресурсів; потенційна можливість автоматизації процесу під час експлуатації; порівняно малі території відчуження земельних ділянок; мінімальна трансформація ландшафтів та навантаження на суміжні території; можливість ведення рибного господарства, реалізація потреб водопостачання та зрошення, відсутність викидів у атмосферний басейн, гідрогенератори відрізняються довговічністю з терміном служби до 40 років та періодом окупності близько 3-5 років (залежно від потужності і надійності пристрою); забезпечення рівномірної потужності (порівняно із сонячними панелями і вітрогенераторами), сприятиме децентралізації загальної енергетичної системи, дозволяє забезпечити локальне електропостачання віддалених районів або

населених пунктів, порівняно невеликий об'єм інвестицій і короткий термін будівництва, що дозволяє прискорити отримання прибутку; прийнятні ризики для довкілля, відносно висока надійність експлуатаційного ресурсу, нові об'єкти можуть потенційно розміщуватись у будь-якому регіоні та передувати за близькістю до споживача.

До недоліків використання малої гідроенергетики відносять [1,2,4]: затоплення значних площ орних земель та природних ландшафтів; обмеження будівництва за ємністю водних товщ та сейсмічністю районів; елімінація гідробіонтів; штучний поділ на гідроекосистеми поверхневої локалізації та пониззя течії, що впливає на локалізацію ареалів реофілів; спрощення трофічних ланцюгів та, як наслідок, зникнення місць гніздування водоплавних птахів; варіювання рівня води у заплавах екосистемах при динамічних попусках води з водосховищ спричиняє порушення рівноваги та подальші сукцесії; порушення спрямованого потоку міграції біогенних елементів у кінцеву екосистему (водойма, океан).

Подальший напрямок реалізації дій держави потребує створення галузевої програми з розвитку малої гідроенергетики, комплексного технологічного підходу до ефективного використання водного потенціалу. Оптимізація економічних, екологічних та соціальних пріоритетів щодо економічного потенціалу малих ГЕС дозволить впровадити ефективну регіональну та локальну систему енергозабезпечення.

Література:

1. Синюгин В. Ю. Гидроаккумулирующие электростанции в современной электроэнергетике / В. Ю. Синюгин, В. И. Магрук, В. Г. Родионов. – Москва: ЭНАС, 2008. – 352 с.
2. Карамушка О. М. Мала гідроенергетика України. Стратегія та поточні проблеми розвитку. Погляд асоціації "Укргідроенерго" / О.М. Карамушка // Гідроенергетика України. — 2012. — № 4. — С. 52— 55. - Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/141441>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження енергетичної стратегії України на період до 2030 року" від 24.07.2013 р. №1071/р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002120/13/para3#n3>
4. Стоян О. Ю. Дослідження стану розвитку малої гідроенергетики України: особливості, тенденції, енергетичний потенціал / О. Ю. Стоян // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 3. - С. 116-120. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_3_27

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ БІОМАСИ ДЛЯ ПОТРЕБ КОМУНАЛЬНОГО ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Євдокімова А. В., студентка 6 курсу факультету заочного навчання
Чернікова О. Ю., ст. викл. каф. інженерної екології міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Згідно з енергетичними балансами України, частка відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у загальному постачанні первинної енергії у 2015 році становила – 3201 тис. т н.е. [1] та у 2016 році — 4132 тис. т н.е. [2]., що становить 5,2% та 6,5 % відповідно.

У 2016 році в Україні за рахунок біопалива та відходів вироблено 3348 тис. т н.е., що займає найбільшу долю ВДЕ та складає 81%. Постачання первинної енергії склало 2832 тис. т н.е. та дозволило замінити приблизно 3,5 млрд м³ природного газу. Різниця між кількістю виробленої та постачання первинної енергії складає 533 тис. т н.е. і спричинена експортом продукції.

Ураховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що Україна має великий потенціал біомаси, яка доступна для виробництва енергії, що в свою чергу є гарною передумовою для подальшого розвитку сектора біоенергетики.

Останні роки набирає популярність будівництво котельних, які працюють на альтернативних видах палива. Тому пропонуємо розглянути варіант переведення котельної яка працювала на природному газі на альтернативне паливо – тюковану соломку.

Чому доцільно використовувати саме тюковану соломку?

Солома зернових культур це відновлювальне джерело енергії, яке утворюється у процесі переробки сільсько-господарської продукції. Солом'яні тюки формуються під час збирання урожаю та одразу пресуються при збиранні.

Процес горіння викопного палива спричиняє викид в атмосферне повітря значної кількості сполук вуглецю та азоту. Під час спалювання біологічного палива додатково утворюється сажа та зола. На перший погляд здається, що викидів від спалювання солом'яних тюків буде на порядок більше. Дійсно, так і є, але це суто технічне питання яке можна вирішити за рахунок сучасних методів очистки. Екологічна перевага полягає в тому, що на відміну від спалювання традиційних енергоносіїв, спалювання соломи не викликає збільшення загальної кількості діоксиду вуглецю в атмосфері планети, та не сприяє глобальному потеплінню та утворенню озонових дір. З повною впевненістю можна говорити, що соломка зернових культур є екологічним видом палива, тому що для до вирощування харчової продукції в Україні не застосовуються шкідливі речовини, які можуть негативно впливати на довкілля та організм людини. Також вони являються відносно дешевим видом палива, так як не потребують додаткових витрат для виробництва.

Економічний аналіз вартості викопного палива та вартості сільськогосподарських рослинних відходів (біомаси) дає всі підстави вважати,

що використання альтернативного виду палива, зокрема тюкованої соломи для забезпечення потреб у комунальному господарстві може дати змогу значного зниження тарифів на послугу опалення для споживачів. Але це не так.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про теплопостачання», тариф (ціна) на теплову енергію - грошовий вираз витрат на виробництво, транспортування, постачання одиниці теплової енергії (1 Гкал) з урахуванням рентабельності виробництва, інвестиційної та інших складових, що визначаються згідно із методиками, розробленими національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг [3].

Згідно із внесеними змінами [4] до Закону України «Про теплопостачання» щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел тарифи на теплову енергію для суб'єктів господарювання, що здійснюють її виробництво на установках із використанням альтернативних джерел енергії, включаючи теплоелектроцентралі, теплоелектростанції та когенераційні установки, для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також для потреб населення, встановлюються на рівні 90% діючого для суб'єкта господарювання тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів. У разі відсутності для суб'єкта господарювання встановленого тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, тарифи на теплову енергію встановлюються на рівні 90% середньозваженого тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів. Таким чином, тариф на теплову енергію з біомаси встановлюється на рівні 90% для підприємств, для яких вже встановлено тариф на теплову енергію з газу, а для підприємств, для яких відсутній тариф з газу – на основі середньозваженого тарифу [5].

Проаналізувавши законодавчі документи становиться зрозумілим, що вартість тарифу на теплову енергію, яка вироблялася на природному газі від теплової енергії виробленої з тюкованої соломи, для споживачів не буде відрізнятися взагалі.

Але, незважаючи на це, ми все одно вважаємо за доцільне переведення частки муніципальних котелень на тюковану солому, тому що це має ряд переваг.

У підприємства будуть наявні вільні кошти, які можна використовувати на модернізацію системи теплопостачання, як варіант заміни трубопроводу та його утеплення (у випадку якщо це не нова котельня, а модернізована), що дозволить транспортувати теплоносій до споживачів без зайвих витрат, або ж на встановлення будинкових лічильників теплової енергії, які необхідно встановити на всі житлові будинки відповідно до Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» [6].

Передбачається, що основна частина зекономлених на більш дешевому біопаливі коштів буде витрачатися підприємством на встановлення сучасних та ефективних технологій очищення викидів, що забезпечить їх очищення до чинних нормативних вимог, та, в свою чергу, дозволить розміщувати такі біо-

котельні поблизу житлової забудови та інших об'єктів без шкоди для здоров'я людей. Все це має позитивно вплинути на екологічну ситуацію, як в певному населеному пункті так і світі в цілому, оскільки використання відновлювальних джерел енергії та заміна викопного палива є основними факторами боротьби з глобальними кліматичними змінами.

Література:

1. Енергетичний баланс України за 2015 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/energ/en_bal/arh_2012.htm
2. Енергетичний баланс України за 2016 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/energ.htm
3. Закон України «Про теплопостачання». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про теплопостачання» щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1959-19>.
5. Практичний посібник з використання біомаси в якості палива у муніципальному секторі України (для представників державних та комунальних установ)// В.Антоненко, В.Зубенко, Є. Олійник, С. Радченко. ГО «Агентство з відновлюваної енергетики», 2016 рік. URL: http://bioenergy.in.ua/media/filer_public/ee/f5/eef5a439-70ab-4d49-85e2-fad0741edc96/jkhfin.pdf
6. Закон України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-19>.

ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПЛЕКТУ РОЗРЯДНА ЛАМПА - ПУСКОРЕГУЛЮЮЧА АПАРАТУРА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ФАЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРУМУ

Зайцева І. В., студентка 2 курсу магістратури факультету електропостачання і освітлення міст

Харченко В. Ф., д-р техн. наук, проф. каф. систем електропостачання та електроспоживання міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Безперервний розвиток існуючих і поява нових міст, збільшення числа підприємств на їх території обумовлює зростання електроспоживання, що вимагає, у свою чергу, систематичного розширення (створення нових) електричних мереж, розташованих на території міст. Зростання електроспоживання містами пов'язане не лише із збільшенням числа жителів і розвитком промисловості, але і з безперервним проникненням електроенергії в усі сфери життєдіяльності населення. Зовнішнє освітлення (ЗО) є однією з важливих складових життєдіяльності міста, оскільки забезпечує безпеку і комфортне місце існування людини, а так само є показником рівня розвитку держави. Щорічно у світі на ЗО витрачається близько 8% усієї генерованої

електроенергії, і ця цифра постійно росте, вимагаючи великої потужності, що виробляється. Виникає необхідність в регулюванні і правильному розподілі енергії. Потенціал енергозбереження в системах освітлення величезний. Як показують дослідження Еван Миллса (США) в кожному секторі споживання енергії на освітлення, за рахунок застосування сучасних технологій, потенціал енергозбереження досягає 50% і більш. Нині в Україні економія електричної енергії для цілей зовнішнього освітлення досягається за рахунок відключення частини світильників вночі при зменшенні інтенсивності руху транспорту. Проте при цьому знижуються якісні характеристики освітлення. Дослідження, проведені в Німеччині, США, Австралії, Великобританії пов'язані з числом дорожніх, - транспортних подій і якістю освітлення показали недоцільність відключення частини світильників, оскільки, не дивлячись, на зниження інтенсивності руху транспорту кількість аварій при цьому зростає на (50-200)%, а відсоток "тяжкості" їх збільшується [1].

Реальну економію електроенергії можливо домогтися за рахунок модернізації пускорегулювальної апаратури, яка представляє собою схему живлення лампи ДРЛ з основним дроселем і додатковим дроселем, який включається послідовно з основним.

Пропонується застосування фазового регулювання і використання як ключа - твердотілого реле з вихідним симістором, останній включається на певний час, а вимикається він сам під час переходу струму через нуль.

Для розрахунку і аналізу схеми використовується диференціальна апроксимація розрядної лампи [2] :

$$\frac{dG_n}{dt} = A_0 \cdot (i_n^2 - U_0^2 \cdot G_n^2);$$

$$\frac{di_n}{dt} = (u_{жс} - \frac{i_n}{G_n}) / (L1 + L2);$$

$$u_n = i_n / G_n,$$

де i_n - струм лампи, А; U_0 - стала напруга на лампі, для ДРЛ250 – 130 В; $u_{жс}$ - напруга живлення, В; A_0 - коефіцієнт математичної моделі газорозрядної лампи, для ДРЛ250 $A_0 = 5,50$; u_n - напруга на лампі, В.

Для аналізу і розрахунку використовується метод планування експерименту [3], у якому використані квадратичні поліноміальні моделі.:

$$\eta(X) = Q_0 + \sum_{i=1}^m Q_i \cdot X_i + \sum_{i=1}^n Q_{ii} \cdot X_i^2 + \sum_{i \neq j} Q_{ij} \cdot X_i \cdot X_j, \quad (1.1)$$

Де – функція відгуку (потужність лампи P_n , середній струм лампи $I_{лср}$, і так далі;

Q_0, Q_i, Q_{ii}, Q_{ij} - коефіцієнти регресії моделі;

n - число чинників;

X_i, X_j - чинники в нормалізованій формі, які можуть набувати значень 0, 1, - 1.

$$X_i = \frac{X_i - X_{i0}}{|X_i - X_{i0}|} = \pm 1, \quad (1.2)$$

де: X_i - верхній і нижній рівень чинників в натуральній формі;

X_{i0} - початок координат, при $X_i = X_{i0} X_i = 0$.

Такої форми чинників набула для зручності запису плану експерименту.

В результаті отримані математичні моделі для відповідних функцій відгуку:

$$P_{\text{д}} = 189,0 + 37,86 \cdot X_1 + 34,95 \cdot X_2 - 5,114 \cdot X_3 + 2,781 \cdot X_1^2 + 17,0 \cdot X_2^2 + 1,036 \cdot X_3^2 + 6,703 \cdot X_1 \cdot X_2 - 0,5851 \cdot X_1 \cdot X_3 + 2,750 \cdot X_2 \cdot X_3;$$

$$I_{\text{лср}} = 1,409 + 0,2890 \cdot X_1 + 0,2624 \cdot X_2 - 0,03890 \cdot X_3 + 0,02147 \cdot X_1^2 + 0,1291 \cdot X_2^2 + 0,00727 \cdot X_3^2 + 0,05123 \cdot X_1 \cdot X_2 - 0,004575 \cdot X_1 \cdot X_3 + 0,02046 \cdot X_2 \cdot X_3;$$

$$I_{\text{лд}} = 1,557 + 0,3199 \cdot X_1 + 0,3097 \cdot X_2 - 0,04339 \cdot X_3 + 0,0210 \cdot X_1^2 + 0,1505 \cdot X_2^2 + 0,00964 \cdot X_3^2 + 0,06019 \cdot X_1 \cdot X_2 - 0,005216 \cdot X_1 \cdot X_3 + 0,02417 \cdot X_2 \cdot X_3;$$

$$I_{\text{лм}} = 2,267 + 0,4516 \cdot X_1 + 0,490 \cdot X_2 - 0,06134 \cdot X_3 + 0,01950 \cdot X_1^2 + 0,2070 \cdot X_2^2 + 0,01953 \cdot X_3^2 + 0,0915 \cdot X_1 \cdot X_2 - 0,008212 \cdot X_1 \cdot X_3 + 0,03821 \cdot X_2 \cdot X_3.$$

Висновки

За допомогою отриманих моделей проведено аналіз регулювання потужності пристрою. При фазовому регулюванні повністю забезпечується автоматичне зниження потужності на 20% для усього діапазону змінення напруги живлення (198 В – 242 В) при індуктивності додаткового дроселя $L_2 = 0,17$ Гн.

Література:

1. Полицук О.Ю., Полицук В.Н., Харченко В.Ф. Обеспечение эффективного наружного освещения городов Украины в : «Сучасні проблеми світлотехніки та електроенергетики» матеріали IV Міжнародної науково – технічної конференції.: Харків, 2011,- с. 71-73.
2. Краснопольский А.Е. Пускорегулирующие аппараты для разрядных ламп/ А.Е.Краснопольский, В.Б.Соколов, А.М.Троицкий; Под общ. Ред. А.Е.Краснопольского.– М.:Энергоатомиздат, 1988.–208с.
3. Таблицы планов эксперимента для факторных и полиномиальных моделей (справочное издание). Бродский В.З. , Бродский Л.И. Голикова Т.И., Никитина Е.П., Панченко Л.А. М.: «Металлургия», 1982.–752с.

ПРОБЛЕМИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Іващенко С. С., студентка 4 курсу факультету Літакобудування
Лебедченко В. В., ст. викл. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Е. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Функціонування в умовах обмеженості ресурсів вимагає від підприємства формування нових підходів до управління, які передбачають його орієнтацію на ресурсозбереження та впровадження необхідних для цього технологій. Однак, незважаючи на те, що питання ресурсозбереження викликає

не аби який інтерес, як у теоретиків, так і у практиків економічної діяльності, даний процес пов'язаний зі значною кількістю проблем, а саме: відсутністю джерел фінансування ресурсозберігаючих заходів; прогалинами в вітчизняній нормативно-законодавчій базі; відсутністю чіткої, економічно-обґрунтованої державної політики в сфері ресурсозбереження; значним рівнем тонізації економіки; відсутністю державної стратегії управління ресурсами тощо. Саме тому дане питання є досить актуальним на сьогоднішній день і потребує подальшої розробки.

Ресурсозбереження — це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів. Цей напрям становить важливу економічну складову для розвитку кожної країни, створення ефективного економічного механізму ресурсозбереження в є пріоритетним завданням на даному етапі існування, оскільки він має забезпечити високу ефективність ресурсоспоживання, як на формування ринкових відносин, так і при повноцінному функціонуванні інститутів економіки, кінцева мета і завдання з економічної точки зору полягають у намаганні задовольнити різні його потреби при обмеженості виробничих ресурсів.

З екологічної точки зору — зниження антропогенного впливу на середовище, зменшення забруднення на етапі видобутку та транспортування сировини, час на відновлення природних ресурсів (наприклад, самоочищення води).

Основними шляхами вирішення проблеми ресурсозбереження, зменшення господарського тиску на природу можуть бути наступні заходи:

- зниження матеріалоемності виробництва зменшення витрат сировини на одиницю продукції;
- зниження електромісткості виробництва, зменшення витрат електричної та теплової енергії на одиницю продукції;
- комплексне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів;
- впровадження ресурсозберігаючої техніки і технології;
- системно-функціональні зв'язки між всіма елементами в технологічному процесі;
- нормативно-правові закріплення, регулювання та прозорість в управлінні ресурсозбереження;
- широке використання в галузях переробної промисловості вторинної сировини та ін.

Вирішення проблеми ресурсозбереження в Україні сьогодні є одним з пріоритетних напрямків державної політики. Ця проблема тісно зв'язана з проблемами енергетики, екології, технічного переозброєння та структурної перебудови всієї економіки. Важливість ресурсозбереження підтверджується прийняттям у 1994 р. Закону України “Про ресурсозбереження” та відповідних Державних програм.

Важливою умовою підвищення ефективності використання сировини й матеріалів, палива й енергії є наявність діючого господарського механізму ресурсозбереження. Досвід економічно розвинених країн свідчить, що найбільших результатів в області раціонального й ощадливого матеріалоспоживання досягли деякі з них, де ресурсозберігаюча політика є одним із пріоритетів діяльності держави.

Питання ресурсозбереження для нашої держави є дуже важливими у зв'язку з тим, що антропогенне навантаження на довкілля в Україні в кілька разів перевищує відповідні показники розвинених країн світу, обумовлюючи загострення екологічних проблем та погіршення якості природних ресурсів, використовуваних у виробництві. Так, вуглецеємність вітчизняної економіки на одиницю валового внутрішнього продукту (ВВП) протягом усіх років незалежності в середньому знижувалася і склала у 2014 році 0,731 кг CO₂/дол. США (ПКС, 2005 р.). Натомість аналогічні показники розвинених країн світу дорівнювали: Франції – 0,147, Австрії – 0,185, Литви – 0,196, Польщі – 0,388 кг CO₂/дол. США. В цілому, вуглецеємність ВВП України була вища у 2,14 рази за середньосвітовий показник та у 3,4 рази – за середнє його значення у країнах Європейського Союзу.

Крім того, раціональне та ефективне використання природного капіталу сприяє збільшенню ресурсної незалежності країни та формуванню її конкурентних переваг на зовнішньому ринку. Зокрема, наразі Україна імпортує 75% від необхідної кількості природного газу і 85% сирової нафти і нафтопродуктів. В останні роки витрати держави на імпорт енергоресурсів (60 - 65% від їх потреби) склали близько 25% від ВВП, що є досить великою цифрою порівняно з наявними запасами енергозбереження в країні. Тому ощадливе й ефективне ресурсо- й енерговикористання є запорукою економічного зростання, джерелом інвестицій у майбутні ресурсоефективні заходи, передумовою зниження виробничих витрат на виготовлення вітчизняної продукції, а, отже, і зростання її конкурентоспроможності.

Безумовно, корисним у сфері ефективного ресурсокористування є впровадження жорсткої політики та державного контролю за ресурсо- та енергозбереженням, більш широке використання місцевих джерел, (біоенергетики, енергії сонця, термальних вод, малих рік, вітру), пошуки та введення в дію принципово нових, екологічно чистих носіїв, а також поступовий перехід від експорту сировини до виробництва більш дорогих товарів кінцевого споживання.

Державна політика ресурсозбереження в Україні орієнтована на комплексне використання природних ресурсів за рахунок:

- формування екологічної свідомості громадян;
- технічного переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій;
- збільшення обсягу використання відновлюваних й альтернативних джерел енергії;

- створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів і збору за забруднення довкілля для стимулювання раціонального природокористування;
- зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє середовище.

Проте, незважаючи на сформовану політику ресурсозбереження в Україні, існує низка проблем, які перешкоджають її реалізації та розвитку, а саме: нестача фінансових коштів для модернізації підприємств на засадах ресурсозбереження; суперечливість законодавчої бази та відсутність чітко налагоджених механізмів реалізації політики, підкріплених дієвим економічним стимулюванням; низький рівень інформування суб'єктів господарювання щодо можливостей та переваг впровадження новітніх технологій.

Література:

1. Данченко А. Фінансові механізми ресурсозбереження на сучасному етапі розвитку: банківська справа. – 2006. – 70с.
2. Шахраюк-Онофрей С. Природо-економічні та природо-екологічні фактори розвитку і розміщення продуктивних сил: їх вплив на формування економіки регіонів. – Чер.: Технодрук, 2008. Вип. 3. ч. 1. – 2008. – 80с.
3. Воронкова А.Э. Методологические основы формирования механизма управления конкурентоспособным потенциалом предприятия: вісник Східноукраїнського державного університету. – 2009 – 331с.
4. Амосов О. Ю. Проблема ресурсозбереження в Україні та шляхи її вирішення / О. Ю. Амосов, Н. Л. Гавкалова // Теорія та практика державного управління. – 2011. – 226с.
5. Закон України «Про ресурсозбереження»

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ЕНЕРГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Калініченко О. В., канд. екон. наук, доц. каф. економіки підприємства

Полтавська державна аграрна академія

Рослинництво є складною еколого-економічною системою, відтворення в якій базується на використанні трудових, земельних, інформаційних та енергетичних ресурсів. Це вимагає залучення, переважно, вичерпних матеріальних засобів та енергетичних ресурсів, вартість яких постійно збільшується.

Енергетична оцінка сільськогосподарського виробництва є перспективним підходом до оцінки енергетичної ефективності, екологічної стійкості сільськогосподарських культур та зменшення сукупних витрат енергії [6, с. 121]. Енергетична оцінка також використовується для порівняння різних виробничих систем [3, с. 367].

Проте, енергетична оцінка розглядається як додатковий засіб до основного – економічного та екологічного дослідження. Причина цього –

недостатня розробленість методичних підходів до енергетичної оцінки, несвоєчасна їх адаптація щодо новітніх засобів виробництва та складність впровадження у практику господарювання.

Енергетична оцінка виробництва продукції рослинництва проводиться для визначення ступеня використання засобів виробництва, сонячної радіації, ґрунтово-кліматичних умов та інших чинників, що впливають на урожайність сільськогосподарських культур, дозволяє встановити екологічно допустимі межі енергонавантаження на одиницю площі.

Рослинництво є галуззю сільського господарства, в якій відбувається процес генерування, розподілу та споживання енергії, уречевленої в чинниках виробництва.

Особливість галузі рослинництва полягає в унікальній здатності сільськогосподарських культур за допомогою фотосинтезу здійснювати трансформацію сонячної енергії в органічну речовину (біомасу). Тому ефективність виробництва галузі рослинництва полягає у збільшенні енергії, уречевленої в біомасі сільськогосподарських культур, у тому числі за рахунок ефективного використання енергії трудових ресурсів та корисних копалин [2, с. 473; 4, с. 729; 5, с. 339].

У процесі виробництва сільськогосподарських культур енергія живої праці, поновлювана (природна) та неоновлювана (штучна) енергії трансформуються в енергію, що акумулюється в продукції рослинництва (рис. 1).

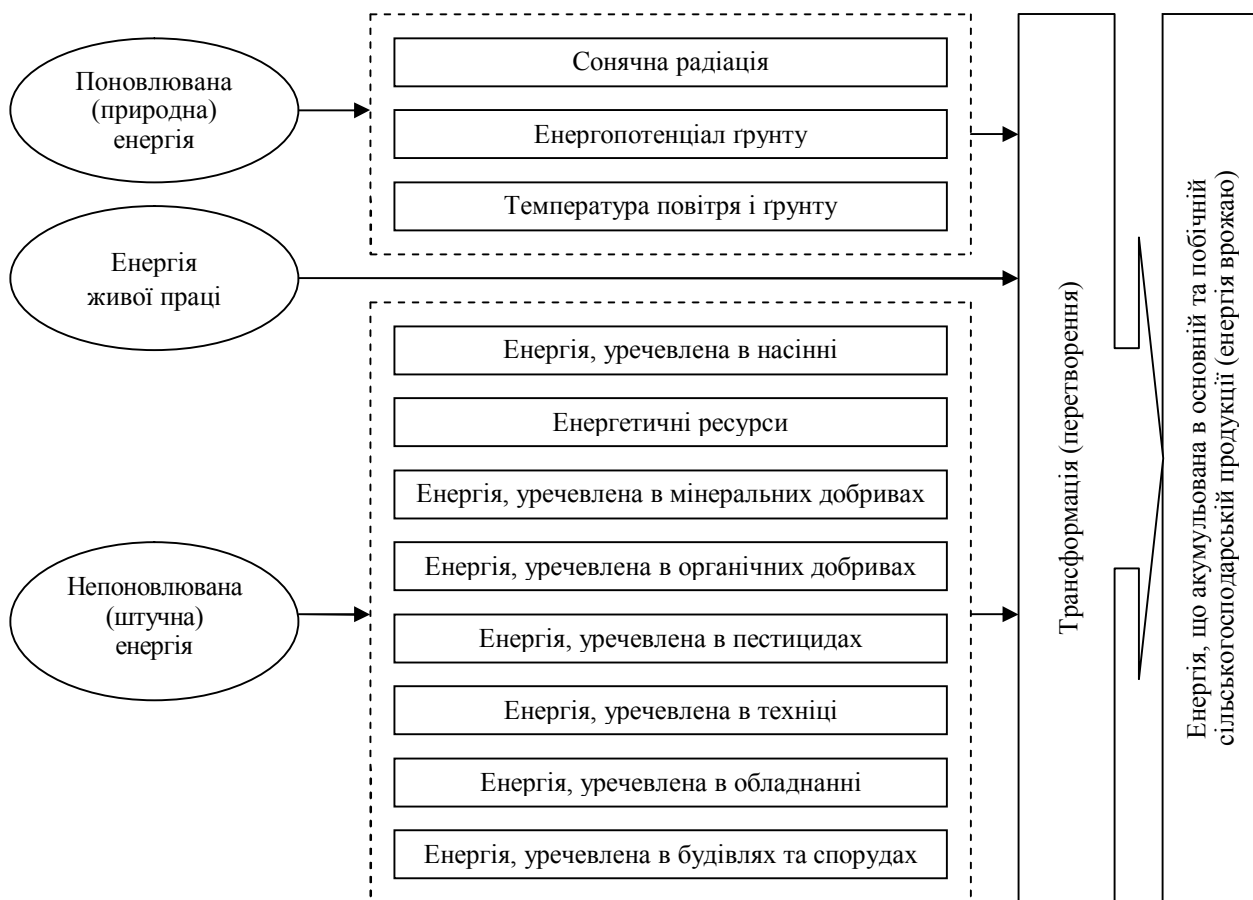

Рис. 1. Класифікація видів енергії в процесі виробництва продукції рослинництва

Джерело: авторська розробка

При цьому слід враховувати, що матеріалізоване вираження енергії може мати три основні прояви (рис. 2). При застосуванні класичних оціночних підходів, енергію як актив можна розглядати в ресурсному (згідно із витратним підходом), результативному (за дохідним підходом) та порівняльному аспектах.

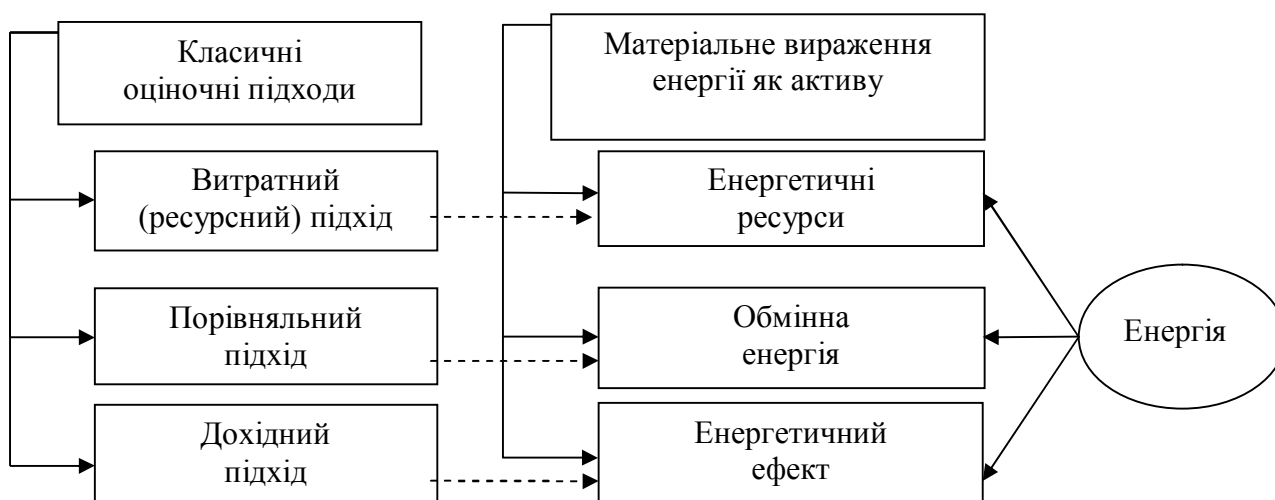

Рис. 2. Класифікація енергії як активу відповідно до застосування оціночних підходів
Джерело: авторська розробка

Між величиною сукупних витрат енергії та ефективністю виробництва сільськогосподарської продукції існує тісний зв'язок, максимальні значення яких обмежуються, здебільшого, екологічними параметрами. Це обумовлено тим, що в процесі виробництва продукції має місце рух матерії, загальною мірою якого є енергія.

Для різних регіонів України й аграрних підприємств величина сукупної енергії, накопиченої в продукції рослинництва, буде відрізнятися. Відхилення матимуть місце також у розрізі окремих об'єктів дослідження в динаміці. Це обумовлено природно-кліматичними умовами, техніко-технологічними відмінностями, біологічними властивостями видів та сортів сільськогосподарських культур, організаційно-економічними умовами (рис. 3).

Рис. 3. Чинники енергетичної ефективності виробництва продукції рослинництва
Джерело: [1, с. 154]

Усі складові системи тісно взаємозв'язані та взаємозалежні між собою. Це необхідно враховувати при розробці заходів з підвищення ефективності енергоспоживання.

Таким чином, поняття “енергія” пов'язує всі явища природи. Використання матеріальних об'єктів у виробництві обумовлює застосування енергетичного еквівалента також і в господарських операціях.

У процесі виробництва продукції рослинництва використовуються поновлювана, неоновлювана енергії та енергія живої праці.

Енергоспоживання у рослинництві визначається дією чотирьох груп особливостей сільськогосподарського виробництва: 1) біокліматичними умовами; 2) рівнем розвитку технологій виробництва продукції рослинництва; 3) технічним забезпеченням; 4) організаційно-економічними чинниками.

Література:

1. Калініченко О. В. Методичні засади оцінки енергетичної ефективності виробництва продукції рослинництва. Облік і фінанси. 2016. №2 (72). С. 150 – 155.

2. Akdemir, S., Akcaoz, H., & Kizilay, H. (2012). An analysis of energy use and input costs for apple production in Turkey. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 10(2), 473-479.

3. Ghasemi-Mobtaker, H., Keyhani, A., Mohammadi, A., Rafiee, S., Akram, A. (2010). Sensitivity analysis of energy inputs for barley production in Hamedan Province of Iran. *Agric. Eco. Environ.* 137, 367-372.

4. Jackson, T. M., Hanjra, M. A., Khan, S. & Hafeez, M. M. (2011). Building a climate resilient farm: A risk based approach for understanding water, energy and emissions in irrigated agriculture. *Agricultural Systems*, 104(9), 729-745.

5. Jones, M. R. (1989). Analysis of the use of energy in agriculture – Approaches and problems. *Agricultural Systems*, 29(4), 339-355.

6. Khan, M., Khan, S., Mushtaq, S. (2007). Energy and economic efficiency of wheat production using different irrigation supply methods. *Soil Environ.* 26, 121-129.

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ У БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Катруша Г. С., студентка факультету ЕіП

Димченко О. В., д-р екон. наук, проф.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Основні джерела енергії – такі як нафта, вугілля, газ або енергія з атомних станцій є недовговічними і з часом постійно зменшуються. До того ж у процесі згорання вони вивільнюють CO₂, який забруднює навколишнє середовище. Їм протиставляються поновлювані ресурси або альтернативні джерела енергії – геотермальна енергія, чи енергія сонця.

Альтернативні джерела енергії є абсолютно екологічними, та нескінченними, а отже відмові від атома, газу чи нафти – це лише питання часу. І багато економічних суб'єктів у різних сферах вже звернулися до

альтернативних джерел і вже успішно використовують енергію сонця, вітру чи гідроелектричних станцій у процесі виробництва чи споживання. Такі інноваційні зрушення торкнулися і будівельної сфери у тому числі.

Технологія, яка активно набирає популярності – це, звичайно ж, сонячні батареї, які можна без перешкод встановлювати на вже існуючі споруди. Проте в усіх куточках світу активно ведуться дослідження й інших способів здобуття енергії. Так, наприклад, у 2009 році Шотландськими вченими був розроблений генератор, який добуває енергію з припливів. Найбільш перспективний хвильовий генератор – Oyster, що у перекладі означає «мушля», може забезпечувати енергією понад 80 житлових будинків.

Вчені Національної лабораторії ім. Лоуренса в Берклі запропонували ще більш революційну технологію та продемонстрували енергію, здобуту з вірусобактеріофаги M13. Проте ця технологія поки що не здатна виробляти велику кількість енергії і слугує лише для підзарядки гаджетів чи екранів.

Один з найвідоміших і найпоширеніших альтернативних джерел енергії – геотермальна. Така енергія береться з жару самої Землі і тому не витрачає її ресурсів. Одна така електростанція, яка черпала б енергію, наприклад, з одного вулкану, могла б забезпечити струмом близько 11 500 житлових будинків.

Біопаливо – дуже перспективне джерело енергії, і його можна буквально вирощувати на полях. Його отримують з рослинних культур, таких як соя або кукурудза. Але найперспективнішими є водорості. Вони віддають стократно більше ресурсів, ніж наземні рослини. І навіть відходи від них можна використовувати як добриво.[1]

Всі ці перспективні джерела енергії можуть бути встановлені в різних куточках світу, залежно від природних умов, ландшафту чи клімату тієї чи іншої місцевості. Все це робить альтернативні джерела енергії дуже гнучким інструментом забезпечення людства «зеленим», екологічно чистим ресурсом для життя.

Якщо казати про будівельну сферу, то максимальний синергетичний ефект від об'єднання будівельних технологій і альтернативних джерел енергії був отриманий від проекту «будинку з нульовим споживанням енергії».

Ця відносно нова технологія вже почала завойовувати ринок будівництва завдяки своїй екологічності та економічності для споживача. Так, наприклад, у Німеччині станом на 2017 рік частка поновлюваних джерел енергії склала 33,1% від усієї кількості спожитої енергії. Тобто майже третина електроенергії була здобута від вітру, соня, біомаси та на гідроелектростанціях. А у 2016 році відсоток такої енергії складав 29% по країні. А отже, ми спостерігаємо стрімке зростання попиту на оновлюванні джерела електроенергії. [2]

Будинок з нульовим споживанням енергії, або будинок нульового енергоспоживання – це споруда, яка має високу енергоефективність, здатна виробляти енергію на місці з поновлюваних джерел і споживати її в рівній кількості протягом року.

Назва терміну походить від англійської – *zero-energy building*, що у перекладі означає будівля з нульовою енергією. При виробленні енергії меншої,

ніж необхідно для забезпечення даної будівлі, використовують назву будинок з майже нульовим споживанням енергії, або *near zero-energy building*. [3]

Більшість таких будинків будуються за наступними принципами:

- використання поновлюваних або природних джерел електроенергії;
- зменшити об'єми необхідної енергії за рахунок будівельних матеріалів чи інших факторів;
- використання надлишків енергії або продаж надлишкової енергії;
- зменшення необхідності у штучному охолодженні;
- забезпечення будинку ефективними системами управління мікрокліматом та іншими системами, в тому числі, освітлення. [5 вики]

Інновації такого типу в будівництві дозволяють підвищити ефективність використання споруди, поліпшити якість будівництва, сприяють економії ресурсів, зниженню витрат на експлуатацію будівель і вирішення соціальних проблем населення, перш за все, за рахунок забезпечення житлом.

В Україні будівництво таких будинків ще не здобуло такої популярності, проте є приклади успішних проектів наших інженерів та архітекторів, яким вже вдалося вийти на світовий рівень.

Так, наприклад, український стартап PassivDom, який спеціалізується на створенні енергонезалежних «розумних» модульних будинків за допомогою 3D-друку, отримав більше 8000 попередніх замовлень на свій продукт в США.

Заснував компанію Максим Гербут, родом з Маріуполя, і вже встиг увійти в рейтинг інноваторів Центральної та Східної Європи за версією Google і Financial Times.

Основна властивість будівлі PassivDom, не тільки широкий ряд «смарт» функцій, але і його енергозберігаючі характеристики. Каркас будинку виготовляється в повністю автоматизованому режимі, який потім утепляється вакуумними панелями, облицьовується оздоблювальними матеріалами усередині і зовні, в нього встановлюються енергозберігаючі вікна, двері, побутова техніка, автоматика, усі інженерні системи і засоби управління.

Абсолютно усі енергетичні системи, включаючи опалювання, підігрів води, системи комунікації, безпеки та інтернет живляться виключно електрикою, що виробляється сонячними панелями. Їх площа і потужність розраховані з урахуванням карти інсоляції Норвегії, що забезпечує триразовий запас генерованої енергії стосовно України. Ще однією особливістю продукції компанії PassivDom є їх власне рішення – спільне використання електричних акумуляторів з акумуляторами тепла. Автори проекту самостійно розробляли алгоритми перетворення тепла в електроенергію і навпаки.

Модульний будинок відрізняється високою міцністю і легкістю і зовсім не потребує фундаменту, що робить цей будинок абсолютно мобільним. Його можна встановлювати навіть на орендованій території та за необхідністю транспортувати.

За останніми даними вже в січні цього року перші 100 чоловік зможуть протестувати даний продукт. Розробники мають досить амбітну мету – створити найтепліший будинок у світі і увійти до Книги рекордів Гіннеса. Вони вже подали заявку з усією технічною документацією і чекають представників

видання. [4]

Отже, перехід на альтернативні джерела енергії – це не примха, а необхідність, пов'язана з питанням збереження довколишнього середовища та забезпечення людини всім необхідним. Будинки з нульовим енергоспоживанням – нове покоління екологічних будов.

Література:

1. 10 найкращих альтернативних джерел енергії [Електронний ресурс]: наука та технології / Тім Скоренко // Наукова стаття. – 2005. – Режим доступу до журн. : <https://www.popmech.ru/technologies/176861-10-luchshikh-alternativnykh-istochnikov-energii/#part2>
2. Green Homes. Towards energy-efficient housing in the United Nations Economic Commission for Europe region. – 2009 // United Nations Economic Commission for Europe.
3. Будинки з нульовим споживанням енергії [Електронний ресурс] / Матеріал із Вікіпедії – вільної енциклопедії. // Наукова стаття. – 2018.
4. ЕкоТехніка. Архітектура та будівництво. [Електронний ресурс] // Науково пізнавальна стаття. – 2017. – Режим доступу до журн. : <https://ecotechnica.com.ua/arkhitektura/2915-na-ukrainskij-avtonomnyj-modulnyj-dom-postupilo-8000-predzakazov.html>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЇ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Костік А. О., магістрант 6 курсу факультету програмної інженерії та бізнесу
Голованова М. А., канд. техн. наук, доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Енергозбереження – це комплекс заходів, спрямованих на збереження і раціональне використання електрики і тепла.

Сьогодні для ЖКГ життєво необхідна економія енергоресурсів. Зробити комунальне господарство нашого міста енергоефективним є непростим завданням. Для цього потрібно втілити у господарсько-економічний механізм міста та діяльність окремих підприємств цієї сфери сукупність економічних, науково-технічних, інженерних та організаційних заходів. Реалізація такого комплексу заходів з енергозбереження тільки в житловому секторі та соціальній сфері дозволить скоротити обсяг споживання енергоресурсів, отримати значну економію бюджетних коштів на оплату енергоресурсів не тільки для бюджетних організацій, а головне – і дотацій населенню.

Як говорить статистика, більше 80 % побутових послуг ЖКГ – це надання електричної енергії, тепла, води і газу. Решта – нерухомість, збір і вивіз відходів, утримання в чистоті території.

Розглянемо можливість заощадження енергоресурсів країни службами ЖКГ Існує велика кількість способів заощадження, але перераховувати все не

має сенсу, тому що більшість з них давно відомі працівникам житлово-комунального господарства. Але будь-яка найменша економія палива, а також електричної енергії вимагає вправності, чималого досвіду, наприклад, автоматизація режимів горіння або зменшення продукції котла.

Розглядаючи проблему енергозбережень в ЖКГ, необхідно усвідомити, що для реалізації даної програми в цьому сегменті ринку необхідно ураховувати облік теплової енергії, води, електроенергії по-перше на джерелах тепла і по-друге у споживачів енергоресурсів. Облік як такий не дає нікому економії, але в той же час він представляє збій інструмент економії. Крім обліку енергоресурсів потрібна мотивація економії для всіх учасників ринкових відносин на всіх вищеназваних напрямках. Учасниками ринку в сфері ЖКГ є:

1) держава в особі регіональних органів влади, а також місцеве самоврядування, міські та районні органи управління;

2) енергопостачальні підприємства ЖКГ – муніципальні джерела тепла, "електромережі", "водоканали";

3) житлово-експлуатаційні підприємства;

4) населення – споживачі послуг ЖКГ.

Для кожного з цих учасників ринку повинна бути розроблена стратегія енергозбережень – від проектів, які швидко окупаються (1–3 роки), до довгострокових (3–7 років). Але окупність проектів повинна бути головною умовою їх здійснення.

Організації-посередники, продавці енергоресурсів, можуть мати прибуток тільки в тому випадку, якщо будуть продавати якомога більше енергоресурсів і отримувати за це гроші (і це для них найважливіше, тому що в іншому випадку виникнуть проблеми з енергопостачальними організаціями). Так як вони не можуть продати більше, ніж їм можуть відпустити цих енергоресурсів, то у енергопостачальних організацій може з'явитися мотивація до енергозбережень тільки при підключенні додаткових споживачів за рахунок енергозбережень за вищими тарифами. Тобто доцільно мати кілька тарифів для різних груп споживачів, а саме для:

а) населення, вже отримує тепло;

б) житла, що будується;

в) об'єктів соціально-культурного призначення;

г) існуючих підприємств;

д) підприємств, які будуються (або за умови додаткових навантажень для існуючих);

е) при наднормативному споживанні енергоресурсів, в т.ч. тепла (у цьому випадку інвестиції на енергозбереження можуть окупитися за рахунок "комерційних" тарифів, а частина прибутку від цього повинна надходити до бюджету (міста, району), тому що зазвичай мережі є муніципальними).

Необхідно терміново піти від витратного механізму фінансування ЖЕУ і розробити мотивацію для енергозбережень, для отримання максимальних прибутків за рахунок платних послуг та інших робіт. Місцевим органам влади розробити єдині для всіх (незалежно від форм власності) "Правила гри" на

цьому ринку, тому що тільки високорентабельні підприємства житлової сфери, що мають можливість інвестувати прибуток у розвиток здатні дати якісні послуги і запобігти розвалу системи ЖКГ.

Підводячи підсумок, хочеться ще раз відзначити, що необхідно розробити мотивацію для енергозбережень усіма учасниками ринку. Якщо хоча б одному з учасників ринку буде не вигідно, то не буде і загального успіху. Крім того, найголовніше – необхідно розробити стратегію енергозбережень усіма учасниками ринку і перші (невеликі) інвестиції повинні бути спрямовані саме на розробку стратегії, і тільки потім визначатися з тактичними заходами і інвестиціями для вирішення тактичних завдань.

Література:

1. Волков В.П. Проблеми енергозбереження в житловому фонді. 2013. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemi-energozberezhennya-v-zhitlovomu-fondi> (дата звернення: 25.10.2018)
2. Трач О.Ю. заходи енергозбереження як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємств теплокомуненерго URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29019/1/142_239_240.pdf (дата звернення: 20.10.2018)
3. Телятник С.В., Дворкін С.В. Енергозбереження в ЖКГ як пріоритетний напрямок розвитку. URL: <http://economy.kname.edu.ua/images/files/konferenc/may2013/19-20.pdf> (дата звернення: 20.10.2018).

НЕОБХІДНІСТЬ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Піменова М. М., канд. екон. наук, ст. викл. каф. фінансів

Університет митної справи та фінансів

Проблема ресурсозбереження є загальнодержавною, адже в умовах розвитку ринкових відносин усвідомлення суб'єктами господарювання вичерпності більшості ресурсів не є стимулом до ресурсозбереження. Вона має вирішуватися шляхом формування відповідних фінансових механізмів, інструментів та важелів державного фінансового стимулювання для розкриття внутрішніх резервів, впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу, розвитку нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива у всіх галузях економіки.

Розглянемо обсяги енергоспоживання на основі відновлюваних джерел у динаміці на території України.

Із таблиці бачимо, що показник загального постачання енергії зменшується $y = -5073,3x + 145195$, також зменшується показник обсягу гідроенергетики ($y = -42,103x + 1121,7$). Проте деякі складові, а саме обсяг енергії біопалива та відходів збільшується ($y = 115,28x + 1151,5$), стрімка тенденція до збільшення є і показника вітрова та сонячна енергія ($y = 18,079x - 41,933$).

Таблиця 1. Енергоспоживання на основі відновлюваних джерел за 2007-2017 роки

		Одиниця виміру	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Загальне постачання первинної енергії	тис. т.н.е.	139330	134562	114420	132308	126438	122488	1E+05	105683	90090	91658	89389
	із нього												
2	Гідроенергетика	тис. т.н.е.	872	990	1026	1131	941	901	1187	729	464	660	658,5
3	у % до підсумку	%	0,6%	0,7%	0,9%	0,9%	0,7%	0,7%	1,0%	0,7%	0,5%	0,7%	0,7%
4	Енергія біопалива та відходи	тис. т.н.е.	1508	1610	1433	1476	1563	1522	1875	1934	2102	2832	2420
5	у % до підсумку	%	1,1%	1,2%	1,3%	1,1%	1,2%	1,2%	1,6%	1,8%	2,3%	3,1%	2,7%
6	Вітрова та сонячна енергія	тис. т.н.е.	4	4	4	4	10	53	104	134	134	124	156,9
7	у % до підсумку	%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%
Усього енергія від відновлюваних джерел													
8	Загальне постачання енергії від відновлюваних джерел	тис. т.н.е.	2384	2604	2463	2611	2514	2476	3166	2797	2700	3616	3235
9	Частка постачання енергії від відновлюваних джерел	%	1,7%	1,9%	2,2%	2,0%	2,0%	2,0%	2,7%	2,6%	3,0%	3,9%	3,6%

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Таким чином, актуальним є питання переходу від традиційних джерел енергії до нових, альтернативних, які екологічно менш небезпечні. Передусім це тепла, світлова енергія Сонця. За прогнозом до 2020 р. такі джерела замінять близько 2,5 млрд т палива, їх частка у виробництві електроенергії і тепла складе не менше 8%. Передусім це енергія Сонця, якої поступає на поверхню Землі в 14-20 тис. разів більше, чим виробляють всі техногенні джерела планети [2].

Таким чином, майбутнє – за альтернативними джерелами енергії, бо вони майже безплатні (природні вітри, енергія Сонця, земного тепла), безпечні і не пов'язані із шкідливими викидами. Ще одна перевага – автономність, відсутність необхідності передавати енергію на великі відстані, що супроводжується її великими втратами та забрудненням довкілля, наприклад електромагнітним при транспортуванні електроенергії високої напруги. Проблема альтернативних джерел енергії особливо актуальна на фоні повідомлень про те, що запаси нафти, газу будуть вичерпані через 30-50 років, вугілля – через 200-300 років. Енергетичні джерела – основа незалежності будь-якої держави. Це особливо актуально для України, промисловість якої витрачає в 4-5 разів більше енергії, ніж будь-яка країна Європи, що робить продукцію не конкурентоспроможною.

Література:

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Чучуй В. П., Уминський С. М. Альтернативні джерела енергії: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Одеса: ТЕС., 2015. 494 с.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ РОЗРАХУНКУ ЕЛЕКТРИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Пономаренко І. І., студент 2 курсу магістратури факультету електропостачання і освітлення міст

Харченко В. Ф., д-р техн. наук, проф. каф. систем електропостачання та електроспоживання міст

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Навантаження визначають необхідні технічні характеристики елементів електричних мереж: перерізу і марки провідників і струмопроводів, потужності і типи трансформаторів. Перебільшення очікуваних навантажень приводить до перевитрати дротів і кабелів, завищенню потужності трансформаторів, а зменшення – до зайвих втрат у мережах, перегріву провідників і трансформаторів, підвищеному тепловому зносові і скороченню нормального терміну їхньої роботи [1].

У першому і другому випадках приведені витрати, що є критерієм економічності прийнятих проектних рішень і визначають собівартість передачі, зростають.

Тому очікувані електричні навантаження бажано визначати при проектуванні точніше.

Однак, внаслідок недостатньої повноти, точності і вірогідності вихідної інформації про всі численні випадкові фактори, що формують навантаження, вони не можуть бути визначені з високою точністю.

Порівнюючи значення за двома розрахунковими методами можна проаналізувати отримані результати. Зміна розрахункового навантаження при збільшенні кількості електроприймачів від 29 до 342 шт. відбувається у відповідності отриманих залежностей, показаних на діаграмах Рис.1.– Рис.4.

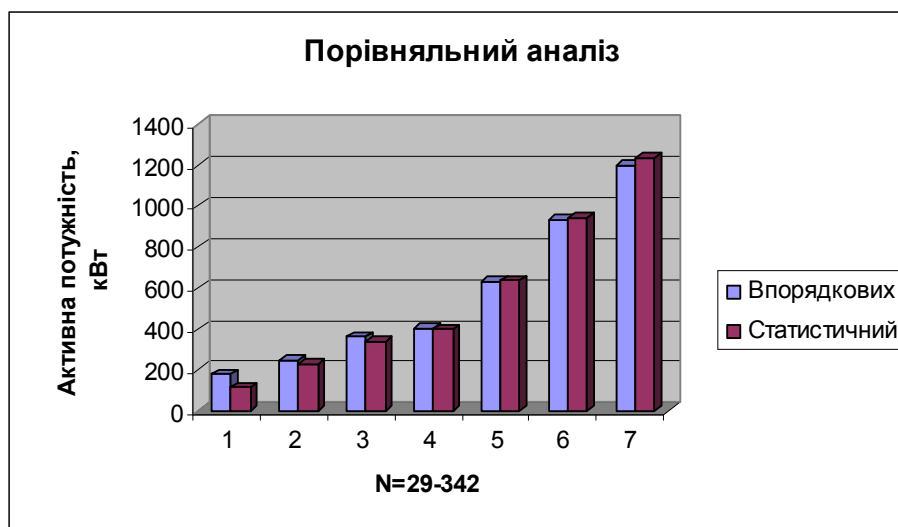

Рис.1. Порівняння розрахункових навантажень по активній потужності, отриманих методом впорядкованих діаграм і статистичним методом.

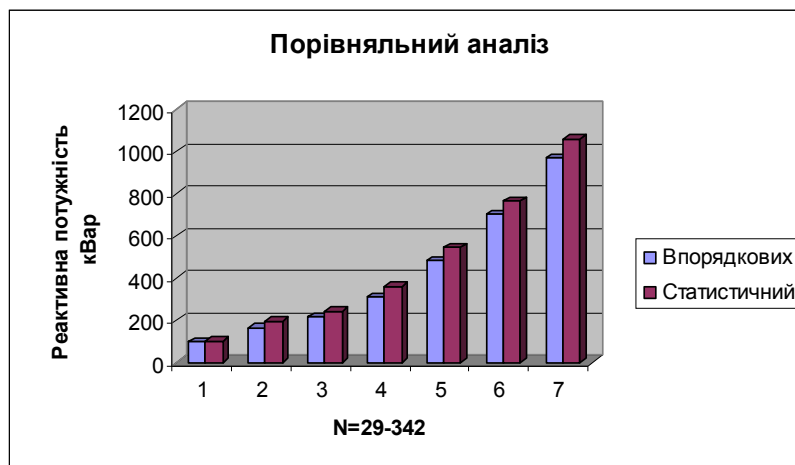

Рис. 2. Порівняння розрахункових навантажень по реактивній потужності, отриманих методом впорядкованих діаграм і статистичним методом.

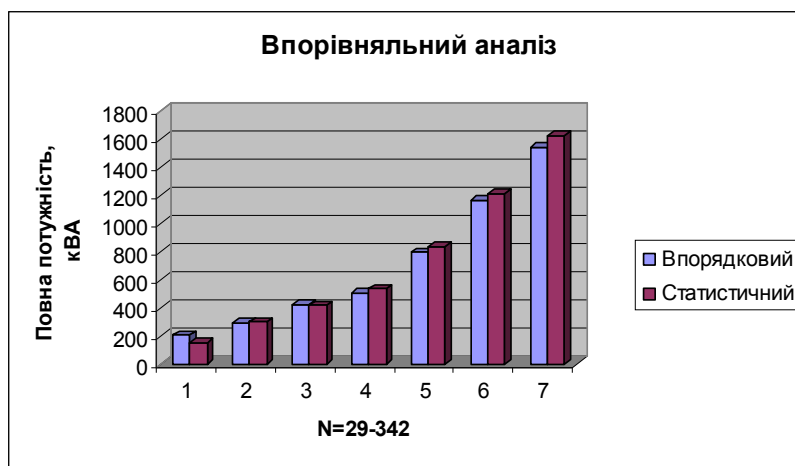

Рис. 3. Порівняння розрахункових навантажень по повній потужності, отриманих методом впорядкованих діаграм і статистичним методом.

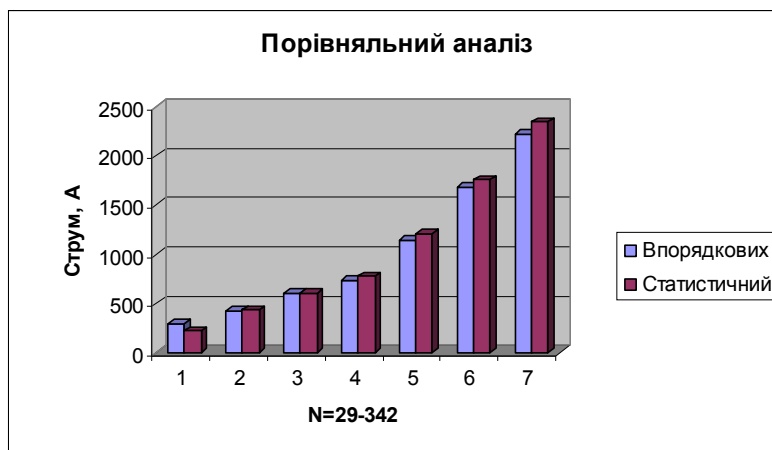

Рис. 4. Порівняння розрахункових навантажень по повній потужності, отриманих методом впорядкованих діаграм і статистичним методом.

При малих кількостях електроприймачів до 70 шт., значення по активній потужності (рис.1.) значно перевищує розраховане по методу впорядкованих діаграм в порівнянні із статистичним методом. Це перевищення складає при

кількості електроприймачів 29 - 35%. При розрахунку в цьому діапазоні статистичним методом навантаження по активній потужності буде занижено на це значення, що приведе до зменшення вибраних перетинів кабелів, а це зрештою збільшить втрати потужності в запроектованій мережі. Це підтверджується і іншими розрахунковими значеннями (повного навантаження, розрахунковому струму) рис. 3 – рис.4.

По реактивній потужності рис.2 навпаки, значення отримані статистичним методом перевищують значення отримані методом впорядкованих діаграм. Це перевищення складає 13,5%, що лежить в області допустимих погрішностей при розрахунках.

Але вже в нових нормативних документах [2] по суті ці два методи об'єднались. Метод з урахуванням коефіцієнту розрахункової потужності K_p , де коефіцієнт має різне значення при використанні різних ступенів електропостачання.

Висновки

Аналіз розглянутих вище різних методів визначення розрахункових навантажень дозволяє дати наступні загальні рекомендації:

1. Для визначення розрахункових навантажень на нижчих ступенях електропостачання по окремих групах приймачів і вузлах напругою до 1000 В у цехових мережах слід використовувати метод впорядкованих діаграм показників графіків навантажень. Причому цей метод застосовується при кількості електроприймачів до 70 шт.

2. Для визначення розрахункових навантажень на вищих ступенях системи електропостачання (починаючи з цехових шинопроводів або шин цехових трансформаторних підстанцій і кінчаючи лініями, що живлять підприємство) слід застосовувати статистичний метод розрахунку.

3. По новим нормативним документам розрахунок навантажень проводять на в сіх рівнях електропостачання промислових підприємств.

Література:

1. Харченко В.Ф. Електропостачання міст і промислових підприємств: Конспект лекцій для студентів 4-5 курсів денної і заочної форм навчання напряму підготовки 0906 «Електротехніка» (6.050701 «Електротехніка та технології») / В.Ф. Харченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 168с.

2. Національний стандарт України. Настанова з проектування систем електропостачання промислових підприємств. ДСТУ - Б Н В.2.5. – 80: 2015 Видання офіційне. Київ, Мінрегіон, 2016.

«СОНЯЧНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ»

АБО ЧИ МАЄ УКРАЇНА ШАНС РОЗВИТКУ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Шляхова М. А., студентка 1 курсу факультету міжнародних економічних відносин

Осецький В. Л., д-р екон. наук, проф. економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Плешакова О. А., канд. екон. наук, викл. економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут Міжнародних відносин

В даний час в світі все більш актуальною стає проблема дефіциту ресурсів та енергії. У сьогоднішніх реаліях зростаючих глобальних енергетичних проблем все більш актуальними стають питання переходу до альтернативних джерел енергозабезпечення. Майбутнє вже давно визначено за екологічно чистою енергетикою, заснованою на новітніх технологіях, тому орієнтація на нафту, газ і ядерну енергію може призвести до серйозної енергетичної залежності від найбільших постачальників сировини і вже сьогодні ставить під загрозу економічну безпеку країн, в тому числі Україну.

Метою дослідження стало визначення переваг та недоліків використання сонячної енергетики та доцільності використання її в Україні.

Енергія сонця використовується в якості джерела як електричної, так і теплової енергії. Цей відносно новий спосіб виробництва електроенергії отримав бурхливий розвиток в середині 2000-х рр. Саме в ці роки вартість виробництва сонячних панелей стала знижуватися, а їх ефективність – зростати. Питанням сонячної енергетики в різні роки займалися такі відомі вчені як Вінклер І.А., Товажнянський Л.Л., Марочек В.И., Харченко Н.В. та Волеваха Н.М.

Використання енергії сонця має величезні переваги щодо інших видів електростанцій. В першу чергу, необхідно згадати, що це - *поновлюване джерело енергії*, на відміну від викопних видів палива - вугілля, нафти, газу, які є вичерпні. *Потенціал сонячної енергії величезний* - поверхня Землі опромінюється 120 тис. ТВт сонячного світла, а це до 20 тис. разів перевищує світову потребу в ній. Крім того, сонячна енергія *невичерпна* і постійна, так що її вистачить в надлишку і на долю майбутніх поколінь. Крім інших переваг сонячної енергії - вона *доступна в кожній точці світу*, не тільки в екваторіальній зоні Землі, але і в північних широтах. Використання, транспортування і монтаж сонячних електростанцій практично *не супроводжується шкідливими викидами в атмосферу*.

Однак у сонячної енергетики є й недоліки. Сонячна енергія відноситься до розряду *дорогого ресурсу* за рахунок того, що облаштування будинку сонячними накопичувальними елементами обходиться в чималу суму на початковому етапі. За рахунок того, що сонячне світло *відсутнє в нічний час*, а

також в похмурі та дощові дні, сонячна енергія не може служити основним джерелом електроенергії. Акумуляторні батареї, що дозволяють накопичувати енергію і згладжувати, в якійсь мірі, нестабільність її надходження, відрізняє висока ціна, доступна не кожному домовласникові.

В даний час світовий бум сонячної енергетики набирає обертів. Використання сонячних панелей зафіксовано на всіх контентах світу, а розвинуті країни активно збільшують її частку в загальному енергетичному балансі. У світі існують три основних лідера по використанню сонячної енергії: Китай, Японія, США.

Потенціал сонячної енергії в Україні є достатньо високим для масштабного впровадження фотоелектричного та теплоенергетичного обладнання практично в усіх областях, цьому також сприяє хороший щорічний показник інсоляції, високий науково-технологічний потенціал, можливість виробляти фотовольтаїчну продукцію, а також моно- і полікристалічний кремній, необхідний для неї.

В Україні в 2008 р. був введений «зелений тариф» – це спеціальна висока ціна, за яку закупається електроенергія, вироблена за допомогою альтернативних джерел енергії. Це один з найпоширеніших і ефективних стимулів розвитку «чистої» енергетики. «Зелений тариф» працює наступним чином: якщо ви продаєте енергію, вироблену з викопних ресурсів – вам платять одну ціну, а якщо з альтернативних джерел – набагато більш високу ціну. «Зелений тариф» в Україні – один з найвищих в Європі і це надає оптимізму щодо майбутнього української сонячної енергетики, тому що становить 0,18 євро або 5,8 грн.

Саме завдяки впровадженню «зеленого тарифу» в Україні сьогодні працюють близько сотні сонячних електростанцій різної потужності. В останні роки було побудовано такі великі електростанції, як «Нептун Солар» (Миколаївська обл), станція «Лиманська» (Одеська обл.), «Приозерна» (Одеська обл.), станція біля с. Ративці Закарпатської обл., станція «Богородчанская – 1» (Івано-Франківська обл.), станція «Самбірська» (Львівська обл.), станція возле с. Ясенівка (Хмельницька обл.). Зараз частка енергії, виробленої сонячними електростанціями України становить близько 0,8%, а планується збільшити її до 5,7 % за оптимістичним сценарієм, що дуже небагато.

В своїй роботі ми розраховали, наскільки вигідно виробляти сонячну енергію окремим домогосподарством. Розрахунки виконувались для двох типів сонячних батарей – моно- і полікристалічних. Потужність домашньої сонячної електростанції залежить від добового споживання електроенергії приватним домогосподарством. У нашому випадку для сім'ї з чотирьох осіб та площі будинку 120 м² при наявності названих електроприладів добове споживання електроенергії складає приблизно 10 кВт. Таким чином, повна вартість обладнання для постачання електроенергії на приватне домогосподарство складає 104 тис. грн. для монокристалічних батарей і 98 тис. грн. для полікристалічних батарей. Період окупності встановленого обладнання розраховується за формулою $T = IC / P$, і складав би 18 років при

звичайних умовах експлуатації обладнання та 5 років, якщо домогосподарство продавало б надлишки електроенергії за зеленим тарифом. При підключення «зеленого» тарифу встановлення сонячних батарей економічно доцільне, бо термін окупності дуже малий, усього 5 років, та подальші 17-18 років експлуатації будуть приносити прибуток.

Отже, виробництво сонячних батарей у світі хоча і набуло високу динаміку, але не може скласти конкуренцію відомим способам генерування енергії. Зрозуміло, що альтернативні джерела енергії не вирішать у найближчі роки всі енергетичні проблеми, але орієнтація на них дає реальні можливості зміцнити наші позиції в майбутньому, підвищити енергетичну безпеку України, зменшити витрати населення за комунально-житлові послуги.

Література:

1. Вінклер І. А. Екологічна безпека джерел енергії. Від традиційних до сучасних і перспективних : навчальний посібник / І.А. Вінклер, Я.Ю. Тевтуль. – Львів: «Новий Світ-2000», 2012. – 277 с.
2. Відновлювальні джерела енергії у локальних об'єктах / Якименко Ю. І., Сокол Є. І., Жуйков В. Я. [та ін.]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2001. – 114 с.
3. Товажнянський Л.Л. Енергетика на межі ХХІ століття : навчальний посібник / Л. Л. Товажнянський. Б. О. Левченко. – Харків: НТУ «ХПІ», 2006. – 200 с.
4. Марочек В. И. Пасынки энергетики (Об использовании энергии ветра, Солнца, океана и т.д.) : Новое в жизни, науке и технике. Сер. «Техника», №5 / В. И. Марочек, С.П. Соловьев. – М.: Знание, 1981. – 64 с.

**ВПЛИВ КОНСТРУКТИВНИХ РІШЕНЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАЦЮЮЧИХ ВІД ВІБРАЦІЇ**

Алексанян С. В., студент 6 курсу, факультет транспортних систем і технологій
Нікітченко О. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Засоби індивідуального захисту - рукавиці, призначені для зниження рівнів впливу вібрації на руки працюючих. Особливо це стосується робітників по будівництву доріг, які використовують різноманітні прилади відбивної дії. Повністю запобігти негативному впливу вібрації застосуванням тільки індивідуальних засобів захисту, на даний момент, навряд чи можливо. У низькочастотному діапазоні засоби індивідуального захисту не тільки не здатні значно послаблювати вібрацію, але іноді навіть можуть і посилювати її. При такому положенні справ, застосування ергономічних засобів захисту дозволяє зберігати кисті рук в комфортних умовах терморегуляції і послаблювати вплив вібрації. Використання засобів захисту в комплексі з іншими заходами може забезпечувати захист здоров'я працюючих, неможливість виникнення травмонебезпечних та аварійних ситуацій [1].

Мета цієї роботи полягала в оцінці ефективності захисних властивостей засобів індивідуального захисту рук від вібрації при застосуванні традиційних та нових конструктивних рішень антивібраційних виробів.

Для виконання поставленої мети вирішувалося завдання по зміні конструкції засобів захисту по ефективності і ергономічним властивостям виробів.

Захисні властивості рукавиць досягаються за рахунок застосування пружнодемпфованих і пористих пружних матеріалів і елементів. До таких відносяться поролон, пориста гума, пінополіетилен і пружні гумові трубки. Від типу обраного пружнодемпфованого елемента залежить конструктивне виконання засобів індивідуального захисту рук [2].

Застосування поролону в якості пружного елемента відомо вже давно. Завдяки дрібнопористій структурі поролон володіє добрими показниками еластичності, повітропроникності і підтримує комфортну терморегуляцію рук робітника, що знижує ризик негативного впливу вібраційного навантаження.

Однак поролон - це матеріал з відкритою пористістю і за рахунок цього захисні властивості подібних конструкцій знижуються під навантаженням в реальних технологічних процесах. У місцях згину кисті утворюється

зм'якшування пружного елемента. Тому було запропоновано цю проблему вирішити наступним чином: у рукавицях поролон замінили на пористий матеріал з покриттями, ізолюючими внутрішню структуру. Таким чином, було отримано матеріал з властивостями, наближеними до пінополіетіленов із закритою пористістю. Для кращої фіксації елементів відносно один одного передбачали спеціальну прострочування.

Було встановлено, що в діапазоні частот 8-31,5 Гц ослаблення дії вібрації відбувається у виробі на величину 1-2 дБ. В діапазоні частот 63-250 Гц спостерігається значне зниження дії вібрації на руки людини з введенням в конструкцію зразка пористого матеріалу з покриттям.

Таким чином, у діапазоні октавної смузи частот 63-250 Гц рукавиці даного типу мають високі показники ефективності, перевершуючи рукавиці з поролоновими вкладишем на 1,0-3,5 дБ, що дозволяє на частотах 125-250 Гц знизити вплив вібрації до нормованих значень.

Література:

1. Coel V. K. Role of gloves in reducing vibration: An analysis for pneumatic chipping hammer / V. K. Coel // Amer. industr. Hyg. Ass. J. 1987. - Vol.48 - №1. P. 9-14.
2. Каминский С. Л. Средства индивидуальной защиты / С. Л. Каминский, К. М. Смирнов, В. И. Жуков, Н. А. Краснощеков. - Л.: Химия, 1989. – 400 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНИЖЕННЯ СТАТИЧНОЇ ЕЛЕКТРИЗАЦІЇ СИСТЕМ ТРАНСПОРТУВАННЯ

Боровенська О. О., студент 6 курсу, факультет транспортних систем і технологій

Білим П. А., канд. хім. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах транспортування зернових на об'єктах по їх зберіганню та переробці проблема статичної електризації конвеєрних засобів є актуальною. Це призводить до поверхневої активації транспортерної стрічки, що негативно впливає на продуктивність установок, обладнання і обслуговуючий персонал. Величина струму при цьому незначна і безпосередньої небезпеки для людини не представляє. Однак іскра, проскакує між тілом людини і об'єктом з накопиченим зарядом, може стати причиною виробничого травматизму і при певних умовах навіть створити аварійну ситуацію.

Найбільш яскраво здатність до електризації з'являється у діелектричних матеріалів, до числа яких відносяться кордові транспортерні стрічки на основі ПВХ [1].

Існує безліч способів боротьби зі статичною електрикою полімерів. Всі

вони можуть бути умовно розділені на дві групи. До першої з них відносяться способи, використання яких запобігає накопиченню зарядів статичної електрики на взаємодіючих тілах. Сюди входять заземлення металевих і електропровідних неметалевих елементів обладнання, а також збільшення поверхневої та об'ємної провідності діелектриків.

Друга група способів, не виключаючи можливості накопичення зарядів, запобігає небажаному або небезпечне їх прояв. У цьому випадку завдання вирішується проведенням технологічних процесів в середовищах, в яких розряди статичної електрики не викликає пожеж і вибухів [2].

Багато із зазначених вище способів викликають певні труднощі при їх реалізації і вимагають великих фінансових витрат. Тому при експлуатації полімерів, в даному випадку стрічки ПВХ, найбільш простим і економічним методом боротьби зі статичною електрикою є збільшення поверхневої провідності полімеру за рахунок обробки його антистатиками. Антистатиками можна обробляти готовий полімер або вводити їх в полімер разом з різними добавками і стабілізаторами. Це призводить до значного зниження опору полімеру, і як наслідок цього суттєво зменшує час, необхідний для стікання статичної електрики з його поверхні.

Антистатиками вводять до складу матеріалів при їх виробництві або наносять на поверхню виробів у вигляді розчинів, аерозолів, емульсій. При цьому величина питомого поверхневого опору полімерів знижується в середньому з 10^{16} до 10^8 Ом. В якості антистатиків в промисловості найчастіше застосовують різні поверхнево-активні речовини [3].

З метою вибору найбільш підходящого антистатика для обробки полівінілхлориду (ПВХ) нами був проведено дослідження впливу різних речовин на питомий поверхневий опір ПВХ. Вимірювання питомого поверхневого опору нативного ПВХ, так і обробленого одним з антистатиків проводилися на експериментальній установці. Вимірювальна установка являє собою резистивно-ємнісний ланцюг, утворену досліджуваним зразком, вимірювальними електродами, конденсатором і електростатичним вольтметром.

За отриманими експериментальними даними залежності напруги на конденсаторі від часу визначали постійну часу розряду при відомій ємності конденсатора опір вимірюваного зразка. За експериментальними даними будували графіки залежності логарифма напруги на осередку від часу. Питомий поверхневий опір зразків визначали з урахуванням розмірів вимірювальної комірки (довжини вимірювальних електродів і відстані між ними).

В ході експерименту досліджено дію антистатиків на зниження питомої поверхневого опору плівкових зразків полівінілхлориду.

В якості антистатиків (модифікаторів) використовували: гідрофобізатор «Дон» - спиртова композиція катіонних азотовмісних ПАР, емульгатор «Сульфол» - суміш ізомерів натрієвих солей алкилбензолсульфоїкислоти, аналітичний реагент - динатрієва сіль хромотропової кислоти, поліелектроліт ВПК-402 - продукт полімеризації діметилдіаліламмонійхлоріда, кондиціонер «Текстапав» - діалкілдіметіламмоній хлорид і м'ягчитель «Алкапав» - хлорид

цетилтриметиламоній.

При аналізі розрахункових експериментальних даних було встановлено, що оптимальну модифіковану дію має м'ягчитель «Алкапав». Після його обробкою питомий об'ємний опір плівкового ПВХ знижується від 10^{13} до 10^6 Ом.

Таким чином, поверхнева обробка плівкового зразка ПВХ показала можливість надавати на нього антистатичну дію, що відкриває можливості щодо зниження статичної електризації транспортних засобів конвеєрного типу в виробничих умовах і сприяє поліпшенню умов праці на підприємствах по зберіганню і переробці зернових культур.

Литература:

1. Максимов Б. К. Статическое электричество в промышленности и защита от него / Б. К. Максимов. – М.: Энергия, 1978. – 80 с.
2. Василенок Ю. И. Защита полимеров от статического электричества / Ю. И. Василенок – Л.: Химия, 1975. – 192 с.
3. Станкевич К. И. Гигиена применения полимеров / К. И. Станкевич – Киев: Здоровье, 1976. – 144 с.

ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вдовиченкова Ю. С., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Толмачов І. О., асист. каф. Транспортних систем і логістики

Левада В. П., ст. викл. каф. Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

На сьогодні ринок транспортних послуг поділяється на такі рівні:

1 рівень – замовники послуг (вантажоодержувачі, власники вантажу, вантажовідправники);

2 рівень – експедитори (посередники, що в той же час виступають організаторами і контролерами логістичного ланцюга доставки вантажу);

3 рівень – перевізники[1].

Головним завданням транспортно-експедиційних компаній є надання якісних транспортно-експедиційних послуг на внутрішньому та міжнародному ринку перевезень.

При цьому у своїй діяльності компанії стикаються з рядом проблем: якість транспортного обслуговування, зношеність рухомого складу, конкурентоздатність, вибір раціонального маршруту, недовантаження автомобілів, страхування вантажу, складнощі організації перевезень за участю декількох видів транспорту, нестача інформації про програмні продукти, а

також недосконалість законодавчої бази.

1. Нестача інформації про програмні продукти. На сучасному ринку представлена велика кількість програмних продуктів зі складним інтерфейсом, що досить дорого коштують і не кожний співробітник компанії може розібратися з ними, тому використовують інтернет-ресурси.

2. Складнощі організації перевезень за участю декількох видів транспорту можна вирішити за допомогою врахування найкоротшого та найдешевшого способу доставки, з ретельно підібраним маршрутом руху.

3. Вибір раціонального маршруту проводиться за допомогою складання та вирішення транспортної задачі, що допоможе проаналізувати складений маршрут та отримати оптимальний результат.

4. З недовантаженням автомобілів допоможе організація збірно-розвізних маршрутів та зміна графіків руху.

5. Щоб уникнути зношеності рухомого складу необхідно розраховувати експлуатаційні витрати та продуктивність, що згодом знижується, та залишкову вартість автомобіля, що дозволить розрахувати момент часу, коли вигідніше продати транспортний засіб.

6. Усі вищезазначені проблеми формують одну глобальну – якість транспортного обслуговування, якщо оптимізувати процес перевезення шляхом складання оптимальних маршрутів, використовувати найбільш ефективний вид транспорту можна уникнути цієї проблеми.

7. Недосконалість законодавчої бази характеризується кількістю часу проведеного в зонах митного контролю, на сьогодні ця проблема вирішується введенням системи «Єдиного вікна», що допоможе зменшити час на митне оформлення і в цілому на перевезення.

Література:

1. Сханова С. Э. Основы транспортно-экспедиционного обслуживания: учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования / С. Э. Сханова, О. В. Попова, А. Э Горев. – 4-е изд. перераб.– М.:Издательский центр «Академия», 2011. – 432 с.

АКУСТИЧНІ КОЛИВАННЯ У ВИРОБНИЧИХ ПРИМІЩЕННЯХ

Висторобець А. С., магістр факультету Транспортних систем та технологій

Коновал Д. О., магістр факультету Транспортних систем та технологій

Яценко Н. М., магістр факультету Транспортних систем та технологій

Заїченко В. І., канд. техн. наук, доц. каф. Охорона праці та безпека життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Звукові хвилі в приміщенні багаторазово відбиваються від стін, стелі та різних предметів. Відбиття значно збільшують рівень шуму від джерела в

приміщенні на 10-15 дБА у порівнянні з шумом такого ж джерела на відкритому повітрі. В приміщенні рівень шуму в розрахунковій точки (РТ) від джерела шуму (ДЖ) складається з прямих ($I_{пр}$) і відбитих ($I_{від}$) від стін, стелі та підлоги (рис.1).

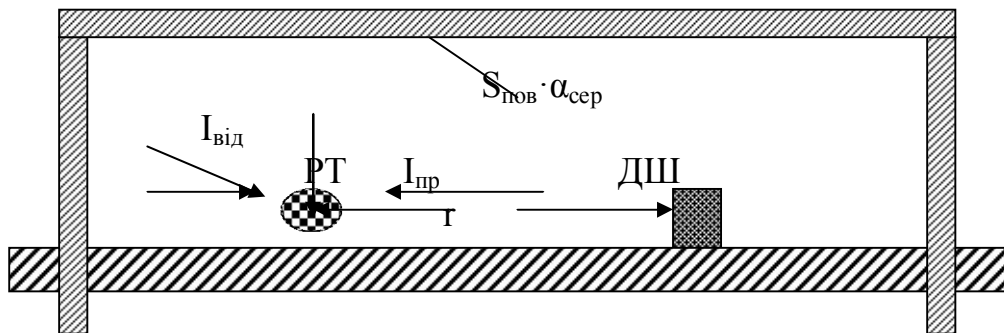

Рис1. Випромінювання звукових хвиль в приміщенні

Рівні звуку в розрахункових точках приміщення можна підрахувати за такою формулою:

$$L = L_p + 10 \lg(\Phi/S + 4/B), \text{ дБА}, \quad (1)$$

де - L_p – рівень звукової потужності джерела звуку, дБА, і визначається його технічними характеристиками;

Φ – фактор спрямованості, рівний відношенню інтенсивності звуку, який створюється джерелом у вільному полі в даній точки сфери, в центрі якої воно знаходиться, (I_i) до середньої інтенсивності звуку на поверхні тієї ж сфери ($I_{сер}$):

$$\Phi = I_i / I_{сер}, \quad (2)$$

S – площа поверхні, в яку випромінюється звук на відстані r ;

B – постійна приміщення, яка характеризує звукопоглинання:

$$B = A / (1 - \alpha), \text{ м}^2, \quad (3)$$

де - $A = \alpha \cdot S_{ог}$ – сумарне звукопоглинання у приміщенні або еквівалентна площа звукопоглинання, м^2 ; α – коефіцієнт звукопоглинання внутрішніх поверхонь приміщення площею $S_{ог}$.

Якщо проаналізувати зміст формул (1-3), то виявляється, що для захисту від акустичних коливань в приміщенні можна використовувати методи:

- зниження шуму в джерелі його виникнення (зменшення L_p);
- боротьба з шумом на шляхах його розповсюдження (звукоізоляція);
- акустична обробка приміщень (звукопоглинання);
- архітектурно-планувальні рішення.

Зниження шуму в джерелі його виникнення – найбільш радикальний метод, але технічно дуже складний і потребує плідної праці вчених, конструкторів, проектувальників, а також значних фінансових вкладень, що на даному етапі розвитку країни дуже проблематично.

Другий метод зниження шуму у виробничих приміщеннях полягає у застосуванні акустичних перешкод на шляхах розповсюдження звукових хвиль.

Акустична обробка приміщень передбачає вкривання стелі та частини стін звукопоглинальними конструкціями. Ефективність акустичної обробки

приміщень залежить від звукопоглинальних властивостей застосовуваних матеріалів та конструкцій, особливостей їх розташування, об'єму приміщення, його геометрії, місць розташування джерел шуму.

Враховуючи, що рівень звуку в таких приміщеннях як механічні, металообробні, деревообробні цеха, машинні зали та інші складає 84 – 92 дБА, то у теперішній час найбільш припустимим для зниження шуму до вимог ДСНЗ.3.6.037-99 (80 дБА) є метод акустичної обробки, тобто використання властивостей матеріалів поглинати звукову енергію, яка падає на них. Цей метод технічно простий і не потребує особистих фінансових вкладень, але потребує нових технічних рішень які б дозволили підвищити ефективність звукопоглинання і тим самим значно покращити умови праці робітників.

Література:

1. Богданов Ю. В. Расчет звуковых зон внутри помещений / Ю. В. Богданов, В. В. Сафонов, И. Н. Паращиенко // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – 2011. – № 6 – 7. – С. 29 – 33.
2. Богданов Ю. В. Некоторые теоретические предпосылки оптимизации шумового режима в замкнутом пространстве / Ю. В. Богданов, В. В. Сафонов, И. Н. Паращиенко // Строительство, материаловедение, машиностроение. – 2011. – Вып. 62. – С. 90 – 93.
3. Сафонов В. В. Состояние и методы борьбы с шумом на заводах сборных железобетонных изделий / В. В. Сафонов, Ю. В. Богданов, И. Н. Паращиенко // Коммунальное хозяйство міст: наук.-техн. зб. – 2011. – Вип. 99. – С. 80 – 87.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З ШУМОМ

Висторобець А. С., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Коновал Д. О., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Яценко Н. М., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Заїченко В. І., канд. техн. наук, доц. каф. Охорона праці та безпека життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Шуми від машин, механізмів та технологічного обладнання в промисловості досягають значних величин. Вони не повинні перевищувати гранично допустимих рівнів звуку і звукового тиску діючих державних санітарних норм (ДСН 3.3.6.037-99). Зниження шуму до гранично допустимих – це велика соціальна і економічна проблема сучасності.

В суспільстві боротьба проти таких негативних наслідків виробництва як шум, основана на державній зацікавленості охорони здоров'я працівників.

Шум під час роботи заважає концентрації уваги і тому знижує продуктивність праці в деяких випадках на 20 – 25% (рис. 1).

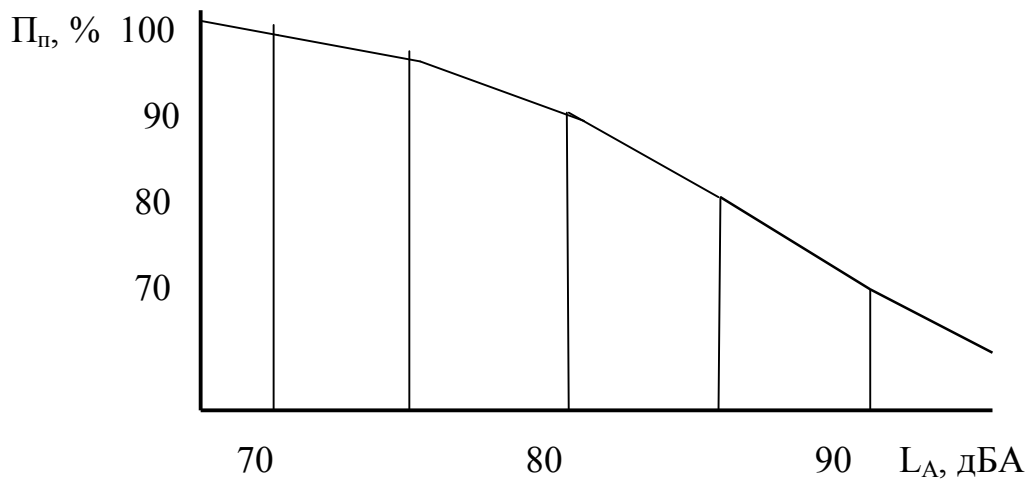

Рис. 1. Вплив рівнів шуму (L_A) на продуктивність праці (P_n).

Дратуюча дія шуму залежить від його фізичних властивостей. Шуми зі сполошними спектрами є менш дратуючими, чім шуми з тональними складовими. Психологічна дратуюча дія шуму пов'язана з впливом його на центральну нервову систему.

Так, нервовими захворюваннями страждає 70% робочих, захворюваннями шлунку – 24 – 33%, серед них 10% заробляють виразку шлунку, 10% робочих хворіють на гіпертонію. Стійке зниження слуху з'являється після 6 – 8 років роботи в умовах шуму.

Таким чином, дія шуму на людину на виробництві може привести до порушення здоров'я, тому нема необхідності доказувати, яке важливе значення має захист від шуму. Однак практика показує, що не завжди до кінця використовуються існуючі технічні, технологічні і організаційні можливості для забезпечення максимального захисту людей від шкідливої дії шуму. Крім цього, економічна шкода у наслідку несприятливої дії шуму характеризується збільшенням витрат на компенсацію за профзахворювання, необхідність зміни роботи, медичне обслуговування та інше.

Слід особливо відмітити, що рівні шуму та вібрації верстатів, машин і механізмів стають все більш важливим критерієм в міжнародній торгівлі. Обладнання з низьким рівнем шуму та вібрації, тобто таке, що задовольняє міжнародним вимогам, має більші експортні шанси, а в наслідку забезпечує більший економічний ефект.

Література:

1. Богданов Ю. В. Методический подход по оценке экологического риска на рабочих местах и его применение для шумового воздействия / Ю. В. Богданов, И. Н. Паращиенко, С. З. Полищук, В. В. Сафонов // Строительство, материаловедение, машиностроение. – 2013. – Вып. 71. Том 2. – С. 44 – 48.
2. Сафонов В. В. Состояние и методы борьбы с шумом на заводах сборных железобетонных изделий / В. В. Сафонов, Ю. В. Богданов, И. Н. Паращиенко // Комунальне господарство міст: наук.-техн. зб. – 2011. – Вип. 99. – С. 80 – 87.

ЗВУКОІЗОЛЯЦІЯ КОНСТРУКЦІЙ БУДІВЕЛЬНО ДОРОЖНІХ МАШИН

Висторобець А. С., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Коновал Д. О., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Яценко Н. М., магістр факультету Транспортних систем та технологій
Заїченко В. І., канд. техн. наук, доц. каф. Охорона праці та безпека життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

За останні роки інтерес до створення і впровадження принципово нових конструкційних матеріалів, які володіють підвищеними механічними та акустичними якостями по відношенню з традиційними матеріалами значно виріс. Широко ведеться пошук і розробка нових, більш ефективних експлуатаційно-стійких вібропоглинаючих тонколистових матеріалів з неметалевими, металевими і комбінованим шаровим покриттям. Тому дослідження нових композиційних матеріалів шарової структури, здатних розсіювати енергію коливань, дуже актуальні.

Сучасні кабіни будівельно-дорожніх машин (БДМ), як правило, складаються з металевих листів товщиною 1,5-2 мм і скла товщиною ~5 мм. Самі по собі ці елементи володіють значною звукоізоляцією, котра складає 16-30 дБ в діапазоні частот 125-8000 Гц. В той же час середня звукоізоляція кабін з цих елементів складає на цих частотах 5-15 дБ, що значно недостатньо для втримання санітарно-гігієнічних норм. На більшості БДМ використання традиційних засобів захисту від шуму скрутно із-за специфіки конструктивного виконання, а також вимог до об'ємів і масам шумозахисту, який використовується. Особливістю процесів шумоутворення є випромінювання звука пластинами в замкнутий об'єм, де знаходиться робоче місце оператора. Прийнятим методом захисту від шуму є встановлення м'яких акустичних екранів чи звукоізоляційних перегородок на поверхні, що випромінюють звук. Такі конструкції виконуються багатошаровими і працюють вони на декількох принципах шумоглушіння: знижують звуковипромінювання шляхом вібродемпфування; зменшують реверберацію в приміщенні шляхом звукопоглинання, а також ізолюють звук випромінювача від робочого місця [1,2].

Завдання вибору ефективного комбінованого шумозахисту полягало в знаходженні матеріалу з більшим коефіцієнтом звукопоглинання і малою звукопровідністю, яке володіє демпфуючими і механічними якостями.

Як виявили дослідження такими якостями володіють шарові металеві композиції, отримані шляхом зварювання конструкційних матеріалів зі сплавами, які володіють пластичністю (цинк, алюміній та інш.). Композиційні матеріали по відношенню до сталевих пластин володіють підвищеною демпфуючою спроможністю. Швидкість затухання звуку в шарових металевих композиціях в 4-5 разів більше ніж в сталевій пластині. Найбільшою

демпфуючою спроможністю характеризується композит пластичний сплав-сталева пластина-пластичний сплав. Швидкість затухання звуку на середніх і високих частотах нормуємого діапазону складає в середньому 5 дБ/с, тоді як у сталевій пластині – 1 дБ/с. Найбільш ефективно і доцільно використовувати композиційні матеріали в яких об'ємна доля пластичних сплавів складає 50-75%. Шарові металеві композиції, наряду з підвищеною демпфуючою спроможністю, володіють також високими механічними якістьми, які перевищують вихідні складових матеріалів.

Таким чином, шарові металеві композиції володіють достатньо високими демпфуючими і механічними якістьми, що дозволяє використовувати їх для виготовлення конструкцій БДМ з підвищеними шумовими і вібраційними характеристиками.

Література:

1. Иванов Н.И.: Борьба с шумом и вибрацией на путевых и строительных машинах. Москва, 1987. – 224 с.
2. Заборов В.И.: Теория звукоизоляции ограждающих конструкций. Москва, 1969. – 53 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАМЕТРІВ РОБОТИ МАРШРУТУ ПРИ ЗМІНІ РЕЖИМУ РУХУ

Виходцева О. О., студентка 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Вакуленко К. Є., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Організаційні рішення щодо підвищення ефективності роботи міського пасажирського транспорту, ефективні з економічної точки зору, не завжди є кращими в соціальному аспекті. За цих умов проблема вивчення соціально-економічної ефективності пасажирського транспорту має нагальну важливість. Наявність сформованих транспортних мереж і сукупності транспортних засобів дозволяє побудувати раціональну організацію руху на маршрутах. Для її удосконалення можливе впровадження комбінованих режимів, що є сукупністю звичайного і експресного режимів руху. Впровадження експресних маршрутних перевезень пасажирів в рамках комбінованого маршруту, дозволяє знизити ступінь транспортного стомлення пасажирів, скоротити час очікування транспортного засобу на зупинках маршруту і час пересування [1].

Одним з основних напрямків підвищення якості та безпеки обслуговування пасажирів МПТ, є впровадження системи Bus Rapid Transit (BRT) або швидкісний автобусний транспорт. Впровадження системи BRT в

світі вказує на зниження матеріальних витрат, виходячи з потрібної меншої кількості ТЗ для роботи на маршруті [2].

Обстеження параметрів організації роботи на маршруті №226е в Слобідському районі м. Харкова дозволило визначити, що кількість автобусів на маршруті не відповідає визначеному обсягу перевезень, що підтверджує визначений динамічний коефіцієнт заповнення салону дорівнює 1,5. Така організація перевезень пасажирів не відповідає встановленим нормам перевезень пасажирів та організації праці водіїв. Виходячи з цього для роботи на маршруті було запропоновано використання 6 ТЗ, з коефіцієнтом використання пасажиромісткості 0,9 та запропонований розклад руху ТЗ.

Під час дослідження параметрів роботи маршруту було вирішено провести дослідження щодо зміни режиму руху маршруту на комбінований, для підвищення ефективності використання рухомого складу і праці водіїв, зниження витрат часу пасажирів на поїздки і покращення екологічного стану навколишнього середовища [3-4]. Запропонована математична модель вибору режиму руху на маршрутах міського пасажирського транспорту враховує інтереси підприємства, за рахунок врахування витрат на перевезення, та інтересів пасажирів, за рахунок врахування їх транспортного стомлення під час пересування [5].

Отримана залежність загальних витрат при різному співвідношенні транспортних і засобів, що працюють в звичайному режимі руху та ТЗ, що працюють в експресному, вказує на те, що для даного маршруту оптимальним співвідношення кількості транспортних засобів є 4 автобуси до 2 відповідно. При такому співвідношенні загальні витрати мінімальні.

Література:

1. Лежнева Е.И. Внедрение экспрессного режима движения автобусов в крупнейших городах // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техніка, 2006. – Вып. 69. – С. 175-180.
2. Buses with High Level of Service. Fundamental characteristics and recommendations for decision-making and research. Results from 35 European cities [Text] // European cooperation in science and technology, 2011. – 180 p.
3. Вакуленко К. Є. Управління міським пасажирським транспортом : навч. посібник / К. Є. Вакуленко, К. В. Доля ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 257 с.
4. Антошвили М. Е. Оптимизация городских автобусных перевозок / М. Е. Антошвили, С. Ю. Либерман, И. В. Спиринов – М.: Транспорт, 1985. – 102 с.
5. Гульчак О. Д. Підвищення ефективності міських пасажирських перевезень на основі удосконалення організації руху автобусів: автореф. дис. на здобуття канд. техн. наук: 20.10.05 / О. Д. Гульчак. – К.: НТУ, 2005. – 19 с.

ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Войчишена Ю. В., студентка 4 курсу факультету Програмної інженерії та бізнесу
Косухіна Л. І., асист. каф. Економіки та менеджменту

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Транспорт - одна з найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва, яка забезпечує виробничі і невиробничі потреби народного господарства та населення в усіх видах перевезень. Його ефективне функціонування є необхідною умовою стабілізації, структурних перетворень економіки, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях, захисті економічних інтересів України. Але наскільки вагоме значення має перевезення та переміщення, настільки недосконале воно в Україні.

Рівень розвитку транспортної системи держави - одна з найважливіших ознак її технологічного процесу. За умови інтеграції до європейської та світової економіки, потреба у високорозвинутій транспортній системі дедалі посилюється - вона має стати базисом для ефективного входження України до світового співтовариства та зайняття в ньому місця, яке б відповідало рівню високорозвинутої держави.

Формування національно-економічної системи ринкового типу, намагання в перспективі ввійти в Європейську економічну систему висувають перед господарством вимоги реорганізації транспортно-економічних зв'язків, підвищення основних техніко-економічних показників діяльності всіх видів транспорту.

На даному етапі стан транспортної системи України не можна вважати задовільним. Більшу частині інфраструктурних об'єктів транспорту необхідно визнати застарілими і такими, що не відповідають сучасним вимогам щодо виконання своїх основних функцій. Насамперед, це стосується залізничного та автомобільного транспорту. Автомобільні дороги, зокрема, не відповідають європейським стандартам щодо багатьох показників. Кожен громадянин з цією проблемою знайомий не лише з чуток, а й особисто - щоб відчути недоліки не обов'язково бути за кермом, достатньо поїздити у громадському транспорті, особливо після бурхливої цьогорічної зими, після якої стан більшості доріг не просто не задовільний, а загрожуючий життю. Проблеми на морському, річковому, повітряному видах транспорту пов'язані зі значним фізичним і моральним спрацюванням транспортних засобів.

В Україні мають бути необхідні стартові умови для формування сучасної системи транспортних комунікацій, що відповідала б європейським стандартам. До них насамперед відносяться: необхідність корінного технічного переоснащення галузі й істотних організаційних змін у всіх видах транспорту; достатня ресурсна база і рівень розвитку техніки і технології; наявність

кваліфікованого трудового потенціалу і передових науково-технічних розробок; вигідні природо-кліматичні і географічні характеристики території; наявність конкурентоздатних науково-технічних проектів, що пройшли відповідну експертизу і готові до реалізації; зацікавленість закордонних інвесторів у розміщенні капіталів в Україні; стійка тенденція до визнання України світовою співдружністю як європейської держави, з якою бажано мати стабільні ділові відносини на широкій довгостроковій основі і яке в перспективі буде впливати на ключові проблеми європейської політики; наявність затвердженої концепції створення і функціонування в Україні національної мережі міжнародних транспортних коридорів.

Крім того, є ще одна проблема вирішення якої потрібно здійснити у найближчий період, - це можливість входу до європейської транспортної системи. Це потребує, перш за все, створення швидкісних автомагістралей та головних залізничних ходів, розвинутої шляхової інфраструктури, приведення у відповідність до екологічних умов рухомого складу.

В цілому формування і розвиток національної транспортної системи України потребує ефективного державного регулювання, діяльності транспортних підприємств за такими напрямками: створення ринку транспортних послуг; забезпечення технологічної та екологічної безпеки транспорту; активізація міжнародної діяльності транспортних підприємств. Процес реформування транспортного комплексу України передбачає посилення з боку держави за використанням вантажної бази вітчизняного морського флоту країни як галузі транспортного комплексу з певним валютним ресурсом. Надзвичайно важливим для активізації діяльності транспортних підприємств України є створення власної інформаційної бази щодо кон'юнктури світового ринку.

Проте, не дивлячись на велику кількість глобальних, здавалося б неосяжних проблем, в Україні є дуже великі перспективи і переваги. За оцінками експертів коефіцієнт транзитності України є одним з найвищих в світі. Геостратегічне положення між країнами Європи, Азії та Близького Сходу дозволяє їй бути вигідним транзитним мостом для перевезень товарів та пасажирів.

Україна активно включається у світові суспільно-економічні процеси: приєдналася до Світової організації торгівлі, стратегічною метою визнано отримання асоційованого членства у Європейському Союзі. Транспорт, як інфраструктурна галузь, має розвиватися випереджальними темпами з метою сприяння швидкому економічному та соціальному розвитку країни та її участі у міжнародному поділі праці. Для підвищення ефективності транспортної системи необхідна програма комплексного оновлення та модернізації транспорту, яка передбачатиме комплекс заходів з нормативно-правового забезпечення та створення сприятливого інвестиційного клімату з урахуванням бюджетних та небюджетних джерел інвестування. Призначення такої стратегії полягає у визначенні ключових проблем, цілей, принципів та пріоритетів розвитку транспортної системи України з точки зору загальнонаціональних потреб та інтересів. Реалізація транспортної стратегії сприятиме суттєвому

підвищенню ефективності транспортної системи в цілому, сталому розвитку економіки та добробуту українців.

Сьогоднішня Україна вирізняється з-поміж інших країн тим, що значна кількість її міст знаходяться на традиційних транспортно-комунікаційних маршрутах євразійського континенту. Держава володіє досить високим коефіцієнтом транзитивності (транспортної привабливості), але цей показник, так би мовити, потенційний, і може бути реалізованим лише у серйозній конкурентній боротьбі з іншими державами. Цілеспрямоване врахування потенційних можливостей сприятиме Україні у досягненні нового рівня розвитку на шляху реалізації своїх головних пріоритетів, у тому числі у сфері надання транспортних послуг.

Література:

1. Інформація Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Гудима Р.Р. Проблемні аспекти розвитку транспортної інфраструктури України / Гудима Р.Р. // Проблеми і перспективи розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції та світової фінансово-економічної кризи. Чернівці / МФУ, БДФА та ін. гол. ред. В.В. Прядко – Чернівці, 2009. – С.238–239.
3. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua>

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ БЕЗПЕКИ РУХУ НА МАРШРУТАХ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Гвінджілія Р. Г., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Вакуленко К. Є., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем та логістики

Соколова Н. А., асист. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Ефективне функціонування транспортної системи в значній мірі впливає на життя сучасного міста, його економічний та соціальний розвиток. Загальний стан безпеки дорожнього руху не повною мірою задовольняє очікування суспільства, що спонукає до впровадження невідкладних заходів, спрямованих на вирішення проблем, пов'язаних з безпекою дорожнього руху і створенням безпечних та комфортних умов для всіх його учасників [1]. Основними видами наземного міського пасажирського транспорту (МПТ) в Україні є трамвай, тролейбус та автобус. За даними Міністерства інфраструктури України за період 2015 - 2017 рр. найбільша кількість ДТП, які сталися на маршрутах руху автомобільного транспорту загального користування, сталися саме на міських

маршрутах і їх кількість з кожним роком зростає: 2015 р. - 70,0 %; 2016 р. - 75,1 %; 2017 р. - 80,3 % [2-4].

На першому етапі в рамках дослідження проаналізовані показники аварійності та безпеки руху на транспорті, основні причини виникнення ДТП, до яких відносяться: невідповідна швидкість руху, порушення правил маневрування, порушення правил проїзду перехресть, виїзд на смугу зустрічного транспорту, зупинка маршрутного автобусу на недозволених ділянках маршруту, незадовільний стан дорожніх умов у місці виникнення ДТП, незадовільний технічний стан транспортних засобів [5-7].

Одним з важливих показників для оцінки безпеки руху є стан аварійності – це відносний показник, що характеризує кількість ДТП (чи кількість жертв від ДТП) за одиницю часу на одиницю виміру, або прогнозовану відносну їх кількість [5-7].

На другому етапі визначена фактична кількість ДТП, причини їх виникнення у Слобідському районі м. Харкова, виявлені найбільш аварійно небезпечні ділянки на транспортній мережі району і на трасі маршруту №226е, зокрема, за останній час (2015 - 2017 рр.), це – перехрестя пр. Ландау та пр. Героїв Сталінграду, ділянки вздовж проспеку Героїв Сталінграду та проспекту Ландау.

За 2017 рік на Перехресті пр. Ландау та пр. Героїв Сталінграду було зафіксовано 9 випадків ДТП, впродовж ділянки по пр. Ландау, яка входить в трасу маршруту №226е було зафіксовано 11 випадків ДТП, а впродовж ділянки по пр. Героїв Сталінграду, яка входить в трасу маршруту №226е було зафіксовано 5 випадків ДТП.

Виходячи з даних, визначених в процесі роботи, стало можливим розрахувати коефіцієнти аварійності для найбільш небезпечних ділянок траси маршруту, побудувати характеристичні графіки залежностей зміни коефіцієнту аварійності від інтенсивності руху на ділянці транспортної мережі, довжини перегону, визначити ймовірності виникнення затримки в роботі маршруту, пов'язані з ДТП.

Аналіз умов руху й аварійності, безпосередньо пов'язаної з маршрутними засобами МПТ, та на шляхах слідування маршрутів, дозволить провести комплексний аналіз основних показників аварійності на ділянках транспортної мережі міста, перехрестях та зонах зупиночних пунктів, по яких проходять маршрути міського пасажирського транспорту та встановити закономірності їх зміни; розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення системи безпеки дорожнього руху на міських маршрутах пасажирського транспорту.

Наразі одним з основних напрямків підвищення якості та безпеки обслуговування пасажирів МПТ є впровадження системи швидкісний автобусний транспорт (Bus Rapid Transit (BRT)) [1]. Вибір режиму руху на автобусних маршрутах міста з виділеною смугою руху (на зразок системи BRT) з урахуванням інтересів транспортних підприємств, потреб пасажирів у якості, надійності і безпеки, дозволить підвищити попит на послуги МПТ.

Розрахунок сумарних витрат на впровадження комбінованого режиму руху на маршруті №226е вказує на доцільність такого впровадження. При роботі на маршруті 6 транспортних засобів: 4 автобуси працюють в експресному режимі руху і 2 – в нормальному режимі. Виходячи з цього, в подальшому планується розглянути можливість виділення окремої смуги для руху міського пасажирського транспорту на трасі маршруту № 226е. Передбачається, що такий захід дозволить знизити ймовірність виникнення ДТП за участю МПТ на зазначених аварійно небезпечних ділянках.

Література:

1. Вакуленко К. Є., Соколова Н. А., Шилле Н. В. Адаптація принципів міської логістики до організації пасажирських перевезень // Комунальне господарство міст : науково-технічний зб., серія «Технічні науки та архітектура» / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова.– 2017. - №134 – С. 113 – 121.

2. Аналіз стану безпеки руху, польотів, судноплавства та аварійності на транспорті в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. – Київ, 2016.–Режим

доступу:

<https://mtu.gov.ua/files/%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%20-%202015.pdf>

3. Аналіз стану безпеки руху, судноплавства та аварійності на транспорті в Україні за 2016 рік [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. – Київ, 2017. – Режим

доступу:http://dsbt.gov.ua/sites/default/files/imce/Bezpeka_DTP/analiz_2017/analiz_avariynosti_2016.pdf

4. Аналіз стану безпеки руху, судноплавства та аварійності на транспорті в Україні за 2017 рік [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. – Київ, 2018. – Режим

доступу:http://dsbt.gov.ua/sites/default/files/imce/Bezpeka_DTP/analiz_2017/analiz_avariynosti_2016.pdf

5. Абрамова Л. С. Анализ методов определения показателей безопасности дорожного движения [Текст] / Л. С. Абрамова, В.В. Ширин, Г. Г. Птица // Вестник ХНАДУ. – 2015. – Вып. 69. – С. 118 -123.

6. Попов С. Ю. Необходимость учета безопасности движения при планировании маршрутов городских автобусных перевозок [Текст] / С.Ю. Попов, А.Н Дудников // Материалы I международной научно-практической конференции "Становление современной науки - 2006". – Дніпропетровськ, 2006.

7. Бабков В. Ф. Дорожные условия и безопасность движения [Текст]: Учебник для вузов / В. Ф. Бабков. – Москва: Транспорт, 1993. –271с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПИТАННЯ ПО ФОРМУВАННЮ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ СКЛАДСЬКОЇ СИСТЕМИ

Гречка Д. Є., студент 4 курсу факультету транспортних систем
Павленко О. В., канд. техн. наук, доц. каф. транспортних технологій

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Розвиток ринку логістики будь-якої країни, в тому числі і України, залежить від стану її економіки. Її оператори забезпечують взаємодію учасників економічних відносин, пов'язують виробничі ланцюжки, дозволяють товарам знайти своїх покупців. Обсяги наданих в сфері логістики послуг безпосередньо залежать від рівня активності їх споживачів, динаміки виробництва, внутрішньої і зовнішньої торгівлі. Пожвавлення ринку логістики спричинить за собою підвищення попиту на складські приміщення. Подальше збільшення товарообігу призведе до зниження вакантності наявних складів і, в перспективі, до дефіциту площ зберігання [1].

Як відомо із загальної теорії складова логістики в структурі виробленого в країні продукту – важлива характеристика розвитку економіки країни, свого роду макроекономічний індикатор. Якщо в розвинених країнах логістична складова у внутрішньому валовому продукті (ВВП) дорівнює 10-15% (у країнах ЄС і США становлять 12-16% ВВП, у Китаї – 26%, у Японії – 6%). Що стосується України, то більшість експертів співвідносять економіку країни з рівнем країн «третього світу», у яких логістичні витрати можуть досягати 40% від обсягу ВВП. Цей показник в Україні коливається в межах 30-35%. При цьому 70% логістичних витрат припадає на транспорт (7 млрд. дол.), 25% – на складське зберігання (2,5 млрд. дол.) і близько 5% – на управління логістичними потоками (0,5 млрд. дол.) [1].

В даний час ринок складської нерухомості активно розвивається, що поступово приводить до збільшення частки якісних площ. Наявність складського приміщення будь-якого підприємства – важливий фактор логістики товару, саме тому потрібно здійснювати перебудову та модернізацію складів. Від цього залежить ефективність управління запасами [2].

У Західній Європі рівень насичення складською нерухомістю на душу населення в 15-17 разів вищий. Якщо ж враховувати якісний показник, то в Західній Європі складська нерухомість відповідає сучасним вимогам, оснащена новим обладнанням, у той час як на Україні високоякісні склади (класу “А” і “В”) – дефіцит [3].

До першочергових основних напрямків розвитку складського господарства в умовах ринкової економіки повинні належати: будівництво великих, висотних (не менше 6 м) одноповерхових складів за найбільш прогресивними проектами та організація на їх базі об'єднаних складських господарств із загальною територією, під'їзними шляхами, інженерними комунікаціями, технологічним обладнанням [4].

Загальна площа складських і логістичних приміщень, які можна класифікувати як сучасні і які знаходяться у п'яти найбільших регіональних центрах України (Київ, Харків, Дніпро, Одеса, Львів), становить близько 2,35 мільйона квадратних метрів. Для порівняння, у Польщі обсяг ринку становить близько 11,6 мільйона квадратних метрів, при цьому якість приміщень в цій країні у багатьох випадках істотно вище, ніж в Україні. Традиційно ринок складської нерухомості тісно взаємодіє з декількома великими категоріями: сільське господарство, будівництво, енергетика і гірничодобувна галузі, металургійна і хімічна промисловості, охорона здоров'я, транспорт і логістика, оптова та роздрібна торгівля та ін. В даний час найбільш вагомими категоріями орендарів складських комплексів є логістичні оператори та оператори торгівлі, які ділять між собою близько 70-80% всього ринку [5].

В рамках дослідження більше п'ятдесяти 3PL-операторів (ТЛЦ) і вантажовідправників було запропоновано оцінити якість логістичних послуг і поділитися своїм баченням ринку [6]. Так, на думку експертів, нинішній стан ринку можна визначити двояко: 40% вважає, що ринок логістики знаходиться в стані стагнації, 37% – що він пройшов етап становлення і розвивається, 21% – що ринок знаходиться на етапі формування, 2% – на етапі перерозподілу.

Склад – територія, приміщення (також їх комплекс), призначене для зберігання матеріальних цінностей і надання складських послуг [7]. У логістиці склад виконує функцію акумулювання резервів матеріальних ресурсів, необхідних для демпфірування коливань обсягів поставок і попиту, а також синхронізації швидкостей потоків товарів в системах просування від виробників до споживачів або потоків матеріалів в технологічних виробничих системах [8].

Компанію «ZAMMLER» визнано найбільшим логістичним оператором за обсягом складських площ в Україні. Про це свідчать дані консалтингової компанії у сфері нерухомості CBRE Ukraine. Згідно оприлюдненого рейтингу, «ZAMMLER» – на першому місці серед логістичних операторів, які здійснюють логістичні операції на власних та орендованих площах. «ZAMMLER», у зв'язку із співпрацею з новими клієнтами, в минулому році (2017) розширила складські площі на 12500 м² і тепер загальний обсяг їх сягає 75000 м² [9].

Впродовж останніх шести місяців «НП Логістик» збільшила обсяг складських площ до 27 тис м² або на 30% у порівнянні з початком року. Влітку компанія взяла в оренду 8600 м² в складському комплексі Omega II (м. Бровари, Київська обл.), що використовуються для надання послуг фулфілменту. У зв'язку з цим також на 30% зросла й кількість персоналу [10].

Питаннями впровадження сучасних технологій займалися ряд вчених: Нагорний Є.В., Миротін Л.Б., Альошинський Є.С., Веремеєнко О.Г., які розглядали необхідність та ефективність впровадження сучасних складських технологій: в роботі складських систем, обслуговування замовлень, використання новітнього обладнання – для скорочення витрат, і поліпшення якості функціонування складів [11, 12, 13, 14].

В результаті аналізу сучасного стану було встановлено, що поживлення ринку логістики спричиняє за собою підвищення попиту на складські приміщення та приводить до збільшення вимог споживачів до якості надання послуг зі збереження та переробки вантажів у складських комплексах. Основна мета роботи ТЛЦ при обслуговуванні вантажовласників є врахування їх інтересів щодо забезпечення повної та якісної переробки вантажу при раціональному використанні існуючих ресурсів (складів, транспорту та ін.). Необхідна розробка нових підходів, спрямованих на ефективну організацію роботи складського комплексу за рахунок раціонального використання складських ресурсів та оптимізації параметрів функціонування.

Література:

1. Особливості ринку логістичних послуг в Україні. URL: <https://proconsulting.ua/ua/pressroom/osobennosti-rynka-logisticheskikh-uslug-v-ukraine> (дата звернення: 10.10.2018)
2. Одарченко Д. М. Модернізація складських приміщень підприємства на базі WMS / Д. М. Одарченко, Є. Б. Соколова // Проблеми економіки № 4, 2015. – с. 210-215
3. Реалії та перспективи розвитку складського комплексу України. URL: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/realiji-ta-perspektyvy-rozvytku-skladskoho-kompleksu-ukrajiny.html> (дата звернення: 10.09.2018)
4. Основні напрямки розвитку складського господарства і його роль в організації технологічного процесу. URL: <http://tourism-book.com/pbooks/book-22/ua/chapter-1184/> (дата звернення: 01.11.2018)
5. Складська нерухомість: якісна трансформація ринку. URL: <http://investment-estate.com/uk/novosti/skladaska-neruhomist-yakisna-transformaciya-rinku> (дата звернення: 15.10.2018)
6. Що стримує розвиток ринку логістики – результати дослідження. URL: <http://retailers.ua/news/partneryi/5942-cho-sderjivaet-razvitie-ryinka-logistiki--rezultaty-issledovaniya> (дата звернення: 10.10.2018)
7. Северин О. О. Вантажні роботи на автомобільному транспорті: організація і технологія: Підручник. – Харків: ХНАДУ, 2007. – 384 с.
8. Міжнародна класифікація складських комплексів. URL: <http://www.stroy-grup.ru/node/149>
9. ZAMMLER – лідер серед складських операторів України. URL: <https://www.zammler.com.ua/ua/zammler-lider-sered-skladskih-operatoriv-ukrayini/> (дата звернення: 10.09.2018)
10. «НП Логістик»: попит на фулфілмент стрімко зростає. URL: <https://novaposhta.ua/news/rubric/2/id/4203> (дата звернення: 10.09.2018)
11. Нагорний Є. В. Визначення раціональної кількості ресурсів термінального комплексу на основі теорії сітьового планування / Є. В. Нагорний, Н. Ю. Шраменко // Автомобільний транспорт, – 2012. – Вип. 3. – С. 83-87
12. Миротин, Л. Б. Логистика, технология, проектирование складов, транспортных узлов и терминалов [Текст]: Монография - Ростов н/Д: Феникс, 2009. - 408 с.
13. Альошинський Є. С. Підвищення рівня обслуговування систем управління запасами шляхом інтеграції процесів транспортної логістики / Є. С. Альошинський, В. В. Мещеряков, А. В. Бондаренко // Вісник НТУ «ХП». 2017. - №44(1266). – С. 47-52
14. Веремеенко Е. Г. Совершенствование транспортно-логистического обслуживания складского комплекса / Е. Г. Веремеенко, Потапов К. Ю. // Молодой исследователь Дона. 2018. – № 3(12). – С. 18-21

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ПОТОКАМИ НА ОСНОВНИХ МАГІСТРАЛЯХ В УМОВАХ ЗАТОРУ НА ВДМ

Жага Д. О., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій
Літомін Є. В., асист. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

У зв'язку з цим основні пріоритети організації дорожнього руху присвячені управлінню транспортними потоками на основних магістралях в умовах затору на ВДМ [1]. Управління транспортними потоками протягом багатьох років, приділяє особливу увагу в розробці методів управління магістралями, в умовах високого рівня автомобілізації і щільних транспортних потоків, які отримали цілий науковий напрямок - управління магістральними вулицями (arterial management).

Під сучасною системою управління магістральними вулицями розуміється система менеджменту, яка надається двома напрямками.

Управління магістральними вулицями (Arterial managment):

1. Оптимізація режимів роботи світлофорних об'єктів (Traffic signal managment).
2. Управління доступом (Access managment).

Основні методи управління магістральним дорожнім рухом представлені на рисунку 1.

Перший напрямок - traffic signal management, включає модернізацію світлофорних об'єктів. За даними інституту інженерів автомобільного транспорту (ITE) тільки в США близько 75% світлофорних об'єктів вимагають модернізації, включаючи оптимізацію режимів роботи, що дозволить значно підвищити ефективність і безпеку функціонування транспортної системи. Витрати на виконання коригування схем роботи світлофорних об'єктів забезпечують рентабельність 1/40, іншими словами, кожен інвестується в програму оптимізації, долар приносить учасникам дорожнього руху ефект, який оцінюється в 40 доларів за рахунок зниження транспортних затримок шляхом підвищення швидкостей сполучення [2,3].

Впровадження технічних засобів адаптивного координованого управління транспортними потокам дозволяє до 20% збільшити швидкість сполучення по порівняно з жорстким світлофорним регулюванням.

Моніторинг транспортних потоків. У Каліфорнії з 1984 року діє програма автоматизованого контролю та аналізу за станом транспортних потоків (Traffic Surveillance and Control Program), що охоплює 1170 регульованих перетинів, обладнаних 4509 різними видами детекторів транспорту.

Реалізація даної програми дозволила знизити споживання палива на 13%, величину викидів шкідливих речовин – на 14%, число зупинок

транспортних засобів - на 41%, величину транспортних затримок - 44% і середню швидкість сполучення на 18%.

Другий напрямок - access management, система класифікацій і стандартів, спрямованих на управління правом виїзду / в'їзду на магістральні вулиці з межуючих територій прилеглих вулиць, включаючи проектні, архітектурно-планувальні питання розділових смуг. Регламентування в'їздів / виїздів на основну проїжджу частину і назад розглядається по багатьох позиціях. Існуючі норми на розміщення примикань місцевих проїздів, в першу чергу, враховують конфліктні крапки, що роблять перешкоди руху основного транспортного потоку, що веде до зниженню пропускної здатності і розглядаються як принципи управління доступом:

1. Необхідно забезпечувати такий розподіл транспортних потоків по ВДМ, щоб рух на великі відстані обслуговували магістральні вулиці (шосе), а місцеві дороги обслуговували прилеглі території.

Відповідно до цього, на магістральних дорогах здійснюють обмеження або повну заборону паркування, забезпечуючи жорсткий контроль доступу, включаючи повну ізоляцію від пішохідних потоків. Даний принцип дозволяє досягти чіткої диференціації функціональної приналежності вулиць і доріг.

2. Максимально виключати або розділяти в просторі конфліктні крапки транспортних потоків на дорогах вищих категорій, шляхом розміщення розділових смуг, бар'єрів, кільцевих перетинів, зведенням багаторівневих розв'язок.

Необхідно відзначити, що управління доступом транспортних засобів (access management) більшою мірою відноситься до стадії проектування комплексних схем організації дорожнього руху, в той час як система управління світлофорними об'єктами (traffic signal management) може розглядатися як робоча стадія проектування, обсягу і ступеня деталізації якої визначають характеристики ділянок ВДМ. У зв'язку з цим access management і traffic signal management відрізняються об'єктами і масштабами проектування [2,3].

Література:

1. Капитанов В.Т., Хилажев Е.Б. Управление транспортными потоками в городах. – М.: Транспорт, 1985. – 94 с.
2. Traffic control in oversaturated street networks / NCRHP report N194. 1978. 152 p.
3. <http://www.fhwa.dot.gov> – официальный сайт департамента транспорта США (FHWA).

ОЦІНКА КОМФОРТНОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ НА МІСЬКИХ ТА ПРИМІСЬКИХ МАРШРУТАХ м. ХАРКОВА

Іванов Д. О., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій
Давідіч Ю. О., д-р техн. наук, проф. каф. Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

За останні роки ринок автотранспортних послуг все більше переходить від цінової конкуренції до якісної. Досвід зарубіжних країн показує, що якість послуг стає однією з головних факторів при виборі способу пересування. В наші дні, рівень автотранспортних послуг не є достатнім, тому це цікаво дослідити, як користувачі автотранспортних послуг оцінюють рівень якості перевезення [1, 2].

Одним з факторів, які мешканці міст вказують в якості основної причини для вибору способу пересування, є комфортність поїздки [3, 4]. При цьому раніш проведені дослідження у якості показника комфортності враховували лише ступінь заповнення салону транспортного засобу. Внаслідок цього виникає необхідність в дослідженні, як пасажери оцінюють рівень комфортності перевезення на міських та приміських маршрутах м. Харкова.

Для дослідження була розроблена анкета, в якій комфортність перевезення оцінювалися наступними факторами: наявність вільних місць для поїздки сидячи; достатньо вільного місця для поїздки стоячи; чистота в транспортному засобі; запах в транспортному засобі; освітлення в транспортному засобі; вільне місце для багажу; стиль водіння водія; час затрачений на поїздку.

Оцінка факторів проводилася шляхом анкетування на найбільших автостанціях м.Харкова, а саме на приміських автостанціях: Харків АС-6 “Заводська”, Харків АС-3 “Кінний ринок”, Харків ДП “Холодна гора”, Харків АС “Героїв праці” та 4-ри міських автостанції.

В анкеті важливість факторів комфорту оцінювалася за допомогою шкали оцінювання від 1 до 4, де значення кожного фактора комфортності було оцінено від неважливого до дуже важливого.

Аналіз результатів анкетування показав, що комфортність перевезення є більш важливим для пасажирів приміських, ніж для користувачів міських маршрутів. В той же час середні оцінки рівня комфортності перевезення на міських маршрутах нижче, ніж на приміських.

Також пасажирам було поставлено питання, щодо готовності платити більше для підвищення комфорту. Аналіз даних показав, що тільки 15% приміських та 6% міських користувачів маршрутів готові платити більше для підвищення комфорту.

Література:

1. Маруніч В. С. Організація та управління пасажирськими перевезеннями: підручник / В. С. Маруніч, Л. Г. Шморгун. – К.: Міленіум, 2017. – 528 с.
2. Спирин І. В. Перевозки пасажирів городським транспортом / І. В. Спирин. – Москва: Академкнига, 2004. 413 с.
3. Криворучко О. Н. Управление качеством услуг предприятий пассажирского автомобильного транспорта / О. Н. Криворучко, Т. Е. Василенко – Харьков: ХНАДУ, 2006. – 155 с..
4. Большаков А. М. Повышение качества обслуживания пассажиров и эффективности работы автобусов / А. М. Большаков, Е. А. Кравченко, С. Л. Черникова – М.: Транспорт, 1981. – 206 с.

ЗМЕНШЕННЯ ВІБРАЦІЇ ЗОВНІШНІХ КОНСТРУКЦІЙ ТОНКИМ АРМОВАНИМ ПОКРИТТЯМ НА ОСНОВІ ПОЛІВІНІЛАЦЕТАТУ

Калініченко В. П., студент 7 курсу, центр заочного навчання

Білим П. А., канд. хім. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Вібродемпфування зовнішніх конструкцій зазвичай здійснюють облицюванням їх елементів різного роду вібропоглинаючими покриттями. Використовують, зокрема, м'які, жорсткі і армовані покриття.

Одним з напрямків робіт по вдосконаленню покриттів даного типу є зменшення їх маси при збереженні вібропоглинаючої здатності без ускладнення технології нанесення. Таке вдосконалення широко застосовуваних армованих покриттів можливо за рахунок зменшення товщини як дисипативного, так і армуючого шару [1].

Найбільш перспективними для мінімізації маси є покриття з дисипативним шаром з синтетичного матеріалу на основі полівінілацетату і армуючого шару - склотканини.

Раніше було встановлено, що коливання полімерної плівки в більшості випадків не залежать від товщини армуючого шару, так як описані процеси в'яких втрат відбуваються в площині його поверхні. Звідси випливає, що зменшення товщини армуючого шару не приведе до погіршення ефективності розглянутого вібропоглинаючого покриття.

Експериментальна перевірка зробленого припущення про можливість збереження ефективності армованого покриття у виді полімерної плівки при зменшенні товщини як дисипативного, так і армуючого шару, виконувалася з використанням однорідних сталевих пластин з нанесенням різних за величиною товщини армованої плівки.

Випробування пластин виконувалися при їх знаходженні в повітряному об'ємі великогабаритного лабораторного приміщення.

Вимірювання вхідний віброзбудливості пластин в діапазоні, обмеженому зверху частотою 6,4 кГц, проводилися при ударі мініатюрним вібротолотком з датчиком контролю сили. Під вхідний віброзбудливості A / F , дБ, розуміється величина віброприскорення в точці удару, в дБ відносно порогового рівня 10^6 м / с², яка нормована силою F , вираженої в дБ відносно 1 Н. Точки удару знаходилися в зонах пучностей нижчих форм згинальних коливань пластини [2].

В результаті аналізу отриманої інформації було встановлено, що рівні вхідний віброзбудливості пластини, облицьованої вінілацетатом у виді полімерної плівки товщиною 1,5 мм, менше відповідних рівнів віброзбудливості пластин, облицьованих вінілацетатом на основі плівки товщиною 0,4 мм і 0,2 мм, не більше ніж на 3 дБ і 5 дБ, відповідно. Однак, цього цілком достатньо для застосування мінімальних товщин полівинилацетатної армованої плівки в якості облицювання при розробці корпусів технологічного обладнання на промислових об'єктах з ефектом віброізоляції [3].

Література:

1. Кирпичников В. Ю. Об учёте вязкости в жидкой среде, возмущённой поперечными колебаниями ограничивающей плоской поверхности / В. Ю. Кирпичников // Прикладная механика. Отделение математики, механики и кибернетики АН УССР. — Київ: АН УССР, 1969. — Том V. — вып. 5. — С.175-183
2. Борисов Ю. Я. Измерение толщины пограничного слоя при наличии звукового поля / Ю. Я. Борисов // Акустический журнал. — М.: АН СССР, 1966 том. XII. — вып. 3. — С.211-214
3. ДСН 3.3.6.039-99. Санітарні норми виробничої загальної і локальної вібрації.

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ СИСТЕМАМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Кальченко В. М., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Давідч Ю. О., д-р техн. наук, проф. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Транспорт відіграє важливу роль у благоустрої міста в цілому. Автомобільні вантажні перевезення є найбільш зручними у межах міста та у міжміських сполученнях та користуються великим попитом у перевізників[1].

Головним завданням автомобільного вантажного транспорту є своєчасне, безпечне та найбільш вигідніше перевезення окремих вантажів. Для того, щоб перевезення вантажів було рентабельним та прибутковим необхідно складати раціональні маршрути та враховувати усі фактори, котрі можуть

впливати на маршрут. Розробка даних маршрутів можлива при моделюванні процесу перевезення вантажів[2].

Моделювання процесу вантажних перевезень допомагає зобразити усі етапи доставки вантажу від місця виробництва до кінцевого споживача. Одним з засобів імітаційного моделювання є програмне забезпечення AnyLogic, користувачі якого мають можливість імітувати даний процес та отримати кількісні показники, які допоможуть у виборі організації перевезення. AnyLogic використовує ГІС-карти та будує маршрути максимально наближені до реальних[3].

Використання ГІС-карт суттєво допомагає у розвитку інтелектуальних транспортних систем у межах вулично-дорожньої мережі міста, а також впливає на зниження фінансових витрат перевізників за рахунок раціонального використання рухомого складу. За допомогою AnyLogic можна побудувати модель, котра буде розраховувати найбільш раціональну кількість рухомого складу, яка буде обслуговувати розподільчі склади та виконувати інші завдання процесу перевезення вантажів.

Література:

1. Олещенко Е. М. Основы грузоведения: Учеб.пособие./ Горев А. Э. – М.:Издательский центр «Академия», 2005. – 288с.
2. Заенчик Л. Г. Проектирование технологических карт доставки грузов автомобильным транспортом: Справочно-методическое пособие / Р. Н. Кисельман. Под ред. Р. Н. Кисельмана. – К.: Техника, 1990. – 152с.
3. Using AnyLogic Help System [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://help.anylogic.com>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ВОДІЯ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ З ДОРОЖНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Кандиба О. О., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій
Прасоленко О. В., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Дослідженню функціонального стану водія в системі «Водій–автомобіль–дорога–середовище» (ВАДС) присвячено багато наукових праць [1–4].

Згідно з [1] людський фактор – сукупність властивостей людини-оператора, що впливають на ефективність системи «людина–машина». Це широке коло соціально-психологічних, психологічних та психофізіологічних властивостей, якими володіють люди та які проявляються в їх конкретній діяльності та впливають на якість та ефективність цієї діяльності. Мова йде про

потреби та здібності людини, мотиви поведження, працездатності, інтелекту, емоціях, волі і характеру, свідомості та усвідомленні і ін.

В роботах [1, 4] вказується, що поведження водія на проїзній частині, його відношення до транспортного потоку обмежується чіткими правилами, які пов'язані з необхідністю забезпечення безпеки руху. Тому, рух автомобіля підпорядковано відповідним законам, в яких мають відображення закономірності поведження водія.

Вивчення проблем функціонування системи ВАДС дало багато цікавих та потрібних для практики проектування, експлуатації доріг та організації дорожнього руху рішень. Проблема оптимізації функціонування системи ВАДС та забезпечення нормальних умов праці водія є актуальними проблемами сьогодення. Саме узгодження трудової діяльності водія з дорожнім середовищем є основним засобом керування системою ВАДС. В межах даного підходу водія потрібно розглядати поряд з автомобілем як цілісну систему, тобто водій і автомобіль єдині. Водій прилаштовується до автомобіля з часом його експлуатації. Стаж керування автомобілем в даному випадку є вирішальним. Відчуття органів керування, сприйняття важливої інформації від бортової апаратури, виконання дій по керуванню з часом у водія набувають автоматизованого характеру. З кожним роком з'являються нові сучасні автомобілі, які мають більш досконалі та кращі показники безпеки, динамічні та ергономічні характеристики. Згідно з теорією множин, розвиток кожного елемента системи ВАДС повинен відбуватись рівномірно в порівнянні з іншими елементами. Тобто збільшення автомобілів на дорозі потребує збільшення кількості доріг. Або збільшення тягово-динамічних характеристик автомобіля потребує більш якісних доріг, що відображається в збільшенні швидкості руху. Отже, проектування зручних умов руху з урахуванням функціонального стану водія при взаємодії з дорожнім середовищем є дуже важливим аспектом розвитку системи ВАДС.

Література:

1. Гаврилов Э. В. Эргономика на автомобильном транспорте. /Гаврилов Э. В. – К.: Техника, 1976. – 152 с.
2. Лобанов Е. М. Проектирование дорог и организация движения с учетом психофизиологии водителя / Лобанов Е. М. – М. : Транспорт, 1980. – 311 с.
3. Ю. О. Давідіч. Ергономічне забезпечення транспортних процесів: навч. посібник / Ю. О. Давідіч, Є. І. Куш, Д. П. Понкратов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 392 с.
4. Гаврилов Э. В. Теоретические основы проектирования и организации условий дорожного движения с учетом закономерностей поведения водителей : дис. доктора техн. наук / Э. В. Гаврилов. – К. : КАДИ, 1992. – 300с.

ВИРОБНИЦТВО ЛЕГКИХ БАГАТОЦІЛЬОВИХ ЛІТАКІВ В УКРАЇНІ – ЗАПОРУКА ПОКРАЩАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Качкар Г. І., студент магістратури факультету Програмної інженерії та бізнесу
Гавва В. М., канд. екон. наук, проф. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Важливість авіаційного транспорту в життєдіяльності майже будь-якої держави світу не визиває сумнівів, особливо для сталого економічного розвитку як окремих територій, так і країни в цілому. Причому, чим держава більша за площею, тим потрібнішим стає саме авіаційний транспорт, особливо, якщо існує необхідність освоєння районів, важкодоступних для іншого транспорту.

Україна має території з недостатньою кількістю доріг з покриттям. Наявність поширених сільськогосподарських угідь, які потребують відповідної чималої обробки, а також розташування населення по території країни вимагають в деяких випадках застосування саме авіаційного транспорту, який не потребує доріг та має достатньо високу швидкість руху. Проблема полягає в створенні літака, котрий зміг би виконувати достатньо складні й різнопланові завдання польотів. Причому, найчастіше це означає складні погодні умови, використання непідготовлених аеродромів мінімальних розмірів, з різним покриттям чи взагалі без нього та інші труднощі.

Розвиток України в цілому, а також поширення авіатуризму, приватних польотів, чартерних перевезень невеликої кількості пасажирів і вантажів зумовило потребу у приватних літаках позалетовищного базування.

Виробництво та застосування легких багатоцільових літаків широко розвинуто у США, Австралії, Африці, Південній Америці, на Алясці тощо.

В Україні сьогодні як ніколи потрібен розвиток ринку легкомоторної авіації, враховуючи стагнацію вітчизняної авіабудівної галузі та низьке використання її потужностей, зависоку ціну закордонних літаків та вартість їх обслуговування. Певний оптимізм визиває динаміка і тенденції основних показників пасажирських авіаційних перевезень в Україні [1] після 2000 року (таблиця 1) і прогноз збільшення пасажирообороту у 2030 році в 4,3 рази у порівнянні з 2017 роком [2].

Таблиця 1 – Динаміка пасажирських авіаційних перевезень в Україні [1]

Показник	Одиниця виміру	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Кількість перевезених пасажирів	Млн. чол.	1	4	6	6	8,2	10,5
Пасажирооборот	Млрд. пас. км	1,7	6,1	11	11,4	14,4	16,8

Аналіз стану світового ринку Авіації Загального Призначення (АЗП) показав, що найбільш масовими й затребуваними, біля 70% від загальної кількості АЗП, є літаки з поршневыми двигунами на 4-6 місць. У світі великою популярністю користується літак “Цесна-172” на 4 місця, який з розмитненням буде коштувати в Україні 450...500 тис. доларів США. За 40 років, починаючи з 50-х років їх було випущено понад 43000 екземплярів [3].

В СРСР с 50-х років застосовували літак “Як-12” на 4 місця, котрий добре себе зарекомендував у самых різних сферах застосування: пасажирській, транспортній, навчальній, патрульній, спортивній. Передбачалися також варіанти “гідро” – на поплавках та установка лиж для експлуатації на засніжених аеродромах. На жаль, літак “Як-12”, за висновками користувачів, був незаслужено знятий з виробництва ще у 60-тих роках ХХ сторіччя.

Запропонований для освоєння виробництва в Україні проект літака “ХАІ-М01М14” з силовою установкою на базі двигуна М14П призначен для широкого спектру застосування, а саме: навчально-тренувальний; пасажирський (аеротаксі); вантажний (до 500кг); аерофотознімальний; моніторинговий (для продуктопроводів); спортивний: (буксировка планерів, виброска парашютистів та ін.). Передбачені також модифікації літака: патрульно-інспекційний, сільськогосподарський, санітарний та гідро варіант (на поплавках).

По літаку “ХАІ-М01М14” вже виконано наступне:

– проведено статистичний аналіз і вибран тип літака;

- отработана компоновка літака;
- створені натурний макет кабіни з силовою установкою, макети крила и оперення;
- проведені попередні розрахунки аеродинаміки і міцності літака;
- розроблен “Бізнес-план” підготовки виробництва літаків.

Слід підкреслити, що учасники “Програми” мають досвід співробітництва з провідними науковими і виробничими центрами України: ХАІ, ДП “Антонов”, “Івченко-Прогрес”, “Мотор-Січ” та ін.

Виведений на ринок літак відповідно до його конкурентоспроможності (таблиця 2) буде поза конкуренцією з-за відсутності в країні пропозицій та високої ціни літаків, що можуть постачатися в Україну з інших країн.

Для привабливості запропонований товар повинен мати достатньо високу конкурентоспроможність. Для оцінювання конкурентоспроможності були розглянуті техніко-економічні показники наступних зразків літаків різних країн-виробників: ОКА-38 «Аист» (Fieseler Fi 156 Storch), Bearhawk, Glasair Sportsman, Maule, Cessna 172, Cessna 180, Як-12А, Dornier Do-27, Sherpa K300, Helio Courier, DHC-2 Beaver, Gippsland GA8 Airvan (на 7 пасажирів).

Розрахунок показників інтегральної конкурентоспроможності літаків аналогічного призначення показав, що літак ХАІ-М01М14 в 1,224 рази краще найближчого конкурента – літака Helio Courier, який має більшу практичну дальність і дещо вищу швидкість, але більш ніж вдвічі дорожчий. Що стосується інших літаків, то ХАІ-М01М14 в 1,8...1,9 рази кращий від них по інтегральному показнику конкурентоспроможності. Більш того, після продажного обслуговування вітчизняних літаків буде значно дешевшим, ніж обслуговування закордонних, а за рахунок збільшення масштабів виробництва при виході на ринки країн Африки та Азії розрахункова ціна може бути суттєво зменшена, що відповідним чином вплине на конкурентоспроможність літака ХАІ-М01М14 та на регіональний розвиток.

Територія України, а саме Харків має бути місцем впровадження і подальшого розвитку виробництва легких багатоцільових літаків вітчизняної розробки з захищеними авторськими правами.

Література:

1. Коба В.Г., Коба О.В. Стан і тенденції розвитку авіаційного транспорту України // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2018. – вип. 4(66). – С. 17-20.
2. Островська І.В., Радченко О.А., Моїсеєва Н.В. Проблеми та напрямки розвитку ринку авіаційних перевезень України // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2018. – вип. 4(66). – С. 20-26.
3. «Авиация Общего Назначения» за 2016-2017 годы. Режим доступа <http://jurnali-online.ru/aviaciya-obshhego-naznacheniya>

Таблиця 2 – Показники конкурентоспроможності деяких легких багатоцільових літаків

Характеристики літака (гіп. вар.)	XAI-M01M14	Цесна-172	Dornier Do-27	Helio Courier	Коефіцієнт ваги	XAI-M01M14		Цесна-172		Dornier Do-27		Helio Courier	
Маса порожнього літака (650), кг	980	650	1130	1043	0,1	0,66	0,066	1	0,1	0,575	0,067	0,623	0,063
Практична дальність (1689), км	1300	1065	1100	1689	0,2	0,77	0,077	0,63	0,063	0,65	0,065	1	0,2
Корисна загрузка (5), пасажирів	5	3	4	5	0,2	1	0,2	0,6	0,06	0,8	0,08	1	0,2
Крейсерська швидкість (272), км/год	210	226	227	272	0,1	0,77	0,077	0,83	0,083	0,83	0,083	1	0,1
Потужність двигуна (217), к.с.	230	217	270	350	0,1	0,94	0,094	1	0,1	0,8	0,08	0,62	0,062
Ціна (250), тис. дол. США	250	450	520	625	0,3	1	0,3	0,56	0,056	0,48	0,048	0,4	0,04
Усього					1		0,814		0,462		0,423		0,665

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНИЖЕННЯ ШУМУ ВІД ЗВУКОАКТИВНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Ковтун Ю. Е., студент 7 курсу, центр заочного навчання

Нікітченко О. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Використання тих чи інших матеріалів при звукоізоляції звукоактивних магістральних та технологічних трубопроводів диктується конкретними властивостями матеріалів використовуваних для звукоізоляції.

Відомо, що при широкосмуговому спектрі шуму, звукоізоляція мінераловатними і скловатними утеплювачами може не дати відчутного ефекту. Дані матеріали володіють незначним акустичним ефектом в області шумів частотного діапазону нижче 500 Гц, що не покриває необхідну область перевищення рівня звукового тиску для більшості видів вентиляційного і компресорного устаткування. Крім цього комбіновані системи матеріалів на основі піноскла, володіють недостатнім акустичним ефектом при досить значних витратах на придбання та монтаж конструкції [1].

Останнім часом в якості звукоізолюючих конструкцій були запропоновані нові системи на основі еластомерних матеріалів, ефективність яких помітно вище традиційних матеріалів присутніх на ринку.

Істотною перевагою при ізоляції звукоактивних трубопроводів еластомерними матеріалами, є можливість моделювання звукоізолюючі властивості конструкції, відповідно до поставленої задачі [2].

В ході проведеної роботи встановлено, що підвищення акустичного ефекту трубопроводу досягається в більшості випадків правильним монтажем (зчепленням) «шкаралупи» еластомеру з металевою внутрішню підставою. Важливу роль при цьому є правильний підбір клейового складу для отримання необхідної жорсткості клейового шва в поєднанні зі значеннями модулів пружності еластомеру і металу.

В результаті проведеної роботи знайдені емпіричні залежності між адгезійним контактом (міцністю) на парі гума-метал, ступенем звукоізоляції трубопроводу і рівнем звукового тиску від об'єму стаціонарного виробничого приміщення.

Література:

1. Терехов А. Л. Инженерная методика расчета эффективности средств звукоизоляции и вибропоглощения трубопроводов обвязки на компрессорных станциях / А. Л. Терехов // Транспорт и хранение газа. - М.: Газпром, 2002. - № - С. 12 - 18.
2. Карпов Ю. В., Дворянцева Л. А. Защита от шума и вибрации на предприятиях химической промышленности / Ю. В. Карпов, Л. А. Дворянцева М.: Химия, 1991. – 120 с.

ОБГРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ І ШКІДЛИВИМИ ФАКТОРАМИ ВИРОБНИЦТВА З УРАХУВАННЯМ ЇХ КОМПЛЕКСНОЇ ДІЇ

Козодой Н. В., студент 7 курсу, центр заочного навчання

Нікітченко О. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Однією з основних задач в напрямку поліпшення стану безпеки та гігієни праці є реалізація державної політики стосовно пріоритету життя і здоров'я працівників у процесі виробничої діяльності шляхом вдосконалення та впровадження нових методів вивчення стану умов праці працівників, необхідність застосування спеціальних методів захисту від дії шкідливих факторів на людину, розробка заходів з профілактики та зниження професійного ризику. [1].

Незважаючи на загальну картину поліпшення стану виробничого травматизму в цілому по країні, у машинобудівній галузі ситуація погіршилася. Серед причин нещасних випадків переважають організаційні – 66% випадків. Через технічні причини сталося 22% випадків, психофізіологічні – 12%.

Найпоширенішими організаційними причинами стали: невиконання потерпілими посадових обов'язків та вимог інструкцій з охорони праці – 30% від кількості випадків, що сталися з організаційних причин; порушення правил дорожнього руху – 27%; порушення технологічного процесу – 11%; порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування – 9%.

Найпоширеніші технічні причини: невідповідність технологічного процесу вимогам безпеки – 16% всіх випадків; незадовільний стан виробничого середовища – 15%; незадовільний технічний стан засобів виробництва – 15%; незадовільний технічний стан виробничих об'єктів – 13%; відсутність проектної документації на будівництво – 9%.

Фізіологічні причини: незадовільні фізичні дані або стан здоров'я – 45 %; протиправні дії сторонніх осіб – 22%.

Незадовільні умови праці призводять до постійного високого рівня захворюваності, яка обумовлена виробничою діяльністю. А оскільки у виробництвах, що відносяться до важкого і транспортного машинобудування, до теперішнього часу спостерігається найбільша питома вага робочих місць, що не відповідають санітарно-технічним вимогам (вище 40 %), то актуальною є розробка методики встановлення причинно-наслідкових зв'язків між рівнем виробничо обумовленою захворюваністю і шкідливими факторами виробництва з урахуванням наявності їх комплексної дії на людину. [2].

Для досягнення поставленої мети необхідно послідовно вирішити наступні задачі:

- проаналізувати дані, щодо захворюваності з урахуванням тимчасової втрати працездатності на робочих місцях в цехах машинобудівних підприємств;
- провести аналіз шкідливих та небезпечних виробничих факторів на робочих місцях для визначення факторів, визначальних з точки зору впливу на показники захворюваності, та розробити методика для визначення її залежності від вказаних факторів з урахуванням їх комплексної дії;
- визначити інтегральний показник класу умов праці на робочих місцях з урахуванням комбінованого впливу шкідливих виробничих факторів та рівні професійного ризику для основних професій машинобудівного виробництва.

Література:

1. Богданова О. В. Комбінований метод оцінки ризику травматизму для промислового підприємства / О. В. Богданова // Проблеми охорони праці в Україні : зб. наук. праць. – К. : ДУ «ННДПБОП», 2016. – Вип. 31. – С. 52–63.
2. Водяник А. О. Теоретичні узагальнення щодо механізмів виникнення нещасного випадку на виробництві / А. О. Водяник // Проблеми охорони праці в Україні : зб. наук. праць. – 2004. – № 8. – С.8–20.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ТОВАРІВ СПОЖИВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ У МІЖМІСЬКОМУ СПОЛУЧЕННІ

Криницька М. О., студентка 4 курсу факультету Транспортних систем
Шуліка О. О., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних технологій

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Підвищення ефективності роботи автомобільного транспорту – важлива державна задача, яка може бути вирішена з обов'язковим урахуванням сучасних тенденцій розвитку країни із застосуванням передових ресурсозберігаючих технологій [1]. Для міжміських перевезень вантажів, як одних з найбільш складних з точки зору комерційної роботи видів діяльності автомобільного транспорту [2]. Аналіз вантажообігу України за останні роки свідчить про велику питому вагу міжміських перевезень товарів споживчого призначення, що купуються населенням для кінцевого особистого споживання [3]. Це підтверджує актуальність дано напрямку дослідження.

Перевезення вантажів в міжміському сполученні забезпечують господарські зв'язки між регіонами країни. Ряд науковців, що працюють у напрямку дослідження технологій доставки вантажів у міжміському сполученні, зазначають, що під час організації процесу перевезення вантажу автотранспортом важливу роль відіграє вибір маршруту руху [4, 5, 6, 1].

Маршрутизація полягає в розробці таких маршрутів руху, які забезпечують найкраще використання пробігу. Створення маршрутів дає змогу визначити обсяг перевезень вантажів, визначити кількість рухомого складу, що використовується при перевезеннях [2]. Завдання маршрутизації стає особливо

актуальною при багатоваріантності розподілу вантажних потоків. Її постановка необхідна, в першу чергу, при використанні автомобільного транспорту з огляду на те, що мережа автомобільних доріг досить широка і дозволяє досягати пункту призначення різними шляхами в залежності від умов руху. В значно меншій мірі завдання актуальна для повітряного або морського транспорту, оскільки в світі існує система сформованих стійких ліній (так званих торгових шляхів, або транспортних коридорів), якими користуються в практиці вантажоперевезень найчастіше. І зовсім в малому ступені вона має значення для річкового, залізничного та трубопровідного транспорту, де вибір маршруту обмежений наявністю і протяжністю шляхів сполучення на даній території. Таким чином, маршрутизація перевезень є одним з напрямів впровадження ресурсозберігаючих технологій при організації міжміських перевезень, що сприяє своєчасному і безперервному виконанню поставок продукції споживачам і ефективній взаємодії промислових, збутових та автотранспортних організацій.

Суттєвим в питанні організації міжміських перевезень є досвід закордонних підприємств, для яких характерний високий відсоток перевезень на більші відстані, тобто міжміських перевезень. Близько 70 % всіх вантажів у Сполучених штатах перевозяться вантажними автомобілями. У середньому в США міжміські перевезення вантажів автомобільним транспортом здійснюються на 420 км. Ряд термінових і цінних вантажів перевозиться на ще більші відстані. Міжміські перевезення здійснюються великими спеціалізованими підприємствами. Наприклад у США більше 80% міст і інших населених пунктів мають тільки автодорожню транспортну мережу. Міжміські вантажні автомобільні перевезення в США в основному перебувають у руках чотирьох найбільших операторів, на частку яких доводиться практично 12% доходів галузі. Хоча ці великі оператори становлять лише невелику частину доходу, вони мають значну переговорну силу, здатної виграти великі контракти й субпідряди фактичного транспортування в невеликих компаній і незалежних операторів – власників [5].

На сьогодні, науковцями досить глибоко аналізується проблема так званої «останньої милі», де поставки складаються з окремих заявок і кожна заявка повинна бути забрана та доставлена в різні пункти [6,7]. Логістика останньої милі є найменш ефективним етапом ланцюжка поставок і становить до 28% від загальної вартості доставки. Нові технології і транспортні засоби, інноваційні технології та організаційні стратегії дозволяють більш ефективно управляти доставкою останньої милі в міських районах. Грунтуючись на методі систематичної літератури (SLR), в цій роботі були виявлені і проаналізовані недавні документи, які значно сприяли, з оригінальними пропозиціями, скорочення зовнішніх чинників в логістиці. Інноваційні вклади запропоновано поділити на п'ять основних категорій: інноваційні транспортні засоби, безконтактні станції або точки, спільна і спільна міська логістика, оптимізація управління транспортом і маршрутизації, інновації в державній політиці і інфраструктурах. Нова парадигма інтелектуальної логістики заснована на поєднанні цих концепцій і запропонованих інновацій. Таким чином, поліпшення

логістики останньої милі і значне скорочення зовнішніх факторів є дуже важливими проблемами для дослідників.

Також все більших обертів як серед наукової спільноти, так і серед прогресивних транспортних компаній набувають передові технології «Industry 4.0». У традиційному ланцюжку поставок підвищення енергоефективності орієнтоване на рівень окремих частин ланцюжка створення вартості. Технології «Industry 4.0» дозволяють створювати гіперкомунікаційні логістичні рішення, мета яких - зниження енергоспоживання і економічний охоплення на глобальному рівні. Наприклад, в роботі [7] автором описується модель оптимізації планування в режимі реального часу, фокусуючись на енергоефективності операції. Оптимальним призначення і плануванням для кожної заявки є мінімум споживання енергії, що дозволяє підвищити енергоефективність.

Таким чином, розробка та впровадження ресурсозберігаючих технологій при організації перевезень товарів споживчого призначення у міжміському сполученні дозволить підвищити ефективність перевезень та підвищити енергоефективність всього виробничого процесу.

Література:

1. Ирхин Д. И. Проблемы в организации междугородних перевозок грузов автомобильным транспортом и пути их решения [Електронний ресурс]. - 2011. - Режим доступу до статті: <http://v-ats.ru/news/doklad-problemy-v-organizatsii-mezhdugorodnikh-perevozok-gruzov-avtomobilnym-transportom-i-puti-ikh-resheniya>.
2. Нагорний Є. В. Комерційна робота на транспорті / Є. В. Нагорний, Н. Ю. Шраменко: підручник. – Харків: ХНАДУ, 2010. – 324 с
3. Державна служба статистики. [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Горяев Н. К. Комплексное обоснование сети терминалов и организации междугородных автомобильных контейнерных перевозок: дис...канд. техн. наук: 05.22.01. /Н. К. Горяев. – К.: КАДИ, 1993. – 126 с.
5. Long-Distance Freight Trucking: Drivers Wanted. - Smarted strategies deeper knowledge [Електронний ресурс]. - 2010. - Режим доступу до статті: <http://www.accuval.net/insights/industryinsights/detail.php?ID=137>.
6. Ranieri, L.^a, Digiesi, S.^b, Silvestri, B.^b, Roccotelli, M. A Review of Last Mile Logistics Innovations in an Externalities Cost Reduction Vision. Switzerland: Sustainability, 10 (3), 2018, art. no. 782.
7. Bányai, T. Real-time decision making in first mile and last mile logistics: How smart scheduling affects energy efficiency of hyperconnected supply chain solutions. Energies, Volume 11, Issue 7, 2018, art. no. 1833.

ТРАНСПОРТНА ДОСТУПНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ

Логвіненко В. В., студент 5 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Россолов О. В., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В рамках транспортної доступності інженери повинні приділяти увагу не лише зменшенню відстані пересування, але навіть таким детальним параметрам, як перепади в рівні підлоги між транспортними засобом та платформами, конструкцією терміналу (витрати часу на піше пересування) та салону маршрутного засобу (Steinfeld, 2001). Транспортна доступність повинна бути оцінена та гарантована для всіх типів пасажирів, особливо для людей з обмеженими фізичними можливостями, які стикаються з реальними проблемами кожен день, коли використовується громадський транспорт (Azenkot, Prasain and others, 2011).

У цьому випадку, згідно А. Заячу (А. Zajac), доступність громадського транспорту може бути покращена шляхом модернізації транспортних засобів через електричні рампи та спеціальні операційні пристрої в транспортних засобах (відкриття дверей, замовлення зупинки пасажиром та інше). Крім того, пропонується звернути увагу на вдосконалення дизайну платформ, полегшення доступу до маршрутних транспортних засобів та модернізацію об'єктів загальної інфраструктури (технічне вдосконалення елементів маршрутної мережі). Більш того, Інтернет та наявність великого обсягу даних дозволяють запровадити парадигму краудсорсінгу в системі громадського транспорту, наприклад, для розміщення автобусних зупинок для сліпих людей (Nara and Azenkot, 2015).

Без сумніву, всі ці заходи дозволяють досягти сформульованої мети - підвищити доступність громадського транспорту. Але вищезгадані підходи спрямовані лише на технічний розвиток і не звертають уваги на технологічні параметри. Якщо взяти до уваги лише цю групу факторів, то навіть в цьому разі буде отримано значний ефект за умови впровадження технічних заходів. Це передбачає використання макро підходу, що означає формування та координацію транспортних систем на основі фізичної концентрації людей, послуг та економічної діяльності (Rode and Floster, 2014).

Загальний підхід до визначення індикаторів транспортної доступності породжує дві функції, які її формують. Перша представляє можливості, які будуть досягнуті в деякій транспортній зоні (місця поглинання пересувань, в якості яких, як правило, виступають об'єкти прикладання праці). Друга – відображає зусилля, часові або грошові витрати для досягнення необхідних можливостей (місця прикладання праці) в результаті виконання пересувань. (Spiekermann, Wegener, Květoň and others, 2013).

Згідно з цим, транспортні інженери повинні зосередити свої зусилля особливо на другій функції та факторах, які безпосередньо впливають на технологічні аспекти транспортної мережі. Перш за все необхідно враховувати особливі характеристики сучасних мегаполісів, такі як розподіл по території міста місць проживання та диверсифікацію робочої сили. Гостро необхідним є запровадження транзитно-орієнтованого розвитку (Transit-Oriented Development) та залізнично-орієнтованої транспортної доступності (міський електричний транспорт) (Pagliara and Papa, 2011; Papa and Bertolini, 2015). В цьому разі на перший план виходять просторові характеристики маршрутної мережі громадського транспорту, які є складовою технологічних заходів в забезпеченні транспортної доступності.

Література:

1. AZENKOT, S., PRASAIN, S., BORNING, A., FORTUNA, E., LADNER, R. and WOBROCK, J., 2011. Enhancing Independence and Safety for Blind and Deaf-Blind Public Transit Riders. CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. May 7 – 12. pp. 3247 – 3256.
2. COMI, A., NUZZOLO, A., BRINCHI, S., VERGINI, R., 2017. Bus travel time variability: some experimental evidences. Transportation Research Procedia, 27, pp. 101 – 108.
3. COPPOLA, P., NUZZOLO, A., 2011. Changing accessibility, dwelling price and the spatial distribution of socio-economic activities. Research in Transportation Economics, Vol. 31, Issue 1, pp. 63 – 71.
4. ROSSOLOV, A., 2016. Demand modelling for public transport service based on variation of needs in travel. Urban and regional transport, 7, Vol. 2, pp. 4 – 8.
5. RODE, P., FLOATER, G., THOMOPOULOS, N., DOCHERTY, J., SCHWINGER, P., MAHENDRA, A., and FANG, W., 2014. Accessibility in Cities: Transport and Urban Form. NCE Cities Paper 03. LSE Cities. London School of Economics and Political Science, 61 p.
6. MURRAY, A., 2003. A coverage model for improving public transit system accessibility and expanding access. Annals of Operations Research, Vol. 123, Issue 1 – 4, pp. 143 – 156.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АВІАЦІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Малкіна М. С., студент 4 курсу факультету Програмної інженерії та бізнесу
Косухіна Л. І., асист. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Авіаційна промисловість – це галузь народного господарства, призначена робити літальні апарати для задоволення потреб населення, народного господарства й оборони країни. Особливістю авіаційної промисловості є швидкі темпи впровадження науково-технічних досягнень і, як наслідок, випуск нових, більш досконалих типів літаків.

Останнім часом у зв'язку з тяжким економічним станом держави та більшості галузей все частіше виникають питання щодо ефективності діяльності авіабудівної галузі. Авіаційна галузь є стратегічно важливою та

займає пріоритетне місце у розвитку народногосподарського комплексу країни. Україна, незважаючи на економічні труднощі, здатна розробляти та складати конкурентоспроможну на світовому ринку авіаційну техніку, використовуючи потенціал, накопичений за часів Радянського Союзу, та сучасні розробки.

Літакобудування є однією з найбільш прибуткових і в той же час найбільш капіталомістких галузей машинобудування. Небагато країн світу, з числа найбільш розвинених держав, володіють повним циклом створення авіаційної техніки - таку промисловість мають 5-6 держав, що володіють високими технологіями. Виробництво великих пасажирських літаків освоєно всього декількома державами - найбільші з них - аеробуси - випускають компанії «Airbus» (ЄС) і «Boeing» (США); літаки, розраховані на меншу кількість пасажирів, виробляються в країнах ЄС (компанії «ATR» і «Saab AB»), Канаді («Bombardier»), Бразилії («Embraer»), Ірані (HESA), РФ і в Україні - Харківський авіаційний завод (ХАЗ) та ДП«Антонов».

ДП "Антонов"- гігант літакобудування, дістався Україні в спадок після розвалу Радянського Союзу. Українське авіабудування було представлено двома літакобудівними майданчиками в Києві і в Харкові, льотної базою в Гостомелі та конструкторським бюро, в якому за радянських часів були сконструйовані прославилися всім вантажні гіганти "Руслан" і "Мрія".

З 2014 року в Україні спостерігається погіршення економічного становища. Воно помітно відобразилося на авіаційній галузі України. На сьогоднішній день у авіаційній промисловості України спостерігається ряд проблем, які пов'язані з умовами і конкуренцією на світовому ринку при фактичній відсутності попиту на внутрішньому ринку. Авіаційна галузь України перебуває в кризовому стані, а державна підтримка недостатньо ефективна. Український уряд не стимулює закупівлі авіатехніки вітчизняного виробництва, а авіакомпанії не мають можливості кредитувати випуск літаків.

На підприємствах галузі спостерігається високий рівень зносу основних фондів, виробництво літаків сповільнюється. Країна ризикує втратити галузь в цілому. Величезна кількість висококваліфікованого персоналу мігрує в пошуках кращої роботи, а саме підприємство, вже не може зацікавити як профільне. Зараз його обладнання можуть продати за ціною металобрухту, а територію - за ціною для відбудови житлового будинку.

Відчувши критичну ситуацію в країні, 10 травня Кабінет Міністрів України за ініціативи Мінекономрозвитку схвалив Стратегію відродження українського авіабудування на період до 2022 року.

Метою Стратегії - відновити стабільний розвиток галузі авіабудування та забезпечити рентабельність високотехнологічного виробництва авіаційної техніки в Україні.

Рішення, які пропонує стратегія відродження українського авіабудування:

- оптимізація та модернізація виробництва літаків «Ан»;
- модернізація та виробництво вертольотів «Мі»;
- імпортозаміщення комплектуючих з РФ;
- структурне реформування підприємств галузі авіабудування.

В результаті реалізації стратегії очікується розробка нових зразків транспортних літаків, вертольотів, безпілотних літальних апаратів, а також модернізація вже наявних моделей пасажирських і транспортних літаків та вертольотів. Підвищення якості виробництва авіаційної техніки до рівня кращих світових аналогів, а також впровадження міжнародних систем сертифікації продукції. Розширення взаємодії між державним та приватним сектором, створення сприятливих умов для залучення інвестицій в авіабудування.

Галузь авіабудівництва України належить до базових, стратегічно важливих секторів економіки України, яка зараз переживає не найкращі часи, як і вся економіка країни в цілому. Тож якщо притримуватися стратегії відродження в Україні покращиться якість виробництва авіаційної техніки до рівня кращих світових аналогів. Буде розширена взаємодія між державним і приватним секторами, будуть створені сприятливі умов для залучення інвестицій в авіабудування.

Література:

1. Горбачова О. М. /Аналіз ефективності діяльності підприємств авіабудівної галузі України на сучасному етапі/ О. М. Горбачова, В. М. Ковтуненко /Глобальні та національні проблеми економіки/ Випуск 4. 2015

2. Розпорядження №429-р КМУ від 10 травня 2018р.[Режим доступу]:
<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-strategiyu-vidrozhennya-ukrayinskogo-aviabuduvannya-na-period-do-2022-roku>

3. «Чому авіа будівництво не взлетіло». [Режим доступу]:
<https://delo.ua/business/dlitelnyj-razgon-325583/>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ЗА ДОПОМОГОЮ ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ АВТОМОБІЛЯ

Мізяк І. О., студент 5 курсу механічного факультету

Крайнюк О. В., канд. техн. наук, доц. каф. метрології та безпеки життєдіяльності

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Проблема безпеки дорожнього руху залишається актуальною протягом ряду років у багатьох країнах світу. У наш час ця проблема нікуди не зникла, а, навпаки, з огляду на високі темпи автомобілізації, враховуючи, що все більше ускладнюються умови руху транспортних засобів і пішоходів, а також загальний розвиток у всьому світі автомобільного транспорту, проблема набула гостроти і вимагає до себе більш серйозного підходу і більш ретельного вивчення.

На безпеку руху впливають всі компоненти комплексу: автомобіль, дорога, навколишнє середовище, людський фактор – водії і пішоходи. У цьому сенсі безпека є комплексним показником, який залежить від всіх названих

компонентів системи, надійність функціонування якої визначається відмовою в будь-якої з її ланок. Кінцевим результатом відмови є дорожньо-транспортна пригода (ДТП).

Згідно зі статистикою, близько 15% всіх дорожньо-транспортних пригод – це перекидання транспортних засобів, яке може спровокувати отримання більш серйозних травм учасників (ризик летального результату при перевертанні стоїть на другому місці після ризику лобового зіткнення), при цьому може статися загоряння транспортного кошти, нерідко відбувається відрив елементів підвіски і коліс [1]. Перекиданням транспортного засобу служить причина втрати стійкості як в поздовжньої, так і в поперечній площині.

Однією з основних причин ДТП є втрата стійкості руху транспортним засобом або незадовільні показники його керованості, які можуть виникнути внаслідок нездатності водія оцінити складну обстановку, його недостатньої кваліфікації, небажання виконувати правила руху, незадовільний психофізіологічного стану, а також в результаті незадовільного стану транспортного засобу, невідповідності характеристик водія і режимів руху характеристикам транспортного засобу в даних умовах руху [2]. В результаті втрати керування транспортним засобом виникає аварійна обстановка – ситуація, при якій ДТП стає неминучим, так як учасники руху не мають технічних можливостей запобігти його. При виникненні небезпечної дорожньої ситуації всі учасники руху повинні вживати заходів для її ліквідації і запобігання назриваючої ДТП. Один із способів його запобігання, якими володіє водій, полягає в об'їзді небезпечної зони шляхом повороту рульового колеса і зміщення автомобіля в поперечному напрямку.

Для оцінки стійкості автомобіля нами розроблена авторська комп'ютерна програма, що дозволяє бістро розрахувати стійкість в різній ситуації. Наприклад, вона дозволяє розрахувати критичну швидкість за умовою перекидання для порожнього і навантаженого автомобіля (рис. 1).

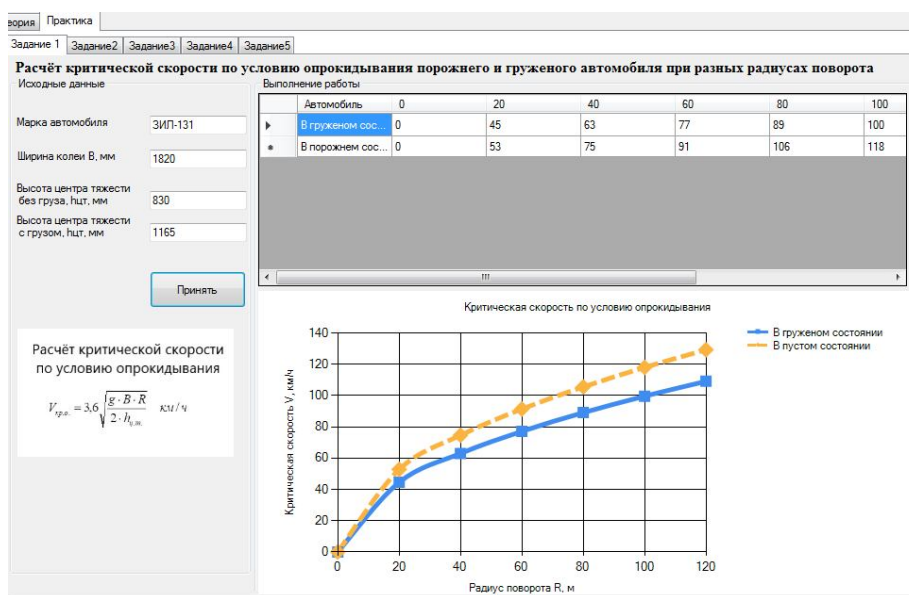

Рисунок 1 – Розрахунок критичної швидкості за умовою перекидання за допомогою розробленої авторської програми

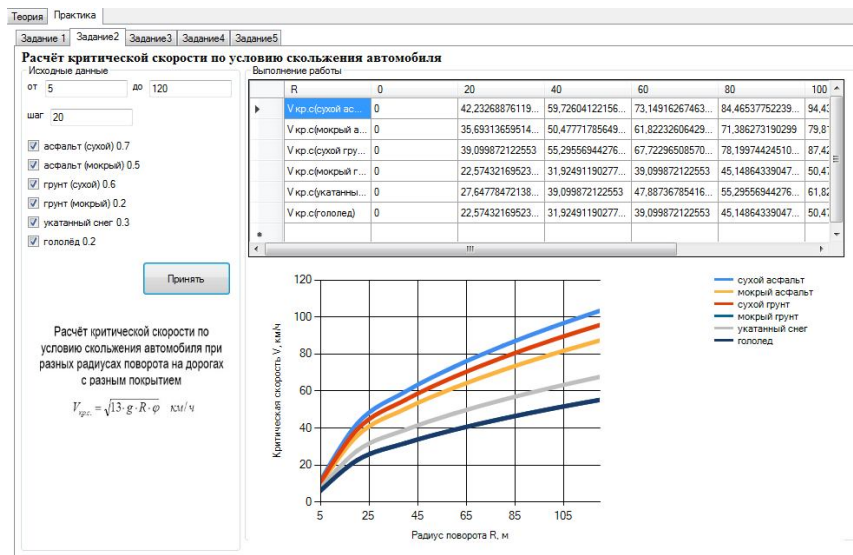

Рисунок 2 – Розрахунок критичної швидкості за умовою ковзання автомобіля при різних радіусах повороту на дорогах з різним покриттям за допомогою розробленої авторської програми

За допомогою програми можна розрахувати критичну швидкість за умовою ковзання автомобіля при різних радіусах повороту на дорогах з різним покриттям (рис. 2). Всі результати розрахунків винесено на екран, наочність забезпечено кольоровими графіками за даними розрахунку.

Таким чином, розроблена програма стане корисною для вивчення поздовжньої і поперечної стійкості автомобілів у різних умовах і зацікавить як студентів при виконанні дипломного проектування, так і практичних працівників.

Література:

1. Рязанцев В.И. Метод повышения устойчивости движения автомобиля // Известия вузов. Машиностроение, 2013.– №9.– С. 49-55.
2. Бакланов И. А., Кожуховская Л. Я. Анализ системы курсовой устойчивости и примеры ее усовершенствования // Научно-методический электронный журнал «Концепт».– 2015.– Т. 35.– С. 161–165.

АНАЛІЗ ІСНУЮЧОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Михаленко А. Г., магістр 1 курсу факультету транспортних систем та технологій

Ольхова М. В., канд. техн. наук, доц. каф. транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Проблема організації системи перевезення вантажів є актуальною майже для всіх функціонуючих підприємств, що виконують процес перевезення на

умовах інсорсингу. Існуючі наукові розробки та математичні моделі потребують впровадження на практиці у доступній для виконавця формі. Так, тенденція до використання розумних технологій стрімко набирає обертів у всіх галузях людської діяльності, зокрема виробничій сфері. Внаслідок чого, розроблено велика кількість різних програмних продуктів, що дозволяють оперативно вирішувати проблеми організації транспортного процесу зокрема. Корисним прикладом є існуюче програмне забезпечення для регулювання логістичних процесів у європейських країнах. Так, аналіз стану міських вантажних перевезень, дозволив виділити основні програмні продукти задля забезпечення ефективних вантажних перевезень у містах, табл. 1. Доступним програмним продуктом є сервіс «Мурав'їна логістика» (Ant Logistics). Ця платформа дозволяє будувати маршрути доставки, враховуючи різні фактори: тип автомобілю, вантажопідйомність, тип товарів та їх вага, часові обмеження доставки тощо, рис. 1.

Розвиток побідних програмних продуктів сприяє підвищенню ефективності процесу перевезення. Тому в подальшому доцільним вважається продовження аналізу існуючого програмного забезпечення задля виявлення слабких та сильних сторін.

Таблиця 1 – Існуюче програмне забезпечення для регулювання логістичних процесів [1-6]

Програмний продукт	Можливості	Функції	Цільова аудиторія
Smart City Logistics	Мінімізація заторів, забруднення повітря, шуму	Вибір маршруту	Міські органи влади
Smart Urban Logistics	Розвиток ефективних вантажних перевезень у районах з високою щільністю населення	Координація руху транспорту	Міські органи влади
Roadnet Transportation Suite	Оптимальні, безпечні варіанти та скорочення часу при завантаженні / розвантаженні товару в автомобіль	Побудова щоденних маршрутів	Компанії-дистриб'ютори напоїв
Kiberlog	Обмін інформацією, документообіг між замовниками, вантажоперевізниками і транспортно-експедиційними компаніями, побудова маршруту	Управління основними бізнес-процесами	Будь-які підприємства
Zig-Zag	Розподілення вантажів та території на сектори доставки, ефективна доставка, аналіз маршруту та обслуговування	Побудова оптимальних маршрутів	Будь-які підприємства
TransTrade	Реєстрація відомостей про перевезення, підбір персоналу, контроль виконання перевезень, формування звітів, розрахунок вартості перевезень	Автоматизація транспортного процесу	Транспортні підприємства
ABM Rinkai TMS	Мінімізація витрат, вибір та планування замовлень, вибір ТЗ, планування та аналіз маршруту	Побудова оптимальних маршрутів	Будь-які підприємства
Ant Logistics	Багатофакторна оптимізація, планування, контроль та аналіз маршрутів, мінімізація витрат	Побудова оптимальних маршрутів	Будь-які підприємства

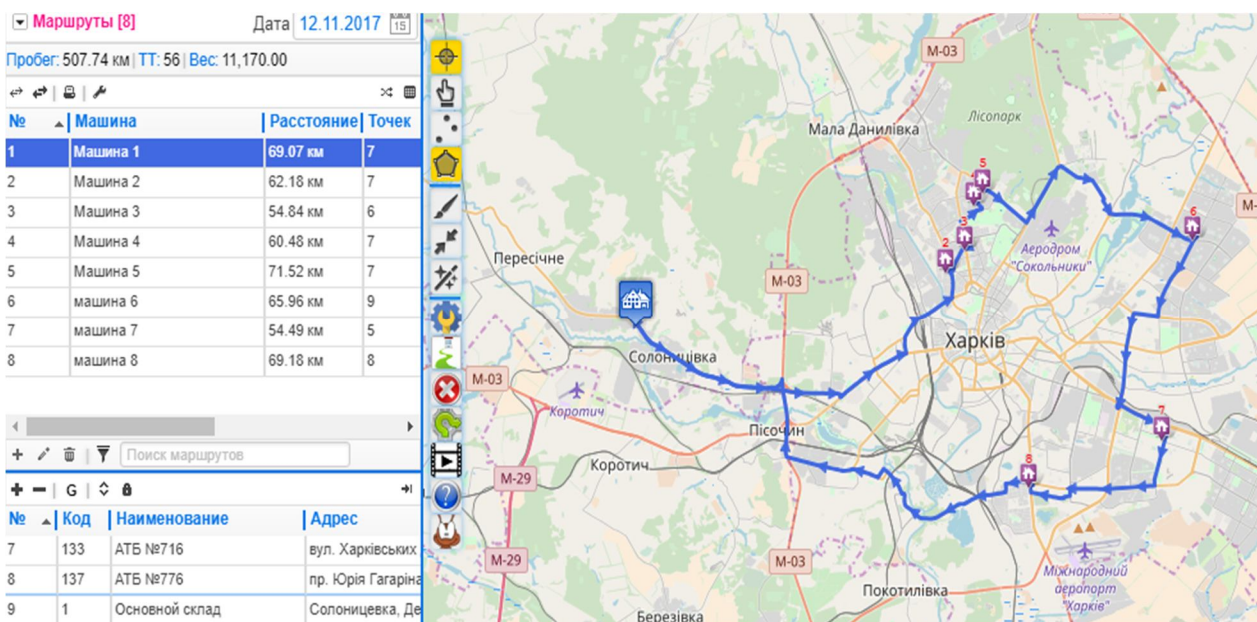

Рисунок 1 – Схема розвізного маршруту отриманого на сервері Ant Logistics

Література:

1. Laetitia Dablanc. The International Bank for Reconstruction and Development. Transport research support. The World Bank. Freight transport for development toolkit: Urban transport, 2009. – 50 p. Accessed from: <http://siteresources.worldbank.org/INTTRANSPORT/Resources/336291-1239112757744/5997693-1266940498535/>
2. Freight Logistics and Transport Systems in Europe. Executive summary. Euro-CASE. European Council of Applied Sciences and Engineering, 2000. – 36 p.
3. Дудар Т. Г., Волошин Р. В. Основи логістики. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 176 с.
5. Elichi Taniguchi. The Future of City Logistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delivering-tomorrow.com/the-future-of-city-logistics/>
6. Ecorys, Fraunhofer, TCI, Prognos and AUEB-RC/TRANSLOG. Fact-finding studies in support of the development of an EU strategy for freight transport logistics Lot 1: Analysis of the EU logistics sector, 2015. – 442 p.

ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ПРИМІСЬКОГО СПОЛУЧЕННЯ (У НАПРЯМКУ «м. ХАРКІВ – с.м.т. БАБАЇ»)

Озіра Г. С., студентка 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій
Вакулєнко К. Є., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекєтова*

Пасажирський транспорт приміського сполучення перетворився на один з основних та найбільш важливих для економіки країни сфер діяльності, в зв'язку з тим, що він широко обслуговує транспортні потреби міського та

сільського населення, забезпечуючи масові та індивідуальні перевезення пасажирів парком автобусів до місць прикладення праці, задоволення потреб населення у культурно-побутових поїздках. Цей вид транспорту має найбільшу протяжність автобусних ліній [1-4].

На сучасному етапі розвитку приміських пасажирських транспортних систем одним із найважливіших завдань є створення економічної, безпечної та екологічно чистої системи приміського пасажирського транспорту. З урбанізацією міст зростає і попит на транспорт, тому потрібно забезпечувати безперервну роботу транспортної мережі [2-4].

Для дослідження було обрано приміський напрямок м. Харків – с.м.т. Бабаї. В даному напрямку функціонує 5 приміських сполучень, маршрути користуються попитом так, як більша частина трас маршрутів пролягає через місто Харків. Дані маршрути не повністю задовольняють потреби населення у транспорті. Існує територія селища Бабаї (с. Радгоспне), яка не обслуговується транспортом. Жителі с. Радгоспного долають досить велику відстань до найближчих зупиночних пунктів. Тому було запропоновано удосконалення маршрутної мережі з урахування обслуговування територіальної одиниці (с. Радгоспне).

Для досягнення мети, по-перше було проведено оцінку показників маршрутної мережі (ММ) за допомогою експертного методу [3,4]. Для проведення опитувань було розроблено анкету, яку пропонували заповнити пасажиром, що проживають на території с. Радгоспного, щодо задоволення пасажирів наявною ММ та факторів, що можуть впливати на незадоволеність транспортним обслуговуванням: незручність конфігурації транспортної мережі, пішохідна доступність, відсутність сполучення. Опитування показало, що 68,2% мешканців не влаштовує критерій «пішохідна доступність». По-друге було удосконалено ММ приміського сполучення у напрямку м. Харків – с.м.т. Бабаї за допомогою програми ROUTING.EXE. Отримано параметри функціонування запропонованої маршрутної мережі та оптимізовано її шляхом виключення за допомогою правил та обмежень, безлічі неконкурентоспроможних маршрутів.

Побудована ММ задовольняє потреби населення та забезпечує прилеглі території транспортом. Порівняльний аналіз показників запропонованої та існуючої мережі свідчить про її соціальну значимість.

Література:

1. Кристопчук М. Є. Ефективність пасажирської транспортної системи приміського сполучення: дис. канд. техн. наук / М. Є. Кристопчук. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 214 с.
2. Ларин О. Н. Организация пассажирских перевозок / О. Н. Ларин. – Челябинск : ЮурГУ, 2005. – 104 с.
3. Доля В. К. Пасажирські перевезення : підручник / В. К. Доля. – Харків : Вид-во «Форт», 2011. – 504 с.
4. Вельможин А. В. Эффективность городского пассажирского общественного транспорта / А. В. Вельможин, В. А. Гудков, А. В. Куликов, А. А. Сериков Волгоград, «Старая башня», 2002. — 246 с.

ЗАКОНОМІРНОСТІ ЗМІНИ ШВИДКОСТІ РУХУ НА МАРШРУТАХ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Порожан К. А., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Лобашов О. О., д-р техн. наук, зав. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Швидкість руху – це важливий техніко-експлуатаційний показник в плануванні міських пасажирських перевезень, розкладі руху тощо. На неї впливають як постійні, так і змінні фактори, які необхідно враховувати при організації пасажирських перевезень. Враховуючи значний ріст автомобілізації та активності життя міського населення значний відсоток пасажирів надає перевагу в виборі способу пересування саме часу доставки до місця призначення.

На основі проведених власних досліджень на міському пасажирському маршруті № 302 м. Харкова за допомогою кореляційно-регресійного аналізу встановлено тісноту зв'язку між змінними «швидкість руху – довжина перегону» та «швидкість руху – інтенсивність». Коефіцієнти кореляції обох показників показали сильний зв'язок між ними. Лінія регресії залежності швидкості руху від довжини перегону носить прямопропорційний характер, а у випадку з інтенсивністю навпаки – зі збільшенням інтенсивності швидкість руху падає, в наслідок і час очікування пасажирів на зупиночних пунктах та час доставки до кінцевого пункту зростає.

Рівняння лінії регресії залежності має вигляд:
від довжини перегону

$$y=8,46x+1895$$

від інтенсивності

$$y=-0,049x+4667$$

Дані закономірності можна використовувати при складанні розкладу руху на маршруті, інтервалу руху, потрібну кількість транспортних засобів на лінії, але враховувати зміни пасажиропотоків за годинами доби, сезонами, специфіку міста та маршруту.

Література:

1. Лобашов О.О. Методика дослідження впливу транспортної мережі на параметри транспортних потоків у містах / О.О. Лобашов // Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті. - 2010. - №2. - С.24-25.
2. Лобашов О.О. Моделювання впливу рівня автомобілізації на ефективність функціонування транспортної мережі / В.К. Доля, О.О. Лобашов, О.В. Прасоленко// Вісник Донецької академії автомобільного транспорту. - 2010. - Вип.3. - С. 19-23.
3. Galkin A., et. a. Modelling Truck's Transportation Speed on the Route Considering Driver's State / A. Galkin, N.Davidich, T. Melenchuk, Ye. Kush, Yu. Davidich, O. Lobashov // Transportation Research Procedia, № 30. - 2018. - pp. 207-215. (Scopus)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ДОСТАВКИ ПРОДУКТІВ, ЩО ЗАМОВЛЯЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Пунтус Т. К., магістр 1 курсу факультету транспортних систем та технологій
Рославцев Д. М., канд. техн. наук, доц. каф. транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Онлайн-торгівля має досить динамічний та стабільний розвиток на ринку, тому дослідження підходів транспортного обслуговування під час реалізації готової продукції он-лайн є актуальним, це дозволяє покращити організацію існуючих способів доставки, розробити нові шляхи вирішення питання доставки товарів до їх споживачів. В табл. 1 представлена інформація аналізу супермаркетів, магазинів та інтернет-магазинів, що здійснюють продаж продуктів харчування онлайн та надають послугу їх доставки в м. Харкові.

Таблиця 1 – Аналіз ринку інтернет-торгівлі продуктами харчування у м. Харків

№	Назва магазину	Адреса, сайт	Вид доставки
1	"Рост"	http://rost.kh.ua/payment	Кур'єрська доставка; Самовивіз
2	"Метро"	м. Харків 61080, просп. Гагаріна 187/1 https://metro.zakaz.ua	Планова доставка; Самовивіз
3	"PRODUKTOFF"	м. Харків, Героїв Праці, 9, ТРЦ "ДАФІ" https://kharkiv.produktoff.com	Кур'єрська доставка; Самовивіз
4	"МЛК"	м. Харків 61068, вул. Тарасівська, 3 https://mlk-trade.com/info/about.html	Кур'єрська доставка; Самовивіз
5	"Осьміног"	http://8nog.com.ua	Кур'єрська доставка
6	Таврія В	м. Харків, просп. Гагаріна, 30 http://www.tavriav.ua	Кур'єрська доставка; Самовивіз
7	"Intermeals"	https://intermeals.ua	Кур'єрська доставка
8	"Булка"	http://bulka.ua	Планова доставка Кур'єрська доставка
9	"Амбарь"	http://ambar.in.ua	Кур'єрська доставка

Основними видами доставки продуктів харчування, що замовляються через мережу інтернет є кур'єрська доставка, планова доставка та самовивіз. На рис. 1 зображено сегментацію ринку за типом доставки. Таким чином, найчастіше споживачеві надається послуга доставки кур'єром – 78%.

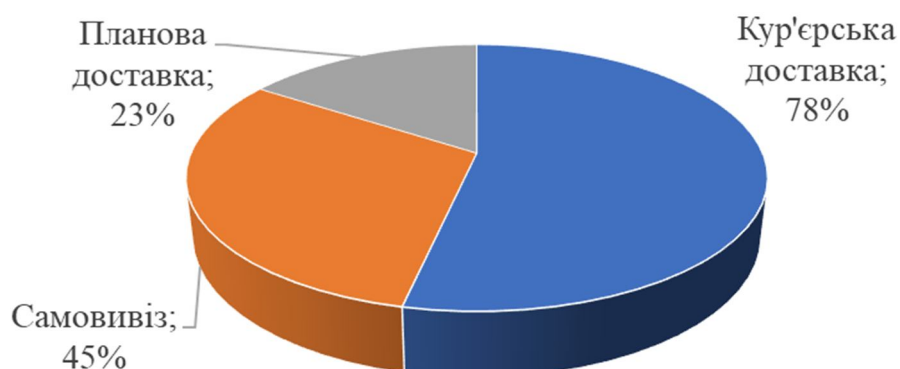

Рисунок 1 – Діаграма сегментації ринку інтернет-торгівлі за типом доставки

Основним показником для покупця, що впливає на вибір магазину є термін доставки. Проаналізувавши всі існуючі варіанти в м. Харкові можна зробити висновок, що у 67% магазинів товар буде мати середній час доставки (8-10 годин) після підтвердження замовлення; 10% доставляють товар більше ніж протягом 10 годин; 23% - два магазини, доставляють замовлення терміново (менше 8 годин), рис. 2.

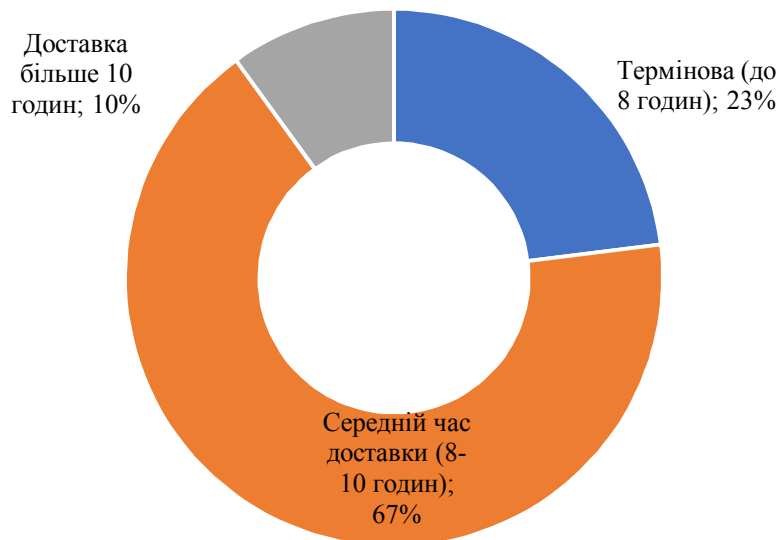

Рисунок 2 – Діаграма розподілу інтернет-магазинів за часом доставки товарів до споживачів

Серед всіх представлених магазинів та супермаркетів в м. Харкові ціна доставки різниться. Виявлені фактори, що впливають на формування вартості доставки замовлення представлені на рис. 3.

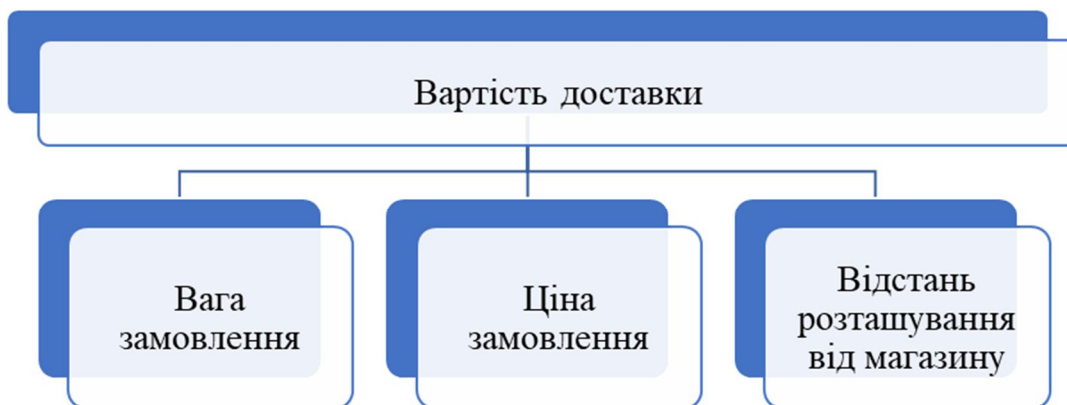

Рисунок.3 – Фактори ціноутворення вартості доставки

Таким чином, проведено аналіз стану процесу доставки продуктів у м. Харкові, що замовляються через мережу Інтернет. У подальшому доцільним вважається дослідити процеси організації перевезення продуктів, що реалізуються через Інтернет, виявити закономірності, що дозволять підвищити ефективність процесу перевезення та розробити практичні рекомендації щодо зменшення негативного впливу від вантажного транспорту у місті.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВОДІЯ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ З ДОРОЖНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Рєпін Д. С., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій
Прасоленко О. В., канд. техн. наук, доц. каф. Транспортних систем та логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Діяльність водія характеризується наступними факторами [1–4]:

1. Великий обсяг інформації, її обробка та її безперервний синтез;
2. Хронічний дефіцит часу для прийняття рішення;
3. Великий рівень відповідальності за прийняті рішення.

Складність діяльності водія полягає в невизначеності інформації яка надходить до нього, яку потрібно постійно обробляти й приймати рішення в дуже короткий проміжок часу. Крім того на водія впливають різні несприятливі фактори: відпрацьовані гази, температурний режим, шум, вібрації і т.д. Усе це приводить до втоми – сукупності психофізіологічних змін стану людини, які ведуть до тимчасового зниження ефективності і надійності діяльності.

В процесі керування автомобілем водій враховує різні фактори дорожньої обстановки: дорожні знаки, розмітка, світлофори, параметри перехресть, наявність пішоходів і інших учасників дорожнього руху. Все це змушує водія вибирати раціональні режими руху. Режими руху показують поведінку водія на дорозі. Режими руху водія проявляються в його діях – розгін, гальмування. На режими руху впливають такі фактори як марка й потужність автомобіля, тип темпераменту водія (наприклад холерики їдуть завжди швидше інших учасників дорожнього руху) і критерії вибору швидкості руху. Вибір швидкості обумовлюється різними мотивами, якими керується водій при зміні режиму руху (мотив вигоди, мотив безпеки, мотив свободи дії) [1]. Мотиви залежать від потреб. Одні водії вибирають більш високі швидкості пересування з метою економії часу, інші водії керуються економією палива, тим самим вибираючи мінімальні прискорення, затримки й швидкість руху. Третій тип водіїв обирає такі режими руху, які мінімально стомлюють і забезпечують максимальний рівень безпеки пересування. Третьому типу водіїв також характерні такі особливості як гальмування заздалегідь у перешкод, знаків світлофорів і вибір максимальної дистанції.

Отже діяльність водія залежить від потреб, які він реалізує в процесі керування автомобілем. Потреби формують мотиви дій, які водій відображає в зміні режимів руху на дорозі.

Література:

1. Гаврилов Э. В. Эргономика на автомобильном транспорте / Гаврилов Э. В. – К.: Техника, 1976. – 152 с.

2. Лобанов Е. М. Проектирование дорог и организация движения с учетом психофизиологии водителя / Лобанов Е. М. – М. : Транспорт, 1980. – 311 с.

3. Ю. О. Давідіч. Ергономічне забезпечення транспортних процесів: навч. посібник / Ю. О. Давідіч, Є. І. Куш, Д. П. Понкратов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 392 с.

4. Prasolenko, O., Lobashov, O., & Galkin, A. (2015). The Human Factor in Road Traffic City. International Journal of Automation, Control and Intelligent Systems, 1(3), 77-84.

ЗНИЖЕННЯ ШУМУ У КОМПРЕСОРНИХ СТАНЦІЯХ ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ ШУМОПОГЛИНАЧІВ ПЛАСТИНЧАСТОГО ТИПУ

Смірнова О. А., студент 7 курсу, центр заочного навчання

Білим П. А., канд. хім. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Поліпшення і оздоровлення умов праці, усунення причин виробничого травматизму і професійних захворювань є важливим завданням.

У багатьох галузях промисловості, в тому числі, і в харчовій, застосовують компресорні установки: стаціонарні компресорні станції аміачно-холодильних установок.

У зв'язку з присутністю людей під час проведення робіт у виробничих приміщеннях та на прилеглих територіях, де використовуються компресорні станції, посилюються вимоги по рівню шуму і загазованості [1].

З метою виявлення найбільш перспективних напрямків і нових прогресивних технічних рішень в розробці шумопоглинаючих конструкцій, що застосовуються в машинах різного профілю, авторами було проведено патентно - інформаційний пошук.

Пошук і відбір матеріалу, проводився по провідних країнах світу: США, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Швеція, Японія, Росія та ін. У результаті вивчення та аналізу патентів і авторських свідоцтв були відібрані матеріали, що представляють найбільший інтерес.

Аналіз технічної літератури і проведений патентний пошук показали, що спроби знизити шум в джерелі або не дають істотного ефекту, або неспроможні через складність експлуатації компресорного обладнання.

За результатами патентного пошуку було встановлено, що основним напрямком зниження шуму компресорних станцій є капотування блоку «двигун-компресор». Звукоізолюючий капот є ефективною конструкцією шумозахисту, що дозволяє забезпечити при проектуванні на підставі розрахунку, необхідні рівні зниження шуму.

Іншим напрямком зниження шуму є установка шумоглушника на всмоктувальні фільтри двигуна і компресора, а також на запобіжний клапан. Причому, з нашої точки зору, глушник може містити робочі пластини з

полімерного композиту – склопластика або вуглепластика. За умови стабільності експлуатаційних характеристик вищезазначених матеріалів слід очікувати значного поліпшення звукоізоляції всієї системи в цілому при збереженні працездатності компресорної станції [2].

Аналіз попередніх досліджень показав, що в першу чергу слід віддати перевагу робочим пластинам зі склопластику виготовленим на основі епоксіноволачних олігомерів (смола). При дотриманні технології автоклавно-вакуумного формування, відповідного підбору системи отверджуючих агентів і модифікаторів існує ймовірність досягнення необхідного рівня функціонального забезпечення параметрів шумоглушника пластинчастого типу.

Таким чином, шумоглушник пластинчастого типу може бути ефективною складовою конструкції шумозахисту, що дозволяє забезпечити при проектуванні на підставі розрахунку, необхідні рівні зниження шуму. Зниження шуму в джерелі або не дають істотного ефекту (зниження не більше 5 дБ), або неспроможні бути застосовані через складність конструкції компресорного обладнання.

Література:

1. Кузнецов Ю. Л., Аникин А. Л. Компресорная техника на уровне мировых стандартов / Ю. Л. Кузнецов, А. Л. Аникин // Компресорная техника и пневматика. – М., 2016. – № 4 – С. 5–11.
2. Мамаев В. К. Шум центробежных компрессоров на газоперекачивающих станциях / В.К. Мамаев В.К. Наука и техника в газовой промышленности. М., 2013. – № 3 – С. 57-61.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Суха Т. М., студентка 6 курсу факультету Заочної освіти
Клименко Т. А., ст. викл. каф. Економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Залізничний транспорт відіграє провідну роль у задоволенні потреб економіки та населення України в перевезеннях, є важливим фактором забезпечення соціально-економічного зростання й зміцнення обороноздатності держави, розвитку її зовнішньоекономічних зв'язків.

Загальна експлуатаційна мережа залізниць України, що має протяжність 20 969 км, посідає четверте місце в Європі після Німеччини, Польщі та Франції. Близько 47,6% експлуатаційної довжини залізничних колій України електрифіковано (для порівняння: в Росії електрифіковано 51%, в Китаї – 47%, в Індії – 29%). За обсягами вантажних перевезень залізниці України займають четверте місце на Євразійському континенті, поступаючись лише залізницям Китаю, Росії та Індії. Вантажонапруженість (річний обсяг перевезень на 1 км)

українських залізниць у 3 – 5 разів перевищує відповідний показник розвинених європейських країн. За обсягом пасажирських перевезень Україна займає 2-е місце в СНД і 4-е місце в Європі. Сьогодні головна увага приділяється підвищенню безпеки руху, надійності технічних засобів, удосконаленню методів роботи, впровадженню передових технологій.

Але, не зважаючи на високі показники перевезень, залізничний транспорт України перебуває у вкрай тяжкому стані. За останні десятиріччя оновлення основних засобів забезпечувалось в основному за рахунок власних коштів залізниць та задовольняло потребу в капітальних інвестиціях лише на 5 – 6%. Водночас фактично з часу незалежності України темпи зростання цін на продукцію, що споживається залізницями, перевищували темпи зростання тарифів на перевезення, що не давало змоги оновлювати в необхідному обсязі рухомий склад та інфраструктуру залізничного транспорту. На сьогодні технічний ресурс залізниць практично вичерпано, що ставить під загрозу їх подальше ефективне та безпечне функціонування. Загальна потреба залізничної галузі в інвестиціях на оновлення основних засобів на найближчі 5 років оцінюється в розмірі майже 200 млрд. грн.

Причиною такого критичного стану українських залізниць є те, що залізнична галузь сьогодні працює за старими принципами, які не відповідають сучасним світовим тенденціям організації роботи залізничного транспорту, зумовлюють неефективність її функціонування та ускладнюють подальший розвиток, стримуючи надходження в галузь інвестицій, ускладнюють співробітництво з приватними компаніями. В умовах відсутності реформ найнегативніші чинники, що впливають на розвиток залізничного транспорту, можна узагальнити таким чином:

- відсутність конкуренції, а отже, відсутність у суб'єктів господарювання галузі мотивації до підвищення ефективності своєї роботи та якості послуг і розширення їх переліку: неефективна система державного управління та регулювання галузі не дає змоги впровадити ринкову бізнес-модель її функціонування;

- суміщення функцій державного і господарського управління залізничним транспортом у межах одного органу управління – Державної адміністрації залізничного транспорту значно знижує ефективність роботи залізниць та не створює умов для конкуренції;

- висока залежність операторів рухомого складу від Укрзалізниці, яка монопольно володіє локомотивами, створює високий ризик корупціогенних чинників;

- застарілість методів регулювання залізничної галузі, які не відповідають сучасним (ринковим) умовам ведення бізнесу: жорстке державне регулювання тарифів на залізничні перевезення, яке не дає змоги вчасно реагувати на зміну ситуації на ринку транспортних послуг;

- значне фінансове навантаження Укрзалізниці, пов'язане з виконанням соціальних функцій держави (перевезення пільгових категорій пасажирів, зобов'язання перевозити пасажирів у приміському сполученні за тарифами, що значно нижчі за собівартість);

- хронічна нестача інвестицій у галузь, що призвела до високого ступеня зносу основних засобів галузі (понад 80%), та невідповідність технічного оснащення залізниць сучасним вимогам: відсутність державних інвестицій у галузь, незважаючи на вимоги статті 10 Закону України «Про залізничний транспорт»;

- низький рівень інвестиційної привабливості підприємств залізничного транспорту через складну функціональну структуру Укрзалізниці, відсутність чіткого розмежування фінансових рахунків між видами бізнесу.

Можливості Укрзалізниці, які необхідно використати для підвищення власної ефективності роботи:

- політична підтримка зі сторони держави як стратегічно важливого активу та обраний шлях компанії до проведення реформ;

- збереження лідерських позицій на ринку вантажних і пасажирських перевезень в Україні дозволяє прогнозувати наявність стабільного попиту на перевезення залізничним транспортом у майбутньому;

- розвиток транзитного потенціалу в рамках Євроазіатського партнерства, використання потенціалу Європейських транспортних коридорів TEN-T, подальше освоєння ринку логістичних послуг та вихід на міжнародні ринки.

Основними загрозами для забезпечення розвитку є:

- продовження негативних тенденцій в українській економіці;

- політична нестабільність та зміна пріоритетів розвитку, у тому числі прийняття нової редакції Закону України «Про залізничний транспорт», який буде суперечити визначеним цілям та запропонованим способам їх досягнення;

- неможливість виходу на нові ринки та залучення додаткових обсягів перевезення, у тому числі транзитних вантажів;

- подальша інфляція та знецінення національної валюти без відповідної компенсації шляхом корегування тарифів;

- відсутність достатнього обсягу коштів, у тому числі коштів інвесторів, та належної державної підтримки для оновлення основних фондів і реалізації пріоритетних інвестиційних проектів;

- підвищення конкурентних переваг перевезень автомобільним, річковим та авіаційним транспортом;

- внутрішній і зовнішній опір з реалізації обраної політики та проведення структурних реформ.

Основні проблеми, які негативно впливають на діяльність Укрзалізниці:

- падіння загального попиту на транспортні послуги особливо на високодохідні транзитні перевезення;

- високий рівень зношеності основних засобів;

- відсутність національних виробників тягового рухомого складу;

- значне боргове навантаження;

- відсутність можливості залучення достатньої кількості приватних інвестицій через законодавчі обмеження, високі політичні та фінансово-економічні ризики;

- великий обсяг соціальних зобов'язань при відсутності державної підтримки;
- неефективна система тарифоутворення в умовах високої інфляції та знецінення національної валюти;
- низький рівень платоспроможності населення;
- відсутність сучасних стандартів управління компанією та її застаріла структура;
- недосконала система державних закупівель;
- недостатність висококваліфікованих кадрів як через незадовільний рівень оплати праці, так і через незадовільний стан освіти та професійної підготовки персоналу;
- незадовільний рівень розробки та впровадження заходів щодо підвищення енергоефективності та зниження негативного впливу транспорту на навколишнє природне середовище.

Пропонуються основні стратегічні напрямки розвитку галузі залізничного транспорту:

- створення нової ефективної моделі державного управління та регулювання у сфері залізничного транспорту, створення умов для розвитку конкуренції в галузі;
- створення європейської системи забезпечення безпеки перевезень на залізницях;
- забезпечення доступності та покращення якості залізничних транспортних послуг;
- удосконалення логістичних технологій та інтеграція в міжнародні транспортні системи.

Метою цих стратегічних напрямків є визначення варіантів стратегій зміни бізнес-моделі українських залізниць, враховуючи необхідність залучення суттєвих інвестицій у відновлення інфраструктури і рухомого складу, а також інтеграції української залізниці з залізничними системами Європейського Союзу.

Література:

1. Цветов Ю. М., Соколов Л., Федюшин Ю. Концепція реформування транспортного сектора України: зб. наук. пр. Київ, 1999. – 67 с.
2. Пашенко Ю., Давиденко А. Розвиток міжнародного транспортного сполучення України. *Економіка України*. Київ, 1999. (№ 5). – С.47–55.
3. Пашенко Ю. Є., Давиденко А. М., Чернюк Л. Г. Перспективи розвитку транспортного комплексу. Київ: Либідь, 1998. – 40 с.
4. Стратегічний план розвитку залізничного транспорту: наказ Міністерства інфраструктури України від 21.12.2015 р. № 547. – URL: <https://mtu.gov.ua/files/Стратегія%20Наказ%20547.pdf>

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ СХЕМИ ДОСТАВКИ ЗБІРНИХ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПОЛУЧЕННІ

Сухомлінов О. С., студент 5 курсу факультету транспортних систем
Павленко О. В., канд. техн. наук, доц. каф. транспортних технологій

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Транспорт є однією з базових галузей економіки. У 2017 році на транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність припадало близько 6,6% ВВП і 6,1% загальної кількості зайнятого населення. Найбільш залежними від транспорту галузями є сільське господарство, металургійне виробництво, вугільна промисловість, гірничо-металургійний комплекс, хімічна та харчова промисловість, будівництво, роздрібна торгівля, зв'язок і поштові послуги та оборона [1].

Аналіз інфраструктури систем виробництва і споживання, а також тенденції їх удосконалення свідчать про пріоритетність напрямку розвитку магістральних автомобільних перевезень. Частка автомобільного транспорту складає близько 70 % у внутрішніх перевезеннях та біля 50 % в міжнародних за обсягом перевезень у тоннах. Тому від рівня функціонування автотранспортної системи в значній мірі залежить ефективність економіки. Заслужує на увагу удосконалення міжнародних перевезень. При загальному спаді обсягів внутрішніх перевезень у 2 рази за останні 5 років, обсяги міжнародних перевезень зросли приблизно в 1,5 рази [2].

Необхідність розробки нової системи управління матеріальними потоками базується на використанні світового наукового досвіду з втілення інтеграційних процесів виробництва, транспортування, складування і реалізації експортно-імпортних вантажопотоків. Як відомо, транспортування товару пов'язане з сукупністю додаткових процесів, і науково-технічний прогрес в галузі транспортних і інформаційних технологій зробив можливим інтегрувати в єдине ціле комплекс супутніх операцій разом з процесом транспортування, а організацію і управління доставкою вантажу зосередити в єдиному управляючому центрі, яким почали виступати експедиторські компанії [3, 4].

Основні переваги, характерні для збірних перевезень — це економічність і зручність перевезень в такому форматі. Істотна економія досягається за рахунок ефективного використання вантажного простору. У цьому випадку досить доступними можуть бути навіть авіаперевезення, які в цілому відрізняються високою ціною. Транспортна компанія має можливість економити на доставці збірних вантажів, оскільки, відправляючи всього лише одну машину у певну точку, вона виконує відразу кілька замовлень на вантажоперевезення. Це знижує транспортні витрати, а значить і вартість послуг перевезення вантажу, збільшує кількість клієнтів і їх лояльність до компанії [5].

Велику роль при міжнародних перевезеннях відіграють склади,

термінали, розподільчі центри, місця укрупнення і т.д. Технологічний процес на складах, основу якого складають раціональна побудова, чітке та послідовне виконання складських операцій, постійне вдосконалення організації праці та технологічних рішень, має відповідати оптимальним параметрам за швидкістю процесу, забезпечувати збереження товарів, економічність витрат і високий рівень логістичного сервісу [6].

При вивченні робіт Босняк М.Г. та Афанасьєва Л.Л. можна побачити декілька наведених схем доставки вантажів, але є і недолік у цих роботах - не наведено математичного опису моделей, а отже ці схеми можуть бути малоефективними [7, 8].

Автором Скорік О.О. було описано моделі підвищення ефективності транспортного обслуговування вантажовласників у ході доставки тарно-штучних вантажів у міжнародному автомобільному сполученні, зроблено оцінку його ефективності [9].

Щодо підвищення ефективності роботи митного терміналу при виконанні міжнародних вантажних автомобільних перевезень, Куницька О.М. запропонувала методичні засади удосконалення роботи митного терміналу під час виконання міжнародних вантажних автомобільних перевезень шляхом представлення митного терміналу мережею масового обслуговування [10].

Лесов Ю. І. і Іткінд І. І. вивчали застосування модифікованого розподільчого методу для оперативного планування роботи рухомого складу, але й у даних дослідженнях є недоліки: по-перше, не врахована необхідна кількість складів, що може знизити ефективність всієї системи доставки, а по-друге, розподільчий метод не повністю реалізує можливість по плануванню маршрутів, а саме, не враховується можливість використання автомобілів на розвізних маршрутах [11].

Ряд вчених: Абрамов А. А., Костров В. Н., Каравашкин И. П., Персианов В. А., Телегин А. И., досліджують різні питання цієї проблеми на макроекономічному рівні, а Жмачинский В. И., Миннуллин Д. В., Потехина Л. А., і деякі інші розглядають економічні і організаційні аспекти розвитку міжнародних перевезень вантажів, які недостатньо вивчені [12, 13, 14].

Розвиток промисловості припускає природну потребу в прискоренні і спрощенні процесу доставки товарів кінцевому споживачеві. Вантажопотоки, які зв'язують фірму-виробника товару, і фірму-споживача того ж товару, повинні плануватися і управлятися. Зараз це, як правило, роблять фірми, близькі до джерела виникнення товару, наприклад, виробник, дилер, відправник. Взаємини між фірмами, що беруть участь в доставці товару кінцевому споживачеві, ґрунтуються на обміні інформацією у вигляді документів, внаслідок чого інформаційні потоки набувають достатньо складного вигляду [15, 16, 17].

Встановлено, що розвиток сучасної ринкової економіки висуває нові вимоги щодо способів підвищення ефективності організації та управління матеріальними і фінансовими потоками. Необхідні нові форми і методи організації логістичних потоків, в тому числі, збірних відправлень. Одним з

напрямоків зниження вартості товарів і послуг є скорочення витрат на доставку вантажів. Оскільки перевезення товарів народного споживання автомобільним транспортом у міжнародному сполученні здійснюється різними за обсягом відправками від великої кількості відправників, то першочерговим завданням є визначення ефективної схеми доставки збірних відправлень з урахуванням витрат часу на формування відправлення, відстаней перевезення, кількості учасників процесу.

Література:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України про транспортну стратегію 2030. URL: [/www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua) (дата звернення: 15.06.2018)
2. Киршина М.В. Комерческая логистика: Учебное пособие / М.В. Киршина. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 152 с.
3. Velykodnyi Denis. The choice of rational technology of delivery of grain cargoes in the containers in the international traffic // Olexiy Pavlenko, Velykodnyi Denis. International journal for traffic and transport engineering. – Belgrade, Serbia: 2017. – p. 164-175
4. Наумов В.С. Методика формування альтернативних транспортно-технологічних систем доставки вантажів //Наумов В.С., Вітер Н.С. Восточноевроп. журнал передових технологий: Сб. науч. тр. – Х., 2011. – Вып. 5/4(53). – С. 16 - 19.
5. FM Logistic вышла на рынок морских контейнерных перевозок Украины. URL: http://cfts.org.ua/news/fm_logistic_vyshla_na_rynok_morskikh_konteynernykh_perevozk_ukrainy_24232 (дата звернення: 13.09.2018)
6. Миротин Л.Б. Логистика, технология, проектирование складов, транспортных узлов и терминалов / Л.Б. Миротин, А.В. Бульба, В.А. Демин. – Р.н.Д.: Феникс, 2009. – 408 с.
7. Босняк М.Г. Вантажні автомобільні перевезення. Навчальний посібник / Босняк М.Г. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 408 с.
8. Афанасьев Л.Л. Единая транспортная система и автомобильные перевозки: Учебник для студентов вузов / Л.Л. Афанасьев, Н.Б. Островский, С. М. Цукерберг. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Транспорт, 1984. – 333 с
9. Скорік О.О. Підвищення ефективності транспортного обслуговування вантажовласників при доставці тарно-штучних вантажів у міжнародному автомобільному сполученні: автореф. дис. канд. техн. наук: 05.22.01 / О.О. Скорік ; ХНАДУ. – Х., 2008. – 23 с.
10. Куницька О.М. Підвищення ефективності роботи митного терміналу при виконанні міжнародних вантажних автомобільних перевезень: Автореф. дис. канд. техн. наук: 05.22.01 / О.М. Куницька; НТУ – К., 2006. – 18 с.
11. Лесов Ю. И. Перевозки товаров народного потребления автомобильным транспортом (справочник) / Лесов Ю. И., Иткинд И. И. – М., «Транспорт», 1977. – 144 с.
12. Звягін О.А. Повышение эффективности мелкопартионных перевозок грузов:автореф. дис. канд. техн. наук: 05.22.01 / О.А. Звягін ; НТУ – К., 2009. – 21 с.
13. Смехов А. А. Основы транспортной логистики / А.А. Смехов - М.: Транспорт, 1995. – 197 с.
14. Горев А.Э. Грузовые автомобильные перевозки: учеб.пособие / А.Э. Горев. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. - 288 с.
15. Ответственность экспедиторов на всем пути следования. URL: <http://www.logist.ru/publication/dnews.pl?action=news&id=111>. (дата звернення: 10.10.2018)
16. Ярещенко Н.В Современное состояние мелкопартионных перевозок. Проблематика совершенствования// Восточноевроп. журнал передових технологий: Сб. науч. тр. – Х., 2011. – Вып. 5/4(47). – С. 11 - 14.
17. Грисюк Ю.С. Логістичні методи моделювання процесів перевезення вантажів // Перевізник. К.: №9 – 2006. – С.31-36.

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ ЧЕРКАСИ

Христенко О. О., студент 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Розвиток туризму як в історичному контексті так і в перспективі неможливо уявити без транспортної інфраструктури, оскільки саме транспортні системи забезпечують першу базову складову туристичного процесу – переміщення туристів у просторі з метою тимчасового перебування у місці призначення. Тому при оптимізації управління туристичним господарством певних спеціалізованих територій (туристичних дестинацій) дуже важливо чітко усвідомлювати потенціал їх розвитку через рівень розвитку транспортних комунікацій і організованості пасажирських перевезень.

Якими б унікальними туристичними ресурсами не володіла б туристична дестинація, без можливості туристів оперативно і комфортно дістатись в цю дестинацію і повернутись додому її функціональне призначення буде не достатнім.

Метою даного дослідження є визначення на базі використання певного алгоритму універсального значення оцінки рівня розвитку транспортного потенціалу туристичної дестинації Черкаси і порівняння отриманих показників із подібними оцінками провідних туристичних дестинацій України та світу.

Методика оцінки транспортного потенціалу має географічний контекст, див. формула (1), оскільки враховує потенційні можливості забезпечення вхідного і вихідного пасажиропотоку (прибуття-вибуття) туристів-відвідувачів дестинації за 8 основними географічними напрямками транспортування: північ, північний схід, схід, південний схід, південь, південний захід, захід і північний захід. Разом з тим методика враховує частота руху (через призму статистичних даних) і просторовий статус транспортування.

$$\text{ТР} = \sum (V_n \times F_n \times S_n) * K_n \quad (1):$$

ТР – значення оцінки транспортного потенціалу певної туристичної дестинації,
V – значення оцінки певного географічного напрямку певного виду транспорту (від 0 до 1,0),

F - значення оцінки частоти руху за певним видом транспорту в певному географічному напрямі (від 0 до 1,0),

S - значення оцінки статусу руху за певним видом транспорту в певному географічному напрямі (від 1 до 5),

K – коефіцієнт універсальної туристичної значимості певного виду транспорту (від 2 до 8, сумарно = 25).

n – певний вид транспорту, що береться для оцінки (повітряний, автомобільний, залізничний, морський, річковий).

Конфігурація транспортної мережі дуже рідко збігається із географічними напрямками в буквальному сенсі, тут мається на увазі саме генеральний напрям переміщення туристів. Разом з тим особливе значення в методиці надається оцінці статусу перевезення: від місцевого (=1, перевезення в межах самої дестинації), регіонального (=2), національного (=3), міжнародного (=4) до глобального (=5, міжнародні міжконтинентальні перевезення).

Критерії оцінки *повітряного* транспорту: 1) наявність функціонуючої авіаційної інфраструктури (аеродроми, аеропорти) і протяжність наявного регулярного і чартерного авіасполучення; 2) інтенсивність прибуття-відправлення авіарейсів від 1 000 до понад 364 000 рейсо-км за добу.

Критерії оцінки *автомобільного* транспорту: 1) наявність і статусність автомобільних доріг загального користування з твердим покриття, наявність сервісно-транспортних терміналів і додаткового автомобільного сервісу щодо оренди і прокату автотранспортних засобів; 2) інтенсивність прибуття-відправлення маршрутних автобусів від 300 до понад 76 800 рейсо-км за добу.

Критерії оцінки *залізничного* транспорту: 1) наявність і технічний рівень (кількість колій, електрифікація) залізничного доріг загального користування, наявність сервісно-транспортних терміналів і можливість високо швидкісного залізничного сполучення понад 200-300 км/год; 2) інтенсивність прибуття-відправлення маршрутних потягів від 200 до понад 51 200 рейсо-км за добу.

Критерії оцінки *морського* транспорту: 1) наявність придатної портової і навігаційної інфраструктури, географічне положення порту відносно нейтральних вод, а також наявність додаткового пасажирського і туристського сервісу (наявність паромного сполучення, круїзних терміналів, гавані для вітрильних суден); 2) інтенсивність прибуття-відправлення пасажирських суден від 400 до понад 102 400 рейсо-км за добу.

Критерії оцінки *річкового* транспорту: 1) наявність і протяжність судноплавної ділянки річки, озера або каналу, придатної портової і навігаційної інфраструктури, географічне положення порту відносно нейтральних вод, а також наявність додаткового пасажирського і туристського сервісу (наявність паромного сполучення, круїзних терміналів, гавані для вітрильних суден тощо); 2) інтенсивність прибуття-відправлення пасажирських суден від 100 до понад 25 600 рейсо-км за добу.

В Таблиці 1 представлена оцінка транспортного потенціалу туристичної дестинації Черкаси. Максимально можлива теоретично розрахункова оцінка складає 1000 умовних балів, проте жодна туристична дестинація в реальності не може мати таку і навіть наближену до максимуму оцінку, оскільки алгоритм передбачає взаємовиключення сухопутними і водними видами транспорту однакових напрямів транспортування.

Таким чином, загальна оцінка по Черкаській дестинації складає 61,04, з яких 43,05 належить автомобільному транспорту і 15,05 – залізничному (враховано залізничну станцію «Імені Тараса Шевченка», що знаходиться за 20 км від Черкас).

Таблиця 1. Оцінка транспортного потенціалу туристичної дестинації Черкаси

№	Вид транспорту	Критерії оцінки	Географічні напрями транспортування								Σ (VxFxS)	Σ (VxFxS) x Kзнач.
			Пн	Пн- Сх	Сх	Пд- Сх	Пд	Пд- Зх	Зх	Пн- Зх		
			↑	↗	→	↘	↓	↙	←	↖		
1	Повітряний	напряму руху (V1)	0,20		0,20	0,20		0,20	0,20			
		частота руху (F1)	0,10		0,10	0,10		0,10	0,10			
		статус руху (S1)	3,00		3,00	3,00		3,00	3,00			
	K _{знач.} =8	V1xF1xS1	0,06	0,00	0,06	0,06	0,00	0,06	0,06	0,00	0,30	2,40
2	Автомобільний	напряму руху (V2)	0,40	0,50	0,50	0,60	0,40	0,50	0,60	0,60		
		частота руху (F2)	0,20	0,20	0,50	0,70	0,30	0,40	0,40	0,70		
		статус руху (S2)	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00		
	K _{знач.} =7	V2xF2xS2	0,24	0,30	0,75	1,26	0,36	0,60	0,96	1,68	6,15	43,05
3	Залізничний*	напряму руху (V3)	0,50	0,30	0,50	0,50		0,20	0,50			
		частота руху (F3)	0,50	0,20	0,40	0,50		0,10	0,50			
		статус руху (S3)	3,00	2,00	3,00	3,00		2,00	3,00			
	K _{знач.} =5	V3xF3xS3	0,75	0,12	0,60	0,75	0,00	0,04	0,75	0,00	3,01	15,05
4	Морський	напряму руху (V4)										
		частота руху (F4)										
		статус руху (S4)										
	K _{знач.} =3	V4xF4xS4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	Річковий	напряму руху (V5)				0,50				0,40		
		частота руху (F5)				0,10				0,10		
		статус руху (S5)				3,00				3,00		
	K _{знач.} =2	V5xF5xS5	0,00	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	0,00	0,12	0,27	0,54
Всього =											61,04	

(укладено автором)

Порівняння Черкас з іншими провідними туристичними destinations України, наприклад: Київ (ТР=180), Львів (120), Харків (102), Дніпро (98), Одеса (92), а також світу, наприклад: Нью-Йорк (609), Париж (601), Барселона (480), Дубай (364), Гонконг (464), Познань (134) – взагалі не є коректним, проте дає можливість чітко усвідомити те чого Черкаська destination НЕ може надати на туристичному ринку України взагалі – це надійне забезпечення постійних туристських потоків українських та іноземних туристів.

З іншої сторони, очевидними є ті напрями розвитку транспортної системи в Черкасах, які при наявній інфраструктурі, використовуються все ж недостатньо – це залізничний і річковий транспорт, тоді як перспективи Черкаського міжнародного (з 2009 року) аеропорту визначається внутрішніми перевезеннями за умови розвитку даного виду транспорту в Україні в цілому.

Література:

1. Туристичні destinationі : практикум : навч.-метод. посіб. для орган. аудит. і сам. роб. для студ. спец. 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування» / Автор-упор. Яковчук О.В. – Харків: ХТЕІ КНТЕУ; «Цифра-Принт», 2018. – 96 с.
2. Черкащина туристична [Електронний ресурс] : Офіційний туристичний портал Черкаської області [офіційний сайт]. – Режим доступу: <http://tourismincherkasyregion.gov.ua/ua>.
3. Яковчук О.В. Кластерна модель розвитку Харківської туристичної destinationі // Міжнародна науково-практична конференція «Туристичний, готельний і ресторанний бізнес: інновації та тренди». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. - Київ, КНТЕУ, 2016. – С. 79-81.
4. Яковчук О.В. Транспортне забезпечення туризму в Україні / Географія та туризм: Науковий збірник / Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп.ред.) та ін.. – Київ: Альтпрес, 2011. – Вип. 15. – 286 с. – С. 120-128.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ В МАТЕРІАЛЬНИХ ПОТОКАХ З УРАХУВАННЯМ РОЗПОДІЛУ ПОПИТУ В РАЙОНІ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ

Чебанюк К. О., 5 курс, ТСіТ
Галкін А. С., доц. каф. ТСіЛ

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Проблема розподілу попиту між торговельними об'єктами розглядалася багатьма вченими з різних точок зору. Зростанням конкуренції між логістичними системами та технологіями просування матеріальних потоків змушує шукати нові можливості поліпшення їх роботи враховуючи параметри попиту. Розгляд функціонування системи на етапі «Магазин» - «Домогосподарство» дозволяє врахувати фактори, які не були враховані в нині існуючих моделях та методах.

При проведенні дослідження вперше були отримані моделі зміни складових витрат на покупку товарів, такі як модель зміни часу необхідного для здійснення процесу покупки, модель зміни енергетичних витрат людського організму під час торгівельного обслуговування, які відображають цінові і не цінові фактори вибору споживача. Вони відіграють ключову роль у виборі споживачем торгівельного об'єкту. Також при розрахунку вірогідності відвідування торгівельного об'єкту враховувалась кількість мешканців у мікрорайоні, що робить таку модель більш точною.

Результати дослідження мають практичне значення і можуть використовуватись при вирішенні питання розташування торгівельного об'єкту, об'ємів поставки матеріальних потоків у торгівельні об'єкти, конкурентоспроможності торгівельних об'єктів та інші.

Література:

1. Синергетика логистической системы [Текст] : С. В. Мельников Методи та засоби управління розвитком транспортних систем: Зб. наук. праць. /Вип. 14. – Одеса: ОНМУ, 2008. – 149-162 с.

2. Гаджинский А. М. Логистика [Текст] : учеб. для высших и средних спец. учеб. заведений. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва: Информационно-внедренческий центр "Маркетинг", 2000. — 375 с.

3. Ларіна Р. Р. Логістика [Текст] : навчальний посібник / Р. Р. Ларіна – Донецьк: ВІК, 2005. – 335 с.

4. Andrii Galkin, Oleksii Prasolenko, Larysa Obolentseva, Armen Atynian, Iryna Balandina, Kateryna Chebanyuk. TheNeuromarketing ICT Technique for Assessing Buyer Emotional Fatigue // CEUR Workshop Proceedings: наук. збірн. – 2018. – Vol. 2105. – с. 243-253 (Scopus).

ДІЯЛЬНІСТЬ ВОДІЯ В УМОВАХ ТРАНСПОРТНОГО ЗАТОРУ

Шкабара О. В., студентка 6 курсу факультету транспортних систем та технологій

Гюлев Н. У., д-р техн. наук, доц. каф. транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Діяльність водія в системі «людина – техніка – середовище» є динамічною і вимагає від нього постійної напруги й готовності до будь-яких змін у навколишньому середовищі.

Ефективність і надійність трудової діяльності водія в системі «людина – техніка – середовище» значною мірою залежить від конкретних умов праці, у які потрапляє водій. Ці умови визначаються параметрами транспортного процесу, які склалися в конкретних ситуаціях. Однією з таких ситуацій є затор, який утворюється внаслідок перевищення інтенсивності руху транспортного потоку над пропускною здатністю окремих ділянок вулично-дорожньої мережі.

Рух у транспортному потоці пов'язаний із подоланням численних дорожніх заторів, що утворюються на перехрестях, особливо в пікові періоди. Це призводить до погіршення функціонального стану водія і зростанню рівня стомлення внаслідок тимчасового розладу деяких його психічних і психологічних функцій [1-3]. Рівень стомлення водія визначається за методикою проф. Р.М. Баевского шляхом реєстрації та аналізу електрокардіограми водія [4]. Погіршення функціонального стану водіїв в умовах інтенсивного міського руху і внаслідок перебування в заторі призводить до змінювання часу їх реакції [5].

При перевищенні рівня стомлення п'яти умовних одиниць водій починає неадекватно реагувати на дорожньо-транспортну ситуацію. Це проявляється в тому, що при певному рівні психоемоційної напруженості, викликаному транспортним затором, водій приймає неправильні дії після виходу з затору. Внаслідок цього, водієм може бути неправильно оцінена дорожня обстановка і його дії можуть призвести до дорожньо-транспортної пригоди.

Час реакції водія обумовлює зупинковий шлях автомобіля під час екстреного гальмування. Загальний час реакції включає час реакції водія, час спрацьовування приводу гальм і час дії гальм. Час реакції водія відіграє важливу роль у створенні безпеки руху і від нього значною мірою залежить ймовірність виникнення дорожньо-транспортних пригод [6].

Зазначене дає змогу стверджувати, що дослідження впливу параметрів транспортного процесу на змінювання стану водія, які, зі свого боку, впливають на параметри транспортного процесу, є актуальною проблемою, вирішення якої значною мірою впливає на технологію організації дорожнього руху.

Література:

1. Лобанов, Е.М. Проектирование дорог и организация движения с учетом психофизиологии водителя [Текст] / Е.М. Лобанов. – М.: Транспорт, 1980. – 311 с.
2. Jurecki R. S. The test methods and the reaction time of drivers / R. S. Jurecki, & T. L. Stanczyk // *Eksploracja i Niezawodnosc-Maintenance and Reliability*. – 2011. – №3. – P. 84–91.
3. Törnros J. Effect of driving speed on reaction time during motorway driving / J. Törnros // *Accident Analysis & Prevention*. – 1995. – №27(4). – P. 435–442.
4. Баевский Р. М. Математический анализ изменений сердечного ритма при стрессе / Р. М. Баевский, О. Н. Кириллов, С. З. Клецкин. – М.: Наука, 1984. – 222 с.
5. Гюлев Н. У. Людський фактор і дорожні затори: монографія / Н. У. Гюлев. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 252 с.
6. Gyulyev N. The Issue of Probability of Traffic Road Accident on the Elements of the Transport Network / N. Gyulyev, C. Dolia // *American Journal of Social Science Research*. – 2017. – №3(5). – P. 17–24.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ
ТУРИСТИЧНОГО ПРОЕКТУ**

Білецька А. В., магістр 2 курсу факультету Менеджменту

Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Діяльність з організації турів передбачає партнерство туроператора з усіма суб'єктами туристичної діяльності: державою, авіаперевізником, засобами розміщення, екскурсійними бюро, дозвільними організаціями. У світовій практиці представлена значна кількість прикладів і форм співпраці всіх зацікавлених сторін [1] у розвитку туристичної галузі. Визначені форми співпраці різні за складністю, призначенням, ступенем залученості зацікавлених сторін, тощо .

Головною відмінністю управління стейкхолдерами туристичного проекту є те, що даних стейкхолдерів можна умовно розподілити на дві групи. До першої групи зацікавлених сторін відносяться ті стейкхолдери, які умовно відомі, тобто такі як держава, перевізники, готельно-ресторанний комплекс, та інші. Робота з даними стейкхолдерами може проводитися на постійній основі із застосуванням методів співпраці з тривалим часом реалізації. Друга група включає споживачів туристичної послуги, які змінюються для кожного туристичного проекту. Тому співпрацю з ними слід базувати на методах короткострокової дії.

Зважаючи на специфічність туристичних проектів, основними завданнями аналізу стейкхолдерів є:

- визначити групи людей та організації, що впливають на проект;
- зрозуміти точку зору цих груп;
- допомогти кожній групі зрозуміти погляди на ситуацію інших груп зацікавлених сторін;
- визначити спільне бачення результатів проекту, що відповідатимуть якомога більшій кількості побажань стейкхолдерів;
- розробити стратегії для отримання підтримки діяльності та усунення перешкод на шляху успішної реалізації проекту [2].

До найбільш розповсюджених методів комунікацій зі стейкхолдерами у туристичній сфері відносять:

- індивідуальні інтерв'ю;
- групові інтерв'ю;

- фокус групи;
- робочі зустрічі та семінари;
- збори стейкхолдерів;
- анкетування;
- Web-конференції.

У партнерських відносинах на ринку туризму немає незначних суб'єктів. Неможливо грамотно і безперебійно налагодити роботу без тісної співпраці з усіма зацікавленими особами туристичного проекту. Тому питання ефективного управління стейкхолдерами даних проектів є актуальним та потребує наукового розгляду та доопрацювання.

Література:

1. Керівництво до Зводу знань з управління проектами (Керівництво PMBOK®). : Пяте видання. Newtown square, PA, USA.: Project Management Institute, Inc, 2013. 614 p. ISBN 978-1-62825-008-4
2. Миронов Ю.Б. Концептуальні підходи до управління проектами в сфері туризму / Ю.Б. Миронов // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. "Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті". (12-13 жовтня 2017 р.). Одеса: ОДАБА, 2017. С.47-51.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ДЕСТИНАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЧЕРНІГІВ)

Божко С. Б., студент 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Сучасні тенденції сталого розвитку туризму характеризуються зростанням туристичних потоків та інтенсифікацією використання ресурсного потенціалу туристичних дестинацій. Актуальним постає питання дослідження нових або латентних туристичних ресурсів, актуальність яких може бути перспективною.

В Україні вже функціонують туристичні дестинації національного і міжнародного рівня, такі як Львів, Одеса, Київ, Кам'янець-Подільський, Буковель, Трускавець та інші. Тоді як інші дестинації лише формують свій потенціал відповідно до міжнародних стандартів. Однією з таких перспективних туристичних дестинацій є місто Чернігів.

Для диверсифікації туристичних можливостей Чернігова необхідно більш глибоко провести дослідження наявного ресурсного потенціалу, ідентифікувати не залучені до туристичного процесу ресурси.

У даному контексті варто зазначити, що *туристичні ресурси* – це усі об'єкти, явища і процеси природного і антропогенного походження, які здатні

задовольнити туристичні потреби, проте знаходяться поза межами постійного проживання туриста і спонукають його до переміщення у просторі (подорожі).

При параметризації туристичних ресурсів дуже важливо вірно обґрунтовувати якісні та кількісні показники їх оцінки. Відповідно важливим інвентаризаційним завданням є обґрунтування критеріїв виставлення бальних оцінок туристичних ресурсів, зокрема за такими критеріями:

1) значимість туристичного ресурсу для туристів певного походження (1 – для внутрішніх регіональних, 2 – внутрішніх міжрегіональних, 3 – внутрішніх загальнодержавних, 4 – іноземних, 5 – іноземних глобальних);

2) наявності туристичного ресурсу в межах географічного простору дестинації (1 – поширений або зустрічається (відбувається) дуже рідко, 2 – поширений не повсюдно, зустрічається (відбувається) рідко, 3 – поширений не повсюдно (відбувається не постійно), проте зустрічається часто, 4 – поширений повсюдно, зустрічається (відбувається) в межах території дуже часто, 5 – має фоновий характер, поширений повсюдно (зустрічається постійно).

Необхідно зазначити, що принцип таксономізації визначає певну ієрархічну структуру поділу туристичних ресурсів: клас (X) → група (X.X) → тип (X.X.X).

Тож розглянемо детальніше схему інвентаризації туристичних ресурсів Чернігівської туристичної дестинації (в дужках вказані оцінки значимості і наявності інвентаризованих туристичних ресурсів, наприклад 3/2):

Клас 1: «Природні ресурси» (8 груп):

1.1) Клімато-метеорологічна група:

1.1.1) Домінуючий тип клімату: помірно-континентальний (2/5).

1.1.2) Метеорологічні явища, зокрема: сонячна радіація (2/3), 1.1.2.2)

Температура навколишнього середовища (2/3), атмосферні опади (2/1), атмосферна циркуляція (2/2), вологість повітря (1/3), атмосферний тиск (2/3).

1.2) Геоморфологічна група:

1.2.1) Гірський рельєф (0/0).

1.2.2) Рівнинний рельєф (3/2).

1.2.3) Специфічні форми рельєфу: каньйони, кратери, цирки ... (0/0).

1.3) Гідрологічна група:

1.3.1) Морські акваторії (0/0).

1.3.2) Континентальні акваторії, зокрема: водні маси (3/2), береги: пляжі (2/2), динамічні явища: течія річок (3/2).

1.4) Геологічна група:

1.4.1) Геотектонічні: вулкани, розломи (0/0).

1.4.2) Геодинамічні: землетруси, цунамі, (0/0).

1.4.3) Геохімічні: гірські породи, мінерали (2/1).

1.4.4) Спелеологічні: печери (2/1).

1.5) Гідрогеологічна група:

1.5.1) Підземні води: ґрунтові, артезіанські (1/3).

1.5.1) Мінеральні води (1/1).

1.5.1) Лікувальні грязі (0/0).

1.6) Біологічна група:

- 1.6.1) Рослинні:
 - 1.6.1.1) Наземні (2/2).
 - 1.6.1.3) Водні (2/2).
 - 1.6.1.3) Вегетаційні явища (1/3).
- 1.6.2) Тваринні:
 - 1.6.2.1) Наземні (1/1).
 - 1.6.2.3) Водні (1/1).
 - 1.6.2.3) Явища життєдіяльності (1/1).
- 1.6.3) Мікологічні: гриби (1/1).
- 1.7) Ландшафтна група:
 - 1.7.1) Нівальні (холодні) (0/0).
 - 1.7.2) Аридні (пустельні) (0/0).
 - 1.7.3) Гумідні (вологі) (0/0).
 - 1.7.4) Лісові (2/1).
 - 1.7.5) Лучно-степові (0/0).
 - 1.7.6) Гірські (0/0).
 - 1.7.7) Прибережні (2/1).
 - 1.7.8) Водні (2/2).
- 1.8) Космічна група:
 - 1.8.1) Особливі небесні явища: полярні сяйва, «білі ночі» ... (0/0).
 - 1.8.2) Рух небесних тіл: комети, астероїди, затемнення ... (5/1).
 - 1.8.3) Наземні космічні об'єкти: метеорити, кратери... (0/0).

Клас 2: «Природно-антропогенні туристичні ресурси» (3 групи):

- 2.1) Курортна група:
 - 2.1.1) Бальнео-терапевтичні (1/1).
 - 2.1.2) Пелоїдо-терапевтичні (0/0).
 - 2.1.3) Клімато-терапевтичні (0/0).
 - 2.1.4) Флора-терапевтичні (2/1).
 - 2.1.5) Фауна-терапевтичні (2/1).
- 2.2) Природно-заповідна група:
 - 2.2.1) Біосферні резервати і природні заповідники (0/0).
 - 2.2.2) Національні природні парки (3/3).
 - 2.2.3) Регіональні ландшафтні парки (0/0).
 - 2.2.4) Інші природоохоронні об'єкти (3/1).
- 2.3) Природно-господарська група:
 - 2.3.1) Агропромислові (1/3).
 - 2.3.2) Гірничо-видобувні (0/0).
 - 2.3.3) Водогосподарські (2/2).
 - 2.3.4) Лісогосподарські (2/1).

Клас 3: «Антропогенні туристичні ресурси» (2 групи):

- 3.1) Історико-культурна група:
 - 3.1.1) Окремі пам'ятки та комплекси, зокрема: історичні (4/3), археологічні (3/2), архітектурні (4/2), монументальні (3/1), садово-паркові (2/1), науково-технічні (1/1), етнографічні (2/1).
 - 3.1.2) Меморіальні та біосоціальні (3/1).

- 3.1.3) Релігійні (2/2).
- 3.1.4) Музейні (3/1).
- 3.2) Сучасна група:
 - 3.2.1) Сучасна архітектура (0/0).
 - 3.2.2) Інженерні споруди (1/1).
 - 3.2.3) Сучасне мистецтво (2/1).
 - 3.2.4) Івенти (події), зокрема: фестивалі, концерти, карнавали (2/1), спортивні змагання (3/1), ділові заходи (2/1).
 - 3.2.5) Промислові підприємства (2/1).
 - 3.2.6) Тематичні парки розваг (1/1).
 - 3.2.7) Розважально-ігрові заклади (1/1).

Такий концептуальний підхід дозволяє визначити ті туристичні ресурси Чернігова як дестинації, які необхідно досліджувати більш детально, і на які увагу витратити недоцільно. Надалі пропонується укладання більш повного документу з описом всіх можливих туристичних об'єктів і атракцій та затвердженням органами місцевого самоврядування. Така концептуальна модель є перспективною до застосування і щодо інших туристичних дестинацій України.

Література:

1. Туристичні дестинації : практикум : навч.-метод. посіб. для орган. аудит. і сам. роб. для студ. спец. 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування» / Автор-упор. Яковчук О.В. – Харків: ХТЕІ КНТЕУ; «Цифра-Принт», 2018. – 96 с.
2. Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг): монографія / А. А. Мазаракі, Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко та ін. – К.: КНТЕУ, 2013. – 388 с.
3. Чернігів – місто легенд [Електронний ресурс] : Управління Культури і Туризму Чернігова [офіційний сайт] // Режим доступу : <http://chernihivtravel.com/>.
4. Чернігів [Електронний ресурс] : Вікі-мандри [туристичний путівник] // Режим доступу : <https://uk.wikivoyage.org/wiki/Чернігів>.
5. Яковчук О.В. Оцінка туристичного потенціалу України / Географія та туризм: Науковий збірник / Ред.кол.: Я.Б. Олійник (відп.ред.) та ін.. – К.: Альтпрес, 2010. – Вип. 10. – 242 с. – С. 57-65.

МАРКЕТИНГ ТЕРИТОРІЙ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМНОГО СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

Гречаник Н. Ю., доц. каф. менеджменту і маркетингу

*ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” ,
м. Івано-Франківськ*

Питання, пов'язані з удосконаленням технологій і методів управління соціально-економічним розвитком є одними з першочергових у останні десять років. У зв'язку з проведенням адміністративної реформи і реформи муніципального управління регіони і міста отримали більше самостійності та,

разом із тим, – відповідальності. З'явилася необхідність впровадження елементів стратегічного управління на регіональному та муніципальному рівнях. Дане нововведення торкнулося, в тому числі, і сфери соціально-економічного розвитку і зажадало нових інструментів для досягнення поставлених цілей.

Одним з інструментів, який зможе допомогти розвитку регіонів та міст України є маркетинг території.

Включення маркетингу території дозволяє робити весь цикл соціально-економічного розвитку більш цілісним і надає йому системності. Тобто забезпечується більш чітке бачення стратегічних напрямків розвитку регіонів і міст, сприяє формуванню соціальної та економічної сфери, що відповідає потребам суспільства, дозволяє прогнозувати і планувати більш раціональне використання ресурсів. І, найголовніше, дозволяє визначити конкретні цільові групи, на які будуть спрямовані ті чи інші аспекти розвитку. Даний аспект підвищує актуальність вивчення маркетингу території і його роль в управлінні соціально-економічним розвитком.

Однак застосування маркетингу території в соціально-економічному розвитку регіонів і міст України пов'язано з рядом проблем, в основі яких, лежить недостатня розробленість теоретичної бази та розуміння владними структурами ролі маркетингу в системі муніципального управління і соціально-економічного розвитку території.

За останні двадцять років теоретична та практична база в рамках напрямків управління соціально-економічним розвитком і маркетингу території постійно розвивалася. Наприклад, маркетинг території з досить вузької сфери, орієнтований на вивчення впливу туристичної сфери на розвиток міст став одним з найважливіших напрямків розвитку теорії управління власне містами. Проте, до сих пір немає чіткого обґрунтування ролі маркетингу території в рамках управління соціально-економічним розвитком міста на засадах сталого розвитку.

Динамічні, технологічні, демографічні зміни, військовий конфлікт в Україні, децентралізація влади та коливання економіки спровокували необхідність пошуку шляхів модернізації і переорієнтації різних систем. Дана проблема торкнулася не тільки різних секторів економіки, сфери політики і суспільного життя, але також торкається системи управління на різних рівнях держави.

Реформи призвели до зміни розуміння сутності міського простору. Фактично формується новий ринок - ринок міст і регіонів, які вступають у взаємовідносини між собою. У цих умовах появилася необхідність до впровадження нових елементів стратегічного управління і стратегічного планування. Також став актуальним підхід до розвитку і просуванню міст та регіонів з точки зору соціально-економічного розвитку в контексті сталого розвитку маркетингу територій.

Муніципальний соціально-економічний розвиток - комплексний процес змін в економіці і соціальній сфері муніципального утворення, який націлений на покращення якості життя на даній території.

Основною метою управління соціально-економічним розвитком на засадах маркетингу - є поліпшення якості життя населення, а не тільки підвищення ефективності економіки, як це іноді трапляється на практиці. У загальному сенсі якість життя населення - це ступінь задоволеності громадян. Поняття "задоволеність" в даному аспекті включає в себе реалізацію фундаментальних прав людини, закріплених в Конституції України

Результатом реформи місцевого самоврядування в Україні є запровадження принципів стратегічного управління на місцевому рівні влади. Основною дійовою особою процесу управління і відповідальними за його планування, реалізацію та оцінку є місцеве співтовариство. Поняття «місцеве співтовариство» характеризує той факт, що люди, які є членами цієї спільноти, живуть на одній території і об'єднуються для реалізації спільних цілей, ідей і т.д. До складу місцевої громади входять представники виконавчої влади, місцевого бізнесу, некомерційних організацій і т.д.

Маркетинг території є досить складним процесом або системою дій, спрямованість яких залежить від цілей і завдань, визначених місцевими громадами. Дане поняття включає в себе безліч компонентів, спрямованих на розвиток міста і просування його інтересів з метою задоволення потреб місцевої громади та потенційних партнерів для виконання завдань соціально-економічного розвитку.

Включення маркетингу території дозволяє робити весь цикл соціально-економічного розвитку більш цілісним і надає йому системність. Тобто забезпечується більш чітке бачення стратегічних напрямків розвитку регіонів і міст, сприяє формуванню соціальної і економічної сфери, що відповідає потребам суспільства, дозволяє прогнозувати і планувати більш раціональне використання ресурсів в контексті сталого розвитку. І, найголовніше, дозволяє визначити конкретні цільові групи, на які будуть спрямовані ті чи інші аспекти розвитку.

Література:

1. Панкрухин А.П. Маркетинг территорий : Учебник / А.П. Панкрухин. — М.: Омега-Л, 2005. — 656с.
2. Котлер Ф. Маркетинг мест [Текст] – Ф. Котлер, К. Асплунд, І. Рейн, Д. Хайдер, 2005. — 376 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Камай М. І., студент 2 курсу економічного факультету

Максимов М. С., викл. каф. економічної кібернетики та прикладної економіки

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

На сьогодні існує багато бізнес-моделей, які створюються для опису проектів, ідей та стартапів. Але, як показує практика, одні з них досить успішні

та приводять своїх авторів до поставлених цілей, інші, навпаки, зводять на нівець інвестовані ресурси. Метою мого аналізу стало з'ясування причин, що зумовлюють результат, який отримує підприємець після втілення бізнес-плану у життя. Базою для даного дослідження є аналіз реалізованого проекту, який мав за мету організацію подорожі до Карпат.

За даними Startup Genome Report [1] близько 93% усіх стартапів не переходять межу місячного прибутку у розмірі ста тисяч доларів, 74% інтернет-стартапів з високим рівнем зростання провалюються через передчасне масштабування. Близько половини від реалізованих проектів завершуються протягом перших п'яти років [2].

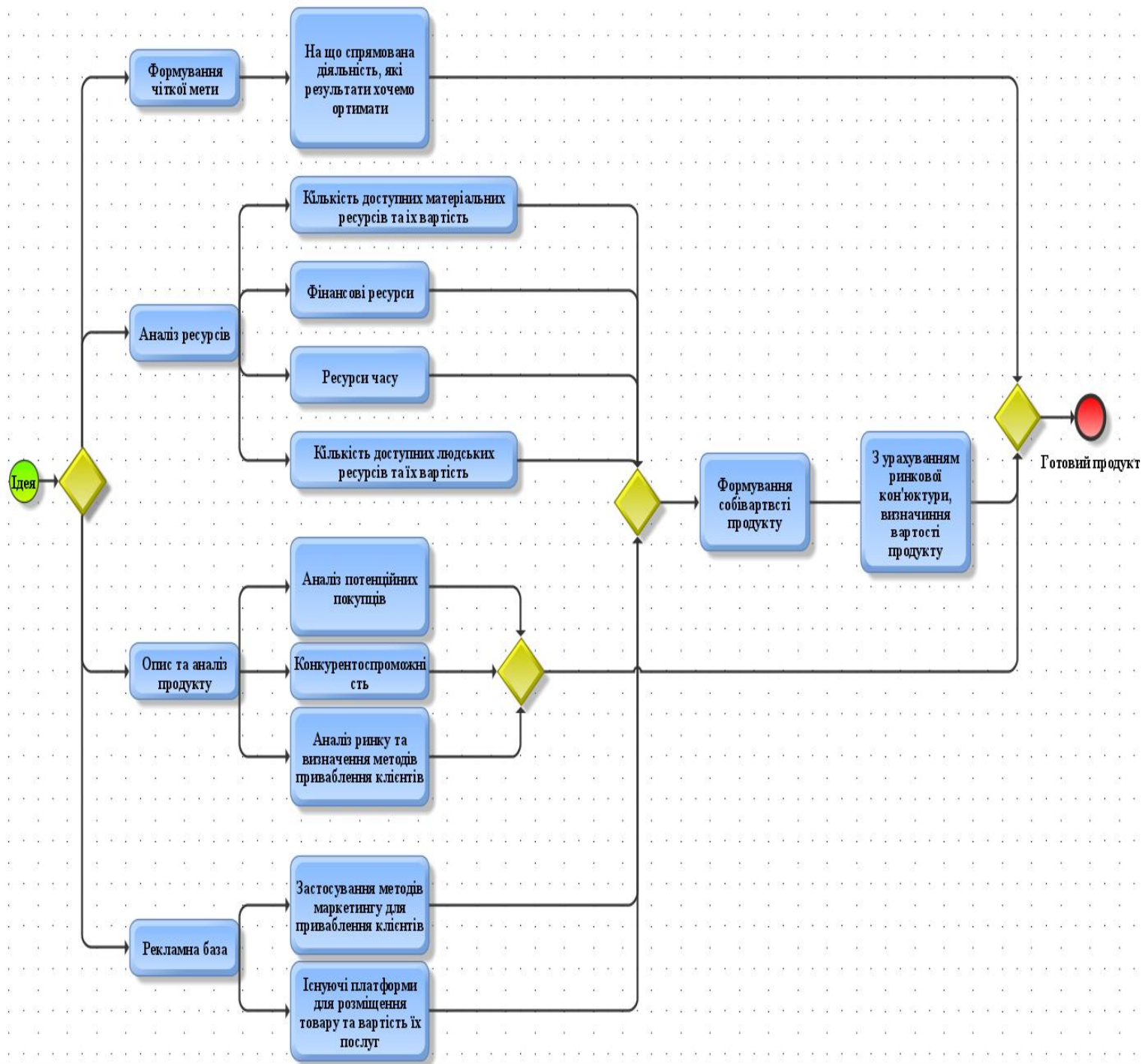

Рис. 1. Бізнес-модель за BPMN технологією.
Джерело: Розроблено автором в програмному середовищі Aris Express

Звичайно, на результат проекту впливає велика кількість факторів: наскільки вдалою була сама ідея, стан ринку та актуальність вашого рішення для його теперішнього стану. Готовність засновників до втілення та розвитку ідеї (інформаційна підкованість, чи здатні вони швидко вирішувати проблеми, навіть психологічні аспекти, такі як схильність бути першим по життю, розуміння емоцій людей та інші риси). Чи правильно були підібрані інвестори, яку підтримку можна від них очікувати. Згуртованість та професіоналізм команди, чи стане колектив продуктивною силою, а може зруйнує усі старання засновників? Усі ці аспекти можуть стати вирішальними. Тому потрібно об'єктивно оцінювати власні ресурси та ретельно планувати усі свої кроки перед втіленням ідеї у життя [3].

Одним з інструментів для опису проектів є бізнес-модель, процес створення якої є складовою частиною стратегії бізнесу. За допомогою BPMN технології на Рис. 1. відображена модель опрацювання бізнес-ідеї. Ця модель з'явилася у результаті аналізу заходів, що буди проведені з метою організації подорожі до Карпат. Модель містить у собі етапи, які повинні бути опрацьовані для втілення проекту.

Після визначення з напрямком своєї діяльності — ідеєю, у нашому випадку це була організація літньої подорожі, ми перейшли до створення бізнес-моделі. Мета — зібрати групу з 10 людей та отримати прибуток, достатній для покриття витрат на подорож організаторів. Людські ресурси були представлені трьома особами, обов'язки яких були розподілені наступним чином: організація сайту та поширення інформації в інтернеті; узгодження питань житла, розважальної програми та інших організаційних моментів. Остання людина координувала дії перших, встановлювала конкретні задачі, аналізувала загальний стан проекту. Фінансові ресурси були обмежені, тому ми шукали способи реалізації завдань на безкоштовних платформах. Чіткі часові обмеження — три місяці на узгодження всіх питань та створення готового продукту.

Зробивши висновки, що компанія, яка тільки виходить на ринок, не має репутації, ми вирішили поширювати продукт серед знайомих та студентів, якими є ми самі. У даному випадку гарантами виступатиме не репутація компанії, а наша власна. Конкурентоспроможність диктувалася нижчими цінами та унікальною програмою. Зважаючи на те, що організаторами були власне ми, метою було підбирати найцікавіші локації і місця, які не були масовими, щоб забезпечити попит.

Аналіз ринку містив у собі перегляд усіх туристичних фірм та приватних організаторів для того, щоб визначитися з середнеринковою вартістю та пропозиціями. У результаті домовленостей з готелем, організаторами екскурсій, транспортних витрат та витрат на створення і організацію проекту, було отримано собівартість подорожі. Ми порівняли ціни та послуги на ринку з тим, що пропонували ми. Зважаючи на усі вищезазначені аспекти, ми вирішили просувати наш проект.

Задля поширення продукту був створений власний сайт. Але, зважаючи на те, що для того, щоб сайт став відомим потрібні грошові інвестиції та час,

платформою, яка принесла більше всього переглядів та клієнтів стали соціальні мережі. Facebook та Instagram були для нас безкоштовними та найбільш прибутковими способами реклами.

Таким чином, задіяння методів бізнес-моделювання слугує основою для втілення проекту у життя. Дозволяє створити цілісну картину та чітко уявлення щодо заходів з організації, створення та просування власного продукту. Що у свою чергу слугує рушійною силою для росту і розвитку компанії та її виходу на новий рівень ринкових відносин.

Література:

1. Startup Genome Report Extraon Premature Scaling : веб-сайт. URL: https://s3.amazonaws.com/startupcompass-public/StartupGenomeReport2_Why_Startups_Fail_v2.pdf (дата звернення: 04.11.2018).
2. Chart 3. Survival rates of establishments, by year started and number of years since starting, 1994–2015, in percent : веб-сайт. URL: https://www.bls.gov/bdm/entrepreneurship/bdm_chart3.htm (дата звернення: 01.11.2018).
3. How to avoid being a statistic on the journey to success : веб-сайт. URL: <https://www.inc.com/thomas-koulopoulos/5-of-the-most-surprising-statistics-about-start-ups.html> (дата звернення: 01.11.2018).

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЕКТАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Каменєва А. О., студентка 7 курсу факультету Менеджменту

Лисенко Д. Е., д-р техн. наук, доц., проф. каф. управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На сьогоднішній день сільські території України мають низький рівень інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку. Це зумовлено багатьма чинниками. Наприклад, високий рівень безробіття через недостатній рівень використання всього потенціалу аграрної сфери, нерациональне природокористування, бідність населення. Всі ці чинники перешкоджають розвитку сільських територій. Підвищення рівня розвитку сільських територій можна досягнути завдяки використанню сучасних інформаційних технологій.

У нашу епоху, інформаційні технології мають велике значення у житті людини. Вони використовуються у всіх сферах життєдіяльності та сприяють розвитку усіх галузей праці. Для розвитку сільських територій треба розробити програми інформатизації. Такі програми мають бути спрямовані на перехід до нового ступеню розвитку суспільства завдяки впровадженню електронних інформаційних систем. Програми інформатизації повинні мати певні завдання та заходи для їх успішної та результативної реалізації. По-перше, слід забезпечити сучасною технікою районні, селищні та сільські ради. По-друге,

проінформувати та долучити населення до використання комп'ютерних ресурсів. По-третє, покращити якість надання послуг громадянам через пристрої вільного доступу до мережі Інтернет. Завдяки використанню сучасних інформаційних технологій на сільських територіях, населення підвищить рівень освіченості у певних галузях своєї праці[1].

Інформаційні технології сприятимуть покращенню освітніх послуг, налагодять процес регіонального та місцевого розвитку та підвищать рівень природокористування на сільських територіях. Використання сучасних інформаційних технологій посилить зв'язок сільського населення з міським, надасть доступ до засобів та інструментів спілкування через мережу Інтернет, та, без сумніву, буде відбуватися накопичення та поширення знань[2]. Також, завдяки впровадженню інформаційних технологій, можна розвинути сільських зелений туризм, яким не слід нехтувати на шляху до розвитку сільських територій. Сучасна туристична мода підвищує популярність сільських територій та все більше рекламує подорожі у сільську місцевість, де відпочиваючих оточує красива природа, спокій та рівновага. Такі реклами, у своїй більшості, можна побачити у мережі Інтернет, де туристичні агентства пропонують відпочити на сільських місцевостях, або звичайні люди запрошують туристів до своєї оселі та пропонують гарні умови для відпочинку у спокійній, у порівнянні з міською, атмосфері сільського життя.[3]

Сільський зелений туризм дуже популярний у більшості країн світу та розглядається як одна з найважливіших складових комплексного соціального та економічного розвитку села[4]. Власники осель, які будуть приймати участь у сільському зеленому туризмі, будуть прагнути поліпшити як свої умови проживання, так і умови проживання своїх туристів. Такий вид туризму буде сприяти зменшенню рівня безробіття, цінуванню своїх природних ресурсів та розробці заходів щодо їх збереження та підтримки. Налагодження сільського зеленого туризму буде сприяти культурному, економічному та соціальному розвитку населення сільських територій. Таким чином, соціальне та економічне становище на сільських територіях буде покращуватися. Всі ці зміни, призведуть до туристичного та інвестиційного попиту на сільські території, що в свою чергу буде сприяти налагодженню транспортного сполучення, інвестицій у розвиток різних інфраструктур та загального розвитку сільської місцевості.

Таким чином, інформаційні технології грають велику роль в успішному розвитку сільських територій. Безпосередньо, їх впровадження ускладнюється фінансовими, економічними та психологічними чинниками, але результат, який можна отримати після успішної реалізації таких програм, призведе до неминучого розвитку сільських територій.

Література:

1. Карпенко С. Г. Інформаційні системи і технології. К.: МАУП. 2004. – 192 с.
2. Гриценко В. Суспільство в інформаційну епоху : реалії і перспективи розвитку. *Вісник НАН України*. 2005. № 6. – С. 28–32.
3. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Зелений туризм. К.: Знання. 2008. – 271 с.

4. Бас О. Сільський зелений туризм - пріоритетна сфера розвитку туризму у період економічної кризи. «Духм'яна ніч» : матеріали Круглого столу. 21 лютого 2009 р. Київ, 2009. 203 с.

ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ В ПРОЕКТАХ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ МІСТ

Коломієць Н. С., студент 1 курсу факультету Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

Давідіч Н. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

У сучасних умовах росту рівня автомобілізації виникає безліч проблем при організації транспортного обслуговування мешканців міст. З метою підвищення ефективності використання транспортних засобів необхідна розробка нових методів управління змістом в проектах транспортних систем міст. При цьому однією з першочергових задач є визначення параметрів потоків транспортних засобів. Визначення напрямків розвитку і реконструкції вулично-дорожньої мережі міст неможливо без надійного прогнозу розмірів руху на її ділянках. З використанням даного прогнозу можуть бути зроблені необхідні перспективні транспортні розрахунки і конкретизовані вимоги до розвитку інфраструктури міст в цілому, окремих її елементів і планувально-технічним параметрам [1]. Проектування параметрів транспортних систем міст неможливе без інформації про закономірності формування транспортних потоків і їхнього розподілу по ділянкам вулично-дорожньої мережі [2, 3].

Найважливішою і фундаментальною особливістю формування завантаження транспортної мережі є те, що вибір способів і шляхів пересування користувачами мережі впливає на той же вибір, який здійснюється іншими користувачами. Дана обставина створює зворотний зв'язок в процесі формування завантаження: вибір шляхів, що формують завантаження, заснований на зіставленні параметрів різних шляхів, тоді як параметри самі визначаються завантаженням, що склалося. Транспортні потоки, що реально спостерігаються в мережі, представляють собою деякий рівноважний стан цього процесу [4]. Розподіл обсягів руху транспортних потоків по різних маршрутах ґрунтується на бажанні водіїв робити поїздки між різними пунктами відправлення і призначення, і залежить від ступеня розвитку дорожньої мережі. Обирати маршрут руху користувач буде шляхом порівняння величини і вартості поїздки при заданому рівні обсягу руху. Однак, раніш проведені дослідження не враховували індивідуальні характеристики водіїв, які визначаються типом нервової системи. Внаслідок цього, виникає необхідність в більш детальному аналізі впливу індивідуальні характеристики водіїв, які

визначаються типом нервової системи, на розподіл транспортних кореспонденцій по вулично-дорожній мережі міста.

Література:

1. Заблоцкий Г. А. Методы расчета потоков пассажиров и транспорта в городах / Г.А. Заблоцкий. – М.: ЦНТИ по гражд. стр-ву и архитектуре, 1968. – 92 с.
2. Хомяк Я. В. Организация дорожного движения / Я. В. Хомяк. – К.: Вища школа, 1986. – 271 с.
3. Печерский М. П., Хорович Б. Г. Автоматизированные системы управления дорожным движением в городах / М.П. Печерский, Б.Г. Хорович. – М.: Транспорт, 1979. – 176 с.
5. Швецов В. И. Математическое моделирование транспортных потоков / В. И. Швецов. – М.: Институт системного анализа РАН. 2003. – 189 с.

ХАРАКТЕРИСТИКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ

Куліш І. М., канд. наук держ. упр., с.н.с., старший науковий співробітник відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»

Обраний Україною курс на європейську інтеграцію, серед іншого передбачає максимальне впровадження найкращих практик соціально-економічного розвитку вітчизняних сільських територій. Головну роль у зміні розстановки пріоритетів відіграв перехід до ринкових відносин в економіці, котрі в нашій державі, хоч і є вкрай недосконалими, та все ж дають підстави до прогнозування такого самого гармонійного розвитку сільських територій, який спостерігається у країнах ЄС.

Певний період часу було популярно до поняття «розвиток» додавати прикметник «сталий», це стосувалось дуже багатьох аспектів життя, окрім регіонів та територій, йшлося про водокористування, екологію, економіку тощо. У наукових колах точились дискусії з приводу того, якою саме має бути дефініція «сталого розвитку», у т.ч. територій.

Для сільських територій України сталий розвиток можна забезпечити за умови наявності багатьох складових:

- суспільного розвитку;
- підвищення рівня та якості життя, особливо матеріального добробуту, розвитку інфраструктури;
- створення можливостей для якнайповнішого використання наявного потенціалу;
- активності малого та середнього підприємництва; залучення у економічний обіг індивідуальних господарств;
- державної підтримки;
- використання переваг, які надає всесвітня інформатизація тощо.

Тому, задля ефективного планування соціально-економічного розвитку

сільських територій, необхідно досконально знати реальну ситуацію, у противному випадку неможливо буде здійснити якісний пошук існуючих резервів та шляхів їх використання.

Дослідження сільської території, незалежно від локації, не можна здійснювати без аналізу усього комплексу її характеристик, основні з яких це:

- місцеві пріоритети сільськогосподарського виробництва;
- природно-кліматичні умови;
- наявність трудових ресурсів;
- ступінь розвитку академічного підприємництва (детальніше про залежність реалізації потенціалу регіону від рівня розвитку академічного підприємництва у [1ⁱ]);
- екологічний стан;
- наявність на території пам'яток історії, архітектури, унікальних природних та рекреаційних об'єктів тощо;
- рівень розвитку туристичної галузі, особливо напрямку екологічний, зелений сільський туризм (детальніше у [1ⁱⁱ]);
- географічне розташування території, зокрема наближеність до кордонів з країнами ЄС (детальніше у [1ⁱⁱⁱ с. 18-29]);
- розвиток автотранспортної системи (детальніше у [1^{iv}]);
- здатність місцевої територіальної громади до гуртування;
- рівень розвитку підприємництва та кооперації;
- відносини з місцевою (локальною) владою, зокрема ставлення до сільського бізнесу;
- чіткість формулювань у чинному законодавстві щодо розвитку сільських територій;
- інвестиційна привабливість (детальніше [1^v]);
- наявність державних та регіональних програм розвитку, які поширюються на сільські території;
- можливість для території долучитись до іноземних програм розвитку у якості бенефіціара;
- модні тенденції у виробництві та споживанні сільськогосподарської продукції (органічне виробництво, дахові ферми, рух локаворів тощо);
- наявність у близькій доступності підприємств з переробки сільськогосподарської продукції;
- наявність ринків збуту та попиту на певні специфічні категорії продовольчих товарів (як от равлики, м'ясо жаб, спаржа тощо).

Наведений перелік характеристик можна продовжувати далі, однак, на жаль, навіть у такому вигляді, велика частина з них упускається під час розробки державних та регіональних програм розвитку сільських територій, тому так часто ці програми виявляються неефективними та не дають очікуваного результату. Причина означених упущень полягає у тому, що на сьогодні паспорти територій настільки застаріли, що можна вважати їх відсутніми. Отже, задля поліпшення планування сталого розвитку сільських територій необхідно провести їх паспортизацію з подальшим постійним моніторингом змін, що відбуваються з бігом часу.

Література:

1. Кулиш И. М. Зависимость реализации потенциала региона от уровня развития академического предпринимательства / И. М. Кулиш // Материалы международной конференции молодых ученых «Стратегия развития России до 2020 года: новые подходы, приоритеты, механизмы реализации» (14 марта 2012 г.) / Сост. О. П. Овчинникова, А. А. Анненкова. – Орел: Изд-во ОФ РАНХиГС, 2012. – С. 294-296.
2. Куліш І. М. Екологічний туризм як чинник розвитку сільських територій України / І. М. Куліш // Економіка АПК, 2013. – № 2. – С. 80-85.
3. Сільські території українсько-румунського прикордоння: соціально-економічний розвиток / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; Румунська академія. Інститут аграрної економіки; [редкол.: В.В. Борщевський, Д.-М. Войцилаш]. – Львів, 2015. – 123 с.
4. Шевчук Я. В. Проблеми розвитку автотранспортної інфраструктури сільських територій / Я. В. Шевчук // Сталый розвиток економіки. – 2012. – Вип. 11. – С. 116-121.
5. Важинський Ф. А. Стратегія інвестиційної активності розвитку соціально-економічного потенціалу сільських територій / Ф. А. Важинський // Науковий вісник НЛТУ України : Зб.наук.техн.пр. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2014. – Вип. 24.9. – С. 135-141.

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ПРИ ЗЕМЛЕУСТРОЇ

Лялюк Н. М., магістр кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру
Радзій В. Ф., канд. геол. наук, доц. каф. геодезії, землевпорядкування та кадастру

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Теоретичне та правове забезпечення раціонального використання та охорони земель мають юридичний, технічний, економічний зміст і наукове обґрунтування проблем, що розглядаються.

Безперечно, кожне сільськогосподарське господарство або ж інше підприємство повинно мати проект землеустрою, як основний документ, що регламентує використання земельних ресурсів та їх охорону. Саме він є вихідним документом формування територіальної складової господарства, його ресурсного потенціалу та напрямку його розвитку [1].

Зокрема, схема землеустрою є техніко-економічною основою для міжгалузевої та міжгосподарської оптимізації земельних ресурсів, удосконалення системи землеволодінь та землекористувань, розроблення пропозицій щодо організації території адміністративно-територіальних утворень в цілому й окремих сільськогосподарських підприємств, меліорації та охорони земель, впорядкування шляхової мережі та інших елементів інженерної, соціальної і виробничої інфраструктури, а також розроблення проектів територіального і внутрішньогосподарського землеустрою тощо.

Питанням вивчення раціонального використання земельних ресурсів присвячено роботи таких науковців, як С. Ю. Булигін, А. Д. Балаєв, А. В. Барвінський, Д. С. Добряк, Т. О. Євсюков, О. П. Канаш, В. М. Кривов, О. В. Проніна, О. Г. Тараріко, А. М. Третяк, О. В. Тихенко, М. К. Шикуча та ін.

У результаті розроблення схеми землеустрою адміністративно-територіального утворення встановлюється система показників, яка забезпечує обґрунтованість заходів з раціонального використання й охорони земель.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану використання земель та його нормативно-методичного забезпечення, а також вивчення підходів до розробки та реалізації схем землеустрою, що спрямовані забезпечити охорону, збереження та відтворення ґрунтової родючості.

В умовах переходу до економіки ринкового типу, набирає вагомості питання впорядкування землеволодінь та землекористувань. Формування системи сталого землекористування основне призначення схеми землеустрою, що полягає у виявленні найефективніших, екологічно безпечних і соціально орієнтованих напрямів використання земельних ресурсів.

Схема землеустрою являється дієвим інструментом реалізації запроєктованих культуртехнічних заходів щодо впорядкування земельних ресурсів та їх охорони при дотриманні основних вимог нормативно-методичних документів. Прискорення виконання імплементації схем землеустрою дозволить швидше окупити витрати на реалізацію запроєктованих заходів[2].

Схема землеустрою щодо обґрунтування використання та охорони земель сільської ради є програмним документом, що ґрунтується на основних засадах Конституції України, Земельного Кодексу України, Закону України «Про землеустрій», Закону України «Про охорону земель» тощо. У Схемі відображене сучасний стан використання земель існуючими землевласниками та землекористувачами. Схема землеустрою також передбачає поглиблення реалізації законодавчих актів шляхом подальшого впровадження окремих проєктів: технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельні ділянки; проєкт землеустрою щодо зміни меж населених пунктів; проєкт землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін і упорядкування угідь існуючих землеволодінь і землекористувань; робочі проєкти землеустрою з рекультивації земель, консервації земель, культуртехнічних заходів, створення лісових насаджень та інше [3]. Зазначені проєкти є обов'язковими програмними документами з використання та охорони земель, що надалі мають бути основою для організації нових землеволодінь або користувань, проведення моніторингу земельних угідь, реєстрації земельних ділянок, перерозподілу земель між землевласниками та землекористувачами при впровадженні ринкових механізмів використання земель.

Крім того, схема землеустрою виявляє недоліки в організації використання земельних угідь, а також у схемі запропоновано заходи для усунення недоліків, що сприятиме наповненню бюджету, який буде спрямовано на заходи з охорони земель.

У галузі сільського господарства, де головним засобом виробництва є земля, керуються нормативами еколого-економічного характеру, в яких обґрунтовуються заходи з раціонального використання земельних ресурсів, проведено оцінку результатів господарської діяльності та визначено ефективність заходів зі збереження і накопичення родючості ґрунтів тощо.

Еколого-економічний підхід, до оцінки кінцевих результатів землеустрою та виробничої діяльності, повністю обґрунтований, так як сьогодні необхідність обліку екологічного впливу на природні ресурси загальною признана і стає складовою частиною оцінки ефективності природно-господарської діяльності та ведення інвестиційної політики.

Література:

1. Проніна О. В. Проблеми організації раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс] / О. В. Проніна // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Science, II(3), Issue: 18. – 2014. – Режим доступу : www.seanewdim.com
2. Третяк А.М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування: монографія / А.М. Третяк. – Херсон: Грін Д.С., 2012. – 440 с.
3. Земельний кодекс України від 03 січня 2016 р. [Електронний ресурс] // ВВР. - 2016. - № 34. - Ст. 96-106. – Режим доступу: akon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ КУРОРТНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ БЕРДЯНСЬК

Мошура М. В., студентка 6 курсу факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Яковчук О. В., канд. геогр. наук, доц. каф. туристичного та готельного бізнесу

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Туризм є дуже специфічна сферою сучасного буття людини, визиває є підвищену увагу активних представників будь якого соціуму, а туристична привабливість певної території (дестинації) є предметом уваги фахівців із різних сфер суспільної діяльності: економічної, політичної, наукової, освітньої.

Туристична дестинація – певна частина географічного простору-часу, яка є не просто місцем тимчасового перебування або подорожування туристів, володіючи усіма необхідними ресурсно-інфраструктурними та соціально-економічними елементами забезпечення туристичного процесу, а й також є концентратом, «фокус-точкою» туристичної уваги («полюсом конвергенції» туристичного потенціалу навколишньої території).

Метою даної роботи є дослідження додаткової туристичної спеціалізації типової курортної дестинації приморського типу – Бердянськ. Перш ніж перейти до аналізу оцінок видової спеціалізації (таблиця 1), необхідно зазначити певні дефінітивні аспекти:

Потенціал туристичної дестинації Бердянськ визначається сукупністю:

1) усіх ресурсних елементів природного і антропогенного походження в межах певного простору-часу туристичної дестинації, функціональне призначення яких спрямоване на задоволення різноманітного «спектру» туристських потреб,

2) усіх інфраструктурних можливостей використання і відтворення цих ресурсів та надання на їх базі туристам-відвідувачам дестинації відповідного рівня сервісу і необхідного психофізіологічного комфорту.

Диференціація потенціалу даної туристичної дестинації є:

- дискретною, значення потенціалу не є постійним у кожній точці простору і в кожний момент часу дестинації;
- непостійною, у контексті сталості і динаміки використання даного потенціалу;
- різною по значимості для певних видів туризму і категорій споживачів;
- зональною, у контексті просторової структури туристичної дестинації.

Просторова конфігурація туристичної дестинації Бердянськ охоплює 2 основних елементи:

1) центр («ядро концентрації туристичного потенціалу») – власне сам курорт Бердянськ з усім різноманіттям наявних тут туристичних ресурсів та інфраструктури, концентрацією туристичного підприємництва і транспортних можливостей;

2) зона впливу («простір конвергенції туристичного потенціалу») – певна частина півдня Запорізької і частково Донецької області, в межах такої автотранспортної доступності, що дозволяє повноцінно відвідати певні туристичні об'єкти протягом 1 дня, за умови тимчасового проживання туриста саме в центрі дестинації – місті Бердянськ, зокрема охоплює такі туристичні об'єкти, як курортні місцевості Приморськ з Обиточною косою в Запорізькій області, Урзуф і Ялта з Білосарайською косою в Донецькій області, а також територію Приазовського національного природного парку і філію Українського степового заповідника «Кам'яні могили» на межі Донецької і Запорізької областей.

Розвиток туристичної дестинації Бердянськ об'єктивно є 2-векторним:

1) потенціал дестинації (прибуття) туристичних потоків, що охоплює усі актуальні ресурсні фактори, елементи розвинутої індустрії гостинності і доступної транспортної інфраструктури;

2) звуження видової спеціалізації на певній кількості напрямів туризму (сегментах туристичного ринку), оскільки і ресурсна база дестинації і споживчі уподобання об'єктивно визначають лише обмежені можливості функціонування дестинації як такої.

Таким чином, алгоритм визначення туристичної спеціалізації дестинації Бердянськ відображено у формулах (1) і (2):

$$P = T1 + T2 \quad (1) \quad T = R_{dev.} \times K_{imp.} \quad (2):$$

P – сумарна оцінка рівнів розвитку актуальних видів туризму в дестинації,

T1 – сумарна оцінка рівнів розвитку окремих сегментів туристичного ринку в центрі дестинації,

T2 – сумарна оцінка рівнів розвитку окремих сегментів туристичного ринку в зоні впливу дестинації,

R_{dev.} – рівень розвитку певного сегменту ринку туристичних послуг в дестинації,

K_{imp.} – коефіцієнт універсальної важливості для туристів та комерційної

привабливості для туристичних підприємств певного виду туризму.

Отже, аналізуючи оціночно-розрахункові дані із таблиці 1, можна зробити висновок, що крім очевидної пляжно-курортної приморської спеціалізації (оцінка = 48) і додаткового розважального сегменту (= 30), доволі перспективними є також екологічний туризм на територіях природно-заповідного фонду (= 25), активний водний туризм на морі (= 20) та відновлення традиційної бальнеогрязевої лікувально-оздоровчої спеціалізації (= 20), крім того перспективною є і розвиток гастрономічного, особливо еногастрономічного туризму (= 16).

Цікавим є розподіл туристичного потенціалу між власне курортом Бердянськ і його «оточенням» в зоні впливу:

Таблиця 1. Оцінка спеціалізації туристичної дестинації Бердянськ

Сегмент ринку туристичних послуг		K imp	Центр		Зона		Σ
№	Вид туризму:		Rdev. max=10	Rspec. =K*R	Rdev. max=10	Rspec. =K*R	
Рекреаційний сегмент:		25	10	62	7	39	101
1.1	Пляжний	8	4	32	2	16	48
1.2	Бальнео-спа	4	3	12	2	8	20
1.3	Розважальний	6	3	18	2	12	30
1.4	Круїзний	4					
1.5	Зелений	3			1	3	3
Пізнавальний сегмент:		20	5	24	7	27	51
2.1	Екскурсійний	6	1	6			6
2.2	Екологічний	5	2	10	3	15	25
2.3	Релігійний	3					
2.4	Етно-	2			2	4	4
2.5	Гастрономічний	4	2	8	2	8	16
Івентивний сегмент:		20	5	20			20
3.1	Культурні події	5	1	5			5
3.2	Спортивні події	5	1	5			5
3.3	Ділові події	4	1	4			4
3.4	Шопінг-туризм	4	1	4			4
3.5	Освітній туризм	2	1	2			2
Активний сегмент:		20	5	16	5	16	32
4.1	Вело-	5					
4.2	Водний	5	2	10	2	10	20
4.3	Авто-мото-	2	1	2	1	2	4
4.4	Вітрильний	2	2	4	2	4	8
4.5	Піший	6					
Екстремальний сегмент:		15	4	10	2	6	16
5.1	Гірський	6					
5.2	Морський	3	2	6	2	6	12
5.3	Підземний	2					
5.4	Повітряний	2					4
5.5	Ландшафтний	2					
Разом =		100		128		88	216

(укладено автором)

88 балів оцінки (40%) зосереджено поза територією самого курорту Бердянськ, що є доволі суттєвим фактором диверсифікації туристичних можливостей не лише Бердянська, а й усієї Азовської рив'єри України. Якщо ж порівнювати рівень розвитку туристичного ринку Бердянська з чорноморськими «конкурентами», наприклад Одесою (= 469) чи Херсонською рив'єрою (Залізний Порт – Лазурне – Скадовськ, = 275), очевидним є відставання Бердянська і переважно пізнавально-івентивному сегменті. Тоді як основні азовські «конкуренти» Арабатська стрілка та Кирилівка є практично співставними і аналогічними за туристичним профілем і оцінкою (= 216...230).

Підсумовуючи вище викладене, необхідно зазначити, що туристична диверсифікація традиційних курортних дестинацій Азовського моря за рахунок сучасних тенденції у сфері екологічного, зеленого, активного туризму, зможе надати їм додаткового поштовху у розвитку і залученню інвестицій, створенню нових робочих місць, формування позитивного іміджу українських курортів за кордоном.

Література:

1. Отдых в Бердянске [Електронний ресурс] : Каталог туристичних пропозицій. – Режим доступу: <https://brd.ua/>
2. Стратегія розвитку туризму та курортів України на період до 2026 року [Електронний ресурс] // Урядовий портал : [офіційний веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>.
3. Туристичні дестинації : практикум : навч.-метод. посіб. для орган. аудит. і сам. роб. для студ. спец. 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування» / Автор-упор. Яковчук О.В. – Харків: ХТЕІ КНТЕУ; «Цифра-Принт», 2018. – 96 с.
4. Visit Berdyansk [Електронний ресурс] : Городской туристический информационный сайт Бердянска. – Режим доступу: <http://visit-berdyansk.pp.ua/>.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Нос М. М., аспірантка 1 курсу спеціальності 122 «Комп'ютерні науки»
Філіпковська Л. О., канд. техн. наук, доц. каф. економіки та маркетингу

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

В сучасних нестабільних економічних умовах з високим динамізмом та невизначеністю факторів зовнішнього оточення все більшої актуальності набувають питання ефективного впровадження інноваційних проектів, як основної складової стратегічного розвитку територій.

Незважаючи на значне число наукових досліджень і публікацій в цій області, ряд ключових теоретичних аспектів розкритий не в повній мірі. Перш за все, економічна наука не виробила єдиного підходу до системного розгляду оцінювання інноваційної діяльності на рівні підприємства з урахуванням

економічних задач, що вирішуються на кожному етапі інноваційного проекту. Тому запропонована тема є актуальною.

Відповідно до класичного підходу основною метою впровадження проектів, які повинні бути спрямовані на покращення рівня життя окремих територій і забезпечення їх сталого розвитку, є максимізація соціального і економічного ефектів. Але виходячи з досвіду розвинених регіонів для оцінювання ефективності управління, а також ефективності інвестиційної привабливості більш доречним є максимізація очікуваної вартості проектів, яка в свою чергу повинна відображати зворотну віддачу та забезпечити перевищення доходів над видатками.

Сучасний підхід до управління вартістю проектами зводиться до трьох основних етапів, а саме: оцінювання їх вартості, визначення бюджету, управління вартістю. Питання фінансування та формування бюджету пов'язані з вартістю ресурсів відповідно до проекту та вирішуються на етапі стратегічного планування. Процес оцінювання вартості та управління нею потребують більшої уваги, адже на цьому етапі необхідно триматися у рамках прийнятого бюджету [1].

Найбільш поширеним підходом, що направлений на оцінювання вартості проектів прийнято вважати концепцію управління Value-based management (VBM), яка спрямована на якісне поліпшення стратегічних і оперативних рішень за рахунок концентрації зусиль на ключових чинниках вартості [2].

Вартісно-орієнтоване управління дозволяє комплексно підходити до вибору методів управління вартістю проектів з детальним урахуванням критеріїв проекту (сфера впровадження, розмір бюджету, масштаб проекту). В рамках даної концепції використовуються такі моделі:

- MVA (Market Value Added) – ринкова додана вартість. Визначається як різниця між ринковою вартістю проекту і вартістю інвестованого в нього капіталу;

- CVA (Cash Value Added) – додана вартість грошового потоку. Модель поєднує оцінку вартості проекту у майбутньому на основі ретроспективного оцінювання роботи менеджменту. Логіка CVA базується на співвідношенні операційного грошового потоку з інвестованими платежами, що являють собою аналог економічної амортизації інвестицій;

- MCVA (Modified Cash Value Added) – модифікована додана вартість грошового потоку. Модифікація полягає в зміні алгоритму розрахунку майбутнього грошового потоку шляхом модифікації врахування очікувань в даному показникові;

- EVA (Economic Value Added) – економічна додана вартість. Розраховується як різниця між прибутком від звичайної діяльності за мінусом податків і величиною платні за інвестований капітал;

- CFROI (Cash Flow Return on Investments) – доходність інвестицій на основі грошового потоку. Визначається шляхом скоригованого на інфляцію грошового потоку від операційної діяльності до скоригованого на інфляцію розміру інвестицій;

– APV (Adjusted Present Value) – показник скоригованої теперішньої вартості. Розраховується як сума теперішньої вартості майбутніх грошових потоків або іншого результуючого показника та теперішньої вартості додаткових грошових потоків у вигляді економії на податкових платежах [3, 4].

Таким чином, розглянуті моделі вартісно-орієнтованого підходу дозволяють визначити ефективність проектів та можуть бути індикаторами в рамках моніторингу сталого розвитку.

В рамках дослідження розглянуто актуальні питання, пов'язані з оцінюванням вартості інноваційних проектів. Визначено, що найбільшим попитом у даному напрямку користується вартісно-орієнтоване управління (value-based management), яке має відповідні положення, принципи та моделі, орієнтовані для досягнення мети сталого розвитку підприємства.

Література:

1. П.О. Тесленко ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВАРТІСНИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРОЕКТУ Управління розвитком складних систем стр-40-43
2. Островська Г. Й. Огляд теоретичних концепцій стратегічного управління на основі зростання вартості / Г. Й. Островська, І. В. Серединська // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 10–18.
3. Багацька К.В. Теоретичні основи і практичні аспекти вартісноорієнтованого підходу в управлінні фінансами
4. Терещенко О. О. Вартісно-орієнтований контролінг – інноваційний ресурс управління корпоративними фінансами / О. О. Терещенко, Д. Г. Савчук // Фінанси України – 2011. – Вип. 12. – С. 77–88.

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ФІТНЕС-ЦЕНТРУ)

Семененко В. Є., магістр 2 курсу факультету Менеджменту

Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На сьогоднішній день, число прихильників здорового та активного способу життя в нашій країні продовжує зростати, тим самим збільшуючи попит на фітнес-послуги. У першу чергу, потреба зростає на якісні фітнес-послуги з високим набором додаткових сервісів. Люди хочуть не тільки займатися спортом, але і приємно проводити час. На сьогоднішній день, в умовах перенасиченого ринку, дуже складно для спортивного клубу бути конкурентоспроможним, адже майже всі спортивні заклади такого спрямування є вузькоспеціалізованими і невеликими за розмірами підприємствами.

Одним з поширених методів підвищення конкурентоспроможності малого підприємства, є впровадження нових послуг, що призводить до

необхідності вдосконалення існуючих моделей та методів проектного управління реалізацією проектів даного роду.

Особливостями малих підприємств з позиції організації управління є:

- поєднання функцій власника і менеджера. Найчастіше підприємець - директор малого підприємства є його власником (одноосібним або співвласником);

- кадрові проблеми малих підприємств, пов'язані як з невеликою чисельністю, так і з рівнем кваліфікації персоналу. Відсутність перспектив службового зростання в малому підприємстві призводить до високої плинності кадрів;

- переважання інтуїтивної неформальної стратегії малого підприємства, сформованої на основі досвіду та бачення керівників і власників;

- обмеженість фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на розвиток системи управління, і як наслідок, відсутність в явному вигляді важливих функціональних служб, таких як маркетинг, управління персоналом, планово - аналітична діяльність. При цьому малі підприємства, з тієї ж причини, не мають можливості залучати консультантів, користуватися послугами спеціалізованих фірм (рекламних, аудиторських, юридичних, дослідних і т. д.);

- перезавантаження керівництва і менеджера малого підприємства, які змушені поєднувати безліч функцій і заміщати відсутність функціональні служби;

- слабка структуризація та регламентація інформаційних потоків, у тому числі документообігу [1].

Як видно із перелічених вище пунктів, особлива увага при управлінні малим підприємством має приділятися управлінню людськими ресурсами. Тобто при реалізації проектів з диверсифікації послуг/виробництва – слід звернути увагу на управління командою проекту.

В класичній теорії управління проектами, після реалізації проекту команда розформовується [2]. Однак, з огляду на специфічність структури персоналу на малих підприємствах, для реалізації проектів з диверсифікації доцільно залучати фахівців, які в подальшому не будуть повернуті на основне місце роботи, а продовжать виконувати виробничі функції, які є результатом диверсифікаційного проекту.

Реалізація диверсифікаційних проектів на малих підприємствах в сучасних умовах сприяє досягненню таких цілей:

- підвищення керованості бізнесом, що досягається шляхом грамотного розподілу ресурсів і своєчасного уникнення концентрації ресурсів на окремих напрямках;

- зростання прибутковості і фінансової стійкості організації;

- зниження ризиків концентрації та ресурсів, спрямованих на подолання негативних наслідків;

- розширення бізнесу в перспективі, створення нових робочих місць, пошук нових можливостей.

Таким чином, у якості висновку зазначимо, що основною особливістю діяльності малого підприємства є незначна кількість співробітників, функції яких можуть перетинатися між собою. Також на даних підприємствах не завжди специфічні види робіт виконуються вузькоспеціалізованими фахівцями. Тому для успішної реалізації диверсифікаційного проекту доцільно для його реалізації залучати фахівців, які в подальшому будуть забезпечувати діяльність нового напрямку.

Література:

1. Половян О. В. Основи управління малим підприємством / О. В. Половян, К. Г. Петренко // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 6 (96), С. 131-135.
2. Керівництво до Зводу знань з управління проектами (Керівництво РМВОК®). : Пяте видання. Newtown square, PA, USA.: Project Management Institute, Inc, 2013. 614 p. ISBN 978-1-62825-008-4

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Солоджук Т. В., канд. екон. наук, доц. кафедри фінансів

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Соціальні та економічні процеси, які зараз спостерігаємо в Україні ставлять перед урядом ряд серйозних викликів щодо забезпечення гідного рівня життя населення, підвищення ефективності сфери освіти, охорони здоров'я, розширення доступу пересічних громадян до суспільних благ, створення умов для комфортної життєдіяльності населення, підвищення ефективності видатків бюджету тощо.

Всі ці виклики формують сфери, позитивні тенденції у яких призведуть до забезпечення соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Соціально-економічний розвиток визначають як незворотну, спрямовану і закономірну зміну сукупності усіх наявних у межах регіону ресурсів і резервів, що можуть бути реалізовані та використані для зміцнення соціальної стабільності, підвищення рівня та якості життя населення, зростання ефективності галузей економіки, формування і відтворення людського капіталу [1].

Основною парадигмою будь-якого розвитку є розширення можливостей вибору. Відповідно до цього поняття соціальний розвиток можна трактувати як розширення можливостей вибору для нинішніх та майбутніх поколінь. З урахуванням наведеного змісту соціального розвитку основами такого розвитку повинні бути тип відтворення населення, тривалість життя, здоров'я, освіта, інтелектуальний та трудовий потенціал, соціальний та людський капітал, які забезпечують розширення можливостей вибору.

Українські науковці вважають, що складові соціального розвитку

визначаються соціальною та екологічною сферами, і не можливі без економічної сфери. Ми погоджуємося з таким трактуванням, оскільки соціально-економічний розвиток – це цілісний та чітко структурований механізм, ефективність якого забезпечується злагодженим функціонуванням усіх його складових.

Для забезпечення соціально-економічного розвитку держава використовує ряд фінансових інструментів, до яких можна віднести інструменти перерозподілу ВВП (дотації, цільове фінансування), фіскальні інструменти (податки та збори), інструменти фінансування суспільних послуг (державні та муніципальні цінні папери, кредити), інструменти економічного зростання (іноземні інвестиції, грантові програми) [2]. Остання група інструментів напряду пов'язана із проектною діяльністю.

Як свідчить досвід розвитку країн Східної Європи, найбільш успішними та ефективними є проекти соціально-економічного розвитку, що ґрунтуються на таких засадах:

1. відкритості, які передбачають наявність взаємозв'язків та покращення інфраструктури між різними регіонами та включають проекти, спрямовані на дорожнє і транспортне будівництво, будівництво комунікаційних мереж;

2. інтеграції – соціально-економічний розвиток кожного окремого регіону формує рівень соціально-економічного розвитку усієї країни, а кожна розвиток кожної складової у сукупності з іншими дає синергетичний ефект;

3. співробітництва – проекти соціально-економічного розвитку регіонів повинні бути спрямовані на покращення життєдіяльності його населення, тобто пріоритетними напрямками мають бути вкладення в освіту, охорону здоров'я, створення додаткових робочих місць. Це повинно здійснюватися у тісній співпраці із зацікавленими сторонами, які окрім знань, вмінь та досвіду, готові фінансово долучитися до реалізації таких проектів;

4. збереження та відновлення пам'яток культурної та історичної спадщини – такі проекти сприяють розвитку туристичної галузі, що у свою чергу сприятиме розширенню запитів на послуги малих і середніх підприємств регіону, які працюють у сфері туризму, харчування, торгівлі.

Протягом останніх років, в Україні та більшості з її регіонів, хоча й не існувало стійкої тенденції стабільного соціально-економічного розвитку, але все ж таки певний поступ у цій сфері є. Зокрема, позитивні результати дають заходи у рамках реформи децентралізації влади, спрямовані на фінансову та бюджетну децентралізацію, які дозволяють забезпечити алокативну ефективність, стимулюють бюджетну конкуренцію та сприяють відповідності програм соціально-економічного розвитку потребам регіону. Вдало проведена бюджетна децентралізація сприяє нарощенню фінансового потенціалу території, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує «ґрунт» для росту і розвитку.

Проте, на думку науковців ефективність системи міжбюджетних відносин визначається не ступенем централізації/децентралізації бюджетної

системи, не наявністю чи відсутністю регулюючих податків, не частками доходів/втрат центрального уряду, не обсягом і способами надання фінансової допомоги, а чітко встановленою та збалансованою системою всіх цих складових, які враховують особливості держави [3].

З метою вирішення існуючої проблеми, при здійсненні фінансування соціально-економічного розвитку регіонів, слід використовувати різноманітні механізми державного фінансування соціально-економічного розвитку регіонів, в основу яких покладено:

1. Регіональні цільові програми. Вони повинні спрямовуватися на стимулювання соціально-економічного розвитку регіону за допомогою активних заходів соціальної політики, що включають в себе створення робочих місць, внутрішнє та зовнішнє інвестування високотехнологічних виробництв тощо;

2. Комерційні кредити під державні гарантії. Цей механізм повинен використовуватися державою для підтримки державних або комунальних підприємств, що розташовані на території регіону і мають стратегічне значення.

3. Бюджетні інвестиції. Виділення коштів бюджетів різних рівнів на фінансування соціальних проектів. Коли проекти, результатом яких є лише соціальний ефект, не цікавлять приватних інвесторів, джерелом їх фінансування має стати державний бюджет.

Використання цих механізмів на рівні з бюджетним фінансуванням, в основі якого лежать міжбюджетні трансферти, допоможе підвищити ефективність і результативність регіональної політики соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Задорожний В.П, Фінансові інструменти регіональної політики соціально-економічного розвитку в Україні. / В.П, Задорожний // Економіка і регіон, 2015. - №3 (52). – С. 46 – 54.

2. Хомяк М.С. Фінансові інструменти регіонального розвитку [Електронний ресурс] /М.С. Хомяк // Глобальні та національні проблеми економіки, 2016. Випуск 9. – С. 46 – 54. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/146.pdf>

3. Глазко Н.Д. Зарубіжний досвід забезпечення соціальної сфери [Електронний ресурс] / Н.Д. Глазко // Ефективна економіка, 2014. - №5 – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3059>

ОЦІНКА ЯКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Федорова О. І., студент 1 курсу факультету Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

Давідіч Н. В., канд. техн. наук, ст. викл. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Міський пасажирський транспорт загального користування є частиною єдиної транспортної системи України. Його основне завдання полягає в повному і своєчасному задоволенні потреб населення в перевезеннях. За рахунок раціональної організації процесу перевезення пасажирів необхідно досягнення необхідного рівня якості обслуговування пасажирів при максимальній ефективності використання транспортних засобів та інших ресурсів. Вирішення цього завдання можливе за рахунок покращення всіх елементів транспортного процесу і раціонального управління якістю перевезень.

Якість є одним з найважливіших параметрів проекту поряд з вартістю і ресурсами [1]. Вона являє собою економічну категорію, яка відображає сукупність властивостей продукції або послуги і визначає ступінь її придатності для задоволення потреби людини. Вона характеризує ступінь відповідності сукупності характеристик послуги вимогам проекту [2].

Якість транспортного обслуговування є дуже важливою соціальною та економічною проблемою, як для кожного населеного пункту, так і суспільства в цілому. Від неї залежить ефективність функціонування всіх господарюючих суб'єктів і населення. В даний час оцінка якості транспортних послуг дослідники ототожнюють з оцінкою рівня перевезення пасажирів і їх багажу, а також надання інших послуг під час перебування пасажирів у транспортних засобах і на зупиночних пунктах маршруту [3, 4].

Поняття «якість» має відповідати потребам людей. У той же час, міський пасажирський транспорт повинен бути достатньо гнучкими, щоб реагувати на зміни в потребах людей. Таким чином, метою функціонування громадського транспорту має бути підвищення якості обслуговування. Це вимагає чіткого розуміння поведінки пасажирів, його споживчих потреб і очікувань. Внаслідок цього, виникає необхідність у формуванні вимог до якості в контрактах між перевізниками та муніципальними органами.

Література:

1. Бичківський Р. В. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація / Р. В. Бичківський, П. Г. Столярчук, П. Р. Гамула. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 560 с.

2. Гамула П. Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація / П. Р. Гамула. – Львів : Видавн. нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 506 с.
3. Пассажи́рские автомоби́льные перево́зки / [В. А. Гудков, Л. Б. Миротин, А. В. Вельможин, С. А. Ширяев]. – Москва : Горячая линия –Телеком, 2006. – 448 с.
4. Комарова И. А. Экономические методы управления качеством пассажирских автомобильных перевозок / И. А. Комарова. – Москва : МАДИ (ГТУ), 2007. – 22 с.

СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ

Хвостіченко В. В., аспірант 3 курсу спеціальності 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології

Кадикова І. М., канд. екон. наук, доц. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Під час управління стратегічним розвитком системи проектне середовище може бути мінливим та турбулентним. Ризики та невизначеності при прийнятті управлінських рішень можуть впливати на команду проекту як негативно (наприклад, деструктуризація та/або деморалізація команди проекту), так і позитивно (наприклад, стимулювання до інновації діяльності). Сучасні дослідження адаптивності проектного середовища висвітлюють інтеграцію методів та інструментів нечіткого моделювання та теорії систем, когнітивні та проектні підходи, через призму стратегічного управління розвитку системи. Ініціація проекту, як реакція на виклики зовнішнього середовища, за законом С.Д. Бушуєва, характеризується системою взаємозв'язків проектного середовища та команди, які визначають результат проекту [1]. Результат проекту, а саме його «успішність» може визначатись шляхом проведення аналізу статистичних даних щодо реалізації аналогічних проектів. Ще з часів Древньої Греції моделі аналогій, як предметних, математичних або абстрактних систем, які імітують процеси та функції досліджуваного об'єкту, використовувались в філософії, пізніше в математиці, біології та фізиці. Проведення аналогій з реалізації подібних за своєю специфікою проектів можливе й на стадії ініціації та планування проектів стратегічного розвитку системи. Слід зазначити, що при прийнятті управлінських рішень можливо не лише користуватись статистичними даними реалізації аналогічних проектів, а й моделювати вірогідне проектне середовище в залежності від рівню невизначеності та можливої появи ризиків. Тому доцільно використовувати комплекс методів та інструментів гнучкого моделювання проектів - сценарний підхід [2]. Його інтеграція з стратегічним управлінням та ціле-орієнтованими методами проектного підходу може

виступати ефективним інструментом зниження невизначеності в проектному середовищі.

Терміну «сценарій» дають різноманітні значення, одне з них дав Ян Ротманс разом з колегами, де зазначають, що сценарій – це гіпотетичні результати подій, які покликані висвітлити наслідки певних рішень [3]. З цього можна отримати уявлення про сценарний підхід, як комплекс моделей та інструментів визначення майбутніх тенденцій змін проектного середовища, через призму прийняття управлінських рішень. Як інструмент управління стратегічним розвитком системи сценарій є ефективний у середньо- та довгостроковій перспективі, при середньому або високому ступеню невизначеності, він визначає найбільш вірогідні варіанти майбутнього [4, 5].

Сценарій розвитку системи можна визначити як комплекс логічно-пов'язаних задач, що необхідно реалізувати для досягнення SMART-цілей системи. Сценарний підхід передбачає досягнення цілей системи n-ою кількістю шляхів, тобто сценаріїв, розроблених командою проекту, які можуть мати різний ступінь відхилення від лінії тренду, тобто вектору стратегічного розвитку (ВСР) системи. Ступінь відхилення пропонуємо визначити через коефіцієнт d_i , тобто:

$$d_i = \frac{C_{факт_i}}{C_{план_i}},$$

де d_i - коефіцієнт відхилення i -го проекту, при цьому $d_i \rightarrow \max$; $C_{факт_i}$ - показник фактичної відповідності i -го проекту ВСР системи в момент спостереження; $C_{план_i}$ - показник планованої відповідності i -го проекту ВСР системи. Для обчислення C_i достатньо визначити загальну вірогідність досягнення SMART-мети i -го проекту на стадії планування, та фактичного виконання поставленої мети використовуючи метод експертних оцінок, $C_i = P_i$. Так можна визначити коефіцієнт відхилення кожного проекту під час реалізації програми та визначити загальний коефіцієнт відхилення D:

$$D = (d_i, d_{i+1}, \dots, d_{i+n})$$

Експертна оцінка відповідності критеріям SMART-цілей системи можна представити у вигляді табл. 1.

Таблиця 1. Приклад оцінки експертами відповідності сценаріїв критеріям SMART-цілей системи

Критерії SMART-цілей	ВСР	Сценарій №1	Сценарій №2	Сценарій №3
Specific (конкретність)	10	9	8	10
Measurable (вимірваність)	7	4	10	7
Attainable (досяжність)	9	10	9	7
Relevant (доцільність)	4	5	5	6
Time-bound (обмеженість в часі)		7	5	6
Відповідність ВСР		89%	92%	94%

Для візуалізації даних можна використовувати патерн, що добре ілюструє відхилення від ВСП системи за критеріями SMART-цілей (рис.1).

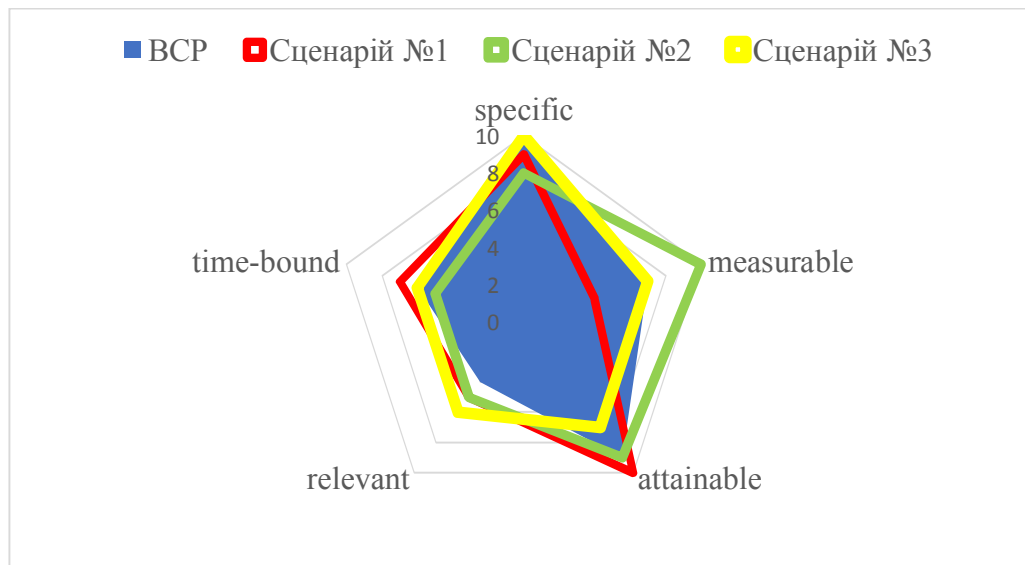

Рисунок 1. Приклад оцінки відповідності критеріїв SMART-цілей стратегій №1-3 до ВСП системи

З рис.1 та табл.1 можна зробити висновок, що доцільним є використання сценарію №3, тому що він найбільш відповідає умовам вектору стратегічного розвитку, тобто має найменше відхилення.

Також необхідно зазначити, що на етапі реалізації тренд стратегічного розвитку системи може бути нелінійним, тобто в графічній інтерпретації він може позначатися кривою. Він змінюється в залежності від зовнішніх умов в часу та просторі. Як висновок, сценарний підхід є гнучким інструментом стратегічного управління, що дозволяє сформувати n-у кількість сценаріїв, якими можна використовувати при прийнятті управлінських рішень в турбулентному проектному середовищі.

Література:

1. Вайсман В.А. Теория проектно-ориентованого управления: обоснование закона Бушуева С.Д. [Текст] / В.А. Вайсман, В.Д. Гогунський, С. В. Руденко // Наукові записки Міжнар. гуманіт. ун-ту. – Одеса: МГУ, 2009. – Вип. 16. – С. 9 – 13.
2. Кадикова І. М. Економіко-фінансове моделювання під час сценарного аналізу проектів розвитку територій / І. М. Кадикова, С. О. Ларіна // Проектне управління стратегією сталого розвитку територій: монографія / За заг. ред. В. М. Бабаєва; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2017. – С. 67-95.
3. Rotmans J. et al. Visions for a sustainable Europe //Futures. – 2000. – Т. 32. – №. 9-10. – С. 809-831.
4. Кадикова І. Н. Использование сценарного анализа при управлении отечественными компаниями в современных / И. Н. Кадикова, В. А. Триусова // Економіка управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. - №3(15). – С. 27-42.
5. Шандова Н. В. Сценарний підхід до визначення напрямків розвитку підприємства //Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2017. – №. 1 (79). – С. 165-169.

АНАЛІЗ НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНИХ НАЛАШТУВАНЬ У СИСТЕМІ CRM НА ПОЛІГРАФІЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Чупрін Д. В., магістр 2 курсу факультету Менеджменту
Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, доц. каф. Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Поліграфічне підприємство, яке веде клієнтську базу потребує впровадження однієї з систем структурування клієнтів для виділення основної цільової аудиторії та відстежування ефективності маркетингових каналів для покращення конверсійних показників.

В якості інструменту структурування та нотування клієнтів виділяють дві основні категорії програмного забезпечення [1]:

- таскменеджер – сервіс назначення та контролю виконання задач співробітниками;
- CRM - система – система спрощення взаємовідносин між менеджером (з боку компанії) та клієнтом або лідом. (Лід – це потенційний клієнт компанії який відреагував на маркетингові заходи організації)

Хоча таскменеджери мають велику популярність серед відділів продажу, їх цільовою функцією є постановка та контроль якості виконання задач з задіяними ресурсами. З цього випливає, що найкращим програмним забезпеченням для відстежування ефективності маркетингових каналів та кількісних показників якості “за угодами” є CRM - системи.

У ході аналізу необхідності впровадження програмного забезпечення для персоналізації клієнтської бази типографії було виявлено, що найкращим інструментом для потреб підприємства є CRM - система. Також, зазначимо, що, при інтеграції CRM - системи потрібні додаткові заходи з боку розробників по чіткому технічному завданню замовника (типографії) для індивідуальних налаштувань згідно потребам компанії.

Література:

1. Різніченко Л. В. Досвід упровадження корпоративних інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах / Л. В. Різніченко, Н. В. Ткаченко // Економічні маркетингові дослідження виробничо-підприємницької діяльності: Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. 2009. Випуск 4 (57). Частина 2. С.184–189.

ЗМІСТ

Секція №1

Міський та регіональний розвиток у системі державного управління та місцевого самоврядування.....	4
<i>Агаєва В.А., Угоднікова О.І.</i> Роль та функції маркетингу у розвитку галузі туризму.	4
<i>Барбан А.С., Богдан Н.М.</i> Дослідження проблем та перспектив розвитку туристського ринку Харківської області в контексті регіонального розвитку	6
<i>Блещук С.А., Сировий А.А., Богдан Н.М.</i> Фінансово-економічна безпека підприємств туріндустрії регіону як критерій ефективності їх діяльності.....	9
<i>Гроза М.С., Угоднікова О.І.</i> Роль та функції системи мотивації у галузі туризму....	12
<i>Дегтяр І.О., Стоян А.В., Богдан Н.М.</i> Формування стратегії розвитку туризму в містах України.....	14
<i>Демянчук Ю.С., Угоднікова О.І.</i> Функція планування як елемент системи управління туризмом.....	17
<i>Дорошенко О.В.</i> Інституційна спроможність забезпечення функціонування місцевих рад.....	19
<i>Жихарь В.І., Угоднікова О.І.</i> Мотивація персоналу у галузі туризму: теорія та практичні рекомендації	22
<i>Загуменна Ю.О.</i> Забезпечення публічної безпеки і порядку та протидія злочинності на регіональному рівні.....	25
<i>Катасонов Д.О., Клименко Т.А.</i> Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні	28
<i>Коритник О.О., Дегтяр О.А.</i> Створення та функціонування територіальних громад.....	32
<i>Кравченко Д.О., Богдан Н.М.</i> Управління якістю як ресурс розвитку індустрії гостинності на регіональному рівні.....	35
<i>Лесюк В.С., Калініченко О.В.</i> Міське самоврядування як основа розвитку демократичної держави.....	38
<i>Мануйлов В.В., Радіонова Л.О.</i> Інтегративний підхід до вивчення малого міста	40
<i>Мірошнікова Ю.С., Савіна А.С., Богдан Н.М.</i> Дослідження туристської привабливості регіональних туристських дестинацій.....	43
<i>Михайленко Д.Г., Александров В.Т., Зайцев О.В.</i> Стратегія розвитку міста Суми до 2027 року	45
<i>Неділько А.І.</i> Значення органів місцевого самоврядування у розвитку регіону	48
<i>Новіков Д.А., Онищенко Н.В., Новікова М.М.</i> Використання системного підходу в управлінні економічним і соціальним розвитком регіону.....	51

<i>Осьмачко В.С., Угоднікова О.І.</i> Особливості системи управління персоналом в галузі туризму	54
<i>Плотников С.А., Бельська Т.В.</i> Основні помилки державних службовців при роботі з комп'ютером	55
<i>Попушой О.Г., Лукашенко В.С., Богдан Н.М.</i> Маркетингові аспекти розвитку регіонального туристського ринку: дослідження поведінки споживачів	58
<i>Терновський С.В., Платухін О.Г., Швець Л.М.</i> Комп'ютерна технологія з автоматизації управління житлово-комунальним господарством міста	60
<i>Тищенко В.О., Міщенко Д.А.</i> Бюджетна політика України: стан та напрями розвитку.....	62
<i>Хірна А.Р., Угоднікова О.І.</i> Організаційна структура як елемент реалізації функції управління.....	64
<i>Хомайко К.О., Бельська Т.В.</i> Реалії об'єднання територіальних громад.....	66
<i>Цехмистро Н.В., Радіонова Л.О.</i> Модель «викликів» та «відповідей» управління розвитком малих міст України.....	69
<i>Шаля К.Г., Кузьминчук Н.В.</i> Фактори впливу на формування позитивного іміджу туристичної привабливості міст та регіонів	72
<i>Штена А.А., Неділько А.І.</i> Територіальна громада в системі місцевого самоврядування.....	76
<i>Ali H. Khalife, Tetiana V. Bielska</i> A paradox of state strategic planning and regional development as a problem of public administration	78
<i>Yuriy V. Naplyokov, Tetiana V. Bielska</i> Flexible governing in the changeable environment	80

Секція №2

<i>Економічні, інформаційні, екологічні та соціальні аспекти розвитку територій</i>	84
<i>Абієва Н.А., Голованова М.А.</i> Проблеми формування та розвитку ринку послуг ресторанного бізнесу в Азербайджані	84
<i>Акчуріна С.Р., Клеєвська В.Л.</i> Сучасний екологічний стан Харківського лісопарку	86
<i>Алієв Є., Величко К.Ю.</i> Важливість маркетингових технологій для економічного розвитку територій	88
<i>Алтухова А.В., Лебедченко В.В.</i> Екологічний маркетинг: передумови формування та основні характеристики.....	90
<i>Алтухова А.В., Кручина В.В.</i> Екологічні аспекти виробництва вапна.....	91

Бабаніна К.В., Радіонова Л.О. Фактори детермінації життєдіяльності монопрофільних міст	93
Бережний В.С., Клевська В.Л. Перспектива використання відновлювальних енергоресурсів	96
Бітюцька В.В., Телюра Н.О., Ломакіна О.С. Зміцнення стійкості Харківського регіону шляхом екологізації енергетичної галузі	98
Бутенко А.С., Смирнова С.М., Смирнов В.М. Методичні підходи до грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення	101
Вершиніна Д.М., Момот Т.В. Проблеми трансформації підприємств будівельної галузі в контексті реформування житлового господарства	103
Висіченко А.П., Сенько В.Є. Застосування методології покращення бізнес-процесів для змін організаційної стратегії у центрах територіального розвитку ..	105
Волик Т.Г., Смирнова С.М., Смирнов В.М. Інформаційне забезпечення державного земельного кадастру	106
Вольвач В.С., Осецький В.Л., Плешакова О.А. Проблематика й аналіз стану внутрішнього інвестування України та його вплив на загальний розвиток територій	108
Воронько В.О., Філіпковська Л.О. Інформаційні системи для автоматизації управління підприємством	111
Горгоц А.О., Смирнова С.М., Смирнов В.М. Сучасні засади управління розвитком промислово-міської агломерації	114
Гудзенко А.П., Обоянська Є.О., Носач Л.Л. Територіальна актуальність розвитку інжинірингу	116
Дериволков В.О., Світлична В.Ю. Актуальні питання реалізації фінансового моніторингу банківськими установами України	120
Долматова В.І., Кононенко Т.П. Впровадження інновації «розпізнавання обличчя» в готельній сфері.....	123
Живолупова Т.С., Гориславський Д.К., Хворост М.В. Шляхи захисту від шуму сельбищної зони міста	125
Журавель А.І., Туболець І.І. Дослідження ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський Трубопрокатний Завод»	127
Задерей Ю.В., Мазур А.Б. Теоретичні аспекти регіонального розвитку в сучасних умовах.....	130
Задерей Ю.В., Радіонова Л.О. Економічні стратегії життєздатності міста.....	132
Зайцева К.О., Пасічник О.В., Богатов О.І. Екологічні та біологічні проблеми у роботі центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.....	134
Кобець О.А., Колтун О.В. Природно-заповідні території у містах: геологічні небезпеки і ризики (на прикладі регіонального ландшафтного парку «Ялівщина», м. Чернігів).....	136

Колісник О.В., Новікова М.Н. Проблеми інтеграції національної вищої освіти в європейський освітній простір	138
Кононенко А.І., Димченко О.В. Сучасний стан і проблеми легкої промисловості в Україні	140
Костіна К.М., Болгаріна А.В., Оболенцева Л.В. Маркетингові технології формування іміджу міста Харків.....	142
Кузнецова А.В., Кондратенко Н.О. Управління організаційно-економічними змінами на промисловому підприємстві.....	146
Кузьменко Н.В., Бараник Ю.В., Циган Р.М. Фермерське господарство в Україні: переваги і недоліки	148
Купрієнко А.М., Хруслов Ю.В., Світлична В.Ю. Питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	150
Лебедченко В.В. Екологічний маркетинг як інструмент розвитку еколого-економічної системи регіонів України.....	153
Лесюк А.І., Скорік В.Ю., Оболенцева Л.В. Загальна характеристика основних важелів управління і розвитку туристичної індустрії.....	155
Литвиненко М.В., Пушкар Т.А. Формування бізнес-середовища регіону у розрізі зростання конкуренції.....	159
Ліман А.М., Хандогіна О.В. Аналіз факторів виникнення стихійних сміттєзвалищ в Україні	161
Логачова О.В., Радіонова Л.О. Місто як «точка зростання» економіки регіонів	164
Макаренко О.М., Серіков Я.О. Стан охорони праці в АТ «Харківобленерго». Вплив на соціальні та економічні показники підприємства.....	167
Малкіна М.С., Артёмова А.В. Розвиток поняття «торговий баланс», як складової частини платіжного балансу України	169
Малюхов О.С., Гайдученко С.О. Smart-місто як сучасна модель суспільної трансформації	173
Малявін Л.В., Смирнова С.М., Смирнов В.М. Організація територій видалення твердих побутових відходів.....	175
Мамі І., Солонун Н.М. Удосконалення експортного потенціалу регіону як важливий аспект розвитку територій	177
Манойлова В.А., Оболенцева Л.В. Проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі Львівської області	179
Махиня Л.О., Пархутін О.Г., Данова К.В. Ідентифікація небезпеки як етап оцінки ризику	182

<i>Мустицов І.М., Назаренко Д.В., Малишева В.В.</i> Екологічна безпека навколишнього середовища при експлуатації газо- та нафтопроводів	183
<i>Нагірна П.О., Крайнюк О.В.</i> Аналіз надзвичайних ситуацій в Україні	185
<i>Нікітін В.Г., Воляк О.О.</i> Новітні технології в молодіжному туризмі України	187
<i>Орленко А.П., Нестеренко С.В.</i> Особливості розв'язання екологічних проблем на ДП «Завод «Електроважмаш».....	189
<i>Петров В.В., Світлична В.Ю.</i> Шляхи підвищення конкурентоспроможності банківських установ	191
<i>Підлісна О.А.</i> Територіальний розвиток промислових зон.....	194
<i>Подус В.В., Яковчук О.В.</i> Інфраструктурна диверсифікація використання території гірськолижних курортів України	197
<i>Приходько В.О., Артёмова А.В.</i> Аналіз поняття конкурентоспроможності, основних підходів, показників і методів її визначення	200
<i>Приходько Р.С., Артёмова А.В.</i> Аналіз параметрів для розрахунку комплексного середньозваженого показника оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств.....	204
<i>Руденко М.С., Яковчук О.В.</i> Використання закладів ресторанного господарства міст як засобу субкультури футбольних фанатів	208
<i>Савченко Ю.С., Качула С.В.</i> Формування доходної частини бюджету району у місті: сучасні реалії	211
<i>Сергієнко Ю.С., Воляк О.О.</i> Значення інформаційного забезпечення в організації господарської діяльності підприємств галузі територіального розвитку.....	214
<i>Середа А.Є., Рибак Г.І.</i> «Smart city» як один із шляхів розвитку територій	215
<i>Сидоркін А.В., Носач Л.Л.</i> Оцінка трудового потенціалу територій	217
<i>Сова К.В., Онищенко О.В.</i> Актуарний облік як етап розвитку бухгалтерського обліку: основні завдання.....	220
<i>Стебловська Д.Ю., Зайцева Л.О.</i> Заходи подолання розбалансованості доходів та видатків державного бюджету України	221
<i>Тимченко С.С., Карпішен Б.С., Крайнюк О.В.</i> Прогнозування лісової пожежної небезпеки.....	224
<i>Трофімова К.О., Давидова О.Ю.</i> Технологія оцінки розвитку експортного потенціалу територій	226
<i>Фомицький А.А., Гавва В.М.</i> Проблеми розвитку приладобудування в Україні	230
<i>Фурса М.В., Кононенко Т.П.</i> Інновації в готельній індустрії – готель, який має «нуль зірок».....	234
<i>Хаммуд Т.В., Світлична В.Ю.</i> Зміст інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств у сучасних умовах	237

Чалишева Т.С., Воляк О.О. Комерційне будівництво – спосіб розвитку територій	240
Чернишов М.М., Світлична В.Ю. Розробка системи кадрової безпеки: організаційні питання та заходи.....	241
Чорна Н.О. Економетричне вивчення динаміки доходів та видатків місцевих бюджетів.....	244
Чулкова А.В., Нестеренко С.В. Екологічні аспекти діяльності підприємств з переробки молока.....	247
Яцуценко В.О., Чернишова Л.О. Інноваційний розвиток регіонів: проблеми та перспективи.....	248
 Секція №3	
Сучасні аспекти розвитку архітектури, містобудування та будівництва .251	
Буханова К.С., Атинян А.О. Вплив добавок на властивості гіпсових в'язучих, що застосовуються в сучасному будівництві.....	251
Гулакова А.П., Гайко Ю.І. Зарубіжний досвід перепрофілювання силосів у цивільні об'єкти.....	253
Компанієць С.В., Сафух Ахмед-Амін, Табачников С.В. Математичне моделювання роботи бурових паль на висмикувальні навантаження.....	255
Мороз Ю.В., Гайко Ю.І. Актуальність реновації промислових територій і будівель.....	259
Несен А.А., Дубинський В.П. Етапи формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста.....	261
Озерова Н.Ю., Яковчук О.В. Світовий досвід використання підводної архітектури для розвитку міського середовища.....	264
Полозенко Є.С., Яковчук О.В. Туристичне використання історичної архітектури у міському середовищі України.....	267
Табачников С.В. Дослідження несучої здатності по бічній поверхні паль на дію вісмикуючих та вдавлюючих навантажень.....	269
Тіліуї Нуреддін, Табачников С.В. Метод моделювання взаємодії пальового анкеру з ґрунтовою основою на основі польового експерименту.....	273
Федорова О.І., Гайко Ю.І. Завдання і методи реновації промислової забудови сучасних міст.....	277
Церковна О.Г., Вороніна А.О. Фонтани – специфічні споруди, спрямовані на пом'якшення наслідків зміни клімату міського середовища.....	279

Секція №4

Ресурсо - та енергозбереження. Альтернативні джерела енергії.....	282
<i>Біленський М.М., Харченко В.Ф.</i> Дослідження несиметричного режиму в системі електроспоживання на прикладі вентиляного випрямляча.....	282
<i>Веселков О.С., Харченко В.Ф.</i> Дослідження роботи напівпровідникових регуляторів змінного струму в установках зовнішнього освітлення міст.....	285
<i>Гармаш А.С., Коюда О.П.</i> Розвиток ресурсозбереження на підприємствах житлово-комунального господарства	287
<i>Гориславська В.В., Смирнова С.М., Смирнов В.М.</i> Мала гідроенергетика: переваги та недоліки	289
<i>Євдокімова А.В., Чернікова О.Ю.</i> Екологічні аспекти використання біомаси для потреб комунального теплопостачання.....	291
<i>Зайцева І.В., Харченко В.Ф.</i> Дослідження комплекту розрядна лампа-пускорегулююча апаратура при застосуванні фазового регулювання струму.....	293
<i>Іващенко С.С., Лебедченко В.В.</i> Проблеми ресурсозбереження в Україні та шляхи їх вирішення	295
<i>Калініченко О.В.</i> Класифікація видів енергії в процесі виробництва продукції рослинництва.....	298
<i>Катруша Г.С., Димченко О.В.</i> Використання альтернативних джерел енергії у будівельній сфері в Україні та світі	301
<i>Костік А.О., Голованова М.А.</i> Сучасні підходи до економії енергоресурсів в житлово-комунальному господарстві	304
<i>Піменова М.М.</i> Необхідність ресурсозбереження: фінансовий аспект.....	306
<i>Пономаренко І.І., Харченко В.Ф.</i> Порівняльний аналіз методів розрахунку електричних навантажень промислового підприємства.....	308
<i>Шляхова М.А., Осецький В.Л., Плевакова О.А.</i> «Сонячна незалежність» або чи має Україна шанс розвитку сонячної енергетики.....	311

Секція №5

Транспортні системи та технології.....	314
<i>Алексян С.В., Нікітченко О.Ю.</i> Вплив конструктивних рішень на ефективність індивідуальних засобів захисту працюючих від вібрації.....	314
<i>Боровенська О.О., Білим П.А.</i> До питання про зниження статичної електризації систем транспортування.....	315
<i>Вдовиченкова Ю.С., Толмачов І.С., Левада В.П.</i> До питання проблем транспортно-експедиційного обслуговування в Україні.....	317

Висторобець А.С., Коновал Д.О., Яценко Н.М., Заїченко В.І. Акустичні коливання у виробничих приміщеннях.....	318
Висторобець А.С., Коновал Д.О., Яценко Н.М., Заїченко В.І. Економічні аспекти боротьби з шумом	320
Висторобець А.С., Коновал Д.О., Яценко Н.М., Заїченко В.І. Звукоізоляція конструкцій будівельно дорожніх машин.....	322
Виходцева О.О., Вакуленко К.Є. Дослідження параметрів роботи маршруту при зміні режиму руху	323
Войчишена Ю.В., Косухіна Л.І. Проблеми та сучасний стан транспортної системи України.....	325
Гвінджілія Р.Г., Вакуленко К.Є., Соколова Н.А. Дослідження показників безпеки руху на маршрутах міського пасажирського транспорту.....	327
Гречка Д.Є., Павленко О.В. Сучасний стан питання по формуванню ефективної організації роботи складської системи	330
Жага Д.О., Літомін Є.В. Системи управління транспортними потоками на основних магістралях в умовах затору на ВДМ	333
Іванов Д.О., Давідіч Ю.О. Оцінка комфортності перевезення пасажирів на міських та приміських маршрутах м. Харкова.....	335
Калініченко В.П., Білим П.А. Зменшення вібрації зовнішніх конструкцій тонким армованим покриттям на основі полівінілацетату	336
Кальченко В.М., Давідіч Ю.О. Адаптивне управління транспортними системами перевезення вантажів	337
Кандиба О.О., Прасоленко О.В. Дослідження функціонального стану водія при взаємодії з дорожнім середовищем.....	338
Качкар Г.І., Гавва В.М. Виробництво легких багатоцільових літаків в Україні – запорука покращення регіонального розвитку.....	340
Ковтун Ю.Е., Нікітченко О.Ю. До питання про зниження шуму від звукоактивних комунікаційних систем.....	344
Козодой Н.В., Нікітченко О.Ю. Обґрунтування розробки методики встановлення зв'язків між рівнем професійної захворюваності і шкідливими факторами виробництва з урахуванням їх комплексної дії	345
Криницька М.О., Шуліка О.О. Аналіз сучасного стану перевезень товарів споживчого призначення у міжміському сполученні.....	346
Логвіненко В.В., Россолов О.В. Транспортна доступність як запорука сталого розвитку міст	349

<i>Малкіна М.С., Косухіна Л.І.</i> Стратегія розвитку авіаційної промисловості України.....	350
<i>Мізяк І.О., Крайнюк О.В.</i> Забезпечення безпеки дорожнього руху за допомогою оцінки стійкості автомобіля.....	352
<i>Михаленко А.Г., Ольхова М.В.</i> Аналіз існуючого програмного забезпечення для регулювання логістичних процесів	354
<i>Озіра Г.С., Вакуленко К.Є.</i> Дослідження характеристик функціонування мережі приміського сполучення (у напрямку «м. Харків – с.м.т. Бабаї»).....	356
<i>Порожан К.А., Лобашов О.О.</i> Закономірності зміни швидкості руху на маршрутах міського пасажирського транспорту	358
<i>Пунтус Т.К., Рославцев Д.М.</i> Дослідження процесу доставки продуктів, що замовляються через мережу інтернет.....	359
<i>Рєпін Д.С., Прасоленко О.В.</i> Дослідження діяльності водія при взаємодії з дорожнім середовищем.....	361
<i>Смірнова О.А., Білим П.А.</i> Зниження шуму у компресорних станціях за рахунок застосування шумопоглиначів пластинчастого типу.....	362
<i>Суха Т.М., Клименко Т.А.</i> Перспективи розвитку залізничного транспорту України.....	363
<i>Сухомлінов О.С., Павленко О.В.</i> Аналіз сучасного стану питання щодо визначення раціональної схеми доставки збірних вантажів у міжнародному сполученні....	367
<i>Христенко О.О., Яковчук О.В.</i> Оцінка потенціалу розвитку транспортної системи туристичної дестинації Черкаси.....	370
<i>Чебанюк К.О., Галкін А.С.</i> Визначення потреби в матеріальних потоках з урахуванням розподілу попиту в районі обслуговування споживачів.....	373
<i>Шкабара О.В., Гюлев Н.У.</i> Діяльність водія в умовах транспортного затору.....	374
 Секція №6	
Управління проектами та програмами розвитку територій	376
<i>Білецька А.В., Старостіна А.Ю.</i> Теоретичні аспекти управління стейкхолдерами туристичного проекту	376
<i>Божко С.Б., Яковчук О.В.</i> Інвентаризація туристичних ресурсів дестинацій (на прикладі міста Чернігів)	377
<i>Гречаник Н.Ю.</i> Маркетинг територій як складова системного соціально-економічного розвитку міст	380
<i>Камай М.І., Максимов М.С.</i> Використання методів бізнес-моделювання у підприємницькій діяльності	382

<i>Каменська А.О., Лисенко Д.Е.</i> Інформаційні технології у проектах інформатизації як інструмент розвитку сільських територій	385
<i>Коломієць Н.С., Давідіч Н.В.</i> До питання моделювання транспортних потоків в проектах транспортних систем міст	387
<i>Куліш І.М.</i> Характеристики сільських територій, які необхідно врахувати під час планування розвитку	388
<i>Лялюк Н.М., Радзій В.Ф.</i> Теоретичне забезпечення раціонального використання та охорони земель при землеустрої.....	390
<i>Мошура М.В., Яковчук О.В.</i> Диверсифікація туристичної спеціалізації курортної дестинації Бердянськ	392
<i>Нос М.М., Філіпковська Л.О.</i> Методи оцінювання вартості інноваційних проектів для сталого розвитку територій.....	395
<i>Семененко В.Є., Старостіна А.Ю.</i> Специфіка впровадження диверсифікаційних проектів на малому підприємстві (на прикладі фітнес-центру)	397
<i>Солоджук Т.В.</i> Соціально-економічний розвиток регіонів та особливості його фінансування	399
<i>Федорова О.І., Давідіч Н.В.</i> Оцінка якості функціонування міського пасажирського транспорту	402
<i>Хвостіченко В.В., Кадикова І.М.</i> Сценарний підхід до управління проектами стратегічного розвитку системи.....	403
<i>Чупрін Д.В., Старостіна А.Ю.</i> Аналіз необхідності впровадження персоналізованих налаштувань у системі CRM на поліграфічному підприємстві.....	406

Наукове видання

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Перспективи розвитку територій: теорія і практика»

22-23 листопада 2018 р.

*Матеріали конференції опубліковані в авторській редакції
мовою оригіналу*

Відповідальний за випуск *Вершиніна Д. М.*

Технічний редактор *Несен А. А.*

Підп. до друку 03.12.2018 р. Формат 60x84 /16

Друк на ризографі. Ум. друк. арк 25,8.

Тираж пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017